9
4-F

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
11 M I
45

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

15-6-39

15
a 9.4.E.35

9.-4.F.9

Digitized by Google

Digitized by Google

Coll. Rom. Soc. Jesu cat. inscrip. ex bibl. Muret.

IVSTI LIPSI AD ANNALES CORN. TACITI LIBER COMMENTARIVS, SIVE NOTÆ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXXXI.

ORDINIBVS BATAVIÆ,

I. LIPSIVS

dedicat conſecratque.

HISTORIAE, Ampliſs. Ordines, magna dignitas eſt, magnus fructus. Memorias legere priſci eui, bella inter ſummos reges, populorum caſus & occaſus, dignitatem cum voluptate habet: nec paſcitur ſolùm ea lectione animus, ſed adſurgit. Notare autem in hiſtoria varietates exemplorum, cauſſas euentorum, & ex iis fontibus præcepta deriuare ad vitam priuatam communemque, vtilitas eſt: qua haud ſcio an maior eſſe poſſit ex vllo genere litterarum. Et priuata nunc omitto: reipublicæ quidem & populorum ſana gubernatio, non ab

alia magiſtra. Vt in naui dirigenda, reſpectus habendus eſt ad Cynoſuram: ſic in publica adminiſtratione, ad facta prioris æui. Prudentia enim certè eſt, quæ reſpublicas conſtituit, ſeruat, auget: ea autem ab euentu rerum: & euentus non niſi ab hiſtoria, aut ab vſu. Sed ab vſu leuiter. quoniam in hoc anguſto vitæ circo, citiùs fere ad metam peruenîmus, quàm obſeruare oculis licitum varios & reciprocos humanæ rei fluxus. Hiſtoria autem non vnius ætatis regionisq́. finibus circumſcripta: ſed omnium ſæculorum gentiumq́. res geſtas cum fide tibi oſtendet, velut in tabella. Quapropter in omni gente, in omni æuo, iure culta hiſtoria: & antiquiſſimas litteras non niſi in memoria rerum propaganda conſumptas reperietis. Hanc Hebræi, hanc Græci, hanc Barbari ſibi vindicant: nec vlla gens tam aliena ab humanitate fuit, cui nō ſimulacrum

aliquod

aliquod hiſtoriæ & cura rerum tradendarum. Sed ea tamen non vniuſmodi: & pro gentium populorumq́. ritu, varia, vt ſic dicam, hiſtoriæ facies, & quaſi forma. Eſt enim quæ bella, plurimum, & militiam narret: eſt quæ togam induat, & pacis actiones. Quædam in optimatum aut populi ſtatu occupata eſt: alia ſub regibus dynaſtisque res geſtas contexit. Nec vtiles omnes nobis pari gradu. ea, vt cenſeo, maximè, in qua ſimilitudo & imago plurima temporum noſtrorum. Vt in pictura faciem præuiſam faciliùs agnoſcimus: ſic in hiſtoria noti moris exempla. Cuius generis ſi vlla eſt fuitque, inter Gręcos aut Latinos:eam eſſe Cornelij Taciti Hiſtoriam adfirmatè apud vos dico, Ordines illuſtres. Non adfert ille vobis ſpecioſa bella aut triumphos, quorum finis ſola voluptas legentis ſit; non ſeditiones aut conciones Tribunicias; agrarias fru-

mentariáſue leges; quæ nihil ad ſæcli huius vſum: reges ecce vobis & monarchas, & velut theatrum hodiernæ vitæ. Video alibi Principem in leges & iura; ſubditosq́ue in Principem inſurgentes. inuenio artes machinasq́. opprimendæ; & infelicem impetum recipiendæ libertatis. lego iterum euerſos proſtratosq́ue tyrannos, & infidam ſemper potentiam cùm nimia eſt. Nec abſunt etiam reciperatæ libertatis mala, confuſio, æmulatioq́ue inter pares, auaritia, rapinæ, & ex publico non in publicum quæſitæ opes. Vtilem magnumq́ue ſcriptorem, deus bone! & quem in manibus eorum eſſe expediat, in quorum manu gubernaculum & reip. clauus. Quem ego vt protraherē magis magisq́ue in lucem; viſum mihi, ſicubi is obſcurior breuiorq́ue, Commētario illuſtrare, & hūc laborem meum, Ampliſſimi Ordines, dare, dicare vobis. Meritò vobis, ſiue mea, ſiue Taciti

citi

citi cauſſa. Mea, quia priuatim benefici in me fuiſtis, & publicè in omne nomen litterarum, inſtituta nuper Schola, & reuocatis iis artibus quas ſuperiorum temporum vel calamitas, vel calliditas potius reieciſſet. Scilicet nolebant locum eſſe huic Soli, qui tenebras illuſtraret caliginoſi illius & varia opinionum nube inuoluti æui. Taciti cauſſa; quia reuera is peculiaris quodammodo & proprius gentis veſtræ ſcriptor. Scriptor autem? imò cultor & amator. Ite ad eius libros. nullam gentem reperietis inter externas, cuius res vberiori ſtilo, fideliore cura, benigniori teſtimonio proſecutus ſit. Veram vetuſtamque Batauiæ deſcriptionem debetis illi: illi Cattos, & originem veſtri: illi vni Ciuilem, & cum principe terrarū populo geſta bella, quæ etiamnunc cum inuidia leguntur, & fidem vix inueniunt etſi ſcripta ex fide. Macti hac laude ô Batavi, quòd

angulus vnus Europæ prouocare o-
lim Romanum imperium & quin-
decim legiones auſi ſitis: non ſine
occulta lege fati, iam tunc vindices
& adſertores publicæ libertatis. Et
tamen perierat vobis ſeges illa æter-
næ gloriæ, ſi periiſſet hic ſcriptor.
Quem iure amate, colite: & vnà
hunc Commentarium meum, qui
etſi Taciti cauſſa ſcriptus, nonnihil
fortaſſe veſtræ meæq́. (verum omen
ſit) æternitati ſeruiet.

A D

AD LECTOREM.

HABES *Commentariũ meum, Lector, opinione tua, & promiſſo meo fortaſſe tardius. nec mirum: quia ſeriò opus adgreſſus, eiuſmodi comperi, vt properandum in eo mihi fuerit, non feſtinandum. Multa in Annalium libris rara, recondita, & paucitate ſcriptorum eius æui obſcura: multa etiam ex non vulgatis ritibus & vetuſtiſſimo iure haurienda. Nec dux mihi alius ad hoc iter. Primi, inquam, hanc viam ingredimur, Ferreto, Alciato, Vertranio viſam potius quàm tritam. Denique ſcripſi hos Commentarios, non exſcripſi: & meo remigio, vt ille ait, remgeſſi. Correctiones aliquot veteres firmaui, nouas addidi. neutrum ambitioſè: quia certè peccamus iam nos Critici in hanc partem; & vt olim vitiis, ſic nunc remediis laboratur. Quædam etiam in aliis ſcriptoribus paſſim animaduerſa: non quia adfectarim, ſed quia dabant ſe ſub ma-*

num. Vt in ſegete flores quidam inter-naſcuntur ſua ſponte: ſic in his ſcriptis alie-ni generis notæ. Hiſtoriæ & moribus, cùm opus fuit, prætuli facem: ſed non niſi cùm opus. Nam vulgata quædam, & è Dione Suetonióq. in loco prompta adſper-gere, cui rei? Fanaticorum eſt & eorum qui exierunt è poteſtate, mero meridie ac-cendere lucernam. Et tamen, ſcio, facilia quædam mihi viſa, quæ obſcura aliis. ſed quid? iamantè teſtor me nec pueris iſta elaboraſſe (quid enim iis cum Tacito?) nec detortis quibuſdam variſque iudiciis, quibus nuſquam liquet aut lucet. Inueni tam fatuum, qui rectiſſimos Taciti locos in-uerteret, & optimum quemque eius ſen-ſum. Breuitas etiam mea fortaſſe quibuſ-dam non ad guſtum. quid faciam? ita na-tura mea & iudicium eſt: & tractari ma-lo, quàm ſemel adſpici & tangi. Aquam maris dulciorem in imo eſſe aiunt, quàm in ſummo: ſic fortaſſe ſuauiora tibi iſta cùm penetraueris. Aut ſi magis protrita tibi ſapiunt & vulgata: abi mi homo, non

ego cymbalum ad tuas aures. A te ſerio & erudite lector peto, vt ſicubi lapſus ſum aut ſiquid mihi elapſum, corrigas, non culpes. quia reuera in tanto opere nec vnus omnia peruidi, & in quibuſdam alludo potius ad ſententiam fortaſſe, quàm tango. Politica non attigi. Siue enim peritis, ſiue imperitis, fruſtrà. Illi ſponte eligere poſſunt: hi nec electis rectè vti. Et audio iam eſſe, quibus propriè ea cura. Ego quod potui, id feci: nec impedio, ſiquis in eodem Circo curret ad palmam. Vale, &, ſi merui, faue Lector.

A D

AD PHOEBVM DE I. LIPSIO ODA IANI LERNVTII.

SIC textum capitis roſa
Incendat rutilans, temporáque ardeant
Circum Chryſolithi, mare
Dum mane Oceanum linquis, & æthera
Curru ſcandis in aureo:
Sic decliuus aquas veſpere ad hoſpites
Cùm vergis, celeri obuiam
Horæ, ac Nereïdes agmine prodeant:
Exceptúmque ſinu, patris
Ducant in thalamos, fons vbi nectare
Arcanus ſcaturit mero.
Sic ſeu voce melos, ſiue melos lyra
Manis diuidere, ac Deûm
Inſtaurare epulas, carmina cælites
Attenta aure vorent tua,
Spernántque ambroſiam præ modulamine:
O mundi decus, ô pater
Vatum Phœbe, lubens huc ades: & mihi
Nubem pectoris exige,
Et luſtra ingenium lumine candido:
Da Sancte orgia myſtica
Rimari, atque oculis prendere lynceis:
Da verſu lepido & pio
Laudes egregij ſcribere Lipſij.
Aut id ſi mereor minus,
Si perferre homini tantum onus eſt nefas:
Hoc plectrum, hanc citharam Deus
Certè ſume tibi, dignáque Lipſio
Pro me carmina concine.
Hic namque ille bonis eſt animi potens

Diuinis animi bonis;
Princeps nobilium Lipſius artium.
Hic eſt quem neque turbidi
Armorum ſonitus, nec variantia
Fortunæ, & fera perpetis
Morbi ſæuities à ſtudio auocant
Virtutis, Sapientiæ.
Hic eſt quem & decus & delicias ſuas
Ad cantum ingeminant lyræ
Muſæ, Mercurius, Gratia, Amor, Venus.
Quem Suadela via inuia
Supra vrbes, populóſque & maria arduum
Famæ curribus euehit:
Et tecum pariter currere dat polum.
Cui ſi Phœbe parem putas
Doctrina, eloquio, moribus, ac fide,
Et tibi eſſe puta pares
Aſtrorum faculas, non hyeme aſpera
Cæli cardine in horrido,
Cùm per ſigna meas ſemiferi ſenis
Acri frigore pallidus:
Sed cùm vel nitidi Veris obis dies;
Admiſſíſque iugalibus
Exultas medio flammeus æquore:
Vel cùm frugiferæ premens
Spicas Erigones ignimicantibus
Autumnum radiis coquis,
In partémque deos agricolas iuuas.
Hoc plectrum, hanc citharam pater
Ergo ſume tibi, dignáque Lipſio
Pro me carmina concinens
Ipſum crede tuum dicere te Linum.

IN

IN

IVSTI LIPSI RESTITVTVM TACITVM EPIGRAMMA.

FLEVERAT *Eurydicen demiſſam in tartara, Vates*
Credulus infernas ſtare adamante domos.
Fleuerat, & plectro citharā percuſſit eburno,
Nec mora, fatales ſcandit aduſta vias.
Ederat atra lues Taciti corpusq; animúmque,
Vt pænè infernis merſus abeſſet aquis.
Nil magicæ potuere artes, nil vota, precéſue,
Et ſcio Pæonias obſtupuiſſe manus.
Sola ſuper ſpes Phœbus erat, Phœbiq. Sacerdos
LIPSIVS *Auguſta primus in hiſtoria.*
Ille lyram capit, ille fides, Fata, optima fata,
Inſit, Romanum reddite Thucydidem.
Sic Taciti exciuit Manes, plagasq; latentes
Corporis, æternis proſtituit tabulis.
Felix nate Dea LIPSI, *felicior Orpheo,*
Qui miſer erepta bis caret Eurydice.

Nic. Dalius I.C. Vltraiect.
Patr. opt. L. M. P.

IN

IN CORNELIVM TACITVM AB I. LIPSIO DENVO RECOGNITVM, COMMENTARIISQVE ILLVSTRATVM.

LIPSI, *quòd Tacitum prius tacentem,*
Quódue intelligerent minus, loquentem,
Non aures modò, dixerim, Batauæ;
Sed quotquot ſimul eruditiorum
Aut ſunt, aut aliis fuere in oris:
Quòd hunc tu Tacitum facis loquentem,
Quòd intelligat & modò Batauus
Et qui te duce ceſſerint Batauis
Omnes qui ſimul eruditiores
Aut ſunt, aut aliis erunt in oris:
Quòd tu ſic Tacitum facis loquentem,
Bonam das operam bono, datámque
Locas tam benè quàm locetur vſquam.
Nam dono tibi gratiis idipſum
Acceptum referens, referre grates
Non neglexerit ille; quippe factum
Qui nunquam tacitus tuum tacebit.

IN EVNDEM TACITVM,

AD LECTOREM.

PRIMORVM *Tacitus cluebat olim*
Princeps, hiſtoriæ nihil tacendo
Auguſtæ, foret id bonum, malúmue.
Fatalis taciturnitas ſed illum
Solui neſcia, fecit vt taceret;
Nempe ex quo ſcabies mala, occupata
Vigentis potiore parte lingua
Immundæ maculis lepræ inquinauit:
Vt iam non Tacitus modò taceret,
Sed morbo malè ſontico iaceret
Aeternùm taciturus, & tacendus;
Infelix! miſerabili labori
Felix Lipſius hoc ſuo labore
Nî ſuccurreret. ille ſe beatum
Fecit cum Tacito; ille te beatum
Cui fas alterius frui labore.

I. Grotius.

I. LIPSI

IVSTI LIPSI

AD LIBRVM I. ANNALIVM COMMENTARIVS.

PAG. I.

CORNELII Taciti. *Id verum huic ſcriptori prænomen. Sidonius lib.* IV. *ad Polemium epiſtola:* Caius Tacitus è maioribus vnus tuis, Vlpianorum temporum conſularis. *Et ad Leonem:* Namque & antiquitus cùm Caius Cornelius Tacitus Caio Plinio Secundo paria ſuaſiſſet. *Sed & epigraphe Farneſiani libri,* C. Cornelij Taciti Romanas hiſtorias ſcribentis ex his qui reperiuntur liber primus. *Publium prænomen quod in libris tritis, à caſu aut à vulgo eſt. Mihi autem in ipſo aditu teſtari placet,* Odi profanum vulgus & arceo. Prænomen Taciti quod.

Annalium liber. *Bene Rhenanus qui hanc inſcriptionem adſerit, etiam contra libros. In quibus eſt,* Actorum diurnalium, *vel, vt in Veneto,* Actionum diurnalium. *Qui tamen titulus non accepto referendus alicui imperito: Vnde enim illi in mentem fuiſſent Acta vel Diurna? ſed cuipiam antiquioris æui, qui Taciti Annales non ineptiſſimè comparauit cum Actis vrbis. Quem tamen refellit ipſe Tacitus lib.* XIII. Nerone II. L. Piſone Coſſ. pauca memoria digna euenêre, niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus volumina implere: cùm ex dignitate populi Rom. repertum ſit, res illuſtres Annalibus, talia diurnis vrbis actis mãdare. *Alibi:* Nemo Annales noſtros

Inſcriptio horũ librorum.

Acta diurna, non eſſe.

Annales eſſe.

cum ſcriptura eorum contenderit. *Itémque :* Ni deſtinatum mihi foret ſuum quæque in annum referre. *Et Iornandes in rebus Gothicis, Cornelium hunc citat Annalium ſcriptorem.*

Vulgata lectio retenta.

Neque Decemuiralis poteſtas vltra biennium. *Ita accipio, quaſi dicat, haud multo vltra biennium. Nam exactè ſi putas, reuera vltra biennium Decemuiri imperij potentes. Nec tamen Vertranio adſentior*, vltra triennium, *ſufficienti. Nam id includat triennium eos imperaſſe. quod contrà eſt, & non niſi ſupra biennium, aliquot menſes.*

Principis nomen, & origo.

Nomine principis ſub imperium accepit. *Non ergo tam celebre tunc Imperatoris nomen, ea quidem notatione. Et Auguſto viſum iſtud minuendæ inuidiæ: quia etiam olim Princeps Senatus. Quod exemplum non dubiè ſecutus. Scitum etiam illud Tiberiine an Auguſti non ſatis memini.* Dominum ſe ſeruorum eſſe, Imperatorem militum, principem ceterorum. *Nec temerè aliter Tacitus appellat. Inde Principatus, & Principium etiam pro imperio, Suetonij cap.* XXXI. Auguſti principium, clade Variana; Tiberij, ruina ſpectaculorum memorabile factum. *Ita opt. liber notante Torrentio, nec ambigo quin ſincerè. Tertullianus quidem receptam eam ſignificationem fuiſſe oſtendit, aduerſus Hermogenem:* Poſſunt & aliter, *inquit*, principium interpretari, non abs re tamen. Nam & in Græco principij vocabulum quod eſt ἀρχὴ, non tantùm ordinatiuum ſed & poteſtatiuum capit principatum. Vnde & ἄρχοντες dicuntur principes. Ergo ſecundum hanc quoque ſignificationem Principium pro poteſtate & principatu ſumetur. *Sed & Gloſſæ Græcæ diſtinctè* ἀρχὴ, τὸ προοίμιον, exordium. *& deinde* Ἀρχὴ, imperium, magiſterium, præſidatus, principium.

Principium, pro, principatu poſitum.

Veteris reip. proſpera. *Ita Vertranio placitum, traiectis notis, quæ vulgò, p. r.*

Gliſcente

Gliſcente adulatione deterrerentur. *Sciui verum eſſe, detererentur. non monui, quia fecerat ante me Ferretus. Lib.* II. *Hiſtor.* Siquid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comeſſationibus & principis imitatione deteritur.

Tiberij, Caiíque, & Claudij ac Neronis res. *Fines deſignat intra quos hi libri: quattuor dumtaxat principes. Vt vel hinc liqueat Hiſtorias ſeorſum ſcriptas, finémque Annalium fuiſſe in fine Neronis.* Annales Taciti quatenus progreſſi.

Pompeius apud Siciliam oppreſſus. *Non mehercules apud Siciliam. In Aſia oppreſſum eum iugulatúmque conſentiunt ſcriptores. de vrbe tamen ambigitur. Dio cæſum vult* ἐν μιδαείῳ τῆς φρυγίας, *in Phrygiæ opido Midaio: Florus & Appianus Mileti, quæ Cariæ adſcripta. Sed noſter victum eum ſaltem intellegit, & copias eius apud Siciliam oppreſſas.* Florus lib. IIII. ca. VIII. Dio XLIX.

Exutóque Lepido. *Eleganter, id eſt exarmato, & exercitu ſpoliato.*

PAG. 2. Claudium Marcellum ſororis filium. *Magnam illam Romæ & libertatis ſpem. De cuius laudibus plena manu Seneca ad Martiam:* Octauia Marcellum amiſit, cui & auunculus & ſocer incūbere cœperat, in quem onus imperij reclinaret: (*malo*, reclinare) adoleſcentem animo alacrem, ingenio potentem, ſed & frugalitatis continentiǽque in illis aut annis aut opibus non mediocriter admirandæ: patientem laboris, voluptatibus alienum, & quantumcumque imponere illi auunculus, &, vt ita dicam, inædificare voluiſſet, laturum. Seneca leuiter emendatus.

M. Agrippam ignobilem loco. *Adeò vt ipſum generis ſui nominíſque pœniteret. Narrat comiter Seneca pater Cōtrouerſ. lib.* II. Tanta autem Mæcenas ſub diuo Auguſto libertate fuit (*corrigo,* Tanta autem ſub diuo Auguſto libertas fuit. *nihil hìc de Mæcenate, & exculcanda vox* M. Agrippæ ignobilitas. Correctus Seneca.

malè inculcata) vt præpotenti tunc M. Agrippæ non defuerint qui ignobilitatem obiicerent. Vipſanius Agrippa fuerat. Vipſanij nomen quaſi argumentum paternæ humilitatis ſuſtulerat, & M. Agrippa dicebatur. Cùm defenderet reum, fuit accuſator qui diceret Agrippam

Iterum.

& quod in medium eſt (*iterum reſcribo*, Agrippa M. & quod in medio eſt. *ea enim verba ioci & gẽtis nomen medium inter cognomen prænoménque*) volebat Vipſanium intellegi. Fuit qui diceret Concurrite Agrippa malum habebis reſponde dus. Ea in arte (*potius* parte) vtiq. mihi videtur admiratione dignus Auguſtus: ſed horum non poſſum non miſereri, qui tanti putant caput potius quàm digitum perdere. *Scribendum*, dictum.

Geminatus conſulatus, quid.

Geminatis conſulatibus extulit. *Ideóne geminatis, quia bis conſul? Caue cenſeas. tertium enim fuiſſe Dio docet & Faſti. Sed ideo id dixit, quia poſtremi duo conſulatus Agrippæ coniuncti continentéſque. Qui ſanè honos erat: & raro cuiquam ea ætate tributus, præter principes re, aut deſtinatione.*

De loco mortis Marcelli.

Mox defuncto Marcello. *Qui Baiis obiit, vt clarè teſtatum reliquit, Elegia huic rei propria, poëta Vmber. Nec ſcio cur vir doctus tanto opere pertendat mortuum eum potius in Stabiano. Quid? Propertius qui vixit id æui, locum neſciuit funeſtum iuueni tam illuſtri? Sciuit. ſed dedit hoc, inquit, Liuiæ, quæ ſuſpicione laborabat Marcelli interempti. Nec herclè immeritò. Num ergo venenum dari Baiis minus potius, ac in Stabiano? Scilicet ſoluta omni crimine illa aulica Medea, ſi Marcellus obiit Baiis. Ego verò, vir maxime, cauſſam nullam video huius tuæ tam ſeriæ adſertionis: placétq. cum Propertio & vulgatis Seruij libris mortuum eum in Baiano. Suſpicionem quidem de Liuia Dio eiuſmodi inſeruit:* αἰτίαν μὲν οὖν ἡ λιβία τοῦ θανάτου τοῦ μαρκέλλου εἶχεν, ὅτι τῶν υἱέων αὐτῆς προετετίμητο. *At Tacitus Pliniúſque ea culpa non li-*

Liuiæ cauſſam ei mortis fuiſſe.

non liberant etiam Auguſtum. Annal. II. Sed ſuberat occulta formido reputantibus, haud proſperum in Druſo patre eius fauorem vulgi: auunculum eiuſdem Marcellum flagrantibus plebis ſtudiis ereptum, breues & infauſtos populi R. amores. *Plinius lib.* VII. *inter Auguſti infortunia:* Suſpecta Marcelli vota, pudenda Agrippæ ablegatio. *Quaſi conceperit aliquid cupieritque contra Auguſtum, amore priſtini ſtatus & libertatis.* Siue etiam Auguſtum.

Tiberium Neronem & Claudium Druſum imperatoriis nominibus auxit. *Non eo more, quo rei Romanæ domini, Imperatores dicti: ſed quo olim, qui remp. militiæ feliciter geßiſſent. Vulgatus olim honos: non item ſub Impp. qui rei proſperè geſtæ lauream & laudem ſibi adſcribi volebant auſpiciiſque ſuis. Turbat in ſententia huius loci vir doctus, & miror. Tu vide Dionem Caßium lib.* LIV. *& Velleium, itémque ea quæ ſcribo ad extremum librum quartum.* Imperatoris duplex notio. Vide & Dion. LV.

Caium ac Lucium in familiam Cæſarum induxerat. *Emptos domi à patre per æs & libram. Ita loquebantur non, per aſſem, vt perperam inoleuit Suetonij capite* LXIIII. *Quamquam reuera in ea formula Aes nō aliud notat quàm Aſſem. Varro lib.* VIII. Pro aſſibus nonnumquam æs dicebant antiqui. à quo dicimus aſſem tenentes, Hoc ab ære æneáque libra. *Ritum hunc (vt omittam notata aliis) notat explicátque eleganter Clemens Alexandrinus Strom. quinto:* Καὶ τὰ παρὰ ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν διαθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε διὰ δικαιοσύνην, ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσσάρια· καρπισμοί τε, καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις. τὰ μὲν γὰρ ἵνα δικαίως γένηται, τὰ δὲ εἰς τὸν τῆς τιμῆς μερισμὸν, τὰ δ᾽ ὅπως ὁ παρατυχὼν, ὡς βάρους τινὸς αὐτοῦ ἐπιτιθεμένου, ἑστὼς ἀκούσῃ, καὶ τάξιν μεσίτου λάβῃ. *Triplex antiquitatis ritus, interpreti non intellectus. Aes & libra in teſtamētis, Vindiciæ, & Anteſtatio.* Nam καρπισμοὺς *ad Vindicias adſertionémq. refero:* τὰς τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις, *aurium tactiones, ad Anteſtationem. Omnia enim hæc* Emptio per æs & librā. De ea Clemētis locus.

 ad fami-

ad familiæ mutationem pertinent, quæ per teſtamentum, de qua Agellius, & Iuriſconſulti.

Lib. xv. cap. xxvii. Iuſtinian. De Teſtam.

Necdum poſita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari. *Ridiculum, vt principes iuuentutis ſint, qui etiamnũ in pueris. Natus autem Caius anno vrbis* DCCXXXIV. *Sex. Appuleio, P. Silio Coſſ. At Lucius biennio toto minor, ex Dione* LV. *in actis eius anni. Princeps iuuentutis* (προκρίτους τῆς νεότητος *Zonaras hîc reddidit*) *ab Auguſto inualuit, ad futurum imperium titulus & omen. Sunt nummi cum inſcriptione:* C. L. CÆSARES. AVGVSTI. F. COS. DES. PRINC. IVVENT. *adpoſitæ effigies Caij Luciique, cum clypeis & haſtis. quæ Tirocinij die equites dederant, honoris Auguſti cauſſa. Dio:* καὶ αἱ πέλται τά τε δόρατα, ἃ παρὰ τῶν ἱππέων εἰς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ εἰλήφεσαν, εἰς τὸ βουλευτήριον ἀνετέθη. *Obſerua Dionem aureas haſtas dicere, quas lapis (magnæ apud me fidei, vt quẽ viuus conceperit Auguſtus ipſe) qui Ancyræ, argenteas. Verba ſunt, vti ad me miſſa beneficio viri illuſtris Augerij Busbequij:* EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM. .... HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT. *quam lacunam rite expleueris,* Principem iuuent. Caium.

Ætas Caij & Lucij.

Princeps iuuentutis.

Dionis error, ſiue à lapid. diſſenſio.

Caius & Lucius quando Conſules.

Deſtinare conſules flagrantiſſimè cupiuerat. *Et verò perfecerat. Romæ marmor, de Caio:* QVEM. POPVLVS. COS. CREAVIT. ANNOS. NATVM. XIIII. *Ait annos natum quattuordecim: & addicit Dionis ratio, qui conſulem facit deſignatum anno vrbis* DCCXLVIII. *Tamen Auguſtus in iam dicto lapide,* XV. *illi annum circumdat, verène, an velandæ ignominiæ? Verba ſunt:* Honoris mei cauſſa Senatus populúſq. Romanus annum quintum & decimum agentis Conſulis deſignauit, vt eum magiſtratum inirent poſt quinquennium ex eo die quo deducti in forum.

pro Agentes, & Conſules, antiqua ſcriptura.

Caium

Caium remeantem Armenia. *In Lycia mortuum eum voluit Suetonius cum Velleio. Ille his verbis:* Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos: Caio in Lycia, Lucio Maſſiliæ defunctis. *Iſte his:* Deinde reluctatus inuitúſque reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ, Limyram vocant, morbo obiit. *Fugerit ergo ratio memorioſum illum ſenem neceſſe eſt, qui in Syria tradidit defunctum. Dico Senecam patrem in controuerſiis:* Itaque cum mortuo in Syria C. Cæſare, codicillo queſtus eſſet Auguſtus, quòd in tam magno & recenti luctu ſuo cœnaſſet. *Sed ait fortaſſe qui culpam eam in exſcriptorem conferet, reſcribétque,* Lycia. Diſſenſus ſcriptorũ in morte Caij. Senecæ fortaſſe error.

Nouercæ Liuiæ dolus abſtulit. *Nata exitio reip. mulier, & ſua domus. Sed bene quòd Tacitus nuſquam diſſimulat fraudem eius & ſcelus. Plinius cautior, qui ſuſpicionem hanc tangens, cauit ſibi obſcuritate ſermonis:* Incuſatæ filiorum mortes, luctúſque non tantùm orbitate triſtes. *Nec enim aliò traxeris ea verba, non me quidem interprete.* Plinius explicatus.

Nullius tamen flagitij compertum. *Imitatione Liuij, ſi fortè, qui de T. Manlio:* Filium iuuenem, nullius probri compertum, extorrem vrbe egit.

Quò pluribus munimentis inſiſteret. *Verè emendaui. Filij & hæredes paſſim dicuntur ſubſidia & firmamenta regni. Tacitus* v. *Hiſtoriar.* Non legiones, non claſſes, proinde firma imperij munimenta, quàm numerum liberorum. *Euripides:* Filij munimẽta regni.

φῦναι τυράννοις παῖδας ἔρυμα δώμασι.

Sic ſubſidia aulæ Suetonio, Adminicula Auguſti Senecæ, hæredes imperij dicuntur: & verè. Siculus ille momar (exprimit quod verum eſt à me indignatio) cum ſua coniectura, ſed qui pluribus morũ vitiis inſiſteret, *abeat Morbonium.*

PAG. 3. Ægro & corpore fatigabatur. *Velim traiici,* & ægro corpore.

Rhodi ſpecie ſeceſſus exſulem egerit. *Ita principem agere, & Agere ſe paullo minus quàm priuatum, in Suetonio aliiſque lego. M. Antonio tamen Mureto, cuius ſcripta Venus inhabitat pariter cum Muſis, leg. videtur*, exſul egerit.

Duobúſque inſuper adoleſcentibus, qui remp. interim premant, quandoque & diſtrahant. *Dixi corruptum olim locum mutilúmque. Redeo in viam admonitu amici qui explicat: Druſus & Germanicus nunc quidem coniuncti prement remp. at olim orto, fors fuit, diſcidio, eandem diſtrahent per bellum ciuile diſſipabúntque.*

Cēſule Muretum lib. xi. cap. 1.

Quidam ſcelus vxoris ſuſpectabant. *Hæc eſt tertia venenariæ huius palma; & iure lemniſcata. Tangit verò ſuſpicionem illam de ficubus, quæ nota ex Dione.*

Maximum vxori Martiæ aperuiſſe, illam Liuiæ. *Habes eleganter hiſtoriam totam in Plutarchi* περὶ ἀδολεσχίας. *quem locum pretium puto vt conuertam pæne verbatim.*

De Maximo hiſtoria.

Fuluius verò Cæſaris Auguſti amicus, cùm iam ſenem eum ſæpius querentem audiret de ſolitudine ſuæ domus; quódque duobus nepotibus fato functis, Poſtumo, qui ſolus reliquus, ex calumnia neſcio qua exſulãte, cogeretur vxoris ſuæ filium ad ſucceſſionem imperij vocare, quamquam miſerans & conſilium captans reuocandi ab exſilio nepotis: cùm, inquam, hæc audiret Fuluius, enuntiauit ſuæ vxori, illa Liuiæ. Liuia autem acerbè cum Cæſare egit, cur, quoniam iampridem id decreuiſſet, non accerſeret nepotem, ſed ſe odio inuidiǽque ſucceſſoris obiiceret? Venientem igitur, de more, mane Fuluium & ſolitum illud dicentem Aue, Cæſar reſalutauit, Vale, inquit, Fuluie. Atque ille id intellegens, domum ſe illicò ſubduxit, & vocata vxore: Reſciuit, inquit, Cæſar non ſiluiſſe me arcana. ideo mori mihi decretum eſt. Vxor autem: Iure, ait, quoniam tamdiu mecum habitans viuénſq. nec noueris nec caueris intemperantiam

Quod ſolet morituris dici abituriſque. Græcè eſt, ὑγιαῖνε. quod interpres vertit ſanus eſto, non rectè.

perantiam meæ linguæ. Sed præcedam tamen ego. & accepto gladio, ſeipſa viro coram interemit. *Hæc Plutarchus: nec alibi tam liquidè narrata res. Hoc tantùm malè, quod φάλϐιον vbique vocat, qui Fabius eſt. Fabius ille Maximus, qui conſul fuit Anno vrbis* DCCXLII. *Item quòd Martiam interfectam vult ante maritum. cùm noſter clarè vixiſſe eam dicat, & auditos gemitus eius in funere mariti. Atque hæc homini vera cauſſa mortis: ne innocuum poëtam oneremus, aut potius ipſe ſe, De ponto,* Plutarchi duplex error

Occidis ante preces, cauſsámq. ego Maxime mortis,
Nec fueram tanti, me reor eſſe tuæ.

Eſt enim hic Maximus, quem Naſo coluit, & ad quem Elegia non vna. Sed & vxor Naſonis, propinqua Maximi ſeu coniugis eius Martiæ, ex his verſibus: Maximus Naſoni amiciſſimus. Eleg. III. lib. I.

Ille ego, de veſtra cui data nupta domo eſt.
Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis
Eſt inter comites Martia cenſa ſuas.

Eſt cenſa, pro cenſuit, ſatis nouè, imò antiquè. Sic Adfectatus eſt regnum, pro Adfectauit: Spectatus eſt ſuem, in Varrone lego, retineóque: Communicati ſunt, pro Communicauerunt, in Liuio, & plura. Tangit hanc de Fabio tragœdiam etiam Plinius: Iuxta hæc abdicatio Poſtumi Agrippæ poſt adoptioné: deſiderium poſt relegationem. inde ſuſpicio in Fabium, arcanorúmque proditiones. Frequés antiquis patiédi verbum, agendi ſignificatione.

C. Nauum id Cæſari. *Pridem emendaui firmauíque,* Gnarum id Cæſari. *Gaij Naui nulla perſona eſt in hoc actu. Sic lib.* V. Gnarum id Cæſari. eóque dubitauit de tradenda rep. *Alibi*: Gnarum id duci. inceſsítque itineri & prœlio. *Sed ecce hanc mihi quaſi deſponſam coniecturam, eſt qui ſine vllo deuortio velit abducere. Ego verò non dimitto. nec enim ſoli Atridæ vxores ſuas amant, ait ille.*

PAG. 4. Quem ignarum Centurio ægrè confecit. *A Tribuno interfectum Suetonius voluit*: Hunc, *ait*, Tri- Suetonij à Tacito diſſenſus.

bunus cuſtos adpoſitus occidit, lectis codicillis quibus vt id faceret iubebatur. *Sed Dio pariter vt noſter à centurione:* ὁ ἑκατόνταρχος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων καινοτομοῦντά τι ἀπέσφαξεν. *Credo verum eſſe vt à Centurione occiſus ſit, at iuſſu Tribuni.*

In renũtiando, militiæ mos.

Nuntianti Centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet. *Sollemnia verba, Factum quod imperaſti. Suetonius:* Renuntianti Tribuno factum eſſe quod imperaſſet. *Et in Claudio:* De nece conſularis viri renuntiante centurione factum eſſe quod imperaſſet.

Salluſtius amicus Auguſti.

Correctus Seneca. Deillius inter amicos Auguſti.

Siue Dellius.

Salluſtius Criſpus. *Eſt ille, cuius vitam mortémque infrà memorat lib.* III. *Salluſtij hiſtoriarum regis ex ſorore nepos. Nominat eum Seneca, inter intimos Auguſti, lib.* I. *De clementia:* Ignouit abauus tuus victis. Nam ſi nõ ignouiſſet, quibus imperaſſet? Salluſtium & Cocceios & Duillios & totam cohortem interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit. *Sed cedò, quis in Seneca Duillius? Falſus. ſcrib. que,* Deillios, *ſiue* Dellios. *Deillius à Seneca patre dicitur, in Suaſoria:* Belliſſimam tamen rem Deillius dixit, quem Meſſalla Coruinus deſertorem bellorum ciuilium vocat: quia à Dolabella ad Caſſium, à Caſſio deinde tranſiuit ad Antonium, nouiſſimè ab Antonio transfugit ad Cæſarem. Hic eſt Deillius cuius epiſtolæ laſciuæ ad Cleopatram feruntur. *Græcis tamen eſt Dellius, Plutarcho Dionique. Plutarchus eum hiſtorias quoque ſcripſiſſe oſtendit:* πολλοὺς, *inquit,* καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρας κόλακες ἐξέβαλον, τὰς παροινίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας. ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σιλανὸς, καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός. *Eadem Dio, quinquageſimo libro. Ad Salluſtium autem iſtum facit, quod Plinius lib.* XXXIIII. Metallum quoddam Salluſtianum appellatum, *ſcribit*, ab amico diui Auguſti.

Is ad Tribunũ miſerat codicillos. *Ita enim receptum,*

quò

Mos mandandæ cędis per libellú.

quò magis cautum militibus eſſet, cædem mandari per libellum. ſcilicet ne Imperator auctoritatem poßit defugere. Pulchrè Herodianus lib. I I I. *de Saturnino & Plautiano:* ὁ δὲ Σατουρνῖνος γραμματεῖον ᾔτησε τοῦ φόνου φέρον τὰς ἐντολάς. ἔθος γὰρ τοῦτο τυραννικὸν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐντέλλεσθαι τοῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γινόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον. *Ad quem vſum Duplices adhibitos, alibi lectũ.*

Herodiano lib. v I I. de Quæſtore miſſo ad cædem Vitaliani.

Rationem conſtare, quid.

Eam eſſe conditionem imperandi, vt non aliter ratio conſtet, quàm ſi vni reddatur. *Scitum dictũ, nec quidquam mutemus. A menſulariis ductum eſt, quibus conſtant rationes cùm pares ſunt. Plin. lib.*1. *epiſt.* Mirum eſt quàm ſingulis diebus in vrbe ratio aut conſtet, aut conſtare videatur, cunctiſque non conſtet. *Idem Panegyrico:* Augeo principis munus, cùm oſtendo liberalitati eius ineſſe rationem. Ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potius quàm liberalitas eſt, cui ratio non conſtat. *Vſi & auctores priſci iuris l.*1. *De obſeq. parẽt. l. pænult. De re militari. Adde Valentis dictum apud Spartianũ:* Non ſibi apud deos inferos conſtare rationem, quod quamuis hoſtem ſuum, Piſonem tamen iuſſiſſet occidi, virum cuius ſimilem Rom. reſp. non haberet.

Lacrimas, gaudium; queſtus, adulationes miſcebant. *Acutè Muretus:* lacrimas gaudio, queſtus adulatione miſcebant. *Placet rei hominiſque cauſſa.*

Turranius præf. annonæ.

Verba Taciti ambiguæ mentis.

C. Turranius præfectus annonæ. *Et quidem primus in eo munere, ab Auguſto. Nam Auguſtus acceptam à populo Præfecturam, niſi fallor, tenuit dum vixit: aut certè paullo ante mortem ſubſtituit ſibi Turranium iſtum.. Adſero id ex Cornelij noſtri verbis Annali* X I. Tum potiſſimum amicorum vocat, primúmque rei frumentariæ Præfectum Turranium. *Nec enim eſt vt aliter accipias, niſi placeat diſtinctione ſententiam vertere:* potiſſimum amicorum vocat primúmque, rei frumentariæ præf. *vt illud Primum*

gradum

gradum in amicitia principis notet, non officij tempus. Turranij etiam mentio Seneca, ad Paulinum cap. extremo: neſcio an huius, quia procurationem illi tribuit, non præfecturam. Nominat & Ouidius in poëtarum albo:

Muſáque Turrani tragicis ſubnixa cothurnis.

& in doctorum, Plinij index. Sed quæras. cum præf. prætorio

Præf. vrbis cur non iurauit in Tiberij verba.

& Annonæ in verba Tiberij iurarint, cur omiſſus præfectus vrbis? cuius auctoritas non minor, (maior imò illo Annonario) & cui proprius in vrbe miles. Credo equidem omiſſum, quia nemo fuit. Taurus Statilius defunctus erat, cui Piſo ſuffectus poſt aliquot annos à Tiberio, vti doceo clarè lib. V I.

P A G. 5. Neque abſcedere à corpore. *Non reip. corpore, ne inducat te Maurus; ſed Auguſti. Datum enim honori defuncti Auguſti à Tiberio, quod ab eo olim Druſo. Lib.* I I I. Ipſum quippe Auguſtum aſperrimo hiemis Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedẽtem à corpore vrbem ſimul intrauiſſe. *Sed cur id è publicis muneribus? Viſum ita Tiberio loqui, ad honorem Auguſti. quaſi magiſtratuũ præcipuè eſſet, & eorum qui reip. primi, curare funus ſermonis illius, & viri ſupra viros.*

Excubiæ, arma, cetera aulæ. *Lictores, faſces laureati, &*

Inſignia olim principatus.

ſiquid præterea tunc receptum principi diſtinguendo. Neque enim adhuc illa Principatus inſignia, Ignis, Diadema, Purpura: quæ reperta ſequenti æuo, & ad exemplum regum.

Prælatio ignis.

Ignis originem neſcio: niſi quod antiquum video, & à temporibus Antoninorum. Herodianus ſanè in Commodo ſtatim meminit, vt rei vulgatæ, vbi de Lucilla ſorore eius: οὐδὲν ἧττον μέντοι καὶ ὁ Κόμμοδος ἐφύλαττε τιμὰς τῇ ἀδελφῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. *id eſt:* Nihilo ſecius Commodus honores ſorori ſuæ ſeruauit. nam & in theatris ſella imperatoria ſedebat, & ignis eam præcedebat. *Item de Marcia Commodi concubina:* ἣ οὐδὲν, *inquit,* ἀπεῖχε γαμετῆς γυναικός, ἀλλὰ

ἀλλὰ πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός. *id eſt:* quę nihilo differebat à legitima vxore, ſed omnia vt Auguſtæ aderant, præter ignem. *Et de Pertinace:* κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτέ τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Venit, *ait*, in Senatum, neque ignem ſibi paſſus prçferri, neque aliud vllum principatus inſigne attolli. *Et habeo hunc morem pro re certa. Illud tamen mirum, bis mirum, non alium è Græcis Latiniſque exprimere tam inſignitam rem, præter Herodianum. Non Dionem, non Capitolinum, Spartianum, Lampridium, qui eadem ſcripſerunt illi. Nec enim, quod ſciam, meminerunt verbo. Quis tamen iſte ignis? non è carbonibus aut ligno, nec qualis ille apud Horatium prunæ bathyllus: lampas tantùm fuit. Rem adhuc ignotam doceo firmóque ex M. Antonino in libris ſuæ vitæ:* ὅτι δυνατόν ἐστι, *inquit*, ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. *Deſcribit recenſétque inſignia omnia principatus, &* poſſe, *ait*, eum qui in aula viuat, carere ſtipatoribus, carere veſte inſigni purpuráque, item lampadibus, & certis ſtatuis, ſimilíque luxu. *Vt ergo in deorum cultu adhibitæ lucernæ facéſque, vt docui in Electis;* *ſic Imperatorum. Opinor autem Romani traductum morem è Perſis. Illorum enim Regi prælatus ignis. Xenophon lib.* VIII. παιδείας. καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. *& poſt ignem illum ſecutus Cyrus. Diadema autem primus Romanorum principũ vſurpauit Aurelianus: vti in vita eius Victor. Etſi alibi malè id refert ad Caligulam. Purpuram quis primus ſumpſerit, adhuc quæro.*

Silentium de eo more apud priſcos.

Qualis ille ignis.

Cap. III.

Vnde is mos Romam.

Diademate quis primus vſus.

Cuius teſtamentum inlatum per virgines Veſtæ. *More ſcilicet Romano, qui pactiones, fœdera, teſtamenta, pecunias etiam deponebant in templis: & ſæpiſſimè in iſto*

Pacta & teſtamenta olim in tẽpiis.

Veſtæ,

Veſtæ, quod religione primum. Dio XLVIII. *de pace inter Triumuiros & Sextum inita:* ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι, καὶ συγγραψάμενοι, τά τε γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο, καὶ μετὰ τοῦτο δεξιάς τε σφίσιν ἔδοσαν, καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. *Eadem in re Appianus:* καὶ ταῦτα συνεγράψαντο, καὶ ἐσημήναντο, καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην. *Sed & Iulianum teſtamentum virgini Maximæ traditum, Suetonius ait: M. Antonij, depoſitum apud Veſtales Plutarchus. Et generatim de templis, Vlpianus:* Si cuſtodiam teſtamenti æditiuus ſuſcepit. *Dixi & pecunias in templis deponi ſolere. quod verum adeò, vt quidam omnes fortunas in iis haberent, quaſi cuſtodia certa. Herodianus lib. 1. de templo Pacis, quod exuſtum ſub Commodo:* πλουσιώτατον δὲ ἦν πάντων ἱερῶν, δι᾽ ἀσφάλειαν· ἕκαστος δὲ ἃ εἶχεν, ἐκεῖσε ἐθησαυρίζετο. ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐκ τῆς νυκτὸς πολλοὺς ἐκ πλουσίων πένητας ἐποίησεν. *Nec mirū, quia milite hæc templa cuſtodiebantur. Tertullianus de Corona, vbi non vult Chriſtianum militem ſcribi:* Et excubabit pro templis, quibus renunciauit? & cœnabit illic, vbi Apoſtolo nō placet? & quos interdiu exorciſmis fugauit, noctibus defenſabit, incumbens & requieſcens ſuper luncho quo perfoſſum eſt latus Chriſti? *Et in Apologetico:* Ædes ſuas dij tuerentur & imagines: quæ, vt opinor, Cæſarum milites excubiis ſalua præſtant.

> L. III. De tabulis exhib.
> Pecuniæ in templis.
> Excubiæ militares circa templa.

Liuia in familiam, noménque Auguſtæ adſumebatur. *Ideo in Nummis & lapidibus ex hinc ferè Iulia ſcripta aut ſculpta. Sed nomen Auguſtæ an recepit? Negat ecce Suetonius Claudio, cap.* XI. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum Auguſteo ſimilem decernendum curauit. Patri Circenſes annuos natali die, matri carpentum quod per circum ducēretur, & cognomen Auguſtæ, ab auia recuſatum. *Dicit ab Auia id recuſatum: quæ non alia quàm Liuia eſt. Mirum.*

> Liuia in nomen Iuliç & Auguſtæ. Quod tamē Suetonius negat.

Liuiam

Liuiam enim Auguſtam faciunt ſcribúntque alij omnes: & herclè ſi ambitionem feminæ noui, non recuſauit. Tacitus lib. IIII. Decretum quotiens Auguſta theatrum introiſſet. *Alibi*: Auguſtæ valetudo atrox. *Et:* Iulia Auguſta mortem obiit. *Plinius:* Liuia Druſilla, quæ poſteà Auguſtæ matrimonij nomen accepit. *Idem lapides ſexcenti teſtantur & nummi. Quid ergo Suetonio viſum diſſentire? Non ipſi quidem, ſed librario qui peruertit. Liquet enim nobis corruptum locum, ſcribendúmque*, ab viua recuſatum. *Ad matrem Antoniam hæc referuntur, non ad auiam: vti docet vel ἀκολυθία ſermonis. Quæ viua donata Auguſtæ nomine à Caligula (ταύτην τε γὰρ Αὐγούσταν εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδεῖξαι, ait Dio) id ſpreuit: & mortua nunc per Claudium recepit. Itaque in lapidibus Claudiani æui:* ANTONIAI. AVG. DRVSI. *ſculptum hodiéq. Hoc verum. at interpretes in Suetoniano loco quam natant? qui licet ad portum ſe recipiant, me duce.* Ille verè correctus. Et explicatus.

Legata non vltra ciuilem modum. *Id eſt, nihil præcipuum nouúmque in legatis, nihil regium, aut præter ciuium modum morémque. Nam de Falcidiæ modo accipere, (ignoſcent viri magni) prauum acumen eſt.*

Populo & plebi CCCCXXXV. *Video placere viro docto, emendari è Suetonio*: populo & plebi CCCC. tribubus XXXV. *vt intelligamus, ait, præter quadringenties legatum populo, etiam in ſingulas tribus centena millia relicta eſſe. Hæreo: & è vulgatis Taciti verbis eruo eundem illum ſenſum. Coniunctim ſcilicet extulit noſter, quæ magis diſtinctè Tranquillus. Ea tamē eius mens, vt populo legatum ſit quadringenties, tribubus ſiue plebi* XXXV. *Ni eſſet; non iunxiſſet duas eas voces, populo & plebi. Sed populus ergo alius à tribubus? Alius, hac quidem in parte. Populo legauit quadringenties viritim diſtribuendum, &, καθ' ἕνα: tribubus* XXXV. *id eſt, corpori tribuum vniuerſo. veluti ſi collegio legem, &* Mureto lib. XI. Variar. De legatis Auguſti.

gem, & collegis ſingulis ſeorſum. Diſcrimen hoc ſummámque exactam neglexit Dio, qui ſatis habet dicere legatum populo CCCC. *neglexi vereor & ego, dum in Electis motus hæſitatione aliorum tentaui corrigere* tribulibus XXXV. *in Suetonij verbis. pœnitet.*

Retractatio probabilis aliâs notæ.

Legionariis cohortibus ciuium Romanorum. *Bene additum, ne accipiamus etiam cohortes ſociales. Ideo & Dio vertit*, τῷ τε λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δραχμάς. *Itáque ille idem legiones*, πολιτικὰ στρατόπεδα *non ſemel appellat: quia ſcriptæ ex ciuibus tantùm. Fuit tamen cum in Dione placeret*, τῷ ὁπλιτικῷ πλήθει. *malè. Suetonius*, Legionariis trecenos nummos: quam ſummam repræſentari iuſſit. nam & confiſcatam ſemper, repoſitámque habuerat. *Vbi confiſcatam, in fiſcis adſeruatam: vti Tertullianus eleganti metaphora, de Fuga*, Felices itaque pauperes, qui animam totam in confiſcato habent.

Cohortes ciuium.

Confiſcandi verbũ propriè.

Renouandum per annos ſacramentum in nomen Tiberij. *De eo ritu dico ad lib.* X V I.

Remiſit Cæſar, adroganti moderatione. *Quid? non ergo elatum corpus humeris Senatorum? Eſt verò. Suetonius*: Senatorum humeris delatus in campum crematúſque. *Idem Dio. At Remittendi verbum eò valet, vt non ſit factum. Lib.* IIII. Remiſſa Ædilibus talis cura. *Lib.* XI. Hortantibus dehinc inediam & leuem exitum, remittere beneficium Aſiaticus ait. *Scribo ergo*, permiſit Cæſar. *Sed eam ipſam permiſſionem arrogantem eſſe vult Tacitus: quia per ſpeciem modeſtiæ & quaſi pugnare cum Senatu nollet, habuit ampliſſimum ordinem inter veſpillones. Simile illud libri* V I. *de Aſinio Gallo*: conſultúſque Cæſar an ſepeliri ſineret, non erubuit permittere.

Remittere & permittere contraria.

P A G. 6. Quod idem dies accepti quondam imperij princeps, & vitæ ſupremus. *Erit fortaſſe qui hîc adhæreat, cui adiutorium ego. Triplex enim ratio numerandi imperij*

Varius dies primi imperij Auguſti.

Auguſtei.

Auguſtei. Alij, plurimique, ab Actiaca pugna numerãt, cum victo Antonio potens fuit imperij ſolus. Ea pugna pugnata I V. *Nonas Septembres. Quidam à ſexto eius cõſulatu, cum imperium illi à Senatu firmatum, datúmque cognomen Auguſti. quaſi is legitimi principatus primus dies. Dies is fuit,* V I I. *eidus Ianuar. Atque ea ratio numerandi prouinciis ferè familiaris. ita in lapide, qui Narbone:* VII. QVOQVE. IDVS. IANVARIAS. QVA. DIE. PRIMVM. IMPERIVM. ORBIS. TERRARVM. AVSPICATVS. EST. THVRE. VINO. SVPPLICENT. *Oroſius paullum à lapide diſſentiens,* V I I I. *nominat idus.* Cæſar, *inquit*, victor ab Oriente rediens, octauum idus Ianuar. vrbem triplici triumpho ingreſſus eſt. Hoc die primum Auguſtus conſalutatus eſt. atque ex ea die ſumma rerum ac poteſtatum penes vnum eſſe cœpit & manſit, quod Græci μοναρχίαν vocant. *Longiùs recedit Cenſorinus, qui reiicit in* X V I. *Kal. Februar.* Ante diem, *inquit*, X V I. Kal. Febr. C. Iulius Cæſar diui filius Imp. Auguſtus ſententia Munatij Planci dictus eſt. *Ouidius Idus dumtaxat nominat:*

Prima ratio.

Secunda.

Oroſij & Cenſorini error.

Idibus in magni cuſtos Iouis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ouis.
Redditáque eſt omnis populo prouincia noſtro:
Et tuus Auguſto nomine dictus auus.

Prouinciarũ enim diuiſio facta eodem illo die.

Sed lapidem ego credo verum dicere. Tertij denique numerabant à primo eius conſulatu: ſcilicet quia is gradus & aditus ad reliquos honores. Is fuit X I I I I. *Kal. Septembres. Eam rationem ſecutus eſt quicumque ille ſcriptor De cauſſis corruptæ eloquentiæ, qui imperitaſſe Auguſtum ait annis* L V I. *fallente numero, niſi ad hanc rationem. Quam ipſam ſecuti curioſi iſti, qui initium imperij & finem Auguſti vitæ, in eundem diem, miraculi cauſſa, conferebant. Satis dixi: tu abi liber & expeditus.*

Tertia ratio.

B Nume-

Numerus etiam conſulatuum celebrabatur, quo Valerium Coruinum, & C. Marium ſimul æquauerat. *Nam Valerius ſextùm, Marius ſeptimùm conſul. At*

Conſulatus Auguſti.

Ter Latio deciéſque tulit labentibus annis
Auguſtus faſces. ——— ———

vt ait Statius in Siluis.

PAG.7. Antonium Tarentino Brundiſinóque fœdere. ὑστερολογία *eſt. Nam Brundiſinum fœdus aliquot annis prius Tarentino. Vtrumque autem à loco, vbi ictum. Brundiſinum, quod Cæſar cum Antonio coiit, Peruſia capta: cùm morte opportuna Fuluiæ, ſublatum eſſet nõ dubium bellum, anno vrbis* DCCXIV. *Octauia tunc Antonio data, & prouincia Orientis. At Tarentinum triennio poſterius eſt: cùm iterum ſimultate exorta* ὁ μὲν Ἀντώνιος *(verba Appiani ſunt Ciuilium quinto)* ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει ναῦσι τριακοσίαις. *ſed prudentia Octauiæ, adnitente item Agrippa & Mæcenate, iterum compoſita res. Antonius Cæſari cẽtum naues ad bellum Siculum, ipſe illi duas legiones ad bellum Parthicum adtribuit. Adi, ſi libido eſt, Plutarchum Antonio, Dionem* XLIX.

Brundiſinũ fœdus.

Tarẽtinum.

Antonij cũ Octauia nuptiæ.

Nuptiis ſororis illectum. *Octauia ex Ancharia. de quo inſtabili coniugio mirè fœdatus Senecæ patris locus Suaſoria prima:* Cùm Antonius vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi: occurrerunt venienti ei Athenienſes cum coniugibus ac liberis, & Dionyſium ſalutauerunt. Bene illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet. dixerunt deſpondere ipſos (*malim*, ipſi) in matrimonium Mineruam Muſam ſuam, & rogauerunt vt duceret. & Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Tum ex Græculis quidam ait ... . Huic quidem impune fuit, ſed Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata ſunt. quæ cùm exigerentur, multi contumelioſi libelli propoſiti

poſiti ſunt,ſicut ille qui ſubſcriptus eſt ſtatuæ eius, cum eodem tempore Octauiam vxorem haberet & Cleopatram:Hoc tu euita reſtituas, tibi habe. *Primum offendimus in Minerua Muſa. quoniam neque Dio nominat in hac hiſtoria, ἀθλιῶν dixiſſe contentus: nec cognomen noſtrarum dearum ſcio aliâs adhæſiſſe Mineruæ. Itaque inducta ea voce ſcribo*, Mineruam ſuam. *nata fuit ex confuſa repetitione litteræ vociſque ſequentis. In ſumma diſcrepat idem Dio, qui ἑκατὸν μυριάδας imperatas pro dote ait, id eſt Romano ritu* HS. *quadragies. Mille autem talenta Senecæ, paullò minus faciunt ducenties quadragies: ſexto tanto immaniore ſumma. Tamen non muto. Græculi iocum, cui ſpatium vacuum, doleo abeſſe. at Latinum commodè reſtituo*, Octauia res tuas tibi habe. *Quicumque ille, comiter iocatus eſt ex deuortij Romani forma. Cùm enim Cleopatram amaret haberétque Antonius: ecce ſubſcripſit iſte quaſi nomine Antonij Octauiam repudiantis, Octauia res tuas tibi habe. Quæ ſollemnia in libello repudij verba fuiſſe, iam notũ. Appuleius:* Tu quidem ob iſtud (*ita emendo*) tam dirum facinus confeſtim thoro meo diuorte, tibíque res tuas habeto.

Pater Seneca ſemel atque iterum correctus.

Dionis à Seneca diſſenſio.

Deuortij ſollẽnia verba.

Vulgo eſt. Tu quidem vbi iſtud t. d. facinus?

Lollianas Varianáſque clades. *Non impleo paginas iſtis, quæ alibi expoſita & prompta. Suetonium in Aug. vide, Dionem* LIIII. *Euſebium Chronicis, olympiad.* CXC.

Interfectos Romæ Varrones. *Fuit Licinius Varro Murena. de cuius inſidiis, præter alios, Strabo libro* XIV. εἶτ' ἐμπεσὼν εἰς τὴν μυρῆνα φιλίαν, ἐκείνῳ συνεάλω φεύγων, φωραθείσης τῆς κατὰ καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ ἐπιβολῆς.

Licinius Varro.

Egnatios. *M. Egnatius Rufus Aedilis. de quo Dio* LIII. *Sueton. cap.* XIX. Mox M. Egnatij, exin Plautij Rufi. *ita ibi ſcrib. non* Genutij. *Vide Senecam de Clementia* I. *ca.* IX.

Egnatius Rufus.

Iulos. *Iulum Antonium intellegit Triumuiri filium, ad quem Horatij Oda. Cognomen ei Africanus: quod malè adhæſit Fabio, cum quo conſul fuit, apud Sueton. in Claudio*

Iulus Antonius.

cap. II. *Paullo enim Fabio cognomen Maximi fuit. & ſunt duæ ex ordine Horatianæ odæ libri quarti, prima & ſecunda, ad hos non dubiè conſules, pérque eam occaſionem coniunctim ſcriptæ. De eo Iulo, Seneca in De breuitate vitæ:* Filia & tot nobiles iuuenes, adulterio velut ſacramento adacti, infractam ætatem territabant. poſtquam (*melius*, poſtque) iterum timenda cum Antonio mulier. *Apparet enim hunc Iulum arcanum aliquod ſcelus (cui proximus ab adulterio gradus eſt) cum Iulia in Auguſtum concepiſſe: vti olim cum Cleopatra eius pater.*

Explicatus Seneca.

Qui Tedij & Vedij Pollionis luxus. *Non extrico quis hic Tedius. Vtrúmne Atedius ſcribendum? vt ſit ille qui Ciceroni dictus inter Cæſaris amicos. An Sex. Tedium Afrum capimus, qui conſul deſignatus ſe præcipitauit, apud Suetonium? Leuiter placet. magis eſt, vt geminata ab hæſitante librario vox ſit, ſcribamúſque:* Qui Vedij Pollionis luxus. *In Seneca ſanè ſimile mendum ſuccreuerat, tertio de Ira, cap.* XL. Diuus Auguſtus cùm cœnaret apud Vedium Pollionem. *ita reſtituit Pincianus, cum anteà,* Atedium, *legeretur. Pincianus, ſelectus mihi cenſor, & verbis modicus, re iudicióque ingens. Mentio huius Vedij luxuriǽque eius apud multos, Dionem* LIIII. *Plinium lib.* IX. *Tertullianum de Pallio: facti etiam eius, quod ſæuum & ſcæuum. Piſcinam habebat refertam murænis. quem piſcem ille non ad delicias parauerat, ſed ad pœnas. Humana enim carne eas alebat. Serui, domeſticique ſiquid deliquerant, dabantur ad hos piſces. Fors fuit vt cœnaret apud eum Auguſtus. puer qui ad cyathos erat, dum porrigit potum, cryſtallinum fregit pretij grandioris. & ſimul fracta eius vita. Iubetur ab immiti domino murænis obiici in piſcinam. Puer accidit ad Cæſaris p edes. non vitam, ſed aliam mortem petit, neu piſcibus eſca ī t in terra. Obſtupuit inauditam ſæuitiam Cæſar. dimitti p uerum iubet, ſimul adferri ad ſe quidquid in domo cryſtallinorum:*

Vedius Pollio.

Pinciani laus

Hiſtoria celebris de Pollione.

linorum : allata frangi comminuique & abiici in piſcinam. *addit Seneca*, Fuit Cæſari ſic caſtigandus amicus, bene vſus eſt viribus ſuis. *Hic eſt ille Pollio qui teſtamento Cæſari Pauſylypum legauit: & è cuius diruta domo, facta Romæ porticus quæ Liuiæ dicta.* Porticus Liuię quæ cauſa facta.

Cùm ſe templis & effigie numinum, per flamines & ſacerdotes coli vellet. *Magna & inſana ambitio. quam exemplo Herculis & Liberi patris, excuſare tamẽ videtur libro* I V. *noſter. Sed Auguſtus adhuc viuus & hominem fungens, in prouinciis eſſe colique voluit pro deo. in prouinciis, non in Italia aut Romæ. Suetonius*: Templa quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere: nulla tamen in prouincia recepit, niſi communi ſuo Romæque nomine. Nam in vrbe quidem pertinaciſſimè abſtinuit hoc honore. *De vrbe ait; Dio etiam de Italia lib.* LIIII. *Quod Tacitus ſcribit effigie numinum: valet in eam mentem, vt ſigna adpoſita Auguſti ſtatuis ſint, quæ ſolent deorum. puta, radius, haſta, fulmen. Lucanus,* Auguſtus pro deo. Imagines Auguſti, ad formã deorum.

Fulminibus manes, radiiſque ornabit & aſtris.

Itaque Nummi etiam hodie, in quibus Auguſti caput radiatum. Quamquam & ipſa effigies numinis tributa Auguſto, puta Iouis. Clarè Prudentius,

——— ——— Flamine & aris
Auguſtum coluit, vitulo placauit & agno.
Teſtantur tituli, produnt conſulta Senatus,
Cæſareum Iouis ad ſpeciem ſtatuentia templum.

Imò ipſe in forma Iouis, ex Sc.

At de Flaminibus & ſacerdotibus Auguſti, plena omnia monumenta: & putidum ſit referre. Nec viri ſolùm ad ſacerdotium adſcripti magni huius diui, ſed, quod rideamus, feminæ. Adeò proiecti in adulationem tunc mores. Marmor: Feminæ ſacerdotes Aug.

P. POSTVMIÆ. P. F. PAVLLÆ.
SACERD. D. IVLI. AVGVST.

Item in Hiſpaniis, LVCR. L. F. CAMPANA.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

Liuia, prima Aug. ſacerdos.

FLAM. PERP. DOMVS. AVG. *id eſt*, Lucretia L. filia, Flaminica perpetua. *Exẽplum huius rei à Liuia, quæ miro exemplo, ſacerdos ſui viri: & quidem ex decreto Senatus. Dio* LVI. *extremo:* τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ, καὶ ἱέρειαν τὴν Λιουίαν ἀπέδειξαν. *id eſt:* Tunc verò conſecrantes Auguſtum, ſodales ei & ſacra inſtituerunt, & ſacerdotem Liuiam. *Quod noto eò libentius, vt lux inde adfulgeat tenebricoſo Ouidij loco,* IV. *De ponto:*

Ouidio noua lux.

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natúſque pius, coniúxque ſacerdos,
Numina iam facto non leuiora deo.

Natus pius, Tiberius eſt: coniux ſacerdos, Liuia. Puto ad hæc ſacerdotia, quæ cum ambitu & ſumptu adfectabant in prouinciis paßim, pertinere Arriani locum elegantem, De ſermonibus Epicteti, lib. I. *cap.* XIX. σήμερον τὶς ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα. δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες, γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μήτι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρὼν, ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις; μενεῖ μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μένει. ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν περίθου· ὄψει γὰρ κομψότερον. *Lepidus, & ad philoſophum, dialogiſmus:* Hodie, *inquit*, locutus mecum quidam ſuper ſacerdotio Auguſti. Dico ei, Mi homo mitte rem, ſumptum multum facies fruſtrà. At ſcribæ publici, inquit, (*corrupta hac parte Græca*) nomen meum adnotabunt. Num tu igitur legentibus omnibus coràm dices, Me inſcripſerunt? & vt nunc poſſis adeſſe omnibus legentibus, mortuus quid facies? Manebit meum nomen. Inſcribe ipſum lapidi, & manebit. Age, extra Nicopolim au-

Arriani egregia irriſio harum ineptiarum.

lim autem quæ memoria tui? At coronam auream geſtabo. (*qua ſcilicet ornati ſacerdotes dum faciunt, ex Liuio, Plutarcho, aliis*) Si prorſum appetis coronam, roſeam indutus circumi. aſpectu enim id iucundius.

Coronati ſacerdotes in ſacris.

Templum & cæleſtes religiones decernuntur. *Templum in Palatio ipſo, ex decreto Senatus. Dio:* καὶ αὐτῷ (Αὐγούστῳ) ἔν τε τῇ ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν δ' ὑπό τε τῆς λιουΐας καὶ ὑπὸ τοῦ τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. *Liuiæ tamen ſoli id opus adtribuit (præter Dionis & Suetonij mentem cap.* XLVII.*) Plinius lib.* XII. Radicem eius magni ponderis vidimus in Palatij templo, quod fecerat diuo Auguſto coniux Auguſta, aureæ pateræ impoſitam. *Huc reſpicientem credo Senecam ſcribere, Conſolatione ad Polybium:* Fortuna ibit violentior per omnia, ſicut eſt ſolita, eas quoque domos auſa iniuriæ cauſſa intrare, in quas non niſi per templa aditur, & atram laureatis foribus inducere veſtem. *Puto enim id templum in palatij veſtibulo fuiſſe. etſi referre fortean poſſis ad templum Apollinis Palatini. Ceterum* ὑποθέσιν *hanc Auguſti, quam Tacitus commemorat, carmine ſingularis libri complexus videtur Ouidius. ipſo quidem indice, De ponto:*

Templũ palatinũ Aug.

Quis exſtruxerit.

De Senecæ loco.

Ouidius carmẽ emiſit de nouo Deo.

Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
    Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.

& alibi.

PAG. 8. Ad effigiem Auguſti. *Quæ in ipſa curia. Apparet etiam ex illis quæ de Hortenſio infrà:* Modò Hortenſij inter oratores ſitam imaginẽ, modò Auguſti intuens.

Effigies Aug. in curia.

Cùm proferri libellum recitaríque iuſſit. *Libellum eum ipſe, quem Suetonius Rationarium imperij non incommodè appellat. ſcilicet quia rationes eo publicæ continebantur. Videbatur autem prolatione libelli flexus paullum Tiberius; & imperium accepturus, cùm curas ſuſciperet. Vocat idem auctor etiam Breuiarium imperij, cap. vltimo:* D[illegible]

Aug. cap. XXVIII.

Breuiarium imperij.

 tribus

tribus voluminibus, vno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum à ſe geſtarum, quem vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mauſoleum ſtatuerentur: tertiò, breuiarium totius imperij, quantum militum ſub ſignis vbique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis. *Vbi nota mihi etiam, Indicem hunc rerum Auguſti, certò illum eſſe cuius exemplar Ancyræ poſitum, & curante nobiliſſimo Busbequio, exſcriptum. Nam titulus in ea ipſa tabula iſte:* Rerum geſtarum diui Auguſti, quibus orbem terrarum imperio populi Romani ſubiecit, & impenſarum, quas in rempublicam populúmque Romanum fecit, inciſarum in duabus aheneis pilis, quæ ſunt Romæ poſitæ, exemplar ſubiectum. *Ex quo fidenter collegerim dixerímque, in Suetonio ſcribendum*, in æneis pilis, *non tabulis. De eâdem re loqui vtrumque, id quidem clarum eſt.*

Index rerum Aug. quid.

Idem cũ reperto lapide.

Suetonius dubiè correctus.

Neceſſitates ac largitiones. *Neceſſitates vocat onera publica, quæque neceſſario in milites, in populum, aliáſque imperij res eroganda. Liuius eâdem ſententia lib.* XXIIII. Prodeundum in concionem Fuluio prætori eſſe, indicandáſque populo publicas neceſſitates. *Lampridius Alexandro*: Quartarios iam formatos in moneta detinuit, exſpectans vt ſi vectigal contrahere potuiſſet, eoſdem ederet. Sed cùm non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos iuſſit. *Capitolinus paullò aliter in Gordianis:* Familiæ Gordiani hoc Senatus decreuit, vt à tutelis atque legationibus, & à publicis neceſſitatibus ſemper vacarent. *Videtur non ſeiungere ab ære alieno Tacitus lib.* II. Hortatúrque ad luxum & æs alienum, ſocius libidinum & neceſſitatum, quò pluribus indiciis illigaret.

Neceſsitatis nõ trita notio.

Addiderat conſilium coërcendi intra terminos imperij. *Quod cõſilium ſuum plenè extollit Auguſtus ipſe apud Iulianum in Menippea de Cæſaribus:* ὑπὸ δὲ τῶν ἐμφυλίων

στάσεων τὴν Ῥώμην ὁρῶν εἰς ἔσχατον ἐλαύνουσαν πολλάκις κινδύνων, οὕτω διεθέμην τὰ περὶ αὐτὴν, ὥστε εἶναι δι' ἡμᾶς, ὦ θεοὶ, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων, ἐπικτᾶσθαι παντῶς αὐτῇ διενοήθην, ὅρια δὲ διπλᾶ ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδειγμένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην. *Sed qui termini ſiue limites Ro. imperij ſub Auguſto? Duos nominat Iulianus, Iſtrum & Euphratem: quibus adde Rhenum, & Oceanum. Tacitus:* Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium. *Ad eos terminos Limitanei milites: qui ſublati demum à Conſtantino, magno rei Romanæ malo. Narrat Zoſimus lib.* II. *Vide Appianum in Præloquio operis ſui.*

Termini imperij ab Aug.

Neglexit deſeruitq. Cōſtantinus.

Interrogo quam partem reip. mandari tibi velis? *Explicat Dio. Tiberius, inquit, tres fecerat reip. partes. prima Romam & Italiam complectebatur: altera, exercitus: tertia, prouincias. Vni ex iſtis parem ſe aiebat, non omnibus. At bono hiſtrioni detracta propemodum perſona eſt, improuiſa interrogatione Galli.*

Tres reip. partes.

Arruntium diuitem, promptum artibus egregiis. *Eſt is qui conſul anno vrbis* DCCXXXII. *Artes in eo doctrinámque ſuſpicit. non vanè, quoniam ex Plinij Indice lib.* III. *&* V. *inter ſcriptores cenſitus illuſtres fuit. & ſcripſit, niſi fallor, Geographica. Diuitias etiam commemorat. quas Seneca non fuiſſe oſtendit à bona arte, ſi de eo quidem ſenſit lib.* VI. *De Benef.* An tu Aruntium & Haterium & ceteros qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quæ deſignatores & libitinarios vota?

Arruntius, quis.

PAG. 9. Quouſque patieris Cæſar non adeſſe caput reip? *Sententiam potius in hoc loco expedimus, quàm verba. Lectio quam poſui, à Ferreto eſt, qui adſeuerat in Medicæo codice ſic ſcriptum. Et cur ambigimus? ſententia herclè percommoda eſt: offenſum Tiberium, pro reliqua ſua modeſtia,*

 quod

Correctus Tacitus.

quòd caput reip. nominaretur, qui tamquam veteri libertate vnus vellet eſſe è multis. Nec *abſurdè legeris è vulgatis*, non eſſe caput te reip?

Eiúſque accuratiſsimis precibus. *Ita correxi: vulgò*, & vſque accuratiſsimis.

Lictores Auguſtarum.

Ne lictorem quidem ei decerni paſſus eſt. *Quo tamen vulgò feminæ principes vſæ, Veſtalium exemplo. Claudij quidem Agrippina, etiam duobus. Tacitus*, Decreti & à Senatu lictores duo, Flaminium Claudiale.

Aduerſus Vertranium.

Arámque adoptionis & alia huiuſcemodi prohibuit. *Ludos hic facit vir doctus, equite non plaudente. Damnat lectionem veterem, & multis verbis ſuadet hãc nouam*, ærámque adoptionis. *quaſi Tiberius, inquit, in æs incidi adoptionem publicéque proponi vetuerit. Mi homo, hodie nihil credo tibi. Nam notus mihi mos Romanus, quo receptum vt propagandæ memoriæ cauſſa, ara aut templum ſtatueretur virtuti reique, quam cuperent laudatam. Noſter lib.* III. Præceperant animis orationem patres: quò quæſitior adulatio fuit. nec tamen repertum, niſi vt effigies principum, aras deûm, templa & arcus, aliáque ſolita cenſerent. *Ita apud eundem, cùm Tiberius publico iudicio vltus eſſet Germanici mortem*: Cæcina Seuerus cenſuit aram Vltioni. *Et lib.* XV. *poſt natam ex Poppæa prolem*, Supplicationes à Senatu decretæ, & templum Fecunditati.

Mos ſtatuẽdi aras.

Vide ad hũc morẽ lib. I. Electorum, cap. XIV.

Explicatus Suetonius.

Eôdem traho Suetonij illud in Caligula, cap. VIII. *præter interpretum mentem*: Addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas, ob Agrippinæ puerperium. *Errat idem ille dum cenſet, de Tiberij adoptione hic agi: cùm Tacitus intellegat de Liuiæ. Nam Liuia teſtamento adoptata in familiam Iuliam noménque Auguſtæ: & nouo exemplo, coniux facta filia mariti. Ideo dum Liuiæ adulãtur, decreta ara Adoptioni. Paſſim in lapidibus & Nummis, Diui Filia lego. vt in marmore Hiſpanienſi:*

Liuia mariti ſui filia.

IVLIÆ

IVLIÆ. AVG.
DIVI. F. MATRI
TI. CÆSARIS. AVG. PRIN
CIPIS. ET. CONSERVATORIS
ET. DRVSI. GERMANICI
M. CORNELIVS. PROCVLVS
PONTIFEX. CÆSARVM.

Nummo æreo, S. P. Q. R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI. FIL. *carpenti forma tracti à duabus mulis.*

Germanico Cæſari proconſulare imperium petiuit. *Quódne ante habebat? Nam Dio diſertè proconſulare imperium illi tribuit, anno* DCCLXIIII. *id eſt, triennio ante. Lib.* LV. Τιβέριος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων ἐς τὴν κελτικὴν ἐσέβαλον. *Et verò cur petitum illi proconſulare imperium, quod iure & lege habebat, iam antè Conſul? Tamen cogitemus. & prorogatum illi fortaßis hoc imperium, non nunc datum.*

Candidatos Præturæ XII. nominauit, numerum ab Auguſto traditum. *Prætorum origo, progreſſus, augmentum, ſatis ambiguè tradita: etiam ab iis, quibus hæc vna cura fuit. Ego breuiter rem expediam, & ad hiſtoriæ fidem. Primus Prætor Romæ inſtitutus, anno vrbis* CCCXCVIII. *Furius Camillus. Liuius lib.* VII. *& Suidas in voce* πραίτωρ. *Additus alter anno* DX. *cui cognomen datum Peregrini, quòd plerumque inter ciues ius diceret & peregrinos, Epitoma Liuij* XIX. *Additi duo alij, anno vrbis* DXX. *Sicilia & Sardinia in prouinciam redactis, qui illuc cum imperio mitterentur, Epitoma* XX. *Iterum duo, victis Hiſpaniis, anno* DLVII. *Ita in vniuerſum ad id tempus Prætores ſex: è quibus duo iuridicundo præerant, reliqui in prouincias mittebantur expertes iudiciorum. Id manſit, donec Quæſtiones perpetuæ cõſtitutæ, anno vrbis* DCV. *L. Cenſorino,* M. *Manilio Coß. patribúſque tunc viſum, vt in totum magiſtratus ſui an-*

Prætorum origo. Progreſſus.

Quæſtiones perpetuæ, quando.

ſui annum, prætores in vrbe manerent. è quibus duo, more priſco, ius dicerent: reliqui quattuor publicis iudiciis præeſſent. iidem omnes exacto anno, ſorte in prouincias prætorias mitterentur. Cornelius deinde Sulla Dictator auxit Quæſtionum publicarum numerum: pariterque Prætorum. non tamen eatenus, vt quot Quæſtiones eſſent, totidem Prætores: (errat largiter Pomponius, qui id ſenſit; quia plures ſæpe Quæſtiones apud eundem prætorem exercitas conſtat) ſed in vniuerſum addidit duos. Ita non plures octo Prætores ad Ciceronis æuum: idque ex variis eius ſcriptis clarum, non decem, vt voluit Iuriſconſultus. Oppreſſa mox rep. C. Cæſar Dictator primus inſtituit decem, quò pluribus bellorum ſociis honorem eum gratificaretur. Dio lib. XLII. ἵνα πλείους αὐτῶν (συναγωνιστῶν *intellego*) ἀμείψῃ, στρατηγούς τε δέκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀποδεῖξαι, καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. *qui Pomponium refellit diſertim. Sed nec in eo numero ſtetit Cæſar, creauitque biennio pòſt,* XIIII. *iterúmq. anno pòſt,* XVI. *idque, vt Dio idem ait, in multos annos. At Auguſtus rep. & imperio potitus, pariter varium ſe in hac creatione geſſit. Anno vrbis* DCCXXXI. *minuit Cæſarianũ numerũ, retraxitque ad decem. Dio* LIII. ταῦτά τε οὕτως ὁ Αὔγουστος ἐποίησε, καὶ στρατηγοὺς δέκα, ὡς οὐδὲν ἔτι πλειόνων δεόμενος ἀπέδειξε. *Anno* DCCLXIIII. *creauit* XVI. *propter turbam competitorum: ita tamen (ait Dio lib.* LVI.*) vt pòſterioribus deinceps multis annis* XII. *dumtaxat crearet. Atque hoc eſt quod hic Tacitus de duodenario numero tradito ab Auguſto adſeuerat: verè & rectè, ſi reſpicias inſtituta eius extrema. Nam ad prima adiecit oculos Pomponius, qui* XVI. *prætores conſtituit ſub Auguſto. & in tempore ſaltem errat. At quòd Tiberium iuraſſe Tacitus ait ſe numerum* XII. *non exceſſurum: quis Pontifex periurio eum ſoluet? Nam ego manifeſtò hominem teneo, ex Dionis teſtimonio lib.* LVIII. *qui adfirmat Tiberium, anno vrbis* DCCXXCVI. *quindecim*

Sulla auget prætorum numerum.

Pōponius errat in præt.

Sub Cæſare, quot præt.

Anno vrbis DCCVII.

Hæc ex Dione li. XLIII.

Sub Auguſto, quot.

Varietas magna in numero.

Tiberius falſo adſeruit, ſe nō exceſſurum.

quindecim Pretores creaſſe, additque: καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη, ὥστε ἔστι μὲν ὅτε ἑκκαίδεκα, ἔστι δ' ὅτε καὶ παρ' ἕνα, ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι. *Imò Claudius Imp. aliàs* XIIII. *aliàs* XVIII. *creauit, interdum medio inter hos numero. Vide eundem Græcum, lib.* LX. Sub Claudio, quot.

Tunc primum comitia è campo ad patres tranſlata ſunt. *Comitiorum res, amiſſa libertate, variè habita. Iulius Cæſar ius creandi magiſtratus non totum à populo tulit, cruda adhuc ſeruitute: ſed cum eo diuiſit. Suetonius ſatis clarè, cap.* XLI. Comitia cum populo partitus eſt, vt exceptis conſulatus competitoribus, de cetero numero candidatorum, pro parte dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur: (*iuſtum comitiorum verbum eſſet*, renuntiarentur) pro parte altera, quos ipſe dediſſet. (*ſcribe*, edidiſſet.) Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcriptura breui, Cæſar Dictator illi tribui. Commendo vobis illum & illum, vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant. *Vbi vides, conſulibus exceptis, in ceterorum ſuffragia æquale ius principi fuiſſe cum plebe. Nam Conſules quidem, ſummi imperij olim nomen, & ipſe & ſecuti principes ſepoſuerunt Senatui ſibique. Auguſtus deinde* Comitiorum priſtinum ius (*verba Suetonij ſunt, cap.* XL.) reduxit: ac multiplici pœna coërcito ambitu, die comitiorum tribulibus ſuis, *&c. Quo loco priſtinum ius, non vetus illud accipio quod integra libertate: ſed hoc idem, quod à patre eius Iulio inſtitutum. Priſtinum tamen ideo, quia per bella ciuilia & impotentem Triumuiratum, abolitus Cæſarianus mos. quem reduxit longo interuallo nunc Auguſtus. Eum Suetonij ſenſum (nam interpretes ſilent aut vacillant) adſtruo ex Dione, lib.* LIII. ὅ,τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ συνελέγετο. οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι, ὃ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἤρεσκε. τοὺς γοῦν ἄρξοντας, τοὺς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποι-

Comitia, qualia ſub Cæſare.

Suetonij leuiuſculæ correctiones.

Comitia ſub Aug.

Suetonius explicatus, præter mentem vulgi.

χαῖον ποιούμενος ἐπιμελεῖτο, ὅπως μήτ' ἀνεπιτήδειοι, μήτ' ἐκ παρακελεύσεως, ἢ καὶ δεκασμοῦ ἀποδεικνύωνται). *Aliquid tamen plebi etiam cum Conſulum comitiis fuiſſe, videtur colligi ex*

Comitia Tiberiana, cuiuſmodi.

Dione L I I I I. *in actis anni* D C C X X X I I I I. *Tiberius primus, animus Quiritium fractis iam & ad ſeruitiũ factis, ius omne ſibi & Senatui ſumpſit, populi nullo loco. Quod Tacitus his verbis voluit*, comitia è campo ad patres tralata. *Sed in Conſulibus quid eius auo fuerit, Tacitus ipſe effari non*

In conſulibus obſcura.

poteſt ſine huius libri: De comitiis conſularibus, quę tum primum illo principe ac deinceps fuêre; vix quidquam firmare auſim. adeò diuerſa non modò apud autores, ſed in ipſius orationibus reperiuntur. *Poteſt Dio: qui videtur omnem conſulum renuntiationem ad Tiberium referre: aliorum magiſtratuum ad Senatum, commendatione principis interpoſita. quem lib.* L V I I I. *vide. Ex eo tempore*

Caius innouat, & omittit.

expers ſuffragiorum populus, donec Caius Tentauit comitiorum more reuocato, ſuffragia populo reddere, *ait Sueton. cap.* X V I. *ſcilicet Tiberij inſtituto omiſſo, Auguſti reuocato: ſed idem ille omiſit. Tiberianúmque morem, apud ſecutos principes valuiſſe deinceps, clarũ ex memoriis rerum.*

P A G. 10. Ludos, qui de nomine Auguſti Faſtis ad-

Ludi Auguſtales.

diti Auguſtales vocarentur. *Verum eſt. nam & in Kalendario veteri hodiéque legimus,* I V. *eid. Octob.* A V G V S T. *id*

Origo eorũ.

eſt, Auguſtalia. Eorum ludorum originem repperio, anno D C C X X X V. *cùm ex Graecienſi & Sicula peregrinatione redux Auguſtus, paſſus eſt inter alios honores,* τύχῃ τῇ ἐπαναγώγῳ (*Fortunam Reducem Latini dicũt*) βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἀφίκοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι. *Ludique eo die ex decreto Senatus inſtituti, octennio poſterius, Aelio Tuberone, Paullo Fabio Coſ. Idem ſcriptor:* τὰ δὲ δὴ Αὐγουστάλια, ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐτελέσθη. *At Suidæ Auguſtale*

Suidæ obſcurior nota.

etiam locus eſt, in quo præfecti regionum & cultores Auguſti ſaltabant.

ſaltabant, Idibus Octobris. Video hominem alludere velle ad hos ludos: ſed ita, vt eum planè non capiam. Αὐγουστεῖον, *inquit,* ἐκλήθη διότι τῇ. ιέ. τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς οἱ ῥεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ αὐγουστείῳ, οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν τιβερίου. *Scies tamen & alios ludos fuiſſe, die natali Auguſti, qui pariter celebrabãtur in Circo, notatos Faſtis,* VIIII. *Kal. Octob. Quorũ mẽtio eſt Dioni in actis anni* DCCXLIII. *& Suetonio, niſi fallor, cap.* LVII. Equites Romani natalem eius ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt. *Quos intellegit & Ouidius lib.* IIII. *de Ponto:* Ludi natalitij Auguſti. Ouidius explicatus.

Pontica me tellus, quantis hac poſſumus ora
Natalem ludis ſcit celebrare dei.

Sed eos caue cum Auguſtalibus confundas.

Vt'que per Circum triumphali veſte vterentur. *Tribuni, mortuo Auguſto, præfecti his ludis, ait Dio, quaſi ſacri: vt id quoque cederet honori Auguſti. Ludi autem ipſi, Circenſes; id eſt currules, & ſi fortè Venatio. Quòd veſtẽ triumphalem petunt Tribuni: faciunt ad exemplum Conſulum & Prætorum, quibus in Circo ludos præbentibus ius togæ pictæ. Iuuenalis:* Auguſtalia, edita à Tribunis. Cuius generis ij ludi. Toga picta prætorib. per ludos.

——— ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum Prætor ſedet ——

Quo verſu hæſi aliquando, num leg. præda: *quia magna ſcilicet pecuniæ vis effundenda prætori in aurigas & equos, iiſque ipſe quaſi præda. Idem alibi,* Addubitatũ de Iuuenalis lectione.

——& medio ſublimem in puluere Circi
In tunica Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ.

Nec aliùs ſententiæ illud Cornelij noſtri, lib. XII. Ludicro Circenſium Britannicus in prætexta, Nero triumphalium veſte tranſuecti ſunt. *vt dicam in loco.*

Curru vehi haud permiſſum. *Ne prorſus æquarentur poteſtati maiori. De curru Prætorum in Circo, Iuuenalis,* Prætores curru vecti in Circo.

Quid

Quid ſi vidiſſet prætorem in curribus altis
Extantem?

Plinius: Non vetus & bigarum celebratio in his qui prætura functi, curru vecti eſſent per Circum. *De conſulum, Plinius alter in Laudatione Traiani:* Nos ſub tuis oculis auguſtior ſolito currus accipiet: nos inter ſecunda omina & vota certantia vehemur alacres, & incerti vtra ex parte maior auribus noſtris clamor accidat: *Scripſi'que de his vberius peculiari De ſpectaculis libro, cui Saturnalia Index.*

Etiam Conſules.

Dux olim theatralium operarum, & miſcere cœtus hiſtrionali ſtudio doctus. *In theatro, ſicut in Circo, ſuæ partes & factiones: diſtracto videlicet fauore plebis in hunc hiſtrionem, in illum. Eæ non rarò in tumultum exibant, imò pugnam, imò cædem. Dux his factionibus & ſignifer, leuiſſimus quiſque è plebe: cui lingua manúſque ad iniurias & contumelias promptæ. Ab vno exemplo diſce rem totam, apud Suetonium Nerone, cap.* XXVI. Interdiu quoque clàm geſtatoria ſella delatus in theatrum, ſeditionibus Pantomimorum ex parte proſcenij ſuperiore, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. & cùm ad manus ventum eſſet, lapidibúſque & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe iecit in populum, atque etiam prætoris caput conſauciauit. *Operæ autem theatrales Tacito: vt Ciceroni, operæ Clodianæ: & in lapide priſco,* OPERÆ. VETERES. A. SCÆNA. *Plinio etiam operæ in Circo, ſed à me correcto: lib.* IIX. *cap.* VI. L. Piſo inductos dumtaxat *(elephantos intellegit)* in Circum, atque vt contemptus eorum increſceret, ab operariis haſtas præpilatas habentibus, per circum totum actos. *vbi,* ab operis, *ſcribendum eſſe confirmo.*

Factiones theatri.

Vide aliquid in Epiſtolic. meis, lib. I. cap. I.

Operæ theatrales.

Plinius correctus.

Quòd tricena aut quadragena ſtipendia ſenes tolerent. *Qui ergo, & quot, legitimæ militiæ anni? nec enim tam in pro-*

De ſtipendiorum vero numero.

in procliui ea res, quam imber cùm pluit, ait ille. Et antiquitus quidem Seruianam formulam tenuiſſe credo, vt initium militiæ eſſet annus decimusſeptimus; finis, quadrageſimusſextus. Tubero apud Agellium, Seruius Tullius Rex populi R. pueros eſſe exiſtimauit, qui minores eſſent annis ſeptemdecim: atque inde ab anno XVII. quos idoneos iam eſſe reip. arbitraretur, milites ſcripſiſſe: eóſque ad annum quadrageſimum ſextum iuniores, ſupráque eum annum ſeniores appellauit. *Nec variatum de initio, niſi fortè ſub bella Punica, acciſis patriæ rebus. Liuius:* Tribuni-plebis ad populum ferrent, vt qui minores ſeptem & decem annis ſacramento dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi ſeptem & viginti (*mendum eſt, & ſcribe ex manuſ.* ſeptem & decem) annorum aut maiores, milites facti eſſent. *Id'que tamen ipſum vetitum mox C. Gracchi lege, qui cauit* νεώτερον ἑπτὰ ἐτῶν καὶ δέκα, μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην. *Plutarchus in Gracchis. Ideóque Seruius, in illud Virgilij,*

Annus XVII. initium Romanæ militiæ.

Lib. X. cap. XXVIII.

Lib. XXV.

Correctus Liuius.

Gracchi lex.

Ante vrbem pueri & primæuo flore iuuentus
Exercentur equis.

Benè Romanæ militiæ exprimit morem. Nam poſt pubertatem armis exercebantur, & decimoſeptimo anno militabant: quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebant. *At in fine militiæ, poſterior ætas aliquid mutauit. Non enim quadrageſimusſextus annus, vti Seruio placitum, vacationem militiæ dabat: ſed quinquageſimus, quo validæ adhuc ſcilicet & crudæ vires. Quæ lex id ſciuerit, aut quando, incertum: lex tamen. Seneca,* Lex à quinquageſimo anno militem non cogit, à ſexageſimo Senatorem non citat. *Pater eius paullo aliter id poſtremum:* Senator poſt ſexageſimum & quintum annum in curiam venire non cogitur: *ſed numeris corruptis, & corrigendis ad exemplum prius. Liuius lib.* XLII. Nec vlli, qui non maior annis quinquaginta

Annus quinquageſimus immunis à militia.

De Breuitate vitæ, cap. vlt.

Lib. II. Cótrou. vlt.

Quot anni ſtipendiorũ.

quaginta eſſet, vacationem militiæ eſſe. *Qui militiæ anni, dixi: nunc quot fuerint, quæram Et priſco æuo numerum definitum ſtipendiorum, vix opinor. hoc tantùm obtinuit, vt quotiens bellum incidiſſet, rogari ſacramento omnes poſſent intra eos terminos ætatis quos poſui. Commoda enim adhuc militiæ non erant, nec hiberna caſtra quidem, aut perpetuæ legiones. At ſtipendio militari conſtituto: prouinciis externis deuictis: emerito & veteri milite in agros coloniaſque deducto: pro bono viſum patribus, definire certum ſtipendiorum tempus, quo exacto, commoda veteranorum haberent & nomen. Credóque ſtipendia prima definita vigintiquinque annis. Seruius id mihi perſuadet in Virgilij illud,*

Quando videantur cœpiſſe.

——ſacrata reſoluere iura. Militiæ, *ait*, tria ſunt genera. Plerumque enim Euocati dicuntur, & non ſunt milites, ſed pro milite. vnde Salluſtius, Neu quis miles, néue pro milite. Plerumque Tumultuarij, hoc eſt qui ad vnum militant bellum. Plerumque ſacramento rogati, qui poſt electionem in remp. iurant. & hi ſunt qui habent plenam militiam. Nam & vigintiquinque annis tenentur. *Nec ambigo, quin id ſcitum valuerit ad ciuilia bella Triumuirorum: quibus rapta præmia, non data. Liuij locus non me mouet loco, lib.* XLII. *qui ſtipendia definit annis* XXII. *Nam excuſans ſe à belli munere Sp. Liguſtinus ſic loquitur*: Quater intra paucos annos primum pilum duxi: quater & tricies virtutis cauſſa donatus ab Imperatoribus ſum: ſex ciuicas coronas accepi: XXII. ſtipendia annua in exercitu emerita habeo: & maior annis ſum quinquaginta. *Mihi enim conſtat de vitio eius ſcripturæ, ex ratione annorum. Nam Sp. hic Liguſtinus auſpicatus eſt militiam P. Sulpicio, C. Aurelio Coſſ. vt ipſe fatetur exordio huiuſce orationis. Atqui ab iis Conſulibus ad P. Licinium & C. Caßium, quo anno hæc geſta, clarum eſt annos intereſſe* XXX. *Ergo eum ipſum numerum in Liuio hîc non timidè*

Hæc eadem Iſidorus è Seruio ſumpſit, iiſdem ferè verbis, lib. IX. in voce Sacramẽtum.

Solutus nodus è Liuij loco.

Ipſe correctus.

timidè reponendum, etiam contra libros. Hæc in rep. libera. Oppreſſa ab Auguſto; ipſe, vt multa in militia, ſic in ſtipendiorum numero mutauit, reduxitque, in gratiam turbæ militaris ad annos XX. quibus expletis cenſebantur Veterani. Suidas, Βετερᾶνος παρὰ ῥωμαίοις, ὁ ἀπολυθεὶς τῆς ϛρατείας· ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἢ οὔτοι ἐδούλευον. Dio, & Tacitus infrà. Quæ dixi, in pedeſtri militia obtinuerunt: aliud fuiſſe videtur in equite. qui dena ſtipendia tantùm fecerunt, ſi rectè Liuium capio lib. XXVII. Illis omnibus adempti equi, qui Cannenſium legionum equites in Sicilia erant, addiderunt acerbitati etiam tempus, ne præterita ſtipendia procederent iis qui equo publico meruerant, ſed dena ſtipendia equis priuatis facerent. Nec mirum etiam in hac parte potiorem fuiſſe equitum conditionem.

Auguſtus definit ſtipendia.

Veterani, qui propriè dicti.

Equeſtria ſtipendia quæ.

Apud vexillum retentos. Attēde qui hiſtoriam principum legis. Apud antiquos ſimplex & vna honeſta Miſſio: ab Auguſti æuo facta duplex: Exauctoratio & Miſſio. Tacitus auctor ſic diſtinguendi, infrà: Placitum vt epiſtolę nomine principis ſcriberentur, miſſionem dari vicena ſtipendia meritis; exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes niſi propulſandi hoſtis. Exauctorationis ea vis, vt (exempli cauſſa) legio aliqua ſacramento ſolueretur, ſignis aquiláq. ademptis: non tamen dimitteretur protenus, ſed ſeorſum in exercitu ageret ſub vno aliquo vexillo, donec præmia ſoluerentur & agri. Intereà immunis à labore, excubiis, vigiliis, & munere omni caſtrenſi eſſet: excepta pugna in hoſtem. At plenæ miſſionis effectus, vt ſtatim ab exercitu caſtríſque domum aut in colonias irent, præmiis acceptis. Cui bono hoc inuentum? inquies. Bono fiſci. Suetonius in Tiberio, cap. XLVIII. Atque etiam miſſiones veteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortem, ex morte compendium captans. Præmia enim, de quibus mox dicam, mortuis non debebantur: ſicut

Duplex ſub Aug. miſſio.

Exauctoratio propriè, quid.

Ad vexillum retineri.

Plena miſſio, quid.

Cauſſa inuenti eius diſcriminis.

nec cum cauſſa miſsis, ante ſtipendia completa. Ideò Caligula (*Suetonio narrante, cap.* XLIIII.) in exercitu recenſendo, plerisque Centurionum maturis iam, & nonnullis ante pauciſſimos quàm conſummaturi eſſent dies, primos pilos ademit, cauſſatus ſenium cuiuſque & imbecillitatem. *Capis ergo nunc, cur hîc de tricenis quadrageniſque ſtipendiis querela: & infrà totiens mentio retentionis apud vexillum, fons Pannonicæ & Germanicæ ſeditionis.*

Veterani, iidem cũ Exauctoratis.

Alio vocabulo. *Quomodo? Veterani enim propriè dicebantur, non legionarij. Ita lib.* III. Vexillum veteranorum, non plus quingenti. *Historiar. lib.* III. Ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora cum ceteris prætoriis cohortibus, veterani è prætorio, claſſicorum ingens numerus. *Nam & Prætoriani poſt* XVI. *annos habebantur ſub vexillo. Dicti etiam Emeriti. Gloſſæ priſcæ,* Emeritus, ἔντιμος κατὰ στρατιωτικοὺς καμάτους. *Sæpe item Vexillarij. vt mox,* Vexillarij diſcordium legionum: *in Historiarum libris,* Vexillarij XIIII[a]. XV[a]. legionum, *&c. De iiſdem laboribus, quod addunt: mentiuntur.*

Emeriti etiam dicti.

Et Vexillarij.

Ac ſiquis tot caſus vita ſuperauerit. *Nónne melius?* ſiqui tot caſus vitæ ſuperauerint.

Paludes militi non adſignatæ.

PAG. II. Vbi per nomen agrorum, vligines paludum vel inculta montiũ accipiant. *Id quidem contra leges militares. Nam in Flacco Siculo lego,* Siluas & loca aſpera in aſſignationem non veniſſe. ſiquid amari vel incerti ſoli eſſet, id aſſignatione non datum: ſed militi veteranóque, culturam aſſignatam.

Cap. II.

Denis in diem aſſibus animã & corpus æſtimari. *Gordius, vt multis viſum, hic nodus: nec ego tamen Alexander. ſoluam enim, non ſcindam. Originem & progreſſum ſtipendij Romani docui nuper in Electis, & verè. Aureus in menſem fuit, id eſt, deni in diem aſſes, vt hîc milites*

fatentur.

fatentur. Quomodo ergo iidem milites, ſtatim denarium petunt, quaſi ad ſtipendium augendum? Vt ſingulos denarios mererent. &, Vt denarius diurnum ſtipendium foret. *Nónne enim, inquiunt, denarius idem quod deni aſſes? Et Aemilius Ferretus quidem poſt multum æſtum hæſit in hoc vado. Locos eos pugnantes ſic conciliat, quaſi milites petant, inquit, duplicari ſtipendium: id eſt alios denos aſſes, præter illos datos. Vir optimus non didicit conciliaturas. Quod Suetonius dicit voluiſſe eos æquari ſtipendio Prætorianis, (ij autem binos denarios capiebant:) de Germanico milite dixit, non de Pannonio, vt cenſet ipſe, & poſt eum vir doctus. Dio, de hac ſeditione nimis clarè; τό, τε σύμπαν, οὐδ' ὑπὲρ ἑκκαίδεκα ἔτη στρατεύεσθαι ἤθελον, καὶ δραχμὴν ἡμερησίαν φέρειν, τά τε ἄλλα εὐθὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ λαμβάνειν ἠξίουν. En, petebant, ait, δραχμὴν ἡμερησίαν. non ergo duas, vt volunt illi. Sed quid alludo? res ſic ſe habet. Aliud illo æuo Denarius, aliud Deni aſſes. Per bella videlicet ciuilia (& ſentimus etiam nunc) creuerat auri pretium & argenti. Itaque Denarius* XVI. *primò aßibus, (& pro ratione, ſeſtertius item aßibus quattuor, quod ex Mæciano & Vitruuio diſco) tandem æſtimari* XII. *cœpit. in eóque ſtetit, Auguſti & ſequentium aliquot Principum æuo. Quo argumento? Claro quidem, è loco Suetonij, vt nos eum emendauimus orcheſtra non dubio conſenſu, in Domit. cap.* VII. *Ex quo clarum, Aureum Romani militis ſtipendium fuiſſe in menſes. At ſi aureus: ergo non plus* XXV. *denariis. Abi nunc ad menſularios, & reduc denos in diem aſſes (ita vt menſis dies habeat triginta) ad denarios* XXV. *reperies Denarium ipſum planißimè valuiſſe duodecim aſſes. Quid ergo miraris, ſi milites pro denis aßibus Denarium petant: vt quinque ſcilicet denarios in menſem faciant lucri? At acriter in hanc ſententiam pugnat Plinius, qui ait in militari ſtipendio ſemper denarium pro decem aßibus datum. Pugnet. ego eum*

Deni aſſes, diurnũ militis.

Errat Ferretus, refellitúrque.

Turpi notione conciliaturæ vox.

Diſcrimen inter Denarium & Denos aſſes.

Vide Electa.

Eruta denarij æſtimatio ex Aureo menſtruo.

Lib. XXXIII. cap. III.

E Plinio obiectũ, ſolutum.

tam tranquillum reddam, quàm alcedo olim mare. Nam Plinius quidem planè à me eſt. Ea, inquit, ſeueritas diſciplinæ militaris fuit, vt quamquam denarij pretio ſæpius aucto; miles tamen nihil inde commodi ſenſerit; ſed proinde illi in ſtipendium denarius proceßit, quaſi ſi eſſet tantùm aßium denum. Ea Plinij mens: aut ſi alia, de priſca rep. ſenſit, non de hac Auguſtea. Simile prorſus ante annos paucos vidimus in vrbe, vrbium ocello. Hiſpani militis in petulanti illa ſeditione præcipuum poſtulatum fuit, vt Aureos in ſolutum acciperet priſca æſtimatione, non hac grandi quæ obtinebat. Nec impetrauit. Fecítque lucri in auri pretio fiſcus: quod olim in argenti reſp. Romana. Porrò quod ad modum hunc ſtipendij attinet: ſcire licet eundem propemodum fuiſſe Græcis. Daricum enim in menſes accipiebant, id eſt X X. *drachmas: in expeditione Cyri, ſeſquidaricum extorſerunt, tantúmnon per ſeditionem. Xenophon, lib.* I. περὶ ἀναβάσεως κύρου. ὁ κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ, τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ. *Et ſimilis de Darico menſtruo locus,* V I I. *lib. Melior ergo conditio militis Romani.*

Græcanici ſtipendij idē modus ferè.

Hinc veſtem, arma, tentoria redimi. *Vides ergo, aucto à Iulio vel ab Auguſto ſtipendio, abrogatam illam Gracchi legem, qua militi è publico veſtem dari iußit, ſine vlla ſtipendij detractione. Quod fugerat me admonere in Electis, cap. De ſtipendio.*

Veſtis militi non vltrà è publico.

Vacationes munerum redimi. *Scripſi ea de re ad libros Hiſtoriarum.*

Ne vltrà ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolueretur. *Quale iſtud pecuniarium præmiū? Suetonius id quoq. ab Auguſto eſſe oſtendit, ſed obſcurius, cap.* X L I X. Quidquid vbique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorúmque formulam aſtrinxit: definitis, pro gradu cuiuſque, & temporibus mi-

Præmium pecuniariū in miſsione.

bus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopia poſt miſſionem ſolicitari ad res nouas poſſent. *Nam commoda miſſionum, hanc pecuniam accepit. Sed clariſſimè Dio, lib.* IV. *ſumma etiam præmij expreſſa:* χαλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν τῶν ἄθλων σμικρότητα διὰ τοὺς πολέμους τοὺς τότε ἐνεστηκότας οὐχ ἥκιστα ἐχόντων, καὶ μηδενὸς ἔξω τοῦ τεταγμένου τῆς στρατείας σφίσι χρόνου ὅπλα λαβεῖν ἐθέλοντος, ἐψηφίσθη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ πεντακισχιλίας δραχμὰς ἐπειδὰν ἑκκαίδεκα ἔτη, τοῖς δὲ ἑτέροις τρισχιλίας ἐπειδὰν εἴκοσι στρατεύσωνται, δίδοσθαι. *id eſt:* Cùm milites præmiorum tenuitatem, ob bella tunc exorta, ægrè ferrent, nec facilè quiſquam extra definitum militiæ tempus arma ſumere vellet: decretum eſt, vt Prætorianis quinque millia drachmarum poſtquam ſedecim annos, reliquis tria millia darentur, poſtquam viginti militaſſent. *Ex quo loco pronum mihi eluere vetuſtam Suetonij maculam, Cal. cap.* XLIIII. Ceterorũ increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad ſexcentorum millium ſummam recîdit. *Hæc præmia enim haud dubiè intellegit. At quomodo conſtat immanis illa ſexcentorum millium ſumma: ſi ex Dione veriſſimum eſt* τρισχιλίας δραχμὰς *tantùm, id eſt, Romano more, duodena millia nummûm deſtinata iis fuiſſe? Caligula autem de ea ipſa ſumma aliquid recîdit. Scribe igitur,* ad ſex millium ſummam. *Ea enim veritas: & Caligula dimidium imminuiſſe putandus eſt præmij militaris. Pretium operæ eſt ſanè hæc loca inter ſe conferri, & non per caliginem vltra ſciri rationem militiæ ſub Auguſto. Hæc pecunia alio nomine, Emeritum dicta: quia ſcilicet emeritis debebatur. Modeſtinus:* Qui militiæ tempus in deſertione impleuit, emerito priuatur. *Et,* Vt veteranus reſtituetur, & emerita accipiet. *Menander Arrius,* Et præmia & emeritum capiet. *Sueton. in Aug. cap.* XXIIII. Alias legiones immodeſtè miſſionem poſtulantes citra com-

Præmij eius definita ab Aug. ſumma.

Suetonius emaculatus.

Emeritum, ea ipſa pecunia.

moda emeritorum præmiorum exauctorauit. *vbi malo, emeritorum & præmiorum. Dio alibi adſerere videtur,*

Lib. LIIII. Ea pecunia an agrorum vice data.

eam pecuniam adtributam pro agris, his verbis: καὶ διέταξε *(Auguſtus ſcilicet)* τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται στρατεύσαιντο, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα παυσάμενοι τῆς στρατείας, ἀντὶ τῆς χώρας, ἣν ἀεί ποτε ᾔτουν, λήψοιντο. *cui ambigo an adſentiar, quia non ſemel hic in Tacito & pecuniæ mentio & agrorum.*

Prætorianũ ſtipendium.

An prætorias cohortes quæ binos denarios acceperint. *Bini denarij decreti à Senatu Prætorianis, in honorem Auguſti: vt ſcilicet fidelem gererent eius curam, in ſalute cuius ſalus publica nixa. Id accidit in* VII. *eius Cõſulatu. Si tamẽ Dionis verba vera, nõ binos denarios meriti Prætoriani: ſed tantum,* XX. *aſſes. Nam ait,* τοῖς δορυφορήσουσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῦ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο. *Si, inquam, duplum quod ceteris militibus, datum Prætorianis: cõſtat inuidioſam orationem eſſe nebulonis Percennij de duobus denariis, & augendæ rei. Quantum enim interſit, docui antè. At exemplum hoc ſtipendij Prætorianis augendi, ſumptum à militia veteri: apud quos Prætoria cohors ſeſquiplum accipiebat, honoris cauſſa. Vide Feſtum in Prætoria cohors.*

Lib. LIII. Non exactè duo denarij.

In actis anni DCCXLI.

Quæ poſt ſedecim annos penatibus ſuis reddantur. *Lapſus ergo Dio, qui lib.* LIIII. *diſertè tradit, Auguſtum definiſſe annos Prætoriis cohortibus duodecim, aliis ſedecim. Niſi tamẽ id decretum mutatum poſteà, Anno* DCCLVIII. *Quod apparet ex eodem Dione, lib.* LV. *vbi de præmiis militaribus. quem adi.*

Ceſpiticij tribunalis occultior mos.

Plinius ſtrictim correctus.

Simul cõgerunt ceſpites, exſtruunt tribunal. *Nota morem antiquum. Tribunal Imperatorium ecce in caſtris, etiam illa ætate ceſpiticium. Plinius in Laudatione Traiani:* Decora facies Conſulis: multa poſt ſæcula tribunal viridi ceſpite exſtructum, nec faſcium tãtùm ſed pilorum ſignorúmque honore (*malim,* horrore) circumdatum.

Xiphi-

Xiphilinus de Boodicia regina Britanniæ: συνήγαγε δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ δώδεκα μυριάδας ὄν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ βῆμα ἐκ γῆς ἑλώδους ἐς τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον πεποιημένον. *Eleganter.* & aſcendit,*inquit*,tribunal è terra paluſtri,more Romano cõfectum. *Ammianus lib.*XXIII. Ipſe aggere glebali aſſiſtens,coronáq. celſarum circumdatus poteſtatum, talia ore ſereno diſſeruit. *Lucanus,lib.*V. *de Cæſare cõcionante,*

——ſtetit aggere fulti
Ceſpitis,intrepidus vultu; meruítque timeri
Non metuens.

Plutarchus in Pompeio: βήματος δὲ οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γενέσθαι φθάσαντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ, τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ καταλλήλων συντιθέντες, *&c.*

Clamitans,mea potius cæde imbuite manus. *Mirum videri poßit. & quid cauſſæ, cur ob tribunal ceſpiticium adeò inclamet Blæſus? Nã ſubiungit,* Leuiore flagitio legatum interficietis,quàm ab Imperatore deſciſcitis. *Capitale ergo adeò facinus illud? capitale prorſus. Nam tribunalis exſtructio, ſignum eligendi noui Imperatoris: quod allocuturus milites conſcenderet. Simile apud Vopiſcum in Probo.* Vndique ab omnibus adclamatum eſt,Probe Auguſte dij te ſeruent. Deinde concurſus, & ceſpiticium tribunal,appellatúſque Imperator. *Et exempla quæ adduxi ſuprà, omnia ad Imperatores pertinent.* Tribunalis erectio, quid ſignet. Solius Imp. id eſſe.

Pag. 12. Nauporto,quod municipij inſtar erat. *Meminit & Velleius. Strabo collocat in Tauriſcis, ſitu ab Aquileia ſtadiis* CCCL. *ſed vocat* Ναύποντον *corruptè,vt opinor.* Lib. VII. Nauportũ.

Aufidienum Rufum,Præfectum caſtrorũ. *Munus fuit,neſcio an antiquum. mentionem quidẽ eius ante Principes nondum inuêni: poſteà, ſæpius. Deſcribit Vegetius lib.* II. *cap.* X. Erat etiam caſtrorum Præfectus licet inferior dignitate, tamen occupatus non mediocribus cauſſis. Ad quem caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſtinatio Præf. caſtrorum quãdo.

Vegetius emendatus obiter.

(*neſcio an* deſignatio) pertinebat. Tabernacula vel caſæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipſius curabantur: præterea ægri contubernales, & medici à quibus curabantur. vehicula, ſagittarij, nec non ferramenta quibus materia ſecatur vel cæditur: item ligna vel ſtramina, arietes, onagri, balliſtæ, ceteráque genera tormentorum procurabat aliquando ne deeſſent. Is poſt longam probatámque militiam legebatur, vt certè (*potius*, rectè) doceret alios, quod ipſe cum laude feciſſet. *Quæ verba ad lucem huius loci pertinent, & plurium infra in quibus de caſtrorum Præfecto. Cuique autem legioni ſuus caſtrorum præfectus fuit, ſi tamen tenderet ſeorſum. Colligo ex Tacito, lib.* XIV. Pœnius Poſthumus, Præfectus caſtrorum ſecundæ legionis. *& Velleio, lib.* II. At è præfectis caſtrorum duobus, quàm clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit. *Supra Tribunos militum collocare eos viſus noſter Hiſtor. ſecundo in pompa Vitelliana.* Ante aquilam Præfecti caſtrorum, Tribuníque, & primi Centurionum candida veſte. *Vir egregius, cuius memoriam amo, colo, in Semeſtribus ſuis cenſuit hunc eundem eſſe cum Prætorij Præfecto. & Veſpaſiani auum etiam auget hac dignitate, quoniam Suetonius ſcripſerit:* Polla patrem habuit Veſpaſium Pollionem ter Tribunum militum, Præfectúmque caſtrorum. *Abi vir maxime, lucrifac, reliquæ virtutis tuæ cauſſa, cenſoriam notam.*

Quæque legio ſuũ præf. habuit.

Lapſus viri docti, qui hunc cõfundit cũ præf. præt.

Quem direptum vehiculo. *Melius* dereptum.

Inuictus operis ac laboris. *Medicea ſcriptura*, intus operis. *Fortè*, nimius operis.

Carcer caſtrorum.

Claudi carcere iubet. *In caſtris ſtatiuis ergo carcer. & cùm exercitus moueret, eoſdem catena trahebant, more militari, vt alibi dicam. Iuuenalis, ſat.* VI.

Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro
Læuáque, ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

PAG.

PAG.13. Iugulauit per gladiatores ſuos. *Refer ad ſolutum ſeculi eius morem, quo Præſides & Præfecti prouinciarum, familias gladiatorum alebant ad ſpectacula exhibenda. Non enim inter milites lecti, ne erres.* Gladiatores apud præſides.

Cui militaribus facetiis vocabulú, Cedò alteram indiderant. *Moris huius militaris exemplum item in Aureliani vita*: Huic ſignum exercitus appoſuerat, Manu ad ferrum: vt ſi fortè quæreretur quis Aurelianus aliquid feciſſet vel geſſiſſet, ſuggereretur, Aurelianus manu ad ferrum. *De vite autem Centurionum, protrita iam res & conculcata.* Cognominandi militaris mos.

Centurionem cognomento Sirpicum. *Cauſſa huius cognomenti me fugit. An fortè Sirpicus, à ſirpando? quod eſt ligare, nodóque conſtringere, priſca quidem voce. Vnde Sirpi, ænigmata ſiue nodi. Quiáne verberauit obſoleto illo verbo militum aures? an quia aſperior in conſtringendis militibus duriórque?* Sirpicus, cur dictus. Varro de L. L. lib. III.

Robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori aderant. *Recepit ergo iterum Germanos cuſtodes Tiberius, deſtitutos poſt cladem Varianam ab Auguſto. Sueton. Aug. cap.* XLIX. *De cuſtodibus iſtis, alibi abundè.*

PAG. 14. Legiones non lætæ, vt adſolet neque inſignibus fulgentes. *De cultu & incultu inſignium hæc obſeruo. Rebus lætis & militia proſpera, ornari ſigna mos fuit, lauru, floribus, vnguentis. Claudianus:* Ornari inſignia, quid fuerit.

Lætatúrque tamen: Mauortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ. Floribus coronata.

Suetonius Claudij cap. XIII. Verùm intra quinctum diem oppreſſus eſt, legionibus in pœnitentiam religione conuerſis: poſt quàm denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, caſu quodam an diuinitùs, neque aquilæ ornari, neque ſigna conuelli potuerunt. *Et Oroſius eadem de re*: Die dicto vt in vnum vndique ad nouum Male in Suet. *aquila.* plures enim legiones.

Impe-

Imperatorem conuenirent, neque aquilæ ornari, neque conuelli quoquo modo ſigna moueríue potuerunt. *Signa ergo in eiuſmodi lætitiis obuiámque itionibus ornabantur. cui rei adhibita etiam vnguenta. Plinius lib.* X I I I. *cap.* I I I I. Aquilæ certè ac ſigna puluerulenta illa ac cuſtodiis horrida inunguntur etiam feſtis diebus. vtinámque dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet. Ita eſt: hac mercede corruptæ terrarum orbem deuicêre aquilæ. *Nec aliud eſt, quod noſter hîc appellat inſignium fulgorem. Ita libro* X V. Hinc agmina legionum ſtetêre fulgentibus aquilis ſigníſque, & ſimulacris in modum templi. *Et Liuius etiam libro* X X V I I I. Aſdrubal clamore equitum excitatus, vt ex tabernaculo proſiluit, tumultúmq. ante vallum & trepidationem ſuorum, & procul ſigna legionum fulgentia plenóſque hoſtium campos vidit. *etſi paullo aliter id accipio de fulgore argenti, puluere deterſo: quia nondum illo æuo notus luxuriæ mos. Contra in triſtitia & rebus artis, ſigna horrida & incompta. Tacitus in funere Germanici:* Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces. *Libro* I V. *Hiſtor.* Reuulſæ imperatorum imagines, innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis. *Libro* X V. *de fuga Pæti:* Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obuius, non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, vt diuerſitatem exprobraret. *Nec plura mihi notata de hoc parum cognito adhuc militiæ ritu.*

Vnguentis perfuſa.

Fulgor inſignium.

Signa incōpta, quid, & quando.

Atrox clamor, repente quies. *Video expulſam priſcam vocem,* repens quies.

Numquámne niſi ad ſe filiosfamiliarum venturos? *Verior lectio è verborum traiectu:* numquámne ad ſe niſi filiosf.

Taciti tranſpoſitio.

P A G. I 5. Luna clariore pæne cælo viſa lãgueſcere. *Quid hoc, clariore pæne cælo? caſſa palearũ, ſi examinas.*

A Beroal-

A Beroaldo ea lectio eſt, quam ſperne: & ſubſtitue, Luna claro repente cælo. *Facit ſententia, & priſca ſcriptura*, clamore pena cælo. *Claro autem cælo is lunæ languor: & ideò ſequitur*, poſtquam ortæ nubes offecêre viſui. Correctus Tacit.

Igitur æris ſono, tubarum cornuúmq. concentu. *Clarum exemplum vanæ religionis, ad leuandos Lunæ labores. Ita enim opinio erat. Iuuenalis, nimis facetè de ſexu tinniente:* Tinnitus æris in d. fectu Lunæ.

Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.

Liuius lib. XXVI. Diſpoſita in muris Campanorum imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte cieri ſolet. *Plura doctiſſimus Turnebus lib.* XXII. *cap.* XXIII.

PAG. 16. Nobilitate ingenita. *Non verba ea concoquo, non ſenſum.*

Iuſtúſq. Catonius primi ordinis Centurio. *Credo eum eſſe, qui poſteà Prætorij præfectus imperante Claudio, & Meſſalinæ fraude interfectus. Suadeo legas Dionem*, LX. Iuſtus Catonius quis.

Adiiciendos ex duce metus. *Ne mutemus. dictio eſt quam amat Tacitus. Ita lib.* II. Langueſcet induſtria, ſi nullus ex ſe metus aut ſpes. *Vita Agricolæ*: Tenentibus arma pleriſque, quos conſcientia defectionis, & proprius ex legato timor agitabat. Metus ex duce.

Corpora extra vallum abiecta oſtentui. *Vt in opidis animaduerſiones extra muros; ſic & in caſtris extra vallum. Ideò corpora hîc abiecta in eum locum: qui fuit extra portam Decumanam, à caſtrorum tergo, vti ex Vegetio diſcas lib.* I. *cap.* XXIII. *Seneca* I. *De ira cap.* XVI. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubitò apparuit commilito ille. *Hirtius de bello Africano*: Sic extra vallum deducti ſunt, & cruciabiliter interfecti. *Eiuſdem ſententiæ, quod idem Tacitus ſtatim*: Conuulſos laniatóſque, & partim exanimos, Militares animaduerſiones extra caſtra.

ante vallum, aut in amnem Rhenum proiiciunt.

PAG.17. Agendo Galliarum cenſui tum intẽtum. *Cenſum accipies, non qualis Romæ, vt notæ ſaltem eſſent Gallorum facultates: ſed vt ex modo cenſus tributum penderent & vectigal. Quod cùm in aliis Prouinciis ſeruabatur (apud Iuriſconſultos Titulo toto De cenſibus:) tum in Gallia potiſſimùm, ditiſſima prouinciarum. Res initium habuit non à Iulio Cæſare, vt famam eſſe video; ſed ab Auguſto. Nam Cæſar quidem tributi nomine* HS. *quadringenties impoſuit Galliæ victæ, vti apud Suetonium & Eutropium in melioribus libris legi: cenſendi prouincialem rationem non ipſe, non priores inſtituerũt ante Auguſtum. Ille auctor rei. Claudius oratione, quam in Senatu habuit Cenſor:* Sed deſtrictè iam Comatæ Galliæ cauſſa agenda eſt. in qua ſi quis hoc intuetur, quod bello per decem annos exercuerunt Diuom Iulium: idem opponat centum annorum immobilem fidem obſequiúmque, multis trepidis rebus noſtris pluſquam expertum. Illi patri meo Druſo Germaniam ſubigenti, tutam quiete ſua ſecurámque à tergo pacem præſtiterunt. & quidem cùm ad cenſus (*neſcio án*, à cenſu) nouo tum opere & inadſueto Galliis ad bellum auocatus eſſet. Quod opus quàm arduum ſit, nobis nunc cum maximè, quamuis nihil vltra quàm vt publicè notæ ſint facultates noſtræ exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus. *Ait clarè, Nouo tum opere & Galliis inadſueto. Rem inſignem epitoma Liuij non tacuit, lib.* CXXXIIII. Cùm Auguſtus conuentum Narbone ageret, cenſus à tribus Galliis, quas Cæſar pater vicerat, actus. *Id'que accidiſſe ex Dione diſco, ſeptimo Auguſti conſulatu.* ἐς δὲ τὰς γαλατίας ἐλθὼν ἐνταῦθα διέτριψεν. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ ἐδόκουν, καὶ τὰ τούτων ἀκατάστατα ἔτι, ἅτε τῶν ἐμφυλίων πολέμων εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἁλώσει σφῶν ἐπιγενομένων, ἦν, καὶ αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν

Cenſus diuerſa ratio.

Quando cœperit. Non à Iulio, vt putant.

Sed ab Auguſto.

In ſeptimo eius conſulatu.

πολιτείαν διεκόσμησε. Huius autem cenſus duplex modus. Videntur enim tributum & in capita contuliſſe: & in agros, lacus, pecudes, aliáſque facultates. Prius illud eleganter ab Ammiano ſuggeſtum, lib. XVI. *vbi de Iuliano Cæſare verba:* Quàm profuerit anhelantibus extrema pænuria Galliis, hinc maximè claret, quòd primitùs partes eas ingreſſus pro capitibus ſingulis tributi nomine vicenoſquinos aureos repperit flagitari, diſcedens verò ſeptenos tantùm munera vniuerſa complentes. *Tertullianus Apologetico: Sed enim agri tributo onuſti, viliores; hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora: nam hæc ſunt notæ captiuitatis. Panegyricus ſcriptor in laudibus Conſtantini:* Septem millia capitum remiſiſti quartam amplius partem noſtrorum cenſuum. *& ſtatim:* Remiſſione iſta ſeptem millium capitum, vigintiquinque millibus dediſti vires, dediſti opes, dediſti ſalutem. *iterúmque:* Certè & tum liberi parentes ſuos cariores habent, & mariti coniuges non grauatè tuentur, & parentes adultorum non pœnitet filiorũ, quorum onera ſibi remiſſa lętantur. *quæ poſtrema non eſt vt vllo modo transferas ad capita, quæ vocabant, agrorum. Aliâs non ſum ignarus illud ipſum tributum quod pro modo agrorum penderent, Capitationem dictam à Iuriſconſultis, & Saluiano Maßilienſi, lib.* V. Plerique pauperculorum atque miſerorum ſpoliati reſculis ſuis, & exterminati agellis ſuis, cùm rem amiſerint, amiſſarum tamen rerum tributa patiuntur: cùm poſſeſſio ab his receſſerit, capitatio non recedit. *ſcilicet à numero iugorum & capitum quibus agri coluntur. Sed perſeuero, vt Galli in capita contulerint etiam humana. De agris autem, lacubus, aliiſque, quæ obnoxia tributo: habes apud Iuriſconſultos De cenſibus, & Panegyriſtem illumipſum:* Iacebat illa ciuitas non tam innixa Romanis, quàm virium defectione proſtrata: ex quo eam noui

cenſus

Modus eius cenſus.
In capita.

Capita agrorum, & Capitatio.

Puto leg. *inuiſa.*

cenſus exanimauerat acerbitas. Nec tamen iuſtè queri poterat, cùm & agros qui deſcripti fuerant haberemus, & Gallicani cenſus communi formula teneremur, qui fortunis nemini poſſumus æquari. *Vtrique cenſui olim præpoſiti ex prima nobilitate viri, vt Druſus ab Auguſto, Germanicus hic à Tiberio: videtúrque ea non exigua dignitas fuiſſe, ex Tacito, lib.* XIV. Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano, Trebellióque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano. Trebellium dum vterque dedignatur, ſuprà tulêre. *In lapide,*

Exactores & præpoſiti cenſus.

Q. MANILIO
C. F. CORDO. T.
LEG. XXI. RAPAC.
PRÆF. EQVIT. EXACT.
TRIBVT. CIVITAT. GALL.
FAC. CVR.
CERTVS. LIB.

Tabulę cenſus.

Id eſt, Exactori tributorum ciuitatum Gallię. *Hi cenſus in tabulis perſcripti. Dio in vita Caligulæ:* Κυβεύων δέ ποτε, καὶ μαθὼν ὅτι οὐκ εἴη οἱ ἀργύριον, ᾔτησέ τε τὰς τῶν γαλατῶν ἀπογραφάς, καὶ ἐξ αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους θανατωθῆναι κελεύσας. *&c. Vnde Tabulæ cenſuales in codice Theodoſiano, & Iuſtiniani, l.* IIII. *De agric. & cenſit. & alibi, Paginæ cenſuales. Actique videntur ſingulis luſtris. Panegyricus:* Quinque annorum nobis reliqua remiſiſti. O luſtrum omnibus luſtris felicius! *aut etiam ſingulis annis. Nam ecce in Tacito anno poſt, P. Vitellius & Scantius mittuntur ad cenſus Galliarum, lib.* II. *Tributum tamen ipſum, videtur olim deſcriptum fuiſſe in ſingulos menſes. Docet factum Licinnij Procuratoris apud Dionem, qui, vt ait, eò malitiæ peruenerat, vt quoniam ſingulis menſibus tributum erat Gallis pendendum, quattuordecim definiret anni menſes. Vide rem non in-*

De anno. & trib.

Quando exacti ij céſus.

non iniucundam, apud optimum ſcriptorem; quod quidem ad ritus priſcos adtinet, lib. LIIII.

Orto ab vndeuiceſimanis quintaníſque initio. *In Germania inferiori, hac ætate, vbique* XXI[am] *legionem reperio, non decimamnonam. Itaque hic & ſæpius, repone,* Vnaetuiceſimanis. *Quæ vox remotior ab vſu hodie, impoſuit ſcriptorum vulgo. Adi ſi placet, ad lib.* I. *Hiſtor. Notas.* Vnaetuiceſima legio.

Vernacula multitudo, nuper acto in vrbe dilectu. *Ante quinque circiter annos, nuntiata in vrbe clade Variana. cum quidem Romæ ſubitum militem Auguſtus conſcripſit, ad tutelam ripæ Rheni; & pleroſque è libertinis. Sueton. cap.* XXV. *& Dio* LVI.

In ſuum cognomentum adſciſci Imperatores. *Si ad ſua tempora Tacitus reſpexit, clara res: omnes enim poſt Tiberium, ferè Imperatores cognomen ſumpſerunt à pugnaciſſima gente. At quid eſt, quòd hîc milites in eo glorientur, niſi ſi diuini & præſcij futurorum? Nam ad hoc æui ſolus Druſus & Germanicus, cognomine illo vſi, ex decreto quod apud Dionem habes* LV. *Auguſtus & Tiberius (quod ex nummis aut memoriis didicerim) non vſi.* Germanici cognomen Imperatorum.

Proſtratos verberibus mulctant. *Malim,* mulcant, *in hac ſignificatione. Cicero pro Milone*: Qua in turba C. Viuienus ſenator ita eſt mulcatus, vt vitam amiſerit. *Liuius, lib.* XXIX. In legatum, lictoribus prius indignum in modum mulcatis, impetum faciunt. *Idem lib.* VIII. Sperare ſe, corpore regio mulcato, virum & ſuos redempturam. *& alibi,* Mulcare virgis. *Quibus locis omnibus,* Multare, *non æquè placet.* Mulcare, quid.

Sexageni ſingulos, vt numerum centurionum adæquarent. *In legione plena, ſexaginta centuriones. Dionyſius Halicarnaſſeus, lib.* IX. *& Vegetius, aliique.*

Nil paucorum inſtinctu. *Rhenano placet,* vel paucorum. *nec ſperno.*

Germanico per Galliam cenſus accipienti. *Ea forma ſermonis Iuriſconſulto dicta, legatio ad cenſus accipiendos. C. 1. D. De munerib. & honoribus.*

PAG. 18. Credebatúrque ſi rerum potitus foret, libertatem redditurus. *Imò prodita à Tiberio eius epiſtola eſt, qua de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat. Quæ vna cauſſa necis, pio in patriam iuueni ſed infelici. Suet. in Tib. cap. L.*

Quæ apud Germanias illis cum legionibus pulcherrima feciſſet. *A clade Variana miſſus in Germaniam Tiberius, biennium præfuit. Cautiones eius & diſciplina tamen à Suetonio potius laudantur, quàm victoriæ. nec memoria aut fama quidquam dignum recenſuit Dio: ne Velleius quidem, vſu & mancipio Tiberianus ſeruus. Sed hæc laudatio ad res reſpicit in Illyrico geſtas: quam regionem Germaniæ nomine comprehendit etiam Suetonius, & alij ſcriptores id æui.*

Illyricũ inter Germanias cẽſum.

PAG. 19. Mederetur feſſis, neu mortem in iiſdem laboribus. *Similia Iuliani milites, in ſeditione apud Lucanum:*

——— iam reſpice canos,
Inualidáſque manus & inanes cerne lacertos.
Vſus abit vitæ, bellis conſumpſimus æuum;
Ad mortem dimitte ſenes.

Læta nomina fauſtáq;.

Fauſtis in Germanicum ominibus. *An verò*, nominibus? *Sic quidem Suetonius de Caligula:* Denſiſſimo & lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit, ſuper fauſta nomina, ſidus & pullum & pupum appellantium. *Fauſta nomina ſunt, Di te ſeruent Auguſte, Imperator, Princeps, Felix, Victor, aliáque ab adulatione vulgi nata. Dio quidem ab hac lectione eſt:* τόν τε τιβέριον, *inquit*, ἐκακηγόρησαν, καὶ τὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα ἐπεκάλεσαν.

Legata quę petiuerant ex ſolui duplicaríque. *Rectè ergo*

ergo in Suetonij Tiberio ſcriptum: Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata, nihil vmquam largitus eſt. *vbi malè Beroaldus,* publicata.

In hiberna cuiuſquam non abſceſsêre. *Malim:* in hiberna vſquam non.

Cùm fiſci de imperatore rapti inter ſigna intérque aquilas veherentur. *Tangit non dubiè morem priſcum, quo pecunias ſolitum deponere ad ſigna. Ij enim militares dij, id templum. Vegetius lib.* I I. *cap.* X X. *Sueton. Domit. cap.* V I I. Pecuniæ militum apud ſigna.

P A G. 20. Legiones nihil contatus ſacramento adigit. *Imò,* contatas. *vti ad legiones ipſas referas.*

Iuſſerat id Menius caſtrorum præfectus, bono magis exemplo quàm conceſſo iure. *Soli enim illi ius plectendi militis, qui exercitus rector. Et Auguſti quidem inſtituto (quod apud Dionem libro* L I I I.*) ſolis Proprætoribus ſiue Legatis Auguſti, quos gladio ſuccinxerat, id ius fuit: poſteà etiam proconſulibus, vniuerſiſque prouinciarum rectoribus, ex lege* V I. *De off. præſid. Saltem vt punirent milites gregarios. l.* I X. *De cuſtod. reorum:* Qui exercitum accipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet. Qui ius habuerint militis animaduertendi.

Intereà legati ab Senatu egreſſi. *Vulgò,* regreſſi. *præter hiſtoriam. Sunt enim ij qui à Senatu decretum proconſulare imperium deferre debebant, ſimúlque mæſtitiam eius ob exceſſum Auguſti ſolari, de quibus ſuprà: aut certè, qui cognito motu, à Tiberio Senatúque miſſi ad res componendas, vt Dio ſentire videtur. Regreſſioni quidem locus non eſt, quia nulli à Germanico digreſſi.* Spreta vulgi lectio.

Munatium Plancum, conſulatu functum. *Et quidem nuper. Conſul enim fuit anno ante, cum C. Silio. Munatium illum eſſe, qui Cenſor fuit anno* D C C X X X I I. *fuge credere. Non facilè ætas fert: non Taciti verba. Dixiſſet enim potius à præcipuo honore,* cenſura functũ. *Filius, credo, eius.*

Nocte concubia vexillum in domo Germanici ſitum flagitare occipiunt. *Quod vexillum? illúdne ſub quo veterani habebantur? non videtur. Non enim illi ſolum, ſed duæ legiones in eâdem culpa. quarum ſigna aquilǽque in caſtris, non in tabernaculo ducis. Refer ergo ad aliud vexillum, & obſerua ritum antiquum. Signum futuræ pugnæ, vexillum purpureum fuit. quod adſeruabatur meritò in tabernaculo ducis, quia illi ſoli ius & arbitrium proponendi. Cæſar de bello Gallico, lib.* II. Cæſari omnia vno tempore erant agenda. vexillum proponendum, quod erat inſigne cùm ad arma concurri oporteret. *De bello ciuili*: Sequenti die cùm iter facere Cæſar vellet, renunciatum eſt à ſpeculatoribus Pompeium de tertia vigilia in acie ſtetiſſe. Hoc nuncio allato, vexillum propoſuit. *Plutarchus formam eius ſatis deſcribit in Fabio:* τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἐξέθηκεν· ἔστι δὲ χιτὼν κόκκινος ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς διατεινόμενος. *Quod Plutarchus* χιτῶνα *dicit, Tunicam etiam Iſidorus:* Ruſſata, quam Græci phœniceam vocãt, nos coccineam. Hac ſub conſulibus Romani vſi ſunt milites, vnde etiam Ruſſati vocabantur. Solebat enim pridie quàm dimicandum eſſet, ante principia poni (*vellem dixiſſet*, ante prætorium poni, *vel*, ſupra prætorium; *id enim verius*) quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ. *Plutarchus iterum in Bruto:* ἅμα δὲ ἡμέρᾳ προὔκειτο μὲν τοῦ Βρούτου χάρακι καὶ τοῦ Κασσίου σύμβολον ἀγῶνος, φοινικοῦς χιτών. *Non ergo ſimpliciter velum fuit, ſed tunicæ forma. Manſit is mos ad tempora imperij labentis. Ammianus, lib.* XXVII. Signis ilicò fixis ex more, cùm vndique ad arma conclamaretur, imperio principis & ductorum ſtetit regibilis miles: vexillum operiens extollẽdum, quod erat opportunè ſubeundæ indiciũ pugnæ. *Hoc illud vexillum eſt quod lymphati milites poſtulant, & cum eo ius ſcilicet cædis & armorum.*

Vexillum in tabernaculo ducis.

Signum pugnæ.

Tunicæ forma fuit.

Emendatus Iſidorus.

Quàm

Quàm caſtra primæ legionis: illic ſigna & aquilam amplexus. *Hæreo an diſtinguendum ſit*, quàm caſtra. primæ legionis illic ſigna. *Videntur enim duæ hæ legiones vnis in hibernis fuiſſe: ſic tamen, vt ritu Romano, quæque legio cum ſignis ſeorſum locaretur. Ideo ait Plancum confugiſſe ad aquilam & ſigna primæ legionis. Suprà, tres legiones Pannonicæ caſtris æſtiuis ſimul habebantur: ſeparatæ tamen aquilæ, donec per furorem*, vnà tres aquilas & ſigna cohortium locarent, *ait Tacitus. Receptam tamen interpunctionem tueri videtur, quod ſequitur*, Quantum dedecoris adierit legio, facundè miſeratur. *vt videantur hæc in vnius legionis caſtris geſta.* Legionibus ſingulis ſua principia.

P AG. 21. Nec minus triſtes qui manebant. *Lego*, quæ. *de feminis enim ſermo, coniugibúſque amicorum.*

Iam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus. *Caium Caligulam in caſtris natum verſiculi priſci adfirmabant,* Contra Suetonium diſputatio, de Caligulę natali ſolo.

In caſtris genitus, patriis nutritus in armis,
Iam deſignati Principis omen erat.

Etiam Plinius in Germanica hiſtoria, apud Treueros vico Ambitarino, id eſt, apud hiberna legionum. Et clarè hîc, noſter. Suetonius tamen non ſpernit ſolùm ſententiam hanc, ſed longa & acri diſputatione euertit. Cui manus ego nondum do. Quid enim? an vulgus eius æui (nam verſiculi illi, Caligula principe, ſtatim diuulgati ſunt) neſciit Imperatoris ſui ſolum genitale? tam impudenti mendacio ludere ius fuit? Non Plinius & Tacitus, ea quæ Suetonius, peruiderunt? Scilicet iis cura non fuit inſpiciundi Acta? logi. non copia? nugæ. At enim, inquit, natus eſt Caius patre ſuo & C. Fonteio Coſſ. pater autem cõſulatum eum anno toto geſſit, & quidem in vrbe. Non igitur naſci potuit in caſtris: quoniam pater demum exacto Conſulatu in Germaniã eſt miſſus. Primùm, Suetoni, quod tu ſumis vt datum, fieri poteſt Ad primum Suetonij argumentum.

vt quis illorum iubeat te reponere. ambigo, inquam, vtrum illæ meæ partes conſentiant conſciſcántque natum eo anno Caium eſſe. Video enim diſſentire alios in numero annorum quos dicitur vixiſſe. Et quid ſi paullo antè natus ſit, cùm pater in Germania eſſet? quid ſi paullo pòſt? Deinde, mî homo, quæritur quando natus Caligula ſit, non quando ſatus. Nónne ipſo patre Conſule, vt tu vis, naſci potuit in caſtris? Nec enim opus credo eam ad rem præſentia patris. Nam Germanicum conſtat ex Dione ſtatim à clade Variana continẽter in Germania manſiſſe, ad hunc vſq. Conſulatum. Suſpicari autem probabiliter poſſum, vxorem quæ tumida & vicina partui, relictam ab eo in Germania donec vterum poſuiſſet. Nam circumduci in longo itinere feminas, vt priſci dicebant, inciẽtes, non ex more, nõ ex vſu. Potuit ergo naſci in caſtris, & tamen in conſulatu patris. Sed in Actis reperio, ais, na-

Ad 11. argumentum. *tum eum Antij. Quid ſi nomen tibi imponit, & acta de alio quopiam Caio, filio pariter Germanici ſenſerunt? Non enim Caligulæ cognomen diſcriminis cauſſa, opinor, apponi potuit Actis. quoniam Profeßio apud acta, nato ſtatim puero fieri ſolita: cognomen autem illud poſteà in caſtris illi datum, à veſte. Denique contra tabulas actorum, Plinij pagina eſt, & hic noſter fideliſſimus ſenex: mihi quidem teſtis ἐκ τῶν διὸς δέλτων. Addis amplius, ex Auguſti epiſtolis liquere bimulum demum perductum in caſtra: non ergo ibi natum.*

Ad tertium. *Batuis tu, non pugnas: rude, non gladio feris. Quid enim obſtat Agrippinam peperiſſe in Germania, rediiſſe in vrbem mariti ſui Conſulatu: deinde ipſam & infantem in Germa-*

Ad quartũ. *niam reuertiſſe? Quod Antium prætulerit omnibus ſeceßibus Caius: quin tu hoc argumento, Tiberium Capreis genitum dicis, Tibure aut Lanuuij Auguſtum? Itaque quidquid Suetonius conetur; me quidem iudice, Hæc pars adhuc, vt in formula Senatoria eſt, maior eſſe videtur. Cui, præter conſulares illos, ſubſcribunt Pedanij Senatores, Sex.*

Victor,

Victor, *&* *Athenæus libro* IIII. *cap.* VII.

Militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda ſtudia vulgi eo tegmine pedum induebatur. *Ait, ſtudia vulgi: militaris ſcilicet. Nam Tribuni & centuriones digni oréſque militum; veſte & habitu erant à gregariis diſtincti, vt alibi dicam accuratè. At caliga, tegmen vulgi. Infrà:* Tanquam parum ambitiosè filium gregali habitu circumferat, Caligulámque appellari velit. *Non cepit prorſus Dio, qui vertit*, ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλεῖστον τραφεὶς τοῖς στρατιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀστικῶν ἐχρῆτο. *Melius Suetonius*, Caligulæ cognomen caſtrenſi ioco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. *Caligatus igitur, manipularis, gregarius, eadem ſunt: pro militum plebe, id eſt qui honorem aut gradum in caſtris nondum ceperunt. Sueton. in Auguſto, cap.* XXV. Dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, quidquid auro argentóque conſtaret, quàm vallares ac murales coronas quæ honore pręcellerent, dabat: has quamparciſſimè & ſine ambitione, ac ſæpe etiam caligatis tribuit. *Iuriſconſultus, l.* IX. *De cuſtod. reorum.* Qui exercitum accipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet. *cum exceptione dixit, quia in digniores non habet. Legi in lapide vetuſto,* Caliga, militis gregarij.

C. OPPIO. C. F. VEL.
OMNIBVS. OFFICIIS.
IN. CALIGA. FVNCTO.

Paullò tamen communius V. *de Beneficiis Seneca, dum ait*, Marium à caliga ad Conſulatum perueniſſe. *id eſt*, ἁπλῶς, *à militia. quoniam reuera caligæ digniorum etiam militum, ſed cum diſcrimine, puta aureis argenteiſue clauis diſtincta. Vnde cum additione Speculatoria caliga, apud Sueton. & Tertullianum.* Cal. ca. LII. De corona militis.

PAG. 22. Quod nomen huic cœtui dabo? mili-

téſne appellem? *Imitatum videtur ex oratione Scipionis apud Liuium, pariter in ſeditione militari. lib.* XXVIII. Quos nec quo nomine quidem appellare debeam, ſcio. ciues? qui à patria veſtra deſciſtis? an milites? qui imperium auſpiciúmque abnuiſtis, ſacramenti religionem rupiſtis.

Diuus Iulius ſeditionem exercitus verbo vno compeſcuit. *Plutarchus, Dio, Suetonius, Lucanus,*

——diſcedite caſtris,

Tradite noſtra viris ignaui ſigna Quirites.

Religio in capiendis ſignis. Illa ſignis à Tiberio acceptis. *Apparet religionem aliquam fuiſſe in militia ordienda. Credo autem hanc primam legionem conſcriptam, poſt cladem Vari.*

Imago Druſi in ſignis. Tua pater Druſe imago. *Cur imaginis mentio? Suſpicor huius Druſi inter ſigna imaginem cultam: quia eo ducè res pulcherrimæ geſtæ. Nec enim ſolæ Impp. imagines habebantur innexæ ſignis, ſed & aliorum quos Imperator ſibi velut æquabat. Sueton. Tiberio:* quædam munera Syriacis legionibus dedit, quòd ſolæ nullam Seiani imaginèm inter ſigna coluiſſent. *Hanc igitur præſentem intuens, iſta pronuntiat filius.*

Animaduerſionis nouũ genus. PAG. 23. Stabant pro concione legiones diſtrictis gladiis. *Exemplum, niſi fallor, primum animaduerſionis à milite ipſo vſurpatæ: quod hodie in noſtra militia vulgo obtinet. Ammianus tamen id recenſuit, quaſi ex more priſco, lib.* XXIX. Cùm inueniſſet eos exercitu circumſepto; Quid de iſtis nefariis, inquit, proditoribus fieri oportere contubernales deuoti cenſetis? Secutúſque adclamationem rogantium ſanguine vindicari, eos qui inter Conſtantianos merebant, priſco more militibus dedit occidendos.

Et cui erant donaria militaria. *Scilicet, torques, faleræ, haſtæ, coronæ. ex quibus promoueri ad ordines altiores*

tiores milites ſolere, indicat etiam Lucanus, lib. I. Milites promoti ex donis.

———ſummi tum munera peili
Lælius, emeritíque gerens inſignia doni
Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Inter omnia autem quæ noſter enumerat, cur ſiluit cenſum? cuius rationem habitam in declamatione quapiam oſtēdit Portius Latro: Cenſus ſenatorium gradum aſcendit, cenſus in caſtris ordinem promouet, cenſus iudices in foro legit. Etiam ex cenſu.

Salua maieſtate, cui maior è longinquo reuerentia. *Vera & callida gnome. A Thucydide videri poteſt, lib.* VI. *τὰ γὰρ, inquit, διὰ πλείστου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα τῆς δόξης δόντα.*

PAG. 24. Duodecim millia è legionibus ſex, & viginti ſocias cohortes. *Diſtinctio præter hiſtoriam. Interpunge,* è legionibus, ſex & viginti ſoc. *Quattuor enim dumtaxat legionum miles, in id bellum ductus: nec plures in Germania inferiori erant. Clarum ex ſequētibus, vbi legiones enumerat:* Mox prima legio: ſiniſtrū latus vnaetuiceſimani clauſere, dextrum quintani: viceſima legio terga firmauit.

PAG. 25. Limitémq. à Tiberio cœptum ſcindit. *Fortè,* ſcandit. *Vtrū autem limes hic à Tiberio ſtructus ad ſecernēdos diſcriminādóſq. Germanos? an potius agger & via?*

Latera concædibus munitur. *Alij,* munit: *ego,* munitur *malo. Muniendi hic mos à Germanis Galliſque. Ammianus, lib.* XVI. Difficiles vias & ſuapte natura cliuoſas concædibus clauſere ſollerter, arboribus immenſi roboris cæſis. *Vſus ea voce & Cæſar.* Concædes.

Templum quod Tanfanæ vocabant. *Quis deus, quæ dea? Quidam ἐτυμολογίζουσι quaſi eſſet,* **T'aenfanck,** *quod lingua illa, principium rerum. At Britanni priſci, ſua lingua Tan, ignem vocant.* Tanfanæ templum.

PAG. 26. Iulia ob impudicitiam olim à patre Auguſto inſula clauſa. *Qui feminam hanc impudicitiæ arguant, multi teſtes. Seneca de Benef. lib.* VI. *cap.* XXXII. Auguſtus flagitia principalis domus in publicum emiſit, admiſſos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comeſſationibus vrbem, forum ipſum ac roſtra ex quibus pater legem de adulteriis tulerat, filiæ in ſtupra placuiſſe, cotidianum ad Marſyam concurſum, cùm ex adultera in quæſtuariam verſa ius omnis licentiæ ſub ignoto adultero peteret. *Plinius*, Apud nos huius licentiæ exemplum non eſt aliud, quàm filia D. Auguſti, cuius luxuria noctibus coronatum Marſyam litteræ illius dei gemunt. *vel, vt clariſſimus Torrentius emendat*, illius deſcribunt. *De hoc Marſya, præter ea quæ dixi Antiquis, Sidonius*,

Iuliæ impudicitia.

Marſyæ'que timet manum ac rudentem.

id eſt tribunal metuit & forum. Arnobius lib. II. Quia fornicem Lucilianum & Marſyam Pomponij obſignatum memoria continetis. *Vide Dionem lib.* LV.

Spreuerátq. vt imparem. *Taurum nō ad illud iugum.*

Obſcuram fore necem longinquitate exſilij ratus. *Id eſt, diuturnitate. Nam relegata Iulia anno* DCCXLVIII. *ex quo ad hunc diem anni ferè viginti.*

Par cauſſa ſæuitiæ in Sempronium Gracchum. *Velleius lib. poſteriore*: Quinctius Criſpinus ſingularem nequitiam ſupercilio truci protegens, & Ap. Claudius, & Sempronius Gracchus ac Scipio, aliíque minoris nominis vtriuſque ordinis viri, quaſi cuiuſlibet vxore violata, pœnas pependêre: cùm Cæſaris filiam, & Neronis violaſſent coniugem. *Vidimus & nummos huius Gracchi*, TI. SEMPRONIVS. GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. *id eſt, quatuoruir, quæſtor deſignatus. in parte altera*, DIVI. IVLI. F.

Sempronius Gracchus.

PAG.

Pag.27. Ab L. Aſprenate proconſule Africæ. *Credo cognomen eſſe gentis Noniæ. De Aſprenatum claritudine & familia conſulari Plinius lib.* XXX. *cap.* VII. *Sueton. in Aug. cap.* XLIII. Aſprenatum familia.

Idem annus nouas cærimonias accepit, addito Auguſtalium ſodalium ſacerdotio. *Id'que exemplum placuit deinceps in omnibus Imperatoribus, qui facti Diui. Ita ſodales Flauij, Hadrianales, Aeliani, Antonini, paſſim in hiſtoria memorati. Lapis priſcus:* Sodales Auguſtales.

NERONI. CÆSARI. GERMANICI. F. TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVGVS. PRON. FLAM. AVGVSTALI. SODALI. AVGVSTALI. Q. Q. NOVANIVS. Q. L. SÆVIVS.

Vt quondam T. Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Titios inſtituerat. *Pugnat aperto Marte ſecum Tacitus, lib.* II. *Hiſtoriarum: vbi vult ſodales* Titios *(ita enim ſcrib. non* Tatios, *ex lapid. & libris; dictique à pranomine Tatij) inſtitutos non retinendis ſacris, ſed memoriæ Tatij ſacrandæ. Quæ cauſſa hoc quidem loco aptior erat, fortaſſe & verior.* Faces Auguſtales ſubdidere. quod ſacerdotium vt Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacrauit. *Dionyſius hanc rem non attigit, contentus dixiſſe, honeſtè ſepultum* Tatium *& quotannis ei publicas inferias factas.* Sodales Titij. Diſſidet à ſe Tacitus.

Ludos Auguſtales tunc primum cœptos turbauit diſcordia. *Quomodo id verum? ſiquidem ludi Auguſtales iampridem inſtituti celebratique Q. Aelio Tuberone, Paullo Fabio Coſſ. vt dixi ſuprà. Reſcribe igitur,* tunc primum cœpta. *idque Tacito ipſo auctore, infrà:* Theatri licẽtia proximo priore anno cœpta grauius tum erupit.

Indulſerat ei ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo in amorem Bathylli. *Imò verò, quod cenſeo me primum aduertiſſe, Auguſtus id ludicrum*

inuênit.

inuênit. Suidas: ὄρχησις, πάντιμος. ταύτην ὁ Αὔγουστος καῖσαρ ἐφεῦρε, πυλάδου καὶ βακχυλίδου πρώτων αὐτὴν μετελθόντων. *Emenda,* ὄρχησις, παντόμιμος. *Et verè Suidas. Ante Augu-ſtum ſanè liberáque rep. Pantomimorum nullum veſtigium. Quod idem Suidas notat, in* Ἀθηνόδωρος *: caue ad Tiberij tempora referas, ſed Auguſti.* κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς ἐκείνους καὶ ἡ παντόμιμος ὄρχησις εἰσήχθη, οὔπω πρότερον οὖσα. *Emenda etiam in Suida,* Βαθύλλου. *Duo Pantomimi ſiue hiſtriones (vulgò enim in hiſtoria, vt hîc Tacito, miſcentur eæ voces) eximij, Pylades & Bathyllus. Poſterior, ignis & delicium Mæcenatis. quò reſpexit haud dubiè Horatius,*

Pantomimorũ origo. Notat idem Zoſimus, lib. 1. ſub initium.

Suidas emẽdatus.

Bathyllus, deliciæ Mæcenatis.

> Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo
> Anacreonta Teium.

& tota illa Oda ad hunc Bathyllum pertinet, non ad Terentiam, quod cenſent interpretes. Dionem non capiunt etiam vulgo, qui hunc amorem Mæcenatis honeſtè tetigit, lib. LIIII. ὅθενπερ πάνυ σοφῶς ὁ πυλάδης ἐπιτιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ, (Αὐγούστου) ἐπεὶ βαθύλλῳ ὁμοτέχνῳ τέ οἱ ὄντι καὶ τῷ μαικήνᾳ προσήκοντι διεστασίαζεν, *&c. vbi tamen intellegi etiam poteſt, hunc Bathyllum ſeruum Mæcenatis fuiſſe. Seneca pater,* Recitabit reſcriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenate (*corrige,* Mæcenatis) in quo ſuſpicietis adoleſcentis animum illos dentes ad mordendum prouocantis. *Corruptum id nomen, apud eundem Senecam, Præfat. lib.* III. *Si Thrax eſſem, Fuſius eſſem: ſi Pantomimus eſſem, Pantillus eſſem: ſi eques, Meliſon. Lege,* Bathyllus eſſem.

Itemq́ue ſeruus.

Alexandrinus fuiſſe videtur hic Bathyllus, ex Athenæo lib. 1.

Correctus Seneca.

PAG. 28. Cateruas Germanorum cis Rhenum colentium. *Vt erant Vangiones, Triboci, Nemetes, Treueri, Neruij. ſed & pars aliqua Batauorum.*

Cæſar incenſo Mattio. *ματτιακὸν Germaniæ vrbs eſt Ptolemæo. Marſpurgum Haſſiæ eſſe, non abhorret à vero. Adfirmare enim hæc talia, in tanta mutatione temporum, ſtultum: & tamen ſuauis hodie ingeniorum luſus.*

Mattiacum.

Tanto

Tanto magis fidus, rebus commotis potior habetur. *Imò ſcribo*, rebúſque motis. *ex ſententia, & Taciti exemplo, lib.* XIIII. Ducem tantum defuiſſe, qui rebus motis facilè reperiretur.

Addiderat Segeſtes legatis filium, nomine Segimundum. *Horum & plurium ducum mentio apud Strabonem, lib.* VII. ἔτισαν δὲ δίκας ἅπαντες, καὶ παρέσχον τῷ νεωτέρῳ γερμανικῷ λαμπρότατον θρίαμβον, ἐν ᾧ ἐθριαμβεύθη τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν σώματα καὶ γυναικῶν, Σεγιμοῦντός τε καὶ Σεγέστου υἱὸς (*corrige* Σεγιμοῦντός τε Σεγέστου υἱὸς, *copula item deleta*) χηρούσκων ἡγεμών, καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, γυνὴ δ' Ἀρμενίου τοῦ πολεμαρχήσαντος ἐν τοῖς χηρούσκοις ἐν τῇ πρὸς οὔαρον παρασπονδήσει. Hodie, Sigiſmundus. Strabo correctus.

Sacerdos apud aram Vbiorum creatus. *Frequens huius aræ mentio. Vidi qui vellet Bonnam nunc eſſe. ego vereor vt propius abfuerit ab opido Vbiorum. Quidquid hodie ſit, puto originem ei loco à veneratione Auguſti, cui nouo cæliti ara illic, recepta adulatione, exſtructa, vti ara Lugduni: & ad eam ſacerdotes ex primoribus gentis. inter quos hic Segimundus.* Ara Vbiorũ qua cauſſa exſtructa.

P AG. 29. Ipſi ſedem veterem in prouincia pollicetur. *Neſcio an verius*, vetere in prouincia. *id enim ad ſecuritatem Segeſtis, ne ſedem acciperet in prouincia noua obnoxia hoſti. Per veterem autem prouinciam, ceperim Galliam. Infrà*, Coleret Segeſtes victam ripam, redderet filio ſacerdotium. *Tamen fieri poteſt vt ſedem iam ante defectionem in Gallia habuerit.* Prouincia vetus.

Puer quo mox ludibrio conflictatus ſit, in tempore memorabo. *Apud alios nihil repperi. Tacitus hæc narrauerit, in rebus Caij aut Claudij, libris qui perierunt.*

P AG. 30. Hominem Germanos numquam ſatis excuſaturos. *Fortè*, accuſaturos. *& ſtatim*, ignorantiam imperij Rom.

Pedo Pompeius. Equitem Pedo Præfectus finibus Friſiorum ducit. *Credo Albinouanus Pedo, cuius Fragmentum exſtat de nauigatione Oceani. Eſt tamen & alius Pedo Pompeius vir illuſtris, quem nominat Seneca in Ludo de morte Claudij.*

Teutoburgienſis ſaltus. Haud procul Teutoburgienſi ſaltu. *Nomen etiamnum retinet inclytus Romana clade ſaltus*, Teuteberg: *& victoriæ cognomine inſignis campus*, Winfeldt, *ad opidulum Hornam, in Weſtfalia.*

PAG. 31. Et dimenſis principiis trium legionum manus oſtentabant. *Quo argumento ex principiis colligebatur manus trium legionum? Quia quotiens plures legiones vnis caſtris, principia ſua cuique legioni deſcripta: in quibus aquila & ſigna. Dixi aliquid ſuprà.*

Neque imperatorem auguratu & vetuſtiſſimis cærimoniis præditum adtrectare feralia debuiſſe. *Non augures ſolùm, ſed Pontifices &, opinor, omnes ſacer-*
Dio LV. *dotes arcebantur à funeſtis. Apparet ex facto Auguſti & Tiberij, qui velo interpoſito, mortuos laudarunt.*

PAG. 32. Quondam à L. Domitio aggeratus.
L. Domitius. *Neronis principis auo. Tacitus, lib.* IIII. Pòſt exercitu flumen Albim tranſgreſſus eſt, longius penetrata Germania quàm quiſquam priorum. eáſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt. *Sueton. Nerone, cap.* IIII. Non minus aurigandi arte in adoleſcentia clarus, quàm deinde triumphalibus ornamentis ex Germanico bello.
Aggeres in paludibus. *In alium ſanè Domitium iſta non cadunt. Vides autem ex his ſimilibúſque in Tacito locis, quàm vetus in paluſtribus aggerundæ terræ mos. Quod genus, Pontes, Aggeres, Limi-*
Gloſſæ, Kaij, cancelli. &, Caiare, comprimere. *tes, Kaij. Quæ vox etiam hodie Batauis familiaris.*

Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat. *Eſt ergo idem ille, de quo*
Cæcina Seuerus. *lib.* III. Inter quæ Seuerus Cæcina cenſuit, nequem magiſtratum cui prouincia eueniſſet, vxor comitaretur. mul-

tur. multum antè repetito concordem ſibi coniugem, & ſex partus enixam. ſéque, quæ in publicum ſtatueret, domi ſeruauiſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe pluris per prouincias quadraginta ſtipédia expleuiſſet.

Apud Romanos inualidi ignes, interruptæ voces, atque ipſi paſſim adiacerent vallo. *Similis prorſus deſcriptio Xenophontea, in deſperatione pari;* περὶ Κύρου ἀναβάσεως γ. ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰν ἔκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί· ἀνεπαύετο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι.

Xenophontea imitatio.

P AG. 33. Quarum decumana maximè petebatur, auerſa hoſti & fugientibus tutior. *De nominibus portarum, quæ in caſtris, facilè rem expedio: non tam facilè de numero. Caſtrorum Rom. plerumque quadrata forma, ex Polybio, Hygino, Vegetio. Ideo videntur portæ fuiſſe quattuor. Argumento etiam loci Liuiani, lib.* XL. *vbi eruptio deſcripta L. Aemilij in Ligures:* Ad quattuor portas exercitum inſtruxit, vt ſigno dato ſimul ex omnibus partibus eruptionem facerent. *nominátq. deinceps, Portam extraordinariam, Dextram principalem, Siniſtram principalem, Quæſtoriam. Sed ſi hic iuſtus numerus: quid fiet Prætoriæ portæ, quid Decumanæ, & Quintanæ? Aeſtuamus. nec ſcio an me emergam. Primùm quod ibi in Liuio ſcribitur,* erumpere extraordinaria porta iuſſit, *falſum eſt: & emenda,* ordinaria. *quæ eadem cum Prætoria: Liuio hîc ſic dicta, quia legitimum & ordinarium eâ erumpere in hoſtem. Quæſtoriam, cenſeo eandem cum Decumana. Quintanam, dico eſſe nullam. Feſtus ſolus eam adſtruit:* Quintana appellabatur porta in caſtris poſt Prætorium, vbi rerum vtenſilium forum fuit. *& ego deſtruo,*

Portæ caſtrorum.

Interdum enim trigona, vel rotunda, pro re nata, aut ingenio loci. Veget. lib. 1. cap. XXIII.

Quattuor tantũ fuiſſe.

Portã vnam pluribus nominibus dictam.

Prætoria & ordinaria, eædem.

Quæſtoria & Decumana, eædem.

Quintana, nulla porta.

reponó-

Correctus Feſtus.

reponóque, Quintana appellabatur pars in caſtris, *vel ſimpliciter*, appellabatur in caſtris. *nam porta nomen additum à Paulo, non à Feſto. Quintanam certè portam non fuiſſe, ſed partem certam caſtrorum vbi res venales, paret clarè ex Liuio lib.* X L I. Prætorio deiecto, direptis quæ ibi fuerunt, ad quæſtorium, forum, quintanámque hoſtes peruenerunt. *& lege ſequentia, videbis quintanam eſſe in mediis caſtris. Hyginus manuſcriptus*, In quæſtorio maximè legati hoſtium & obſides, & ſiqua prẹda facta fuerit in quæſtione ponitur. Lateribus eiuſdem tendere debet ad Viam quintanã centuria ſtátorum vt poſticum prẹtorij tueantur. *Iſidorus lib.* X V. *cap.* I I. Quintana, pars plateæ quinta eſt, qua carpentum progredi poteſt. *Via igitur. idémque diſces ex Polybij libro* V I. *Suetonius in Nerone planẹ idem adſignificat, cap.* X X V I. Tabernulas etiam effringere & expilare, quintana domi conſtituta, vbi partæ & ad licitationem diuidendæ prædæ pretium aſſumeretur. *Non aliud ergo quàm via latior, in vſum fori. à metatione agrorum inuento nomine, vt in porta Decumana. Ecce ergo tibi portas quattuor: ſed videamus ordine.*

Quintana via.

Legerim, diuidendæ.

Ordo ſituſq. portarum.

I. prætoria.

Prætoria, ſiue Ordinaria, aduerſa hoſti. Hyginus ille non vulgatus, Vt regiones caſtris ſubiaceant, porta prætoria ſemper hoſtem ſpectare debet. *Vegetius lib.* I. *cap.* X X I I I. Porta prætoria aut Orientem ſpectat, aut illum locum qui ad hoſtes pertinet, aut ſi iter agitur, illam partem ad quam exercitus eſt iturus, intra quam primæ centuriæ tendunt, & dracones ac ſigna conſtituunt. *Idem & Feſtus. Huic oppoſita ex diametro, Decumana. vel à limite decumano, vel, vt Hygini verba ſunt*, à cohortibus decimis ibi tendentibus Decimana appellata. *Vegetius*, Decumana porta quæ appellatur poſt Prætorium eſt, per quam delinquẽtes milites educuntur ad pœnam. *Hanc eandem quòd Quæſtoriam appellem; moueor, quia Quæſtorium Præ-*

II. Decumana.

rium Prætorio proximè ſubiectum. Vt ergo ab illo, porta antepoſita Prætoria: quidni à Quæſtorio pariter hæc Quæſtoria dicta? Nam Decumanam recto rigore (loquar cum Gromaticis) Quæſtorio cenſeo reſpondiſſe. Ex narratione Liuiana, lib. x. Ab tergo caſtrorum decumana porta impetus factus. itáque captum Quæſtorium. *Conſidera tu. nam mihi non vacat omnia* κατὰ λεπτόν. *Ex his item Hygini verbis*, Quæſtorium dicitur, quòd aliquando Quæſtores ibi pedaturam acceperint: quod eſt ſupra Prætorium, in rigore portæ quæ à cohortibus decimis Decimana eſt appellata. *Et tamen ſiquis miſcere Quæſtoriam cum dextra Principali mauelit aut ſiniſtra: non pertendam ego. Reliquæ ſunt duæ portæ, Principales: quæ limitē quem poſui ſcindunt è tranſuerſo, ſpatio vtrimque pari. Dextra, Prætorij reſpectu. de qua Liuius lib.* x i. Ad dextram Principalem haſtatos legionis primæ inſtruxit. *& lib.* i i i i. Fabius Vibulanus corona primùm vallum defendit. intentos deinde hoſtes in vallum, egreſſus dextra principali cum triariis repentè inuadit. *Siniſtra, de qua idem ſcriptor:* Tertia legio aduerſus principalem ſiniſtram portam inſtructa eſt. *Vtrique nomen, à principibus qui ibi tendebant. Adi Feſtum, in voce Principalis. Sed & via Principalis Liuio Hyginóque dicitur in caſtris, à cauſſa eâdem.*

III. Dextra principalis.

IV. Siniſtra, principalis.

Lib. x.

Cæcina proiectus in limine portæ, miſeratione demum, quia per corpus legati eundum erat, viam clauſit. *Habes idem prorſus factum in Plutarchi Pompeiö, ſub initium. Vide.*

Pag. 34. Equos dehinc, orſus à ſuis. *Ferri poteſt, intellegique: præoptem tamen,* à ſuo. *Vt Commentario Cæſaris primo:* Cæſar primùm ſuo, deinde omnium, è conſpectu remotis equis. *Statim etiam,* Hoſtis facile excidium. *ſententia deſiderat, non,* Hoſti, *quod inoleuit.*

Tacitus correctus.

Ac ni Agrippina impoſitum Rheno pontē ſoluī

Pons in Rheno. Tamen & alij duo Rheni pontes, Bonnæ & Geldubæ. ex Floro.

prohibuiſſet. *Qua parte Rheni iſte pons? Ne trahant ad ſe Agrippinenſes: falluntur. apud Treueros fuit. Nam Agrippina diſcedens à marito, tumultu militari, in Treueros iit, vt ſuprà lectum nobis, ibíque manſit. Pons ergo eopſe in loco. Strabo lib. IV.* μετὰ δὲ τοὺς μεδιοματρικοὺς καὶ τειβόχους παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον τειμάχχοι (*puto*, τειηεροὶ) καθ' οὓς πεποίηται τὸ ζεῦγμα ὑπὸ τῶν ῥωμαίων νυνὶ τῶν στρατηγούντων τὸν Γερμανικὸν πόλεμον.

PAG. 35. Sidere æquinoctij, quo maximè tumeſcit Oceanus. *Idem Cæſar ſenſit ſcripſit'que, nauigatione Britannica, in Commentariis ſuis. Et vide Poßidonij non abhorrentem ab vſu hodierno diſputationem ſuper tota re, apud Strabonem, lib. tertio extremo. quem tamen ipſe haud iuſtè refellit.*

Arenarij montes ad mare.

Eadem freto, litori, campis facies. *Ex his pluribúſque locis clarum, non fuiſſe loco litoris olim arenarias illas moles verius quàm montes, quæ Oceanum hodie arcent: ſuccreuitque maiorum æuo illa arenarum vis, ſatione caricis, non ſine monitore deo.*

Ipſum & filium eius in ciuitatem Vbiorum perduxerat. *Segimeri filium Seſithacum nomine. Strabo lib. VII.* ἔπι δὲ Σεσίδαϑος Αἰγιμήρου υἱὸς τῶν χηρύσκων ἡγεμών. *Sed corrige in Strabone,* Σιγιμήρου. *Nam Taciti ſcriptura ad etymon apta eius linguæ.*

PAG. 36. Caſſij Seueri libidine. *Scribam infrà, ad librum IIII.*

Carmina incertis auctoribus vulgata in ſæuitiam ſuperbiámque eius. *Intellegit eaipſa carmina quæ exſtant Suetonio, cap. LIX.*

Cultores Aug. per domos.

Cultores Augusti qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur. *Hoc eſt quod Ouidius de pietate ſua gloriatur,*

Nec

Nec pietas ignota mea eſt. videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.

Quodq́ue vẽditis hortis, ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet. *Rideamus. & eo magis, quòd Iuriſconſultis etiam diſcrimen aliquod repertum hac in re. qui tradunt*, Non videri contra maieſtatem fieri ob imagines Cæſaris, nondum conſecratas, venditas. *Ergo conſecratas vendi, commiſſum fuit. Iure exagitat purpuratos illos ſtipites Tertullianus:* Publicos æquè deos fœdatis, quos in haſtario vectigales habetis. Si Capitolium, ſi olitorium forum petitur, ſub eâdem voce præconis, ſub eâdem haſta, ſub eâdem annotatione Quæſtoris diuinitas addicta conducitur. Imagines Cæſaris an vendi ius ſit. L. non contrahit. D. Ad L. Iuliã Mai. & l. qui ſtatuas.

P A G. 37. Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Auguſti. *Vulgatum, vt ſanctiſsimum iuramentum eſſet per nomen & numen Auguſti. Horatius id accidiſſe teſtatur eo etiam viuo:* Iuramẽtum per nomen Aug.

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Iurandáſque tuum per nomen ponimus aras.

Sapiens ille Claudius, iuſiurandum neque ſanctius ſibi neque crebrius inſtituit, quàm per Auguſtum. *ait Sueton. cap.* XI. *Tertullianus:* Maiore formidine & callidiore timiditate Cæſarem obſeruatis, quàm ipſum de Olympo Iouem: citius denique apud vos per omnes deos, quàm per vnum Genium Cæſaris peieratur. *Minutius Felix:* Et eſt eis tutius per Iouis Genium peierare, quàm regis. *Nec mentiuntur duo ſanctiſsimi ſcriptores, ex iis quæ legibus firmata video De iureiurando, l.* XIII. *ſub finem. Lucanus inter vltiones ſanguinis ciuilis hanc poſuit, vt mihi videtur, facundè:* Eius religio. Lib. VII.

———cladis tamen huius habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas eſt.
Bella pares ſuperis facient ciuilia diuos.

 Fulmi-

Fulminibus Maneis radiíſque ornabit & aſtris,
In'que deûm templis iurabit Roma per vmbras.
Formulæ autem iurandi erant, per Genium, per Fortunam, per Salutem Principis.

Quæ vbi innotuere Tiberio, ſcripſit conſulibus. *Errat igitur Dio fine libri* L V I I. *qui ait Tiberium voluiſſe damnari eum qui ſtatuam cum hortis vendidiſſet: ſed obſtitiſſe pudorem, quia primus à Conſule ſententiam rogatus eſſet. Nam Tiberius, vt vides, non interfuit.*

Dionis error.

Ludis quos mater ſua in honorem Auguſti ſacraſſet. *Credo eos eſſe, qui Palatini poſtea à loco dicti, alij ab Auguſtalibus. Videntúrque non equeſtres aut currules fuiſſe, vt illi; ſed ſcenici. Dio* L V I. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Λιουΐα ἰδίαν δή τινα πανήγυριν αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δευτέρα ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. *id eſt*, Pręter hæc etiam Liuia proprios quoſdam ludos Auguſto per triduum in Palatio fecit. qui ad hoc æuum celebrantur ab iis qui rerum potiuntur. *Suetonius Caligula:* Cúmque placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi.

Ludi palatini.
Cuiuſmodi.

Deorum iniurias dis curæ. *Expreßit eam ſententiam & Iuriſconſultus l.*1 1.*De reb.cred.* Iuriſiurandi contempta religio ſatis deum vltorem habet.

Sub ſcribente Romano Hiſpone. *Cuius declamationum Electa in Seneca controuerſiis non vno loco.*

Ex pauperibus diuites, ex contemptis metuendi. *Videri poßit à Demoſthene, Philip.* I I I I. καὶ γὰρ τούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι ταχὺ πλούσιοι γεγόνασι, καὶ ἀδόξων ἔνδοξοι καὶ γνώριμοι.

In ſtatua amputato capite Auguſti, effigiem Tiberij inditam. *Quod nunc crimini datur, id receptum fuiſſe ſuo æuo Plinius indicat:* Surdo, *inquit*, figurarum diſcrimine capita permutantur. *Et Caligula, ſimulacra numinum*

Statuarum capitis permutatio.

minum è tota Gracia conquiſiuit, quibus capite dempto ſuum imponeretur. Suetonius.

Pœnitentia patiens tulit abſolui reum. *Abſoluíne? atqui damnatum eum Suetonius ait:* Statuæ quidam Auguſti caput dempſerat, vt alterius imponeret. acta res eſt in Senatu, & quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Damnato reo, paullatim genus calumniæ eò proceſſit, *&c. Ego non concilio: niſi ſi repetundarum damnatus fuit, non maieſtatis. quod tamen omnino Suetonius voluiſſe videtur.* Abiit à Tacito Suetonius.

PAG. 38. Pius Aurelius Senator. *Fortaſſe hic inter maiores optimi principis Antonini: etſi nulla mentio Capitolino.* Antonini maior.

Tentantes eadem alios probare cauſſam Senatui iuſſit. *Adi Senecam De benef. lib.* II. *cap.* VII.

Achaiam ac Macedoniam. *Achaiam quod ait, capies Graciam totam. nec enim aliter tunc appellabant Romani. Scriptor quiſpiam apud Suidam:* μόμμιος τὴν κόρινθον εἷλεν αὐτοβοεὶ, πρωτεύουσαν παντὸς, κατὰ τοῦτο, τοῦ ἑλληνικοῦ· ὅθεν δοκοῦσι καὶ νῦν Ἀχαΐαν ὀνομάζειν τὴν ἑλλάδα ῥωμαῖοι, ἐς τὸ χειρωθὲν ἔθνος ὁ προεστὼς ἦν τότε τῆς ἑλλάδος τὴν ὅλην μεταβάλλοντες τῆς χώρας ἐπωνυμίαν. *Pauſanias lib.* VII. Porrò redacta vniuerſa Græcia in prouinciæ formam, mittitur ad eam obtinēdam ex vrbe Prætor, quem Achaïæ non Græciæ appellant, quòd ſcilicet Græci ſubacti ſunt, obtinentibus principatum Achæis. Achaiæ nomine Græcia dicta.

Leuari proconſulari imperio, tradíque Cæſari placuit. *Durius ergo Proconſulare imperium Praſidiali: nec cauſſam ſatis ſcio. Prouinciarum quidem diuiſio à Caſare Auguſto in ſexto conſulatu facta duplex. Alia populo data, alia Caſari. In eas qua populi, propriè dicti Proconſules mittebantur: in Caſaris, Legati aut Propratores. qui interdum tamen & Pratores dicti; aut coniunctim Legati* Proconſulare imperium deterius præſidiali. Qui propriè proconſules & legati.

 propra-

propratores, vt in lapidibus plerumque. Rectorum & Præſidum nomen generale eſt: etſi Præſes, præſidialéſque prouincias, de Cæſarianis reperies etiam, ſignificatione arta.

Diſcrimina inter vtroſq. Diſcrimen inter Proconſules Legatóſque multum. Primò, quòd iĳ in populi prouincias miſſi, quæ ferè inermes: hi in Cæſaris, quæ copiis inſtructæ. II. quòd illorum annua tantùm adminiſtratio: (vnde in Taciti lib. III. Flamen ait, quanto facilius ſe abfuturum ad vnius anni proconſulare imperium?) horum longior contractiórue, vt Cæſari viſum. III. Proconſules ſorte miſſi. eóque Suetonius Aug. cap. XLVII. ceteras prouincias Proconſulibus ſortitò permiſit. & Tacitus, lib. III. eóque etiam Aſiæ ſorte depellendum incuſauit: at Legati, Cæſaris dilectu, & ἀκληρωτεὶ, vt ait Dio. Statius lib. I. Silu.

Coniungit vtroſque Tacitus lib. II. Qui ſorte, aut miſſu prouincias ſequerent.

——cum tanti lectu rectoris habenas
Gallicæ fortuna non admirante ſubiſti.

IIII. Proconſules ſtatim egreſſi vrbe inſignia imperiĳ ſumũt (τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, ait Dio) puta lictores, faſces; nec deponunt, niſi ingreſſi iterum vrbem: at Legati, non antequam prouinciam attigerint, & in ipſa prouincia deponunt. V. Proconſules pacato habitu, & gladio non accincti fuerunt, (ex inſtituto quidem Auguſti, quod tamẽ poſtea mutauit:) Legati, τὴν στρατιωτικὴν στολὴν, id eſt paludamentum, geſtarunt, & gladium, vt quibus ius eſſet militis animaduertendi. VI. proconſules ſex lictorib. faſcibúſq. vſi: quinque dumtaxat Legati qui conſulatum nondum geſſiſſent. Dio auctor, LIII. Atque hæc diſcrimina. ſed ex iis nihil eruas, cur prouinciarum Cæſaris conditio (quod tamen hîc ex Tacito clarum) melior penſiórque.

Tradique Cæſari placuit. Quod etiam factum. ideóque Strabo, qui vixit medio Tiberĳ principatu, libro extremo, Achaiam & Macedoniam Cæſarianis prouinciis accenſuit: aliter quàm Dio, qui populi. Sed mutauit iterum Claudius, què

dius; qui populo reſtituit. Habes in Suetonij cap. XXV. *&* *Dionis* LX.

Quod vulgus formidoloſum. *Confirmo ſcrib.* quod in vulgus. *Ita priſci ſcriptores, & ipſe Tacitus,* Multáque in vulgus grata vſurpauit, incedere ſine milite, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu.

Militibus & centurione, vulnerato Tribuno. *Refer ad cohortem, quæ adſidêre ludis ſolita.*

PAG. 39. Quia diuus Auguſtus immunes verberum hiſtriones quondam reſponderat. *Auguſtus ad frangendos rigidos illos animos, non dubiè rei ludicræ fautor. Ideò* Coërcitionē in hiſtriones magiſtratibus, omni loco & tempore, lege vetere permiſſam, ademit: præterquàm ludos & ſcenam. *ait Sueton. cap.* XLV. *Vbi emēdo,* ludis & ſcena. *veriſſima optimáque ſententia. Mos vetus puniri hiſtriones ab Aedilibus, Prætoribus, Conſulibus, quouis tempore & quouis loco permittebat: artauit Auguſtus, & non niſi per tempus ludorum permiſit, & in loco ipſo vbi peccarant, id eſt in ſcena. Ademit etiam ius virgarum. Quod tamen redditum eſſe magiſtratibus videtur lege Iulia de vi publica: non quidem nominatim, ſed prudentum interpretatione. Vide Paulum lib.* V. *Sentent. tit.* XXVI. *Quæ tamen coërcitio relicta ab Auguſto? Exſilium, & carcer. Ideo infrà in Tiberij principatu legis,* Pulſi tum hiſtriones Italia: *& alibi,* in vincla ductos fautores hiſtrionum. *idem ergo iuris in hiſtriones ipſos.*

Auguſtus populum inlicuit ad ludos.

Suetonius correctus. Coërcitio in hiſtriones.

Virgæ.

Carcer, & exſilium. Lib. IIII. Lib. XIII.

De modo lucaris, & aduerſus laſciuiam fautorum multa decernuntur. *Lucar, merces hiſtrionum. à lucis, qui multi circa vrbem, quorum reditus deſtinati ad ludos. Plutarchus in Cauſſis, & Feſtus: ibique, magni patris magna proles. Sed quis olim, quæſo, modus lucaris? omnia enim aut peruadit aut tētat noſtra curioſitas. Vulgaris actoris videntur fuiſſe denarij quinque. Seneca, epiſt.* LXXXI.

Lucar quid.

Quis modus lucaris.

Ille qui in ſcena elatus incedit, & hæc reſupinus dicit, Imperito Argis ſeruus eſt quinque modios accipit & quinque denarios. *Aut certè ſeptem, vt apud Lucianum in loco qui re & verbis Seneca illi par:* ἐοικότες μάλιστα τοῖς τραγικοῖς ἐκείνοις ὑποκριταῖς, ὧν ἢν ἀφέλῃς τὰ προσωπεῖα, καὶ τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην στολήν, τὸ καταλειπόμενόν ἐστι γελοῖον ἀνθρώπιον, ἑπτὰ δραχμῶν ἐς τὸν ἀγῶνα μεμισθωμένον. *Mutata tamen ſæpius res, cùm vulgus editoréſque multa adderent hiſtrionibus famoſis, præter morem. Ideo Tiberius,* Ludorum ac munerum impenſas corripuit, mercedibus ſcenicorum reciſis. *& M. Antoninus Imp.* Temperauit ſcenicas donationes, iubens vt quinos aureos ſcenici acciperent: ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur: *magno tamen, corruptis moribus, incremento; ſi pro quinque denariis ventum ad aureos quinque. Sed Seneca fortaſſe & Lucianus de diurna mercede agunt: Capitolinus de menſtrua; aut certè productione tota. Aut denique merces tam ampla ad principes ſcenæ pertinet, non ad pueros hiſtrionum. Quod ait de editore, video labi virum doctum. hoc iubet Imperator, vt nemo editor, id eſt Prætor aut magiſtratus qui ludos præbet, ſuggerat iis ſuprà decem: éſtque quaſi correctio in capite eiuſce legis. Sed vnde hæc pecunia? ſæpe ab editoribus, ſæpe à fiſco. Ideo Gloſſæ,* Lucar, μισθὸς ἀπὸ φίσκου. *Aliâs,* Lucar, τὸ θεατρικόν. *Plutarchus,* τὸ τελούμενον εἰς τὰς θέας.

In Icaromenippo. — *Lucar ſæpe mutatum.* — *Capitolinus explicatus.*

Ne domos Pantomimorum Senator introiret, ne egredientis in publicum equites Romani cingerent. *Magnum ſtudium, vt video, Romanorum in has nugas hominum, imò furor. Veſtibula eorum, quaſi principum, frequentabantur: adhærebant egreſſibus, non vulgus modò, ſed Eques Senatúſque. Plinius,* Nullius hiſtrionis equorúmue trigarij comitatior egreſſus in publico erat: cùm Crinas Maſſilienſis, *&c. Seneca fine libri* I. *Quæſt. natural.*

Honos in hiſtriones. — *Deducebant eos.* — *Lib. xxix.*

Stat

Stat per ſucceſſores Pyladis & Bathylli domus, harum artium multi diſcipuli ſunt multíque doctores. priuatim vrbe tota ſonat pulpitum: in hoc viri, in hoc feminæ tripudiant. mares inter ſe vxoréſque contendunt, vter det latus illis. *Dare latus, explico, vter latero ſit illis: vt hîc Tacitus;* Ne egredientes, Equites Ro. cingerent: *vt Martialis,*

Eutychus ille tuum, Caſtrice, dulce latus.

Hanc inſaniam quàm bene notat damnátque ſaniſſimus ſcriptor, Tertullianus? Etenim ipſi actores *(ait, libello De Spectaculis)* & adminiſtratores ſpectaculorum, quadrigarios, ſcenicos, xyſticos, arenarios illos amentiſſimos, quibus viris animas, feminis aut illis etiam corpora ſua ſubſternunt, propter quos in ea committunt quæ reprehendunt, quàm magnifaciunt? deponunt & diminuunt ignominia & capitis minutione. *quem libens adduxi, vt eruam correctione elegantem ſenſum:* quibus viri animas, feminæ autem illis etiam corpora ſua ſubſternunt. *idque veriſſimum. Vir magnus qui conatus eſt ante me, non attigit.* Tertullianus correctus. Faber Sem. 1. cap. XX.

Aut alibi quàm in theatro ſpectarentur. *Puta, ne domi, ne in hortis.*

Spectãtium immodeſtiam exſilio mulctandi poteſtas prætoribus fieret. *Etiam vinculis. Infra, lib.* XIII. Inter Vibullium prætorem & Tribunum Antiſtium ortum certamẽ, quod immodeſtos fautores hiſtrionum à Prætore in vincula ductos omitti iuſſiſſet. comprobauere patres, incuſata Antiſtij licentia. *Ex hoc decreto patrum nata lex, quæ Pandectis inſita, De pœnis, l.* XXVIII. Solent quidam qui volgo ſe Iuuenes appellant, in quibuſdam ciuitatibus, turbulentibus ſe adclamationibus popularium *(ita vocat locum ipſum, vbi ſpectabat populi plebs)* accommodare. qui ſi amplius nihil admiſerint, Spectatores exſilio puniti.

 fuſtibus

fuſtibus cæſi dimittuntur, aut etiam ſpectaculis eis interdicitur. quòd ſi correcti in eiſdem deprehenduntur, exſilio puniẽdi ſunt. *Ait ecce diſertè, Exſilio; vt hîc, noſter.*

Templum Aug. Tarracone.

Templum vt in colonia Tarraconenſi ſtrueretur Auguſto. *Manſit id templum ad æuum Hadriani. In eius vita*, Tarracone hiemauit, vbi ſumptu ſuo ædem Auguſti reſtituit. *Quod ſequitur*, Datúmque in omnes prouincias exemplum, *caue acceperis, quaſi litterarum exemplaria diffuſa & tranſſcripta ad omnes prouincias, cum Vertranio. ſed hoc ait, exemplo Tarraconenſium monitos alios, vt peterent impetrarentque idem.*

Centeſimam rerum venalium. *Dico libro* II.

Ærarium militare.

Militare ærarium eo ſubſidio niti. *Cuius inuentor Auguſtus. Suetonius, cap.* XLIX. Vt que perpetuò ac ſine difficultate ſumptus ad tuẽdos milites proſequendóſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit. *Id factum anno* DCCLIX *ex Dionis* LV. *Zonaras Agrippæ poſtumi damnati bona in ærarium militare relata ait. Propriíque huic ærario Præfecti. Tacitus lib.* V. *de P. Vitellio:* clauſtra ærarij cui Præfectus erat, & militarem pecuniam rebus nouis obtuliſſe. *Lapis in Samnio,*

L. NERATIO. C. F.
VOL. PROCVLO
PRÆF. ÆRARI. MILITARIS.

Imparem oneri remp. niſi viceſimo militiæ anno veterani mitterentur. *Quo enim citius dimittebantur (expreſſerant autem vt decimoſexto anno) eo plura & ſtatim repræſentanda præmia. Ideo id indultum, reuocatum.*

Curatores Tiberis.

Actum in Senatu ab Arruntio & Ateio, an ob moderandas Tiberis inundationes. *Tacitus hîc & ſuprà duobus nodo commiſſam eam curam ſcripſit. at Dio auctor quinqueuiros à Tiberio conſtitutos, qui Tiberis inundationes arcerent verteréntque. Vide eius verba, lib.* LVII.

actis anni DCCLXVIII. *Cur opus fuerit noua electione, neſcio: quia præfecerat pridem Auguſtus, Sueton. cap.* XXXVII. *In monumentis frequenter,* CVRATOR. RIPARVM. ET. ALVEI. TIBERIS.

Vt in ſententiam Piſonis concederetur, qui nil mutandum cenſuerat. *Ita omiſſa nunc res. Nerua tamen poſteà, ſiue Traianus, ad arcendos fatales huius fluuij & non ſine omine auctus, foſſam duxit. de qua Plinius ſenſit lib.* VIII. *Epiſtol.* Tiberis alueum exceſſit, & quamquam foſſa, quam prouidentiſſimus Imperator fecit exhauſtus, premit valles, innatat campis, quáque planum ſolum, pro ſolo cernitur. *Legerim,* quáque planum, ſolus pro ſolo cernitur. Foſſa Tiberina. Diuinatio in Plinio.

I. LIPSI
AD LIBRVM II.
ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 41. Partémque prolis firmandæ amicitiæ miſerat. *Quattuor filios, ſi Straboni credimus, & eorum vxores duas cum filiis item quattuor miſit Romam. Verba eius ſententiáque, gemina ſunt huic loco.* ὁ Φραάτης καλέσας εἰς σύλλογον Τίτιον, τὸν ἐπιστατοῦντα τότε τῆς Συρίας, τέτταρας παῖδας γνησίους ἐνεχείρισεν ὅμηρα αὐτῷ, Σαρασπάδην, καὶ Κεροσπάτδην, καὶ Φραάτην, καὶ Βοώνην, καὶ γυναῖκας τούτων δύο, καὶ υἱεῖς τέτταρας, δεδιὼς τὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐπιτιθεμένους αὐτῷ. *Tantùm in iis emendauerim,* Φραάτην καὶ Βονώνην. *Fuerunt enim inter obſides, Phraates & Vonones. Vide eundem ſcriptorem, lib.* VI. Liberi & nepotes Phraatis. Lib. XVI. Correctus Strabo.

Poſt

Poſt finem Phraatis & ſequentium regum. *Adeò ergo multi interiecti inter Phraatem, & filium eius hunc Vononem? Ego ſanè duos reperio, Phraatem, & Orodem. Sed quia confuſum hoc totum ſtemma, & multa eius in Tacito mentio: ecce tibi in hoc albo Parthorum reges: eos quidem qui innexi rebus Romanis. vlteriora mihi non ſunt curæ.*

Reges Parthorũ, quatenus ad Rom. pertinent.

I. ORODES. *Iuſtino, Herodes, Plutarcho,* ὑρώδης*, qui vicit Craſſum.*
- PACORVS, *à P. Ventidio victus caſúſque. Dio, & alij.*
- PHRAATES, *Plutarcho, Phraortes.*

II. PHRAATES. *cũ quo M. Antonius bellum geſſit. Teridates eũ regno pepulit: ſed ipſe breui pulſus, Phraate reſtituto. cui legitimi filij quatuor.*
- SARASPADES.
- CEROSPADES.
- PHRAATES.
- VONONES. *eius F.* MEHERDATES.

Vnus ex concubina Ro.ª muliere, Thermuſſa, genitus. qui aſtu matris in Parthis remãſit. de quo Ioſeph. lib. XVIII. *ca.* IIII.
- PHRAATES, *nothus.*

III. PHRAATES, *patris interfector, maritus matris. breui pulſus, facinorum odio, moritur. Idem Ioſeph.*

IV. ORODES, *Ioſepho, Herodes, neſcio cuius proles. cœtu popularium ſacto cæſus in ſacrificio vel venatu, ob crudelitatem. Ioſeph.*

V. VONONES. *de quo hîc Tacitus, & loco dicto Ioſephus.*

VI. ARTABANVS. *non ex recta priorum regum ſtirpe, tamen Arſacides & Medorum antea rex; ait Ioſephus. Contra eum rex miſſus à Tiberio Phraates, de quo ſuprà, Vononis frater, ſed in via periit: poſteà Teridates (neſcio cuius proles, nepos tamen Phraatis) qui pepulit*

Artaba-

Artabanum, iterúmque ab eo pulſus. Regnum tenuit ad Claudij principatum. Eius filij

- ORODES, *qui Armeniæ rex. Tacit. lib.* VI.
- DARIVS. *qui Vitelliano fœdere cũ Artabano, obſes miſſus Romam. Ioſeph. Is eſt quẽ nominat Suet. Calig. cap.* XIX.

VII. GOTARZES. *Artabani frater, qui necem ipſi filiiſque maturauit. Tacit. lib.* XI.

VIII. VARDANES. *item Artabani frater, pepulit Gotarzem. Tacit.* XII. Imperitauit Apollonij tẽpore. Vide Philoſtratũ, lib. I.

IX. GOTARZES, *iterum, mortuo fratre. Contra eum ſubmiſſus* MEHERDATES, *filius Vononis, imperante Claudio. Fruſtra. victor prœlio Gotarzes.*

X. VONONES *(ignoro ſtirpem) antea Mediæ rex, lectus accitúſque à Parthis, ſed breui & inglorio regno. Tacit.* XII.

- VOLOGESES.
- TIRIDATES, *ſub Nerone Armeniæ rex.*

XI. VOLOGESES, *vel, vt Græci,* VOLOGÆSVS; *Vononis huius F. per tempus Neronis. Vixit ad Veſpaſiani imperium, vt liquet ex Taciti Hiſtor. lib.* IIII.

Raro venatu, ſegni equorum cura. *Quæ tamen vnica ſtudia procerum regiſque. Xenophon lib.* VIII. *παιδείας*: τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως, ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι, ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην· καὶ νῦν δὲ βασιλεύς, καὶ οἱ ἄλλοι περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. Venationi addicti Parthi.

Viliſſima vtenſilium anulo clauſa. *Signatorium anulum intellegit, ſiue, vt alij appellant, ſigillaricium, qui habeat χαρακτῆρα. Moris autem Romani, vt domi ſupellex penúſque omnis eo ſignaretur: nequid neglegentia aut furto periret. Apud Plautum materfamilias,* Anulus ſignatorius. Eo ſignabãt penum & vtenſilia.

Obſignate cellas, referte anulum ad me.

Ego

Ego huc tranſeo in proximum ad meam vicinam.

Et alibi ſeruus:

Iſti parcipromi qui ſalinũ ſeruis obſignant cum ſale.

Plinius XXXIII. At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur à rapina. *Ab hoc more Martialis lib.* IX.

Septem poſt calices Opimiani
Denſo cum iaceam triente læſus
Adfers neſcio quas mihi tabellas
Et dicis, Modò liberum eſſe iuſſi
Zenam, ſeruulus eſt mihi paternus.
Signa. cras melius, Luperce, fiet:
Nunc ſignat meus anulus lagenam.

Et ſimile, quòd mater Ciceronum amphoras vinarias ſignare ſolita etiam inanes. Clemens lib. III. *Pædag. feminis Chriſtianis talem annulum dat:* δίδωσιν οὖν (ὁ παιδαγωγὸς) αὐταῖς δακτύλιον ἐκ χρυσίου, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν παιδαγωγούμενοι, οὐδὲν τῶν σφραγίδων ἔδει, ἐπίσης ὄντων δικαίων καὶ οἰκετῶν καὶ δεσποτῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπαιδευσία πολλὴν ἐνδίδωσι ῥοπὴν εἰς ἀδικίαν, σφραγίδων ἐδεήθημεν. *id eſt:* Tribuit etiam feminis anulum aureum, non herclè ad ornatum, ſed ad ſignandum ea quæ domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam quæ illis incumbit. Si enim omnes à pædagogo rectè inſtituti eſſemus, ſuperuacua eſſent ſignacula, omnibus ex æquo bonis, ſeruis dominíſque. Sed quoniam aut nulla aut mala inſtitutio cauſſam magnam præbet iniuriæ, opus habuimus ſigillis. *Vbi vides etiam illo æuo morem priſcum. Anulos eiuſmodi ſignatorios (ferreos tamen, vt appareat ſeruorum fuiſſe, aut vulgarium militum) complures erutos ipſi vidimus in Batauis, cum adiuncta claui. ad duplicem ſcilicet vſum, ſignandi aperiendíque. Eorum hæc forma, magnitudine minimiſſimi digiti.*

Claues anulatæ.

Plinius

Plinius Iliacis temporibus ignotum anulorũ vſum fuiſſe docet, quoniam conditas arcis veſtes vaſáque aurea & argentea, & ea colligata nodi non anuli nota Homerus indicat. *Verſus Homeri, quos reſpexit, ſunt, Odyſſ.θ.*

Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μή τίς τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται.

Ad hos anulos pertinere velim, Valerij locum lib. VII. *cap. vlt.* Inſupérque anulos ſuos ei tradidit: videlicet nequid ex ea hereditate quam non erat aditurus amitteret. Quos ocyus vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos & à præſentibus obſignatos diligentiſſimè, heredibus illius exheres ipſe reddidit.

PAG. 42. Primóque congreſſu fuſus reparat vires. *Fuga capta ad montes Mediæ, ait Ioſephus.*

Victo Vononi perfugium Armenia fuit. *Primò Seleucia. Vide eundem ſcriptorem lib.* XVIII.

Ob ſcelus Antonij, qui Artauaſden regem Armeniorum. *Verè ſcelus. nec enim cenſori Tacito, ludus & iocus, vt hodie, fallere fidem. Artauaſdes autem Antonium expeditione Parthica deſeruiſſe viſus, fallacibus ab eo litteris excîtus, in vincla habitus, & in triumpho Alexandriam ductus eſt. Vide Dionem, & Plutarchum.*

Occiſo Artaxia per dolum propinquorum, datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductúſque in

Diſſenſio, in hac hiſtoria nominibúſque, ſcriptorum.

regnum à Tiberio Nerone. *Ioſephus hunc Artaxiam filium facit Artabazis. ita enim appellat pro Artauaſde, vt alibi etiam Plutarchus. occiſum eum à propinquis non dicit, dicit à Tiberio & Archelao pulſum. Horatius gloriam tribuere Tiberio videtur non pulſi ſolũ, ſed etiã occiſi. Ad Itium,*

——Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit.

Suetonius, Ducto ad orientem exercitu regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro Tribunali diadema impoſuit. *Dio hiſtoriam confundit, & Artabazem nominat pro Artaxia, Tigranem facit eius fratrem. lib. LIIII. Res autem ita habet. Artauaſdes ſiue Artabazes, duûm filiorum pater, Artaxiæ & Tigranis. Ille maior natu. Adi Ioſephum, lib. XV. cap. IIII.*

Facit huc Epigrãma I. lib. IIII. Florilegij Græci, εἰς εἰκόνας Καισάρων.

Barbari reges cum ſororibus matrimonio iuncti.

Quanquam ſociatis more externo, in matrimonium regnúmque. *Qui mos etiam Aegyptiis, aliiſque barbaris ad Orientem.*

Sed vbi minitari Artabanus. *Qui Orodem ſiue Herodem filium ſuum regem iis dedit. Ioſeph lib. XVIII. cap. IIII. qui etiam hanc rem fuſius exſequitur, paullùm tamen à Tacito diuerſus.*

Vt effugere tentauerit Vonones, in loco reddemus. *Reddidit, hoc ipſo libro ſub finem.*

Quot annos in Germania Germanicus.

Quæ ſibi tertium iam annum belligeranti. *Imò plures. Nam continenter in Germanos bellum geſſit, à clade Vari: excepto anno Conſulatus. Sed Tacitus à poſtrema eius miſſione annos numerat, qua fuit exacto conſulatu eius, ſub Auguſti mortem.*

Acie & iuſtis locis. *Nouè dictum, pro, æquis locis.*

PAG. 43. Appoſitis vtrimque gubernaculis, conuerſo vt repentè remigio hinc vel illinc appellerent. *Id quidem genus nauigij binis gubernaculis, hodie inuiſum. At noſter iterum deſcribit, lib. III. Hiſtor. vocátq. Cameras:*

Naues duplici gubernaclo.

Sic in-

Sic inter vndas voluuntur pari vtrimque prora, & mutabili remigio, quãdo hinc vel illinc appellere indiſcretum & innoxium eſt. *Reperio & apud Suidam priſci ſcriptoris verba, neſcio an hanc ipſam rem narrantis:* πλοῖα μονήρη, ἔστιν ἃ καὶ δίκροτα κατεσκευάσαντο. τινὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς πρύμνης καὶ ἐκ τῆς πρώρας ἑκατέρωθεν πηδαλίοις ἤτυλωτο, ὅπως αὐτοί τε μὴ μεταστρεφόμενοι καὶ ἐπιπλέωσι καὶ ἀναχωρῶσι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐν τῷ παράπλῳ καὶ ἀπόπλῳ αὐτῶν σφάλλωσιν.

Accipiendisque copiis, & tranſmittendum ad bellum opportuna. *Siqua alia inſula, in hac mundi pila. Deſcriptionem eius accuraui in Comment. ad Hiſtorias, vbi & hæc explicantur.* Batauię opportunitas.

Tumulum nuper Varianis legionibus ſtructum. *De quo ſuprà lib.* I. Primum exſtruendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſimo munere in defunctos. *Tumulus ille, non aliud quàm* κενοτάφιον *fuit. habéſque huius ritus illuſtre apud Xenophontem exemplum, lib.* VI. *expeditionis Cyri. vbi inane ſepulcrum conſtituitur militibus defunctis, quorum reliquiæ non faciles repertu.* ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνεγκόντες ἔθαψαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα. οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πυρὰν μεγάλην, καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. *Et apud Virgilium lib.* III. Cenotaphiũ eiúsq. ritus.

——manéſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quẽ ceſpite inanem
Et geminas, cauſſam lacrimis, ſacrauerat aras.

Veterem aram Druſo ſitam diſiecerant. *Druſo mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipſum. Dio* LV. *& Suetonius,* Exercitus honorarium ei tumulum excitauit, circa quem ſtato die, quotannis decurreret, & Galliarum ciuitates publicè ſupplicarent. *Neſcio an huic tumulo adiuncta ara: apparet, quia Suetonius ait, ſupplicarent. Volunt id cenotaphium ad Moguntiacum fuiſſe.* Ara Druſi & cenotaphium.

F repugnat

repugnat hic locus, qui conſtituit inter Lupiam & Rhenum. Sed & Rauennæ ſepulcrum Druſus habuit, à Claudione eius F. an ab Auguſto ipſo exſtructum? cuius memoria in lapide priſco, ibi:

Monumentum Druſi Rauennæ.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CÆS. AVG. GERM. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DESIG. III. IMP. III. P. P. DEDIT OB. MEMORIAM. PATRIS. SVI. DEC. VII. COLLEGII. FABR. M. R. HS. ∞. N. LIBERALITATE. DONAVIT. SVB. HAC. CONDICIONE. VT QVOTANNIS. ROSAS. AD MONVMENTVM EIVS. DEFERANT. ET. IBI. EPVLENTVR DVMTAXAT. IN. V. ID. IVLIAS QVOD. SI. NEGLEXERINT. TVNC. AD. VIII. EIVSDEM. COLLEGII. PERTINERE. DEBEBIT CONDICIONE. SVPRADICTA.

Honorique patris princeps ipſe cum legionibus decucurrit. *Antiquiſſimi inuenti Decurſio in funere illuſtrium virorum. Homerus in funere Patrocli, Virgilius Pallantis deſcripſit:*

Decurſio funebris.

Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrêre rogos.

Liuius Pœnis etiam vſitatam oſtendit lib. XXV. *in morte Gracchi.* Alij ab Hannibale, & ea vulgarior fama eſt, in veſtibulo primorum caſtrorum rogum exſtructum eſſe; armatum exercitũ decurriſſe cum tripudiis Hiſpanorum, motibúſque armorum & corporum ſuæ cuique genti aſſuetis. *Lucanus lib.* VIII.

Legerim, *in veſtibulo primore.*

———totus vt ignem
Proiectis mærens exercitus ambiat armis.

Statius lib. VI. *optimè:*

Tunc ſeptem numero turmas (centenus vbique
Surgit eques) verſis ducunt inſignibus ipſi

Graiu-

Graiugenæ reges: luſtrántque, ex more, ſiniſtro
Orbe rogum, & ſtantes inclinant puluere flammas.
Ter curuos egêre ſinus, illiſáque telis
Tela ſonant: quater horrendum pepulêre fragorem
Arma, quater mollem famularum brachia plãctum.

Cuncta inter caſtellum Aliſonem ac Rhenum. *Diſtinguendum videri, caſtellum, Aliſonem ac Rhenum, pronunciauit Vertranius. & rectè, ad mentem Dionis, lib.* LIV. *Nam ſcribit à Druſo caſtellum exſtructum ad Lupiæ & Aliſonis confluuia, aliúdq. in Chattis ad ipſum Rhenum. Velleio tamen loci nomen Aliſo eſt, & Ptolemæo* ἀλεισον *inter Germaniæ vrbes.* Volunt eſſe opidũ, quod hodie, Velalia.

PAG. 44. Precatúſque Druſum patrem vt ſe eadem auſum libens placatúſque iuuaret. *Ita eſt. Nam & Druſus claſſe Oceanum tentauit; imò & pugnam nauibus conſeruit in Amaſia fluuio, vicitque Bructeros. Strabo libro* VII. *Εἰσὶ δὲ μεταξὺ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ πλωτοὶ, ὧν ἐν τῷ Ἀμασίᾳ Δροῦσος Βρουκτέρους κατεναυμάχησε.*

Lacus inde & Oceanum vſque ad Amiſiam peruehitur. *Lacus nominat ſemper plures, vt lib. I. ſuprà:* Ipſe impoſitas nauibus quattuor legiones per lacus vexit. *At hodie vnus, quod mare Meridionale appellant. Apparet autem clarè, gentes ibi terráſque fuiſſe pluribus lacibus interſtinctas. Vide chorographiam noſtram Batauiæ.*

Flumen Viſurgis interfluebat. *Mutua Romanorum Germanorúmque clade nobilis amnis. cui famam præcipuè Tacitus dedit: & ipſe Tacito (mirum fatum) vitam. Nam quinque hi primores libri inuenti Corbeiæ, quod monaſterium ad Viſurgim eſt. atque illinc depromptum verè hunc theſaurum Quæſtor quidam Pontificius ad Leonem detulit, donatus ab eo aureis quingentis.*

PAG. 45. Nocte cœpta egreſſus Augurali. *Nihil muto. in caſtris Romanis ad dextram Prætorij Auguraculum* Augurale ſiue Auguraculum in caſtris.

lum fuit, vbi duces auſpicarentur & ex pullis auguria caperent. quod Græcis οἰωνιστήριον *eſt. Hyginus manuſ, verbis tamen corruptis*, Auguratorium parte dextra prætoriatur à principalem agnouimus, vt dixi, ne & augurium rectè capere poteſt. parte læua tribunal ſtatuitur, vt augurio accepto inſuper aſcendat & exercitum felicia hoſpicio adloquatur. *Ita Tacito Auguralis ara commemoratur in caſtris Corbulonis, lib.* XV. *Erudito tamen viro*, egreſſus Auguſtali, *legend. videtur: quia in Quinctiliano ſcriptum lib.* VIII. Carmen funebre, propriè Nænia; & tabernaculum ducis, Auguſtale. *Non idẽ mihi videbatur.*

Lego, *felici auſpicio.*

Contectus humeros ferina pelle. *Quare ferina pelle? vt habitum mentiretur Germani, credo; qui plerumque pelliti. Germani autem multi non in caſtris ſolùm, ſed, vt opinor, inter eius cuſtodes.*

Germani pelliti.

PAG. 46. Viditque ſe operatum & ſanguine ſacro reſperſa prætexta. *Operandi verbum, ad ſacra. Tibullus*, Tunc pubes operata deo. *Reſtitue apud Liuium, lib.* x. Dum hoſtes operati ſuperſtitionibus, concilia ſecreta agunt, Amiternum opidum de Samnitibus vi cepit. *ita meus codex. vulgò*, ſuperati. *Quod ait, reſperſam prætextam: ſcire licet facientes diis, prætexta vſos. Lampridius in Alexandro*, Accepit prætextam etiam cum ſacra faceret, ſed loco Pontificis maximi, non Imperatoris. *Appianus* ἐμφυλ. α. οὕτως μὲν Ἀπελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος, ἀμφὶ τὴν ἱερὰν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ ἱεροῖς. *Ideo Plinius placari purpura deos ſcripſit, reſpiciens ad prætextam. lib.* IX. Diſtinguit ab equite Curiam, dis aduocatur placandis, omnémque veſtem illuminat.

Operati, ad ſacra. Liuius correctus.

Prætextæ vſus in ſacris: ita tamẽ vt fuerit tantùm ſacerdotum. Vſus ea hîc Germanicus, tãquam Augur.

Nulla vulnerum patientia, ſine pudore flagitij, ſine cura ducum, abire, fugere. *Videntur adumbrata è Thucydide, qui Braſidam inducit hortantem ſuos contra*

Illurios: eóſque iiſdem moribus fingit. lib. III. *vbi inter cetera:* οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες, αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἥτε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει.

Aduerſis diis obiiciant. *Ita correxi: vulgo,* odiis.

PAG. 47. Octo aquilæ petere ſiluas viſæ aduertêre Imperatorem. *Sic lib.* IIII. *Hiſtor.* Aduertit ea res Veſpaſianum. *& Liuius lib.* I. *emendante me,* Aduertátque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri. *Nam hactenus* auerterátque, *ſcriptum reperies, ignorantia hiſtoricæ dictionis.*

Aduertendi verbum, alia notione.
Liuius emẽdatus.

Sequerentur Romanas aues. *Aquilas intellegit, quæ iam inde à C. Marij auo propriæ Romanis. Exemplum credo eſſe à Perſis, quibus in militia, Aquila præcipuum & regale ſignum. Xenophon de Expeditione Cyri lib.* I. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον. *Et Pædia Cyri, lib.* VII. ἦν δὲ αὐτῷ τὸ σημεῖον ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. καὶ νῦν δὲ ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. *id eſt:* Erat autem ei ſignum, aurea aquila in longa haſta ſuſpenſa. & nunc etiam id inſigne Perſarum regibus manet. *Sed diuerſa tamen ea paullum ab Aquila Romanorum. Nam hæc non aliud, quàm modica ex argento aquila, quæ ſummæ haſtæ inſiſtebat, alis expanſis, pede fulmen aureum tenens. Ita, præter M. Antonij nummos, etiam Dio deſcribit libro* XLIII. *de prodigiis ante pugnam Mundenſem:* οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνέσκηψαν, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. *id eſt,* Aquilæ legionum eius, alas concutientes, & fulmina, quæ nonnullæ earum aurea pedibus tenent, abiicientes, Pompeio exitium palam denunciabant, ipſæque ad Cæſarem quaſi auolabant.

Aquilæ Romanæ exẽplum à Perſis.
Romana Aquila qualis.

Non magnũ id aquilæ corpus.

Dixi modicam fuiſſe. collige ex his Flori verbis lib. IIII. Tertiam aquilam ſignifer, priuſquã in manus hoſtium veniret, euulſit, merſámque intra baltei ſui latebras gerens in cruenta palude delituit. *Neque enim baltei latebris tegi potuiſſet aquila admodum magna. Dixi ex argento.*

Ex argento olim facta.

quia, vt Plinius ait, eo metallo olim omnia ſigna, & in Appiano Aquilas reperio ex argento in caſtris Bruti: tamen

Póſt aurea.

aureas poſteà fecit luxus. itaque eas Dio deſcribit lib. XL. *ex more ſui ſæcli:* ὁ γὰρ ἀετὸς ὠνομασμένος, ἐστὶ δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται, καθίσταται ἐν πᾶσι τοῖς στρατοπέδοις· καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μακροῦ, ἐς ὀξὺ τὸν στύρακα ἀπηγμένου ὥστε καὶ ἐς τὸ ἔδαφος καταπήγνυσθαι, φέρει. *id eſt,* Quod Aquilam dicũt, eſt modicum ſacellũ, & in eo aquila aurea. conſtituitúrq. in omnibus legionibus. eam vir vnus aliquis haſtæ oblongæ impoſitam portat, cuius haſtæ ima pars acuta eſt vt defigi in ſolum poſſit.

Aquilæ ſacellum ſiue domuncula in caſtris.

Quod ait ſacellum eſſe, caue cenſeas in haſta ipſa ſimile quidpiam fuiſſe templi (nuda enim aquila fuit, vt docent monumenta & nummi) ſed ad caſtra referendum eſt: in quorum principiis ædicula quædam, ſiue templum, in quo religionis cauſſa aquila & ſigna ſeruabantur. Herodianus lib. IIII. ὡς δὲ ἐσέπεσεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἴς τε τὸν νεὼν ἔνθα τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ στρατοπέδου προσκυνεῖται. *id eſt,* Poſtquàm in caſtra venit & id ſacellum in quo ſigna & imagines exercitus adorantur.

Aquilæ & ſigna, dij militum.

Propria legionũ numina. *Ita alibi:* Mox conuerſus ad ſigna & bellorum deos. *Dionyſius, de iiſdem:* τιμιώτατα γὰρ ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζονται. *Adeò autem ſigna pro diis, vti nõ niſi per ea miles iuraret. Liuius lib.* VI. Obſtringere periurio nõ ſe ſolùm ſuúmq. caput, ſed ſigna militaria & aquilas, ſacramẽtiq. religionẽ. *Tertullianus:* Religio Romanorũ tota caſtrẽſis ſigna veneratur, ſigna iurat, omnibus diis præponit.

PAG.

PAG.48. Miles in loco prœlij Tiberium Imp. ſalutauit. *Oportuerat Germanicum ipſum, qui dux & auctor facti. Sed Auguſtus vt auſpicia ſeruauit ſibi; ſic honorem omnem rei à ducibus ſuis legatiſue geſtæ. Nam qui ductu quidem ſuo, alienis tamen auſpiciis vicerat: ne antiquitùs quidem Imp. ſalutabatur, aut triumphabat. Hoc adulans ſuo Principi Horatius voluit:*

Imperatoris nomen ad ſolum principem. Apud eum vnum auſpicia.

Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos.

Et ab hac re ſtatim, in trophæi inſcriptione legis, Exercitum Tiberij Imperatoris ea monumenta conſecrauiſſe; *non, Germanici, qui ducebat.*

PAG.49. Detraxerat tegimen capiti, quò magis adgnoſceretur. *Idem video Cyrum minorem feciſſe in pugna illa ſibi extrema: cuius cauſſam tamen Xenophon ambiguè refert ad morem Perſarum, qui nudis capitibus pugnam inibant.*

Nudo capite, in periculo, duces.

Sed æſtate iam adulta. *Sæpe ita loquitur noſter, imitatione aperta Salluſtij. quam phraſim opera eſt ſemel à iuuentute intellegi, ex Seruianis notis, ad illud* Vere nouo. Id eſt, *ait*, primo menſe Martio. Nam veteres per ſingula tempora anni, quæ in tres menſes diuiduntur, obſeruãt vt ſic dicant. Primum menſem, Nouum ver: ſecundum, Adultum: tertium, Præceps. Ita de Hieme, Æſtate, Autumno. ſic ſemper Salluſtius. *Simile, quod Græci annum partiuntur:* ἱσαμένυ τῦ ἔτυς, μεσῦντος, ἢ λήγοντος.

Adulta æſtas. Noua. Præceps.

Placidum æquor mille nauium remis ſtrepere. *Ergo nullæ naues amiſſæ, caſu aut hoſtili vi. Nam ſuprà dixit,* Mille naues ſufficere viſæ, properatæque. *Quid igitur eſt, quòd Germanicum non occultè inſimulat paullo antè noſter.* Claſſis Amiſiæ relicta, læuo amne: erratúmque in eo, quod non ſubuexit. *Ego ſanè tota hac rei ſerie nec errorem vllum Germanici video, nec errori ſuam pœnam.*

Obſcurior Taciti mens.

Fateor me non capere illa verba. Nam tempeſtas quæ ſecuta, referri ad claſſem ſeu relictam ſeu ſubductam nullo modo poteſt. Cogitemus.

Effuſa grando. *Sub quam, occulta cauſſa, ſemper vt aiunt, Oceanus intumeſcit.*

Auſter, pro quouis alio vento imbrico.

PAG. 50. Mare omne in Auſtrum ceſſit. *Propriéne Auſtrum dicit? an γενικῶς, poëtarum ex ritu, quemuis ventum? Ambigo ego, ne Notum voluerit intellegi: quia clarè ſubdit*, qui tumidis Germaniæ terris, imméſo nubium tractu validus & rigore vicini Septentrionis horridior. *Nam certè non Auſter eſt tyrannus, vt ille loquitur, Germaniæ terræ: nec vicinus Septemtrioni, cui recta linea diſtans & aduerſus. Adde quòd Auſtro turbante, vix eſt vt naues ex ora Friſiorum in Britanniam rapiantur. quod mox narrat factum. Poſſunt tamen fortaſſe & hæc dilui; & illa, non incommoda interpretatione iuuari.*

Poſtquam mutabat æſtus, eòdem, quò ventus ferebat. *Non malè etiam*, eodémque quò ventus. *Liuius lib.* XXVI. Acer etiam Septemtrio ortus inclinatum ſtagnum eòdem quò æſtus ferebat.

Aluei manātes per latera. *Nec diſpliceret ſcribi*, nantes.

Propinquo loco defoſſam aquilam. *Malim*, luco. *Hîc autem inuenta aquilarum vna, & ſuprà lib.* I. *altera. ergo receptæ nunc omnes, quia tertia ſeruata militis aſtu.*

Flori incogitantia.

Florus tamen ſcripſit, Signa, & aquilas duas adhuc Barbari poſſident: tertiam ſignifer, *&c. Parum conſideratè. niſi ex Liuij perſona & ætate loqui hominem placet.*

PAG. 51. Non auſum congredi hoſtem. *Legerim hæc & ſequentia*, non auſo c. hoſte, Pulſo, Pauente.

Reductus inde in Hiona miles. *Vera correctio Beroaldi*, in hiberna miles. *ex Taciti verbis ipſis. Rhenanus qui*, Iuhiona, *legit: & ego qui ſeriò olim refelli, digni ambo qui piemur.*

Sic

Sic Sugambros in deditionem acceptos, ſic Sueuos. *Id accidit Tiberio ipſo duce. Vide Dionem lib.* L V. *in cuius verbis menda, Cantabrique appellantur in Germania, qui reuera Sugambri: vt monui olim Antiquar. lect. lib.* I. *cap.* V I. *Suetonius:* Sueuos & Sugambros dedentes ſe in Galliam traduxit, & in proximis Rheno agris collocauit. *Iſidorus non obſcurè indicat hoſ ipſos eſſe, qui Burgundiones poſteà appellati, largiter potuerunt.* Burgundiones, *inquit,* quondam à Romanis ſubacta interiore Germania per caſtrorum limites poſiti à Tiberio Cæſare, in magnam cooluerunt gentem: atque ita nomen ex locis ſumpſerunt, quia crebra per limites habitacula conſtituta, Burgos vulgò vocant. Hi poſteà rebelles effecti Romanis, pluſquam L X X X. ∞. armatorum ripas Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt. *A quo tamen diuerſus it Ammianus, qui originem eorum à Romanis trahit:* Gratanter ratione gemina Principis acceptæ ſunt litteræ. prima, quòd iam inde temporibus priſcis ſobolem ſe eſſe Romanam Burgundij ſciunt: dein quòd ſalinarum, finiúmque cauſſa Alemanis ſæpe iurgabant.

Sueui & Sugambri in Galliam. Qui poſteà Burgundiones dicti. Fortè, *vlteriore Germ.* Diſſentit Marcellinus. Lib. XXVIII.

Adſequi nomen Imperatorium, & deportare lauream poſſet. *Id eſt, triumphare. Triumphantes enim aſcendere Capitolium ſoliti, & laurum quam manu tenebant, quáque in faſcibus lictorum, deponere in gremio Iouis: arbitri ſcilicet victoriæ & auctoris. Statius:*

——— & nondum gremio Iouis Indica laurus.

Dixi, in faſcibus lictorum: & eum ritum clarè ponit Dio L I I I I. *de Auguſto:* καὶ ἐς τὸ καπιτώλιον ἀνέλθων, τήν τε δάφνην ἀπὸ τῶν ῥάβδων περιεῖλε, καὶ ἐς τὰ τοῦ Διὸς γόνατα κατέθετο. *Sicut & Iulius Obſequens:* C. Antonius cùm in agro Piſtorienſi Catilinam viciſſet, laureatos faſces in prouinciam tulit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe

Laurea triũphantium in gremio Iouis. Item laurus è faſcibus.

victoriam, cùm ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. *Rectè ergo in Plinio ſcriptum*: Faſces imperatorum laurus decorat, ex his in gremio Iouis optimi maximi deponitur, quotiens lætitiam noua victoria adtulit. *nec rectè mutauit è libro vetere, vt ait, vir doctus*, exhinc in gremio. *Senecam turpi nota deformauit quicumque nebulo ignarus huius ritus. Conſolatione ad Elbiam, cap.* x. Scilicet minus beatè viuebat Dictator noſter, qui Samnitum legatos audiit cùm viliſſimum cibum in foco manu ſua verſaret, illa, qua tam ſæpe hoſtem percuſſerat, lancémque in Capitolini Iouis gremio repoſuerat: quam Apicius noſtra memoria vicit, qui *&c. & moleſtiam obiecit quærendæ lancis, quam numquam inuenies. Libri aliquot*, lanceámque. *Emendo*, laureámque, *veriſſimè ad hunc triumphi morem. ſequentia etiam ſcribe*, quàm Apicius noſtra memoria vixit. *non, Vicit: & ſententia omnis clara. Ne hæreas, ſimillimus de hiſdem Fabriciis Panegyriſtæ locus Laudatione Theodoſij*: Curij, Coruncanij, Fabricij, cùm induciæ bella ſuſpenderant, inter aratra viuebant: & ne virtus quiete langueſceret, depoſitis in gremio Capitolini Iouis laureis, triumphales viri ruſticabantur.

Defenſa Plinij recepta lectio.

Seneca ad eũ morem correctus.

PAG. 52. Dum proauum Pompeium, amitam Scriboniam, conſobrinos Cæſares. *Ante lucem quærere occepi hoc ſtemma, & vereor vt concubium noctis ſit priuſquam pertingam. Cur Liboni huic proauus Pompeius, ſcio: cur Cæſares conſobrini. In Scribonia amita hæreo, quæ ex hiſtoriis quidem adſtruitur ſaltem matertera maior. niſi placet amitæ nomine abuſum Tacitum eſſe. Si non eſt: ſequitur vt paternum genus etiam (nam de materno conſtat) huic adoleſcenti è Scriboniis ſit. Et ſuadet herclè nomen: quia Tacito dicitur, Scribonius Libo Druſus. Cenſeo L. Scribonio Liboni, qui conſul cum M. Antonio fuit, fratrem fuiſſe alium*

Stemma huius Libonis obſcurum.

alium Scribonium,cuius nepos iſte. ita, inquam, vt maritus Pompeiæ Scribonius aliquis fuerit. Liquere res niſi ex ſubiecta geneſi non poteſt.

L. SCRIBONIVS LIBO *qui Cõſul cum Antonio, anno* DCCXIX. *Vxor incerta Ex his*	SCRIBONIA, *quæ nupſit. Ex his* SEX. POMPEIO, *filio Magni, per bellũ Siculũ.* Dio Appian.	POMPEIA, *quæ deſponſa* M. MARCELLO, *pignus pacis cum Triumuiris initæ. ſed non deducta. Nupſit, vt coniicio, poſt* SCRIBONIO LIBONI. *ex quîs*	L. SCRIBONIVS LIBO. *qui conſul initio libri huius.* SCRIBONIVS LIBO DRVSVS. *de quo hic, qui tantum Prætor.*

SCRIBONIA, *eius ſoror, uxor* OCT. AVGVSTI. *Ex his*	IVLIA. *cui maritus Ex his* VIPSANIVS AGRIPPA.	CAIVS, LVCIVS	*Cæſares.*
		IVLIA, *nupta L. Paullo.*	
		AGRIPPINA, *nupta Germanico.*	

SCRIBONIVS LIBO, *de quo nihil legi.*	SCRIBONIVS *de quo nihil*	SCRIBONIVS LIBO. *quem volo maritum Pompeiæ fuiſſe.*

Priores duæ lineæ huius generis veræ, & ex hiſtoria Dionis, Appiani, collectæ. Tertia à ſola coniectura eſt. ſed aliter de amita Scribonia explicari à me non poteſt. L. Scribonium Libonem qui conſul fuit hoc ipſo anno quo damnatus adoleſcens, non patrem eius fuiſſe ſed fratrem ex narratione Taciti liquet. Patrem enim nuſquam nominat: nominat fratrem. Hunc fuiſſe arbitror à quo Scribonia lex denominata: quem vir magnus in libello ſingulari ad eam legem imperitè confudit cum iſto qui nunc reus. Iac. Ræuardus ad leg. Scribon.

Amitam Scriboniam. *Digna lectu de tota re vide apud Senecam epiſtola* LXXI.

Per Flaccum Veſcularium. *Qui tamen infrà lib.* V. *eſt, Veſcularius Atticus inſidiarũ in Libonem internuncius,*

Lectica delatus ad fores curiæ. *Quod receptum in ſolis ægris. Suetonius de Tiberio:* Numquam curiam niſi

ſolus

Ægri in lectica. ſolus intrauit: lectica quondam introlatus æger, comites à ſe remouit.

Innixúſque fratri. *Puto L. Scribonio Liboni, qui hoc anno conſul.*

Et C. Liuius. *Neſcio an,* Cluuius.

Quîs viam Appiam Brundiſium vſque pecunia operiret. *Non temerè de via Appia conſultauit vanum caput, quia ea inter Romanas vias longiſſima, & quaſi regina, vt ait Statius:*

Appia, regina viarum.

———quà limite noto

Appia longarum teritur regina viarum.

Sed pertinuítne ea Brundiſium vſque? Negat Frontinus de Aquæductibus, qui vltra Capuam non porrigit. Appia aqua, *inquit*, inducta eſt ab Ap. Claudio Cenſore. qui & viam Appiam à porta Capena vſq. ad vrbem Capuam muniendam curauit. *Ait hîc Tacitus, & Strabo, prolixè lib. V. & VI. & Horatius:*

Diſcidium ſcriptorũ in via Appia.

Brundiſium melius Numici via ducat, an Appi.

Conciliati omnes. *aliique. Omnes bene. Nam Appius ipſe non herclè vltra Capuam perduxit. ne potuit quidem, vt fines tunc erant imperij Romani. perduxit poſteà ſiue C. Gracchus Tribunus, qui pleraſque vias fecit, refecit: ſiue C. Cæſar, qui curator viæ Appiæ non leuiter in eam impendit: ſiue Auguſtus, de quo inſcriptiones priſcæ,* S. P. Q. R. QVOD. VIÆ. MVNITÆ. SVNT. *Nam certum aliquid non alij, non ego inueni.*

PAG. 53. Atroces vel occultas notas. *quæ ad mortem eorum pertinerent, aut cædem.*

Sc. de tormentis ſeruorum. Vetere Senatuſconſulto quæſtio in caput domini prohibebatur. *Quando & à quo latum id Sc. quæro. Sanè antiquum eſt, & Cicero referre videtur ad morem maiorum potius, quàm ad legem.* Nam cum more maiorum de ſeruis in dominum ne tormentis quidem quæri liceat: ex-

ceat:exortus eſt ſeruus, qui quem in eculeo appellare non poſſet,eum accuſet ſolutus. *Idem:* Maiores noſtri in dominum de ſeruo quæri noluerunt, non quia non poſſet verum inueniri,ſed quia videbatur indignum eſſe, & domino morte ipſa triſtius. *Derogatum ei legi antiquitus,in cauſſa inceſti. Pro Milone:* De ſeruis nulla lege quæſtio eſt in dominum, niſi de inceſtu, vt fuit in Clodium.*Iuriſconſulti excipiunt etiam adulterij crimen, fraudati cenſus, & maieſtatis. l.*1. *C.De quæſtionib.*

Quãdo torqueri in dominum ſeruus poſsit.

Callidus & noui iuris repertor Tiberius. *Imò infamia huius inuenti penes Auguſtum: errátque noſter, ſi non errat Dio lib.* LV. ὅτι δ᾽ οὐκ ἐξὸν ὂν δοῦλον κατὰ δεσπότου βασανισθῆναι, ἐκέλευσεν ὁσάκις ἂν χρεία τοιούτου τινὸς γένηται, τῷ δημοσίῳ αὐτὸν, ἢ καὶ ἑαυτῷ πιπράσκεσθαι, ὅπως ἀλλότριος τοῦ κρινομένου ὢν ἐξετάζηται, οἱ μὲν ᾐτιῶντο, ὅτι ὁ νόμος τῇ τοῦ δεσπότου μεταλλαγῇ καταλύεσθαι ἔμελλεν.

A Tacito diſcrepat Dio.

Mancipari ſingulos actori publico iubet. *Mancipari, mancupio tradi:* πιπράσκεσθαι, *ſiue, vendi, dixit Dio. Suprà.*Hortíſque venditis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet.*Lib.*III. Seruos quoque Silani,vt tormentis interrogarentur, actor publicus mancipio acceperat. *Sed quis publicus actor? non aliud, quàm publicus ſiue ſeruus ſiue libertus: proprio tamen munere, qui res rationéſque reip. adminiſtrabat. Græci* διοικητὰς, πραγματευτὰς *vertunt. Itaque ferè cum Procuratoribus æquiparantur: ſic tamen vt minus latè vagetur eorum poteſtas. Plinius in laudatione Traiani:* Dicitur actori,atque etiam procuratori tuo, In ius veni,ſequere ad tribunal.*Idem lib.*III.*epiſtol.ad Caluiſium:* Deinde quod non minus vtile quàm voluptuoſum, poſſe vtramque eadem opera, eodem viatico inuiſere, ſub eodem procuratore ac pæne iiſdem actoribus habere.*Saluianus Maſſilienſis:* Pauent quippe actores, pauent ſilentiarios, pauent procuratores: prope vt

Mancipari.

Actor publicus.

Similis procuratori.

inter

inter iſtos omnes nullorum minus ſerui ſint, quàm dominorum ſuorum. *In marmore priſco:*

HERCVLI. DEFENSORI
PRO. ITV. ET. REDITV
D. CLODI. SEPTIMI
ALBINI. CÆSARIS
D. CLODIVS. D. L.
FELIX
ACTOR. CÆS. N. D. D.

id eſt, Actor Cæſaris noſtri dedicauit. Sic Actores prædiorum l. XVI*.C. De procuratorib. Actores rerum, l. vlt. De offic. præſid. & in Suetonij Domitiano cap.* XI*. Actorem ſummarum, rite fortaſſe repoſuit Torrentius. Vt ergo iſti in priuata familia; ſic & in rep. Actores. de quibus Plinij locum correctum imputo iuuentuti, lib.* VII*. Epiſtola ad Caninium:* Equidem nihil commodius inuenio, quàm quod ipſe feci. Nam pro quingentis millibus nummûm, quæ in aliméta ingenuorum promiſeram, agrum ex meis longè pluris exactori (*corrigo, inquam,* actori) publico mancipaui, eundem vectigali impoſito recepi, tricena millia annua daturus. *quibus verbis nihil clarius poteſt ad Taciti mentem. Vt enim ibi ager Actori publico mancipatur: ſic hîc ſerui. Vide quæ de reip. ſeruis ſcripſi libro Electorum, cap.* XXII*. & adde (quod tunc me fugit) de appellatione eorum à magiſtratibus, Varronis inſignem locum, quem ſecius accepit vir doctus: Lib.* VII*. De lingua Latina:* Nomina habent plerique liberti à municipio manumiſſi: in quo, vt ſocietatum & fanorum ſerui, non ſeruarunt proportionem & rationem. Et Romanorum liberti debuerũt dici, vt à Fauentia Fauentinus, à Reate Reatinus, ſic à Roma Romanus; vt nominantur libertini à libertis orti, & è publicis ſeruis populi Romani, qui manumiſſi antequam ſub magiſtratuum nomina, qui eos liberarunt,

Correctus Plinius.

Serui publici agnominati à magiſtratibus.

runt,ſuccedere cœperunt. *Dicit Varro. Serui publici manumiſſi, dicti ſunt liberti populi Romani, vti reapſe erant: manumiſſi quidem, priuſquam ambitioſa hæc conſuetudo inualeſceret nominandi à magiſtratibus. Nam ecce cœperunt à Conſule quopiam aut Prætore, Corneliani dici, Gelliani, Clodiani. Et adde iſtis, quæ notaui ibi. Ille amicus noſter ad ſucceſſiones refert & teſtamenti factionem. Acutè. ſed quò tam acute?* Varro explicatus præter mentem viri docti.

P. Quirinio propinquo ſuo. *Eſt P. Sulpicius Quirinius, qui Aemiliam Lepidam habuit vxorem. vnde adſinitas. Nam ipſe ignobilis.*

Præturæ extra ordinem datæ. *An ſupra numerum eos Prætores adiectos vult? an potius, in annum proximum deſtinatos eos, extra ſortem aleámque comitiorum?*

Tunc Cotta Meſſallinus, ne imago Libonis poſterorum exſequias comitaretur, cenſuit. *Cotta hic inter notas & vibices eius ſæcli, filius, vt Plinius ait, Meſſallæ oratoris: patris optimi degener proles. De imaginibus in funere, déque hoc interdicto, non repeto ea quæ ſcripſi in Electis cap.* XXIX. *Sic Bruti & Caſſij imagines abolitæ, infrà lib.* III. Viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlij, Quinctij, aliáque eiuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus hoc ipſo, quòd effigies eorum non viſebantur. Lib. x. cap. XXII.

L. P. & Gallus Aſinius. *Vereor vt elapſum exſcriptori ſit aliquod nomen. Diuinabam olim,* L. Pætus, Gallus Aſinius. *Pætos ſanè illo æuo in Senatu fuiſſe, docet liber* XV. *vbi Cæſonius Pætus. Quid ſi etiam,* L. P. & Gallus, Aſinij? *vt prænominibus diſtinguat plures eius gentis. Nam Aſinij aliquot Senatores, imò conſulares, vti infrà dicam.* Aſinij plures prænominibus diuerſi.

Facta & de Mathematicis Magiſque Italia pellendis Senatuſconſulta. *Imò repetita potius. Nam veteri lege edictóque, pridem amota è rep. illa peſtis. Anno*

vrbis

Mathematici quando & quoties pulſi.

vrbis DCXIIII. M. Popillio Lænate, Cn. Calpurnio Coſſ. C. Cornelius Hiſpallus Prætor edicto Chaldæos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuſſit: leuibus atque ineptis ingeniis, fallaci ſiderum interpretatione, quæſtuoſam mendaciis ſuis caliginem iniicientes. *ait Valerius libro primo. Anno* DCCXXI. *M. Agrippa Aedilis* τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν. *auctor Dio* XLIX. *in extremo. Iterum anno* DCCLXI. *ab Auguſto interdictum ſeuerè omni vaticinio ac prædictione. notat idem Græcus lib.* LVI. *Sed ſeriò in primis & cum cura ea res habita, hoc anno. Senatuſconſulti, quod factum, formam & verba certò reppeti in Fragmentis Iuriſconſultorum, quæ dedit nuper doctiſſimus P. Pythoëus. Ait ibi Vlpianus, lib.* VII. *de offic. Proconſ.* Præterea interdicta eſt (*ita legit Pythoëus*) Mathematicorum callida impoſtura & obſtinacitate perſuaſio. Nec hodie primum interdici eis placuit, ſed vetus hæc prohibitio eſt. Denique extat S. C. Pomponio & Ruſo Coſſ. factum, quo caueatur, vt Mathematicis, Chaldæis, ariolis, & ceteris qui ſimilem in certum fecerunt (*Pythoëus*, ſimilem artem: *ego legerim*, ſimilem ceſtum, *ſiue*, quæſtum) aqua & igni interdicatur, omniáque bona eorum publicentur: & ſic *eternus gentium qui ſi id fecerit in eum animaduertatur. *Dico Domitium intellegere* SC. *hoc ipſum. At enim ille refert ad Pomponium & Ruſum Coſſ. hoc autem anno, Taurus & Libo Coſſ. fuerunt. Non hoc nouum vt inter ſcriptores anni vnius diſcrimen ſit. Cælius enim Ruſus, & L. Pomponius, conſules fuerunt ſequenti hunc anno. Addit Vlpianus alia, quæ ad cognitionem iſtam:* Sæpiſſimè denique interdictum eſt ferè ab omnibus principibus, ne quis omnino huiuſmodi ineptiis ſe immiſceret: & variè puniti ſunt hi qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet *& conſultationis (*legerim*, ſceleris & conſultationis; *vel in-*

Verba propemodum eruta huius Senatuſconſulti. Libro, cui titulus: Moſaicarum legum & Romanar. collatio. tit. XV.

Correctus Vlpianus.

De tempore Senatuſconſulti diſſenſio.

Vlpianus iterum emendatus.

ducta

ducta copula, ſcilicet conſultationis.) Nam qui de Principis ſalute; capite puniti ſunt, vel qua alia grauiore pœna adfecti. *Non omittam oraculum noſtri vatis, de his vanis vatibus:* Mathematici genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in ciuitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur.

Saxo deiectus eſt. *Tarpeio. ita dicebant, ſine alia additione. Plautus*: Saxum Tarpeium.

Qui in amore, (*malim*, amorem) præcipitauit, peius
perit, quàm ſi ſaxo ſaliat.

Lucretius,

———ſcelerı́ſque luela

Carcer, & horribilis de ſaxo iactus deorſum.

Extra portam Eſquilinam. *Supplicia pleraque apud Romanos ſumi ſolita extra portas. credo, ne frequenti ſanguine & cæde, contaminari oculi ciuium, aut delibari videretur libertas. Plautus*, Animaduerſiones extra vrbem.

———credo ego iſtoc exemplo tibi

Eſſe eundum actutum extra portã, diſpeſſis manibus

Patibulum quom habebis.

Itaque & carnifex domicilium habuit extra vrbem. Cicero, pro Rabirio perduellionis reo: Sed moreretur prius acerbiſſima morte millies Gracchus, quàm in eius concione carnifex conſiſteret. quem non modò foro, ſed etiam cælo hoc ac ſpiritu Cenſoriæ leges, atque vrbis domicilio carere voluerunt. *Ideo Plautus*, Carnificis domus extra vrbem.

—extra portam Metiam currendum eſt prius,

Lanios inde accerſam duo cum tintinnabulis. Plautus explicatus.

intellegit enim carnifices, quorum extra eam portam domus, ad ſollemnem ſuppliciis locum. Sed quid eſt quod Tacitus hîc diſertè nominat Eſquilinam? non temerarium eſt. nec facilè reperies, vt ego cenſeo, vbi ſupplicij res, nominari portam aliam: niſi tamẽ Metiam, vt iterum apud Plautum: Porta Eſquilina ſuppliciorum fuit.

Illum edepol videre ardẽtem te extra portã Metiam,
Credo ecaſtor velle.

Metia, eadẽ cum illa.

Sed profectò quæ Metia Plauto, eadem eſt cum Eſquilina. argumento loci de ſuppliciis, tum numeri ſitúſque portarum vrbis. Id'que ante me cenſuiſſe audio Octauium Pantagathum, virum magnum, altum, & qui eſſe doctus eligeret quàm videri. Non, inquam, reperies aliam nominatam ab iſtis, niſi fortè Collinam in Veſtalium morte. quod aliud à ſupplicio vulgato. Facit ad portam Eſquilinam, quod Suetonius in Claudio ſcripſit: Ciuitatem Romanam vſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit. *Quod Horatius, anus illas lapidatas in Eſquiliis abiicit:*

Vos turba vicatim hinc & hinc ſaxis petens
　Contundet obſcenas anus.
Pòſt inſepulta membra different lupi,
　Et Eſquilinæ alites.

Puticuli.

Itaque & Puticuli ibi, quò vilium damnatorúmque hominum cadauera proiiciebantur. Varro, Feſtus, aliique. Ibidem locum fuiſſe, qui Seſtertius diceretur, infrà docebo.

Cùm claſſicum canere iuſſiſſent. *Non cuilibet è plebe doctorum notus mos. Cùm ciui rei capitalis dies dicta eſſet, claſsicum in celeberrimis vrbis locis canebat, & poſtremo ante ianuam damnati. Plutarchus in Gracchis:* καίτοι πάτριόν ἐστιν ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἕωθεν ἐλθόντα σαλπιγκτὴν ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. *Seneca lib. I. de Ira:* Itaq. etſi peruerſa induẽda magiſtratui veſtis, & conuocanda claſſico concio eſt, procedam in tribunal non furẽs nec infeſtus, ſed vultu lenis, & illa ſollemnia verba graui magis quàm rabida voce concipiam. *In Commentario M'. Sergij apud Varronem, lib. v. de LL.* Quo die comitia erunt, in arce claſſicum canat, endo (*ſic emendo*) circumque mœros, & ante priuati

Claſſicum canebat in morte ciuiũ.

Varro correctus.

huiuſce

huiuſce T. Quinctij Trogi ſceleroſi hominis hoſticum (*leg. eſt*, hoſtium) canat, & vt in campo cum primo luci adſit. *Seneca iterum huc reſpexit Epiſt.* XVII. Cùm claſſicum cecinit, ſcit non ſe peti: cùm aliqua conclamatio eſt, quomodo exeat, non quid efferat, quærit. *Puto & Lucilius, hoc verſu trochaico:*

Rauco concionem ſonitu & curuis cogãt cornibus. *In eiuſmodi re, claßicum quater ceciniſſe, eleganter notat Appianus* ἐμφυλ. α. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐννόμου, μετὰ τοσόνδε φόνους ἀκρίτους, ἐπεβλήθησαν κατήγοροι τῷ τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μερόλᾳ, καὶ Λουτατίῳ Κάτλῳ. οὗτοι μὲν δὴ φυλασσόμενοί τε ἀδήλως, καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἐπελθούσης, ἐς τὴν δίκην ἀνακαλούμενοι· τετράκις δὲ ἐχρῆν κηρυττομένοις ἐν ὡρισμένοις ὡρῶν διαστήμασιν ἁλῶναι, Μερόλας μὲν τὰς φλέβας ἐνέτεμεν ἑαυτοῦ. *&c. Nec Romæ ſolùm & inter ciues ſeruatus ille mos: ſed etiam in prouinciis, niſi fallunt me Declamatores (& herclè vereor, vt animi ingeniíque cauſſa fallant) apud Senecam patrem lib.* IX. *Controu.* II. *de Flaminio qui inter cœnam noxium puniuit. Capito:* Fit à præcone ſilentium: adhibentur deinde legitima verba: canitur ex altera parte claſſicum. *Caßius Seuerus:* Si tribunal conſcéderit conuiuiali veſte: ſi cùm claſſicum canere debeat, ſymphoniam canere iuſſerit. Quoties claſsicũ canere ſolitũ. In prouinciis ſeruatus ille mos.

More priſco aduertêre. *Supplicium priſci moris quale, pete à me in lib.* XV.

PAG. 54. Ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent. *Vide luxum eius æui, & gratulare ſæculo noſtro. Dio paullo communius id concipit: quaſi interdicta omnia vaſa auri, niſi quæ ad ſacra.*

Ne veſtis ſerica viros fœdaret. *Nolim erres. diſtincta genera veſtium olim, Byßina, Bombycina, Serica. Byſſina, è lino: Bombycina, è verme: Serica, ex arborum lana, confecta. Bombycina eadem eſt cum Cea ſiue Coa (nihil* Pollux, li. 7. cap. 17. De byſſo, & ſerico.

enim intereſt) manétque hodie : reliquarum nihil ſupereſt præter nomen. Byſſum cum Serico, imperitè confundit Philoſtratus lib. 11. & vult ex arbore Indica naſci, quæ altitudine quidem populos æquet, foliis ſalici non abſimilis. Sericum debuiſſet dicere. Nam Byſſus è terra gignitur vt linum, circa Elidem præcipuè, Achaiæ vrbem. Eâdem imperitia Bombycinam, Sericam facit Iſidorus lib. XIX. & Otho Friſingenſis, in hiſtoria Friderici lib. I. Ait Rodericum Siculum expugnatis in Græcia Athenis, Corintho, Thebis, opifices qui ſericos pannos texere ſolebant, deduxiſſe captiuos, & collocaſſe in Palermo Siciliæ vrbe; præcepto, vt artem eam docerent ſuos. Inde factum, vt quam textrinam prius ſoli Græci inter Chriſtianos habuerint, cum Romanis communicata ſit ingeniis. Errat Otho, vt hodie noſter vulgus: ſericámque dixit, quam Bombycinam debebat. Notandus tamen eius locus, vt ſciamus, quo æuo deliciæ illæ veſtium vermiúmque innotuerint Italiæ terræ. At Serica nata inuentáque apud Seres Indos. Virgil.

Byſſinas veſtes in Ægypto repertas tempore Semiramidis vult Clemés Strom. I. Iſidori & Othonis error. Bombyx quomodo ad italos peruenerit. Sericũ quid?

Velleráque vt foliis depectant tenuia Seres.

Plinius : Seres lanicio ſiluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem. *Marcellinus lib.* XXIII. Apud Seras ſublucidæ ſiluæ, in quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nentéſque ſubtemine conficiunt ſericum. *De his Seneca, lib.* VII. *De beneficiis:* Video ſericas veſtes, ſi veſtes vocandæ ſunt, in quibus nihil eſt quo defendi corpus, aut denique pudor poſſit. quibus ſumptis, mulier parum liquido nudam ſe non eſſe iurabit. Hæc ingenti ſumma ab ignotis etiam ad commercium gentibus accerſuntur, vt matronę noſtræ ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo, quã in publico oſtendant. *Pellucebant enim tenerrima, vt Ammianus loquitur,*

Veſtes è ſerico pellucidæ.

ſubtili-

ſubtilitate. ideóq. quotiens pellucidam veſtem, pellucentem togam, taliáque legis: capito de Serica, aut Coa. Iuuenal.

Acer & indomitus libertatíſque magiſter
Cretice pelluces.

ceperim de Serica. Tibullus, de bombycina:

Illa gerat tenues veſtes, quas femina Cea
Texuit, auratas diſpoſuítque vias.

Item è bombyce.

& Horatius: Altera nil obſtat Cois tibi. *Serica quando venerint in vſum planiſsimè non ſcio. ſuſpicor Iulij Cæſaris auo, (nam antę non inuenio) qui etiam ludis theatrum totum velis contexit ſericis. vt ex quorundam fide Dio refert lib.* XLIII. *Eam veſtem etiam Medicam dictam, ſcriptum reliquit Procopius. Genera eius facta poſteà Holoſerica, Subſerica. vſúſque primus holoſerica, Aligabalus. de quo adi ſcriptores hiſtoriæ Auguſtæ.*

Quãdo Serica Romæ.

Medica veſtis, de qua vide Procop. lib. II. de bello Vãdalico.

Aliam apud Scipiones pecuniam. *Larga ſignificatione pecuniam dixit, vt lex* X̄*-uiralis, & Iuriſconſulti.*

Vt locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, taléſque ad requiem animi aut ſalubritatem corporum parentur. *Quid eſt illud*, tales? *Cenſeo reſcribendum*, dignationibus antiſtent, aliíſque, quæ ad requiem. *Ideo (inquit bonus patronus luxuriæ) repertum diſcernere cenſum Senatorum equitúmque à plebe: non ſolum vt loco, ordine, dignitate, præmineant, ſed etiam ſupellectile, veſte, aliíſque quæ animo aut corpori cara. Potes etiam legere*, & aliis quæ ad. *minúſque recedes à ſcriptura.*

Confeſſio vitiorum. *Poßit legi*, conſenſio.

PAG. 55. Miſſus eſt Prætor, qui domi interrogaret. *Quod in egregiis perſonis obſeruari Paulus iubet, l.* XV. *De iureiurando*: Ad egregias perſonas, eóſque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad iurandum.

Cenſuit in quinquennium magiſtratuum comi-

 tia ha-

tia habenda. *Non à ſe id inuênit Gallus, ſed imitari decretum C. Cæſaris voluit, de quo Appianus, in perſona M. Antonij:* ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ ἔτι ἄρχομεν, αἱρετοὶ πρὸς ἐκείνου γενόμενοι, οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον ἄρχειν κεχειροτονήμεθα. ἐς γὰρ πενταετὲς, ὡς ἴστε, καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν, καὶ τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο.

Lib. 2 τῶ ἐμφυλ.

Vtque legionum legati, qui ante præturam ea militia fungebantur. *In exercitu duplices legati, Conſulares, Prætorij. Conſularis toti exercitui plerumque: Prætorius legioni vni præſidebat. At interdum à Cæſare etiam non prætorij præponebantur. ad quos pertinere hoc conſilium Gallus voluit. Sed quod ſequitur,* in annos ſingulos nominaret, *nónne potius ſcrib. eſt,* in annos quinos? *Et mihi ex prioribus ſequentibúſque ſic videtur. Refero hoc autem ad candidatos Præturæ, quod numerus facilè indicat.*

Legati exercituum.

Quaſi augeretur poteſtas eius. *In Mediceo,* auretur, *legitur voce admutilata. Illa vera lectio. augebatur enim poteſtas, cùm in eius manum comitia darentur.*

Pag. 56. Preces M. Hortali nobilis iuuenis. *Ortalus ſcribitur in Suetonio:* Pleroſque modeſtia & pudore deterruit, in quibus Ortalum Q. Hortenſij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore Auguſto, quattuor liberos tulerat. *Ortalus igitur Hortenſiæ gentis cognomen. Cicero ad Atticum, lib.* IV. Ortalus in ea cauſſa fuit, cuiuſmodi ſolet. *Infanda quædam de hoc ipſo, niſi fallor, Hortenſio Valerius Maximus narrat lib.* III. Iam Q. quidem Hortenſij, qui in maximo & ingenuorum ciuium & ampliſſimorum prouentu, ſummum auctoritatis atque eloquentiæ gradum obtinuit, nepos Hortenſius Corbio omnibus ſcortis abiectiorem & obſceniorem vitam exegit: ad vltimúmque lingua eius tam libidini cunctorum inter lupanaria proſtitit, quàm aui pro ſa-

Ortalus cognomẽ Hortenſiorum.

Mala proles boni patris Ortalus.

pro ſalute ciuium in foro excubuerat. *ſed vocat Corbionem. An'ne igitur ſcrib.* Hortalus Corbio? *an corrupta ea vox, ſubſtituendúmque,* Hortenſius Ortalus? *alterum certè horum. Principio etiam Valerianæ narrationis emendo,* in maximo & ingeniorum, & ciuium ampliſſimorum prouentu. *Facio iudicem noſtrum Pighium, cui ſcriptor hic non medicinam debet, ſed vitam.* Diuinatio in Valerio Max.

En ſtirps & progenies tot Conſulum, tot Dictatorum. *Vaniloqua hominis oratio & falſa. vbi enim iſti tot Conſules, tot Dictatores? Certè ego in Hortenſia gente vnum Dictatorem reperio, & Conſulem vnum. Dictatorem anno vrbis* CDLXVII. *ſeceßione plebis. Cõſulem, Q. Hortenſium, huius auum. Sed intellegit fortaſſe maiores ſuos etiam ex gente materna.*

Eandem vim in me tranſmittere. *Priſca ſcriptura,* in me tranſmerei. *ex quo Beatus,* tranſumere. *Legebam,* eâdem, inuidiam in me tranſmittere. *vel,* eâdem, inuidiæ me tranſdere. *Tranſdere plerumque libris ſcriptis, pro Tradere. Eâdem, notum ex Plauto. Nec dißidet à vero poſterior diuinatio.*

PAG. 57. Vectuſque Coram Etruriæ promontorium. *Apud Dionem leges, in Galliam profectum eum. Sed Coræ nomen ego apud Geographos in hoc tractu non reperio: reperio Coſſæ. quod Etruriæ opidum fuit in ſublimi colle ad mare, cum ſubiecto ſinu. Strabo lib.* V. μετὰ δὲ ποπλώνιον κόσσα πόλις μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. ἔστι δ' ἐν κόλπῳ βουνὸς ὑψηλός. *Nominat & Plinius lib.* II. *An igitur hîc Coſſæ reſtituendum erit? Strabonis ſanè deſcriptio ſuadet id mihi perſuadétque.* Coſſa Etruriæ.

Sacrarium genti Iuliæ, effigieſque diuo Auguſto apud Bouillas dicantur. *Addito etiam ludicro Circenſi. quod docent Cornelij verba, lib.* XV. Ludicrum Circenſe, Templũ Iulium apud Bouillas & ludi.

vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiǽque apud Antium ederetur.

Triumphauit de Cheruſcis, Cattiſque, & Angriuariis. *Plures gentes in hoc triumpho Strabo nominat, ſed verbis corruptis: de quibus videro in Germania Taciti. Libro proprio hunc triumphum Ouidius ornauerat, vt indicat ipſe De Ponto lib.* III.

Vt'que ſuo faueas mandat, Rufine, Triumpho.
In veſtras vênit ſi tamen ille manus.
Eſt opus exiguum, veſtríſque paratibus impar.

Vecta ſpolia, captiui, ſimulacra montium, fluminum, prœliorum. *Ad hiſtoriæ fidem ergo Ouidius lib.* II. *de hoc ipſo triumpho Germanici:*

Protenus argento veros imitantia muros,
Barbara cum victis opida lata viris.
Fluminâque & montes, & in altas profluа ſiluas,
Armáque cum telis in ſtrue iuncta ſuis.
Tótque tuliſſe duces captiuis vincula collis
Addita, pæne hoſtes quot ſatis eſſe fuit.
Maxima pars horum vitam veniámque tulêre,
In quibus & belli ſumma capútque fuit.

Leg. videtur, *Fluminaq. ac montes.* aliâs turbat ſententia.

De ducibus autem qui in triumpho ducti, vide Strabonem omnino, lib. VII.

Currus quinque liberis onuſtus. *Ex triumphantium ritu, qui pueros minores in curru, grandiores interdum equis triumphalibus imponebant. Cicero, pro Murena, Plut. Suetonius, alij.*

PAG. 58. Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur. *Iuſta putatio. Cepit enim regnum ab Antonio, anno vrbis* DCCXVIII. *Conſule Dionem lib.* XLIX.

PAG. 59. Regnum eius in prouinciam redactum eſt. *Non nunc quidem, ſed paullo pòſt à Germanico miſſo ad res*

Suet. in Cal. cap. 11.

ad res Orientis. Infrà : At Cappadoces in formam prouinciæ redacti, Q. Veranium legatum accepêre. *Strabo, lib.* XII. τῆς δὲ μεγάλης καππαδοκίας νῦν μὲν οὐκ ἴσμεν πρώτην διάταξιν. τελευτήσαντος γὰρ τὸν βίον Ἀρχελάου τοῦ βασιλεύσαντος ἔγνω Καῖσάρ τε καὶ ἡ σύγκλητος ἐπαρχίαν εἶναι ῥωμαίων αὐτήν.

Fructibúſque eius leuari poſſe centeſimæ vectigal, ducenteſimam in poſterum ſtatuit. *Onus hoc impoſitum vrbi & Italiæ, poſt bella ciuilia, ab Auguſto : anno, niſi erro,* DCCLIX. *quo tempore ærarium militare inſtitutum, vt tradit Dio lib.* LV. *Colligo ex verbis Taciti, quæ lib.* I. Centeſimam rerum venalium poſt bella ciuilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti. *Non aliud autem hoc vectigal, quàm centeſimus rerum in auctione venalium nummus. Auctor ſic interpretandi Suetonius, qui Ducenteſimam auctionum appellat, in Caligula, cap.* XVI. Ducenteſimam auctionum Italiæ remiſit. *vbi bene Turnebus emendat,* Centeſimam. *Bene, inquam, maximus ille Criticus æui noſtri. Nec iuuat Suetonij receptam lectionem hic locus Taciti: quia ille idem Tiberius, quaſi pœnitentia beneficij, centeſimam iterum inſtituit, ducenteſima inducta. Clarè Dio, lib.* LVIII. καὶ μετὰ τοῦτο *(id eſt, poſt Seiani mortem)* τέλος διακοσιοστὴν ἔχον, ἑκατοστὴν ἤγαγε. *Non narrat id Tacitus. fateor, quia ea omnis hiſtoria exſtincta. At Dio idem, vbi de Caligula, ſibi conſtans centeſimam ab eo ſublatam ait, non Ducenteſimam. Vide eius verba,* LIX.

Centeſimæ initium.

Ea ad ærariũ militare.

Comprobata Turnebi ſententia.

Nec poſſe motum Orientem. *Rectè; quaſi dicat, turbatum commotúmque Orientem. aliâs, non peccabis ſi legas,* motum Orientis.

Maiúſque imperium quoquò adiſſet, quàm his qui ſorte, aut miſſu Principis obtinerent. *Id eximium ius tributum etiam olim Pompeio Magno, bello in piratas.*

Quod ait, ſorte aut miſſu: diuidit Proconſules, à Proprætoribus Legatiſque. vt verè notaui lib. 1. ſuprà.

Creticum Silanum. *Ex Iunia familia hic Silanus, ſed adoptione in Cæciliam tranſierat. Itaque nomina illi, Q. Cæcilius Metellus Creticus Silanus. Ex Dione, Caſsiodoro, aliiſque qui ſcripſerunt Faſtos. Conſul fuit anno vrbis* DCCLX. *cum Nerua Silano.*

Silanus Creticus.

Donec vltro ambiretur delatū ab Auguſto conſulatum accipere. *Conſul fuit Cn. Calpurnius Piſo, cum ipſo Auguſto, anno* DCCXXXI. *De miniſterio eius in bello Africo, vide, ſi lubet, Hirtium initio libri.*

Cn. Piſo.

Vxoris quoque Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur. *A Dione Munatia Plancina dicitur, vt certum ſit eam celebris illius L. Munatij Planci filiam fuiſſe aut neptem. Nominat hanc ipſam Romæ lapis, in ædibus Caſiis:*

Plancina.

DIS. MANIBVS
L. MVNATI
PLANCINÆ. L.
POLYCLITI.

id eſt, Plancinæ liberti.

Vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infrà deſpectare. *Germanicum intellege, & Druſum.*

Plancinam Auguſta monuit Agrippinam inſectandi. *Non muto, etſi dictio non trita. Sic lib.* XV. Vologeſi penitus infixum erat arma Romana vitandi.

Non frequēs phraſis.

PAG. 60. Auum M. Antonium, auunculum Auguſtum ferens. *Tu qui in hiſtoria tyro, hæc pete ex Tabula ſtirpis Auguſtæ, quam inſerui, fine librorum.*

Diſceſſu Romanorum, ac vacui externo metu. *Simile illi Salluſtiano:* Poſtquam remoto metu Punico ſimultates exercere vacuum fuit.

Sed Maraboduum regis nomen inuiſum apud popu-

populares. *Iure. Nam hic Maraboduus adoleſcens, Roma benignè ab Auguſto habitus, reuerſus ad ſuos, artes & ſeruitutem intulit externas. de quo iucunda & neceſſaria ſcitu Strabo lib.* V I I. ἐν ταύτῃ δ' ἐστὶ καὶ ὁ Ερκύνιος δρυμός, καὶ τὰ τῶν Σοήβων ἔθνη· τὰ μὲν οἰκοῦντα ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ, καθάπερ τὰ τῶν κολδούλων. ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ Βουίασμον, τὸ τοῦ μαροβόδου βασίλειον, εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον, ἄλλους τε μετανέστησε πλείους, καὶ δὴ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομάννους. Επέστη γὰρ τοῖς πράγμασιν οὗτος ἐξ ἰδιώτου, μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπάνοδον. νέος γὰρ ἦν ἐνθάδε, καὶ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ. ἐπανελθὼν δὲ ἐδυνάστευσε, καὶ κατεκτήσατο, πρὸς οἷς εἶπον, λουίους τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Ζούμους, καὶ Βούτονας, καὶ μουγιλῶνας, καὶ Σιβινοὺς καὶ τῶν Σοήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σέμνωνας. *Id eſt*: In hac Germaniæ parte eſt etiam Hercynius ſaltus, & gentes Sueuorum: quarum aliæ ipſam incolunt ſiluam, vt Colduli (*ſuſpecta lectio, nec eam gentem nominatam alibi reperio*) in quibus eſt & Bouiaſmum (*fortè*, Boyhaimum *vera ſcriptura, quaſi Boiorum domus*) Marobodui regia. in quem locum cùm alios complures tranſtulit, tum populares ſuos Marcomannos. Occupauit enim dominationem priuatus, poſt reditum ſuum Roma: vbi iuuenis vixerat, & beneficiis ab Auguſto affectus fuerat. Reuerſus autem regnauit, & ſubiecit ſibi, pręter dictos, Luios (*omnino ſcribo* λυγίους, *ſiue Lygios, quæ præcipua Sueuorum gens Tacito*) magnam nationem, Zumos, Butones (*lego*, Guthones) Mugilones, Sibinos, & inter ipſos Sueuos magnum populum Semnonas. *Ex his clara illa Taciti, quæ ſequuntur, Maroboduum* Hercyniæ latebris defenſum: Cæſaris ſatellitem.

Marabo-duus rex.

Eius regia.

Correctus Strabo.

Quia fratris filio iuueni, patruus ſenex parere dedignabatur. *Iuuenili prorſus ætate res magnas geſſit, decus illud Germaniæ. Varum fudit anno vigeſimoſexto ætatis. Maraboduum nunc, anno* x x x v. *Facile collectu ex*

Arminij ætas.

Tacito

Tacito, qui eum triginta ſeptem annos vitæ, duodecim imperij expleſſe ſcribit. Obiit autem anno DCCLXXII. *biennio poſt hanc pugnam.*

PAG. 61. At ſe XII. legionibus petitum duce Tiberio. *Non dubiè intellegit id bellum de quo Suetonius:* Nuntiata Illyrici defectione, tranſiit (*Tiberius*) ad curam noui belli. quod grauiſſimum omniũ externorum bellorum poſt Punica per XV. legiones parémque auxiliorum copiam geſſit. *In re & numero conuenit cum Suetonio Oroſius, niſi quòd Germanicum nominat bellum, non Illyricum. Maraboduus autem imperitauit in ea Germaniæ parte quæ adſita Illyriis. Itaque corrigo audacter in Tacito,* XV. legionibus.

Numerus in Tacito vitioſus.

Eodem anno XII. celebres Aſiæ vrbes collapſæ. *Terræmotus huius mentio Plinio:* Maximus terræ, memoria mortalium, exſtitit motus Tiberij Cæſaris principatu, XII. vrbibus Aſiæ vna nocte proſtratis. *Bonum Oroſium quàm fugit ratio, qui hunc tremorem terræ ad tempus refert mortui noſtri Seruatoris? quod nos quidem ſcimus totis quatuordecim annis poſterius fuiſſe. Scilicet egebant hoc fuco ſacræ litteræ. De eodem Strabo, lib.* XII. καὶ τὰ περὶ Σίπυλον δὲ καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ, οὐ δεῖ μῦθον τίθεσθαι. Καὶ γὰρ νῦν τὴν μαγνησίαν τὴν ὑπ᾽ αὐτῷ κατέβαλον σεισμοί. ἡνίκα καὶ σάρδεις καὶ τῶν ἄλλων τὰς ἐπιφανεστάτας κατὰ πολλὰ μέρη διελυμήνατο. ἐπηνώρθωσε δὲ ὁ ἡγεμὼν χρήματα ἐπιδούς, καθάπερ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς γενομένης συμφορᾶς Τραλλιανοῖς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ Λαοκιδεῦσιν.

Magnus terræmotus. Oroſij. ſupinus error.

Aſperrima in Sardianos lues. *Bianoris epigramma in hanc rem eſt, lib. I. Anthologiæ:*

Sardes concuſſæ terræmotu.

Σάρδιες αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵ τ᾽ ἀλυάττου
  Σάρδιες, αἱ βασιλεῖ περσὶς ἐν ἀσιάδι,
αἱ κρόισῳ τὸ παλαιὸν ἐπλινθώσασθε μέλαθρον,
  ὄλβον πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι.

νῦν δὲ

τῶν δ᾽ ὅλαι δύστηνοι ἐς ἓν κακὸν ἁρπαχθεῖσαι,
ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἤριπετε.
Βοῦρα, καὶ εἰς Ἑλίκην κεκλωσμένα, αἱ δ᾽ ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔκειθε τέλος.

Magnetes à Sipylo proximi damno ac remedio habiti. *Strabo:* οὐκ ἄπωθεν δὲ τούτων τῶν πόλεων, οὐδ᾽ ἡ Μαγνησία ἐστὶν ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλευθέρα πόλις ὑπὸ ῥωμαίων κεκειμένη. καὶ ταύτην δὲ ἐκάκωσαν οἱ νεωστὶ γενόμενοι σεισμοί. *id eſt :* Haud procul his vrbibus & Magneſia eſt à Sipylo: quæ libera iudicata eſt à Romanis. Hanc & terræmotus ij adflixerunt, qui nuper exſtiterunt. *Scitum iam autem duas Magneſias eſſe, à Sipylo, & à Mæandro. Tiberiani nummi exſtant, monumentum beniuolentiæ & liberalitatis in adflictas vrbes, quibus inſcriptum:* CIVITATIBVS. ASIÆ. RESTITVTIS. Duplices Magnetes.

Temnios. *Vrbs ipſa Temnus Straboni* XIII.

Quique Moſceni aut Macedones Hyrcani vocantur. *Verius Moſcheni. eos enim populos agnoſcit Plinius Armeniæ vicinos : & Moſchicam ibidem regionem Strabo.*

PAG. 62. Bona Æmiliæ Muſæ locupletis inteſtatæ petita in fiſcum. *In tenebroſo loco collineabo ad ſcopum, & neſcio an tangam. Aemiliam hanc Muſam libertam fuiſſe, id primum pono. argumento cognominis Græci, quod ſcio notam ſeruitutis. Ideo in Tacito legerim,* Muſæ L. locupletis, *id eſt, libertæ locupletis, vſitata formula ſcribendi. Sed cur, inquies, bona eius petita in fiſcum? cur non data patrono patroniſue, vti lex iubet? Iulianus ait:* Si libertus inteſtato deceſſerit, patronum aut filium nepotémue eius ad ſucceſſionem vocari, indubitatum eſt. *Vlpianus ait:* Liberto inteſtato mortuo, primum ſuis deferri hereditatem verum eſt: ſi hi non fuerint, tunc patrono. *Hæc ſi vera : quis locus potuit eſſe fiſco? An fortè nec ſuus hæres huic Muſæ, nec patronus ſuper quiſquam fuit?* Correctus Tacitus. De ſucceſſione in bonis libert. Leg. XXIII. De bonis libert. Leg. III. De ſuis heredib.

Tale

Tale aliquid elicias ex Taciti verbis, dum ait, Lepido conceſſit, cuius è domo videbatur: *quaſi ambiguum de domo patronóque fuiſſet. Erant autem non Romæ ſolùm, ſed & in prouinciis Procuratores ſiue Rationales, qui bona eiuſmodi caduca legerent tollerént que. Strabo de Aegypto:* ἄλλος δέ ἐστιν ὁ προσαγορευόμενος ἴδιος λόγος, ὅς τῶν ἀδεσποτων καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι. *An Tiberij æuo ius aliquod proprium fiſci fuit in bona omnium libertorum, qui ſine prole? Cenſeo ego. ſuaſus à Suetonij claris verbis de Cerylo liberto:* qui diues admodum ad ſubterfugiendum quandoque ius fiſci, ingenuum ſe & mutato nomine Lachetem cœperat efferre, *ait in Veſpaſiano cap.* XXIII. *Et videtur lege Papia ſemiſſis bonorum relictus fiſco, ſemiſſis alter patrono: ſi quidem dextra manu capio Suetonij verba è Neronis cap.* XXXII. Ante omnia inſtituit vt è libertorum bonis pro ſemiſſe dodrans cogeretur ei, qui ſine probabili cauſſa eo nomine eſſent, quo fuiſſent illæ familiæ quas ipſe contingeret. *Interpretes (cum venia verum dicam) nihil vident, obiecta nebula ex leui menda. Scribendum enim,* pro ſemiſſe dextans *(ita libri ſcripti)* cogeretur, ſiqui ſine prob. *&c. Mens iſta. Animum ad rapinas Nero conuertit. inter alia excogitauit, vt è bonis libertorum ſine prole, fiſco non ſemiſſis vt antè, ſed dextans cogeretur. libertorum quidem, qui nomen aliquod ferrent è ſtirpe Imperatoria, puta Domitij, Claudij, Antonij &c. Prætextu rapinæ videlicet iſto, tamquam & ij pars aliqua Imperatoriæ domus eſſent. Dicat aliquis ad Cæſarianos libertos id tantùm pertinuiſſe. Falsò. quia anguſta ea rapina fuiſſet & exiguis finibus: & fruſtrà additũ de nomine quod familias Cæſaris tãgeret. Nam liberti Cæſaris, omnes Claudij aut Domitij. At enim Iuriſconſulti nihil de eo iure. Nec miror. quia leges Papias conſtantiſſimus principum Seuerus ſuſtulit, ait Tertullianus. Iuriſconſulti autem plerique poſt id æuum.*

Procuratores fiſci.

Ius aliquod fiſci in bona libertorum.

Nouus intellectus Suetoniani loci.

Correctus Suetonius.

Seuerus abrogauit Papias leges.

id anum. Sanè variis & leuibus ex cauſſis caduca olim hereditates, vt ſiquis principis cliens, ſi ciuitate ab eo donatus. Dio lib. LX. Cùm multi accuſarentur qui Claudij nomine non vterentur, aut teſtamento ei nihil legarent (quaſi vtrumque iis qui ciuitate ab eo donati eſſent, facto opus) edixit nequis horum cauſſa moleſtaretur. *Imò ſi dignitate ab eo in militia auctus. adeò, vt Caligula*, Teſtamenta primipilarium, qui ab initio principatus Tiberij neque illum neque ſe heredem reliquiſſent, vt ingrata reſciderit, narrante Suetonio, *cap.* XXXVIII. *& Dione* LIX. Magnum olim ius, ſiue iniuria, fiſci.

Q. Vitellium mouit ſenatu. *Suetonius in Vitellio cap.* II. *ſatis obſcurè:* Quintus caruit ordine, cum auctore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores remouerique placuiſſet.

Libero, Liberæque, & Cereri, iuxta Circum maximum, quas A. Poſtumius Dictator vouerat. *Emendo*, quam. *His enim tribus vnum templum. A ſolo Dionyſio copioſa lux huic loco. lib.* VI. *de A. Poſtumio :* ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας, ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἐποίει, καὶ ναῶν κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, κατ᾽ εὐχήν. *Vouit igitur A. Poſtumius, ſed dedicauit C. Caſsius Conſul. Idem Dionyſius, fine eiuſce libri:* Κάσσιος δὲ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ ῥώμῃ, τόν τε νεὼν τῆς Δήμητρος καὶ διονύσου καὶ κόρης ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσεν, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς τοῦ μεγίστου ἱπποδρόμου τέρμασιν, ὑπὲρ αὐτὰς ἱδρυμένος τὰς ἀφέσεις, δεξαμένου μὲν αὐτὸν αὔλου ποσυμίου τοῦ δικτάτορος *&c. id eſt*: Caſſius alter Conſul relictus Romæ, templum interim Cereris, Liberi, Liberæque dedicauit. quod eſt in extremo Circo maximo ſuper ipſos carceres ſitum, votum olim ab A. Poſtumio dictatore *&c. Eſt autem Liber, Bacchus, Libera ſoror eius Proſerpina, nati ex Cerere vterque. Ideo ordo decentior in* Tacitus correctus. Liber & Libera.

Dionyſio,

Tale aliquid elicias ex Taciti verbis, dum ait, Lepido conceſſit, cuius è domo videbatur : *quaſi ambiguum de domo patronóque fuiſſet. Erant autem non Romæ ſolùm, ſed & in prouinciis Procuratores ſiue Rationales, qui bona eiuſmodi caduca legerent tollerêntque. Strabo de Aegypto:* ἄλλος δέ ἐστιν ὁ προσαγορευόμενος ἴδιος λόγος, ὅς τῶν ἀδεσπότων καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι. *An Tiberij æuo ius aliquod proprium fiſci fuit in bona omnium libertorum, qui ſine prole? Cenſeo ego. ſuaſus à Suetonij claris verbis de Cerylo liberto :* qui diues admodum ad ſubterfugiendum quandoque ius fiſci, ingenuum ſe & mutato nomine Lachetem cœperat efferre, *ait in Veſpaſiano cap.* XXIII. *Et videtur lege Papia ſemiſſis bonorum relictus fiſco, ſemiſſis alter patrono : ſi quidem dextra manu capio Suetonij verba è Neronis cap.* XXXII. Ante omnia instituit vt è libertorum bonis pro ſemiſſe dodrans cogeretur ei, qui ſine probabili cauſſa eo nomine eſſent, quo fuiſſent illæ familiæ quas ipſe contingeret. *Interpretes (cum venia verum dicam) nihil vident, obiecta nebula ex leui menda. Scribendum enim*, pro ſemiſſe dextans *(ita libri ſcripti)* cogeretur, ſiqui ſine prob. *&c. Mens iſta. Animum ad rapinas Nero conuertit. inter alia excogitauit, vt è bonis libertorum ſine prole, fiſco non ſemiſſis vt antè, ſed dextans cogeretur. libertorum quidem, qui nomen aliquod ferrent è ſtirpe Imperatoria, puta Domitij, Claudij, Antonij &c. Prætextu rapinæ videlicet iſto, tamquam & ij pars aliqua Imperatoriæ domus eſſent. Dicat aliquis ad Cæſarianos libertos id tantùm pertinuiſſe. Falsò. quia anguſta ea rapina fuiſſet & exiguis finibus : & fruſtrà additũ de nomine quod familias Cæſaris tãgeret. Nam liberti Cæſaris, omnes Claudij aut Domitij. At enim Iuriſconſulti nihil de eo iure. Nec miror. quia leges Papias conſtantiſſimus principum Seuerus ſuſtulit, ait Tertullianus. Iuriſconſulti autem plerique poſt id æuum.*

Procuratores fiſci.

Ius aliquod fiſci in bona libertorum.

Nouus intellectus Suetoniani loci.

Correctus Suetonius.

Seuerus abrogauit Papias leges.

id annum. Sanè variis & leuibus ex cauſſis caduca olim he-reditates, vt ſiquis principis cliens, ſi ciuitate ab eo donatus. Magnum olim ius, ſiue iniuria, fiſci.
Dio lib. LX. Cùm multi accuſarentur qui Claudij nomine non vterentur, aut teſtamento ei nihil legarent (quaſi vtrumque iis qui ciuitate ab eo donati eſſent, facto opus) edixit nequis horum cauſſa moleſtaretur. *Imò ſi dignitate ab eo in militia auctus. adeò, vt Caligula,* Teſtamenta primipilarium, qui ab initio principatus Tiberij neque illum neque ſe heredem reliquiſſent, vt ingrata reſciderit, narrante Suetonio, *cap.* XXXVIII. *& Dione* LIX.

Q. Vitellium mouit ſenatu. *Suetonius in Vitellio cap.* II. *ſatis obſcurè:* Quintus caruit ordine, cum auctore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores remouerí-que placuiſſet.

Libero, Liberæque, & Cereri, iuxta Circum maximum, quas A. Poſtumius Dictator vouerat. *Emendo,* quam. *His enim tribus vnum templum. A ſolo Dionyſio copioſa lux huic loco. lib.* VI. *de A. Poſtumio:* ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας, ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἐποίει, καὶ ναοῦ κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ κατ' εὐχήν. *Vouit igitur A. Poſtumius, ſed dedicauit C. Caſſius Conſul. Idem Dionyſius, fine eiuſce libri:* Κάσσιος δὲ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ ῥώμῃ, τόν τε ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσεν, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς τοῦ μεγίστου ἱπποδρόμου τέρμασιν, ὑπὲρ αὐτὰς ἱδρυμένος τὰς ἀφέσεις, δεξαμένου μὲν αὐτὸν αὔλου ποσυμίου τοῦ δικτάτορος *&c. id eſt:* Caſſius alter Conſul relictus Romæ, templum interim Cereris, Liberi, Liberæque dedicauit. quod eſt in extremo Circo maximo ſuper ipſos carceres ſitum, votum olim ab A. Poſtumio dictatore *&c. Eſt autem Liber, Bacchus, Libera ſoror eius Proſerpina, nati ex Cerere vterque. Ideo ordo decentior in Dionyſio,*

Tacitus correctus.

Liber & Libera.

Dionyſio, qui matrem religioſè vbique præponit, quàm in noſtro qui poſthabuit. Libera autem aliâs Cora Lapis Romæ, DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ. APVD. ÆGYNAM. *Eſt'que eadem cum Proſerpina. E Solino tolli velim gloſſema cap.* XI. Quem propter eſt demerſum foramen quo Ditem patrem ad raptus Proſerpinæ liberè exeuntem fama eſt in lucem auſum. *ſcribe*, ad raptus Liberæ exeuntem. *&*, fama eſt lucem auſum. *Adde Liuij locum lib.* III. Familia ad ædem Cereris, Liberi Liberæ'que vênum iret.

Libera eadē cum Cora.

Solinus gloſſemate liberatus, & correctus.

Spei ædes à Germanico ſacratur: hanc Atilius vouerat eodem bello. *Cicero* II. *de Legibus:* Rectè etiam à Calatino ſpes cõſecrata eſt. *Liuius lib.* XXIII. Ædem Spei, quæ in foro olitorio eſt, fulmine tactam.

Templum Spei.

PAG. 63. Adulterij grauiorem pœnam deprecatus. *De hoc loco, & pœna legitima adulterij dicendum mihi infrà, lib.* IIII. *Si tibi cura eſt, vide.*

Vt exemplo maiorum, propinquis ſuis vltra ducenteſimum lapidem remoueretur. *Id eſt, à propinquis. Amat ita loqui noſter, vt,* Ceteráſque vrbes, quæ Macedonibus ſitæ Græca vocabula retinẽt. *Suetonius in Aug. cap.* I. Et oſtendebatur ara Octauio conſecrata. *id eſt, ab Octauio: nec crede cum interpretibus, rudi illo & ignaro adulandi æuo, Octauio ipſi ſacratam aram. Quod ait, exemplo maiorum: ſatis notum eſt, ex lege Romuli vxorem ita fuiſſe in manu viri, vt de crimine eius omni, cum propinquis cognoſceret, ſtatuerétque. Dionyſius auctor lib.* II. *& Cato:* Vir cùm diuortium facit (*ita mihi leg. eſt*) mulieri iudex pro-cenſórque eſt. imperium quod videtur habet. Siquid peruersè tetréq. factum eſt à muliere, multatur: ſi vinum bibit, ſi cum alieno viro probri quid fecit, condemnatur. *Liuius lib.* XXXIX. Mulieres damnatas cognatis, aut in quorum manu eſſent, tradebant. vt

Suetonius interpretatus.

Vxor in manu viri.

Ipſe cũ propinquis de ea ſtatuebat.

ipſi in

ipſi in priuato animaduerterent. ſi nemo erat idoneus ſupplicij exactor, in publico animaduertebatur. *Suetonius in Tiberio:* Matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, vt propinqui, more maiorum de communi ſententia coërcerent, auctor fuit. *Tacitus lib.* XIII. Plautius, priſco inſtituto, propinquis coram, de capite famáque coniugis cognouit, & inſontem nunciauit. *Adi & Valerium, lib.* VI. *cap.* III.

Haterium Agrippam propinquum Germanici. *Eſt is, qui ſuprà Tribunusplebis fuit:* Interceſſit Haterius Agrippa Tribunus plebei, increpitúſq. eſt Aſinij Galli oratione. *De propinquitate, nihil mihi compertum.*

Vt numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat. *Non ergo prorſus libera comitia illa patrum, ſed deuincta lege. Legem quam intellegit, eſt Papia. quæ in magiſtratu, & ſorte prouinciarum, prætulit improlibus eos quibus proles. Noſter lib.* XV. Percrebuerat ea tempeſtate prauiſſimus mos, cùm propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios: præturáſque & prouincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptauerant. *vbi clarè de Præturis, vt hic. Simile in Tribunatu. Plinius lib.* VII. Caleſtrium Tyronem familiariſſimè diligo. ille me in Tribunatu liberorum iure præceſſit: ego illum in Prætura ſum conſecutus, cùm mihi Cæſar annum remiſiſſet.

Papia lex valebat ad honores conſequendos.

Muſulanorum dux haberi. *Ptolemæus vocat, μυσυλάμυς: Plinius, Miſulanos.*

Compulerantque Cinithios. *Plinio dicti videntur Ethini.*

Ne bellum metu eluderent. *optimè. id eſt, ne metu Romanarum virium traherent bellum, nulla copia pugnæ. Rhenanus tamen,* aſtu, *maluit.*

PAG. 64. Nam poſt illum reciperatorem vrbis, filiumque eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. *Tamen ex eadem gente duo adhuc triumphi notantur, alter P. Furij de Galleis, anno* D.XXX. *alter L. Furij Purpureonis de hiſdem Galleis,* D.LIII. *Huius autem Camilli, de quo nunc, filius credo fuit, qui imperiũ temporibus Claudij fruſtrà ſibi vindicauit.*

Furius Camillus.

Fœderique ſociæ & vetuſtæ vrbis datum, vno vt lictore vteretur. *Vim terroremq; imperij Romani oſtendebant, lictores, ſecures, faſces. Ideò cùm, adempto illo metu, magiſtratus quaſi ad amicos agere volebant: remouebant inſignia poteſtatis. Sic Antonio olim in eâdem vrbe (ait Appianus)* ἐξῄει ἄνευ σημείων, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο, ἐς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις. *Et Tiberius Rhodi*, genus vitæ admodum ciuile inſtituit, ſine lictore aut viatore, gymnaſio interdum obambulans. *Suet. cap.* XI.

Remotio lictorum.

Lib. III. ἐμφ.

Illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem. *Samothracia inſula non eadem cum Imbraſia, vt cenſet Muſarum decus: nec Imbraſus fluuius ſiue Parthenius in hac, ſed in Ionica Samo, quæ ideò Parthenias dicta, vt diſcimus ex Strabone, Plinio, & Hygino. Euſtathius,* ἡ δὲ Θρᾳκία Σάμος λέγεται, καὶ Σαμοθρᾴκη συνθέτως. καλεῖται δὲ οὕτω πρὸς διαστολὴν τῆς ἑτέρας Σάμου, τῆς Ἰωνικῆς. *Imò tres diſtinctæ Sami. de quibus doctè noſter Ortelius in Synonymia, quem vide. Ideò firmanda in Varrone priſca lectio* Terra & cælum, vt Samothracum initia docent, ſunt dei magni, & hi, quos dixi, multis nominibus. Nam neque quas Samothracia (*non* Ambracia, *aut* Imbraſia) ante portas ſtatuit duas viriles ſpecies aheneas, dei magni: neque vt volgus putat, hi Samothraces dij, qui Caſtor & Pollux: ſed hi, mas & femina, & hi quos augurum libri ſcriptos habent ſic Diui potes: & ſunt

Samothracia alia ab Imbraſia.

Tres Sami.

Firmata Varronis lectio.

& ſunt pro illis qui in Samothrace θεοὶ δυνατοί. *Initia quæ Varro dicit, ſunt hæc ſacra de quibus noſter. ſacra religioſa inprimus etiam apud Romanos. Ideò poëta ſatyricus*

Colebantur Cabiri, ſiue Penates, vt interpretantur. Vide Strabon. lib. x.

——iuret licet & Samothracum
Et noſtrorum aras.

Suidas, Ἐν σαμοθράκῃ ἦσαν τελεταί τινες, ἃς ἐδόκουν τελεῖσθαι πρὸς ἀλεξιφάρμακον κινδύνων τινῶν. ἦν δὲ ἐκεῖσε καὶ τὰ τῶν κορυβάντων μυστήρια, καὶ τὰ τῆς ἑκάτης. *Propter religionem loci, confugiebant illuc olim nocentes, vt colliges ex* II. *Anthologiæ, & facto Perſei Macedonum regis, apud Liuiū.*

Epigr. εἰς δο... [illegible]

Igitur aliaque quæ ibi varietate fortunæ. *Turbatus locus, aut mutilus. Si turbatus tantùm, ſic reponito:* Atque illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem, aliáque quæ ibi varietate fortunæ & origine noſtri veneranda, obuij Aquilones depulêre. Igitur relegit Aſiam. *Sed quæ varietas fortunæ aut origo Romanorum in Samothrace? Principium Troianæ gentis inde: à Troianis autem Romani. Dionyſius lib.* I. *Dardanum facit in hanc inſulam veniſſe, quæ tunc Melane dicta; & pulſum inde ſterilitate ſoli deueniſſe ea Phrygiæ loca, vbi pòſt Troia. Ideò olim Dardania dicta Samothrace, vt Plinius auctor. Benè ergo, origine noſtri. Sed & Varro* II. *Humanarum,* Dardanum deos penates ex Samothrace in Phrygiam, Æneam ex Phrygia Italiam aduexiſſe, *tradidit. Et quædam huic rei ſuggeret Seruius, in illud vatis magni,* ——antiquam exquirite matrem.
Varietatem fortunæ vel ad Dardanum refer; vel ad Romanos, qui ex tam paruis magni. Fieri tamen poteſt, vt mutilus locus ſit, fueritque aliquid de Ilio etiam inſertum, fonte non dubio Romulæ gentis.

Corruptus Taciti locus.

Origo Rom. à Samothrace.

Vide & Plutarch. in Camillo. & Dionyſium de Veſtalibus inſtitutis à Numa. qui volunt eos deos eſſe, quos occultos habeat templum Veſtæ.

Colophona, vt Clarij Apollinis oraculo vteretur. *Strabo tamen, qui huic ætati compar, ita loquitur de hoc oraculo tanquam nullum tunc fuerit,* Κολοφὼν πόλις

Strabonis à Tacito, vt videtur, diſſenſus.

ἰωνικὴ, καὶ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν.

Decurſio campeſtris.

PAG. 65. Exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe. *Alia hac Decurſio ab illa funebri, de qua dixi. Nam hæc exercitij fuit: ſolita vſurpari ter quot menſibus ex inſtitutione Diui Auguſti. Vegetio Campicurſio dicitur: quem vide lib. I. cap.* XXVII. *& lib.* III. *cap.* IV. *Campeſtris decurſio Suetonio, in Galba*: Campeſtrem decurſionem ſcuto moderatus. *in Nerone*: Indictáque decurſione Prætorianis, ſcutum ſua manu prætulit.

In ea ſollemne vt pedes ſcutum præferret.

Præuerti ad Armenios. *Ita infrà: Aut ſiquando ad interna præuerterent.*

Polemo rex eiúſque ſtirps.

PAG. 66. Zenonem Polemonis regis Pontici filium. *Melius*, regis Ponti. *Polemo autem Zenonis Rhetoris filius ad regnum peruênit conceſſu Antonij & Auguſti. de quo vide Dionem in actis anni* DCCXXIX. *Vxorem habuit Pythodorim: quam mirè à prudentia aliiſque virtutibus laudat Strabo; & quæ nunc, mortuo marito, præerat rebus regni. Polemoni illi filius item Zeno, qui nunc Armeniæ datus rex. Strabo lib.* XII. *τῶν δὲ τῆς Πυθοδώριδος υἱῶν ὁ μὲν ἰδιώτης συνδιοίκει τῇ μητρὶ τὴν ἀρχὴν, ὁ δὲ νεωστὶ καθίσταται τῆς μεγάλης Ἀρμενίας βασιλεύς.*

Inſtituta & cultũ Armeniorum æmulatus. *poſſit Salluſtiano exemplo legi*, æmulus. At Pompeius à prima adoleſcentia, Alexandri regis facta dictáque æmulus erat.

Quod illi vocabulum indiderant ex nomine vrbis. *Mirum. cùm iam antè plures reges eo nomine fuerint: & vrbs ipſa potius nomen habuit ab aliquo regum, vti Tigranocerta.*

Comagenis Q. Seruæus præponitur, tum primùm ad ius Prætoris tralatis. *Verius eſſet*, Proprætoris:

toris: *ſed iſta miſcentur, & paßim in Tacito Prætor, Propræ-* Comagene
prætor, Legatus, Syriæ Germaniæ notabis, munere eodem. prouincia facta.
Strabo ad hanc rem: ἡ Κομμαγηνὴ μικρά τις ἐστίν. ἔχει δ' ἐρυμνὴν πόλιν Σαμόσατα, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον ὑπῆρχε· νῦν δ' ἐπαρχία γέγονε. *id eſt:* Comagene, modica regio. vrbem munitam habet Samoſata, in qua regia fuit. nunc in prouinciam redacta eſt. *Nec moueat te quòd Suetonius prouinciam eam factam primùm vult à Veſpaſiano, cap.* VIII. *quia Caligula regibus eam iterum tradiderat, vt narrat Dio* LIX. Antiocho, *inquit,* Antiochi filio Comagenem paternum regnum adiectis Ciliciæ maritimis dedit. *Vti ergo Caligula Tiberij; ſic Caligulæ decretum Veſpaſianus reſcidit.*

Remota difficultas è Suetonio nata.

Diſceſſerantque opertis odiis. *Lego,* apertis.

Coronæ aureæ magno pondere Cæſari. *Corona conuiuiorum è floribus foliiſque vulgata: non æquè ex auro. Quas tamen non ſolum in illo Orientis luxu, ſed etiam Romæ vſum aliquem habuiſſe diſcas ex Capitolino: qui in Aelio Vero ſcribit.* Data etiam conuiuis aurea atque argentea pocula & gemmata: coronas quinetiam datas lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus. *Item Vlpiano, De auro & argento legato:* Cedent igitur gemmæ fialis vel lancibus, incluſæ auro argentóue. ſed & in coronis menſarum, gemmæ coronis cedent, & hæ menſis.

Coronæ in menſis aureæ.

Gemmatæque

Principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari. *Claret ſententia. quaſi dicat, luxum illum alienum Romanis moribus, dignum Parthorum. Aemilius tamen hìc* λεπτολογεῖ, *& perdit multa verba.*

PAG. 67. Pedibus intectis incedere & pari cum Græcis amictu. *Interpretor, inceßiſſe crepidatum palliatumque. Quod ait, pedibus intectis: non planè verum eſt, ſed in comparatione cum calceis Romanis. qui altiuſ-*

Pedibus intectis, quid.

culi, non ſolùm imos pedes, ſed tibias velabant crure tenus. Horatius:

Romani calcei quales.

———nigris medium impediit crus
Pellibus.

Titinius in Setina: Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas. *Tertullianus de Pallio*: Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum. *Et exſtat exemplum hodie in calceis Turcarum Pannonicrúmque. At crepidæ, ſoleæ, plantarum calces tantùm imas tegebant, ceteris ferè nudis. Ideò bene noſter, pedibus intectis. Hunc ſenſum firmat ipſe, dum ſubdit:* P. Scipionis æmulatione, quem eadem factitauiſſe apud Siciliam accepimus. *Scipio autem ibi crepidatus. Liuius:* Ipſius etiam Imperatoris non Romanus modò, ſed ne militaris quidem cultus iactabatur: cum pallio crepidiſque inambulare in gymnaſio. *Quod tamen molle & effeminatum cenſebatur: & Manilius delicatos inſignit hac nota,*

Crepidæ ſoleæque, quid

Crepidis vti, molle erat.

Femineæ veſtes, nexæ ſine tegmine plantæ.

Manilius tentatus.

vt Scaliger emendauit. etſi vetus lectio, nec inſunt tegmina; *ex qua tentabam,* nec in vſum tegmina. *Dionem etiam non aliter exaudio, de Caligulæ ludis:* καὶ ἐξῆν καὶ ἀνυποδήτοις βουλομένοις θεάσασθαι, νομιζόμενον μέν πω ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου, καὶ δικάζειν τινὰς ἐν τῷ θέρει οὕτως, καὶ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν ταῖς θερειναῖς πανηγύρεσι γενόμενον, ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. *Id eſt,* Volentibus etiam diſcalceatis ſpectare, permiſſum. quod vſitatum olim; vt etiam quidam iudicia hoc habitu æſtatis tempore exercuerint, & ipſe Auguſtus ita ſæpe ſpectarit æſtiuos ludos. omiſſum tamen à Tiberio. *Vbi* ἀνυποδήτους *verè verteris, ſoleatos aut crepidatos. quemodo etiam conuiuia frequentabant Romani, calceis (qui inter forenſia cenſebantur) omiſſis. In omni ergo remiſſione, per conuiuia, per ludos, per otium, Romani ſoleati. Nota etiã Ciceronis increpatio in Ver-*

Intellegit Calonem. de quo Plut. ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος, καὶ θανατικὰς δίκας οὕτω βραβεύων &c.

in Verrem, qui in litore ſoleatus: & in Antonium, qui Gallicis indutus.

Quod contra inſtituta Auguſti, Alexandriam non ſponte Principis introiſſet. *Vide Suet. Tiberio, cap.* LII. *& quæ dicam ad lib.1. Hiſtor.*

Equitibus Romanis illuſtribus. *De hoc cognomine equitum infrà.*

Clauſtraque terræ ac maris. *Pharum credo, aut Alexandriam.*

Inde proximum amnis os dicatum Herculi. *Interpunctio vitioſa hiſtoriæ facit noctem. ego illuſtro,* Menelaus Græciam repetens, diuerſum ad mare terrámq. Libyam delatus inde. Proximum amnis os, &c. *Bina deſcribit Nili ora. alterum Canopicum, ab opido cui nomen à gubernatore Menelai, qui illinc & ex eo portu in Libyam delatus. Alterum Heracleoticum, quod ait Herculi ſacrum. Hæc ex Geographis clara. At peregrinatio Menelai, ex Homero, Odyſſ.* δ. — Oſtia Nili bina.

Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπας θ' ἱκόμην καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς,
Καὶ Λιβύην.

quorum verſuum interpretationem plenam pete ex Strabonis primo. Verum ergo eſt, Menelaum delatum è Canopo, in Sidonios, Libyamque.

Structis molibus litteræ Ægyptiæ. *Intellegit obeliſcos, de quorum frequentia & notis conſule omnino Ammianum, lib.* XVII.

Regem Rhamſen Libya Æthiopia. *De hac tanta potentia Aegyptiorum nihil legi, nihil credo. Nam quod Suidas ait, Thulin quendam Aegyptium regem, vſque ad Oceanum imperium tenuiſſe, à quo dicta ſit Thule: quid tam infandum ſomniauit vllius ægrotus? Neſcio an hic ſit Rhamſes quo regnante Ilium captum eſſe vult Plinius* — Rhamſes Ægypti rex.

lib. XXXVI. *cap.* VIII. *vbi tamen leges*, Ramiſes, *corruptè.*

PAG. 68. Legebantur & indicta gentibus tributa. *De his prioribúſque vide Strabonem in deſcriptione Thebarum lib.* XVII. *qui cum Aelio Gallo illuc profectus pleraque refert oculata fide: egregius mehercules, & non ad vulgi guſtum ſcriptor.*

Strabo in Ægyptum iuit.

Memnonis ſaxea effigies, vbi radiis ſolis icta eſt, vocalem ſonum reddens. *Viſitur, vt Plinius vult, in Serapis templo forma coloſſi:* quem, *ait*, cottidianò, ſolis ortu contactum radiis crepare dicunt. *Iuuenal.*

Memnonis miranda effigies.

Dimidio magicæ reſonant vbi Memnone chordæ.

Dimidium cur vocet, explicat Strabo: τοῦ δ' ἑτέρου τὰ ἄνω μέρη τὰ ἀπὸ τῆς καθέδρας πέπτωκε σεισμοῦ γενηθέντος, ὥς φασι. *qui etiam vidiſſe ſe ait, & cum multis aliis circiter horam primam diei ſonitum aliquem audiſſe. Philoſtratus ab Apollonio eam ſtatuam in Aethiopia viſam ait: & mentitur non inſolens, ſiue ipſe, ſiue impurus ille magus. Nam certum eſt in Aegypto fuiſſe. Vide præter alios Pauſaniam, in Atticis.*

Clauſtra olim Romani imperij, quod nunc rubrum ad mare pateſcit. *Inſertum hoc in gratiam laudemque Traiani, qui res magnas geſſit ad Orientem; limitibus imperij ad rubrum mare promotis. Eleganter apud Suidã ſcriptor incertus ſuper hac ipſa re:* Ῥωμαίων ἀρχὴ, αὕτη τὴν Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ Μακεδόνων τὴν πρὶν, μακρῷ ὑπερῆρεν. νεμομένη πέρατα ἑαυτῆς, πρὸς μὲν ἕω, Ἰνδοὺς καὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ νεῖλον καὶ καταρράκτας, καὶ λίμνην μαιῶτιν. *& reliqua, quæ non dubiè adtexit de rebus Traiani. Ita Tacitus lib.* IIII. Quanto ſit anguſtius imperatum; *præ quàm nunc videlicet meo æuo. Clauſtra ergo hîc imperij; non aliud quàm limes, finis.*

Auctum imperium à Traiano.

Irrum-

Irrumpit regiam. *Bouiaſmum in Hercynia ſilua, de quo adtuli ſupra Strabonis verba.*

PAG. 69. Inter flumina Marum & Cuſum locantur. *Mariſius hic fluuius dictus Straboni lib.* VII. *Maris, Herodoto: Mariſia, Iornandi: Aethico Margus. Retinet nomen hodie, & incolis appellatur Maros.*

Cum effigie Cæſarum. *Germanici, & Druſi.*

Rheſcuporim. *Non in alio nomine magis variatum. Dio ῥασκύποριν; Velleius Rhaſcupolin; Suetonij optimus in Vaticano codex, Thraſcypolin. quomodo & in Liuio ſcriptum leges. De hiſtoria autem ipſa conſule Dionem lib.* LIIII. *in actis anni* DCCXXXVIII. Rhaſcuporis rex.

Ipſorumque regum ingenia, illi mite & amœnum. *Adeò hoc verum eſt, vt Cotys ille etiam litteris & poëſi excultus fuerit. Ad eum enim eſt elegia* IX. *Ouidij lib.* III. *De Ponto: & in huius regno vates ille exſulauit, quod ſcire volo iuuentutem.* Cotys rex eruditus.

PAG. 70. Pomponium Flaccum veterem ſtipendiis. *Eſt ipſe de quo Ouidius lib.* IIII. *De Ponto, eleg.* IX.

Præfuit his, Græcine, locis modò Flaccus, & illo
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli:
Hic arcu fiſos terruit enſe Getas.

Pomponius Flaccus. Ouidio lux data.

Atque idem præfuit poſteà Syriæ, vt ſcribit noſter lib. IV.

Exemplo quo maiores M. Lepidum Ptolemæi liberis tutorem in Ægyptum miſerant. *Valerius Max. lib.* III. *cap.* III. Cùm Ptolemæus rex tutorem populum Rom. filio reliquiſſet, Senatus M. Æmilium Lepidum Pontif. Max. bis Conſulem ad pueri tutelam gerendam Alexandream miſit: ampliſſimiq. & integerrimi viri ſanctitatem, reip. vſibus & ſacris comparatam externæ procurationi vacare voluit, ne Lepidus tutor liberûm Ptolemæi.

fides ciuitatis noſtræ fruſtra petita exiſtimaretur. *Iuſtinus lib.* XXX. Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutoris nomine regnum pupilli adminiſtraret. *Exſtant & denarij argentei cum inſcriptione,* M. LEPIDVS PONT. MAX. TVTOR. REG. *in parte verſa, caput turritū, ſubſcriptúmque,* ALEXANDREA.

PAG. 71. Amotum in Ciliciam memoraui. *Pompeiopolim, ſuprà. Suetonius paullò aliter hæc narrat, & cum Tiberij probro:* Sed & Vononem Parthorum regem qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliauit perfidia, & occidit. *Vt Taciti narratio eſt, Imperator extra culpam.*

Quæ ab illo in Cæſarē tentabantur *Dein Piſo abire Suria ſtatuit. *Ad eam quam paſui notam, ſuſpicio mihi eſt nequid deſit. nō enim ſatis plena videtur narratio.*

Admotas hoſtias. *Sacrorum verbum eſt. Suetonius in Caligula;* Admota altaribus victima, ſuccinctus poparum habitu. *idem ſignificat, quod Tibullo & aliis, ſtatuere ad aram.*

Admouere hoſtias.

Reperiebantur erutæ humanorum corporum reliquiæ, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum. *Dio ſic expreſſit,* ὀστᾶ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ ᾤκει κατορωρυγμένα, καὶ ἐλασμοὶ μολίβδινοι ἀράς τινας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες εὑρέθη. *Sunt hæ perſuaſiones à vulgo: & ideò vanæ. Appuleius callidè deſcripſit* III. *Mileſiar.* Inſtruxit feralem officinam omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis litteratis, & infelicium manium durantibus caluis: defletorum, ſepultorum etiam cadauerum expoſitis multis admodum membris. hîc nares & digiti, illic carnoſi (*vel etiam* carioſi) claui pendentium: alibi trucidatorum ſeruatus cruor, & extorta dentibus ferarum trunca caluaria.

Magorum deuotionumque, ritus.

caluaria. *Ita nos eum locum totum emaculamus.*

Componit epiſtolas, quîs amicitiam ei renunciabat. *Mos ex veteri illa & ſimplici vita: qua receptum, amicitiam & inimicitiam promptam habere in ore & in fronte. Mos, qui publicè obtinebat, priuatímque. Publicè, Liuius lib.* XXXVI. Conſulti Fetiales à M'. Acilio Conſule num prius Ætolis renuntianda amicitia eſſet, quàm bellum inferendum. *Lib.* XLIII. Miſſi legati Perſeo amicitiam renuntiarunt. *Priuatim, infrà lib.* VI. Morem fuiſſe maioribus quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, cúmque finem gratiæ ponere. *Lib.* III. Quamquam non vltrà foret ſæuitum, quàm vt amicitia Cæſaris prohiberetur. *Sic Badius Campanus apud Liuium* XXV. *palam omnibus renuntiat hoſpitium Criſpino. Atque hoc eſt, quod Cicero inimicitias denuntiare ait, pro L. Flacco:* Etenim cùm à clariſſimis viris iuſtiſſimas inimicitias ſæpe cum bene meritis ciuibus depoſitas eſſe vidiſſem: non ſum arbitratus quemquam amicum patriæ nouas huic inimicitias nulla accepta iniuria denuntiaturum. *Seneca epiſt.* LXXVII. Inimicitias mihi denuntias, ſi quidquam ex iis quæ cottidie facio, ignoraueris. *Idem, quod Indicere inimicitias Seneca lib.* III. *de Ira:* Quid iuuat tanquam in æternum genitos iras indicere, & breuiſſimam ætatem diſſipare? *Vnde inimicitiæ indictæ, vti indictum bellum. Sidonius lib.* VII. Inimicitias indictas honeſtè exercet, tardè credit, celeriter deponit. *Item Inimicitiæ teſtatæ, quaſi quæ litterarum teſtimonio ſignatæ: Valerius lib.* IIII. Acerrimè cum Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat, eorúmque ab æmulatione virtutis profecta contentio ad graues teſtatáſque inimicitias progreſſa fuerat. *Nec aliud cenſeo, cùm legimus, Inimicitias ex profeſſo. Hunc aperto mori vtinam*

his mo-

Mos renuntiandæ amicitiæ.

Inter priuatos idem mos.

Denuntiare inimicitias.

Indicere inimicitias.

Teſtatæ inimicitiæ.

his moribus locus! Sed vt omnia vitia noſtro æuo; ſic fraus, ſimulatio, dolus ſuccreuit, & peßimum amicitiæ venenum blanditiæ fallaces. Nouimus nos eiuſmodi ſtelliones, qui amicos quibus arrident n. ox arrodunt: & quibus nulla ſpes famæ eſt, niſi in labe famæ alienæ. Datum eſt nobis grande exemplum præcauendi, quomodo fraudibus inuolutos aut flagitiis commaculatos: ſic ſpecie bonarum artium falſos, & amicitiæ fallaces, *vt verè dixit noſter vates.*

PAG. 72. Muliebri fraude cecidiſſe. *Plancinam intellege: nec Liuiam omitte. quam certum mihi eſt huic ſceleri fuiſſe architectam,*

Per dextram iurare.

Iurauere amici, dextram morientis contingentes. *Quæ ſedes fidei. Sed & apud Xenophontem Cyrus moriens hortatur amicos vt dextram ſuam contingant.* εἴ τις οὖν ὑμῶν, ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω.

PAG. 73. Haud multum triginta annos egreſſum. *Obiit Germanicus anno* XXXIIII. *vitæ accepta.*

Prætuleritne veneficij ſigna. *Multi adfirmant. Plinius lib.* XI. Cor negatur cremari poſſe in iis qui cardiaco morbo obierunt, aut veneno interemptis. Certè exſtat oratio Vitellij qua reum Piſonem eius ſceleris coarguit, hoc vſus argumento: palámque teſtatus non potuiſſe ob venenũ cor Germanici Cæſaris comburi.

Quæ vestis feminarum in luctu.

Quæ luctum amiſſæ ſororis tum primum læto cultu mutauit. *Quaſi in gratulatione, aut quaſi voti damnata. Vide Feſtum, in verbis Minuitur luctus. Sed quid vocat lætum cultum? veſtémne albam, poſita nigra? an aurum & ornamenta, quæ in luctu ponebant feminæ, eóque finito recipiebant? Non tam procliue id ſtatuere, propter veteres ſcriptores, qui hac in re ſententiis diuerſi. Dionyſius lib.* VIII. *nigram veſtem feminis adtribuit.*

γυναῖκες

γυναῖκες ῥωμαίων, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καὶ ἀναγκαίοις ποιεῖν κήδεσιν, ἀποθέμεναι χρυσόν τε καὶ πορφύραν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρώμεναι τὸν ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον. *Apud Suidam incertus ſcriptor, de Marcij funere:* καὶ αἱ γυναῖκες ἀποθέμεναι χρυσὸν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρησάμεναι, καὶ πενθήσουσαι ἐνιαύσιον χρόνον. *Et Varro clarè lib.* III. *De vita pop. R.* vt dum ſupra terram eſſet, ricinis lugerēt: funere ipſo, vt pullis pallis amictæ. *Ibidem*, Propinquæ anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur lectum. *Valerius lib.*1.*cap.*1. *de Cannenſi clade.* Itaque matres ac filiæ coniugéſque nuper interfectorum, abſterſis lacrimis, depoſitíſque doloris inſignibus, candidam induere veſtem & aris dare thura coactæ ſunt. *At alij ecce conſenſu, albam. Herodianus in funere Seueri:* αἱ γυναῖκες λιτὰς ἐσθῆτας λευκὰς ἀμφιεννύμεναι σχῆμα παρέχουσι λυπουμένων. *Statius in Lacrimis Etruſci:*

Nigra, vt multi adſerunt.

Alba, vt alij.

> Huc vittata comam, niueóque inſignis amictu
> Mitibus exſequiis ades.

adſignat, vt vides, niueam veſtem quia mulier. Sed clariſsimè Plutarchus: διὰ τί λευκὰ φοροῦσιν ἐν τοῖς πένθεσιν αἱ γυναῖκες ἱμάτια, καὶ λευκοὺς κεκρυφάλους; *& vide apud eum cauſſas. Quid ſtatuemus in diſſenſu tam aperto? pacem. quam facile conficio ex temporum ratione. Variatum ſcilicet hac in re apud Romanos fuit. Priſcis temporibus dum reſp. vixit & libertas, nigræ veſtes etiam feminis in luctu. id docent ij ſcriptores, qui omnes conſentiunt in narratione moris qui illo æuo. At ſub Impp. rep. exſtincta, in vſum venerunt lugubrium, albæ. docent ij alterius claſsis teſtes, qui non id referunt niſi de temporibus ſecutis. Hoc niſi tenes, nunquam erit vt ſoluas eum nodum. Sed quæ cauſſa huius mutationis? Credo, diuitiæ & luxus. Matronis antiquis*

In cōcordiam ſcriptores ij reducti.

Cauſſa coloris mutati, parum certa.

tiquis color albus & niger cogniti: iiſque ſolis, vel præcipuis vſa. At poſt ſericam traductam veſtem, & vulgatam Coam; poſt galbanam, cæruleam, amethyſtinam, & tot genera reperta colorum; rarus dignioribus feminis albi vſus. ſpretus inquam, (quod ex poëtis facilè diſces) contemptúſq. color albus, adeò vt nota luctus fuerit ſuperbo ſexui, eum induiſſe. Hoc conſtanter cenſeo. mouet me leuiter Appuleij locus lib. I I. *qui inferiori illo æuo,* matronam flebilem fuſca veſte contectam *deſcribit, non vt debuit, alba: nec tamen demouet, quia aut priſcum ritum in animo habuit, vt ſolet, Appuleius; aut aliud in prouinciis fuit, vbi id geſtum more Græciæ videlicet retento, apud quos feminæ in luctu nigræ.*

Remota ex Appuleio obiectio.

P A G. 75. Caſtellum Ciliciæ, cui nomen Celenderis. *Nominat id Ioſephus lib.* X V I I. *collocátque in via qua Romam ibatur. ſed in eo ſcriptum reperies,* Celendris. *meminit & Ptolemæus.*

Celenderis.

Tum Sentius occanere cornua tubaſque. *Occultè ſurreptum Salluſtio eſt,* Iuſſu Metelli cornicines occanuere.

P A G. 76. Sumpto iuſtitio deſererentur fora. *Olim in tumultu aut calamitate à Dictatore Conſulibúſue indici iuſtitium ſolitum: nunc paſſim in funere principum virorum. Sic lib.* I. Qui fine Auguſti & initiis Tiberij auditis, ob iuſtitium aut gaudium intermiſerat ſolita munia. *De vi habitúque iuſtitij nihil melius poſſum Petro Fabro, eruditæ diligentiæ viro. quem conſule lib.* I I. *Semeſtrium, cap.* X.

Iuſtitium in funere.

Quanquam neque inſignibus lugentium abſtinebant. *Indicto enim iuſtitio, mutabant etiam veſtem. Lucanus:*

Mutatio veſtis in iuſtitio.

———ferale per vrbem
Iuſtitium, latuit plebeio tectus amictu

Omnis

Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces.

Iuuenalis:

Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.

Seneca epiſt. XVIII. Nam quod fieri niſi in tumultu & triſti tempore ciuitatis non ſolebat, voluptatis cauſſa veſtem mutauimus.

Vt nomen eius Saliari carmine caneretur. *Qui honos non niſi nominibus deorum. Hoc exemplo M. Antoninus Philoſophus, mortuo filio Vero,* iuſſit vt nomen eius Saliari carmini inſereretur. *ita malo apud Spartianum, quàm,* inferretur.

Sedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperq. eas querceæ coronæ ſtatuerentur. *Spectaculis Romam tranſductis, magno honori fuit publicus in iis locus. exempla multa. Eualuit paullatim adulatio, vt non ſolùm viuis, ſed etiam abſentibus mortuiſque daretur is locus, memoriæ conſeruandæ. Loci præbiti indicium, ſella eſſet. Primum veſtigium eius ritus odorari videor in Liuij verbis, lib.* II. *de Valerio Dictatore:* Dictator triumphans in vrbem inuehitur. ſuper ſolitos honores locus in Circo ipſi poſteríſque ad ſpectaculum datus: ſella in eo loco curulis poſita. *Cæſari habitus deinde idem honos, vt clarè Dio lib.* XLIIII. ἐψηφίσαντο τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον εἰς τὰ θέατρα καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον ἐσάγεσθαι. *Mox M. Marcello defuncto. de quo verba eiuſdem ſcriptoris, lib.* LIII. Μαρκέλλῳ δὲ καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, δίφρον τε ἀρχικὸν ἔς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. *id eſt.* Marcelli & imaginem auream, & coronã auream & ſedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri iuſſit, mediáque illa poni inter ſedes Editorum. *Sed & Seuerus Pertinaci non vnam ſellam, ſed tres in theatrò poſuit:*

Sedes in theatris.

Quando inualuerit is mos.

poſuit: vti apud Xiphilinum ſcribitur his verbis· καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸ ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέατρα θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ ἐσκομίζεσθαι. *Lego etiam ſedes aureas in theatrum illatas Tiberio & Seiano abſentibus; & miror interpretem id vertiſſe, currus, apud Dionem lib.* LVIII. δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον. *Germanico igitur decretæ eiuſmodi curules ſedes per trina, vt opinor, theatra inter ſacerdotum Auguſtalium ſedes: & coronæ in iis è quercu, ob ciues ſcilicet ſeruatos. Hunc ritum non alibi adhuc videram explicatum.*

Xylandri in Dione lapſus.

PAG. 77. Cùm cenſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentiæ. *Veteris inuenti fuit imagines illuſtrium virorum publicè in templo, curiáque deponi & quaſi dedicari. Sic Africani imago in Capitolio, Catonis Cenſorij in Curia collocata. Valerius Maximus, lib.* VIII. *cap.* XV. Africanus imaginem in cella Iouis opt. max. poſitam habet: quæ quotieſcumque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt, inde petitur: vníque illi inſtar atrij, Capitolium eſt. Tam herclè quàm ſuperiori Catoni, Curia. vnde effigies illius ad eiuſdem generis officia expromitur. Gratum ordinem, qui vtiliſſimum reip. Senatorem tantumnon ſemper ſecum habitare voluerit. *Sed cumulatius id fecit, vt apparet Auguſtus; qui primarias imagines in Curia collocauit, ſuis quaſque locis diſtinctas: ſiue quis belli, ſiue pacis artibus claruiſſet. Ita ſuprà legimus,* Hortenſij imaginẽ poſitam inter Oratores: *idémque honos nunc Germanico petitus. Sed clypei nomine Tacitus cur vſus? quia imagines illæ, vt cenſeo, inſtar militaris clypei rotundæ: ex ære, auro, argento. Plinius,* Scutis, qualibus ad Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines. vnde & nomen habuêre clypeorum, non vt peruerſa

Imagines illuſtrium in templis, curiaque.

Auguſti inſtitutum.

Clypeus, pro imagine.

peruerſa Grammaticorum ſubtilitas voluit à Cluendo. *Scuta autem apud Homerum, forma orbis. Liuius lib.* XXV. *in cetera præda Haſdrubalis clypeum argenteum repertum ait, cum imagine ipſius. Suetonius Domitiano:* Senatus adeò lætatus eſt, vt repleta certatim curia, ſcalas etiam inferri, clupeóſque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo adfligi iuberet. *Capitolinus in Antonino:* Ceteris honoribus refutatis, clypeum Hadriano magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit. *Trebellius in Claudio:* Illi clypeus aureus, vel vt Grammatici loquuntur, clupeum aureum, Senatus totius iudicio in curia collocatum eſt, vt etiam nunc videtur. *Quod ait Grammaticos malle, clupeum: verum eſt. & puto in Capro legiſſe,* Clupeum, imago: Clipeus, ἀσπὶς. *Sed & Liuius Grammaticis paruit, lib.* XL. Ab his columnis, quæ incommodè poſita videbãtur ſigna amouit: Clypeáque de columnis & ſigna militaria affixa dempſit. *In monumento priſco* HVIC. DECVRIONES. FVNVS PVBLICVM. STATVAM. EQVESTREM. CLYPEVM. ARGENTEVM. LOCVM. SEPVLTVRAE. DECREVERVNT. *Nec verò publicè ſolùm hos clypeos, ſed & priuatim ſibi quiſque ponebat. Plinius,* Suorum verò Clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit Ap. Claudius, qui Conſul cum Seruilio fuit, anno vrbis CCLIX. *& quæ ſequuntur. reperióque exemplum clypei priuati, in lapide veteri:*

ἀπὸ τοῦ γλύφειν quia ſculpta.

Grammaticorum acumen, à Liuio non ſpretum.

Clypei priuatim dicati.

NESTORI
AVG. NEPETE
HIC. LVDOS. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATVÆ. PATRONI
QVAM. IPSE. POSVIT

ET. CLVPEI. SVI. ITERVM
MVNICIPIBVS. NEPESINIS
EPVLVM. DEDIT.

Vbi turmæ Idibus Iuliis imaginem eius ſequerentur. *Ita accipio, vt in ſollenni illa Tranſuectione equitum Germanici imago pro vexillo eſſet, quod ſequerentur. Libro* VI. Quorũ imagines pro vexillis ſecuti eſſent, duces Imperatoréſque diligerent. *Aliud autem Tranſuectio equitum: aliud Recognitio, ſiue Cenſio, ſiue Probatio. & caue ea confundas. Tranſuectio à Q. Fabio Rulliano inſtituta, vt Liuius lib.* IX. *Valerius* I. *auctores ſunt. eiúſque formam & quaſi pompam graphicè depinxit Dionyſius lib.* VI. *Idibus Quinctilibus ſiue Iuliis fieri ſolitam. Dionyſius idem dixit, quia victoria ad lacum Regillum incidit in eum diem. Sed &* Caſtorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata, *ait Liuius lib.* II. *quorum honori præcipuè Tranſuectio inſtituta. At Recognitio equitum, olim à Cenſoribus ſingulis luſtris: poſteà ab Imperatoribus paſſim facta tempore non certo. idque non aliud fuit, quàm cenſura quædam in equites equóſque publicos, & quaſi examen. Suetonius in Auguſto:* Equitum turmas frequenter recognouit. *In Caligula:* Equites Romanos ſeuerè curioſéque, nec ſine moderatione recognouit, palam adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominiæ ineſſet. eorum qui minore culpa tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis. *In Claudio:* Recognitione equitum, iuuenem probri plenum, ſed quem pater probatiſſimum ſibi adfirmabat, ſine ignominia dimiſit, habere dicens cenſorem ſuum. *Vide Plutarchum in Pompeio: Feſtum, Cenſio: Agellium, lib.* IIII. *&* VII. *ſed ante omnes, Iacobum Rauardum Variorum lib.* II. *cap.* XV. *Belgarũ iuriſq. magnam ſpem. cuius immaturæ mortis inuidiam ne nunc quidem ſuſtinent fata.*

Equitum trãſuectio.

Recognitio equitum.

Rauardi laus.

Liuia nupta Druſo, duos virilis ſexus ſimul enixa eſt. *Diſce ergo hinc, quod nondum alij, Tiberium illum Druſi F. Tiberij N. quem Caius ſuſtulit ſuperfuiſſe ex his geminis: & idò Gemellum cognominatum. Et ſanè numiſmata quædam huius Druſi ærea exſtare aiunt, in quibus expreſſa gemellorum capita ſurgentia è copiæ cornu.*

Gemini Druſo filij.

Eodem anno grauibus Senatus decretis libido feminarum coërcita. *Quorum decretorum particula hæc apud Tertullianum, De pallio:* Habes ſpectare quod Cæcina Seuerus grauiter Senatui impreſſit, matrona ſine ſtola in publico. denique Lentuli Auguris conſultis, quæ ita ſeſe exauctoraſſet, pro ſtupro erat pœna: quoniam quidem indices cuſtodéſque dignitatis habitus, vt lenocinij factitandi impedimenta, ſedulò quædam deſuefecerant.

Viſtilia licentiam ſtupri apud Ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum aduerſum impudicas in ipſa profeſſione flagitij credebant. *Minus expreſſa apud alios veſtigia huius moris: quæ hîc in Tacito clara. Apparet autem in ſtupra matronarum ordinis primi aut ſecundi, grauiter ſemper animaduerſum, ad ſeruandum publicum decus: non tam grauiter in libertinarum aut è plebe. quibus hæc militia Venerea, moribus tantumnon permiſſa: quod vel ex Horatio, Ouidio aliíſque liquere poteſt. Sed & illud paret cuiuis feminæ licitum fuiſſe vulgare corpus, modò apud Aediles id profiteretur. Cui profeſſioni conſequens, vt iure cederet & dignitate matronali, etiam, vt opinor, ornamentis; cenſeretúrque inter togatas. Quod facilè adſtruo ex Suetonij verbis in Tiberio, cap.* XXXV. Feminæ famoſæ, vt ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exſoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: quas, nequod refugium in tali fraude cuiquam

Stupra quomodo olim vindicata.

Permiſſa propemodum libertinis.

Etiam matronis, ſi profeſſæ. Quæ habitum matronalem deponebant.

eſſet, exſilio affecit. *Vt ergo ibi lenocinium profitebantur, ad amittendum ius matronarum: ſic hic ſtuprum, eâdem fine. Quæ tamen profeſſio irrita facta poſteà ex noua lege: eleganterque ad hanc rem Papinianus l. x. De adult.* Mulier quæ euitandæ pœnæ adulterij gratia lenocinium fecit, aut operas ſuas ſcenæ locauit, adulterij accuſari damnaríque Senatuſconſulto poteſt. *Sed apud Aediles cur ea profeſſio? non apud Cenſores, alióſue? quia comperior ab antiquo Aedilibus curam fuiſſe fornicum, popinarum, locorum eorum in quibus Honos non colitur aut Virtus: itémque perſonarum, quæ ſæpius in iis locis, quàm in templo Mariano. Ideò Seneca, vt ſolet, eleganter:* Inuenies voluptatem circa balnea & ſudatoria, ac loca Ædilem metuentia. *id eſt, fornices & popinas. Et illuc alludens Iuſtinus ſcribit, Dionyſium* apud Ædiles aduerſus lenones iurgari *ſolitum, lib.* x x i. *Itaque Aedilibus curæ noſſe publica ſcorta, habere ea in tabulis, vt ſic dicam, & albo: & ſiquam vulgantem ſe, extra eum numerum nacti, multabant. Liuius lib.* x. Eo anno Q. Fabius Gurges Conſulis Filius *(is autem tunc Aedilis)* aliquot matronas ad populum ſtupri damnatas pecunia multauit. *Nec pecunia ſolùm, ſed & exſilio. Idem lib.* x x v. Vilius Tapullus & M. Fundanius Ædiles plebei aliquot matronas apud populum probri accuſarũt: quaſdam ex eis damnatas in exſilium egerunt. *Deducebántque iidem in iudicium etiam hoc crimine viros, vt in Liuio lib.* v i i i. Data à M. Flauio viſceratio. erant qui per ſpeciem honorandæ parentis meritam mercedem populo ſolutam interpretarentur, quòd eum die dicta ab Ædilibus crimine ſtupratæ matrisfamilias abſoluiſſet. *Pertinere ad hanc rem Laberij verſum puto, vt ego eum reſtituo apud Agellium lib.* x v i. Cocionem peruulgatè dicit, quem veteres Arilatorem dixerunt.

Profeſſio apud Ædiles.

Ædiles accuſabant ad populum.

Verba

Verba Laberij hæcſunt: Duas vxores, hoc herclè plus negotij eſt, inquit Cocio ſex ædiles viderat. *Scribo*· Duas vxores? hoc herclè plus negotij eſt, inquit Cocio: ſed Ædiles viderint. *Non alia Laberij ſcriptio aut mens. Duáſne vxores ille habet? inquit. herclè ſatis negotioſum negotium homini, vt ait Cocio. verùm id Aediles viderint, quorum hæc cura. Dixi eiuſmodi infames feminas ceßiſſe dignitate matronali, etiam ornamentis. De dignitate, liquet ex Suetonio: de ornamentis, ex Tertulliano, De cultu:* Quid minus habent infelicißimæ illæ publicarum libidinum victimæ? quas ſiquæ leges à matronis & matronalibus decoramentis coërcebant, iam certè ſæculi improbitas honeſtiſſimis quibuſque feminis vſque ad errorem dinoſcendi coæquauit. *Cenſeo autem poſuiſſe eas inſtitam, ſtolam, vittas. imò ſumpſiſſe meretriciam togam. Inducor à Iuuenali,*

Laberij reſtitutio.

Prouerbiali forma eſt, Hoc plus negotij eſt, inquit Cocio. Et Cociones ſæpe in vulgi dicto veniebant: vt Plauti illud, Vetus eſt, Nihili cocio.

Vide eundem Tertull. Apol. cap. VI.

———Carfinia talem
Non ſumet damnata togam.

Lecticas etiam poſuerunt, vtique poſt Domitiani edictũ. de quo alibi.

qui de matrona aliqua ſtupri damnata ſentire videtur, cui ex more ſumenda toga. De ea ſatis dictum aliis, & præſertim M. Antonio Mureto: cuius doctrina, iudicium, facundia, ſemper mihi magna. Vnum addo, manaſſe videri morem eum ab Athenienſibus: apud quos ſcorta pariter veſte à matronis diſcreta. idque ex lege. Suidas· νόμ☉ ἀθήνησι, τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν.

Athenienſes meretrices quo habitu.

Idem Artemidorus notat lib. II. ca. III

Exacta & à Titidio Labeone. *Vertranius*, exactum, *cui adſentio.*

Illo prætendente LX. dies ad conſultandum datos necdum præteriiſſe. *Dies ſexaginta dati lege Iulia, à die deuortij, marito ad accuſandum. Clarum ex l.* XI. XIIII. XV. *Ad legem Iuliam de adulteriis. quas vide.*

Actum & de ſacris Ægyptiis Iudaicisque pel-

 lendis.

Sacra externa repreſſa.

lendis. *Non tunc primùm. Nam & Agrippa Præfectus vrbi ab Auguſto, ſacra Aegyptia repreſſit: edicto, nequis ea intra quingentos ab vrbe paſſus exerceret. Id accidit anno* DCCXXXIV. *vt habes apud Dionem* LIIII. *Sed de hoc Tiberiano edicto capiendus Seneca, epiſt.* CIX. His inſtinctus abſtinere animalibus cœpi:& anno peracto, non tantum facilis mihi erat conſuetudo, ſed dulcis. Quæris quomodo deſierim? In Tiberij Cæſaris principatum iuuentæ tempus inciderat. alienigena tum ſacra mouebantur: & inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur animalium quorundam abſtinentia. *Apparétque eum intellegere etiam Iudaica ſacra; qui abſtinuerunt animalibus quibuſdam, vt ſue. Quamquam & Romani poſteà diebus religioſis abſtinere carne cœperint, Aegyptio ritu. Spartianus in Iuliano:* Sæpe autem, nulla exſiſtente religione, oleribus leguminibúſque contentus, ſine carne cænauit.

Carne abſtinebant certis diebus Ægyptij & Rom.

Quattuor millia libertini generis in inſulam Sardiniam veherentur. *Ioſephus lib.* XVIII. *id deplorat, & oſtendit in eo numero ſolos Iudæos fuiſſe. cui ſubſcribit Suetonius:* Iudæorum iuuentutem, per ſpeciem ſacramenti, in prouincias grauioris cæli diſtribuit. *Huic calamitati occaſionem cauſſámque præbuiſſe ſtupra quædam & fraudes tectas nomine religionis non iniucundè Ioſephus idem deſcribit, in hiſtoria Paullinæ & Mundi. quem, ſi animus fert, vide lib.* XVIII. *cap.* VII.

Iudæi in Sardiniam pulſi.

Quæ ſeptem & quinquaginta per annos Veſtalibus ſacris præſederat. *At lex definiebat miniſterio virginum tantùm annos triginta. ſpontanea igitur manſio illa Occiæ.*

PAG. 78. Quòd mater eius in eodem coniugio manebat. *Id eſt, vniuira eſſet: cuius rei honos. Tertullianus:* Monogamia apud Ethnicos in ſummo honore

Honos monogamiæ.

eſt: vt

eſt: vt & virginibus nubentibus vniuira pronuba adhibeatur, & ſic auſpicij initiũ eſt. Item in quibuſdam ſollennibus & auſpiciis, vt prior ſit vniuiræ locus. Certè Flaminia non niſi vniuira eſt.

Statuit frumento pretium. *De modo pretióque annonæ, infrà lib.* XV.

Cæſar poſthabitam decies ſeſtertij dote ſolatus eſt. *Numerus hic in dote, quod obſeruauimus, quaſi legitimus & ſollennis. notátque diſertè Iuuenalis,* Decies HS. ſemper ferè in dote.

—& ritu decies centena dabuntur
Antiquo.

Et Seneca. Beatioréſne iſtos putas, quorum Pantomimæ decies ſeſtertio nubunt, quàm Scipionem, cuius liberi à Senatu in dotem æs graue acceperunt? *Et Martialis non vno loco.*

Acerbè increpuit eos qui ipſum Dominum dixerant. *Rectiſſimè. facta tantum ſuppetiſſent dictis. Nam Domini vox propriè, non niſi in ſeruos. Tamen reperio Augusti æuo & infrà, à liberis patres appellatos Dominos: & à fratribus blandientibus fratres. Quod tamen Auguſtus in ſua domo vetuit. Suetonius:* Dominum appellari ſe nec à liberis quidem aut nepotibus ſuis vel ſeriò vel ioco paſſus eſt: atque huiuſmodi blanditias etiã inter ipſos prohibuit. *Tangit ecce vtrumque morem, & vellem id interpretes monuiſſent. Quòd patres, domini: etiam ex Diadumeni Cæſaris epiſtola cognoſco, ad matrem:* Dominus noſter & Auguſtus nec te amat, nec ipſum ſe, qui inimicos ſuos ſeruat. *Et clarè ex illo Martialis:*

Domini vox variè vſurpata.

Aduerſum patres.

Lampridius in eius vita.

E ſeruo ſcis te genitum, blandéque fateris,
Cùm dominum appellas Soſibiane patrem.

Quòd fratres ſic dicti: locus elegans Senecæ, epiſt. CV. Illud mihi in ore erat domini mei Gallionis, qui cûm in Achaia febrim habere cœpiſſet, cõfeſtim nauim conſcendit:

Aduerſum fratres.

 ſcendit:

Aduerſum coniuges. ſcendit; clamitans non corporis eſſe, ſed loci morbum. *nam loquitur de fratre Iunio Gallione. Itémque coniuges inter ſe eo nomine vſi. Virgil.*

———dominum Ænean in regna recepi.

Sueton. Claudio: Occiſa Meſſalina, paullò poſtquam in triclinio decubuit, cur domina non veniret requiſiuit. *Virgil.* ——dominam Ditis thalamo deducere adorti. *Epictetus: αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. Vti & aduerſum amicas, paſſim in poëtis.* Aduerſum obuios. *Sed & obuios vulgò, Dominos vocabant. Idem Seneca*: Quomodo obuios ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus. *Luſit eleganter in eo more poëta Græcus in Anthologia:*

ἢν ὁ φίλος τι λάβῃ, δόμινε φράτερ, εὐθὺς ἔγραψεν.
ἢν δ' αὖ μή τι λάβῃ, τὸ φράτερ εἶπε μόνον.
ὤνια γὰρ καὶ ταῦτα τὰ ῥήματα· αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμεναι.

Reperio apud ſcriptores Senatoréſq. eorundem temporum. Correctus Tacitus. *Non diſpliceat*, Senioreſque. *primùm quia ſæpe aduocat noſter teſtes eius aui, qui fuiſſent in re præſenti. vt lib.* I I I. Memini audire me ex ſenioribus, viſum inter manus Piſonis libellum. *& lib.* X I. Verùm audita ſcriptáque ſenioribus tradam. *Deinde quia peccatum & aliâs in ea voce, vt lib* X I I I. Sed impetum eius, multum prius laudatâ magnitudine animi, attinuere Senatores, diſſolutionem imperij docendo, *&c. vbi certè ſcribo*, ſeniores. *vt dicam in loco. Poſſit tamen aliquis defendere hîc Senatores: quia res quaſi arcanò acta in Senatu. Sed viderit lector. à priori ſententia nobiliſſimus Ianus Duza noſter eſt; de quo plura dicere iubet & prohibet me amor. Tollam manum, & in tam boni nominis memoria paulliſper conquieſcam.*

I. LIPSI

I. LIPSI
AD LIBRVM III.
ANNALIVM
COMMENTARIVS.

INCOMTA ſigna, verſi faſces. *De ornatu ſignorum dixi in lib.* I. *De verſis faſcibus, res ſic habet. In dolore quia omnia fieri præter morem amant: etiam lictores faſces præferebant inuerſos. Pedo in Elegia ad Liuiam,* PAG. 79. Verſi faſces, in luctu.

Quos primùm vidi faſces, in funere vidi:
Et vidi verſos, indiciúmque mali.

Statius Thebaidos VI.

———verſis ducunt inſignibus ipſi
Graiugenæ reges.

Nec faſces ſolùm ſuos lictores, ſed milites inuertebant etiam ſcuta & arma. Virgilius: Scuta item & arma.

———& verſis Arcades armis.

manéntque in militia noſtra hodie veſtigia eius ritus. Adde, quod non indignum monitu, verſionem hanc armorum, non luctus ſolùm notam fuiſſe, ſed etiam transfugij & defectionis. Ammianus lib. XXVI. Eúmque ſecuti complures iam gladios quatientes & pila ad Imperatorem tranſeunt, cum vexillis ſcuta peruerſa geſtantes: quod defectionis ſignum eſt apertiſſimum. Transfugæ pariter vertebant vexilla & ſcuta.

Atrata plebes, trabeati equites. *Trabea quid ad luctum? nihil. imò contrà vtebantur ea in diebus ſollennibus lætíſque; vt equitum Tranſuectione, quod Dionyſius notat. Sed & Domitiano decretum per honorem, vt quotiens conſulatum gereret,* equites Romani quibus ſors obtigiſſet, trabeati, & cum haſtis militaribus præcederent eum, inter lictores apparitoréſque. *Denique nuſquam* Trabea lætitiæ, nō luctus.

trabea in luctu: equitéſq. Romæ toga pulla vſi in funere, vt reliqui ciues. Credo igitur veſtem hanc trabibus purpuræ intertextis (id enim trabea) ſumptam hîc, non doloris indicium, ſed ordinis. ad diſcriminandum, inquam, in coloniis equitem à plebe, & ſplendorem funeri conciliandum, trabeæ ſumptæ. Illa enim propria equitum: (nam Grammaticorum inuenta hîc non moror, qui faciunt etiam regum, ducum, augurum) & ideò Trabeata agmina, ipſi equites Statio, in Epulo Domitiani:

Ordinem diſtinguit ſalté.

Trabeæ equitum propriæ

> Hîc tum Romuleos proceres, trabeatáque Cæſar
> Agmina, mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis.

& in V. Siluarum ad Criſpinum: quem locum fuſius adſcribam, quia mei eget.

> —non te ſeries inhonora parentum,
> Obſcurum proauis, & priſcæ lucis egentem
> Plebeia de ſtirpe tulit. non ſanguine cretus
> Turmali trabéque ac remis, & paupere clauo
> Auguſtam ſedem & Latij penetrale Senatus
> Aduena pulſaſti: ſed præcedente tuorum
> Agmine.

Verè enim emendo, non ſanguine cretus Turmali, trabeáque Remi, nec paupere clauo. *id eſt, non tu ex plebe ſatus, imò nec ex ordine equeſtri. quem deinde deſcribit tribus notis, luxuria non indecora ingenij, vt ſolet in illo poëta. Turmalem ſanguinem vocat; quia propriæ equitum Turmæ: Trabeam Remi, quia ij trabeati, exemplo regum: Pauperem clauum, id eſt anguſtum & artum, qui ordinis equeſtris.*

Statij locus emaculatus.

Iſque explicatus.

P A G. 80. Matrem Antoniam. *Hæc illa eſt Antonia Druſi, quam Plinius ait numquam ſpuiſſe. illa, quam Valerius mirè laudat à continentia & amore in coniugem, lib.* I V. *cap.* I I I.

Antonia Germanici mater.

Conlucentes per campum Martis faces. *Dixit ad*

Faces & cerei in funeribus.

morem

morem priſcum: quo ij qui funus proſequebantur, cereos manibus geſtabant, candelas, funalia, faces. Donatus id obtinuiſſe eò cenſet, quia noctu olim cadauera ſolita efferri. Mos quidem adeò tritus, vt Iſidorus Funus dictum à funibus accenſis,*velit*, quos ante feretrum papyris circumdatis ferebant. *Ambroſius De viduitate:* Vel cum accenſis funalibus mox ducitur, nónne pompæ funebris exſequias magis putat, quàm thalamum præparari? *Alludit Ambroſius illuc, quò ſæpe poëtæ: vt* Funeris etymon.

Viximus inſignes inter vtramque facem.

Quod Iſidorus ait, funes papyro circumdatos: non à ſe habet, ſed à priſco ſcriptore. nec errat. Plinium ita capio lib. XVI. *cap.* XXXVIII. Nec in fruticum nec in veprium genere ſcirpi fragiles paluſtréſque: è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus ſeruiunt. *Cortex ille, non aliud quàm ſimilitudo Aegyptiæ papyri: quem vtebantur fortaſſe homines tenuiores. Faces autem, candeláſque in funeribus plerumque adultorum reperias: in puerorum, id eſt acerbis immaturíſque, cereos ferè. Vt appareat, quod interpres vetus Perſij monuit, pueros ad cereos ſolitos efferri, facibus tamen immixtis. Senecæ aliquot loca ſunt, quæ id peruincunt. vt epiſt.* CXXIII. Iſti mihi verò defunctorũ loco ſunt. quantulum enim à funere abſunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos viuunt? *De tranquillitate vitæ cap.* XI. Totiens in vicinia mea conclamatum eſt, totiens præter limen immaturas exſequias fax cereúſque præceſſit. *De breuitate vitæ, cap. vlt.* Quidam verò diſponunt etiam illa quæ vltra vitam ſunt, moles magnas ſepulcrorum, & operum publicorum dedicationes, & ad rogum munera, & ambitioſas exſequias. At mehercule iſtorum funera, tanquam nimium vixerint, ad faces & cereos deducenda ſunt. *vbi ſcribi ſententia vult*, tanquam minimum.

Iſidorus Pliniusque explicati.

Diſcrimen inter adulta immaturaque funera.

Pueri ad cereos elati.

Correctus Seneca.

nimum. *Pertinet ad funebres faces etiam Suetonij locus, Aug. cap.* XCVIII. Maſgabæ tumulum cum ex triclinio animaduertiſſet magna turba multíſque luminibus celebrari, *&c. qui tamen ad parentationem annuam ſpectat, non ad funeris deductionem.*

Inſignia magiſtratus in luctu poſita.

Sine inſignibus magiſtratus. *Id eſt, ſiue toga prætexta, ſiue annulis, ſiue lato clauo. Quæ omnia accuratè mihi dicta in ſcripto De funeribus ſingulari. quod lucem videbit, ſi luce fruar ego. Loquor enim non eorum ritu, quibus pulchrum eſt, quod neque fuit vnquam neque futurum eſt, dare: qui ab hoc fuco gloriolam inter pueros partam, vnicam habent Helenam pro qua pugnent. Miſelli! quia nunquam in ſomniis calcabunt iter Aeternitatis & veræ famæ.*

Ticinum vſq. progreſſum. *Vide quædam non vulgata apud Valerium Maximum, lib.* V. *cap.* V.

Druſus non inter Iulios.

Circumfuſas lecto Claudiorum Iuliorumque imagines. *Druſus hic in Iuliam familiam ne adoptione quidem venit. vnde ergo in pompa funebri imagines illi gentis Iuliæ? niſi fortè quia mater deducta in domum Auguſti. Hæc & talia de ſummo pectore dici poſſunt: at mihi nondum euiluit coniectura mea,* Liuiorum. *Cauſſa duplici. primùm, non præpoſuiſſet Claudios Iulius Tacitus: id nefas. deinde cùm à patre latæ imagines, cur omiſſæ à matre? quæ præſertim antiquæ, & multæ?*

Tacitus ergo correctus.

Pag. 81. Non fratrem niſi vnius diei via. *Scribe,* fratres. *niſi ſui & hiſtoriæ oblitus Tacitus. Duo enim Germanico ſuperſtites fratres Claudius natura, adoptione Druſus. ſempérque eo nomine etiam hunc noſter inſignit. Scripſit autem ſuprà, Druſum & Claudium Tarracinam vſque progreſſos.*

Correctus Tac.

Germanici duo fratres.

Vtque premeret vulgi ſermones, monuit edicto. *Ita moris ætate illa, vt Princeps populum peccantem aut*

Edicta Principum.

exorbi-

exorbitantem alloqueretur per libellum, coërcerétque. Eò reſpicit metaphora ſcita Senecæ, epiſt. X C V. Præcepta ſapientiæ, quæ affectus noſtros velut edicto coërcent & obligant. *& caue quidquam ibi mutes.* Seneca explicatus.

Non enim eadem decora Principibus viris, & imperatori, populoque. *Si attendis, fateberis legendum*, & imperatori populo. *vinclo remoto. Quod ait, principes viros, ad ſe refert Tiberius: quod imperatorem populum, ad Romanos rerum dominos.*

Et quia ludorũ Megalenſium ſpectaculum ſuberat. *Vides ergo multum temporis interceßiſſe à die mortis Germanici, ad funus. Nam mortuus ipſe extremo Nouembri. quod facile colligo ex Suetonij verbis ſcribentis:* Et vt fato functum palam factum eſt, non ſolatiis vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauítq. etiam per feſtos Decembris menſis dies. *id eſt, per Saturnalia, quæ medio Decembri. At Megalenſium ſpectaculum, de quo nunc, incidit in Nonas Aprileis. per quas,* LVDI. MATRI. MAG. *vt in Kalendario notatum.* Dies mortis Germanici. Megalenſia, quando.

PAG. 82. Præſcripta & à Tiberio. *Melius* præſcripta ei.

Fuit inter inritamenta inuidiæ domus foro imminens, feſto ornátu. *Ob lætitiam domini redeuntis. Ornatum feſtum, intellegit laurum & lucernas. Iuuenalis* Ornatus ædiū.

Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro.

De lucernis vide quæ notaui in Electis, cap. III. *& adde egregium Arriani locum in Sermonibus Epicteti, lib.* I. *cap.* XIX. ἠξίωται δημαρχίας; πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται, ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους· ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιθύει. *Id eſt*, Tribunatum aliquis adeptus eſt· omnes obuij gratulantur, alius oculos, alius collum, oſculatur, ſerui manus. Lucernæ accenſæ. Arriani inſignis ad eum ritum locus.

Domum

Domum venit, inuenit collucentes lucernas. in Capitolium aſcendit, ſacrificat. *Idem lib.* II. τέκνον, ἂν σωθῇς, ἅψω λύχνους· ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου. μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσται σωθέντι, τοιούτῳ καὶ λύχνον ἅπτειν ἄξιον. *Nec lucernas ſolùm in diebus eiuſmodi feſtis, ſed etiam funalia cereóſque accendebant. Panegyriſtes Laudatione Theodoſij:* Quid portas virentibus ſertis coronatas? quid aulæis tardantes plateas, accenſiſ'que funalibus auctum diem referam? *vbi ex optimo libro lego,* aulæis vndãtes plateas.

Funalia & cerei accenſi.

Panegyricus ſcriptor emendatus.

PAG. 83. Fulcinium. *Quid? Fulcinium Trionem patronum petit Piſo? Atqui is accuſationem eius petiit, obtinuitque. & mox etiam exſequitur. Ambigo de lectione, niſi alius aliquis Fulcinius ab iſto.*

Ambigua Taciti lectio.

Marcellum. *Eprium nomine: cuius celebre ingenium in foro.*

Sex. Pompeium. *Eſt ille, qui ſuprà cum Appuleio conſul. quem Valerius Maximus amicum patronúmque ſuum nimis plena manu laudat lib.* IIII. *cap.* VII. *Vocat clariſſimum ac diſertiſſimum virum, & addit:* A quo omnium incremẽta commodorum vltro oblata cepi: per quem tutior aduerſus caſus ſteti: qui ſtudia noſtra ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit. *& ſatis facundè dicta, quæ ſequuntur. Et lib.* II. *cap.* I. *adſignificat proconſulem eum Aſiæ fuiſſe, comite ſe. vocat ibi,* virum vt omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus inſtructiſſimum: *additque,* facundiſſimum ſermonem ore eius, quaſi è beato quodam eloquentiæ fonte manaſſe. *Nec diſſentit * Ouidius, qui vitam illi ſuam fortunáſque non vno loco refert acceptas. Vt appareat hunc Sextum amicum vnicè fuiſſe Muſis ſtudiiſque: & ideò à nobis fugitiuam memoriam eius non fruſtrà retractam.*

Sex. Pompeius

Valerij Maximi amicus.

Pompeius hic proconſul Aſiæ.

*Vt lib. IIII. De Ponto, eleg. I. & IIII. & V. quas vide.

Patris ſui legatũ. *In Hiſpania, vt apparet ex ſequẽtibus.*

PAG.

PAG. 84. In conuiuio Germanici cùm ſuper eum Piſo diſcumberet. *Interior ergo diſcubuit Germanicus, vt digniſſimus. de quo ordine ſedendi non omnia mihi dicta in Conuiuio: dicam alibi, plenè & apertis tibiis.* Interior locus digniſſimus.

Scripſiſſent expoſtulantes, quod haud minus *&c. Alieno loco hæc inſerta. Mihi ſententia præclarè reddi videtur, ſi iis amotis legas*: Senatus, numquam ſatis credito ſine fraude Germanicum interiiſſe: ſimul populi ante Curiam voces audiebantur. *Quò tamen illa quæ ſuperant remittenda ſint, non liquet.* In ordinem redacta verba Taciti.

Effigieſque Piſonis traxerant in Gemonias ac diuellebant. *Id ſolet in damnatis. Iuuenalis,* Damnatorum imagines tractæ.

—deſcendunt ſtatuæ reſtémque ſequuntur.

Sed aut lectio verborum Taciti non recta, aut ordo. Diuellere enim ſtatuas prius fuit, quàm trahere. niſi tamen diuulſionem illam intellegit, fracturámque, quæ in Gemoniis ipſis facta. Poſſis legere, ac diuellerant, *ſine noxa.* Tacit. leuiter correctus.

Cuſtos ſalutis, an mortis exactor ſequeretur. *Exactor, qui præpoſitus ad exigendum perficiendúmque, & quaſi cuſtos. Liuius lib.* II. *De Bruto filios plectente:* Et qui ſpectator erat amouendus, eumipſum fortuna exactorem ſupplicij dedit. *Plinius lib.* IX. *epiſtola ad Paulinum:* Ac deinde ex meis aliquos operis exactores, cuſtodes fructibus ponam. *Romæ marmor epitaphium,* Exactor, quid.

M. AVRELIVS. AVGG. NN.
LIB. EPAPHRODITVS
EXSACTOR. OPERVM. DOM. NN.

Tacitus in ſuppliciis ferè vſurpat, vt lib. XI. Denuntiat centurionibus qui aderant, exſequi cædem. cuſtos & exactor è libertis Euodus datus. *Sed & * ἁπλῶς reperio, quaſi muneris nomen, Exactor. vt in Muſæo Carpenſi,* *Exactor, ſimpliciter: is credo, qui fructus prædiorũ, nomina, pecuniaſque exigit.

SEX. POMPEIVS. FAVSTVS
SEX. POMPEI. EXACTOR.

PAG.

Suetonij deſperatus apud me locus.

PAG. 85. Ac deſtinatum promere, ni eluſus à Seiano. *Eiuſdem ſententiæ fuit, quod Suetonius ſcripſit, in Tib. cap.* LII. Quem (*Piſonem*) mox huius criminis reum putant quidam mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent. *loco hodie non corrupto ſolùm, ſed defecto. Conatur tamen ingenioſe Torrentius*, ni Seianus ſecretò obſtaret.

Tacitus admutilatus.

Qualem Piſo diem ſupremum, noctémq. egiſſet: Atque illo pleraque ſapienter. *Non fugiet corruptio loci attentum lectorem. Quis enim erit, ad quem hæc referantur*; Atque illo? *nullum certè nomen præiuit. Puto mutila eſſe. ni ſint; ſcribe*, Atque filio. *Eſt enim Δ'λογον filium Piſonis attuliſſe parentis codicillos, & ab eo quæſiſſe Tiberium ſingulatim de morte.*

Piſo collega Aug. Tiberioq. in conſulatu.

PAG. 86. Per collegium conſulatus. *Quian, Auguſto collega, an quia Tiberio ipſi? Vtrumque enim verum. & conſul tum Auguſto fuit Anno* DCCXXXI. *conſul iterum cum* Tiberio, DCCXLVII.

Magiſtratus non iudicant.

Nam referente Cæſare, magiſtratus etiam eo munere fungebantur. *Non vanè id notat. priſco enim more, magiſtratus à iudicandi onere immunes. Cicero in Verrem actione* I. *& alij.*

M. Piſo exuta dignitate. *Senatoria videlicet. Ita inferius ſcriptum*, exuere ordinem.

Taciti ſententia compar Thucydideæ.

PAG. 87. Adeò maxima quæque ambigua ſunt, dum alij quoquomodo audita pro compertis habent. *Similis querela Thucydidis lib.* I. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. *& ſtatim*: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. *nec dubiū, quin ad hæc loca reſpexerit noſter.*

At Druſus vrbe egreſſus repetendis auſpiciis, mox ouans introiit. *Quæras, quò hæc egreſſio & reditio?*

Ad morem

Ad morem priſcum, quo obtinuit, vt qui è prouinciis cum imperio redirent, illud ipſum amitterent ſimul intraſſent vrbem. Ideò Liuius lib. XXVI. Quinto Fuluio ne minueretur imperium, ſi in vrbem veniſſet, decreuit Senatus. *Et magis ad lucem Taciti, quod Dio lib.* LIII. *tradit, Auguſto decretum perpetuum Procōſulare imperium, ita vt nec ſi intra vrbem veniſſet, minueretur, néue neceſſum eſſet (vt ipſe loquitur)* ἀνανεῶσθαι τὴν ἀρχὴν. *id eſt, renouare, ſiue vt Tacitus, repetere auſpicia. Nam auſpicij nomine etiam imperium hîc cape. Sed cui rei Druſo opus fuit repetito imperio? ad ouationem. Nam qui triumphans ouánſque vrbem ingreditur, cum imperio id facit in illum diem: Druſus autem imperium amiſerat ingreſſus vrbem ob fratris ſui mortem. Debuit ergo repetere, vt ouaret. Eius ſententiæ ſunt, quæ apud Ciceronem legis ſpem triumphi abiicientem:* Vtar ea porta, quam primam videro. *& apud Cœlium:* Neque enim ſtultè Appius, qui ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphíque poſtulationem abiecerat. *Apud Vlpianum, l. vlt. De off. Proconſ.* Proconſul portam Romæ ingreſſus deponit imperium. *Iterum apud Ciceronem:* Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra vrbem eſſe cum iuſtiſſima cauſſa.

> Mos de auſpiciis imperioq. repetendis.
> Liuius explicatus.
> Imperium minuebatur, ingreſſu vrbis.
> Triumphus & ouatio nō poteſt ſine imperio.
> Cicero explicatus.
> Ad Atticum, lib. VII. epiſt. VII.
> Ad Attic. lib. VII. epiſt. I.

Vna omnium Agrippæ liberorum miti obitu. *Miti obitu, id eſt, citra vim, & ex fato. Sed videamus. M. Agrippæ tres vxores fuerunt. Prima, Pomponia Attici Filia, conciliante eas nuptias M. Antonio Triumuiro. ex ea genuit Vipſaniam, de qua hîc, Druſi matrem. Altera, Marcella Octauiæ Filia. ex ea quoque liberi, ſi Suetonio fides diſertè id in Auguſto tradenti. Nam ego (pace quod ſiat caſtigatiſſimi ſcriptoris) leuiter ambigo. primùm, quia nec nomina eorum, nec progreſſum, vſquam alibi reperio: & vellem interpretes ſoluiſſent mihi hunc nodum. Deinde,*

> Dubitatum de adfirmatione Taciti.
> Vxores M. Agrippæ, & liberi.
> Marcella vxor & an ex ea proles.
> Cap. LXIII. Suetonij, ſi fortè, obliuio.

quia ex Plutarcho clarum, breue admodum coniugium id fuiſſe. Ita enim narrat (in extremo M. Antonio) ſtatim poſt nuptias Agrippæ & Marcellæ, defunctum generum Auguſti Marcellum: idcóque, ipſa Octauia ſuadente, Iuliam nupſiſſe Agrippæ: abducta ab eo Marcella & Iulo Antonio collocata. Non ergo ex ea proles: aut ſi vna aliqua fuit, non vitalis. Tertia vxor, Iulia. ex ea nati Caius & Lucius Cæſares, Poſtumus Agrippa, Agrippina & Iulia. In his pleriſque vera Taciti nota. Caius enim & Lucius veneno crediti periiſſe; Agrippina, fame; Poſtumus, ferro. * *Iuliam excipio, cuius mortem lib.* I V. *ita narrat ipſe Tacitus vt ex natura videatur, ferri aut veneni nulla mentione.*

Iulia vxor.

* Iulia filia Agrippæ non periit ferro aut veneno. non ergo exactè vera Taciti nota.

Haud procul Pagyda flumine. *Quem alio nomine Belum dici Plinius ait.*

P A G. 88. Sorte ductos, fuſte necat. *Totidem, Salluſtiana verba Seruius citat,* Sorte ductos fuſti necat. *quod ad Craſſum referendum videri in decimatione cohortis vnius verè obſeruauit noſter Duza.*

Locus è Salluſtio totidem verbis.

Quòd non eam quoque Apronius iure proconſulis tribuiſſet, queſtus. *Huc refer illud Suetonij, cap.* X X X I I. Corripuit Conſulares exercitibus præpoſitos, quòd de tribuendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrent: quaſi non omnium tribuendorum ipſi ius haberent.

Quæſitumque per Chaldæos in domum Cæſaris. *Quod ſemper capitale.* Cui enim opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illam cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur & ſuſtinetur? Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis. *ait appoſitè ad hanc rem Tertullianus.*

Vetita conſultatio omnis ſuper Cæſare.

Quirinius poſt dictum repudium adhuc infenſus. *Non ita capies, quaſi alibi dixerit de eo repudio: ſed Dicere repudium vſurpat, quod Mittere vulgò. id eſt, poſtquam*

Dicere repudium, pro, repudiare.

quam repudiaſſet eam Quirinius. Repudiarat autem ante annos XX. *Sueton. Tib. cap.* XLIX.

Seruos Lepidæ cùm militari cuſtodia haberen- De cuſtodia militari, ἐκ Co-
tur, tranſtulit ad Conſules. *Militarem cuſtodiam vti* λλ.
ſe habuit paullò vberius explicabo : non tibi veterane, ſed tibi trio. Carcer triplex eſt, (ait vetus interpres Iuuenalis) Triplex carcer.
Vrbanus, Ruſticus, Caſtrenſis. Vrbanus, vt ſunt turres: Vrbanus. Ruſticus.
Ruſticus, vt ergaſtula: Caſtrenſis, quando captiui trahun- Caſtrenſis.
tur cathenati. Notat hoc ad eum locum Iuuenalis:

Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro
Læuáque, ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Sed potuit, imò debuit, paullò diſtinctius. Nam in vrbe ipſa Vrbanus ipſe
triplex ratio adſeruandi captiuos. Aut enim in carcere ha- triplex.
bebantur locóque concluſo, ſine vllo milite: vt ferè ſeruitia, & capita viliora. Aut in cuſtodia militari : aut in ædibus
magiſtratuum. Cuſtodia militaris frequentiſſima, & Ro- Cuſtodiæ militaris modus
mæ & in prouinciis. eiúſque modus, vt is qui in noxa eſſet & ratio.
cathenam manui dextræ alligatam haberet, quæ eadem Cathena in ma
militis ſiniſtram vinciret cuſtodiæ eius præfecti. Satis aper- nu rei dextra.
tè Seneca, De tranquillitate lib. I. *cap.* X. Sed quid re- In militis ſi-
fert? eadem cuſtodia vniuerſos circumdedit, alligatí- niſtra.
que ſunt etiam qui alligauerunt. Niſi tu fortè leuiorem in ſiniſtra cathenam putas. *Idem epiſt.* V. Quem-
admodum eadem cathena & cuſtodem (*emendo,* cu- Seneca emen-
ſtodiam, *ita enim ipſe captiuus dicebatur, vt mox docebo)* datus.
& militem copulat: ſic iſta quæ tam diſſimilia ſunt, pariter incedunt. *Et optimè Athenæus lib.* V. *cap.* XI. *vbi Athenion res Mithradatis extollit:* Ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς μὲν Παμφυλίας Κοΐντος ὁ ἵππιος παραδοθεὶς ἀκολουθεῖ δέσμιος. Μάνλιος δὲ Ἀκύλλιος ὁ ὑπατευκὼς, ὁ τὸν ἀπὸ Σικε-
λίας καταγαγὼν θρίαμβον, συνδέτην ἔχων ἁλύσει μακρᾷ Βα- Athenæus ex-
στάρνην πεντάπηχυν, πεζὸς ὑπὸ ἱππέως ἕλκεται. *Id eſt,* E Ro- plicatus, & cótra interpre-
manis verò, prætor Pamphyliæ Q. Oppius (*malè enim* tem verſus.

 in Græ-

in Græco, ἵππ𝝄ς) deditione acceptus, ſequitur in vinclis. Manius autem (*ita corrige, non* μάνλιος) Aquilius conſularis, qui de Siculis triumphauit, colligatum ſecum habens longa catena Baſtarnam quendam quinque cubitorum, pedes ab equite trahitur. *Nam ita ego verè interpretor: Natalis inſulſa, fatua, aliena. quem, ſi libido ridendi eſt, vide. Simile eſt quod Ioſephus narrat lib.* XVIII. *cap.* XIII. *de captiuo Agrippa rege: Centurionem illi ſatis benignum adpoſitum, & militem cum quo vinciretur humanum. Catenæ autem eiuſmodi, vti ex Athenæo clarum, longiuſculæ erant; vt ambulare, incedere pariter non incommodè poſſent. Ad quas item pertinet, quod Suetonius in Domitiano ſcribit, cap.* XIIII. Nec niſi ſecretò atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptis quidem in manu catenis, audiebat. *Vbi iterum Cuſtodiæ, pro iiſipſis qui cuſtodiuntur: vt Plinio lib.* XXI. *cap.* III. Indé eductam cuſtodiam bibere iuſſit. *ita veteres, malè vulgò,* eductum è cuſtodia. *emendandúſque ita Suetonius Nerone, cap.* XXXI. Quorum operum perficiendorum gratia, quot vbique eſſent cuſtodiæ, in Italiam deportari iuſſit. *vulgata lectio, & interpretes turbant. Paullus in Sentent.* Si pecunia accepta miles cuſtodiam dimiſerit, capite puniendus eſt. *Hæc de cuſtodia militari: de ea quæ apud magiſtratus, opportunius dicã lib.* VI.

Catenæ iſtæ quales.

Cuſtodiæ, pro noxiis: ſicut Operæ, pro operariis vulgò.

Plinij conſtituta lectio.

Suetonius emendatus.

Exemit Druſum Conſulem deſignatum dicendæ primo loco ſententiæ. *Appianus*· Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο ὑπατεύειν. ὧδε γὰρ ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν πρῶτος εἰσφέρει γνώμην, ὡς αὐτὸς οἶμαι πολλὰ τῶν κυρουμένων ἐργασόμενος, καὶ ἐκ τοῦδε ἀβουλότερόν τε καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἑκάστου.

Conſul deſign. primus rogatur ſentẽtiam.

P A G. 89. Et obſcuriſſimæ domui. *Abunde infrà hoc ipſo libro.*

Deſtinata vxor L. Cæſari ac Diuo Auguſto nurus.

tus. *Non alibi quàm in lapide repperi hanc hiſtoriam, qui Bergomi viſitur,*

PVDENS. M. LEPIDI. L. GRAMATICVS PROCVRATOR. ERAM. LEPIDÆ. MOR ESQ. REGEBAM. DVM. VIXI. MANSIT CÆSARIS. ILLA. NVRVS. PHILOLO GVS. DISCIPVLVS.

Poſt damnationem demum poſitus lapis videtur: & Pudenti adſcripta gloria, tanquã illo viuo, Lepida caſta, bona. Lapis vnicus ad hanc hiſtoriam.

Veneno eum à Lepida petitum illuſtrium domuum aduerſa. *Vitium in hoc loco eſſe, rectè olim Ferretus cenſuit: vitium animi in Vertranio, qui non credit. Diſplicet phraſis, Aduerſa illuſtrium domuum, pro aduerſaria. Diſplicet ſententia. cur enim aduerſaria illuſtrium domuum Lepida, ſi Quirinium veneno petiuit, obſcuriſſimum ſenem & ex Quiritium fece? Ita enim capienda hæc verba, non de Tiberio. Suetonius:* Condemnauit & generoſiſſimam feminam Lepidam, in gratiam Quirinij Conſularis prædiuitis & orbi, qui dimiſſam eam è matrimonio poſt vigeſimum annum veneni olim in ſe comparati arguebat. *Suſpicabar olim hæc verba* Illuſtrium domuum aduerſa, *non Taciti eſſe, ſed lectoris cuiuſpiam, qui ad hunc locum,* At enim haud multum diſtanti tempori, *&c. ea notaſſet, memoriæ cauſſa.*

Confirmatum Ferreti iudiciũ.

Lepida Quirinium veneno petiit.

Cap. XLIX.

Diuinatiõ mea

PAG. 90. De moderanda Papia Poppæa. *Lex apud veteres in multa fama, & vſu. Fas mihi, vt cum Tacito hîc leuiter exorbitem: & quæ faciunt huic legi, collecta à me & digeſta proponam. Non ſubtiliter omnia, (cui enim bono?) ſed ea ſaltim capita quæ ad vſum hiſtoriæ priſcæ. Romanis ſemper coniugiorum ſubolíſque magna cura. Ideò Cenſoria illa ſollennis quæſtio:* Ex animi tui ſententia. Tu vxorem habes? *Ideò Ciceroni ficta lex:* Cælibes eſſe prohibento. *Nec ignominiæ ſolùm cælibatus,*

De Lege Papia liber excurſus.

Coniugia curæ Romanis.

Cenſorum ea inquiſitio.

Cælibes mulctati.

 ſed pæ-

Lib. II. cap. IX. *ſed pœna erat. Ita apud Valerium*, Camillus & Poſtumius Cenſores, æra pœnæ nomine, eos qui ad ſenectutem cælibes peruenerant, in ærarium deferre iuſſerũt.

Vxorium æs. *Et Feſtus auctor*, Vxorium pependiſſe dici, qui quòd vxorem non habuerit, æs populo dedit. *Exemplum videtur ab Spartanis petitum, apud quos* ἀγαμίου ζημία, *im ò* ὀψιγαμίου καὶ κακογαμίου, *vt notat Pollux. Nec tamen lege*

Cæſar πολυπαιδίας præmia ponit. *aliquid cautum reperio: niſi quod C. Cæſar poſt bellum Africanum, vehementer exhauſta vrbe, præmia propoſuit multitudini liberorum. ídque Præfectus morum, & quaſi Cenſor. Dio* XLIII. ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία, διὰ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὥς ἔκ τε τῶν ἀπογραφῶν (καὶ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα ὥσπερ τις τιμητὴς ἐποίησε) καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἠλέγχετο, ἦν, πολυπαιδείας ἆθλα ἐπέθηκεν. *id eſt*, Et quoniam infrequens admodum vrbs erat, propter cæſorum multitudinem: quod ex recenſu (eum autem & reliqua velut Cenſor faciebat) & ex ipſo aſpectu animaduertebatur, iis qui multos liberos haberent

Auguſtus Iuliam legẽ fert. præmia propoſuit. *Primus Auguſtus anno vrbis* DCCXXVI. *certam legem poſuit, & præmia pœnáſque di-*

Sueton. Aug. cap. XXXIV. *ſtinxit. Ea dicta, Iulia de maritandis ordinibus. quam tamen præ multitudine recuſantium perferre non potuit, niſi*

Propertio lux data. *adempta lenitáue parte pœnarum. Hanc Propertius intellexit lib.* III.

Gauiſa eſt certè ſublatam Cynthia legem,
Qua quondam edicta flemus vterque diu:
Ne nos diuideret ———

Et Horatio. *elegia illa tota. Et Horatius in Cantu ſæculari:*

——— patrúmque
Proſperes decreta ſuper iugandis
Feminis, proliſque nouæ feraci
Lege marita.

Lex marita. *Vbi Scholiaſtes vetus*: Lex marita dicitur, quæ de mari-

tandis

tandis ordinibus lata erat, quæ & Iulia dicta eſt. Cæſar enim poſt bellum legem tulit nequis aut cælebs eſſet, aut vidua nubilis, quò poſſet iactura iuuenum reparari, quæ bellis ciuilibus contigerat. Nam prope octoginta millia armatorum interierant. *Et de eâdem in actis eiuſce anni Dio, lib.* LIIII. ὁ δ' Αὔγουστος τά τε ἄλλα ἐνομοθέτησε, τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια ἐπέταξε, καὶ ἔμπαλιν τοῦ τε γάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἆθλα ἔθηκεν. *Ex Dionis verbis clarum, etiam antè curam eam fuiſſe Auguſto. ait enim* βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια*: & addit,* ἔμπαλιν ἔθηκεν. *Et non dubiè aliquid ſuper ea re latum in eius ſexto conſulatu, annis decem antè. Suadet Tacitus hîc*: Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus potentiæ ſecurus, quæ Triumuiratu iuſſerat, aboleuit: deditque iura, quîs pace & principe vteremur. acriora ex eo vincla, inditi cuſtodes; & lege Papia præmiis inducti, *&c. Sed latum imperfectè. Capita legis Iuliæ fuerunt. Vti libertinas ducere liceret omnibus, præter Senatores. Vti ſponſiones pactionéſque nuptiales non vltra biennium differri ius eſſet. Vti diuortiorum certus eſſet modus. aliáque quæ poſtea in legem Papiam mixta & inſerta. Iulia ergo, tempore à Papia diſtincta. præceſſit enim* XXV. *ſolidis annis, & alucinati concinnatores legum qui confuderunt. Dico Iuliam. verius fortaſſe, Iulias: quia non ſemel tot annorum interuallo eâdem de re latum ac relatum. ideóque propriè locutum Tacitum cenſeo, cùm hîc* πληθυντικῶς *ſcripſit, Papiam latam poſt Iulias rogationes.*

Etiam ante dictum annum mota ea lex.

Ex Dione, copie loco.

Ex Sueton. cap. XXXIV.

Iulia diuerſa à Papia.

Tépore, & re.

Iuliæ leges.

Lata autem Papia anno vrbis DCCLXII. *ſene iam Auguſto: & lata per Senatum. Itaque & nomen à conſulibus illi, Papio Mutilo & Q. Poppæo Secundo. Dicta enim Papia-Poppæa. Iſidorus lib.* V. Sub Octauiano Cæſare ſuffecti Conſules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum Papia & Poppæa nominatur,

Papia quando cœpit.

Cauſſa nominis.

minatur, continens primùm præmia pro ſuſcipiendis liberis. *Cauſſa iterum ferendæ, è Tacito duplex:* incitandis cælibum pœnis, & ærario augendo. *Incitandis pœnis, id eſt augendis: ſincera modò lectio ſit. Ambigo enim, & poßit reſcribi,* incitandi cælibes pœnis, *ſenſu clariore. Capita legis Iuliæ confuſa cum iſtius: ideóque paßim ſcripta Iuriſconſultorum laudata,* Ad legem Iuliam & Papiam. *ita inquam, vt Papia quæ plenior acerbiórque, aboleuerit & velut abſorbuerit Iulias leges. Latam dixi per Senatum: & verum eſt. eóque Paullus libro* V. *ad legem Iuliam & Papiam auctorem Senatum nominat:* Sed illud quæri poteſt, *inquit,* an idem ſeruandum ſit quod Senatus cenſuit, etiamſi in aliam perſonam captionem direxerit. *Capita eius legis pluria fuerunt: adeò vt* XXXV. *laudet alibi Marcianus. Ea vt diſtinctè proponam, ab homine me exiget nemo homo: confusè quædam recenſebo, & vti dabunt ſe ſub manum.*

Cauſſa ferẽdi. Tacit. explicatus, & fortè emendatus. Legem Iuliam Papia obſcurauit. Papia, Senatoria lex. l. LXXI. De hered. inſtit. & l. XLVIII. De ritu nupt. l. capite, De ritu nuptiar.

CAPVT. *De enuptione extra gentem ordinémque. Vti omnibus ingenuis libertinas vxores ducere ius eſſet, Senatoriis exceptis. Concepta capitis eius verba, apud Paullum lib.* I. *ad hanc legem. Lege Iulia ita cauetur,* QVI SENATOR EST, QVIVE FILIVS PRONEPOSVE EX FILIO NATO CVIVS EORVM EST, ERIT: NEQVIS EORVM SPONSAM VXOREMVE, SCIENS DOLO MALO HABETO LIBERTINAM; AVT EAM QVÆ IPSA, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT, FECERIT: NEVE SENATORIS FILIA NEPTISVE EX FILIO, PRONEPTISVE EX NEPOTE FILIO NATO NATA, LIBERTINO, EIVE QVI IPSE, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT FECERIT,

Ea lege permiſſa enuptio. l. XLIIII. De ritu nupt. Vt libertinas ducere liceat.

SPONSA

SPONSA NVPTAVE SCIENS DOLO MALO ESTO. NEVE QVIS EORVM DOLO MALO SCIENS SPONSAM VXOREMVE EAM HABETO. *Et è lege quidem Iulia recenſet Paullus: ſed inſitum in Papiam fuiſſe clarè docet Celſus,* Lege Papia, *inquit*, cauetur omnibus ingenuis, præter Senatores eorúmque liberos, libertinam vxorem habere licere. *Meminit & Dio eiuſce capitis lib.* LIIII. ἐπειδὴ δὲ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν, ἐπέτρεψε καὶ ἐξελευθέρας τοῖς ἐθέλουσι, πλὴν τῶν βουλευόντων, ἄγεσθαι, ἔννομον τὴν τεκνοποιΐαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. *Vbi tamen interpretis ſupina* μετεωρία *vertentis:* Ac quoniam*maſculi patricij generis numerum patriciarum feminarum multo anteibant, liberum fecit vt qui vellēt (modò Senatores ne eſſent) libertas etiam *(cautius & verius,* *libertinas: ἐξελευθέρας *enim Dio dixit, non* ἀπελευθέρας. ἐξελεύθεροι *autem* οἱ τῶν ἐξελευθερωμένων υἱοί, *ait Heſychius)* ducere poſſent, eorúmque liberos legitimos eſſe iuſſit. *En,* τὸ εὐγενὲς, *Patricium vbique vertit. at Ingenuum debuerat, ex vi verbi, legíſque. Meminit iterum Dio lib.* LV. *in perſona Augusti:* καὶ ἐξελευθέρας τοῖς γε ἔξω τοῦ βουλευτικοῦ οὖσιν ἄγεσθαι συνεχώρησα. *Et eodem errore ibi interpres,* τὸ βουλευτικὸν, *Patricios vertit: cùm Senatorios, verè poſſet. Latum hoc caput matrimoniis frequentandis: vt ſiquem digniorem amor aut voluntas traxiſſet ad impar iugum, lege iungi liceret. Nàm anteà vetitum. Neque Decemuirali lege, patricio cum plebeia, neque ingenuo cum libertina connubij ius. Prius abolitum. meminítque Liuius lib.* IV. *in oratione Canuleij Tribuni: & lib.* X. *vbi matronæ patriciæ Virginiam, quòd è patribus enupſiſſet, ſacris arcuerunt. Manſit poſterius, ad hanc legem. Vide quæ Cicero Antonio de Fadia obiecit, Phil.* II.

Confundūtur clarè Iulia, & Papia, vti vides.

Xylādri error.

*Mitum & præter id quod philoſophis viſum, vſuq́ doctum. Nā præpollet ferè ſexus ſequior.

*Tamen ex ritu eius æui.

Libertini iidē cum libertis, vti notum.

Xylandri iterū error.

Cauſſa huic capiti.

Decemuiri vetuerunt connubia cū plebe

Lex ea abolita.

CAPVT *ſubnexum fortè priori: de connubio patro-*

Patronus cum liberta.

L.XLV. De rit. nupt.

norum cum libertabus. Verborum partem Vlpianus appendit libro III. *ad legem Iuliam & Papiam: In eo iure, quod dicit,* INVITO PATRONO, LIBERTAM QVÆ EI NVPTA EST, ALII NVBERE NON POSSE, *Patronum accipimus &c. Et idem iterum l.*XL. *De diuortiis: Quod ait lex,* DIVORTII FACIENDI POTESTAS LIBERTÆ QVÆ NVPTA EST PATRONO, NE ESTO, QVAMDIV PATRONVS VXOREM EAM ESSE VOLET. *Vide interpretem eumpſe Vlpianum: & adde l.*I. *De cõcub.*

Sponſalibus data lex.

CAPVT *De ſponſalibus, quando & qua fini contrahenda. Sumptum è Iulia de maritandis ordinibus, indice Suetonio cap.*XXXIIII. Cúmque, *inquit*, immaturitate ſponſarum & matrimoniorum crebra mutatione vim legis eludi ſentiret, tempus ſponſas habendi coartauit. *Sponſalium enim olim licentia, adſpectu nullo ætatis. At Auguſtus, cùm quidam immaturas planè virgines deſponderent, & mariti eſſent non mariti: arcendæ huic fraudi tempus definiit ætatémque ſponſionum: ita vt non ante decimum annum ſponſa quæquam eſſet. Clarè Dio, lib.*LIIII. ὡς δ' οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι, τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δ' ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν, μεθ' ἣν οὐδὲ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντων γαμήσει τις: τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ' αὐτῆς ἀπολαύσοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη νομίζεται. *Id eſt:* At cùm quidam pueras deſponderent, & præmia nihilominus ferrent maritorum, rem opúſque mariti non præſtarent: ſtatuit nullam ſponſionem firmam eſſe, poſt quam, biennio exacto, nuptiæ non ſequerentur. hoc eſt, vt omnino decennem deſpondere opus eſſet, ſiquis ſponſionis eius vellet fructum. Puellis enim duodecimus annus plenus, ad nuptias definita ætas cenſetur.

Suetonius explic.

Quando ſponſalibus locus.

Decennis tantum deſpondenda.

Xylander

Xylander Dionis mentem planè hîc non cepit. Facit huic capiti quod Caius lib.1.ad Iuliam & Papiam ſcripſit: Sæpè iuſtæ ac neceſſariæ cauſſæ non ſolùm annum vel biennium, ſed etiam triennium & quadriennium & vlterius trahunt ſponſalia: veluti valetudo ſpõſi ſponſæue, vel mortes parentium, *&c.*

Caius explicatus. L. XVII. De ſponſalibus.

CAPVT *de ætate eorum qui ducerent, quǽue nuberent. Eo capite cautum ne mulier quinquaginta annis minor ſexagenario nuberet; neu vir minor ſexaginta, quinquagenariam duceret. Lactantius lib. 1. Seneca verbis:* Quid ergo eſt quare apud poëtas ſalaciſſimus Iupiter deſierit liberos tollere? vtrum ſexagenarius factus eſt, & illi lex Papia fibulam impoſuit? an impetrauit ius trium liberorum? *Et Appuleio in iudicio obiectũ, quòd Pudentilla* ei anno ætatis ſexageſimo ad libidinem nupſiſſet: *videlicet contra legem Papiam. Huic tamen capiti Claudius abrogauit, vt Suetonius notat cap.* XXIII. Capiti, *inquit*, Papiæ-Poppææ legis à Tiberio Cæſare, quaſi ſexagenarij generare non poſſent, edicto abrogauit. *Legerim*, addito, *vel*, edito. *Edictum certè Claudij non fuit, ſed Senatuſconſultum. Vlpianus in Fragm. tit.* XVI. Sed Sc. Claudiano maior ſexagenario ſi minorem quinquagenaria duxiſſet, perinde habebatur ac ſi minor LX. annorum duxiſſet vxorem. *Cauſſæ quæ Tiberium, quæ Claudium mouerint, in aperto. Ille quod plurimum fieri ſolet, ſpectauit: hic, quod per naturam poteſt. Adeò autem amare & virum exercere ſexagenarius poteſt, vt ſint octogenarij ſenes ijdémque patres inter exempla. At mulier quinquagenaria maior, vix eſt vt impleatur.*

Ne ſexagenarij ducant. Ne quinquagenariæ nubãt.

Vide Appulei. apol. II. pro ſe.

Claudius fibulã laxauit ſexagenariis.

Suetonij vera lectio & mens.

Cauſſa variantis conſtitutionis inter Tib. & Claud.

CAPVT *de libertate coniungendi; quod tamen* XXXV. *in ordine fuit. Marcianus:* Capite trigeſimoquinto legis Iuliæ, qui liberos quos habent in poteſtate iniuria prohibuerint ducere vxores vel nubere, vel qui dotem dare

Ne arceantur à matrimonio liberi.

L. XVIII. De ritu nupt.

dare non volunt: ex conſtitutione, *&c. Simile in libertis, etiamſi iurauerint, l.* V II. *De operis libert.*

Tempus legitimú inter nuptias vett. nouasque. Monogamia improbata. Diſcrimen hac parte inter Iuliam & Papiã.

C A P V T *de interuallo temporis à morte coniugis vel diuortio, ad coniugium nouum. Neque enim probata Iuliis legibus monogamia: ſed ad matrimonia compulſi iterum, vidui aut diſparati. Diſcreparunt in tempore Iulia & Papia. Nam vt Vlpianus notat tit.* X I I I I. *Feminis lex Iulia à morte viri, anni vacationem tribuit: à diuortio, menſium ſex. At Papia clementior, à morte, biennium indulſit; à repudio, annum & menſes ſex. In Suetonio, Triennium leges: nec id te turbet. Exſoluit eum nodum Dio in oratione Auguſti ad cælibes lib.* L V I. κᾲ οὐδὲ ἐς ταῦτα μέντοι κατήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον τρία ἔτη ὅλα πρὸς παρασκευὴν ὑμῖν ἔδωκα, τὸ δὲ δεύτερον, δύο. *Id eſt*· Nec ad iſta feſtinanter impuli vos, ſed primùm tres integros annos ad apparatum rei conceſſi, deinde binos.

Remota in Suetonij verbis hæſitatio.

Præmia maritis patribusq́. Præmia duplicia.

C A P V T *de præmiis maritorum, patrúmque: quod in ordine ſeptimum fuiſſe, colligas ex Agellij lib.*II.*cap.*XV. *Præmiis enim inuitandi fuerunt ad matrimonia & prolem frequentandam. Præmia duorum generum, Honores & Commoda. Quæ largiora vtraque apud patres: quædam tamen ſeorſim data etiam maritis. Veluti, honeſtior in ſpectaculis locus. Suetonius Auguſti cap.*X L I I I I. Militem ſecreuit à populo: maritis è plebe proprios ordines adſignauit. *Et ad eam ſententiam accipio, quod poëta Hiſpanus facetè ſcribit:*

Maritorum priuilegia.

Martialis illuſtratus.

Spadone cùm ſis euiratior fluxo,
Theatra loqueris, & gradus, & edicta,
Trabeáſque & Idus, fibuláſque cenſúſque.
Sedere in equitum an tibi liceat ſcamnis
Videbo Dindyme, non licet maritorum.

Mariti antelati in magiſtratu.

Præceſſerunt item mariti in magiſtratu, & in faſcibus. Agellius: Capite ſeptimo legis Iuliæ priori ex Conſulibus

libus faſces ſumendi poteſtas eſt, non qui plureis annos natus eſt, ſed qui plures liberos quàm collega aut in ſua poteſtate habet aut bello amiſit. Sed ſi par vtrique numerus liberorum eſt, maritus aut qui in numero maritorum eſt præfertur. *In numero maritorum, id eſt, opinor, ſponſus: vel etiam qui ius habeat ab Imperatore mariti. Id enim quoque dari ſolet, pariter ac ius liberorum. Didici ex vnico Dionis loco lib.* L X. *de Claudio:* τοῖς στρατευομένοις, ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. *id eſt,* Militibus, quoniam ex legibus vxores ducere iis non licebat, iura maritorum conceſſit. *Sed & plura maritis priuilegia in ſorte, in adminiſtratione prouinciarum: quæ hauries ex præmiis patrum ſtatim, ne eadem iteranda ſint. Patribus certè, vt prædixi, præmia vberiora, & pleno velut dimenſo legum. Idq́ non ſolùm è Iulia aut Papia, ſed more Rom. priſco.* Lex ſociis ac nominis Latini, qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat, vt ciues Romani fierent, *ait Liuius lib.* X L I. *Item à cenſoribus,* In quattuor vrbanas tribus (*eæ autem minus honeſtæ*) deſcripti erant libertini, præter eos quibus filius quinquenni maior ex SC. eſſet, *ait idem lib.* X L V. *Iulius Cæſar,* agrum Campanum diuiſit extra ſortem X X. millibus ciuium, quibus terni pluréſue liberi eſſent, *vt notat Suetonius cap.* X X. *& Appian. Ciuilium* I I. *Et exempla reperies fors ſit plura. Sed Auguſto in primis ea cura: non lege Papia ſolùm, vt cenſent quidam haud è vulgo, ſed iamdiu antè. Quod clarum ex iis quæ Dio ſcribit* L I I I. *de Præſidibus prouinciarum, &* L V. *ante Papiam latam. Fateor tamen, quod Papia præſertim. Præmia* πολυπαιδίας *ex ea lege, non abſurdè fecero, ſi ordine proponam. Primum. Vt in petitione candidati præferantur, quibus liberi plures. Tacitus lib.* I I. Contrà plerique nitebantur, vt numerus liberorum

Quid ſit, in numero maritorum eſſe.

Ius mariti.

Mariti in ſorte prouinciarum antehabiti.

Præmia patrũ multa.

Etiam veteri rep.

Auxit ea Auguſtus.

I. Patres in petitione prælati.

rorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat. *Lex, non alia quàm hæc Papia.* *Secundum. Vti præferantur proletarij in ſorte prouinciarum: & eaſdem diutius obtineant. Prius membrum è Tacito firmo, Annali* XV. Percrebuerat ea tempeſtate prauiſſimus mos, cùm propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios; præturáſque & prouincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptauerant. *Alterum è Dione* LIII. Præſides, *inquit*, annuos & ſorte lectos eſſe voluit, πλὴν εἴ τῳ πολυπαιδίας ἢ γάμου προνομία προσείη. *id eſt*, niſi ſicui multitudinis liberûm aut nuptiarum cauſſa priuilegium eſſet. *Quanquam id ad ſortem tantum referri fortaſſe par eſt, non etiam ad manſionem.* *Tertium. Præeant emineántque in omni magiſtratu. Colligas ex Agellij lib.* II. *cap.* XV. *verbis quæ ſuprà. Et ab hoc exemplo eſt, quòd qui plures liberos habet, in curia vel collegio primus ſententiam rogatur; in albo & proceſſu, ceteris præfertur. l.* IX. *C. De decur.* *Quartum. In honoribus petendis, gratia fit annorum qui liberos habent: & quidem pro numero liberorum. Exempli cauſſa, minores* XXV. *annis ad honores non admittuntur, niſi beneficio prolis. Qui ergo quinque habent, anno vigeſimo admittuntur; qui tres, vigeſimoſecundo, & ſic deinceps. Vide l.* II. *De minoribus, quæ ad hanc ſententiam clara.* *Et Plinij locum eòdem traho, lib.* VII. *Epiſtol. præter meam ſuprà, aliorúmque mentem:* Celeſtrium Tironem familiariſſimè diligo. ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in Tribunatu liberorum iure præceſſit, ego illum in Prætura ſum conſecutus, cùm mihi Cæſar annum remiſiſſet. *Vbi vides dimitti etiam annos beneficio Cæſaris ſolere, quaſi liberos haberent.* *Quinctum. Qui plures liberos habet, id eſt, in vrbe tres, in Italia quattuor, in prouinciis quinque, à cura,*

II. Præferuntur in ſorte prouinciali.

III. Præcedũt collegas in magiſtratu.

IIII. Patribus gratia fit Legis Annalis.

Plinij nouus intellectus.

V. Immunes ſunt à cura, &c.

cura, tutela, ceteriſque muneribus perſonalibus immunis eſt. l. 11. De excuſationibus. l. 1. C. Qui num. liberor.

Sextum. Damnatorum liberi plures aſſem accipiunt, è conſtitutione Hadriani l. VII. De bonis damnat. Et ab ea mente Dio ſcripſit, Hadrianũ mitiores pœnas reis irrogaſſe liberos habentibus. quod Cuiacius notauit pridem. Et plura, quæ facilè colliges ex iis quæ dicam de mulctis. VI. Mitius cum damnatis agitur.

Ex his ortum celebre illud Ius trium liberorum: quod orbis pro beneficio Princeps dabat. Plinius lib. 11. epiſtol. Nuper ab optimo Principe trium liberorum ei ius impetraui: quod quanquam parcè & cum delectu daret, mihi tamen, tanquam eligeret, indulſit. *Idem ad Traianũ lib. x.* Exprimere domine verbis non poſſum, quantum mihi gaudium attulerit, quod me dignum putaſti iure trium liberorum. *Martialis,* Origo iuris triũ liberũm, Id princeps dabat.

Vxor cùm tibi ſit formoſa, pudica, puella,
Quò tibi natorum iura Fabulle trium?
Quod petis à noſtro ſupplex dominóque deóque,
Hoc dabis ipſe tibi, ſi potes arrigere.

Idem de ſe:

Præmia laudato tribuit mihi Cæſar vterque,
Natorúmque dedit iura paterna trium.

Dictum diſertè, trium liberorum: quia is numerus requirebatur ad præmia omnia legis. Iuuenal. Tres liberi opus ad plena præmia.

Ni numerum, ni tres impleuero; iuſta doloris
Næuole cauſſa tui.

Origo eius è lege Iulia, vti diſcas ex Dionis apto ad hanc rem loco, lib. LV. ἡ δὲ δὴ Λιουία ἐς τὰς μητέρας τὰς τρὶς τεκούσας ἐσεγράφη. οἷς γὰρ ἂν τὸ δαιμόνιον εἴτ᾽ οὖν ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν μὴ δῷ τοσαυτάκις τεκνῶσαι, τούτων τισὶν ὁ νόμος, πρότερον μὲν διὰ τῆς βουλῆς, νῦν δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ τῶν γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται, ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς τῆς ἀπαιδίας ἐπιτιμίοις ἐνέχεσθαι, καὶ τὰ τῆς πολυπαιδίας ἆθλα, Scripſit hæc Dio ante latãm Papiam.

πλὴν

πλὴν ὀλίγων τινῶν, καρποῦνται. *id eſt:* Liuia in numerũ matrum quæ ter peperiſſent adſcripta. Quibus enim ſeu viris ſeu feminis fatum aliquod prouentum tot liberorũ negauit; iis lex, antea quidem per Senatum, nunc autem per Principem iura gratificatur natorum. ita vt neque pœnis orbitatis obnoxij ſint, & præmia omnia multitudinis liberorum conſequantur, paucis ſaltem exceptis. *Vbi vides & feminis tribui ſolere id beneficium: quod primò & ex lege Iulia, à Senatu petebatur; poſtea à Principe. quanquam ea verba perperam, in longè ſequiorem ſententiam abduxit interpres. Hoc idem, ius parentum Iuuenalis appellat:*

Feminis tributum etiam id ius.

Peti ſolet à Senatu.

Ius parentum, idem.

Iura parentis habes, propter me ſcriberis heres.

& Tacitus hîc Priuilegia parentum. Alij ſimpliciter etiam, Ius liberorum. In fragmento iuris veteris, quod euulgauit doctiſſimus Pythoeus: Mulier ſine auctoritate tutoris manumittere poteſt, ſi ius habeat liberorum. *Et Paullus lib.* IIII. *Sentent. ad* Sc. *Tertullianum, plus ſemel. Ius liberorum tamen propria quadam & alia ſignificatione capi in Vlpiani Fragm. tit.* XVI. *& l.* I. *C. De iure liber. non vanè notat noſtri æui Iuriſconſultus ad fragmenta ea ipſa: & nodum quem Duarenus ligauerat* I. *Diſput. cap.* XL. *doctè ſoluit. Iubeo lucem huic rei mutuari te ab illo Sole, in eapſe Fragmenta. Sed & quattuor liberorum ius fuit: quod pertinuit (niſi in aliena regione aberro) ad libertinas, non ingenuas. certè ita diſtinguit* Sc. *Tertullianum, de quo vide Paullum lib.* IIII. *tit.* IX. *Quod tamen ius vetuſtius eſt illo* Sc^{to}*: & mentio eius in Suetonij Claudio cap.* XIX. *vbi Princeps,* Feminis *(quæ naues ſcilicet mercaturæ cauſſa fabricarent)* ius tribuit quattuor liberorum. *De præmiis, iſta.*

Ius liberorum, idem.

Quid tamen propriè ſit.

Ius quattuor liberorum.

CAPVT *de pœnis mulctiſque cælibum & orborum. Quæ etiam in lege Iulia fuerant: ſed Auguſtus, vt ipſe apud*

Cælibatus pœnæ & orbitatis.

Dionem

Dionem fatetur, intendit auxítque. Pœna prima & maxima, Vti cælibes ex teſtamentis nihil caperent, niſi è proximè iunctorum: orbi, non niſi dimidium. Melior ergo conditio orborum: & iure, quia mariti ſaltem. Sozomenus lib. I. *Eccleſ. hiſtor. diſcrimen hoc bene notat:* Νόμος οὖν ῥωμαίοις παλαιὸς, ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι κωλύων τοὺς ἀγάμους τοῖς μὴ τοιούτοις. περὶ ἄλλα τε πολλὰ, καὶ τὸ μηδὲν κερδαίνειν ἐκ διαθήκης τοὺς μὴ γένει ἐγγυτάτω προσήκοντας. τοὺς δὲ ἀπαίδας, ζημιοῦν τὸ ἥμισυ τῶν καταλελειμμένων. Cælibes nihil capiunt, orbi dimidium.

Cælibes ergo nihil capiunt: adeò vt ſcripſerit Vlpianus, Cælibi relictum legatum caducum fieri, niſi legi intra centum dies paruerit. *Et reſpexit ad has pœnas Plutarchus, libello* περὶ φιλοστοργίας. ῥωμαίων πολλοὶ, *inquit,* γαμοῦσι καὶ γεννῶσιν, οὐχ ἵνα κληρονόμους ἔχωσιν, ἀλλ᾽ ἵνα κληρονομεῖν δύνωνται. *id eſt,* Romanorum plerique vxores ducunt & liberos ſerunt, non vt heredes habeant, ſed vt heredes ipſi eſſe poſſint. *Nec vanè imputat adulter apud Satyricum marito:* Caducum fit quod cælibi relinquitur.

Iuuenalis explicatus.

———propter me ſcriberis heres,
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.

Tertullianus de Monogamia: Aliud eſt ſi & apud Chriſtum Legibus Iuliis agi credunt, & exiſtimant cælibes & orbos ex teſtamento Dei ſolidum non poſſe capere. *Ideò toties apud Iuriſconſultos de ſolidi captione lectum quæſitúmque. vt l.* LXII. *l.* LXXVIII. *De hered. inſtit. l.* VI. *De vulg. & pupill. ſubſtit. l.* XII. *§. fin. De iure fiſci. quæ omnia propriè ad orbos ſpectant patréſque ſolitarios.* Solidum capere.

Quidquid autem hoc modo præter legem legatum aut relictum; caducum fiebat ibátque in fiſcum. ideóque Caducaria lex Iulia dicta alibi Vlpiano. Tacitus: Lege Papia præmiis inducti * vt ſi à priuilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret. *id eſt, ærarium publicum bona quibus dominus non eſſet, occuparet.* Caducaria lex.

Refutatus Vertranius. *cuparet. Ea enim mens; nec audio Vertranium emendantem*, ne ſi à pr. par.ceſ.v.p.o. populus vacantia teneretur. *quæ emendatio frigidior eſt, vt ille ait, Gallica niue.*

Ferreti iudiciū probum. *Ferretum potius audio, de corruptione & defectu loci verè iudicantem. Prior enim pars ad præmia delatorum attinet: quibus ſequentia filo orationis non reſpondent.*

Ræuardi ſententia noua. *Ræuardus noſter ad l.* CCVIII. *De Reg. iuris, ex his Cornelij verbis efficit, lege Papia diſcrimen nullum fuiſſe inter cælibes orbóſque, & pariter omnes ab hereditatibus legatíſq. ſubmotos. Diſcrimina quæ deinde reperta, eſſe à Tiberio qui legis eius nexus multos exſoluit & nodos. Ambigo. Illud ſcio, ex Vlpiani titulo* XIII. *totum hoc zetema definiri potuiſſe: integer exſtaret modò. At nunc nihil præter Indicem eſt,* De cælibe, orbo, & ſolitario patre. *Et quidem ſi cælibes nihil acceperint, vti certum: orbos ſemiſſem habuiſſe, ſolitarios patres maiorem aliquam portionem ratio conſentit.*

Diſcrimen videri fuiſſe cælibis, orbi, ſolitarij patris.

CAPVT *de iis quæ coniuges inter ſe capiunt, adfine priori. Vlpianus tit.* XV. Vir & vxor inter ſe decimam matrimonij nomine capere poſſunt. Quòd ſi ex alio matrimonio liberos ſuperſtites habeant, præter decimam quam matrimonij nomine capiunt, totidem decimas pro numero liberorum accipiunt. *Vide eundem Vlp. tit.* XVI. De ſolidi capacitate inter virum & vxorem. *Cauſſa enim ſunt, è quibus ſolidum interdum coniuges capiunt: quas omnes clarè ibi recenſet Iuriſconſultus. Reſpexit huc Orator vetus:* Placet ergo ô leges diligentiſſimæ pudoris cuſtodes, decimas vxoribus, quartas meretricibus dari? *Decimaria ea lex ſublata, l.* II. *C. De inf. pœn. cæl & orbit.*

Decimaria lex inter coniuges.

Interdum tamen ſolidum capiunt.

Sublatæ decimæ.

CAPVT *de bonis libertorum. Vide Vlpianum tit. vlt. & Inſtit. lib.* III. *Caput item de liberatione operarum: cuius verba l.* XXXVII. *De operis libert.*

Iura in bonis libertorū; pro ratione liberorum.

CAPVT

CAPVT de diuortiis. Vt dotem amittat, cuius culpa diuortium factum. Eóque de dote, multa in Comment. Iuriſconſultorum ad Papiam legem. vide l. LXIIII. Soluto matrimonio. Plura capita omitto ſciens voléntque: quia ad ſubtilitates potius iuris pertinent, quàm cognitionem antiquitatis. Indicem tamen ſubieci capitum, quæ ſparſa in iure ad hanc legem. Ea ſiquis ornare, augere, calamiſtris etiam volet inurere, liceto. Hoc prædico, Briſſonio aliquo aut Cuiacio ad hanc rem opus eſſe, non dupondio Iuriſconſulto. Scripſerunt ad legem Iuliam & Papiam iſti. Modus diuortiis impoſitus. vt ait Suetonius.

Index eorum qui ad Papiam ſcripſerunt, collectus è Pandectis digeſtusq́.

TERENTIVS CLEMENS, qui ſcripſit libros XX. ſed laudatum tantum inuenio XVIII.

Terentius Clemens Iuriſc. non aliud ſcripſiſſe reperitur, præter ad has leges.

E libro I.

E libro II.

Sumptum caput CXLVI. De verb. ſignif.

E libro III.

Sumptum caput LII. De legat. II. cap. CXLVII. De verb. ſignif. cap. XXI. De ritu nuptiar. cap. LXI. De iure dotium.

E libro IIII.

Caput LXXI. De hered. inſtit. cap. VI. De vulg. & pupill. cap. LXVII. Ad legem Falcid. cap. LIII. De legat. II. cap. LXII. De condition. & demonſtr.

E libro V.

Caput XXXI. Qui & à quib. manumiſſ. cap. LXIIII. De condit. & demonſtr. cap. CLI. De verb. ſignif. cap. XXV. De donat. inter vir. & vxorem.

E libro VI.

E libro VII.

E libro VIII.

Caput XIIII. *De operis libert. cap.* XXXII. *Qui & à quibus manum. cap.* XLVIII. *De ritu nuptiar.*

E libro IX.

Caput CLIII. *De verb.ſignif. cap.* X. *De iure patronat. cap.* XXXVIII. *De bonis libert. cap.* XXIIII. *Qui & à quibus manum.*

E libro X.

Caput XXXIX. *De bonis libert.*

E libro XI.

Caput CLIII. *De verbis ſignif.*

E libro XII.

Caput XXI. *De liberatione legata. cap.* LX. *De bonis libert. cap.* X. *De adſignand. libertis.*

E libro XIII.

Caput LIIII. *De legatis* II.

E libro XIV.

E libro XV.

Caput LVIIII. *De legat.* II: *cap.* XVI. *De optione vel elect. legata.*

E libro XVI.

Caput LXXXII. *De adquir. vel omitt. hered.*

E libro XVII.

Caput XXII. *De lib. & poſtumis: cap.* XVII. *De optione vel elect. legata.*

E libro XVIII.

Caput vnicum, De ademptione libert.

E reliquis duobus, nihil.

Caius IC. ad has leges. CAIVS, *qui ſcripſit libros* XV. *omnéſque inuenio laudatos.*

I E libro

E libro I.

Caput XVII. *De ſponſalibus.*

E libro II.

Caput XXX. *De ritu nuptiarum.*

E libro III.

Caput V. *De vulg. & pupill. ſubſtit. cap.* LXIII. *De condition. & demonſtrat.*

E libro IIII. V. VI. VII.

E libro VIII.

Caput IIII. *De bonor. poſſeß. cap.* CXLVIII. *De verb. ſignif. cap.* XLVI. *De ritu nuptiar.*

E libro IX.

Caput CL. *De verb. oblig.*

E libro X.

Caput XV. *De ſuis & legit. cap.* CXLIX. *&* CLII. *De verb. ſignif.*

E libro XI.

Caput XI. *Teſtamenta quemad. aperiantur: cap.* XIIII. *De iure fiſci.*

E libro XII.

Caput LV. *De legatis* II. *cap.* XVII. *De manumißio.*

E libro XIII.

Caput LXXIIII. *De heredib. inſtit. cap.* XXXV. *De ſtatuliberis: cap.* LXVIII. *De condition. & demonſtr. cap.* XIV. *De ſuis & legitimis.*

E libro XIV.

Caput LIII. *De adquir. vel omitt. heredit. cap.* LVI. *de Legatis* II. *& cap.* LVIII. *eodem.*

E libro XV.

Caput X. *De his quæ vt indign. auferuntur.*

VLPIANVS *ſcripſit ad haſce leges libros* XX. Vlpianus ad has leges.

L 3 *Citantur*

Citantur in corpore Pandectarum non vltra XVIII.

E libro I.

Caput XLIII. *De ritu nuptiar. cap.* LXII. *Ad legem Falcid. cap.* VI. *De iure aureor. anulor. cap.* CXXVIII. *De verb. ſignif. cap.* CCVII. *De diuerſ. reg. iuris: cap.* IIII. *De colluſ. detegenda.*

E libro II.

Caput LXXIX. *De adquir. vel omitt. heredit. cap.* CXXX. *De verbor. ſignif. cap.* I. *De concubinis.*

E libro III.

Caput CXXXI. *De verb. ſignif. cap.* XXVII. *De ritu nuptiar: cap.* XI. *De diuortiis: cap.* IIII. *De iure aureor. anulor.*

E libro IIII.

Caput XXIII. *Quando dies legator. cap.* IX. *De captiu. & poſtlim. cap.* CXXXIII. *De verb. ſignif. cap.* CCIX. *De diuerſ. reg. iuris.*

E libro V.

Caput CXXXVI. *De verb. ſignif. cap.* VI. *De gradib. & adfinib.*

E libro VI.

Caput XXXI. *De ritu nuptiar.*

E libro VII.

Caput CXXXIX. *De verb. ſignif. cap.* LXIIII. *Soluto matrimonio.*

E libro VIII.

Caput III. *De caſtrenſi peculio: cap.* LI. *De legatis:* II. *cap.* CXLI. *De verb. ſignif. cap.* XXXVI. *De mort. cau. donation. cap.* LXI. *De condition. & demõſtrat.*

E libro IX.

Caput CXLIII. *De verb. ſignif.*

E libro X.

Caput XI. *De iure patronat. cap.* CXLV. *De verb. ſignif.*

E libro

E libro XI.

Caput XXXVI. *De operis libert. cap.* XXXVII. *De bonis libert.*

E libro XII.

E libro XIII.

Caput LXIIII. *Ad leg. Falcid. cap.* LIX. *De condit. & demonſtration. cap.* IIII. *De his quæ pro non ſcript. habentur: cap.* X. *&* XII. *Teſtam. quemadm. aperiantur: cap.* LXXXI. *De adquir. vel omitt. heredit.*

E libro XIIII.

Caput IX. *De his quæ vt indign. aufer.*

E libro XV.

Caput XXXVII. *De mort. cau. donation. cap.* XXII. *De vſu & vſufr. legat.*

E libro XVI.

Caput LX. *De legatis* II.

E libro XVII.

E libro XVIII.

Caput LXXXIII. *De adquir. vel omitt. heredit. cap.* LXVI. *Ad leg. Falcidiam: cap.* LXI. *De legatis:* II. *cap.* XVI. *De iure fiſci.*

PAVLLVS *ſcripſit libros* X. *ſi credimus Indici Pandectarum priſco. Inuenias tamen citatum* XII. *librum, non ſine errore ſcribæ, vti cenſeo.* Paullus ad has leges.

E libro I.

Caput XLIIII. *De ritu nupt. cap.* CXXIX. *De verb. ſignif.*

E libro II.

Caput LXIII. *Ad leg. Falcidiam: cap.* XXXV. *De operis libert. cap.* XXXVII. *eod. cap.* CXXXIIII. *De*

verb. ſignif. cap. XLVII. *De ritu nuptiar. cap.* LXIII. *Soluto matrim. cap.* CXXXVII. *De verb. ſignif.*

E libro III.

Caput VIII. *De captiu. & poſtlim. cap.* CXXXII. *De verb. ſignif. cap.* CCVIII. *De diuerſ. reg. iuris.*

E libro IIII.

Caput LXXXVII. *De legatis: cap.* CXXXVIII. *De verb. ſignif.*

E libro V.

Caput LXXI. *De hered. inſtitu. cap.* VI. *De adim. vel transfer. legatis: cap.* LXXXVIII. *De legat.* III: *cap.* XXIX. *De rebus auct. iud. poßid. cap. vltimum, De iure codicillorum: cap.* XLIX. *De legat.* II: *cap.* IIII. *Pro herede: cap.* LXVIII. *De adquir. vel omitt. hered. cap.* LXXX. *eodem.*

E libro VI.

Caput XXIX. *De liberatione legata: cap.* LXXXIX. *De legatis* III: *cap.* LXV. *Ad leg. Falcid. cap.* XXIIII. *Quando dies legator. cap.* XXIX. *De legatis: cap.* CXL. CXLII. *De verb. ſignif.*

E libro VII.

Caput XIII. *De iure fiſci: cap* XC. *De legatis* III: *cap.* XXI. *De vſu & vſufr. cap.* LX. *De condit. & demonſtr. cap.* VII. *Si cui plus quàm per leg. Falc.*

E libro VIII.

E libro IX.

Caput V. *De iure aureor. anulorum.*

E libro X.

Caput XIII. *Si quid in fraud. patroni: cap.* CXLIIII. *De verb. ſignif.*

E libro XII. corruptè.

Caput II. *De concubinis.*

MAR-

MARCELLVS *ſcripſit libros ſex. Reperio tantùm laudari iſtos.* Marcellus ad has leges.

E libro I.

Caput XXXVIII. *De mortis cau.donat. cap.* XXXII. *De ritu nuptiar. cap.* XLIX. *eodem.*

E libro III.

Caput XXXIII. *& L. De ritu nuptiar.*

IVNIVS MAVRICIANVS *ſcripſit pariter libros ſex. Exſtant iſta.* Iunius Mauricianus, citatur tantùm ad has leges.

E libro II.

Caput LVII. *De legatis* III: *cap.* XXIII. *De vſu & vſufr.*

E libro III.

Caput XV. *De iure fiſci.*

Atque hæc collegi. ſiquid humanitus omiſi, commiſi: adde, corrige, ignoſce. Ex hoc quidem ordine quem propoſui, non difficile cognoſcere filum &, vt ſic dicam, continuam οἰκονομίαν *Iuliæ Papiæq; legis. Illud moneo, & fortaſſe primus, in veteri Pandectarum Græcanico indice, has duas* κατ' ἐξοχὴν *& quia in iure plurimi vſus, appellari* ἁπλῶς *Leges. Ita legis,* Μαυρικιανοῦ Ad leges βιβλία ἕξ. Τερεντίου Κλήμεντος Ad leges βιβλία εἴκοσι. Μαρκέλλου Ad leges βιβλία ἕξ. Γαΐου Ad leges βιβλία δεκάπεντε. Παύλου Ad leges βιβλία δέκα. Οὐλπιανοῦ Ad leges βιβλία εἴκοσι. *& caue aliter acceperis, quàm ad Iuliam & Papiam leges. Argumenta clara: quoniam & numerus librorum ferè conuenit; & nuſquam ij ſcriptores in Pandectis ſimpliciter Ad leges laudantur, ſed Ad Iuliam & Papiam ſaltem. Scies & illud, valuiſſe has leges ad Seueri Imp. æuum, qui non abrogauit quidem, ſed imminuit: maximè ea parte, quà fuit de gignendis libris. Tertullianus Apol. cap.* IIII. Nónne & vaniſſimas Papias leges,

In Pandectis Ad leges, ſimpliciter: pro, ad Iuliam & Papiam.

Seuerus imminuit Papias leges.

 quæ

quæ ante cogunt liberos ſuſcipi, quàm Iuliæ matrimonium contrahi, poſt tantæ auctoritatis ſenectutem heri Seuerus conſtantiſſimus Principum excluſit?

Et Conſtantinus Theodoſiusque.

Cælibatus deinde pœnas ſuſtulit Cōſtantinus, propter Chriſtianos παρθενίαν καὶ ἀπαιδίαν διὰ θεὸν ἀσκοῦντας. *Euſeb. in vita Conſtantini, & Sozomenus lib.* I. *Carpſit Papiam & in parte Theodoſius, vt habes l.* I. *C. De iure liberorum; & principes ſecuti. Sed nos ſatis exſpatiati, ad lineas redeamus, quod dicitur, & in gradum.*

PAG. 91. Statim turbidis Lepidi rogationibus. *De quibus Florus lib.* IIII. *& quædam Salluſt. in Fragm.*

Numerus non exactus.

Continua per viginti annos diſcordia. *Rotundus numerus, non verus. Nam à Pompeij* II. *conſulatu ad Auguſti* VI. *ſunt inter anni* XXIIII.

Præmia delatorum in Papia.

Lege Papia præmiis inducti. *Delatores ſcilicet accuſatoréſque. Suetonius* Nerone, *cap.* X. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. *vt appareat præmia magna fuiſſe, & fortean tertiam aut ſemiſſem.*

Multorumque exciſi ſtatus. *Hoc eſt quod antea dixit,* omníſque domus delatorum interpretationibus ſubuertebantur. *Et calumniæ multæ in hac lege circa ingenuitatis iura, & ſimilia: vt periclitaretur non dubiè multorum ſtatus. Plinius Panegyrico, de hiſdem:* Vidimus delatorum iudicium quaſi graſſatorum, quaſi latronum. Non ſolitudinem illi nouiter, ſed templum ſed forum inſederant: nulla iam teſtamenta ſecura, nullus ſtatus certus, non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum auaritia. Aduertiſti oculos &c. *Quibus in verbis emendo,* Non ſolitudinem illi, non iter. *quod perperam coöleuerat,* nouiter. *Itinera ſanè inſident obſidéntque graſſatores.*

Seges calumniarum lex Papia, propter fiſci iura.

Plinius emendatur.

Vigintiuiratus capeſſendi neceſſitas.

Vtque munere capeſſendi vigintiuiratus ſolueretur. *Non ergo aditus ad maiores honores, niſi illo adepto?*

Apparet

Appæret ex his verbis. niſi ea Taciti mens eſt, vt ſolueretur legibus in capeſſendo vigintiuiratu. Dictio ſubobſcura eſt. Vigintiuiros aperuit nobis ſolus Dio LIIII. *Triumuiros Monetales, Triumuiros Capitales, Quattuoruiros viales, Decemuiros Stlitibus. Inſtituti ſunt ab Auguſto, anno* DCCXLI.

Qui ſint xx. viri.

Quinquennio maturius quàm per leges Quæſituram peteret. *Vides ergo quàm aberret vir doctus & Italiæ ſuæ Suada, qui negat legitimam vllam ætatem Quæſturæ fuiſſe. Fuit. præter hunc locum, Spartianus in Iuliano:* Quæſtor, ante annum quàm legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt. *Suetonius in Calig. cap.* I. Quæſturam quinquennio antequam per leges liceret, & poſt eam Conſulatum ſtatim geſſit. *Sed quæ nam illa? Opinor Auguſti & deinceps æuo, fuiſſe annum *vigeſimumquintum. Certè non intrà. argumento Quinctiliani verborum lib.* XII. Caluus, Cæſar, Pollio, multo ante quæſtoriam omnes ætatem grauiſſima iudicia ſuſceperũt. *Atqui anno,* vnoetuigeſimo Cæſar Dolabellam, altero & vigeſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multò ætate antecedens Caluus Vatinium iis orationibus inſecuti ſunt, quas hodiéque cum admiratione legimus, *ait alibi idem ſcriptor. Nec multum citrà. quia reperio Catonem* XXIX. *ætatis, Gracchum vigeſimoſeptimo Quæſturam geſſiſſe. Plinij locus eſt, qui* XXII. *adſtruere videatur, ad Traianum:* Cautum eſt domine, Pompeia lege ne quis capiat magiſtratum néue ſit in Senatu minor annorum XXX. Secutum eſt dein edictum Diui Auguſti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & viginti capere. *ſed cùm is ad prouincias, & propriè ad Bithyniam ſpectet, nihil muto. Quòd verò diſertè finierim vigeſimumquintum: inducit me Dio lib.* LII. *Qui ex decreto Mæcenatis (quod ſecutus haud dubiè Cæſar,* aut

Manutius de Legibus.

Ætas Quæſturæ certa fuit.

Quænam illa?

*Aut certè vigeſimumquartum. argumento claro, quòd Tiberius Quæſtor fuit vndeuiceſimum annum agens, ait Velleius. Atqui ille ipſe nõ niſi quinquennio maturius creatus, quàm per leges, vt Dio notat clarè LIII. & Tacitus ſtatim. Ergo legitimus Quæſturæ annus videatur XXIIII.

Annum XXV. aut XXIIII. fuiſſe.

aut vt melius dicam, accommodata à Dione tota oratio illa ad formam reip. Auguſtaa) Senatoriæ ætati definit annum XXV. *Quæſtura autem primus gradus in Senatum: illa ergo etiam Quæſtoria ætas. Colligas & non obſcurè idem ex l.* II. *De minoribus.*

Senatoria ætas.

Prætendebat ſibi atque fratri decreta eadem. *Vide Dionem de Tiberio, lib.* LIII. *in actis anni* DCCXXX. *de Druſo lib.* LIIII. *actis anni* DCCXXXV.

Tyrocinij dies ſollennis.

Quo primum die forum ingreſſus eſt, congiarium plebi. *Id eſt Tyrocinij die, ſiue togæ virilis. quo, auſpicij cauſſa, tyrones à patre proximiſque ſollenni officio in forum deduci, & inde in Capitolium ſolent. Notat Plutarchus in Bruto: & Valerius Max. lib.* V. *cap.* IIII. M. Cotta eo ipſo die quo togam ſumpſit virilem, protenus vt è Capitolio deſcendit, C. Carbonem, à quo pater eius damnatus fuerat, poſtulauit. *Suetonius in Auguſto:* Duodecimum & decimumtertium conſulatum magno, id eſt, XVII. annorum interuallo, vltrò petiit, vt Caium & Lucium filios ampliſſimo præditus magiſtratu, ſuo quemque tyrocinio deduceret in forum. *In Tiberio:* Romam reuerſus, deducto in forum filio Druſo. *Munera etiam ſportuláſque dari tyrocinio ſolere, obſeruabis hîc ex Tacito, & Suetonij Nerone, cap.* VII. Deductus in forum tyro, populo congiarium, militi donatiuum propoſuit. *& Calig. cap.* X. *Nec in principum modò liberis, ſed vulgò id ſeruatum, diſco ex Plinio lib.* X. *Epiſt.* Qui virilem togam ſumunt, vel nuptias faciunt vel ineunt magiſtratum, ſolent totam bulen atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binóſque denarios vel ſingulos dare.

In forū Capitoliumque ab agnatis deducebantur tyrones.

Sportulas dabant.

Etiam vulgò.

Seiani filia Claudij filio deſponſa.

Pag. 92. Quòd filio Claudij ſocer Seianus deſtinaretur. *Explicat Suetonius, Claudij cap.* XXVII. Druſum Pompeiis impuberem amiſit, pyro per luſum in ſub-

in ſublime iacto & hiatu oris excepto: *cui & ante paucos dies Seiani filiam deſpondiſſet. *ita enim eum locum in Antiquis olim reſtituimus. Vide infrà, initium libri* IV. *Fortè leg. cùm ei

Cenſoria etiam poteſtate legendis equitum decuriis functus. *Munúſne illud intellegit, quod Auguſtus inſtituit, Triumuiratum recognoſcendi equites? de quo Sueton. cap.* XXXVII. *An potius lectas ab eo decurias iudicum vult, (quod Cenſorium olim munus) honore à Principe dato?* Pro cenſore legebat equites.

Quòd ſibi inter ſpectacula gladiatorum loco non deceſſiſſet. *In theatro olim diſcreta loca: nondum, vt vides, in Circo aut Amphitheatro. Aliâs, cauſſa non fuiſſet huic querelæ. Diſcreuit primus Claudius Imp. &* in Circo (*Suetonij verba ſunt cap.* XXI.) propria Senatoribus conſtituit loca, promiſcuè ſpectare ſolitis. *Tamen Auguſti temporibus decretum Patrum fuit,* vt quoties quid ſpectaculi vſquam publicè ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret *Senatoribus, ait idem Suet. in Aug. cap.* XLIIII. *Sed id in Italia dumtaxat fuit firmum.* Loca in Circo non diſcreta Patribus. Primus Claudius deſcripſit. Suetonij verba ſtrictius capienda, præut ſonant.

PAG. 93. Memorabantur exempla maiorum. *Si animus eſt, conſule Electa mea, capite De lictoribus. & adde quod in Plutarchi Gracchis ſcribitur, C. Veturio mortem allatam, quia Tribuno in forum venienti nō deceſſiſſet.* Decedere magiſtratui.

Oratorum ea ætate vberrimus erat. *Dico lib.* VI.

Fraude mancipum & incuria magiſtratuū, plurima per Italiam itinera interrupta. *Mancipes hîc, qui vias publicas reficiēdas quæſtus ſui cauſſa redimebant. Hyginus;* Viæ publicæ & Curatores accipiunt, & per redemptores muniūtur. *Lapis Romæ, in hortis Carpenſibus,* Mancipes, qui dicti.

CN. CORNELIO
CN. F. SAB.
MANCIPI. VIAE. APPIAE.

Sed

Magiſtratus nomen, ad Curatores viarũ.

Olim cenſores vias curabant. Poſtea Quattuoruiri.

Sed qui magiſtratus? credo, intellegit minores, id eſt Curatores viarum qui ab Auguſto. Nam olim Cenſoribus ea cura. Cicero de Legibus: Cenſores vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuẽtor. *Deinde Quattuoruiri inſtituti, quorum propriè id munus. Pomponius De origine iuris:* Eodem tempore & Quattuoruiri qui curam viarum gererent conſtituti. *tempus intellegit, poſt creatum Prætorem peregrinum, qui fuit annus vrbis* D X. *Ij videntur à Varrone non inconcinnè dicti Viocuri. Antiqui ergo Quattuoruiri viarum. ſed non ſufficientibus iis, additi duo, factique Seuiri, vti docebo mox ex Dione. Etiam Curatores extra ordinem reperti, quos deſtinabant ſingulis viis. Ita Cæſar Curator viæ Appiæ Plutarcho dicitur: Thermus Flaminiæ, Ciceroni. Auguſtus deinde,* quò plures partem adminiſtrandæ reip. caperent *(ait Suetonius)* noua officia excogitauit Curam operum publicorũ, Viarum, Aquarum. *Sed quomodo noua, ſi iamantè Quattuoruiri viarum, ſi Curatores? Silent ſcholiaſtæ: ſed verè dicam ego. Curatores ante Auguſtum, fateor: ſed nec perpetuum id, nec certum munus. Fecit vtrumque Auguſtus. Quod ad* I V. *viros: ſcito diſcretum à Curatoribus eorum munus. Quattuoruiri vias vrbis curabant: Curatores, eas quæ extra vrbem. Docuit me hoc Dio lib.* L I I I I. *De Vigintiuiris: vbi clarè ſcriptum è Seuiris viarum, amotos ab Auguſto duos qui vias curabant extra muros;* τοὺς *(ait)* ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειζομένους: *retentos quattuor, qui in vrbe. Ergo ſub Auguſto & Curatores viarum & Quattuoruiri, quorum munera locis regionibúſque diſtincta. Et digniores ſanè Curatores: quia in vias illas grandes extra vrbem, ſumptus & moles maior. Ideò Plinius gratulatur Cornuto de eo munere, lib.* V. *epiſtol.* Receſſeram in municipium, cùm mihi nunciatum eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Æmiliæ viæ curam. Exprimere non poſſum quanto

Viocuri, id eſt, qui curãt vias.

Seuiri viarum.

Curatores extraordinarij, viri illuſtres ferè.

Explicatus nodus in Suetonij verbis.

Curatores perpetui ab Auguſto.

Diſcrimen inter IIII. viros & Curatores.

Curatores digniores habiti.

quanto ſim gaudio adfectus & ipſius & meo nomine. *Et in lapidibus paßim inter alios honores inſculptum* CVRATORI. VIARVM. *aut plurimum*, CVRATORI. VIAE. APPIAE. *Salaria, Flaminia &c. nominibus expreßis. quia ferè Curatores dabantur certis viis, vni pluribúſue. Et hos quidem Curatores fuiſſe cenſeam, à quibus mancipes redimebant, & quorum negligentia hic culpata.* Certis viis adtributi.

Executionem eius negotij libens ſuſcepit. *Non nunc tantùm, ſed & poſtea iterum ſub Caio: & vir cetera magnus, hæſit in his calumniæ ſordibus, bonis omnibus inuitis. Vide Dionem lib.* LIX. Corbulonis prima fama non bona.

Quod exitioſum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & haſta ſæuiebat. *In poſſeſſorum videlicet, qui agros haberent viæ vicinos. Quaſdam enim vias collatitia pecunia tueri finitimi debebant: vt vulgò hodie. Hyginus manuſcriptus:* Viæ publicæ auctorum nomina optinent, & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. Nam & quarundam tutelæ, à poſſeſſoribus, per tēpora, certa ſumma exigitur. Poſſeſſorum vias reficere.

Nequem magiſtratum cui prouincia obueniſſet, vxor comitaretur. *Olim id inſolens. Declamatores apud Senecam patrem, lib.* IX. *Controu.* II. *de Flaminio.* Hic eſt Flaminius qui exiturus in prouinciam, vxorem à porta dimiſit. *& alius:* In hoc tecum vxorem non miſimus? vt ſalua prouincia ſit, optemus meretrici bonam mentem. *ita lego locum eum & diſtinguo. Nec in crebro vſu etiam temporibus Auguſti. vt ex Suetonij verbis apparet, cap.* XXIIII. Diſciplinam ſeueriſſimè rexit. ne Legatorum quidem cuiquam, niſi grauatè, hiberníſque demum menſibus, permiſit vxorem interuiſere. *Sed irrepſit: & Germanico Agrippina in prouinciis comes, ipſi Auguſto Liuia.* Vxores non comitabantur maritos in prouincias. Seneca pater correctus. Mutatum id ſub Auguſto.

Plures

Quis Cæcina.

Plures per prouincias quadraginta ſtipendia expleuiſſet. *Eſt ergo idem ille Cæcina de quo ſuprà lib.* I. Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.

Plancina virilia munera obit.

Præſediſſe nuper feminam exercitio cohortium. *Tangit Plancinam. ſuprà:* Nec Plancina ſe intra decora feminis tenebat, ſed exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe.

Quot liberi Druſo.

PAG. 95. Tot communium liberorum parente. *Non plus trium. Infrà*: Eſſe illi cõiugem, & tres liberos.

Duo fortaſſe Lepidi, Manius & Marcus.

M. Lepidum & Iunium Blæſum. *Duóne ergo Lepidi eo tempore prænominibus iſdem? Nam alius certè ab iſto, qui Proconſul Aſiæ, pagina ſuperiore. Non cenſeo. Manium cenſeo prænomen fuiſſe huic, non Marcum, facili ſcriptorum in nota ea lapſu. Et herclè Manium Lepidum ſuprà reperies clarè, Lepidæ, quæ damnata, fratrem. Diuerſa etiam ingenia iſtorum. Marcus, ignauus, ſecors: Manius, prudens, grauis, ſæuis aliorum adulationibus aduerſus. quem Tacitus ex profeſſo laudat lib.* IV. *Repono ergo vbiq. Manium, in eo Lepido qui in Senatu & in vrbe.*

Diuerſis motibus ingeniiſq.

Incedebat deterrimo cuique licentia impunè probra & inuidiam in bonos excitandi, arrepta imagine Cæſaris. *Græci moris fuit, ad vim iniuriámq. arcendam, confugere ad templa, ſtatuas, aras. Eo genere tutelæ frequenter ſupplices vtebantur, frequentiſſimè ſerui. Euripides,*

Ad aram confugere mos Græciæ.

Supplices id faciebant & ſerui.

——ἔχει γὰρ καταφυγὴν θὴρ μὲν πέτραν,
Δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν. ——

Seruulus apud Plautum:

Ego interim hanc aram occupabo.

Tibullus explicatus.

Tibullus alludens,

Et Veneris ſanctæ conſidam vinctus ad aram.

Et bene, conſidam. quia ſupplicum, ſedere. Nec diis modò is honos,

is honos, ſed etiam heroibus quibuſdam, vt Theſeo Athenis. Theſei aſylum.
Plutarchus: κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ πόλει, παρὰ τὸ νῦν γυμνάσιον, ἔστι δὲ φύξιμον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας. *Romam ſerò, vt cenſeo, migrauit ille mos. nec libera rep. quidquam reperio, præter Romuli aſylum. Sub Imperatoribus tamen increbuit: & eorum ſtatuæ imagineſque paßim perfugium ſeruis. Seneca De clementia lib.* I. Seruis ad ſtatuam licet confugere. cùm in ſeruum omnia liceant, eſt aliquid quod in hominem licere commune ius animantium vetet. *Vlpianus in Pythæanis Fragmentis:* Ideóque cognoſce de querellis illorum qui ex familia Iulij Sabini ad ſtatuam confugerunt, & ſiue durius habiti quàm æquum, vel infami iniuria adfectos cognoueris, vænire iube, vt in poteſtatem Sabini non reuertantur. *Etiam ingenuis, iniuria adfectis. Suetonius in Aug.* Antonium iuuenem ſimulacro Diui Iulij, ad quod poſt multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit. *In Tiberio, de Agrippina:* Nouiſſimè calumniatus modò ad ſtatuam Auguſti, modò ad exercitus confugere velle. *Réſque eò euaſit, vt non periculi ſolùm fuga, imago Imperatoris eſſet, ſed calumniæ occaſio. Ea arrepta, inferre iniuriam licebat, non ſolùm vitare. Vides hîc in Tacito: & eleganter in Philoſtrato De vita Apollonij lib.* I. Erat, *ait*, apud Aſpendios aſylum Tiberij, ſtatuæque ſanctiores illis in locis venerabilioréſque quàm Iouis Olympij ſimulacrum habebantur. ita vt impietatis damnatus quidam fuerit, quòd ſeruum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberij imagine ſignatam geſtabat. *Itaque ſubuenerunt mox leges: &*, Ne ad ſtatuas vel imagines quis confugiat, Senatus cenſuit: eúmque qui imaginem Cæſaris in inuidiam alterius prætuliſſet, in vincula publica coërceri Diuus Pius reſcripſit. *ait Calliſtratus l.* XXVIII. *De pœnis.*

Romæ quādo id cœperit.

Imperatorum ſtatuæ, perfugium.

quasi idem [illegible]

Ad eas etiam ingenui confugiebant.

Hoc prætextu ad calumnias abuſi.

Philoſtrati egregius locus.

Perfugium illud vetitum.

Vide l. vnic. C. De his qui ad ſtat. conf.

Statuarũ quarundam ius eximium.

De pœnis. Sed & ſtatuæ deorum eodem iure. itaque quibuſdam adſcriptum, à ſeruo non tangi. Lauinij, marmorea baſis,

MAVORTIO
SACR.
HOC. SIGNVM
A. SERVO. TANGI
NEFAS. EST.

Neque ipſe audeat ius experiri. *A gloſſa videtur,* Ius. *Experiri enim, pro iure agere, frequentiſsimum priſcis.*

Cuſtodia publica.

Conuictamque attineri publica cuſtodia iuſſit. *Publicam cuſtodiã, puto carcerem: diſcretámq. à militari.*

Ædificationes in vitio.

Diem ædificationibus, noctem conuiuiis traheret. *Veráne hæc lectio? ſi eſt; interpretor in Druſo notari ſtudium ædificandi, & crebras inſanáſque ſubſtructiones. ex ſententia ſcriptoris Græci apud Suidam* οἰκοδομήματα ἀσύνετα καὶ δαπανηρὰς λειτουργείας χαίρειν ἐάσαντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν. φευκτέον γὰρ, ὁ ἄρχων ὁ χαίρων οἰκοδομήμασιν ἀποτρεπτέον. *Nam hoc tolerabile, præquam illud Ferreti.*

Ferreti ridiculoſa interpretatio.

Refutata vulgata lectio.

Ædificationibus, *ait*, pro eo quod eſt emendandis rebus: niſi in verbo mendum ſit. *Sed eſt profectò, me quoque iudice, mendum. Quis enim apud Romanos viro principi ædificationes vitio dedit? laudi potius: vt M. Agrippæ, Auguſto, aliiſque. Et vt vitium ſint: quis ſcriptor id prodidit de Druſo? cuius monumentum vllum ædificiúmue ſuſpicione non tango. Lego,* editionibus. *conuenienter ſanè ad Druſi mores. Nam Editiones, propriè ſpectacula muneráque: Editores, qui ea præbent, vti in Saturnalibus dixi. Diem ergo trahebat Druſus editionibus, ſiue ſpectaculis: noctem, conuiuiis epuliſque. Notant vtrumque id vitium in eo ſcriptores. Noſter ſuprà:* Edendis gladiatoribus Druſus præſedit, quanquam vili ſanguine nimis gaudens. quod in vulgus formidoloſum, & pater arguiſſe diceba-

Correctio in Tacito.

Druſi vitia duo, Ebrietas & Crudelitas.

dicebatur. *Vbi vides deſcribi ſtudium eius in gladiatores, non ſine ſæuitiæ nota. Nec in gladiatores modò, ſed & hiſtriones, ſcenicóſque. Dio:* τοῖς τε ὀρχησταῖς οὕτω προσέκειτο, ὥστε καὶ στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μηδ' ὑπὸ τῶν νόμων, οὓς ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς ἐσωνλωύχει, καθίστασθαι. *Id eſt:* Pantomimis adeò deditus fuit, vt & ad ſeditiones concitaret eos, neque legibus, quas Tiberius ſuper iis tulerat, parere ſineret. *Iterum:* τῷ δὲ Δρούσῳ τῷ υἱεῖ, καὶ ἀσελγεστάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ, ὥστε καὶ τὰ ὀξύτατα τῶν ξιφῶν Δρουσιανὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι, ὄντι, καὶ ἤχθετο, καὶ ἐπετίμα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις. *Id eſt*, Druſo autem filio, cùm petulantiſſimus & crudeliſſimus eſſet, (adeò vt gladij acutiſſimi, Druſiani ab eo vocentur) vehementer ſuccenſuit, publicéque ac priuatim ſæpe inclamauit. *Crudelis ergo Druſus, & ideò cruentis illis ſpectaculis gaudens: quæ ſibi non in publico ſolùm, vt opinor, ſed ſæpe domi repræſentabat & in hortis. De ebrietate eius, vide eundem lib.* LVIII. *Hæc Taciti mens, hæc lectio: me quidem iudice. Sed qui gladij illi Druſiani, quos Dio nominat? Liceat enim* ἐν παρέργῳ *lucem facere optimo ſcriptori, qui ſæpe nobis. Ego non alios cenſuerim, quàm illos quibus vſi gladiatores. Mos enim, priuſquàm paria committerentur, vt ſicæ ſiue gladij quibus pugnaturi, Editori publicè exhiberentur, ſatíne eſſent acuti. Suetonius in Tito, cap.* IX. *de coniuratis duobus:* Ceterùm ipſos non ſolùm familiari cænæ adhibuit, ſed & inſequenti die, gladiatorum ſpectaculo, circa ſe ex induſtria collocatis, oblata ſibi ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit. *Ad quem locum nihil videre interpretes (quod per gratiam eorum dicam) ſcio. Intellegit Suetonius hoſipſos gladios, ex more iam dicto: ideóque Victor*, petiiſſe eum gladium dicit, quaſi ad explorandam aciem. *Sed apertius ipſe Dio in* Nerua, *de Craſſo & Calpurnio:* παρεκαθίσατο δὲ αὐτοὺς ἔν τινι θέᾳ ἀγνοοῦντας ὅτι κα-

Studium eius in gladiatores, & ſcenicos.

Gladij Druſiani in prouerbio.

Qui fuerint.

Mos exhibendi gladios editori.

Suetonius explicatus.

ταμεμαίνυται), καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ξίφη, λόγῳ μὲν ἵν᾽ ἐπισκέψωνται αὐτὰ, ὅπερ εἴωθε γίνεσθαι, εἰ ὀξέα ἐστὶν, ἔργῳ δὲ ἐπιδεικνύμενος ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλει, *&c.* Collocauítque eos in ſpectaculo quodam iuxta ſe, ignaros quòd proditi eſſent, iiſque gladios tradidit, verbo quidem vti inſpicerent (quod fieri ſolitum) ſatíſne acuti eſſent; re autem vera vt oſtenderet, *&c. Cauſſa ergo huic quaſi prouerbio, quòd cùm Druſo crebro edenti gladiatores, gladij explorandi offerrentur: non admittere ſolitus niſi acutiſsimos ſit. Iure ergo ille ſanguinarius: leniſsimus contrà M. Antoninus qui gladios acutos iis non permiſit, ſed hebetes dumtaxat & obtuſos.*

Cauſſa agnominationis illius.

Idem Dio in M. Antonino.

PAG. 96. Cælaletæ, Odruſæque, & alij. *A Plinio* Celætæ *dicuntur: à Dione lib.* IIII. σαλέτω, *ſed corruptè. Qui autem, Alij? Populi nomen, ſed peruerſum. Placuit in Epiſtolicis*, Aſtij, *reponi: & cauſſam vide. At nunc verum cenſeo*, Dij. *qua vox abiit in*, alij, *linea tantùm diducta. Similis error notatus mihi infrà, in Agricolæ vita. Dij autem, montani Thraces. Locuples auctor Thucydides lib.* II. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς, οἱ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες.

Correctus Tacitus.

Lib. v. cap. XXIIII. & nominat Aſtos etiam Strabo, lib. VII. inter Thracas.

Dij, populi.

Philippopolim. *Deſcribit eam Strabo lib.* VII. *in Aſtorum regione:* ὑπέρκειται δὲ τοῦ Βυζαντίου τὸ τῶν Ἀστῶν ἔθνος, *(ex Liuio, Ἀσίων leg. eſſet)* ἐν ᾧ πόλις Καλύβη, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τοὺς πονηροτάτους ἐνταῦθα ἱδρύσαντος. *id eſt:* Superiacet Byzantium Aſtorum gens, in qua opidum Calybe, in qua Philippus Amyntæ F. peſſimos quoſque collocauit. *Dicta eadem eſt*, Trimontium, Poneropolis, δουλώνπολις, *cauſsis claris è Strabone.*

Philippopolis.

Ea variè dicta.

P. Velleio. *Sunt qui illum velint eſſe, cuius Breuiarium hiſtoriæ in manu: ſerium, doctum, quantumuis opus, ſed plenum adulationis fœdiſsimæ, cuius me pudet. Nec abnuerim, quin ille ſit. Meruit ſeruitio tam proiecto euehi ad*

An hic Velleius hiſtoricus?

res ma-

res magnas. quanquam modicus originis, vt ipſe fateri videtur, & diu tantum Trib. militum: poſteà tamen præfectus Tib. Cæſaris per nouem annos aut Legatus, ait ipſe lib. II. *Prænomen tamen illi in vulgatis libris eſt, Caius: nec id moueat. Nam Priſcianus lib.* VI. *eundem Marcum appellat: noſter hic Publium. Quàm confundi illa ſoleant, doctus ſcio.* Diſſenſus in eius prænomine.

PAG. 97. Acilius Auiola legatus. *Hic ille ipſe, quem Plinius inſigni exemplo, elatum in rogo reuixiſſe tradidit: & quia ſubueniri non potuit, viuum exuſtum. Nam quod Onufrius aliique ad illum Acilium referunt, qui conſul extremus Claudio: deſinant licet erroris. Manifeſtus ἀναχρονισμὸς eſt. Nam ecce Valerius (quem ſcripſiſſe omnes ſcimus Tiberio imperante) lib.* I. *cap.* VIII. *eandem hiſtoriam recenſuit. Quomodo autem ille operi inſeruerit, quod poſt Claudium geſtum?* Acilius viuus combuſtus. Non ille, quem céſet Onufrius, Beroaldus, aliique.

Viſellius Varro. *Nominatur in lapide Romæ,* Viſellius Varro.

L. VISELLIVS C. F. VARRO
CVRATOR. RIPAR. ET ALVEI TIBERIS.

Hícne, an alius?

Vulgus obæratorum aut clientium. *More Galliæ. Vide Cæſarem commentar.* I. *Varronem de Re ruſt.* I. *cap.* XVII.

Nobiliſſimam Galliarum ſobolem liberalibus ſtudiis ibi operatam. *Digna res nota, quòd iam tunc ea vrbs hoſpitium Muſarum. Nam Rhenano quæ læua mens fuit, cùm gloriam eam transferre voluit ad Auguſtocliuienſes? Scilicet indigni hac gloria nos Galli. Ille autem ecce in Oratione Eumenij Rhetoris, quà eſt:* Merentur & Galli noſtri, vt eorum liberis quorum vita in Auguſtodunenſium opido ingenuis artibus eruditur *&c. contra veterem editionem reſcribere audet* Auguſtocliuienſium, *itáque edidit. Os pugilis! Scilicet tota* Auguſtodunum, Muſarum domus. Rhenani temerarium facinus.

 ea ora-

ea oratio in Cliuienſium ſcholis inſtaurandis occupatur: quarum memoria (niſi apud hunc dormitatorem) nuſquam aut nomen. Adſero tibi tuam gloriam Auguſtodunum: vel vno ictu, quem non vitabit ipſe. Scriptum ibi enim: Ciuitatem iſtam & olim fraterno populi Romani nomine gloriatam. *Qui autem è Gallis, fratres populi Romani, præter Aeduos? quorum hæc vrbs caput. At enim ibidem ſcriptum (id nuper homo amicus mihi obiiciebat)* latrocinio eam Batauicæ rebellionis obſeſſam fuiſſe. *quod vix conuenire putabat in Aeduos, qui à Batauis ſiti longo interuallo. Sed vito facilè petitionem eius, & diſcedo latere tecto. Nam corruptus locus, ſcribóque,* Bagaudicæ rebellionis. *Batavi latrones numquam ad ea penita loca; nec latrocinij Batauici mentio in mediterraneis, ſub id æuum. At de Bagaudis, auctores credendi qui res ſcripſerunt Diocletiani. Victor:* Namque vbi comperit Carini diſceſſu Helianum Amandúmque per Galliam excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, populatis latè agris pleraſque vrbium tentare: Maximianum Imperatorem iubet. *Vide & Oroſium lib.* VII. *vbi tamen,* Baticadæ *in manuſ. codice qui apud me eſt, legitur, ſicut &* Baccharidæ *in Euſebij Chronicis. Spernimus ergo Auguſtocliuienſes, Rhenani colonos nouos: & Maniana illa Auguſtoduni conſtituimus, vt hîc ex Tacito vides, vetuſtiſſima poſt Maſſiliam, bonarum artium ſede.*

Vero argumẽto Beatus refutatus.

Ædui fratres Rom.

Solutio obiectionis à viro docto oppoſitæ.

Panegyriſtes veriſſimé correctus.

Bagaudæ latrones Diocletiani tempore.

PAG. 98. E ſeruitiis gladiaturæ deſtinati. *E Gallia genus gladiatorum, qui Mirmillones: quorum arma hîc deſcripta. Vide Saturnalia noſtra.*

Gallici gladiatores.

Crupellarios vocant. *Non alibi ea vox mihi lecta. Haſi ne* Clibanarios *ſcribendum eſſet. Nazarius in Laudatione Conſtantini:* Quæ enim illa fuiſſe dicitur ſpecies: quàm atrox viſu? quàm formidoloſa? operimento ferri equi atq. homines pariter obſepti, Clibanariis in ex-

Clibanarij.

in exercitu nomen eſt: ſupernè omnibus tectis, equorum pectoribus demiſſa lorica & crurum tenus pendens, ſine impedimento greſſus à noxa vulneris vindicabat. *Ammianus lib.* XVI. Sparſi'que cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant. *Iterúmque:* Norant enim licet prudentem ex equo bellatorem cum clibanario noſtro congreſſum, tegminibus ferreis abſcondito bellatori nocere non poſſe. *Non auſim tamen mutare: & fortaſſe*Crupellarij pedites fuerunt, non equites. Sanè ex Taciti narratione non colliges pugnaſſe eos ex equis.*

Crupellarij, qui.
*In Gloſſis, *Crupres*, σχοινία dicuntur: & *Cruppus*, καλὸς, παχὺς.

Quattuor & ſexaginta Galliarum ciuitates deſciuiſſe. *In certas gentes videntur Galliam diuiſiſſe. Strabo, lib.* IIII. *Luguduni aram Auguſto exſtructam ait, à communi Galliæ: cum inſcriptione* LX. *gentium. Quod in Numis etiam M. Antonij legimus,* LVGVDVNI. A. XL. *libentius ad gentium numerum rettulerim, quàm vt alij, ad annorum coloniæ conditæ. Appianus in Celtico ampliore numero,* ἔθνη τετρακόσια, *in Galliis ponit,* πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας.

Galliarum gẽtes certo numero.

Quadringentę Appiano.

Pag. 99. Neque oculis neque auribus ſatis competebant. *Liuius lib.* V. Romani ne auribus quidem atque oculis ſatis conſtare poterant.

Competere auribus.

Pag. 100. Conſulatum ſub Diuo Auguſto adeptus. *Conſul fuit Anno vrbis* DCCXLII. *cum M. Valerio Meſſalla. Quirinius à Dione, Ioſepho, Tacito conſtanter appellatur: vt mirer cur maluerit Onufrius, Quirinus.*

Quirinius Conſul.

Mox expugnatis per Ciliciam Homonadenſium caſtellis inſignia triumphi adeptus. *Tangit hiſtoriam ſolus, quod ſciam, Strabo, lib.* XII. τοὺς δὲ ὁμοναδέας Κυρίνιος ἐξεπόρθησε λιμῷ, καὶ τετρακισχιλίους ἄνδρας ἐζώγρησε καὶ συνῴκισεν εἰς τὰς ἐγγὺς πόλεις. τὴν δὲ χώραν ἀπέλιπεν ἔρημον τῶν ἐν ἀκμῇ. *id eſt,* Homonadenſes autem Quirinius

Quirinij expeditio in Homonadenſes.

fame expugnauit, quattuor millia virorum cepit & in vicinas vrbes diſtribuit, regione ſpoliata omni iuuentute.

Quirinius in Syria.

Datusque rector C. Cæſari Armeniam obtinenti. *Diu etiam poſt, in Syriam miſſus ad cenſus deſcribendos. de qua re multa Ioſephus lib.* XVIII. *cap.* I. II. *& ſeq. Et mentio eius apud Lucam in hiſtoria ſacra.*

Tacitus correctus.

Incuſato M. Lollio. *Ita emendaui olim, cùm vulgò eſſet* M. Folio. *Hauſi emendationem facilè ex hiſtoria, quæ apud Suetonium:* Namq. priuignum Caium Orienti præpoſitum, cùm viſendi gratia traieciſſet Samum, alieniorem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lollij comitis & rectoris eius. *Item Plinium lib.* IX. *& Velleium lib.* II. *Fuit enim hic Lollius* C. *Cæſari rector, quo more principibus iuuenibus etiam nunc dantur: & poſt illum P. Sulpicius Quirinius, Tiberio amicus. Cauſſa errori, quòd in priſcis libris ſine geminatione ferè,* Lolio. *Hæc notata mihi olim. ſed (rides, an indignaberis lector?) ecce qui adſerit ſibi. Cauſſam lege Fabia dicam, credo. Cenſura; non eſt tanti. ſed tamen ego te appello Victor Giſeline, te Iane Lernuti: amicos meos, ſed qui Fidem amatis, & quos Fides. Vobis vita mea ſemper patuit: vobis iam tunc cognita dicta mea, facta, ſcripta. Sponſione prouoco, ni pleraque ex illis Notis, ante viſum illum, viſa vobis. Quamdiu ero; non moueor his (verum nomen dabo) nugis, & conſcientia mea mihi, ἀνὴς ψῆφ☉, vt aiunt Græci. Cùm non ero; vos habeto hoc voluntatis meæ fidei commiſſum, & per famam veſtram, videte vt fama mea illæſa ſit. Merui certè.*

Lollius rector C. Cæſaris.

In carptorem meum.

Error ex adhæſu prænominis.

C. Lutorium Priſcum. *Vulgò,* Clutorium. *Sed Dio auctor ſic emendandi, apud quem eſt,* γάι☉ λυτώει☉. *Error ex adhæſu notarum, vt in Plinij epiſtolis* Tumidius Quadratus, *pro,* T. *Vmidius: infrà* Panteius, *qui eſt,* P. *Anteius. Mentio huius aut alterius Lutorij apud Plinium lib.* VII.

lib. VII. *cap.* XXIX. *vbi tamen malè;* Sutorio Priſco.

Ne ſeruiles quidem cruciatus. *id eſt, patibula crucéſque.*

PAG. 101. Deprecaretur tam præcipitis verborum pœnas. *Rectè. quia verba, non facta Lutorij pœna adfecta ſunt. Nec malè tamen*, reorum pœnas, *argumento decreti, quod ſecutum.*

Coniectura in Tacito.

Ne decreta patrum ante diem decimum ad ærarium deferrentur. *Interciderat nota numeri, quam nos certis auctoribus reſtituimus. Suetonio in Tiber. cap.* LXXV. Nam cùm Senatuſconſulto cautum eſſet, vt pœna damnatorum ſemper in decimum diem differretur. *Dione lib.* LVII. καὶ δόγμα τι παραδοθῆναι ἐνέλαβόν τε, μήτ' ἀποθνήσκειν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὸν καταψηφισθέντα ὑπ' αὐτῶν, μήτε τὸ γράμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ἐς τὸ δημόσιον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἀποτίθεσθαι. *Nec aliud Seneca ſenſit, De Tranquillitate* I. *cap.* XIIII. Credíſne illum decem medios vſque ad ſupplicium dies ſine vlla ſolicitudine exegiſſe? *Manſiſſe videtur id decretum, donec Theodoſius Imp. clementiſſimè conuicto & damnato reo dies indulſit triginta vitæ: in l. Si vindicari C. De pœnis. Sidonius ergo non abeſt quin falſus ſit, lib.* I. *Epiſt. qui id tribuit* Sc. *Tiberiano.* Ex vetere, *inquit*, Sc. Tiberiano triginta dierum vitam poſt ſententiam trahit.

Pœna damnatorum in x. diem dilata.

Seneca explicatus.

Theodoſius xxx. dies dedit.

Sidonij memorialis error.

Ad ærarium deferrentur. *In ærario tabulæ publicæ & acta Senatus. Liuius lib.* XXXV. Verùm cùm ſint notiſſimæ ſibi cum Conſule inimicitiæ, quid ab eo poſſe quemquam æqui exſpectare, qui per infrequentiam furtim factum Sc. ad ærarium detulerit? *Nec antè rata, donec delata. intereà Auctoritas dicebatur, non* Sc. *vt ex Cicerone & Dione iam alij notarunt. Vide ſimilem in Tacito locum lib.* XIII. *de multis Aedilium.*

Sc^ta ad ærariū deferri ſolita.

Nec rata, niſi delata.

Auctoritas, quid.

Nam incipiente C. Bibulo, ceteri quoque Aediles

Sumptuaria lex Auguſti.

diſſeruerant ſperni ſumptuariam legem. *Auguſti ſumptuariam intellegit, de qua Agellius lib.* II. Poſtremò lex Iulia ad populum peruênit, Cæſare Auguſto imperante, qua profeſtis quidem diebus ducenti finiuntur: Kalendis, Idibus, Nonis, & aliis quibuſdam feſtis, trecenti: nuptiis autem & repotiis HS millies eſſe.

De ea Agellius emendatus.

Etiam dicit Capito Atteius edictum Diuíne Auguſti an Tiberij Cæſaris *&c. quo loco claram mendam per occaſionem tollo, legóque*: nuptiis autem & repotiis ſeſtertij mille. Eſſe etiam dicit Capito *&c. Seſtertium millies ad nuptias vt definiat vlla lex? non poteſt: nimis immane eſt. At ſeſtertij mille conueniunt, & συμμετρίαν habent cum numero priore, ducentorum trecentorúmque. Ceterùm hanc Tiberij curam intellexit Plinius lib.* XXXIII.

Plinij, vt videtur, diſſenſus aliquis à Tacito.

cap. II. *hoc diuerſus, quòd C.Sulpicium Galbam Aedilem nominat, non C. Bibulum, reiícitque in annum ſequentem quo conſules Vetus & Pollio.* Tiberij demum, *inquit*, principatus nono anno, in vnitatem venit equeſter ordo, anulorúmque auctoritati forma conſtituta eſt, C.Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere Coſſ. anno vrbis conditæ DCCLXXV. quod miremur, futili pænè de cauſſa. Cùm C.Sulpicius Galba, dum iuuenalem famam apud principem popinarum pœnis aucupatur, queſtus eſſet in Senatu, vulgo inſtitores eius culpæ defendi anulis. *Fieri tamen poteſt, vt iterata tunc ea inquiſitio.*

Immanis ſeruorum numerus Romanis.

PAG. 102. Familiarum numerum & nationes. *Numerum ſeruorum Romanis eum reperio, vt non facilè fidem inueniat moribus noſtris. Tacitus lib.* XIV. *Pedanio Coſtæ tribuit quadringentos: Plinius Cæcilio cuidam Iſi-*

Quinque millia vni homini.

doro quinquies mille. Et hi nihil dicunt præ Athenæo, cuius ipſa ponam verba, è lib. VI. *cap.* VII. πρὸς ταῦτα ἀπαντήσας ὁ Λαρήνσιος ἔφη· ἀλλὰ ῥωμαίων ἕκαστος, οἶδας δ' ἀκρι-

δ' ἀκειβῶς ταῦτα ὦ καλὲ Μασσούρει, πλείσους ὅσους κεκτημένος οἰκέτας. καὶ γὰρ μυρίους καὶ δισμυρίους, καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται: οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ, ὥσπερ ὁ τῶν ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας: ἀλλ' οἱ πλείους τῶν ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείσους. *id eſt:* Poſt hæc reuerſus Larenſius ait. At Romanorum vnus aliquis quanto plures poſſideat ſeruos, tu noſti optime Maſſuri. Nam ad decem & viginti millia, imò plures etiam, multi habuerunt. nec tamen vt quæſtum ex iis faciant, ſicut Græcorum ditiſſimus ille Nicias: ſed plerique Romani anteambulones eos habent comitéſque maxima ex parte. Imò viginti millia.

Promiſcuas viris & feminis veſtes. *Sericas intellegit Coáſque, quibus abſtinebant nec viri. Carpit non ſemel grauiſſimus auctor Seneca. vt epiſt.* CXXIII. Non videntur tibi contra naturam viuere, qui commutant cum feminis veſtem? non viuunt contra naturam, qui exſpectant (*corrigo*, expetunt) vt pueritia ſplendeat tempore alieno? *&* CXV. Quod vides iſtos ſequi, qui aut vellunt barbam aut interuellunt; qui labra preſſius tondent & abradunt, ſeruata & ſubmiſſa cetera parte: qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui perlucentem togam. *Et Plinius:* Nec puduit has veſtes (*de Cois loquitur*) vſurpare etiam viros, leuitatem propter æſtiuam. In tantum à lorica gerenda diſceſsêre mores, vt oneri ſint etiam veſtes. *Plura pete è Clemente Alexandrino lib.* III. *Pædagog. capite* III. *cuius index*, πρὸς τοὺς καλλωπιζομένους τῶν ἀνδρῶν. Pellucidæ veſtes ad viros abierunt. Leuis in Seneca correctio.

Atque illa feminarum propria, quîs lapidum cauſſa, pecuniæ noſtræ ad externas aut hoſtiles gentes transferuntur. *Gemmas intellegit, & inprimis vniones: quorum feminis ad inaures creber vſus. Seneca De Beneficiis:* Video vniones non ſingulos ſingulis auribus comparatos (iam enim exercitatæ aures, oneri ferendo Luxus feminarum in gêmis.

rendo ſunt:) iunguntur inter ſe, & inſuper alij bini *ſupponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubiecerat, niſi bina ac terna patrimonia ſingulis auribus pependiſſent. *Eum luxuriæ ritum referre quidam conantur ad æuum priſcum, ex Valerij verbis lib.* V. *cap.* 11. *vbi de Martio exorato à feminis:* In quarum honorem, Senatus matronarũ ordinem benigniſſimis decretis adornauit. Sanxit namque vti feminis ſemita viri cederent, confeſſus plus ſalutis reip. in ſtola, quàm in armis fuiſſe: vetuſtíſque aurium inſignibus nouum vittæ diſcrimen adiecit. *legunt enim*, inaurium inſignibus. *Non probo. & fortaſſe nec nota quidem tunc Italiæ gemma. Scripſerim*, vetuſtíſque crinium inſignibus. *Crinibus enim poſitúque comarum, matronæ antiquitus diſcretæ ab innuptis. Tertullianus, de Virginibus velandis:* Simúlque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciuiore comam ſibi inferunt, crinibus à fronte diuiſis apertam profeſſæ mulieritatem. *Plautus Milite:*

*Forte, *ſuppangantur.*

Inquiſitio in Valerij locum lectionis dubiæ.

De eo coniectura noſtra.

Vtíque eam ornatam adducas matronarum modo,
Capite compto, crines, vittáſque habeat.

Matronæ crinium forma alia à virginibus.

Moſtellaria:

Soli gerundum morem cenſeo, & capiundas crines.

id eſt, nubendum. Feſtus, Senis crinibus nubentes ornantur, quod *&c. Senis crinibus, id eſt, ſex crinium orbibus, ſiue ſertis. Implexi igitur capilli matronales, vt exemplum petere licet à ſtatuis nummiſque: virginum puerorúmque, cirri & cincinni. Ammianus lib.* XIIII. Et licet quocumque oculos flexeris, feminas affatim multas ſpectare cirratas; quibus ſi nupſiſſent, per ætatem ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum. *Cirratas, capio innuptas: vti Perſius eodem epitheto de pueris,* Ten' cirratorũ centum dictata fuiſſe. *Valerij ergo mens, præter crinium diſcrimen, adiectam illis & alteram vittã. Propert.*

Cirri virginũ.

Vinxit

Vinxit & acceptas altera vitta comas.

Propertius obiter correctus.

Vbi legi in vet. cod. aſperſas; *& placet. referóque ad aſperſionem aquæ nuptiis ſollennem. De qua idem:* Et Stygio ſum ſparſa lacu, nec recta capillis Vitta data eſt. *Sed redeo ad noſtrum.*

A Tacito videtur diſſentire Sueton.

PAG. 103. Remiſſa Ædilibus talis cura. *Suetonius contrà, aliquid actum per eos indicare videtur, cap.* XXXIIII. Annonam macelli Senatus arbitrio quotannis temperandam cenſuit: dato Ædilibus negotio, popinas ganeáſque vſque eò inhibendi, vt ne operá quidem piſtoria proponi venalia ſinerent.

Res Romana, Tacito, pro imperio.

Ad ea arma, quîs Ser. Galba rem Rom. adeptus eſt. *Nata è capite meo lectio: & non mala. Vulgata* σολοικίζει, rerum adeptus. *Solens autem ita loquitur noſter. Lib.* IIII. *infrà:* Dubitauerat Auguſtus Germanicum rei Romanæ imponere. *Suprà, lib.* I. Neque alia re Romana, quàm vt ab vno regeretur: *vti verè reſtitui. In Hiſtor. lib.* II. Poſtquam Othonem & Vitellium ſceleſtis armis rem Rom. raptum ire vulgatum eſt.

Verùm hæc nobis maiores certamina. *In funeſto hoc loco olim conclamaui. Fortè,* nobis in maiores. *id eſt, aduerſum maiores. medicina, quæ huic mortuo non faciet vitam.*

Auguſtus inuentor Tribuniciæ poteſtatis. Aliter tamen Dioni viſum.

Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus reppererit. *Ita cum Tacito plerique ſcriptores tradiderunt. quos refellit Dio, lib.* XLII. *vbi diſertè ſcriptum,* Cæſarem admiſiſſe vt Dictator in integrum annum diceretur, & Tribuniciam poteſtatem per omne æuum haberet. *Non ergo vocis auctor Auguſtus. Sed hoc tamen verum, Cæſarem eo titulo publicè non vſum: vſus eſt primus Auguſtus, & dedit ei ſplendorem. ideóque origo eius non immeritò relata ad ipſum.*

PAG. 104. Eamque ætatem qua ipſe quondam

à Diuo

à Diuo Auguſto ad capeſſendum hoc munus vocatus ſit. *Egit ergo Druſus tunc trigeſimumſextum annum. Nam Tiberius natus eſt L. Munatio Planco, M. Lepido iterum Coſſ. anno vrbis* DCCXII. *A quo die, anni medij triginta ſex ad Tribunitiam eius poteſtatem; quæ delata, anno vrbis* DCCXLVIII.

Ætas Druſi collecta.

Atque Haterius. *Non dubiè ſcribendum*, At Q. Haterius. *idque illi prænomen. Simile in Suetonij Vitellio mendum cap.* I. Exſtátque elogij ad Q. Vitellium libellus. *Scribo*, exſtat Q. Longini.

Q. Haterius. Suetonio mendum.

Fruſtrà vulgatum dictitans non licere Dialibus egredi Italia. *Adeò non egredi, vt nec vrbe abeſſe iis liceret vna nocte. quod lege in Camilli oratione apud Liuium, lib.* V. Flamini Diali, *inquit*, noctem vnam manere extra vrbem nefas eſt.

Flamini abeſſe vrbe nefas.

Neque aliud ius ſuum, quàm Martialium Quirinaliumque flaminum. *Atqui nec his quidem antiquitus egredi Italia conceſſum. Valerius lib.* I. *cap.* I. Metellus verò Pont. max. Poſtumium Conſulem, eundémque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, multa indicta, vrbem egredi paſſus non eſt: religioníq. ſummum imperium ceſſit. *Epitoma Liuij*, XIX. Cæcilius Metellus Pont. max. A. Poſtumium Conſulem, quoniam idem & flamen Martialis erat, in vrbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere. *Et de Quirinali, Liuius lib.* XXXVII. Priuſquam in prouincias Prætores irent, certamen inter P. Licinium Pont. max. fuit & Q. Fabium Pictorem flaminem Quirinalem, quale patrum memoria inter L. Metellum & Poſtumium Albinum fuerat. Religio ad poſtremum vicit, & dicto audiens eſſe flamen Pontifici iuſſus. *Eadem cærimonia Pontificem max. tenuiſſe videtur ex Liuiana Epitome* LIX. Aduerſus eum P. Lici-

Falſo argumento ſe iuuat flamen.

Martialis ad bellum non mittitur.

Nec Quirinalis.

Imò nec Pontifex max.

P. Licinius Craſſus conſul, cùm idem Pont. max. eſſet, quod numquam anteà factum erat, extra Italiam profectus, victus & interemptus eſt.

Porro ſi hi duxiſſent prouincias. *Offendo in hac phraſi. Fortè*, ſi hi duo rexiſſent. *Duo, Martialis & Quirinalis. vel*, ſi hi direxiſſent. Corruptus Tacitus.

Duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelij Merulæ cædem neminem ſuffectum. *Conſtat ratio. Nam Merula interfectus anno vrbis* DCLXVIII. *Suffectus* Merulæ cædes *flamen nouus ab Auguſto, anno vrbis* DCCXLIIII. *Notat Dio lib.* LIIII. quando. Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ, *ait*, ὅ, τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς πρῶτον μετὰ τὸν Μερύλαν ἀπεδείχθη. *Non turbat, quòd Iulius Cæſar Flamen Dialis deſtinatus fuerit, teſte Suetonio cap.* I. *quia tantùm deſtinatus, & à Sulla eodem ſacerdotio mox multatus eſt. Facit huc Suetonij illud, cap.* XXXI. *in Auguſto:* Nonnulla ex antiquiſſimis cærimoniis paullatim abolita reſtituit, vt Salutis augurium, Diale flaminium.

PAG. 105. Auſpicia ſaltem gentile apud ſolum Auſpicia à do- inciperet. *Lucem dat Liuij locus lib.* XXII. *de C. Fla-* mo ferenda. *minio, qui ante initum Conſulatum profectus ab vrbe.* Quod enim illi iuſtum imperium, quod auſpicium eſſe? Magiſtratus id à domo, publicis priuatíſque penatibus, Latinis feriis actis, ſacrificio in monte perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis, ſecum ferre. nec priuatim auſpicia ſequi: nec ſine auſpiciis profectum in externo ea ſolo noua atque integra concipere poſſe. *Vide etiam quæ de auſpiciis infrà ſcribo, lib.* IIII.

Bellum ſcilicet, aut diuerſo terrarum diſtineri. *Non malè etiam*, bello. *ſed diſtinctione adhibita commodè ſeruaueris illud prius.*

Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum; eôdem ſubſidio obærati aduerſum creditores, ſuſpe-

ctique

Tria genera hominum ad aſyla confugiebant.
Malefici & ſerui.
Item obærati.

ctique capitalium criminum receptabantur. *Tribus ergo generibus hominum perfugium in aſylis, ſeruis, obæratis, maleficis. De maleficis ſeruiſque, Plutarchus* περὶ δεισιδαιμονίας. ἔστι δοῦλῳ φύξιμος βωμὸς, ἔστι καὶ λησταῖς ἀβέβηλα πολλὰ τῶν ἱερῶν. καὶ πολεμίους φεύγοντες, ἂν ἀγάλματος λάβωνται ἢ ναοῦ, θαῤῥοῦσιν. *De obæratis, idem libello De vitandis vſuris:* ἡ μὲν γὰρ Ἄρτεμις ἡ ἐν Ἐφέσῳ τοῖς χρεώσταις, ὅταν καταφύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῆς, ἀσυλίαν παρέχει καὶ ἄδειαν ἀπὸ τῶν δανείων. *Adde quæ de Aſylis Pollux:* Εἰ δὲ καὶ ἄσυλόν τι εἴη, τοῦτο καὶ κρησφύγετον λέγε, καὶ φύξιμον, καὶ ἱεροὺς ὅρους, ἐφ' ὅσον τοῖς ἱκέταις ἀσφαλῆ.

Correctus Minucius.

Primi omnium Epheſij adiere. *Quibus Diana culta celebri illo templo. Statuam eius deſcribit Minutius Felix in Dialogo:* Diana interim eſt altè ſuccincta venatrix: & Epheſia mammis multis & veribus exſtructa. *vbi legerim,* & verrucis exſtructa. *conuenienter ad mammas. De toto hoc Aſylo eleganter Strabo lib.* XIIII. Ἄσυλον δὲ μένει τὸ ἱερὸν καὶ νῦν, καὶ πρότερον. τῆς δὲ ἀσυλίας τοὺς ὅρους ἀλλαγῆναι συνέβη πολλάκις. Ἀλεξάνδρου μὲν ἐπὶ στάδιον ἐκτείναντος, Μιθριδάτου δὲ τόξευμα ἀφιέντος ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ κεράμου, καὶ δόξαντα ὑπερβαλέσθαι μικρὰ τὸ στάδιον. Ἀντωνίου δὲ πλασιάσαντος τοῦτο, καὶ συμπεριλαβόντος τῇ ἀσυλίᾳ μέρος τι τῆς πόλεως. ἐφάνη δὲ τοῦτο βλαβερὸν, καὶ ἐπὶ τοῖς κακούργοις ποιοῦν τὴν πόλιν· ὥστ' ἠκύρωσεν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ. *Cui deſcriptioni cauſſa non eſt vt aliunde quippiam addam.*

Orygia lucus.

PAG. 106. Locum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam. *Scribendum,* Lucum. *Strabo:* Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐστὶ καὶ ἡ Ὀρτυγία, διαπρεπὲς ἄλσος παντοδαπῆς ὕλης, κυπαρίττου δὲ τῆς πλείστης· διαῤῥεῖ δὲ ὁ Κέγχρειος ποταμὸς, οὗ φασι νίψασθαι τὴν Λητὼ μετὰ τὰς ὠδῖνας. Ἐνταῦθα γὰρ μυθεύουσι τὴν λοχείαν καὶ τὴν τροφὸν τὴν Ὀρτυγίαν, καὶ τὸ ἄδυτον, ἐν ᾧ ἡ λοχεία, καὶ τὴν πλησίον

ἐλαίαν,

ἐλαίαν, ᾗ πρῶτον ἐπαναπαύσασθαί φασι τὴν θεὸν ἀπολυθεῖσαν τῶν ὠδίνων. *Quæ ſola, ſatis illuſtrant hunc totum Græcanicæ fabulæ locum. Vide tamen, ſi lubet, epigrammatarium Græcum lib.* IIII. εἰς ναοὺς. *vbi Epheſum vocat Dianæ* τὰν τροφόν.

Oleæ, quæ tum etiam maneat, adniſam. *Paullò aliter Strabo, vt vidiſti: qui vult poſt partum demum, inniſam oleæ quietis cauſſa.* Strabo diuerſus paullum à Tacito.

Supplicibus Amazonum, quæ aram inſederant. *Aliquid ea de re Pauſanias lib.* VII. *vbi de templo Dianæ Epheſiæ. quem ſuadeo legas.*

Vti Dianæ Leucophryenæ. *Scribe,* Leucophrynæ. *Eius deæ templum in Magnetibus, deſcripſit Strabo lib.* XIV. *Cauſſam cognominis ad feminam aliquam quæ ibi condita, referre ex Arnobio poßis, lib.* VI. In Didymæo Mileſio Cleochum dicit habuiſſe ſuprema Leandrus: funeris Leucophrynæ monumentum in fano apud Magneſiam Dianæ eſſe Myndius profitetur ac memorat Zeno. *Et Clemente in Protrept.* ἐνταῦθα τῆς λευκοφρύνης τὸ μνημεῖον, οὐκ ἄξιον παρελθεῖν, ἑπομένους Ζήνωνι τῷ μυνδίῳ, ἢ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν μαγνησίᾳ κεκήδευται. *Vel ad Tenedon inſulam, quæ olim appellata Leucophryn, vbi Dianæ ſanctißimum templum. Xenophon rerum Græcarum lib.* III. τὸ δ' ἑλληνικὸν στράτευμα ἐς Λεύκοφρυν ἀπῆλθε, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη. *eiúſque exemplo & cognomine fortaſſe ædificatum in Magnetibus iſtud. Pauſan. lib.* I. Magnetes, quibus ex regis liberalitate imperauit Themiſtocles, Leucophrynem Dianam colunt. *At Appianus* ἐμφυλ. ε. *etiam alterum eius deæ fanum locat Mileti, cognomento pari.* τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, *inquit,* ἱκέτιδα οὖσαν ἐν μιλήτῳ τῆς Λευκοφρυνῆς Ἀρτέμιδος, πέμψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε. *Et Pauſanias aram Athenis, cui à Themiſtoclis filiis dicata ſtatua.*

Diana Leucophryna.

Cauſſa cognominis.

Leucophryn inſula.

Etiam Mileti hæc dea culta, ſi non imponit Appianus.

N Laudati

Laudati quòd Parthorum inruptionem. *Commodius, meo animo, ſcribi*: decretum adtulêre laudantis, quòd &c. *Parthorum irruptionem intellegit, quæ duce Labieno. de qua, & de hac ipſa Stratonicea Diò* XLVIII. ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τὰς τῆς Ἀσίας ἠπειρώτιδας πόλεις παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας, τὰ μὲν πλεῖστα ἄνευ πολέμου, Μύλασα δὲ καὶ Ἀλάβανδα διὰ κινδύνων ἑλών.

Stratonicea à Parthis obſeſſa.

•Iouis & Triuiæ religionem tuebantur. *Iouis cognomento Chryſaori, & Hecates ſiue Triuiæ in Laginis. Vtrumque templum ſuburbanum.*

Iupiter Chryſaorus. Triuia in Laginis.

Dareo rege vti. *Scribo*, niti.

PAG. 107. Cultus numinum vtriſque, Dianam aut Apollinem venerandi. *Sardiani Dianam cognomento Coloënem; cuius templum* μεγάλην ἁγιστείαν ἔχει, *ait Strabo: Mileſij Apollinem venerabantur, cognomento Didymæum. De quo idem Strabo, & Suetonius Calig. cap.* XXI.

Diana Coloëne Sardibus culta. Apollo Didymæus Mileti.

Factaque Sc. quîs multo cum honore modus tamen præſcribebatur. *Non ſatis consideratè ergo elapſum hoc Tranquillo*: Aboleuit & ius morémque aſylorum, quæ vſquam erant.

Suetonij incauta & falſa adſeueratio.

Cùm Marcelli effigiem Diuo Auguſto Iulia dicaret. *Nota morem ſtatuas effigiéſque dedicandi certis diis. cuius veſtigium in hoc lapide vetuſto,*

Statuas hominum deo cuipiam dicabant.

P. VEIDIVS. P. F. POLLIO
CAESAREM. IMP. CAESARI. AVG
ET. COLONIAI. BENEVENTANAI.

Pollio enim ibi non aliud quàm effigiem Cæſaris Imp. dedicat conſecrátque Auguſto & coloniæ ſuæ.

Ludique Magni ab Senatu decernuntur, quos Pontifices & Augures &c. *Ludi Magni, iidem cum Romanis. Quia autem ludi plerique ſacri diis, & inſtituti*

ad eos placandos: viſum eſt, vt cura eorum editióque ſacerdotibus eſſet. Non omnibus tamen: ſed collegiis ſacerdotum quattuor. quæ iſta: Pontifices, Augures, Septemuiri epulones, Quindecemuiri. Dio lib. L I I I. *ſub initium de ludis Actiacis Agrippæ:* καὶ αὐτὴ μὲν (*ſcilicet* ἡ πανήγυρις ἡ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ) διὰ πέντε ἀεὶ ἐτῶν μέχρι τοῦ ἐγίγνετο, ταῖς τέσσαρσιν ἱερωσύναις ἐκ περιτροπῆς μέλλουσα. λέγω δὲ τοὺς ποντίφικας, καὶ τοὺς οἰωνιστὰς, τούς τε ἕπτα καὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους. *id eſt*, Atque ij ludi in hunc vſque diem quinquennio quoque celebrati: quorum curatio penes quattuor collegia ſacerdotum, ordine & in vices. Dico Pontificum, Augurum, Septemuirorum, vti appellantur, & Quindecimuirûm. *Idem libro* L V I I I. *de iis quæ decreta poſt mortem Seiani.* ἐψηφίσαντο δὲ ἑορτὴν διά τε τῶν ἀρχόντων καὶ διὰ τῶν ἱερέων ἁπάντων (ὃ μὴ πώποτε ἐγεγόνει) ἀχθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐτελεύτησε, καὶ ἵππων ἀγῶσι καὶ θηρίων σφαγαῖς ἐτησίοις διά τε τῶν ἐς τὰς τέσσαρας ἱερωσύνας τελούντων, καὶ διὰ τῶν τοῦ Αὐγούστου θιασωτῶν ἀγάλλεσθαι, ὃ οὐδέ ποτε ἐπεποίητο. *Quibus verbis interpretis errorem eſſe ſcio: qui vertit*, per quattuor collegia Pontificum. *imperitè, cùm debuiſſet*, ſacerdotum. *Pontificum ſanè collegium vnum eſt. Quod dicit autem Dio non anteà pronunciatos ludos curatóſque per quattuor collegia, & Auguſtales: id ſi ſenſit, errat, & refellit hominem clarè hic, qui in manu, Taciti locus. Ceterùm ad curationem ſacerdotalem pertinet Cornelij & ille locus Annali* X I. Iiſque ludis intentius adfui, ſacerdotio Quindecimuirali præditus, ac tum Prætor. Quod non iactantia refero, ſed quia collegio Quindecimuirûm antiquitus ea cura.

Sacerdotes curabant ludos.

Præſertim quattuor collegia.

Xylandri lapſus in vertendo.

Dionis obſcuræ veritatis locus.

Opprobrium maiorum Mamercus. *Salluſtianum eſt.*

PAG. 108. L. Cottam à Scipione Africano.

Cicero Diuinatione in Verrem, ibique Aſconius: & Valerius lib. VIII. cap. I.

Ser. Galbam à Catone Cenſorio, P. Rutilium à M. Scauro. *De Galba, ibidem Cicero, & Valerius: de Rutilio Liuius epiſt.* LXX. *Cicero in Bruto, & Oratore* I. *Oroſius lib.* V.

Iunius Otho, rhetor.

Genus eius dicendi.

Iunio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit. *Declamator eo æuo notus. Seneca pater & ipſum & genus eius dicendi deſcribit, non ſine nota, lib.* II. *Controu.* I. *Ait illum vſum tecto genere dicendi & ſuſpicioſo, vbi minimè opus, & cùm apertè liceret agere.* Bene, *inquit Seneca,* de hoc vitio illius Scaurus aiebat, illum acta in aurem tegere. *Acumen ioci reddo, ſcribóque,* legere. *Acta, publica ſunt, nec aliud tam vulgo promptum notúmque. adeò vt prouerbij loco Seneca filius alibi dixerit,* Beneficia in acta non mitto, *id eſt, non publico, non diuulgo. Quid autem magis ridiculum, quàm Acta publica alicui recitare in aurem? Subtilis ergo in id vitium hominis iocus: quem bellè æmulatus eſt Martialis:*

Correctùs de eo Scauri venuſtus iocus.

Epigramma Martialis ex hoc ioco.

Garris in aurem ſemper omnibus Cinna,
Garris & illud, teſte quod licet turba.
Adeóne penitus hic ſedit tibi morbus,
Vt ſæpe in aurem Cinna Cæſarem laudes?

Nec enim dubito, quin oculos habuerit ad breue illud Scauri acutúmque dictum.

Brutidius orator & hiſtoricus.

Brutidium artibus honeſtis copioſum. *Vera laus. Non ſolùm enim inter oratores rhetoráſque locum habuit, recenſétque Seneca non ſemel: ſed etiam hiſtoriam ſcripſit, vt ex fragmentis apparet, cum laude. Pete ea à Seneca patre, in Suaſoria De morte Ciceronis. Puto eundem eſſe, quem ſignauit Iuuenalis:*

———pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.

M. Paco-

M. Paconius. *Quem poſtillà reum maieſtatis Tiberius interfecit, admonitu ſcurræ cuiuſdam. Sueton. Tib. cap.* LXI.

Libellos diui Auguſti de Voleſo Meſſalla. *Cuius ſæuitiæ clarum exemplum in Seneca lib.* II. *De ira. vbi item vocat eum Aſiæ Procònſulem ſub Auguſto.* Voleſus nuper ſub Diuo Auguſto proconſul Aſiæ, cùm trecentos vna die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadauera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpiciendúmque feciſſet, Græcè proclamauit, O rem regiam! Quis hæc rex feciſſet? non fuit hæc ira, ſed maius malum & inſanabile. *Nec plura ſuper eo mihi comperta.* Voleſus Meſſalla. Eius inſignis crudelitas.

PAG. 109. Cornelius Dolabella. *Præter ceteros adulator: qui ſuprà cenſuit, vt Tiberius ouans vrbem iniret. cuius mentio in priſco lapide coniunctim cum hoc* C. *Silano.* Corn. Dolabella.

P. CORNELIVS. P. F. DOLABELLA
C. IVNIVS. C. F. SILANVS. FLAMEN. MARTIAL.
EX. S. C.
FACIVNDVM. CVRAVERVNT. IDEM. QVE
PROBAVERVNT

Minutura, quoties gliſcat poteſtas. *Ne deliberare quidem quemquam puto, quin coniectura noſtra vera ſit,* Minui iura, quoties g. p. *præclara & ex vſu rerum gnome.* Tacit. correctus.

Torquatam priſcæ ſanctimoniæ virginem. *Cuius memoriam ſeruat marmor Romæ:* Torquata, Veſtalis.

IVNIAE. C. SILANI. F
TORQVATAE. VIR. VEST.
MAXIMAE

Itemque alterum in hortis Vaticani mihi lectum:

I. IVNONI
IVNIAE. C. SILANI. F.
TORQVATAE
SACERDOTI. VESTALI
ANNIS. LXIIII.
CAELESTI. PATRONAE
ACTIVS. L.

Poſt auditi Cyrenenſes, & accuſante Ancharlo Priſco Cæſius Cordus repetundarum damnatur. *Fluctuaui in hoc loco. ſuprà enim ſcriptum eâdem de re:* Ancharius Priſcus Cæſium Cordum Proconſulem Cretæ poſtulauerat repetundis. *Mirum videbatur agere Cyrenenſes in illum, qui aliena prouinciæ rector: & inclinabam vt ſubſtituerem,* Cretenſes. *Diſpulit hanc caliginem Strabo, apud quem libro vltimo in diuiſione prouinciarum lego, Cretam cum Cyrenaica eiuſdem Proconſulis fuiſſe.*

Creta & Cyrenaica ſub eodem Procõſule.

PAG. 110. Egregium publicum. *Ita dictum, vt vulgò bonum publicum, & Liuio* peſſimum publicum, *lib.* 11. *Rhenanum riſi ſcribentem* Obſcurus locus eſt (*cenſeo Delphos mittamus ad conſulendum*) aut certè mendoſus; qui forſan ſic legi debeat, Se, remp. & bonas domi artes.

In Tacito nodus, quem non explico.

Etſi delubra eius deæ multa in vrbe, nullum tali cognomento erat. *Mirum verò. Nam & Liuius & Valerius auctores ſunt Q. Fuluium Romæ dedicaſſe ædem Fortunæ equeſtri. Nominat & Iulius Obſequens.* C. Claudio, *inquit*, M. Perperna Coſſ. bubo in æde Fortunæ equeſtris comprehenſus, inter manus exſpirauit. *Incendio conſumptam ſuſpicemur: niſi obſtaret P. Victor, qui eam collocat in regione* IX. *vrbis ſuo etiam æuo. Fatebor ingenuè. aliud quod pro Tacito dicam non habeo.*

Fortuna equeſtris.

Quoties

Quoties aduerſa valetudo flaminem Dialem inceſſiſſet, vt Pontificis max. arbitrio. *Suſpicor locum mutilum. ſi non eſt, diſtinguo cum Vertranio,* Vt * Pontificis max. arbitrio, dum ne pluſquàm binoctium, abeſſet: dum ne diębus *&c. hoc ſenſu, vt in morbo gratia Flamini facta ſit abſentiæ, ſed non vltra binoctium, nec diebus publici ſacri.*

*Ita in lege Papia apud Gell. I. cap. XII. Vt Pontificis max. arbitratu &c.

L. Metelli pontif. exemplum. *Auctorum loca adduxi ſuprà.*

Baſilicam Paulli, Æmilia monumenta. *Bene, Aemilia monumenta. Non enim vnius Aemilij opus. Aemilius Paullus qui poſteà cum C. Marcello conſul, duas Baſilicas veterem refecit, nouam locauit. auctor Cicero ad Atticum lib.* IV. *epiſt.* XVII. *Nouam interuentu bellorum ciuilium non perfecit ipſe, (vt alucinari video virum inter antiquarios primum:) perfecit ſub Auguſto Paullus Aemilius, qui conſul anno* DCCXX. *& poſteà cenſor. Dio lib.* XLIX. καὶ τὴν στοὰν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε, κἀν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν. *Eam incendio conſumptam refecit* XX. *annis pòſt alius Aemilius, vt narrat idem Dio lib.* LIIII. ἡ μὲν οὖν στοὰ μετὰ τοῦτο, ὀνόματι μὲν ὑπ' Αἰμιλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν γένος ἐληλύθει, τῷ δ' ἔργῳ ὑπ' Αὐγούστου καὶ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ᾠκοδομήθη. *Et nunc poſt annos* XXXV. *iterum collapſam, firmauit ornauitque Manius Lepidus, is de quo dixi ſuprà.*

Paulli Baſilica & porticus.

Nouam Baſilicam quis Æmiliorum fecerit.

Quis refecerit.

Nec Auguſtus arguerat Taurum, Philippum, Balbum. *Scribendum,* arcuerat. *id eſt, vetuerat, prohibuerat. Tauri, amphitheatrum intellegit in campo Martio: Martij Philippi, ædem Herculis Muſarum: Balbi, theatrum. Vide Suetonium Aug. cap.* XXIX. *Dionem lib.* LI. *&* LIIII.

Illuſtrium virorum opera.

PAG. 112. Conceſſit quibuſdam & Auguſtus

 id voca-

Diſtinctio, cũ momento ad hiſtoriam.

id vocabulum,ac tunc Tiberius Blæſo.Poſtremum obiere eo anno viri illuſtres. *Diſtinguo locum,* Blæſo poſtremum. Obiere eo anno, *non leui ad hiſtoriam momento.*

Imperatoris nomen ſoli ſibi Aug. ſepoſuit.

Olim & libera rep. multi Impp. dicti, vt quiſque rem ſuis auſpiciis bene geſsiſſet. Diſplicuit Auguſto, & vt reliquos honores in ſe, ſic & hoc nomen traxit. quod communicatum poſteà cum paucis, & fere non niſi ex gente Auguſta. Tiberius tamen hîc Blæſum Imp. nomine inſignit:

Vide Velleium lib. II.

eúmque è priuatis poſtremum. id eſt, vt poſtinde ſoli principes eo titulo ſint vſi, nemini vltrà conceſſo ſubditorum. Non indignum nota, quod obſeruamus in Nummis & in-

Diſcrimen in poſitu nominis Imperatorij.

ſcriptionibus, Imp^{rii} titulum cùm principis eſt, præponi; cùm victoris, ſubiungi. hoc modo. Imp. Cæſar Auguſtus *&c. contrà,* Iunius Blæſus Imp. M. Tullius Cicero Imp.

Aſinius Saloninus, M. Agrippa & Pollione Aſinio auis, fratre Druſo inſignis, Cæſarique progener deſtinatus. *Aſinio Pollioni oratori & hiſtorico filius*

Stemma Aſiniorum.

Cauſſa cognominis Saloninì.

natus Aſinius Gallus, quem captis Salonis Delmatica vrbe agnomento dixit Saloninum. Seruius auctor in Virg. ecl. II. Etſi id cognomen Tacitus & Dio illi nuſquam tribuunt, contenti dixiſſe Aſinium Gallum. Is Saloninus duxit Vi-

Vipſania vxor Aſinij Galli.

pſaniam, Agrippæ filiam; dimiſſam paullò antè à Tiberio, qui ex ea ſuſtulerat Druſum. Hoc eſt quod Tacitus lib. I. ſcripſit: Nec Gallus ideò iram eius leniuit, pridem inuiſus tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberij vxor fuerat, pluſquam ciuilia agitaret. *Habuit ex ea liberos complures.*

Multi liberi huic Aſinio.

Virilis ſexus iſtos, C. Aſinium Saloninum, de quo hîc: Aſinium Gallum, de quo Suetonius, & Dio: Aſinium Pollionem, qui conſul anno vrbis DCCLXXVI. *de quo Plinius, Tacitus, Dio & Faſti: Aſinium Agrippam, de quo libro ſequenti: Aſinium Quadratum, nominatum Straboni, qui æqualem eum ſuum facit, & hiſtoriæ ſcriptorem: Aſinium Ce-*

nium Celerem, quem conſularem Plinius nominat & ponit ſub principe Caio. Nec vanum eſt, quòd tribuo tam multos. Iubet hoc Tacitus lib. V I. *vbi de morte Aſinij Galli patris:* Scilicet medio triennio defuerat tempus ſubeundi iudicium conſulari ſeni, tot conſularium parenti. *Cui loco abunde lucem fecerint iſta. Supereſt vt virum doctum eripiam è luto. qui hæret, quomodo hîc Aſinius Saloninus Druſi frater mortuus dicatur, quem Suetonius & Dio viuum ponunt Claudij æuo? Nam Suetonius ecce, cap.* X I I I. *in Claudio:* Conſpirauerant ad res nouas Gallus Aſinius, & Statilius Coruinus, Pollionis ac Meſſallæ oratorum nepotes. *& Dio lib. vltimo:* Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος ὁ τοῦ Δρούσου πρὸς μητρὸς ἀδελφὸς ἐπεβούλευσε μὲν τῷ Κλαυδίῳ *&c. Itaque quaſi in pugna clara, concludit:* Quid verum ſit, deus aliquis viderit. *Imò ego homo. Frater enim hic Salonini, non ipſe: ne vltrà turbes, & in ſimpulo, quod dicitur, excites fluctus.*

Tacito data lux.

Contra Vertranium.

Qui diſcordias fruſtra quærit inter cõcordes.

Cæſarique progener deſtinatus. *Vti aliquam duceret è liberis Germanici.*

Conſulatum ei adcelerauerat Auguſtus. *Quem cepit anno vrbis* D C C L I X. *Lapis priſcus Romæ:*

C. ATEIO. CAPITONE. C. VIBIO POSTVMO. COS.

Capito re. conſul. [redacted]

Sed Labeo incorrupta libertate. *Patrem æmulatus, virum præclarum & prudentem, qui bello Philippenſi pro libertate fortiter occubuit. Appianus lib.* I I I I. Λαβεὼν δὲ ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, τοῦ πιστοτάτου τῶν οἰκετῶν τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, καὶ περιστρέψας αὐτὸν ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε.

Labeonis Ic ti. pater egregius.

Iunia Catone auunculo genita, C. Caſſij vxor. *D. Iunius Silanus, qui conſul cum L. Licinio Murena, vxorem habuit Seruiliam ſororem M. Catonis. Ex iis nata hæc Iunia ſoror M. Bruti per matrem (nam Bruti pater*

Iuniæ ſtirps in parte explicata.

fuit M. Iunius Brutus) Tertia vel Tertulla cognomento: de qua notus Ciceronis iocus, Tertia deducta eſt.

Manlij Iunios adtingunt.

Manlij, Quinctij. *Quare Manlij? quia Iunij Silani, innexi Manliæ genti. T. Manlius Torquatus filium in adoptionem dedit D. Silano. de quo Ciceronem vide I. De Finibus, Valerium lib. V. cap. VIII. De Quinctiis nihil dum repperi.*

I. LIPSI AD LIBRVM IIII. ANNALIVM COMMENTARIVS.

PAG. 113. Seianus adoptionis nomen habuit.

AELIVM Seianum. *Funeſtum hoc Romanis caput patrem habuit Seium Strabonem: ſed in adoptionem datus alicui ex Aeliis, dictus mutato inflexóque, vt ſolet, patris nomine, L. Aelius Seianus. Id enim prænomen illi Dio dat lib. LVII. At in nummo æreo legi adfirmat mihi quidam Tiberium Seianum, cuius hæc inſcriptio:* TI. CÆSAR. DIVI. AVGVSTI. F. AVGVSTVS. AVGVSTA. BILBILIS. *parte altera, corona è quercu.* TI. AELIO. SEIANO. *Non vidi ego.*

Iuuenalis explicatus.

Genitus Vulſiniis. *Quia ergo Vulſinienſis Seianus, ideo acutè & non ſine morſu Iuuenalis:*

—idem populus, ſi Nortia Thuſco
Fauiſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Seianum diceret hora
Auguſtum.

Nurſcia, Volſinienſium dea.

Nam Nortia, vel potius, vt libri meliores, Nurſcia, Volſinienſium peculiaris dea. Liuius lib. VII. Volſiniis quoq.

clauos

clauos indices numeri annorum fixos in templo Nurſciæ Etruſcæ deæ diligens talium monimentorũ [auctor] Cincius adfirmat. *Vbi velim deleri minutum illud gloſſema, quod circumſcripſi. Tertullianus:* Aſculanorum Ancaria dea, Volſinienſium Nurſcia, Otriculanorum Valentia, Surrinorum Nortia.

Apicio diuiti & prodigo. *Duo Apicij eiuſdem notæ & luxus. Prior M. Gauius Apicius, (ita Dio vocat libro* LVII.*) qui Plinio dictus nepotum omnium altiſſimus gurges: quique vixit Auguſti & fortaſſe Tiberij æuo. Alter, qui in imperio Traiani: cuius mẽtio apud Suidam in* ὄστρεα. Τραιανῷ, *inquit incertus ſcriptor,* ἐν πάρθοις ὄντι, καὶ τῆς θαλάσσης ἀπέχοντι ἡμερῶν πολλῶν ὁδὸν, Ἀπίκιος ὁ ὀψοφάγος ὄστρεα νεαρὰ διεπέμψατο ὑπὸ σοφίας τεθησαυρισμένα. Apicij gulones, duo.

Diſperſas per vrbem cohortes vna in caſtra conducendo. *Non per vrbem modò, ſed per opida vicina diſperſæ fuerunt Prætoriæ cohortes, ex Suetonij cap.* XLIX. *in Auguſto:* Neque vmquam plures quàm tres cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt, eáſque ſine caſtris: reliquas in hiberna & æſtiua circa finitima opida dimittere aſſuerat. *Caſtra autem hæc ad muros vrbis, haud procul porta Viminali: qui locus Viuarium vulgò dictus. Vide, ſi placet, Onufrium, in Vrbe Roma; cui nihil addo.* Prætoriæ cohortes ſparſim habitæ. Caſtra earum qua parte vrbis.

PAG. 114. Interque principia legionum ſineret. *Inter militaria ſigna, ait Suetonius cap.* XLVIII. *in Tiberio. de quo ritu abundè in libris Hiſtoriar.*

Intenderat Seiano manus, & contra tendentis os verberauerat. *Intendere manus, principium & cauſſa iurgij etiam hodie apud Italum vulgus. Libro* I. *ſuprà:* Poſtremò deſerunt tribunal, vt quis Prætorianorum militum amicorúmue Cæſaris occurreret, manus intentare, cauſſam diſcordiæ & initium armorum. *At quod ſequitur, Seiani os palma percuſſum à Druſo: aliter* Intendere manus, rixæ nota.

apud

Dio & Zonaras diuerſi à Tacito. Sed errant.

apud Dionem & Zonaram legas, qui Druſum percuſſum volunt à Seiano. Itaque eorum fide reſcribit hîc Vertranius, Et hic contrà, tendentis os verberauerat. *Neutri mihi perſuadent; non illi ſententiam, non hic lectionem. Seianum non tam prorupta audacia fuiſſe crediderim, vt vltrò verberarit Principis Romani filium, Tribunicia poteſtate, & imperij conſortem: & conuenit magis in mores*

Druſus Caſtor agnominatus, ob violentiam.

Druſi, cui adeò promptæ ad verbera manus, vt hac de cauſſa Caſtor ſit cognominatus, teſte Dione ipſo lib. LVII.

Liuilla, Claudilla.

Ad vxorem eius Liuiam conuertere. *Suetonius Liuillam ſemper vocat: vt Claudillam, quam noſter Claudiam. Ne te mouerit.* ὑποκόρεισμα *eſt, vt Secundilla, Tertulla, Quartilla in feminarum nominibus per blanditias frequens. Sic in Muſeo Carpenſi lapis de hac ipſa Liuia,*

SECVNDA	TI. CLAVDIVS
LIVILLAES	CAESARIS. L.
MEDICA	CELER. AEDITVS
	A. VESTA.

Eudemus amicus ac medicus Liuiæ. *In criminatione medicorum non omiſit eum Plinius lib.* XXIX. *cap.* I.

Eudemus, corruptor medicus.

Iam verò & adulteria etiam in Principum domibus, vt Eudemi in Liuia Druſi Cæſaris.

PAG. 115. Quantò ſit anguſtiùs imperitatum. *Rectè. & dictum in Traiani laudem, qui fines imperij promouit. Dixi ſuprà.*

Hiſpania ab Auguſto domita.

Vide Velleium lib. II.

Hiſpaniæ recens perdomitæ. *Ab Auguſto. Liuius libro* XXVIII. *de Hiſpania:* Ita ergo prima Romanis inita prouinciarum, quæ quidem continentis ſint, poſtrema omnium noſtra demum ætate ductu auſpicióque Auguſti Cæſaris perdomita eſt. *Propter Cantabros ſcilicet & Aſtures, quos ipſe deuicit.*

Totidem apud Dalmatiam locatis. *Dalmatia Auguſto*

guſto tradita, perpetuúmque præſidium in ea decretum, anno vrbis DCCXLIII. *Anteà inermis fuit. Adi Dionem lib.* LIIII. Dalmatia, quãdo præſidialis facta.

Cetera Africæ per duas legiones. *Ain' tu duas? Atqui vna legio adtributa Africæ ab Auguſto Tiberióque, te ipſo teſte non vno loco. Libro* IV. *Hiſtoriarum ſcribis:* Legio in Africa auxiliáque tutandis imperij finibus, ſub Diuo Auguſto Tiberióque principibus, Proconſuli parebant. *Et lib.* II. *Annalium:* Furius Camillus Proconſul Africæ, legionem, & quod ſub ſignis ſociorum, ad hoſtem duxit. *Vidimus hunc nexum, & ſoluemus. Vnam legionem ordinariam Africæ fuiſſe, veriſſimum eſt. Vnde hîc ergo duæ? Per bellum Tacfarinatis abducta è Pannonia legio, & in Africam miſſa. Suprà lib.* III. Piſo adſequitur legionem, quæ è Pannonia in vrbem, dein præſidio Africæ ducebatur. *Ea ibi manſit biennium paullò amplius, iterúmque in Pannoniam remiſſa. Hoc ipſo libro, ſtatim:* Cæſar poſt res à Blæſo geſtas, quaſi nullis iam in Africa hoſtibus reportari Nonam legionem iuſſerat: nec Proconſul eius anni Dolabella retinere auſus fuerat, iuſſa Principis magis quàm incerta belli metuens. *At enim quia quo loco quæq; legio hoc ipſo anno fuerit, decretum ſcribere Tacito, & nondum ea abducta: ideò duas ecce in Africa collocauit, in Pannonia duas. Atqui tres debuerat: quod clarum vel ex iis, quæ in ſeditione trium Pannonicarum legionum dicta ſuprà. Vbi etiam recenſita hæc Nona.*

Aduerſum ſibi videri Tacitũ.

Nodi eius ſolutio.

Tres ordinariæ in Pannonia legiones.

Tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes. *Vigilum autem cur omittit? quæ numero & robore ſupra vrbanas. Septem enim cohortes erant, inſtitutæ iam inde ab Auguſto. Cauſſa hæc. quia id æui, inter legitimos iuſtóſque milites, Vigiles non cenſebantur. Itaque in omnibus bellis ciuilibus Galbæ, Othonis, Vitellij, rara eorum mentio,* Cohortes vigilum. Ex nullo aut vili loco.

nullus

nullus vſus. E libertinis lecti erant, vile genus, & Vulcani potius miniſtri quàm Martis. Itaque nec Præfecti vigilum inter illuſtres dignitates mentio Tacito vſquam: cuius auctoritas tamen adoleuit, ſicut & militum ipſorum, vti ex Pandectis aliiſque ſcriptoribus clarum. Dicam de hoc omni vrbano milite cum cura, ad libros Hiſtoriarum.

Præfecti vigilum Tacitus non meminit inter primores.

Et colonis antiquitus Romanis. *Potius,* coloniis.

Sociæ tiremes. *Vt claſſis in Danubio, claſſis in Rheno.*

PAG. 116. Cerni effigiem eius in monumentis Pompeij. *Statuam æneam in theatro Pompeij. Dio.*

Communes illi cum Druſorum familia fore nepotes. *Conſideremus, quæſo. Suetonius Claudij filio Druſo deſponſam Seiani filiam ſcribit, cap. XXVII. in Claudio. nec alius ſententiæ eſt, quod noſter lib. III. dixit Claudij filio Seianum ſocerum deſtinatum. Hæc certa, clara. ſed quomodo hîc Druſus queritur, communes illi fore cum Druſorum gente nepotes? Locum non habet ea querela, vana eſt. ſi verè idem Suetonius ſcribit, Druſum exſtinctum poſt paucos dies, quàm ei Seiani filia eſſet deſponſa. Deſponſa* autem ante biennium, vt ex Taciti ſuprà verbis clarum: ante biennium ergo exſtinctus, & ſimul connubij nepotúmque ſpes. An aliud aliquid eſt, quò noſter hîc reſpexit? nemo dicet. In Zonara lego, Iuliam Druſi filiam deſponſam Seiano: corruptè. quia ſcribendum Liuiam: intellegitque Germanici ſororem, de qua infrà dicemus, Druſi maioris prolem. Quid nugamur? cùm omnia ſcrinia excuſſerimus, non infitiabimur, quin Tacitus guttam attigerit è flumine Lethes.*

Inquiſitio in Tacitum.

Idem & Dio tradit LVII.

Filia Seiani quando deſpōſa Druſo.

*Anno vrbis DCCLXXIII.

Zonaræ lectio vitioſa.

Cornelium aberraſſe videri.

Precandam poſthæc modeſtiam, vt contentus eſſet. *Mirum genus loquendi, quaſi Modeſtia inter deas. Et caue tamen immutes. ſimile illud è lib. XV.* Sic quoque optimam Fortunam orandam, vt pedes confectus itinerum ſpatiis equitem aſſequeretur.

Loquendi noua, ſed ſignificans ratio.

Vt octo

Vt octo poſt annos cognitum eſt. *Rectè. eoipſo videlicet anno, quo interfectus Seianus, cùm Apicata eius vxor hæc ſcelera prodidit. Vide Dionem* LVIII.

Conſules ſede vulgari per ſpeciem mæſtitiæ ſedentes. *Id eſt, in ſedibus Prætorum aut Tribunorum, vt Dio interpretari videtur; in morte Augusti, lib.* LVI. ἐκαθέζοντο ἢ οἱ μὲν πολλοὶ ὡς πυ ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ᾽ ὕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ ἢ τῷ τῶν δημάρχων. *Verterem ego*: Sederunt autem vulgus Senatorum, quo quiſque loco ſolebat: conſules verò infernè in ſubſelliis alter Prætorum, alter Tribunorum. *Nec diſſimile eſt, quod Suetonius ſcribit, Claudium* de maiore negotio acturum, medium inter Conſulum ſellas Tribunicio ſubſellio ſediſſe. *Humiles autem Senatorum omnium ſedes, altæ Conſulum & excelſæ. Lucanus* V. Sedes vulgaris in curia, quid. Cõſulum ſublimes ſellæ.

Vt primùm mæſtum tenuere ſilentia cœtum,
Lentulus è celſa ſublimis ſede profatur.

Lentulus enim ibi conſul. & alius poëta quiſpiam,

Conſpicuum ſignis cùm premet altus ebur. Eædem cęlatæ.

Intellegit conſulis ſellam curulem: in qua, ornatus cauſſa, ſigna. Idem:

Signa quoque in ſella noſſem formata curuli
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

PAG. 117. Vix propinquorum alloquia. *Alloquia, propriè in conſolatione. notatum aliis.* Alloquia.

Appius Clauſus. *Lego,* Atta Clauſus, *vel* Attius. *Adi lib.* XII. *Annalium.*

PAG. 118. Hæc vulgo iactata. *Et credita Oroſio, qui libro* VII. *tradit Druſum à Tiberio veneno exſtinctum. At me non valde mouent eiuſmodi ſcriptores, legitimæ hiſtoriæ (dicam iratis quorundam auribus) dehoneſtamenta.* Oroſij error.

Laudante filium pro roſtris Tiberio. *Velo quidem inter-*

Velum inter mortuum interiectum.

dem interpoſito, ne Pontificis maximi oculi adſpectu cadaueris funeſtarentur. Seneca, Conſolatione ad Martiam: Tiberius Cæſar & quem genuerat, & quem adoptauerát, amiſit. ipſe tamen pro roſtris laudauit filium, ſtetítque, in conſpectu poſito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret. *Recenſet eundem ritum Dio* L I I I I.*in funere Agrippæ, ſed cauſſam eius ignorare fatetur, & quam Seneca dedit, refellit. Verba ſunt:* τόν τε λόγον τὸν ἐπ' αὐτῷ εἶπε, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ παρατείνας. ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν, εἴρηται δ' ὅμως τοῖς μὲν, ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν, τοῖς δὲ, ὅτι τὰ τῶν τιμητῶν ἔπραττεν, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερέῳ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾷν, οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλῃ ἐπάξειν. *Id eſt:* Sed & laudationem Agrippæ Auguſtus recitauit, velo quopiam ante mortuum expanſo. Id cui rei factum, mihi non liquet. Tamen alij volunt ideò, quia Pontifex eſſet: álij, quia obiret munera Cenſoris. Neutri rectè. Neque enim vel Pontifici mortuum aſpicere nefas: neque Cenſori, niſi cùm finem cenſioni imponit, condítque luſtrum. *Hæc Dio. ſed ego exiſtimo, de Pontifice Senecam*vera dicere. Sacer enim: ideóque non ipſum ſolum arceri aſpectu funeſto, ſed & ſtatuas deorum voluerũt. Quæ ſi in loco poſitæ, vbi ſupplicia & cædes, velari eas mos fuit, aut transferri. Notat ipſe Dio lib. vltimo.* Claudius, *inquit,* delectabatur gladiatoribus, & præſertim meridianis. Ideò pleroſque ſeruos, qui dominos ſub Caio aut Tiberio calumniati erant, hoc modo perdebat. Eorúmque tantus fuit numerus, vt Auguſti ſtatuam eo loci poſitam iuſſerit transferri, ne aut ſemper adſpiceret cædes, aut ſemper velata eſſet. *Mos rarus: & cuius veſtigia non alibi mihi viſa.*

De cauſſa eius facti Dio diſſentit.

*Facit à Seneca Tacit. lib. 11. *Neque Imperatorem auguratus & vetuſtiſſimis cærimoniis præditum contrectare feralia debuiſſe.*

Statuę item velabantur.

Iulius Poſtumus.

P A G. 119. Inter quos dilegerat Iuliũ Poſtumum.

Suſpicor

Suſpicor ego eſſe illum, qui Præfectus Aegypto poſtea, de quo Romæ lapis,

TI. CLAVDI. CAESARIS. AVG. GERMANICI. PONT. MAX. TRIB. POT. VII. COS. IIII. IMP. XV. P. P. CENSORIS. ...... LIBERORVMQVE

EX. VOTO. SVSCEPTO. C. IVLIVS. SEX. F. COR. POSTVMVS. PRAEF. AEGYPTI.

Proconſul Hiſpaniæ vlterioris. *Id eſt Bætica Hiſpania: quæ populo relicta, & ideò in ea Proconſul. Reliqua Hiſpania Cæſaris erat, dictúſque Hiſpaniæ citerioris Prætor, ſiue Legatus. Dio, & Strabo.* Hiſpaniæ diuiſio.

Ob atrocitatem temporum in inſulam Amorgum deportatur. *Placet olim emendatio,* atrocitatem morum. *quam velim diſtinctione iuuari hoc modo:* de vi publica damnatus ob atrocitatem morum, in inſulam A.d. *Facilis exſcribentium lapſus repetitione ſyllabæ,* tem morum. *Puto pertinuiſſe ad Serenum caput hoc legis Iuliæ:* Iulia de vi publica tenetur, qui cùm imperium poteſtatémue haberet, ciuem R. aduerſus prouocationem necauerit, verberauerit, iuſſerítue quid fieri, aut quid in collum iniecerit vt torqueatur. Probata coniectura in Tacito. Caput legis Iuliæ de vi publica.

Pater Sempronius. *Qui adulter in Iulia, ſuprà lib.1.*

PAG.120. Oſcum ludicrum. *Quod celebratum Romæ, non Romana lingua. Strabo lib.V.* Ἴδιον δέ τι τοῖς Ὄσκοις καὶ περὶ τὸ τῶν Αὐσονίων ἔθνει συμβέβηκε. τῶν μὲν γὰρ Ὄσκων ἐκλελειπότων, ἡ διάλεκτος μένει παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, ὥστε ποιήματα σκηνοβατεῖσθαι κατά τινα ἀγῶνα πάτριον, καὶ μιμολογεῖσθαι. *Corruptior ſcilicet Oſcorum ſermo fuit, nec planè tamen, opinor, diuerſus. Titinnius,* Oſci ludi. Oſcus ſermo.

Qui oſcè & Volſcè fabulãtur, nam Latinè neſciunt.

Oſci ludicri mentio Ciceroni etiam, ad Marium epiſtola: & ſunt, qui idem cenſent cũ Atellano, quia Atella Oſcorũ vrbs. Ludi Atellani.

Quanquam nouo homini Cenſorium funus.

Cenſorium funus, quid.

Quæri video quid ſit cenſorium funus. Vertranius cenſuit, id eſſe in cuius nimiam pompam, vt in opus cenſorium, animaduertere Cenſoribus licuiſſet, niſi iuſſus Prætoris adfuiſſet. Nimis velim ad manum mihi laurus ſit, quam mordeam: ita præcordia mihi ſaliunt ad riſum. Alij idem putant Funus publicum, Funus cenſorium, Funus indictiuum. Non audio. arbitror ego Funus publicum & Indictiuum, eadem: nec aliud eſſe, quàm cùm iuſtitium indicitur, & publicus luctus. Cenſorium, partem eius eſſe: id eſt, vt omne Cenſorium funus, Publicum ſit (quî enim aliter honoratum eſſe poteſt?) at non omne Publicum, Cenſorium. Vt inter magiſtratus, honoratiſſimi Cenſores, iſque cumulus quaſi reliquarum dignitatum: ſic inter funera illud, primo loco. Itaque Capitolinus de Pertinace: Funus imaginarium ei & Cenſorium ductum eſt, & ab ipſo Seuero funebri laudatione honoratus eſt. *Tacitus de Sabino fratre Imperatoris:* Funúſque cenſorium Flauio Sabino ductum. *Et lib.* XII. Decretum Claudio cenſorium funus, & mox conſecratio. *Quæ ergo nota eximium hoc funus? Credo iſta, vt omnia in eo purpurea eſſent, veſtes ſtraguláque. in aliis, tantùm purpura prætexta. Non obſcurè annuere mihi videtur Polybius lib.* VI. Vbi autem præclarus aliquis ex domeſticis obiit, inſtituunt funeris apparatum, & circumfuſi qui ſimiles magnitudine ac ſtatura videtur, veſtes capiunt; ſi conſul vel prætor fuit, purpura prætextas; ſi cenſor, purpureas; ſi * triumphalis, auro intextas. *Poſtrema Græcè ſic habent:* ἐὰν μὲν ὕπατος ϗ στρατηγὸς ᾖ γεγονὼς, περιπορφύρους *(intellege* ἐσθῆτας λαμβάνουσι.) ἐὰν δὲ τιμητὴς, πορφυρᾶς. ἐὰν δὲ ϗ τεθριαμβευκὼς, διαχρύσους. *Publico autẽ funeri opponitur, Tacitum. id eſt, ſine pompa, ſine diſsignatore, ſine ludis, præcone, indictione, ſilens & quietum. Seneca,*

Vertranij ridicula ſententia.

Plura de Funere publico, in libro De Funeribus.

Funus publicũ & Indictiuum eadem.

Eius pars cenſorium.

Id honoratiſſimum.

Notæ eius funeris.

*At de triumphali, ſub principibus nihil legi. & videtur cõfuſum cum Cẽſorio. Nam & Claudius & Pertinax eo elati, tanquam digniſſimo.

Tacitum funus, quid.

De Tran-

De Tranquillitate lib.1.cap.1. Quid opus eſt ſæculis duratura componere? Vis tu nunc id agere, ne te poſteri taceant? Morti natus es. minus moleſtiarum habet Funus tacitum.

Effigiem apud forum Auguſti. *Vbi in vtraque porticu ab ipſo Auguſto locatæ ſtatuæ omnium veterum ducum. Suetonius.* In foro Auguſti ſtatuæ illuſtres.

Procurator Aſiæ Lucillius Capito. *Eadem omnia è Tacito Dio, lib.* LVIII. *in extremo.*

Nam patricios confarreatis parentibus genitos tres ſimul nominari. *Non alibi tam expreßi ritus in legendo Diali. Ait,* patricios. *quia cùm Quindecim Flamines eſſent, ex iis tres primi inſtituti à Numa non niſi ex patribus legebantur: iique Maiores dicti. alij etiam è plebe, appellatique Flamines minores. Addit,* confarreatis parentibus. *quia, vt Plinius ait,* in ſacris nihil religioſius confarreationis vinculo erat. *Triplex enim matrimonij contrahendi mos, Vſu, Farre, Coëmptione. Antiquißimum genus, Farre videtur, quod Dionyſius appellat γάμον κ*τ̀ *τοὺς ἱερὺς νόμυς. erátque neceſſum non ſolùm Flaminem naſci confarreatis parentibus, ſed & ipſum cùm Flaminica farre iungi. Seruius Danielis in excerptis à Pythœo:* Tribus modis apud veteres nuptiæ fiebant, Vſu, ſi, verbi gratia, mulier anno vno cum viro, licet ſine legibus fuiſſet. Farre, cùm per Pontificem Max. & Dialem Flaminem per fruges & molam ſalſam coniungebantur: vnde Confarreatio appellatur, ex quibus patrimi & matrimi naſcebantur. Coëmptione verò atque in manu conuentione, cùm illa in filiæ locum, maritus in patris veniebat, vt ſiquis prior fuiſſet defunctus, locum hereditatis iuſtum alteri faceret. *Iterum alibi:* Quid enim eſt aliud dextræ, quàm in manum conuenire? quæ conuentio eo ritu perficitur, vt aqua & igni

Mos legendi Flaminis Dialis
Flamines Patricij, & maiores.
Plebeij, & minores.
In ſacris confarreatio.
Matrimonium triplex.
Farre iūctum.
Seruij fragmentum, quod bene illa explicat.

adhibitis duobus maximis elementis, natura coniun-ćta habeatur. quæ res ad farreatas nuptias pertinet, quibus Flaminem & Flaminicam iure Pontificio in matrimonium neceſſe eſt conuenire. *Et paullò pòſt:* Mos fuit Flamini ac Flaminiæ vt per Farreationem in nuptias conuenirent, ſellas duas iugatas, ouili pelle ſuperiniecta poni, eius ouis quæ hoſtia fuiſſet: & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica reſiderent. Confarreationes autem tonitru dirimit. *Pulchræ relliquiæ. Adde Feſtum in Diffarreatio, & Arnobium lib.* IIII. Vxores enim dij habent, atque in coniugalia fœdera cõditionibus veniunt ante quæſitis. Vſu, farreo, coëmptione, genialis lecti ſacramenta condicunt.

Ritus farreationis.

Et quando exiret è iure patrio. *Defectum locum cenſeo: & deeſſe quæ ad cærimoniarum difficultatem pertinent. Qui cautus cærimoniæque Flaminio adiuncta, habes apud Agellium lib.* X *cap.* XV.

Flaminia.

PAG. 121. Flaminica Dialis. *Flaminia, appellari mulier ipſa videtur, ex lapide priſco,* MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTAE.

Veſtales in theatro vbi ſedebant.

Auguſta ſedes inter Veſtalium conſideret. *De theatro tantùm hîc loquitur: in quo Virginibus locus è regione Prætoris. Suetonius Aug. cap.* XLIIII. Solis virginibus Veſtalibus locum in theatro ſeparatim, & contra Prætoris tribunal dedit. *Quid autem in Circo & Amphitheatro? Spectabant è Podio, vt diſco è Prudentio:*

Vbi in Circo.

An quoniam podij meliore in parte ſedentes
Spectant æratam faciem quam crebra tridente
Impacto quatiant haſtilia.

Cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent. *De quibus dicam Annali* XVI. *Ceterùm notat Dio hoc anno prima Decennalia Tiberij Cæſaris celebrata:*

Vota annua.

quorum

quorum originem pete ab eodem ſcriptore lib. LIII.

PAG.122. Non vt ſtipendiariis pecuniæ redderentur. *Id eſt Gallis prouincialibus, quos exhauſerat.*

Quartam accuſatoribus, ſecundum neceſſitudinem legis. *Legis, vt cenſeo, Iuliæ de Maieſtate. Nam quod alij de Papia ſuſpicantur, refuto. Dicit à me Tacitus, qui cuncta in hac quæſtione exercita ſcribit lege maieſtatis. Quarta autem præmium, non in hac ſolùm, ſed etiam De repetundis lege. de qua ipſa nihil abnuo, quin hîc accipiamus. Aſconius in Verrem non vno loco oſtendit, Quadruplatores dictos à præmio quartæ, quam conſequebantur. Innuit ipſe Cicero lege & more id receptum:* Non enim, *inquit,* ſpolia C. Verris, ſed exiſtimationem populi Rom. concupiui. *Fortaſſe & in criminibus aliis præmium idem. Ideò vulgare præmium id interpreter in Paullo, l.* XIII. *De iure fiſci:* Heredem, *ait,* eius vltra vulgare præmium nihil conſecuturum. *De lege Maieſtatis, auctor mihi adfirmandi Ioſephus lib.* XIX. *vbi de ſeruis, quos Caius in dominos emittebat:* ῥᾷδιον γὰρ, *inquit,* ψευδομένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πιστεύεσθαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι καὶ πλουσίοις, μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. *id eſt:* Facile enim iis & mentientibus contra dominos credi, & opes aperientibus ſimul liberis diuitibúſque fieri: propter præmium accuſationum, quo octaua bonorum pars iis propoſita. *Si octaua ſeruo; bene colligo, libero quartam. Nec in ſeruili accuſatione aliud capere perſuadeor, quàm crimen maieſtatis. Illud volo monitum, Principum priorum æuo, non tam ex lege quàm arbitrio Senatus præmia decreta. Libro* VI. *infrà:* Qua damnata cùm præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho trib. pl. interceſſit. *Sic libro* XVI. Liberto & accuſatori præmium operæ (*non pecunia vlla*) ſed locus in theatro in-

Quarta, præmium in crimine Maieſtatis.

Item repetundarum.

Quarta, vulgare præmium accuſatorum.

Seruis octaua præmium.

Variatum in his præmiis, pro arbitrio Senatus.

ter Tribunicios viatores datur. *Interdum certa pecunia adtributa, vt Eprio Marcello quinquagies HS, Thraſeæ damnato: Regulo ſeptuagies HS & ſacerdotium, damnato Craſſo. Tacit. Ann. lib. XVI. & Hiſtor. IIII.*

Meſſallinus Cotta cenſuit cauendum Senatuſconſulto, vt quanquam inſontes magiſtratus prouincialibus vxorum criminibus plecterentur. *Et cautum non dubiè hoc anno. Si enim antè; quorſus hæc ſententia? Tamen Vlpianus De Officio Proconſulis decretum id refert ad Cottam & Meſſallam Coſſ. id eſt, ad quartum ante annum. Ait,* Proficiſci quidem Proconſulem melius eſt ſine vxore, ſed & cum vxore poteſt: dummodo ſciat Senatum Cotta & Meſſalla Coſſ. cenſuiſſe futurum, vt ſiquid vxores eorum qui ad officia proficiſcuntur deliquerint, ab ipſis ratio & vindicta exigatur. *Vir doctiſſimus conatur legere,* Senatum Cotta Meſſallino conſulente cenſuiſſe. *acutè: ſed me iudice, non exſoluet vllum acumen Domitium hac culpa.*

Diſſidium inter Vlpianum & Cornelium.

Sed Vlpianus certè errat.

Cuiac. obſeruat lib. VI. cap. XXX.

PAG. 123. Vt ſuprà rettuli. *Libro I.*

Piſonemque grauius ſecreti ſermonis incuſauit. *Mendum arguunt multa. Primum, quòd accuſator nemo expreſſus, vt ſolet. quòd Tiberius ipſe incuſaſſe eum dicitur, inſolens Imperatori. quòd pars accuſationis ſpreta dicitur, vt atrocior vero: quod non eueniſſet principe accuſante. Nequis dicat non legitimam accuſationem fuiſſe, tantùm Principis mandatum: ecce addit* Ceterorum receptus eſt reus, neque peractus ob mortem opportunam. *At reus recipi ſine accuſatore non potuit. Lego igitur,* Piſonem Q. Granius. *Granij Romæ non ignoti iamindè à Lucillij auo, apud quem Granius præco: & infrà lib. VI. Granius Martianus, ſuprà libro I. Granius Marcellus in noſtro.*

Mendoſus locus.

Fortaſſe emendatus.

Graniorũ gẽs.

Relatum de Caſſio Seuero exſule. *Qui primus flexiſſe*

Caſſius Seuerus.

flexiſſe dicitur ab illa recta & vetere dicendi via. quem & hiſtoriam ſcripſiſſe comperior ex Tertulliani Apolog. & Suetonij Vitellio, cap. XI. *Eius laudes vide apud Senecam patrem lib.* III. *Controuerſ. initio.*

Per immodicas inimicitias. *Suſpectum.*

Vt iudicio iurati Senatus Cretam amoueretur. *Quod ſub Auguſto ei accidit, ſcriptis etiam libriſque abolitis. Sueton. Calig. cap.* XVI. *noſter ſuprà, lib.* I. *Ait, iudicio iurati Senatus. quod erat, cùm Senatus deum teſtem aduocabat, ſe cenſiturum quod è fide ſua réq. publica videretur. Liuius lib.* XLII. Vt iuratus Senatus decerneret, qui eam rem quæreret decernerétque. *Lib.* XXX. Patres igitur iurati (ita conuenerat) ita cenſuerunt, vti Conſules prouincias inter ſe compararent. *Tacitus hoc ipſo libro:* P. Suillium amouendum in inſulam cenſuit tanta contentione animi, vt & iureiurando obſtringeret è rep. id eſſe. *Græci id vocabant* ἱερὰν συμβουλὴν: *& formula eius eleganter expreſſa apud Xenophontem* περὶ ἀναβάσεως Κύρου, *lib.* V. *in oratione Hecatonymi:* εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο. εἰ δὲ μὴ, τἀναντία. αὕτη γὰρ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι, δοκεῖ μοι παρεῖναι. Iuratus Senatus. Idem mos Græcis.

Saxo Seriphio. *Verè, ſaxo. Vide Strabonem lib.* X.

Plautius Siluanus Prætor Aproniam coniugem in præceps iecit. *Incertus ſententiæ ſum, eadémne res hæc narrata Quinctiliano libro* VII. *cap.* III. Id autem genus, de quo nouiſſimè dixi, non ſolùm in ſcholis ſæpe tractatur, ſed etiam in foro. Nam id eſt in cauſſa Næuij Apruniani (*lego,* Nonij Aproniani) ſolùm quæſitum, Præcipitatáne eſſet ab eo vxor, an ſe ipſa ſua ſponte ieciſſet. Quam actionem equidem ſolam in hoc tempus emiſeram: quod ipſum feciſſe ſeductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor. *Res quidem gemina:* Similis planè in Quinctiliano narratio.

diſcrepat nomen & ætas, quia Tiberij auo vix eſt vt Quinctilianus cauſſas egerit. De hoc ipſo autem Plautio lapis,

Ti. Plautius.

TI. PLAVTIO. M. F. M. N.
SILVANO. AELIANO.
PONTIF. SODALI. AVGVSTALI
III. VIR. A. A. A. F. F. Q. TI. CAESARIS
LEG. LEG. V. IN. GERMANIA.

Id eſt, Triumuiro auro argento æri flando feriundo, Quæſtori Tiberij Cæſ. Legato Legionis quintæ.

Vrgulania Siluani auia. *Vrgulanij in gente Plautia ſunt. Lapis.* A. PLAVTIVS. M. F. VRGVLANIVS. *& Suetonij Claudio· Plautia Vrgulanilla, non Herculanilla eius vxor: quod rectè monuit ex vet. libro Torrentius.*

Nam priores duces ſibi impetrando. *Corrigo,* vbi impetrando.

Statuæ pro triumpho.

Tres laureatæ in vrbe ſtatuę. *Furij Camilli, L. Apronij, Iunij Blæſi. De ſtatuis triumphalibus Plinius, & Tacitus in Agricola:* Igitur triumphalia ornamenta, & illuſtris ſtatuæ honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata decerni iubet.

Raptabat Africam Tacfarinas. *Non,* reptabat, *vt vulgò. Alibi:* Igitur raptare inter ſe, immittere latronum globos. *Græci dicunt,* κατασύρειν.

Ptolemæus Africæ rex.

PAG. 124. Ptolemæo Iubæ filio. *Quem Caius poſteà interfecit. Sueton. cap.* XXVI. Ptolemæum regis Iubæ filium conſobrinum ſuum (erat enim & is M. Antonij ex Selena filia nepos) interfecit. *Seneca De Tranquillitate:* Ptolemæum regem Africæ, Mithridatem Armeniæ, inter Caianas cuſtodias vidimus. Alter in exſilium miſſus eſt: alter, vt meliore fide mitteretur, optabat. *Ex verbis Senecæ apparet dimiſſum Ptolemæum, ſed per viam iuſſu Caij interfectum.*

Procon-

Proconſul P. Dolabella. *Cuius memoriam in Illyrico ſeruat lapis,* P. Dolabella.

P. CORNELIO
DOLABELLAE. COS.
VII. VIRO. EPVLONI
SODALI. TITIENSI
LEG. PRO. PR. DIVI. AVGVSTI
ET. TI. CAESARIS. AVGVSTI
CIVITATES. SVPERIORIS
PROVINCIAE. HILLYRICI

Thubuſcum opidum. *Mauritaniæ Caſarienſis. aliâs, Tubuſuptus, & Succaba dictum.*

PAG. 125. Perculſa gens & culpæ neſcia. *Imò,* culpæ conſcia. *atque ita ſcribo. Nam ſuprà ait,* prædarum receptorem & ſocium prædandi fuiſſe Garamantum regem, miſſis leuibus copiis. *Nõ ergo extra culpam.* Emendatus Cornelius.

Cui prouincia vetere ex more Calles euenerat. *Vtrum Calles hîc legimus, an Cales? Si calles: interpretor ex Suetonij loco, in Iulio cap.* XIX. Opera ab optimatibus data eſt, vt prouinciæ futuris Conſulibus minimi negotij, id eſt ſiluæ calléſque decernerentur. *Vt antiquitus quidem calles, (eo nomine intelligimus curam publicorum ſaltuum calliúmque, in quibus pecora paſcebantur, ære aliquo conſtituto) prouincia Quæſtorum fuerit: interdum & Conſulum, ſi bella nuſquam aut hoſtis. Sed nec Cales mihi diſpliceat: vt in eo opido Quæſtoris fuerit ſedes. Sic enim in Liuio lego, Piſas Conſulibus decretas, &, Tarentum Prætoribus: & lib.* XXV. Nero prætor Sueſſulam ſortitur. *quibus opidorum nominibus, loca ſcio intelligi vicina. Veteri autem rep. ante Sullam, cùm octo Quæſtores eſſent, éxque iis duo Militares, duo Vrbani: ſatis conſtat quattuor reliquos prouincias in Italia aut certè Sicilia habuiſſe: externis prouinciis imperio nondũ adiunctis.*

Ambigua lectio.
Calles prouincia.
Adi Turneb. lib. III. ca. IX. & XXII.
Cales, Quæſtorum prouincia.
Lib. XXXVI.
Lib. XLV.
Prouinciæ Quæſtorum antiquitus.

Eas puto ſic conſtituendas, (quid enim niſi arbitrium inter-
Aquaria, Oſtiæ. *ponam in re cæca & obſcura?) Aquariam ſiue Frumen-*
Vide Antiquas meas, lib. I. cap. XII. *tariam, Oſtiæ: cuius mentio Ciceroni pro Cn. Plancio, pro Murena, & Interrogatione in Vatinium teſtem. cui Quæſtori ora tota maris inferi, ſubuectio frumenti, res nautica, aliáque talia curæ.*
Gallica, Arimini. *Secundam Gallicam, Arimini. Meminit Suetonius in Claudio, cap.* XXIIII. Detracta Quæſtoribus Oſtienſi & Gallica prouincia, curã ærarij
*Torrẽtium, in eum locum. Saturni reddidit. *Video ibi* virum doctum velle,* Callium prouincia: *eruditè fateor & acutè. & tamen ſuſtinet aſſenſionem meam Plutarchi locus Sertorio: quem Quæſtorem deſignatum ait Galliæ circumpadanæ.* ταμίας, *inquit*, ἀποδείκνυται τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας.
Campana, Calibus. *Tertiam Calibus, ad Vulturnum flumen. qui Quæſtor tractui Campano Sidicinóque præfuit Brundiſium vſque. Eam non alio tibicine*
Sicula, Lilybæi. *fulcire poſſum, quàm hoc loco. Quartam adhuc quæro, niſi ſi fuerit in Sicilia Lilybæi. argumento, quòd ea prima prouinciarum facta: & quòd etiam inferiori æuo cùm miſſus illuc Prætor, ſemper in Sicilia duo Quæſtores Syracuſanus & Lilybætanus.*

Nomen viri Q Vibius Serenus in Senatum in-
Tacitus correctus. ducti ſunt. *Puto legendum totum locum,* reus pater, accuſator filius (nomen vtrique Vibius Serenus) in Senatum inducti ſunt. *Nec malè etiam coïuerit hiulca aliâs oratio, traiectis verbis:* reus pater, accuſator filius in Senatum inducti ſunt. Nomen viri Q. Vibius Serenus, ab exſilio retractus. *Elige.*

Catena vinctus. *Agnoſcis cuſtodiam militarem.*

PAG. 126. Robur & ſaxum minitantium. Ro-
Robur in carcere. bus, *ait Feſtus,* in carcere is locus, quò præcipitatur maleficorum genus, quod antè arcis robuſteis includebatur. *Liuius* XXXVIII. Vt in carcere inter fures & latrones vir clariſſimus includatur, & in robore ac

tenebris

tenebris exſpiret, deinde ante carcerem nudus proiiciatur. *Plautus Pœnulo:* Plautus explicatus.

Vos ego iam detrudam ad molas: inde porrò ad puteum atque robuſtum codicem.

Et alluſit per iocum idem Capteiueis:

At ego faciam vt pudeat, nam in ruborem te totum dabo.

vbi malim ſcribi, in robur. *Nec tamen omiſerim, hîc in Tacito, Robur videri pótius ſupplicij locum quàm cuſtodiæ. Valerius ita accepit, lib.* VI. *cap.* III. Quinetiam familiares Gracchorum, nequis reip. inimicis amicus eſſe vellet, de robore præcipitati ſunt. *& Lucanus lib.* II. De robore præcipitari.

Sæua Tribunicio maduerunt robora tabo.

Poſt damnatum Libonem miſſis litteris exprobrauerat ſuum tantùm ſtudium ſine fructu fuiſſe. *At in damnatione Libonis nulla mentio huius Sereni, nullæ partes.*

Interceſſit. Gallus Aſinius. *Vulgò vitioſa diſtinctio. Scribe totum locum,* interceſſit. Gallus Aſinius G. a. D. claudendum cenſere. *id eſt, cenſebat. Intercedendi Aſpernandique verba ad Cæſarem ipſum referenda ſunt, qui iure Tribuniciæ poteſtatis interceſſit decreto, inuidiæ minuendæ.* Vitioſa diſtinctio in Tacito.

P A G. 127. Suillium Quæſtorem quondam Germanici. *Gloriatur ipſe in oratione contra Senecam:* Se Quæſtorem Germanici; illum domus eius adulterum fuiſſe. Suillius.

P A G. 128. Ex quîs magnarum ſæpe rerum motus oriuntur. *Lego,* monitus oriuntur. *Non enim vllos motus ex accuſatione aliiſque talibus oriri vult: ſed rerum ſalubrium exempla monitionéſque. Qui reuera pulcherrimus hiſtoriæ fructus.*

Neque alia rerum. *Emendaui,* neque alia re Ro. *Rem*

Re: Romana.

Rem Romanam hoc ſenſu non ſemel dixit, vt monui ſupra.

Sententia è Thucydide.

Ceterùm vt profutura, ita minimum oblectationis adferunt. *Dixit idem Thucydides:* καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν, ἀτερπέστερον φανεῖται.

De Caſſio inſigne dictum.

Laudatoque M. Bruto, C. Caſſium Romanorum vltimum dixiſſet. *Hoc quidem Bruti ipſius elogium fuit de Caſsio iam mortuo: publicéque dixit,* ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον. *Plutarchus in Bruto. Inde ergo magnificam eam vocem Cremutius ſumpſit.*

Satrius Secundus.

Satrius Secundus & Pinarius Natta Seiani clientes. *Alterius mentio Seneca, in Conſolatione ad Martiam huius Cremutij filiam:* Propone, *inquit*, illud acerbiſſimum tibi tempus, quo Seianus patrem tuũ clienti ſuo Satrio Secundo congiarium dedit. Iraſcebatur illi ob vnum aut alterum liberius dictum: quod tacitus ferre non potuerat, Seianum in ceruices noſtras non imponi quidem, ſed deſcendere. *ſcribo,* eſcendere, *id eſt, pedetentim & per gradus Imperatorem fieri.*

Correctus iocus Cremutij.

Aſinij Pollionis hiſtoriæ.

PAG. 129. Aſinij Pollionis ſcripta. *Qui* XVII. *libros hiſtoriarum ſcripſit, auctore Suida. Citat Suetonius, & alij.*

Non accurata ſupputatio Taciti.

Illi quidem ſeptuageſimum ante annum. *Rotundum numerum poſuit, non verum. qui erat* LXVI. *Facilis ſupputatio. Nam bellum Philippenſe anno vrbis* DCCXI. *at nunc annus* DCCLXXIIX.

Generoſa Cremutij mors.

Egreſſus dein Senatu, vitam abſtinentia finiuit. *Diſtinctè totam hiſtoriam Seneca:* Vſus itaque balneo, & quò plus imponeret, in cubiculum ſe quaſi guſtaturus contulit: & dimiſſis pueris, quædam per feneſtram vt videretur ediſſe proiecit à cæna. Deinde quaſi (*corrupta interpunctio ab ignaris moris priſci, ſcribe*, proiecit. A cæna deinde quaſi. *Mos vulgo obtinebat vt in balneo, aut ſtatim poſt balneum aliquid ſumerent, quod vocabant*

Poſt balneum, Guſtus.

Guſtare

Guſtare & Guſtum, & deinde nihilominus venirent ad legitimam cœnam) iam ſatis in cubiculo ediſſet, abſtinuit: alteróque die & tertio idem fecit. Quarto ipſa infirmitate corporis faciebat indicium. Cognito conſilio eius, publica voluptas erat, quòd è faucibus auidiſſimorum luporum educeretur præda. Accuſatores, Seiano auctore, adeunt conſulum tribunalia: queruntur mori Cordum, vt interpellarent quod coëgerant. Adeò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an mortis rei perderentur. Dum deliberatur, dum accuſatores iterum adeunt, ille ſe abſoluerat. *Quem locum eo libentius adſcripſi, vt ab aliis depoſitum emendarem. Corruptum enim illud,* an mortis rei perderentur: *& ad Oedipum relegat nos Pincianus. In libro manuſſ. legi,* proderentur. *itáq. cum adſeueratione emendo,* an morte rei prohiberentur. *Probat ipſe Seneca, ſtatim:* Fles quòd quemquam tuorum mori neceſſe fuit? Pæne non licuit. Sueton. cap. 61. Mori volentibus, vis adhibita viuendi. — Seneca emendatus.

Libros per Ædiles cremandos cenſuêre patres. *Aliâs id per Triumuiros factum. In vita Agricolæ:* Delegato Triumuiris miniſterio, vt monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro vrerentur. *Aliâs per Prætorem. Valerius:* Græcos Numæ libros L. Petillius Prætor vrbanus ex auctoritate Senatus per victimarios igne facto in conſpectu populi cremauit. *Primus Romanorum hanc ingenij ſui pœnam ſubiit Labienus. Vide pulchra apud Senecam patrem lib. x. Cõtro. initio.* — Ædiles cremabant libros. Interdum Triumuiri. Aliâs Prætor. Labieni libri primi exuſti.

Sed manſerunt occultati, & editi. *Occultati à filia, & ab eadem poſteà editi. Itaque nihil muto. Vertranio tamen placet,* & abditi. *Non moris Tacito, bina verba ponere eiuſdem rei. Vide Senecæ 1. caput Conſolat. ad Marciam. Scripſerat hic Cremutius bella ciuilia & res Auguſti: exſtántque fragmenta, ex quibus genus di-* — Cremutius bellorum ciuilium ſcriptor.

cendi

cendi colligas, in Suaſoria Senecæ de morte Ciceronis.

Præfectus Latinarum, è iuuentute.

Præfectum vrbis Druſum. *Capio Druſum Germanici filium. Moris enim vt Latinarum diebus præficeretur vrbi adoleſcens aliquis ex prima nobilitate. Dico adoleſcens, quoniam, vt Mutius ait,* ex ea ætate præfectus fiat, quæ non ſit Senatoria. *apud Agell.* XIIII.*cap.vlt. Ita & Nero Præf. vrbi à Claudio. Sueton. cap.* VII.

Auſpicari, in magiſtratu.

Auſpicandi gratia tribunal ingreſſum. *Moris, vt quicumque munus aut magiſtratum caperent, primo eius die leuiter aliquid delibarent, auſpicij ſaltem cauſſa. Aſconius ad illud Ciceronis in Verrem,* Qui auſpicatò à Chelidone ſurrexiſſet: Auſpicari dicuntur ineuntes magiſtratus: & quia Chelidon, id eſt hirundo, vrbem frequentat, facetè vrbanam prouinciam Chelidonis auſpicio meretricis dicit eſſe ſuſceptam. *Itaque appellabant primum illum, Auſpicalem diem. Panegyriſtes:* Illum tamen primum Conſulatus tui auſpicalem diem tacitus præterire nullo modo poſſum: quo tu ſolus omnium conſecutus es, vt quod tempus anteà incipiendis tantummodo rebus aptum eſſe videbatur, tũc primum potuerit ſufficere peragendis, vnóque ſol curriculo & officia te Conſulis incohantem videret, & Imperatoris implentem. *Non alia fax clarior ad hunc ritum. & bene ait, incipiendis rebus: quia tantùm leues quædam & tralaticiæ cauſſæ proponi ſolent, dicis gratia. Suetonius Nerone:* Auſpicatus eſt & iuriſdictionem Præfectus vrbi (*ita lege, non,* præfecti vrbis) ſacro Latinarum, celeberrimis patronis non tranſlaticias, vt aſſolet, & breues, ſed maximas plurimáſque poſtulationes certatim ingerentibus: quanquam interdictum à Claudio eſſet. *Nec magiſtratus ſolùm, ſed etiam priuati homines vulgò Kal. Ianuariis artes ſuas, religionis ominiſque cauſſa, auſpicabantur. Ouidius,*

Auſpicalis dies.

Leues cauſſæ exordio magiſtratus.

Artes delibabant vulgò Kalendis anni.

Tempora

Tempora commiſi naſcentia rebus agendis,
Totus ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,
Nec plus quàm ſolitum teſtificatur opus.

Seneca epiſtola LXXXIIII. Ille tantus Pſychrolutes, qui Kal. Ianuariis in Euripum ſaltabam: qui anno nouo, quemadmodum legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in Virginem deſilire. *Suetonium eôdem traho, Nerone, cap.* XLVI. Kal. Ianuariis auſpicanti, Sporus anulum muneri obtulit, cuius gemmæ ſculptura erat Proſerpinæ raptus. *Illud proprium ſtudioſis, vt auſpicarentur lucubrationes ſuas nocturnas, vt opinor, Volcanalibus ipſis. Apparet ex Plinij verbis epiſt. ad Macrum de auunculi ſui vita ſtudijſque:* Lucubrare Vulcanalibus incipiebat, non auſpicandi cauſſa, ſed ſtudendi. *Volcanalia autem* IX. *Kal. Septembres.* Seneca ad hunc morem explicatus. Et Suetonius. Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus.

PAG. 130. Quod à Cæſare increpitum. *Iure. quia, vt dixi, non ſeriæ cauſſæ, ſed leues quadam tunc agi ſolitæ: multo minus capitales, & ominis ſaui ac ſcaui.*

Obiecta Cyzicenis incuria cærimoniarum Diui Auguſti. *Quòd fanum honori eius cœptum non perfeciſſent, & quòd ciues quoſdam Rom. in vincla habuiſſent. Dio. & Suetonius cap.* XXXVII. Cyzicenis in ciues Ro. violentiùs quædam auſis publicè libertatem ademit, quam bello Mithradatico meruerant. *Ademerat ſanè Cyzicenis libertatem & Auguſtus, ob ciues item Rom. flagris caſos: ſed mox reſtituit. vti apud Dionem reperies lib.* LIIII. *actis anni* DCCXXXIIII. *&* DCCXL. *Strabo libro* XII. *Cyzicum liberam fuiſſe ait ſuo etiam æuo. ex quo vides magnum illum ſcriptorem deſiiſſe viuere aut ſcribere, ante hunc Tiberij annum.* Cyzicenis libertas adempta. Strabo quando deſierit ſcribere.

Diuus Auguſtus ſibi, atque vrbi Romæ templum apud Pergamum. *Exemplum huius adulationis à Perſis,*

de quibus

de quibus apud Q. Curtium poſtremus ſeruorum Cleo: Perſas non ſolùm piè, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: maieſtatem enim imperij, ſalutis eſſe tutelam. *Eadem Auguſto mens. ſed vt leniret inuidiam, non ſibi ſoli permiſit templa ſtatui, ſed coniunctim vrbi Romæ: quæ iampridem ſcilicet inter deas. Suetonius:* Templa quamuis ſciret etiam Proconſulibus decerni ſolere: in nulla tamen prouincia niſi communi ſuo Romæ'que nomine recepit. *Ita à communi Aſiæ Pergami ſtatutum templum, de quo hîc Tacitus, & denarij veteres: in quibus templi forma cum inſcriptione,* COM. ASIAE. ROM. ET. AVG. *id eſt, Commune Aſiæ Romæ & Auguſto. de quo ſatis multa Dio lib.* LI. *in actis anni* DCCXXV. *Facit quod in lapidibus legimus,* FLAMINI. ROM. ET. AVG. *& apud Rufum Templum Romæ & Auguſti, in ipſa vrbe.*

Perſæ reges ſuos pro diis colunt.

Templa Romę & Auguſto.

PAG. 131. Vt coniunctione Cæſaris dignus crederetur. *Filia eius Claudij filio deſponſa.*

Nonnihil etiam de equitibus Romanis conſultauiſſe. *Suetonius:* Agrippa defuncto, multis ac diu etiam ex equeſtri ordine circumſpectis conditionibus, Tiberium priuignum ſuum elegit.

PAG. 132. Falleris enim ſi te manſurum in eodem ordine putas. *Reſpondet illi parti,* Non enim exuere ſe impoſita munia.

Quæ C. Cæſari. *Auguſti filio.*

C. Proculeius.

C. Proculeium. *Qui frater Varronis Murenæ, illius qui in Auguſtum conſpirauit: cuius etiam ſoror Mæcenati vxor. Dio* LIIII. *Laudat eum Horatius:*

Viuet extento Proculeius æuo
Notus in fratres animi paterni.

PAG. 133. Litterarum magna ex parte ſe arbitrum fore, cùm per milites commearent. *Obſerua*

litteras

litteras per milites ſolere tranſmitti, & quidem per eos qui Speculatores dicti. Clarus hic locus, & firmandæ Suetonij ſcripturæ, quæ in omnibus fere manuß. Cal.cap. XLIIII. Magnificas Romam litteras miſit, monitis ſpeculatoribus vt vehiculo ad forum vſque & Curiam pertenderent. *Deprauarunt vulgò,* ſæpe latoribus.

Litteræ per milites commeabant.

Suetonius emendatus.

Votieno Montano celebris ingenij viro. *Cuius inter celebres oratores mentio Senecæ lib.* V. *controuerſia* VII. *& Præfatione lib.* IX. *Etiam inter poëtas Ouidio:*

Montanus poëta.

Quíq. vel imparibus numeris Montane vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes.

Quanquam Lentulus Gætulicus Conſul deſignatus lege Iulia damnaſſet, exſilio puniuit. *Adulterij pœnæ quæ olim, non in promptu: recludam ſi potero, & tenebris priſci æui radium aliquem dabo nouæ lucis. Romuli lege, matrona eius culpæ rea, marito permiſſa cognatíſque. Ij, vti viſum, multabant, puniebant. Sed vtrumne morte? Puto, verecundè contra virum doctum, licuiſſe. Ex Dionyſio, qui lege regia maritum conſtituit* κύριον τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας, *arbitrum magnitudinis pœnæ. Ex iure ipſo. quia mulier quæ iuxta ſacratas Romuli leges nupta, ita in manu viri, vt proles in patris. Ex Tacito: apud quem* Plautius, priſco inſtituto, de capite famáque coniugis, propinquis coram, cognouit, & inſontem nunciauit. *Ait, capite famáque. Si in ſuperſtitionis crimine marito id iuris: credo & in adulterij. In eas quæ ſacris Bacchanalium inceſtu vſæ, cognati maritique intra domos animaduerterunt, aiunt Liuius & Valerius: nec dubito, quin ea animaduerſio ad caput pertinuerit. Denique Egnatius quiſpiam vxorem, quòd vinum bibiſſet, fuſti interemit. idque factum non modò accuſatore, ſed etiam reprehenſore caruit: quidni idem iuris in grauiori culpa ſit? Argumentum à Catone non petam, qui ait:* In adulterio vxorem

Diſputatio de adulterij pœna.

Ex Romuli lege, arbitrium pœnæ marito: etiam mortis.

Valer. lib. VI. cap. III. Plin. lib. XIIII. cap. XIII. Tertullian. Apol. cap. VI.

P tuam

tuam ſi prehendiſſes, impune necares. *Vanum enim. & pertinere tantùm videtur ad deprehenſam. Tamen hoc fateor, eo ſeuero iure perquam rarò maritos vſos: moribúſque receptum videtur, vt adulteram apud cognatos conuictam domo ſaltem exigerent, multarentque dote. Id ius (ſiue mos fuit) Plautus indicat Amphitruone:*

Adulteræ domo exactæ, & dote priuatæ.

> Quid ſi adduco tuum cognatum huc, à naui Naucratem,
> Qui mecum vna vectu'ſt, vna naui: atq. is ſi denegat
> Facta, quæ tu facta dicis, quid tibi æquum eſt fieri?
> Nunquid cauſſam dicis, quin te hoc multem matrimonio?

Et reſpondet mulier, Si deliqui, nulla cauſſa eſt, *Et clarè Valerius lib.* VIII. *cap.* II. Cùm C. Titinius Minturnenſis Fanniam vxorem, quam impudicam de induſtria duxerat, eo crimine repudiatam ſpoliare dote conaretur. *Portius Latro contra adulteram:* Illud, iudices, mihi tormento eſt, quòd notata iudicio vero, vt multiplicatam dotem perdat; plus tamen ex quæſtu habet, plus habitura eſt, quàm quantum damnatæ perdendum eſt. *Hæc antiquitus obtinuiſſe videntur. quibus addo: Si mariti cognatique diſſimulabant, aut, vt Liuij verbis vtar, idoneus in priuato ſupplicij exactor nemo erat: non rarò, publico iudicio, perſequebatur id crimen magiſtratus. Et præſertim Aedilis. ac damnatos damnatáſque apud populum reperio pecuniaria multa, imò exſilio interdum. Exempla adduxi ſuprà, de Viſtilia: & nunc non repono. Adde è Valerio de Cn. Sergio Silo,* cui promiſſorum matrifamiliæ nummorum gratia dies ad populum dicta, damnatúſque. *lib.* VI. *Nec plura reperio priſco æuo. Lex Iulia ſecuta eſt, ferente Auguſto. Pœna eius in corpore Digeſtorum, quod miremur, non expreſſa: & ideò ſerram inter ſe reciprocant viri docti. Capitalem eam fuiſſe plures ſenſerunt,*

Magiſtratus accuſabant adulteras.

Et præſertim Ædiles.

In lib. II. Annal.

Quæ pœna legis Iuliæ.

ſenſeruit, deterioréſque: Relegationem *tantùm, pauci boniqué. Et hercle non fuit mors. Ex Taciti verbis libro* III. *de Iulia filia, neptique:* Adulteros earum morte aut fuga puniuit. *ſtatímque addit culpans Auguſtum:* clementiam maiorum ſuáſque ipſe leges egrediebatur. *Nam intellegit Iulias leges. Ne exſilium quidem ex eodem loco: ſic enim interpretor, fugam. & ex hoc, qui in manibus: vbi Tiberius contra legem Iuliam, ſeueritatem peruicaciter amplexus, Aquiliam exſilio damnat. Exſilium intellego, perpetuum, quod ſit vice deportationis. Eſto igitur Relegatio. Facit huc illud Taciti de Viſtilia,* Eáque in inſulam Seriphon abdita eſt. *id eſt, in inſulam relegata. & paullo clemētius de Manlio, relegatione ſimplici:* Adultero Manlio Africa atque Italia interdictum. *Iuuat aliquid illud Ouidij, qui ob adulterium damnatus:* Namque relegatus, non exſul dicor. *Et rationes quædam ex iure ſcripto: quas pete à Cuiacio lib.* VI. *obſeruat. cap.* XI. *Nodus aliquis eſſe poſsit in Iuriſconſulti verbis ad L. Iuliam:* Adulterij damnatam ſiquis duxerit vxorem, lege eâdem tenetur. *quod tollere videtur relegationem. Et in verbis Portij Latronis, quæ ſuprà: è quibus multa dotis ſaltem erui poteſt, & infamiæ nota. Portius autem poſterior Iulia lege. Dicam verè, parum certa res eſt: & exempla relegationis quæ in hiſtoria in perſonis eximiis, videri poſſunt à ſeueritate principum, non à lege: aliúdque ſeruatum fortaſſe in hominum vulgo. Ni fuiſſet; non illæ tam frequentes eſſent de adulteriis apud ſcriptores id æui querelæ. Seneca audet ſcribere:* Numquid iam vllus adulterio pudor eſt? poſtquam eò ventum eſt, vt nulla maritum habeat, niſi vt irritet adulterum. *aliáque paſsim reperies in eam ſententiam; parum probabilia, ſi relegatio & fuga, adulterij pœna. Quidquid eius eſt: capitale poſteà id crimen factum, vt ex Appuleio notat idem Cuiacius: cui adde*

Non fuit capitalis.

Nec exſilij pœna.

Relegatio fuit.

Aut fortaſſe tantùm multa dotis, cum infamiæ nota.

Adulteriorum crebritas.

Poſtea tamen pœna capitis inducta.

Arnobium lib. IIII. Adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus adficiunt eos pœnis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis ſe lectuli expugnatione iecisſe. *Et gladio animaduerterunt non in adulteros modò, ſed omnes impudicos ſtupratoréſque, Wandalicæ leges, vt legi apud Saluianum lib.* VII. Addiderunt quoque hoc ad libidinem comprimendam, ſeueras pudicitiæ ſanctiones decretorum, gladio impudicitiam coërcentes.

Gladij pœna ex legibus VVandalicis.

Albo Senatorio eraſit. *Album τὸ λεύκωμα; id eſt, tabulæ albatæ in quibus nomina aliúdue quid inſcriptum. Sic legis Album Prætoris, Album Decurionum, Album iudicum: & in Tertulliano, Album apoſtolorum. Senatorum autem album primus inſtituit Auguſtus, anno* DCCXLVI. *cùm recenſo Senatu, mulctas infrequentibus impoſuiſſet; & ſimul definiſſet numerum intra quem* Sc. *non fieret. Eas ad res viſum neceſſarium Album: quod renouatum quotannis, & in Curia propoſitum. Dio:* τά τε ὀνόματα συμπάντων βουλευόντων ἐς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος οὕτω ποιεῖται. *id eſt:* Nomina omnium Senatorum in albo deſcripta propoſuit: atque ex eo, quotannis etiam nunc ita fit.

Album Senatorium.

Quando inſtitutum.

Quotannis id refectum.

Dianæ Limenetidis. *Scripturam eam iuuare aliquid Callimachi verſus videntur, in Dianæ Hymno:*
——καὶ μὲν ἀγυιαῖς ἔσῃ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος. *quaſi eadem illa dea viis præſit portibúſque. At tu nihil ambigens repone,* Limnatidis. *Ita hiſtoria hîc poſtulat, & conſenſio ſcriptorum. Siue enim à Limnis vico (qui aliter Amyclæ dictus) Meſſeniæ: ſiue* ἀπὸ τῆς λίμνης, *à palude, agnominata ea dea, certè Limnatis ſcribendum, ſiue Limnetis. Prioris ſententiæ Strabo eſſe videtur lib.* VIII. τὸ δ' ἐν Λίμναις τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν Λιμναῖον, ἐφ' ᾧ Μεσσήνιοι περὶ τὰς παρθένους ὑβρίσαι δοκοῦσι τὰς ἀφιγμένας ἐπὶ τὴν θυσίαν, ἐν μεθο-

ρίοις ἐστὶ

Diana Limenetis.

Limnatis.

Cognominis eius cauſſa.

ρίοις ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς μεσσηνίας, ὅπου κοινὴν συνετέλουν πανήγυριν καὶ θυσίαν ἀμφότεροι. Nec diſsimilia libro ſexto. At à lacu deriuat clarè Pauſanias lib. IIII. *& V I. itémq. Artemidorus lib.* II. *qui Dianam in ſomniis viſam boni ominis piſcatoribus eſſe vult, quoniam & λιμνῆτις dicatur.*

Suoque regi dent * Heliatem agrum, in quo id delubrum ceſſiſſe. *Lectionis & hiſtoriæ obſcuræ locus. Placet,* regi Penthilo Eleatem agrum. *Penthilus Arcadiæ, & niſi fallor, Meſſeniorum rex, filius Oreſtis. Strabo lib.* XIII. Ὀρέστου δ' ἐν Ἀρκαδίᾳ τελευτήσαντος τὸν βίον, διαδέξασθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ πένθιλον λέγουσι, καὶ προελθεῖν μέχρι θρᾴκης, ἑξήκοντα ἔτεσι τῶν τρωϊκῶν ὕστερον, ὑπ' αὐτὴν τὴν τῶν ἡρακλειδῶν εἰς πελοπόννησον κάθοδον. *id eſt:* Oreſti in Arcadia defuncto ſucceſſiſſe in regno Penthilum filium eius aiunt, & proceſſiſſe in Thraciam vſque, ſexaginta ferè poſt Troïcas res annis: quo ipſo tempore in Peloponneſum redierunt poſteri Herculis. *Velleius lib.* I. Poſt Oreſtis interitum, filij eius Penthelus & Tiſamenus, regnauere triennio. Tum, ferè anno octogeſimo *(Strabo numerauit annos dumtaxat ſexaginta)* poſt Troiam captam, centeſimo & vigeſimo quàm Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis progenies quæ omni hoc tempore, pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. *Tempora & res ſatis conueniunt: diſconuenit fortaſſe Tacitus, qui regem ipſum è poſteris Herculis facere videtur. At cùm omnia Græcorum ſcrinia excuſsi, qui progeniem Herculis prodidère, intérque alios Theophilum lib.* II. *aduerſum gentes: Penthilum nullum reperio. Turbat etiam, quòd Pauſanias libro quarto, vbi Meſſeniorum reges ordine enumerat, neminem recenſet hoc nomine. Quid ſi legas ergo* Pentheo Eleatem agrum? *quid ſi,* Temeno? *qui certè inter Heraclidas eſt. Sed is Argis regnum habuit, vt Pauſanias*

Ambigua lectio in Cornelio.

Penthilus Arcadiæ rex.

Aliquid hac de re & Tertull. De Pallio.

Coniecturæ plures.

ſanias auctor. Quem eundem in hac hiſtoria ſi ſequimur, Creſponti nomen fuit Meſſeniorum regi: cui in diuiſione per fraudem liqueſcentis ſortis, terra ea obuênit. Scripſerim ergo, ſuóque regi dein Eleatem agrum. Eleatem ſanè retineo: quia Strabo mihi auctor totam regiunculam inter Dymen & Meſſenam, Eleam vocatam fuiſſe. *Dentheleatem, ſiue potius Dentheletem recipere non poſſum, quia Thraciæ ij populi; apud quos qui potuit eſſe hoc templum? Dixi multa. ſi erro, da ſodes coronam: quia tantum toties non ferire difficile eſt, ait ille.

Creſpontes Meſſeniorum rex.
Eleas ager.
*Quæ opinio Vertranij eſt.

PAG. 134. Ædem Veneris montem apud Erycum. Imò, Erycem. Eryx enim Siciliæ ille mons dictus, deſcriptus Polybio lib. I. cum ipſo templo, & Straboni in VI. De eo Virgil.

Eryx mons.

Tum vicina aſtris Erycino in vertice ſedes
Fundatur Veneri Idaliæ.

Et ad eius inſtar etiam Romæ templum erectum Veneris Erycinæ ad portam Collinam: de quo Ouidius & Liuius. At illud mirum, quod noſter hic Tiberio tribuit, id Suetonium Claudio adſcripſiſſe, cap. XXV: Templum in Sicilia Veneris Erycinæ vetuſtate collapſum vt ex ærario P.R. reficeretur, auctor fuit. An Suetonius id ſcripſit ἀλογιστί? an verè inſtauratum iterum à Claudio fuit? Quod tamen haud facile creditu, tam pauco annorum interuallo.

Veneris Erycinæ ædes Romæ.
Suetonij fortaſſe error.

Suſcepit curam libens vt conſanguineus. Quia Segeſtani pariter à Troianis orti. Panegyricus tamen ſcriptor, ad ſolos in Sicilia Mamertinos eam gloriam transfert: Imputauêre ſe origine fabuloſa, inquit, in Sicilia Mamertini, in Aſia Ilienſes.

Segeſtani à Troianis.
Mamertini.

P. Rutilij exemplum. De quo Ouidius:

Et graue magnanimi robur mirare Rutili
Non vſi reditus conditione dati.
Smyrna virũ tenuit, non Pontus & hoſtica tellus.

Velleius,

Velleius; Cicero; Seneca; omnes ſcriptores.

Lentulo ſuper Conſulatum & triumphalia de Getulis *Plures Lentuli ſub hoc æuum, & vereor vt confuderint quoſdam viri docti: Lentulum Augurem eundem fuiſſe cum hoc Gætulico cenſent. Non conſentio ego. Primùm, quia ille ſemper Auguris cognomine, quaſi ad diſcrimen adiectus: quod deſiiſſet, facto loco agnomini meliori. Vbi, inquam, ille Augur nominatur, nuſquam adiectum Gætulici nomen. Iterum, quia huic Auguri liberi nulli. colligo ex Suetonij Tiberio, qui ait* Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, angore & metu ad faſtidium vitæ à Tiberio actum: & vt nequo niſi ipſo herede moreretur. *Non tam impudens Tiberius, (præſertim hoc imperij ſui æuo) qui id exprimeret ab homine, cui ſuus heres. At Lentulo Gætulico filius, vti docebo, cognomine eodem. Denique notari Augurem, vt inertem, ſine ingenio, ſine lingua, à Seneca video: illum laudari à Tacito hîc & lib.* I. Præcipuè infenſi Cn. Lentulo, quòd is ante alios ætate & gloria belli firmare Druſum credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari. *Non mouet me quòd opes magnas Gætulico Tacitus tribuit: magnas item Auguri. Seneca Suetoniúſque. Diſparitas enim elucet eo ipſo. Gætulico gloriæ fuerunt opes innocenter parta & modeſtè habita, ait noſter: vitio Auguri, cuius ſordes & ſterilitatem notat Seneca his verbis:* Cn. Lentulus Augur diuitiarum maximum exemplum, antequam illum libertini pauperem facerent (hic quater millies HS ſuum vidit. propriè dixi: nihil enim amplius quàm vidit) ingenij fuit tam ſterilis, quàm animi. Cùm enim eſſet auariſſimus, nummos citiùs emittebat, quàm verba. tanta erat illi inopia ſermonis. *Cenſeo ergo diuerſum ab Augure Gætulicum fuiſſe: cenſeo tamen, non pugno. Sed & Gætulici duo, Pater, Filiúſque. Pater ecce, qui hoc anno*

Lẽtuli diſcreti.

Gætulicus ab Augure diuerſus.

Diſtilæ Lentulorum.

Gætulici duo fuerunt.

 mortuus:

mortuus: filius, qui ſequenti Conſul. Nominant Faſti, Dio, Tacitus ipſe. Velleius clariſſimè: Sed Coſſus etiam victoriæ teſtimonium in cognomen filij contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti. *Filius eſt, cui locus inter doctos: cuius Hiſtoria & poëmata laudantur à priſcis. Hiſtoria, à Suetonio, Cal. cap. VIII.* Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi genitum ſcribit. *Poëmata, Martiale, Præfatione quapiam, Sidonio, & Probo. Leguntur & hodie quædam Græca III. & VI. Anthologiæ, vbi corruptè titulus,* Γετυλλίου *pro* Γετυλικοῦ. *Superuixit iſte ad Caij principatum, interfectus ab eo cùm Germaniæ præfuiſſet decem annos. Dio,* LIX.

Gætulicus Filius, poëta & hiſtoricus.

Domitium decorauit pater. *Vide Suetonium in Nerone cap.* I. *Velleium* II.

Huncadmodum adoleſcentulum ſororis nepotem. *Natus enim ex Iulo Antonio & Marcella Octauiæ F. Conſule Auguſti noſtrum Stemma.*

Nationis Termeſtinæ. *Termiſum opidum clarum in Hiſpaniis agnoſcit Appianus:* Τερμισὸν δὲ μεγάλην πόλιν ἀεὶ δυσπειθῆ Ῥωμαίοις γενομένην, ἐξ ἐρυμνοῦ κατήγαγεν ἐς τὸ πεδίον, καὶ ἐκέλευσεν οἰκεῖν ἀτειχίστους. *Et credo me verè emendaſſe illud Salluſtij:* Hi ſaltibus occupatis Termeſtinorum agros inuaſere. *vbi vulgò,* tum externorum agros. *Opidum ipſum Termes Plinio dictum: vnde Termeſtini.*

Termiſum opidum, ſiue Termes.

Lib. III. cap. III.

PAG. 135. Idemque cùm poſtero ad quæſitionem traheretur. *Vertranius notat,* Deeſt hîc nomen, die. *Imò iudicium hîc tibi. Solent priſcis ſine additione dicere, Heſternò, Cottidianò, Annò, Hornò, Poſterò: & ferè Aduerbiorum in morem. Exempla, iuuentutis cauſſa, ſint iſta. Tacitus XV. Annal.* Poſterò, cùm ad eoſdem cruciatus retraheretur, geſtamine ſellæ *&c. Plautus Capteiueis,* Niſi cottidianò ſeſquiopus confeceris. *vbi perperam legas,*

Heſternò, Cottidianò, & ſimilia.

legas, cottidianos, *vulgò. Sic idem ille Annò, non ſemel dixit, vt alibi notaui & correxi. Sic Cicero lib.* IIII. *ad Atticum, Anniuerſariò, item Voluntariò, Commodò, & plura. Heſternò etiam eâdem ratione mihi lectum.*

Leuicula in Plauto emendatio.

Thracum gentibus, qui montium editis inculti, atque eo ferociùs agitabant. *Hi ſunt quos* ὀρεινοὺς Θρᾷκας *Thucydides appellat, deſcribitque lib.* II. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν τοὺς πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. *Quod ait eos* αὐτονόμους: *idem Tacitus voluit, cùm hîc ſcripſit*, ne regibus quidem niſi ex libidine parêre ſolitos.

Mõtani Thraces.

Ij liberi.

Magna vis armata aut incondita. *Rectè. Rhenanus*, at incondita, *præter Taciti mentem.*

More gentis, cum carminibus & tripudiis præſultabant. *Notat barbaricum eum ritum eleganter Thucydides in oratione Braſidæ, lib.* IIII. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν. καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοί, καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι. ἥ τε διακενῆς ἐπανάτασις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς, προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὅμοιοι. *Vbi ſcribi velim*, πλήξει ὄψεως. *quod Tacitus tranſtulit ad Germanos*, corpus viſu toruum. *De hoc ritu in loco plura.*

Barbarorum mos ante aciẽ cantandi.

Pag. 138. Claudia pulchra ſobrina eius poſtulatur. *Dionem adi, qui hiſtoriã hancce recenſuit inter acta Caij, vbi de Domitio. Sobrina hæc Claudia quomodo Agrippinæ fuerit, nondum repperi: hoc tantum, filium eius Quinctilium Varum, deſponſum filiæ Germanici. quod oſtendo infrà.*

Græco verſu admonuit, ideò lædi, quia non regnaret. *Suetonius extulit*, Si non dominaris filiola, iniuriam accipere exiſtimas? *Ex quo Canterus noſter aptè diuinat*, Εἰ μὴ κρατεῖς, τεκνίον, ὑβρίζεσθαι δοκεῖς;

Suo iure diſertũ eum appellauit. *Et ſanè magni-*

Domitij Afri laus.

 ficat

ficat eum vbique Quinctilianus, quem ſenem ab ſe adoleſcentulo cultum ait, lib. V.

Deſperatus, me iudice, locus.

Eſſe in ciuitate * Germanici coniugem. *Non ego medicus huic loco: ne ille quidem qui eſſe iactat, legitque:* eſſe in ciuitate, qui Germanici c.

Agrippinæ ingenium, & ſcripta.

Repperi in Commentariis Agrippinæ filiæ. *Quæ mulier perita & induſtria præter ſexum. Citat eam Plinius Indice libri* VII. *vocátque Agrippinam Claudij: ſcilicet vxorem. Et libro* VII. Neronem paullo antè principem, pedibus genitum parens eius ſcribit Agrippina.

Viri docti in ea error.

Non pertinent ad hanc, vt vir doctus nuper cenſuit, Auguſti laudes apud Suetonium cap. LXXXVI. Et quadam epiſtola Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus eſt, inquit, dare te operam ne moleſtè ſcribas aut loquare. *Manifeſtus eſt ἀναχρονισμός. Pertinent ad matrem huius, quæ Auguſto neptis: iſta proneptis. Nec dubium, quin hæc quidem viuo Auguſto plane adhuc puera.*

PAG. 139. Seruis tramiſit. *Qui ad fulcra lecti, ex more.*

Quanam in ciuitate templum ſtatueretur. *Illud, quod deſtinatum Tiberio & Senatui, à communi Aſia.*

Atys Herculis filius.

Tyrrhenum Lydumque Atye rege genitos. *Atys Herculis & Omphales filius, è duobus filiis ſorte iacta alterum retinuit Lydum nomine, alterum in Italiam miſit coloniæ deducendæ: cui nomen Tyrrhenus, & ab eo Tyrrhenia terra. Ita fere Strabo lib.* V. *conuenienter ad Taciti verba: & Tertullianus, De ſpectaculis,* Lydos ex Aſia tranſuenas in Etruria conſediſſe Timæus refert, duce Tyrrheno, qui fratri ſucceſſerat (*lego,* ceſſerat, *ſiue,* ſeceſſerat) regni contentione.

Tyrrhenus in Italiam.

Paullò diuerſus tamen ab iſtis Dionyſius lib. I. *quem licet legas, Velleiúmque lib.* I.

Siue Tantalus Ioue ortus illos, ſiue Theſeus, ſiue vna Amazonum condidiſſet. *Variantes has ſen-*

tentias

tentias ſuper condita Smyrna notabis paſſim. De Theſeo & Athenienſibus, ſenſit Epigrammatarius lib. IIII. εἰς εἰκόνα Πεισιστράτου. *vbi Athenienſes hoc argumento Homerum ſibi vindicant:* Smyrnam quis condiderit.

Ἡμέτερος γὰρ ἐκεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολίτης,
Εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπῳκίσαμεν.

De Amazone, quæ nomen Smyrnæ à ſe dederit, initio libri XIIII. *Strabo. Ceterùm lapides nummique hoc opidum Zmyrnam ſcribunt, non vt obtinuit per Sigma.*

PAG. 140. Se primos templum vrbis Romæ ſtatuiſſe. *Obſeruabit philologus. Accidit hoc anno vrbis* DLVIII. *Secuti exemplum ſunt Alabandenſes annis* XXIIII. *circiter poſterius. gloriantur apud Liuium, lib.* XLIII. Alabandenſes templum vrbis Romæ ſe feciſſe commemorauerunt, ludóſque anniuerſarios ei Diuæ inſtituiſſe. *Prudentius de hac dea:* Quando primum tēplum Deæ Romæ. Templū Romæ & Veneris.

———colitur nam ſanguine & ipſa
More deæ, noménque loci ſeu numen habetur:
Atque vrbis Veneríſque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur thura deabus.

Vbi vides commune Romæ templum in ipſa vrbe cum Venere fuiſſe. Ad hanc quoque diuam ille poëta:

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos.

Tandem Cæſar in Campaniam ſpecie dedicandi templum. *Vox abeſt ſententiæ explendæ. Lego, Cæſar iit Campaniam.*

Apud Nolam Auguſto. *Loco vbi mortuus. Adi Dionem lib.* LVI. *in extremo. Suet. cap.* XL.

Cæde eius patrata, ſex poſteà annos pari ſecreto coniunxit. *Abiit vrbe Tiberius, anno* DCCLXXIX. *nec rediit: abiit vita* DCCXC. *Vndecim ergo abſuit continuos annos. Errorem Plutarchi non diſſimulo, aut potius exſcri-*

Plutarchi ſeu librarij latus error.

exſcriptoris, Libello De exſilio: vbi legitur Tiberius ſeptem annis Capreas inhabitaſſe. Verba ſunt: Τιβέριος δὲ Καῖσαρ ἐν καπρέαις ἑπτὰ ἔτη διητήθη μέχρι τῆς τελευτῆς. *Falſum. Nec iuuerit eum, quòd non ſtatim Capreas ſeceßit. Vix enim in Campania hæſit dimidiatum annum, vt liquet ex Cornelio noſtro. Damna ergo lectionem, niſi mauis Plutarchum, & ſcribe,* δέκα, *vel* ἔνδεκα ἔτη. *Etiam in Suetonij loco, vbi de hac abſentia, adhæreſco, cap.* LI. Toto quidem triennio, quo viuente matre abfuit, ſemel omnino eam, nec amplius quàm vno die, ac pauciſſimis vidit horis. *& malim*, toto biennio. *Egreſſus enim Tiberius fine anni* DCCLXXIX. *obiit illa principio anni* LXXXII. *vt ex Tacito clarum. Non ergo fuerunt inter toti tres anni.*

Addubitatum de Suetonij ſcriptura.

Quippe illi prægracilis & incurua proceritas. *Pugnat hac delineatio, è diametro, cum Suetonij verbis:* Corpore fuit amplo atque robuſto. ſtatura, quæ iuſtam excederet. latus ab humeris & pectore: ceteris quoque membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens. *De veritate, ſecundum neutrum pronuncio. Quod ſequitur,* Vlceroſa facies, ac plerumque medicaminibus interſtincta: *explicat idem Suetonius* Facie honeſta, in qua tamen crebri & ſubtiles tumores. *In cuius verbis vitium. quid enim eſt ſubtilis tumor? Libri aliquot Pulmanni noſtri,* ſubiti tumores. *nihilo melius. At tu me duce ſcribe:* ſubſtilli tumores. *vel etiam,* ſubſtilles. *Non potuit magis aptiore verbo exprimi liquor ſaniéſque, qua in eiuſmodi tumoribus minutatim ſtillat. Ita Subſtillum Feſto, tempus ante póſtque pluuiam, quòd iam ſtillaret aut nondum deſiiſſet. Tertullianus:* Aut imbres ruunt, & ſi qua miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuo ſudum.

Pugna aperta inter Suetoniũ Tacitumque.

Vera in Suetonio correctio.

Subſtillus.

PAG. 141. Eques Rom. ex illuſtribus Curtius Atticus. *Eſt ille, quem libro* VI. *ſubuerſum artibus*

Seiani

Seiani ait: & ad quem Ouidij Elegia IIII. *&* VII. *libri ſecundi De Ponto.*

Mare Amuclanum interFundanosque montes. *Amyclæ duplices. Altera Laconum, quæ ſilentio perierunt, vt parœmia eſt: altera Italorum, inter Caietam & Tarracinam, quas à ſerpentibus deletas crediderunt Solinus Pliniúſque. Ab his Amyclis, mari illi nomen.* Amyclæ in Italia.

Villa, cui vocabulum Speluncæ. *Pratorium Suetonius appellat, more ſui ſæcli; quo omnes villæ elegantiores & non ruſtici vſus, Prætoria dictæ. Nomen illi à re, quia impoſita vel adiuncta huic natiuæ ſpeluncæ. Id ſecutos in poſitura villæ Romanos, docet Senecæ locus de villa Vatiæ:* Speluncæ ſunt duæ, *inquit*, magni operis, laxo atrio, paries manufactus (*ſcribo*, pares manufactis:) quarum altera ſolem non recipit, altera vſque in Occidentem tenet. Prætoria. Villæ ad ſpeluncas. Seneca correctus.

PAG. 142. Falſum renidens vultu, ſeu loqueretur. *Diſtinguo ſic:* renidens vultu. ſeu loqueretur, ſeu taceret iuuenis; crimen ex ſilentio, ex voce. *Turbant vulgò.*

Cùm vxor. *Iulia Druſi F. quæ Neroni nupta: quámque poſteà Claudius, Meſſalinæ dolo, interfecit. Sueton. & Dio.* Iulia.

Aſinius Agrippa. *Cenſeo filium Aſinij Galli: ideóq. addit, clariores illi maiores, quàm vetuſtiores. Nam Aſinia gens in lucem protracta ab Auguſto, qui non iniuria extulit auum huius Pollionem.* Aſinia gens.

Q. Haterius, eloquentiæ celebratæ. *Inter declamatores recenſet Seneca pater, inuritque eandem notam quam hic Tacitus.* Q. Haterius, *inquit*, pulcherrimam imaginem mouit. Cœpit enim ſubito quo ſolebat curſu orationis ſcribere (*vellem*, deſcribere) quaſi exaudiret aliquem tumultum, vaſtari omnia ac rapi, comburi in- Q. Haterius orator.

buri incendiis villas, fugas agreſtium. & cùm omnia impleſſet terrore, adiecit, Quid exhorruiſti adoleſcés? ſocer tuus venit. *De eodem homine vitióque corrigendus Seneca filius, epiſt.* XL. Namque Echeri curſum ſuis temporibus oratoris celeberrimi, longè abeſſe ab homine ſano volo. *lege,* Nam Q. Hateri. *Elegans in hanc rem Auguſti iocus, Haterius noſter * ſufflaminandus eſt. quod à curribus tractum.*

Seneca de eo emendatus.

*Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine cóſul.

Atilius quidam libertini generis. *Ergóne permiſſum libertis edere ludos? Apparet. Suetonius tamen aliud indicare videtur Claudij cap.* XXVIII. *De Harpocra, magnæ gratiæ apud Imp. liberto:* Cui, *ait,* lectica per vrbem vehendi, ſpectaculáque publicè edendi ius tribuit. *Sed credo vetitum Romæ tantùm, non in municipiis coloniíſque.*

Liberti non edebant ludos in vrbe.

PAG. 143. Quinquaginta hominum millia debilitata, vel obtrita ſunt. *Nihil mutemus. Suetonius & Oroſius viginti hominum millia periiſſe eo caſu aiunt: noſter quinquaginta, ſed latius ſumens, debilitatos non ſolùm obtritos.*

Conciliati ſcriptores.

Eueniſſe id olim Claudiæ Quintiæ. *Duo nomina gentilitia huic feminæ? Non eſt Romanum. Scribo,* Claudiæ Quintæ. *Tertia, Secunda, Quarta, Quinta, mulierum agnomina ab ordine naſcendi. Ita Liuio lib.* XL. Calpurnius Piſo necatus à Quarta Hoſtilia vxore dicebatur. *In vetuſto lapide,* QVARTA. LIVIA. *& alibi,* QVINCTA. NONIA. *Ecque exempla hîc, Quinta Claudia. Iudicium meum firmat hiſtoria, quia Ap. Claudio huius patri quinque filiæ fuerunt. Cicero in Catone;* Quattuor robuſtos filios, & quinque filias Appius regebat, & ſenex & cæcus. *Malè ergo in ſcriptore de Viris Illuſtribus, Liuia Claudia. Quod ad hiſtoriam hanc, miraculúmque: habes apud ſolum, niſi aberro,*

Claudia Quinta.
Agnomina feminis numeralia.

Vale-

Valerium, lib. I. *cap* VIII. Poſſunt & illa miraculorum loco poni, quòd Q. Claudiæ ſtatua in veſtibulo templi Matriſdeûm poſita, bis ea æde incendio conſumpta, prius P. Naſica Scipione, L. Beſtia: item M. Seruilio & L. Lamia Cos. in ſua baſi flammis intacta ſtetit.

PAG. 144. A Cæle Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ, à Tarquinio ſedem acceperat. *Mutant annales, in nomine, in tempore, in re. Nomen illi Cælem, noſter & Varro faciunt lib.* IIII. *Cælium, Dionyſius & Tabula Claudiana, quæ Lugduni. Tempus aduentus eius, ad Romulum Varro & Dionyſius rettulêre: ad Tarquinium, Tacitus & Claudius in tabula dicta. Feſtus, (vt fragmenta ſunt) de Tarquinio item inſeruit: ſed diſpeſcuit nomen; & Calem ac Vibennam facit duos fratres. In re ipſa: Dionyſius Romam migraſſe eum, impulſum Romuli fama; Tacitus, auxilij ferendi cauſſa; Claudius, exactum varia fortuna pulſúmque, deſcribunt. Tabulæ illius Claudianæ verba digna adſcribi.* Seruius Tullius, ſi noſtros ſequimur, captiua natus Ocreſia: ſi Tuſcos, Cæli quondam Viuennæ ſodalis fideliſſimus omníſque eius caſus comes, poſtquam varia fortuna exactus cum omnibus reliquiis Cæliani exercitus Etruria exceſſit, montem Cælium occupauit, & à duce ſuo Cælio ita appellitatus. Mutatóque nomine (nam Tuſcè Maſtarna ei nomen erat) ita appellatus eſt, vt dixi. Cæles Vibenna. De eo variantes ſententiæ.

Cùm auxilium appellatum * tauiſſet. *Hæc ſcriptura, aiunt, codicis Medicæi Variè reſtituunt. Putem* τὸ appellatum, *è priore linea repetitum fruſtrà, delendúmque. Ita legerim,* cùm auxilium tuliſſet.

Vnde Tuſcum vicum dictum. *Aliter viſum Liuio. qui lib.* II. *cognominatum vult à reliquiis exercitus Porſenæ, qui è fuga receperant ſe Romam, victi ad Ariciam* Tuſcus vicus. Vnde dictus.

à Cuma-

à Cumanis. Pars, *inquit*, perexigua duce amiſſo, quia nullum propius perfugium erat, Romam inermes & fortuna & ſpecie ſupplicum delati ſunt. His locus ad habitandum datus, quem deinde Tuſcum vicum appellarunt. *Varro item leuiter diſſentit.* Hi poſt Cælis obitum, *inquit*, quòd nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicũtur in planum. Ab eis dictus Vicus Tuſcus; & ideò ibi Vortumnum ſtare, quòd is deus Etruriæ. *De Vortumno quod ait, confirmat Propertius,*

Vortumnus deus Etruriæ.

Tuſcus ego, Tuſcis orior: nec pœnitet inter
Prœlia Volſcinos deſeruiſſe focos.

In Propertio coniectura.

Vbi perperam Volſcinos, quia Volſci in Etruria non fuerunt. Libri manuſ. Volſanos. *quod ſequor, aut certè,* Volſinios.

Quinctilius Varus.

Varum Quinctilium diuitem & Cæſari propinquum. *Cenſeo filium eſſe infelicis patris, qui in Germania cæſus. Sed quomodo Cæſari propinquus? Credo, quia Germanici filiam duxerat vxorem. Seneca lib. I. Controu. III.* Declamauerat apud illum hanc controuerſiam Varus Quinctilius, tunc Germanici gener & prætextatus. *Itaque abſocer illi Tiberius fuit. An etiam propinquus alia de cauſſa? Puto, quia Claudia Pulchra Vari mater, ſobrina Agrippinæ dicitur ſuprà. nec tamen vltrà repperi.*

Gener Germanici.

P AG. 145. Capreaſque Thelebois habitatas fama tradit. *Ideò Theleboæ pro ipſis Capreis, Auſonio:*

Theleboæ, pro Capreis.

———viridéſque reſultant
Theleboæ.

Virgilius cauſſam nominis tangit:

—Theleboûm Capreas dum regna teneret.

Emit, ſiue permutauit eas cum rep. Neapolitanorum Imp. Auguſtus, traditis earum vice Pythecuſis, ſiue, vt Suetonius appellat,

Eas Auguſtus emerat.

appellat, Aenaria, Aug. cap. X C I I. *Notat Dio* L I I. *in extremo, & clarè Strabo lib.* V. Αἱ δὲ Καπρέαι δύο πολίχνας εἶχον τὸ παλαιὸν, ὕστερον δὲ μίαν. Νεαπολῖται δὲ καὶ ταύτην κατέσχον, πολέμῳ δὲ ἀποβαλόντες τὰς πιθηκούσας, ἀπέλαβον πάλιν, δόντος αὐτοῖς Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, τὰς δὲ Καπρέας ἴδιον ποιησαμένου κτίσμα. *Ab hac cauſſa ergo Caprea in cenſu Cæſarum: quam Tiberius* X I I. *villarum nominibus inſedit, ait noſter.* Manſeruntque apud Cæſares. *Iis villis nomina fuiſſe cenſeo* X I I. *deorum ex Suetonio qui Capreis adſignat,* Villam cui nomen Iouis, *cap.* L X V. *Sed & Pharus in ea inſula, vſui nautis.* Villæ XII. à deorum nominibus. *Idem,* Turris phari terræ motu Capreis concidit. *quod ponit inter omina Tiberianæ mortis. Exſtructa iterum, ex his Statij verſibus:* Pharus Capreis.

Theleboúmque domos: trepidis vbi dulcia nautis
Lumina noctiuagæ tollit pharus æmula Lunæ.

Inluſtri equite R. Titio Sabino. *Titum prænomen illi dat Plinius.* Ap. Iunio, *ait,* P. Silio Cos. Cùm animaduerteretur ex cauſſa Neronis, Germanici F. in T. Sabinum & ſeruitia eius. T. Sabinus.

P A G. 146. Tectum inter & laquearia tres Senatores ſe abſtrudunt. *Di deæ que auctores perdant tam ſcelestæ fraudis. cuius tamen exemplum ab Ephoris eſſe, moneo iuuentutem. Pauſaniam Spartæ regem, cùm ad Ephoros detuliſſet Argilius quidam proditionis, & occultæ cum Rege ſocietatis, eámq. in rem litteras eius oſtendiſſet: vt tamen ipſi coràm ea audirent cognoſcerentque, commenti fraudem ſunt, vt in templum perfugeret Argilius quaſi ad aram. ibi Pauſaniam os hæc exprobraret, apud conſcium non negaturo: Ephori autem in occulto laterent, duplici quodam tabulato diſcluſi. Pete hæc à Thucydide diſertim narrante lib.* I. *Nec dubitabis, quin perfidiæ nouum exemplum ſit à facto illo.* Turpis fraus: eáq; ab Ephoris ſumpta.

Non aliàs magis anxia & pauens ciuitas, egens

Tegere aduerſum aliquem.

aduerſum proximos. *Litterula addita reſtituo:* tegens. *Dictio ſimilis in Cicerone, pro Roſcio.* Tecti eſſe ad alienos poſſumus: ſocium verò fallere quî poſſimus?

Cæſar ſollennia incipientis anni Kal. Ianuarias epiſtola precatus. *Illudit nobis vir doctus, dum interpretatur, Tiberium ipſo Kalendarum die à Senatu populóque ſtrenas per epiſtolam exegiſſe. & id multis verbis. Quanto procliuius & verius erat dicere, Tiberium initio epiſtolæ præfatum (ita ſcripſerim, quàm,* precatum) *de Kalendis noui anni, quæ feſta & ſacra vulgo?* Nec, precatus, *damno, ſententia iſta: vt ſacra auſpiciáque eius diei prima epiſtola veneratus Cæſar ſit. Ita ſuprà legi:* Sed principio litterarum veneratus deos. *Sanè dies ille, ſiquis alius, religioſus in vulgus. Plinius:* Primum incipientis anni diem lętis precationibus inuicem fauſtum ominamur. *Templa aperiebant, vota concipiebant pro ſua quiſq. publicáque ſalute. Prudentius:*

Duplex lectio in Tacito.

Religio Kalendarum.

—Iano etiam celebri de menſe litatur
Auſpiciis epuliſque ſacris: quas inueterato
Heu miſeri, ſub honore agitant, & gaudia ducũt
Feſta Kalendarum. ———

Ludi in Palatio.

Refutatus Maurus.

Vide & Ouidium in Faſtis. Sed & luditum in palatio. Iulianus in Miſopog. Εἴργω τῶν θεάτρων ἐμαυτὸν ὑπ' ἀβελτηρίας, οὐδ' εἴσω τῆς αὐλῆς παραδέχομαι τὴν θυμέλην, ἔξω τῆς νουμηνίας τοῦ ἔτους. *At de ſtipe ſtreniſque, quæ eſt ratio? cùm adeò auerſatus eum morem Tiberius ſit, (homo aliâs abhorrens omnes eiuſmodi vitæ amœnitates) vt plerumque extra vrbem Kalendis ipſis egerit, ne admitteret ſtrenas. Clarè Dio:* τούτου δ' οὖν ἕνεκα ἔξω που ταῖς νουμηνίαις ἐδήμει, καὶ ἵνα μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄσχολον περί τε τὰς νέας ἀρχὰς καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἔχοντα ποιῇ, ἢ καὶ ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει, διὰ τὸ πολλὴν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι.

Vbi in-

Vbi inter ſacra & vota, quo tẽpore verbis etiam profanis abſtineri mos ſit, vincla & laqueus inducantur? *Nihil enim triſte publicè priuatimque primo illo die patrabãt: nedùm vt punirent. Plutarchus in Mario:* καὶ προσελθὼν (ὁ Μάριος) αὐταῖς καλάνδαις Ἰανουαρίαις, ἔτους ἀρχῇ, Σέξτον τινὰ Λικίννιον κατεκρήμνισεν. ὃ καὶ ἐκείνοις καὶ τῇ πόλει τῶν αὖθις ἐδόκει κακῶν γεγονέναι σημεῖον μέγιστον. *Id eſt*: Progreſſúſque Marius Kalendis ipſis Ianuariis, initio anni, Sextum quendam Licinium de ſaxo iecit. quod & illis & vrbi impendentium malorum maximum viſum præſagium. *Nec mirum ſi Romani diem illum eximium habuerint à pœna: quippe qui omnes dies feſtos. Seneca pater lib.* V. *controuerſia* IIII. Accuſatus eſt à fratre parricidij,& damnatus. Diebus feſtis intercedentibus, pœna ex lege dilata eſt. *Suetonius de Tiberij ſæuitia:* Nullus à pœna hominum ceſſauit dies, ne religioſus quidem & ſacer. *Similis Athenis lex, vt in morte Socratis Xenophon expreſſit.* ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι, διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. *Sed & videntur Romani etiam in bello, per Kalendas iſtas, abſtinuiſſe ab armis. Subindicat Appianus* V. *Ciuilium:* νουμηνίας δὲ ἔτους ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λεύκιος τὴν ἑορτήν, ὡς ἀμελείας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν.

Triſtia omnia ſpreta Kalẽdis.

Supplicium numquam die feſto.

Seruatũ idem Græcis.

Kal. Ianuariis etiam à cæde & pugna abſtinebant.

PAG. 147. Exitus quos Latinius atque Opſius habuere. *De Opſio in his libris nihil: de Latinio habes libro* VI.

Aſinius Gallus, cuius liberorum Agrippina matertera erat. *Nimirum quia Vipſania vxor Aſinij, conſanguinea Agrippinæ ſoror: id eſt, eodem patre Vipſanio Agrippa, natæ ambæ, diuerſa matre. Vide noſtrũ Stemma.*

Agrippina matertera filiorũ Aſinij.

Modica domi armenta ſunt. *Aliter eſt noſtro æuo.*

Et poſtquam non ſubueniebat. *Legendum*, ſubueniebatur: *aut*, nemo ſubueniebat.

PAG. 148. Caſtello, cui nomen Fleuum. *Scribo in libris Hiſtoriar.*

Alam Caninefatem. *Cuius mentio Vulſiniis in lapide.* PRAEF. EQVITVM. ALAE. PRIMAE. CANNANEFATVM.

Domitij genus.

PAG. 149. Auiam Octauiam præferebat. *Quia filius L. Domitij ex Antonia maiore. Antonia autem ex Octauia & M. Antonio ſata. Auunculus ergo maior illi Auguſtus. Eſt autem hic Domitius, qui pater principis Neronis.*

I. LIPSI

AD LIBRVM V.

ANNALIVM

COMMENTARIVS.

PAG. 150. In ætate Iuliæ diſſenſio.

IVLIA Auguſta mortem obiit, ætate extrema. *De cuius vitæ annis diſſenſus eſt ſcriptorum. Plinius lib.* XIIII. *cap.* VI. *annos ei tribuit* LXXXII. Iulia, *inquit*, Auguſta LXXXII. annos vitæ Pucino rettulit acceptos, non alio vino vſa. *At Dio:* ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, *ait*, ἡ λιβία μετήλλαξεν, ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσασα. *Sed labor, vt Plinium è Dione corrigendum cenſeam.*

Plinius fortean corrigendus in numeris.

Adoptione Liuiorum Iuliorumque clariſſimæ. *Duas ergo familias complexa per adoptionem Liuia. Ipſa enim è Claudiis, vnde & cognomen tenuit Druſilla. Sed pater eius inſertus adoptione in Liuios, quod hic Tacitus voluit*

Pater Liuię adoptatus.

voluit dictum. Nec aliter accipies quod ſcriptum extremo libro ſexto: quanquam mater in Liuiam,& mox Iuliam familiam adoptionibus tranſierit. *Non enim ipſa, ſed pater: cui nomen apud Velleium, Liuius Druſus Claudianus. Vocat ſimpliciter Dio lib.* XLVIII. *Liuium Druſum: & cùm à Bruto ſtetiſſet, poſt pugnam Philippenſem manus ait adtuliſſe ſibi. Clara hæc è Suetonio, in Tib.cap.* III. Ex hac ſtirpe Claudia Tiberius Cæſar genus trahit, & quidem vtrumque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Ap. Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Inſertus eſt & Liuiorum familiæ adoptato in eam materno auo. *Ad quæ verba tamen interpretes conniuent.* A Bruto ſtetit. Suetonio ex iſtis lux.

Sanguini Auguſti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, communes pronepotes habuit. *Nam Germanicus Druſo ortus, Liuiæ ſanguis: Agrippina, ex Iulia ſanguis Auguſti.*

Addito, ne cæleſtis religio decerneretur. *Quam tamen poſteà ei tribuit Claudius, effigie eius in templo Auguſti conſecrata, ſacriſque, quæ Veſtales facerent, inſtitutis: edicto etiam, vt per nomen eius feminæ iurarent. Dio lib.* LX. *& Suetonius cap.* XI. *Claudij. Exſtant Nummi,* DIVVS. AVGVSTVS. PATER. *caput radiatum, ara ante pedes: parte auerſa,* S. P. Q. R. DIVAE. IVLIAE. AVGVSTI. FIL. *carpentum, cui ſubiuncti duo muli. Nec dubito, quin conſecrata hæc Iulia habitu & nomine Iunonis. Prudentius,* Liuia à Claudio conſecrata. Cultaque nomine Iunonis.

Adiecere ſacrum, fieret quo Liuia Iuno,
Non minus infamis thalami ſortita cubile,
Quàm cùm fraterno caluit Saturnia lecto.

Quanquam eo nomine adfecta à poëtis etiã viua. Ouidius,

Cùm tibi contigerit vultum Iunonis adire.

Vt autem Liuia habitu Iunonis, ſic Druſilla à Caio conſe- Druſilla habitu Veneris.

erata Veneris, cognomento Panthea. Auctor idem Dio L I X. *Quò refero inſcriptionem priſcam,*

VENERI. CAELESTI
AVGVSTAE. SACR.
NVMMIA. C. F. DORCAS
S. P. F. C.

Vergẽs domi-natio.

PAG. 151. Prærupta & vergens dominatio. *Ita repoſui. eóque exemplo, vergens ætas, vergentes anni. Vulgò* vrgens.

De Actis, eorumq. diſcrimine.

Iunius Ruſticus componendis patrum actis dilectus à Cæſare. *Duplicia Acta reperio, Senatus, Populique. Acta Senatus alio nomine, Commentarij Senatus, Tacito lib.* X V. *Acta populi, aliâs, Diurna, aliâs, Publica. Dicam breuiter de vtriſque, quia confundi video non à iuuentute, ſed & à doctis.*

Acta Senatus.

Acta Senatus vocabant, commentarios (ὑπομνήματα *vertunt Græci) quibus breuiter inſcriptum quidquid apud patres diceretur, ageretúrque. Tantùm apud patres. Origo eorum, vt videtur à Iulio Cæſare: qui Conſul,* Inito honore primus omnium inſtituit, vt tam Senatus, quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. *Confectio manſit: publicatio abrogata ab Auguſto. Sueton. cap.* X X X V I. Auctor & aliarum rerum Senatui fuit: in quîs ne acta Senatus publicarentur. *Conficiebat ea quiſpiam è Senatu: ſcilicet ne arcana patrum ſciret non è patribus. Colligimus ex Tacito hic, qui Iunium hunc Ruſticum Senatorem oſtendit infrà:* Quòd fraude vnius Senatoris eluſa maieſtas imperatoria eſſet. *Et Spartiano, qui Hadriano munus hoc tribuit poſt Quæſturam.* Poſt Quæſturam, *ait,* acta Senatus curauit. *eúmque vocabant A cura actorum, vel, Ab actis Senatus. Lapis vetus,* C. PORCIO. C. F. QVIR. X. VIRO. STLITIB. IVDICAND. ADLECTO. INTER. QVAESTOR. A B. ACTIS.

Ea confecit primus Cæſar: aut cettè publicauit Sueton. ca. XX.

Præerat conficiẽdis Senator.

Officiũ, Ab actis Senatus.

ACTIS. SEN. *Conficiebat dixi Senator: ſiue præerat conficiendis. cui tamen adiuncti ſcribæ, cenſualéſque, quos à re Actuarios item dicebant. Capitolinus Senatuſconſultum Tacitum ita deſcribit*, vt non ſcribæ, non ſerui publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia cenſualium ſcribarúmque complerent, nequid fortè proderetur. *Cenſuales illa ætas dixit, librarios, tabellionéſque. Inde titulus in Codice lib.* X. *conceptus*, De tabulariis, ſcribis, logographis, & cenſualibus: *inde & Cenſuale officium, haud abſimili ſenſu, l.* XVIII. *C. De teſtamentis. Actuarij, qui excipiunt ſcribúntque, vt Iulio Suetonij cap.* LV. *Senecæ epiſt.* XXIII. Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur: *& Gloſſis Græcis*, ὑπομνηματόγραφος, Actuarius, Memoralius. *Qui non in vrbe ſolùm ſed in prouinciis militiáque. Actuarij in militia, l.* V. *C. De Erogatione militar. annonæ. Et Spartiano*: Ipſe quòd matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, à quodam Actuario cuius vxorem ſtuprauerat percuſſus eſt. *Satis de Actis Senatus: venio ad Populi. Ea dicta Publica acta, Suetonio in Tiberio cap.* V. *& aliâs paſſim. Item Diurna, quia in dies conficerentur, Tacito lib.* XVI. *&* XIII. *Item Vrbana. Sæpius etiam* ἁπλῶς, *Acta*, κατ' ἐξοχὴν. *Iis continebantur res rationéſque populi, iudicia publica, ſupplicia, comitia, ædificia, natiuitates, illuſtres mortes, matrimonia, diuortia. De iudiciis ſuppliciiſque admonuit Ammianus lib.* XXII. Et acta ſuper eo geſta non ſine magno legebantur honore, cùm id voluminis publici cõtineret exordium: Conſulatus Tauri & Florentij, inducto ſub Præconibus Tauro. *Vbi & formam aliquam ſeruabis conficiendorum Actorum. De ædificiis, Tacitus lib.* XIII. Nerone II. L. Piſone Cos. pauca memoria digna

Scribæ actorũ & Cenſuales.

Actuarij.

Inepte Velius Longus: *Actuarij, diuerſis actibus occupati: Actarij, ſcriptores tantum dicuntur actorum.*

Actuarij in militia.

Acta publica.

Diurna.

Vrbana.

Materies eorum.

Forma ea conficiendi.

digna euenêre. niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus, quîs molem Amphitheatri Cæſar exſtruxerat, volumina implere: cùm ex dignitate populi R. repertum ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis vrbis

Natiuitates in actis.

actis mandare. *De natiuitatibus, Suetonius ſæpe: qui plerumque argumenta ſibi ſumit de die cuiuſque principis natali, ex Actis. vt Tib. cap.* V. *Cal. cap.* IX. *Origo eius inſtituti à Seruio Tullio, qui vt numerum ſciret naſcentium,*

Seruij inſtituta.

morientium, virorum; adinuenit, Vti propinqui nata prole certum aliquem nummum in ærarium Iunonis Lucinæ inferrent: iidem aliquo mortuo, in Veneris Libitinæ: & ſumente quopiam virilem togam, in Iuuentutis. Exoleuiſſe is mos videtur, ſed in pueris natis retraxit Auguſtus: eáq. adnotatio in Actis cum cura habita, vtique poſt Iulias Papiáſque leges. Iuuenalis,

———tu libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri.———

Profeſſio apud acta.

Appuleius: Pater natum ſibi filium ceterorum more profeſſus eſt. *Scæuola l.* XXVIII. *De probationib.* Mulier grauida repudiata, abſente marito filium enixa, vt ſpurium in actis profeſſa eſt. *Capitolinus in Gordianis:* Filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtrauit, cùm apud Præf. ærarij, more Romano, profeſſus filium, publicis actis eius nomen inſereret. *Non*

Cautè legẽdus Capitolinus.

fallet te idem Capitolinus in M. Aurelio, qui ita de hac Profeßione diſſerit, quaſi ille inuenerit primus. Inter hæc, *inquit*, liberales cauſſas ita muniuit, vt primus iuberet apud Præfectos ærarij Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra tertium diem nomine

Diuortia in actis.

impoſito. *Quod aliter eſt: ſed addidit quædam, immutauitque. De matrimoniis diuortiíſque, clarum eſt in Acta relata fuiſſe propter præmia pœnáſque legum. Imò etiam ante Iuliam, Papiámque. Cælius ad Ciceronem,* Paulla

Valeria,

Valeria, (*ſcribo*, Valerij, *id eſt, coniunx*) ſoror Triarij deuortium ſine cauſſa fecit. Nuptura eſt D. Bruto: nondum rettulerat. *Rettulerat, ſcilicet in Acta. Seneca De Beneficiis:* Quia verò nulla iam ſine diuortio acta ſunt, quod ſæpe audiebant, facere didicerunt. *Et ad matrimonia pertinet verſus Iuuenalis,* Cicero correctus & explicatus.

Fient iſta palàm, cupient & in acta referri.

Hæc Acta à ſcribis tabulariiſque confecta videntur, & ad Atrium Libertatis in Tabulario adſeruata. Liuius XLIII. Cenſores extemplò in atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſóque tabulario, & dimiſſis publicis ſeruis. *Cui vetus inſcriptio Curatores tamen quoſdam adſignat,* Vbi repoſita Acta. Tabularium.

C. CALPETANVS. STATIVS
SEX. METRORIVS
M. PERPENNA. LVRCO
T. SARTIVS. DECIANVS
CVRATORES. TABVLARIOR.
PVBLICORVM. FAC. CVR.

At ex Taciti XIII. *colligas curam eam Quæſtorib. fuiſſe aut ærarij Præfectis.* Princeps, *inquit*, curam tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit. *Eóque facit quòd M. Aurelius Profeßiones infantium rettulit ad Ærarij præfectos. Tabularij mentio etiam Ciceroni, pro Rabirio perduellionis reo: Virgilióque* II. *Georg.* Præfecti ærario tabulas publicas adſeruabant.

—aut populi tabularia vidit.

Vbi Seruius quædam. Lampridius in Alexandro referre videtur Actorum confectionem ad Præf. vrbis: Fecit Romæ, *inquit*, curatores vrbis XIIII. ſed exconſulares viros, quos audire negotia vrbis iuſſit, vt omnes aut magna pars adeſſent, cùm Acta fierent. *Sed intellegit iudiciaria acta. Fuerunt & Regiſtra quædam publica, præter hæc Acta. de quibus Vopiſcus in Probo:* Vſus ſum etiam Registra publica.

Regiſtris ſcribarũ porticus Porphyreticæ, Actis etiam Senatus, ac populi. *Perierant hæc Publica acta* (γράμματα δημόσια *appellat Dio) quà vetuſtate, quà incendio: ſed reparauit primo principatu ſuo Tiberius, tribus Senatoribus ad deſcribendum conquirendúmque delectis. Adi Græcum eum ſcriptorem lib.* LVII. *in actis anni* DCCLXIX. *Dixi iſta liberius, & præter rem, vt conſtaret in parte iuuentuti, quæ eſſent illa Acta, quorum teſtimonio totiens noſter aliique in memoria rerum vſi: quæque habita ſemper hiſtoriæ materia & ſeges.*

Acta reparata à Tiberio.

Acta, materia hiſtoricorum.

Ab Senatu deſciuiſſe populum. *Diſtingue contra vulgus*, ſpretum dolorem principis ab Senatu, deſciuiſſe populum.

PAG. 152. Vi principis impediri teſtarentur *Quattuor & quadraginta orationes. *Malum tuum, Corneli, fatum! Non paginæ aliquot ſed libri hîc perierunt, quibus geſta ferè triennij continebantur, de Agrippinæ liberûmque eius exitu, de Seiani ſpe conatúque, de eiuſdem cum agmine amicorum ſtrage, de Liuiæ flagitiis & morte. ad ſummam, flos quaſi hiſtoriæ tuæ. Adeò bonis illis patribus cura otiúmque fuit deſcribere Oroſios & Vopiſcos, & huiuſmodi quiſquilias, præ tuo auro.*

Defectus in Tacito.

Quattuor & quadraginta orationes. *Quæ præeunt, geſta ſunt Fuſio & Rubellio Coſſ. initio anni: hæc autem C. Memmio Regulo & Fulcinio Trione. Ita interciderunt acta pleraque anni* DCCLXXXII. *acta omnia anni ſequentis, quo Coſſ. M. Vinucius & L. Caſſius. Item huius anni, quo ex Kal. Maij ſuffecti Tiberio & Seiano Conſules Regulus & Trio.*

Iactura quanta in Tacito.

Mihi pudorem, aut Seiano inuidiam allaturum cenſui. *Ἀποσπασμάτιον ex oratione cuiuſpiam damnandi ob Seianum, vti & ſequens membrum.*

Tunc ſingulos, vt cuique adſiſtere. *Quis iſte? dignus*

dignus erat quem noſſemus, ob conſtantiam mortis.

Relatum inde de P. Vitellio. *Vide Suetonium Vitellij cap.* II.

PAG. 153. Puella adeò neſcia. *Illa ipſa quæ ſponſa Claudij filio, vt hîc notat Dio.*

Quia triumuirali ſupplicio adfici virginem inauditum habebatur, à carnifice laqueũ iuxta compreſſam. *Triumuiri, qui aliâs Iudices capitales, prorſus iidem Romæ qui Vndecimuiri Athenis. Munus eorũ præeſſe carceri, punire damnatos: itémque cognoſcere de furtis admiſsiſque ſeruorum aut eiuſmodi viliorum capitum ad Mæniam columnam. Quod idem in Athenienſibus fuiſſe, diſco ex Suida.* Ἕνδεκα, *inquit,* ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις ἐπιμελουμένη τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κατακρίτων, ἐφ᾽ ἣν ἀνήγοντο οἱ κλέπται καὶ οἱ ἀνδραποδισταί. *Nec ambigo quin Romanis exemplum inde. Alia de his habes apud Rauardum* II. *Varior. & Fabrum, quæ non recoquam ego. Sed cur aït inauditum virginem adfici triumuirali ſupplicio, id eſt laqueo? Id quidem ita ceperim quaſi non ſimpliciter virginem dixerit, ſed impubem inueſtémque. Lex enim non tam virginitati ignotum cautúmque voluit, quàm ætati. Ita nec pueros interfici fas, niſi toga ſumpta & relatos in viros. Hinc apud Dionem ſcriptum, à Triumuiris in proſcriptione iuſſum puerum quendam Togam virilem ſumere, vt ſcilicet iure poſſet interfici, lib.* XLVII. καὶ ἄλλα τε, *ait,* διὰ τοῦτο πολλὰ παρηνομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσήγαγεν, ἵν᾽ ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ. *Appuleius* II. *apol. de puero præcoci malitia.* Hoc magis noxius, quòd cum venia pernicioſus eſt: & nondum pœnæ, iam iniuriæ ſufficit. *Quam cauſſam & hîc ſubeſſe arbitror, vt compreſſa deuirginatáque, mulier videretur & plena annis.*

Triumuiri ſimiles Vndecimuiris Græcorum.

Impubes non maturus ſupplicio.

Triumuirorũ impotens factum.

Quippe lapſum cuſtodiæ. *Fortè,* elapſum.

Is Macedoniæ tum intentus Achaiam quoque curabat.

Achaia & Macedonia ſub vno Præſide.

curabat. *Ex decreto illo, lib.* 1. *quo* Achaiam & Macedoniam onera deprecantes leuari proconſulari imperio, tradíque Cæſari placuit.

Toronæum Thermæumque ſinum. *Quorum ille ad Toronem Macedoniæ vrbem; hic iuxta Macedoniam, Axij fluuij receptor.*

Defectus.

Ibi demum cognoſcit. *Locus inter mancos. Nec enim vbi aut quomodo deprehēſus fugitiuus ille, narratum. Poſt,* cognoſcit, * *ergo ponenda nota. Et ſtatim ſcribe,* intertogato.

Neque nos originem finémue eius rei vltrà repperimus. *At reppererunt Zonaras & Dio, qui miſſum eum ad Tiberium tradiderunt, Caligulæ nuptias Antij celebrantem.*

I. LIPSI
AD LIBRVM VI.
ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 154. Cauſſa abiunctionis huius libri.

INITIVM SEXTI *libri arbitrario hîc iure conſtitui, non certo. Cui enim probes tantam vim rerum, quantam dixi, trienniique geſta vno libro cum ſequentibus incluſa fuiſſe? Secreui igitur. non quia liqueret mihi initium in his demum verbis faciundum: ſed quia magnitudinem réſque geſtas æſtimanti, ita videbatur. Denique vt ſcires ſaltem, hinc vulgo quintum librum in duos eſſe tribuendum.* quod et Ferrettus iampridem notauerat

Aditis iuxta Tiberim hortis. *Hortos Cæſaris accipio, de quibus Horatius,*

Horti Cæſaris.

Trans Tiberim longè cubat is prope Cæſaris hortos.

Ij vici-

Ij vicini Naumachiæ fuerunt, ſiquidem eâdem de re Suetonius Tiber. cap. LXXII. Bis omnino toto ſeceſſus tempore Romam redire conatus, ſemel triremi vſque ad proximos naumachiæ hortos ſubuectus eſt, diſpoſita ſtatione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes ſubmoueret. *Vide ius de hortu & Sueton. Iulio, cap.* LXXXIII.

Vocabula reperta ſellariorum ac ſpintriarum. *Vide ſi lubet Suetonium Tiber. cap.* XLIII. *& Turnebum lib.* V. *cap.*1. *Qui tamen non ſatis explicant, cur Sellarij dicti à fœditate loci. Sed ego non violo te Pudor.* Sellarij.

Vt in fiſcum cogerentur, * tum rettulere Scipiones. *Stigmatias locus non fruſtrà. Deſunt enim quædam. Vel hoc argumento, quòd rettuliſſe Sciopiones dicit. at relatio Conſulum erat, cenſio tantùm Senatorum. Poſſit, ſi fortè, legi:* vt in fiſcum cogerentur coſſ. rettulêre. Scipiones hæc, & Silani, & Caſſij *&c. Sed vt tectum ſit, non ſanatum vulnus.* Mutilus locus.

PAG. 155. Honoribus perfunctos, an iuuenes? *Quidam ergo in Senatu, honoribus nondum functi Quod manauit ab Auguſto:* qui liberis Senatorum, quò celerius reip. adſueſcerent, protenus virili togæ latum clauum inducere, & Curiæ intereſſe permiſit. *ait Sueton. Aug. cap.* XXXVIII. *Tacitus Annali* XIII. Iulius Montanus Senatorij ordinis, ſed qui nondum honorem capeſſiſſet. *Plura ibi.* In Curia etiam non Senatores. Laticlauij.

Quos neque dicta Imperatoris, neque præmia niſi ab Imp. accipere par eſſet. *Explicatius verúſque, ſi ſcribas:* neque dicta, neque præmia, *voce,* Imperatoris, *inducta.*

Retrahitur in vrbem, cuſtoditurque domibus magiſtratuum. *Præter carcerem & cuſtodiam militarem, cuſtodia alia duplex: Apud magiſtratus, & Apud* Cuſtodia apud magiſtratus.

vades.

vades. *Apud magiſtratus, cùm reus Conſuli, Prætori, Aedili (interdum & Senatori, etiam non è magiſtratu) committebatur. quod non niſi in reis illuſtrioribus vſurpatum, eáque cuſtodia libera dicta.* *Salluſtius in Catilinario:* Senatus decreuit vti abdicato magiſtratu Lentulus itémque ceteri in liberis cuſtodiis haberentur. itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum Ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæſari, Ceparius Cn. Terentio Senatori traduntur. *Dio optimè libro* LVIII. *de Aſinio Gallo: qui hanc cuſtodiam,* φυλακὴν ἄδεσμον *vocat, id eſt liberam & ſine vinclis. adlditque,* πρός τε γὰρ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐτηρεῖτο, ἔξω τῆς τοῦ τιβερίου ἀρχῆς. τότε γὰρ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἐφυλάχθη, ἵνα μὴ φύγῃ, οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἵνα μὴ τελευτήσῃ. *id eſt,* Cuſtodiebatúrque ſemper à Conſulibus, niſi cùm Tiberius Conſul eſſet. tunc enim à Prætoribus obſeruabatur, non hercle ne effugere, ſed ne mori poſſet. *Sidonius* I. *Epiſt. de Aruando:* In Capitolio cuſtodiebatur à Flauio Aſellio hoſpite, Comite ſacrarum largitionum. *Cuſtodia apud vades, cùm eorum periculo fideiuſſoribus reus tradebatur. Tacitus lib.* V. Nec aliud periclitantibus ſubſidij, quàm in conſtantia fratrum fuit, qui vades exſtitere. *Clariúſque de eâdem re Suetonius Vitel. cap.* II. Publius poſt Præturæ honorem inter Seiani conſcios arreptus, & in cuſtodiam fratri datus. *Vlpianus l.* I. *De cuſtod. reorum:* De cuſtodia reorum æſtimare Proconſul ſolet, vtrum in carcerem recipienda ſit perſona, an militi tradenda, an fideiuſſoribus committenda. *Symmachus lib.* I. *Epiſtol.* Statui vt Felix vadibus, qui Fulgentio non eſſent cogniti, traderetur.

Quæ eadem cuſtodia libera.

Cuſtodia apud vades.

Seſtium Pagonianum. *Sextius Paconianus ſcribitur infrà:* Nec diſpares Trebellieni Rufi & Sextij Paconiani exitus.

Sextius Paconianus.

Proru-

Prorupêre concepta per idem odia. *Emendo,* concepta pridem.

Vt verò Latinum Latiarem ingreſſus eſt accuſator Acrius. *Reſtitui non malè,* aggreſſus eſt, accuſator ac reus iuxtà inuiſi. *Paconius & Latiaris odiorum duo nomina. Itaque gaudium patrum fuit perculſo Paconio à Cæſare: gaudium alterum nominato, ab eo Indice, Latiari.* Reſtitutio certa in Tacito.

PAG. 156. Sanquinius maximus è Conſularibus. *Verius vt grandiori littera notes,* Sanquinius Maximus, *vt ſit eius gentis cognomen. Nam maximum æuo inter Conſulares fuiſſe, non placet; nec verum eſt. Conſul enim ſuffectus demum fuit ante annos quattuor, Vrbis anno* DCCLXXXI. *Præfectum vrbis eum fuiſſe comperior ſub Caio, ex Dionis corruptis verbis, lib.* LIX. τριάκοντα γὰρ δὴ ἡμέρας ὖ·ξε, (*Caius videlicet*) καίτοι Λυκίῳ Ἀπρωνίῳ τῷ συνάρχοντι ἓξ μῆνας ἐπιτρέψας, καὶ αὐτὸν σαυίνιος Μάξιμος πολιαρχῶν διεδέξατο. *ſcribe,* σαγκίνιος, *& hunc cape, qui tunc Præf. vrbi & ſecundùm conſul. Præfuit & inferiori Germaniæ, ex Tacito lib.* XI. Chauci nulla diſſenſione domi, & morte Sanquinij alacres. Sanquinius Maximus. Idem præf. vrbi.

Arguitur pleraque * C. Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis. *Ne hunc quidem locum, ex Aedilitio edicto, perhibeo ſanum integrúmque. Remedium aliquod, ſi legas:* Arguitur pleraque: C. Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis, & cùm die natali Auguſtæ inter ſacerdotes epularetur nouemdialem eam cænam dixiſſet. *vt, inquam,* τὸ dixiſſet, *reducas etiam ad priora, ſtatimque eodem exemplo legas,* addidiſſet. *Sed metuo vt hæc, cum Ariſtophane, ſit* σχίνη ἐπικουρία. Coniectura leuior.

Quaſi inceſtæ virilitatis. *Conſtabit ſententia iocúſque,* Incertæ virilitatis. *atque ita ſcribe. Sic alibi,* Abdus ademptæ virilitatis. *Notat autem Caligulã quaſi ambiguè virum, quique, vt Suetonius ait, pudicitiæ neque ſuæ ne-* Incerta virilitas.

ſuæ neque alienæ pepercerit. Infrà: Siue compoſuerat quædam in C. Cæſarem vt impudicum, ſiue ficto habita fides. *Iocus aliquis in verbis: quaſi dicas Androgynum eum fuiſſe, ἀμφολέγαν ἀρσοδίτην τηρώμενον.*

Correctus noſter.

Die natali Auguſtæ. *Imò verò,* Auguſti. *Liuiæ quidem natalem poſt mortem eius epulo ludiſue celebratum non inuenio. Nec verò Tiberius, aliâs haud pronus in matrem, id permiſerit: cùm etiam minores quoſdam honores à Senatu ei decretos vetuerit abrogaritque. Dionem vide, vbi de iis quæ Liuiæ decreta: verbum nullum de natali. At de Auguſti certum eſt: cuius vitalis dies annuis ludis epulíſque celeber. Repete ea quæ ſcripſi, de Auguſtalibus ludis ad lib.* I.

Auguſti natalis dies feſtus.

Nouemdialem eam cænam dixiſſet. *Cauſſam ioci paullo altius petendum. Mortuis, ritu Romano, non ante diem nonum parentabatur. Tunc iis iuſta, ludi, epulæ, inſcriptio, & funeri finis. Donatus Phormione:* In nuptiis ſeptimus dies inſtaurationem voti habet, vt in funere nonus, quo parentalia concluduntur. *Poëtæ alludunt. vt Virgilius,*

Parentalia nono die.

Prætereà ſi nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit. ———

Vt Statius in Archemori funere:

Roſcida iam nouies cælo dimiſerat aſtra
Lucifer. ———

Et ab ea mente Iuſtinianus in Nouella quadam ſcribit, in nonum diem fieri *μνήμας* defunctorum. *Gloſſæ: Nouemdialia, ἔννατα ἐπὶ νεκρῷ ἀγόμενα. Auguſtinus in Geneſim:* Neſcio vtrum inueniatur alicui ſanctorum in ſcripturis celebratum eſſe luctum nouem dies, quod apud Latinos Nouemdial appellant. *Nono ergo illo die, præter alia, cæna funebris epuláque. Iulius Obſequens:* In ſacro Nouemdiali cæna deæ poſita, à cane adeſa, antequàm

Nouemdial ſacrum.

Cæna funebris.

antequam delibaretur. *etſi ambigo an id ad ſacrum Nouemdiale referendum, quod* ſolitum fieri poſt lapidũ imbrem. Tertullianus de Teſtimonio animæ:* Vocas ſecuros mortuos, ſiquãdo extra portam cum obſoniis & mattiis tibi potius parẽtans ad buſta cedis, aut à buſtis dilutior redis. *Idem de Reſurrectione carnis:* At ego magis ridebo vulgus tunc quoque cùm ipſos defunctos atrociſſimè exurit, quos poſtmodum guloſiſſimè nutrit: iiſdem ignibus & promerens & offendens. *Eam vocat Appuleius Cænam feralem lib.* III. *Florid.* Procul igitur faces abigerent, procul ignes amolirentur, cænam feralem à tumulo ad menſam referrent. *Et Iuuenalis,*

* Quod inſtituit Tullus rex. de quo abunde Liuius lib. 1.

Eadem Feralis cæna.

——dimidio conſtrictus gammarus ouo
Ponitur, exigua feralis cæna patella.

Vbi nota gammaros & oua videri in eiuſmodi cænis tralatitia fuiſſe, vti lentem & ſalem:* ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθιμα, καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν, *ait in Craſſo Plutarchus. Sanè certos quoſdam cibos proprios fuiſſe huic mortuali cænæ, docet etiam Xiphilinus in Domitiano, vbi de ſimulato illo ſepulcrali epulo:* καὶ μετὰ τοῦτο πάνθ᾽ ὅσαπερ ἐν τοῖς ἐναγίσμασι καθαγίζεται, καὶ ἐκείνοις μέλανα ἐν σκεύεσιν ὁμοίως προσηνέχθη. *Hanc cænam Silicernium vocatam, docent Nonius, Feſtus, & Tertullianus:* Quò differt ab epulo Iouis ſilicernium? à ſimpuuio obba? ab aruſpice pollinctor? *Ad eas ergo nouemdiales epulas hîc alluſum. & cùm natalis Auguſti celebraretur, dies lætus auctórque vitæ; videri ſibi Cotta ferales potius eas epulas dixit. ſiue quia ille natus, exitij cauſſa multis; ſiue quia ante nouem fortè dies, multi à Tiberio animaduerſi interfectique. Quod placet. & mirum ni exciderit is iocus (verior liberiórque quàm vt Cottam deceat) poſt ſtragem Seiani. Non abſimile Plauti illud:*

Cibi ſollennes in parẽtalibus.

*In Plut. Craſſo eſt, φακοὺς καὶ ἅλας: at in Appiani Parth. eadem narrantis, φακοὺς καὶ μάζαν, lentem & libum. Quod malim, & verius eſt.

Silicernium.

Cauſſa ioci explicata.

R Cocus

Cocus nundinalis. Plautus illuſtratus.

Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem
Solet ire coctum.

id eſt, Feralis nouemdialiſque, & qui mortuis tantùm parat in cœnam. vt prait nobis bene Feſtus.

M. Lepidi. *Manij, vt ſæpe.*

IX

Taciti de Platone laus.

Præſtantiſſimus ſapientiæ firmare ſolitus. *Credo Platoni hoc elogium, & iure tribuit. Apud eum ſanè in X. De rep. gnome talis.* Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος τῷ ὄντι δοῦλος τὰς μεγίστας θωπείας καὶ δουλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων, καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίστηται θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης.

PAG. 157. Sanctiſſimis Arruntij artibus. *De eo dixi, ſuprà ad lib. I. At de accuſatione eius, nihil in libris qui nunc ſunt.*

Cæſtius Prætor.

C. Cæſtium patrem. *Duo ergo Cæſtij Romæ, pater filiúſque? Non inuêni. Fuit qui Cæſtium Pium vellet legi: quia frequens declamatoris eius Senecæ mentio. Mihi, ſiquid mutandum, placeat,* Cæſtium Prætorem. *potuítque obiici error ex notis Cæſtius quidem Prætor fuit, ille ipſe, vti diuino, de quo Romæ inſcriptio,*

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR. TR. PL.
VII. VIR. EPVLONVM

Itaque apparet ſcribendum Ceſtius, *littera ſpreta, quoniam & in nummis* L. CESTIVS.

Reum deſtinare properat. *Non abiecerim,* poterat.

filiam

PAG. 158. Claudiæ & Iuliæ domus partem. *Claudiæ per filium, Iuliæ per ſe: quia Liuiam duxerat Germanici ſororem.*

Cohors amicorum.

Sueton Calig. cap. XIX.

In cohortem ſuam tranſtulerat. *Cohortem amicorum. ita enim vocabant exemplo prætoriæ cohortis. Seneca, De Clementia,* Salluſtium, & Cocceios, & Deillios, & totam cohortem primã interioris admiſſionis ex aduerſario-

uerſariorum caſtris conſcripſit. *Vbi vides plures fuiſſe amicorum cohortes, & quaſi gradus. Quod originem habuit à Graccho & Liuio Tribunis. Idem ſcriptor, De Beneficiis*: Apud nos primi omnium Gracchus & Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam ſuam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, numquam veros. *Itaque dicebantur Amici primæ, ſecundæ, tertiæ admiſsionis ex ordine, quo admittebantur. Ille ipſe*: Non ſunt iſti amici qui agmine magno ianuam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur. *Lampridius in Alexandro*: Moderationis tantæ fuit, vt amicos non ſolùm primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. *Et Tiberius ipſe amicos ſolitus deſcribere in tres claſſes. Vide Sueton. cap.* XLVI. *Ab hoc more Admiſsiones manarunt, Admiſsionales, & Officium admittendi. Admiſsionum eius facilitatem in Traiani laudatione Plinius admiratur: Alexandrum quaſi vnum è Senatoribus, patente velo, Admiſsionalibus remotis, ſalutatum eſſe Lampridius ſcribit: & Accoleius magiſter Admiſsionum nominatur in Flauij Aureliano. Id munus fuit libertorum, vt clarum ex Suetonij Veſpaſ. cap.* XIIII. Quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam iuſſerat. *Fuit autem is libertus Phœbus. Plinius hoc idem oſtendit loco non ſano, lib.* XXXIII. *cap.* III. Fuit & alia Claudij principatu differentia, in ſolis his quibus admiſſionem liberti eius dediſſent imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magna criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani principis aboleuit, æqualiter publicando principem. *quem corrigo*, quibus admiſſionū liberti ius dediſſent. *Quod ait criminum occaſionem fuiſſe: refer ad ea quæ de imagine*

Amici primæ admiſſionis.

Admiſſiones, & Admiſſionales.

Ij ex libertis.

Correctus Plinius.

Principis dicta mihi in lib. III. *& quæ Seneca De Benef.* III. *cap.* XXVI.

Annius Pollio. *Eſt ille, qui poſtea in Neronem coniurauit, amicorum eius præcipuus. Tacitus lib.* XV.

Vinicianus Pollio.

Vicinianus Pollioni patri adiiciebatur. *Lego,* Vinicianus. *auctore Dione lib.* LX. *qui hunc Annium Vinicianum coniuraſſe in Claudium cum Scriboniano adſerit.*

PAG. 159. Fufij Gemini. *Qui antè Conſul.*

Curtium Atticum. *Equitem R. ex inluſtribus, qui Tiberio comes Capreas. ſuprà lib.* IV.

*lib. XVIII. cap. XIII. *lib. II. Annal.

Per idem tempus L. Piſo Pontifex obiit. *Quid ergo* *Ioſepho* *Zonaræq; in mentem venit viuum eum facere Tiberio iam defuncto? Nec enim alium habeo de quo poſſint illa intellegi*: à Caio binas epiſtolas miſſas, vnam ad Senatum de Tiberij morte & ſuo imperio; alteram ad Piſonem Præf. vrbis, qua iubebat Agrippam è caſtris transferri in priſcas ſuas ædes. *An impoſuit Syro celebritas nominis Piſonis, & per Syrum (nam ab illo hauſit) Græco? An alius aliquis Piſo tunc Præfectus? quod non repperi. huic quidem Piſoni Aelius Lamia ſuffectus eſt, de quo Dio:* τόν τε πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν. καὶ λούκιον ἀντ' αὐτοῦ ταμίαν ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ ῥώμῃ. *ſcribe* Λαμίαν. *Ridiculus interpres, qui vertit* Lucium ei Quæſtorem ſuffecit, *inductus puerili errato. Sed illeipſe paullo pòſt obiit, vt habes mox in noſtro: & ſucceſſit Lentulus Coſſus. Diſco ex Seneca, epiſt.* LXXXIIII. L. Piſo vrbis cuſtos, ebrius ex quo ſemel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, vſque in horam ſextam ferè dormiebat. hoc erat eius matutinum. Officium tamen ſuum, quo tutela vrbis continebatur, diligentiſſimè adminiſtrauit. Huic & D. Auguſtus dedit ſecreta mandata cùm illum præponeret Thraciæ,

Ordo ſucceſſioque præff. vrbi.

Ælius Lamia.

Xylandri conniuentia.

Lentulus Coſſus.

quam

quam perdomuit: & Tiberius proficiſcens in Campaniam, cùm multa in vrbe & ſuſpecta relinqueret & inuiſa. Puto quia illi bene ceſſerat Piſonis ebrietas, poſtea Coſſum fecit vrbis præfectum, virum grauem, moderatum, ſed merſum vino & madentem. *Lego ex libro* Seneca emendatus. *manuſ.* ebrius, ex quo ſemel factus eſt, fuit: *id eſt, poſt vnam illam ebrietatem (quæ tam bene ceſſerat, & cuius pretium Præfecturam ipſam habebat, vt Plinius ſcribit lib.* XIIII. *cap. vlt. & Suet. Tib. cap.* XLII.*) ſemper placuit ei eſſe ebrium. Iacet alioqui ſententia, nec à me erigi poteſt.*

L. Piſo Pontifex. *Neſcio an ex notis error, ſcribendúmque,* Piſo P. V. *id eſſet, Præf. vrbi.* Ambigua lectio.

Patrem ei Cenſorium fuiſſe memoraui. *Non quidem in his libris qui exſtant. Tamen intellegi vult L. Piſonem ſocerum* C. *Cæſaris, qui Cenſor cum Appio Claudio, Anno vrbis* DCCIII. *quo ipſo anno, vt ratio ætatis Tacito conſtet (ait enim vixiſſe octoginta annos) natus fuiſſe debuit hic Piſo.* L. Piſo cenſor. Ratiocinatio de ætate Piſonis.

Decus triumphale in Thracia meruerat. *Velleius:* Atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodiéque diligentiſſimum atque leniſſimum ſecuritatis vrbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſſit. *Vide & Dionem* LIII. Piſonis triumphalia è Thracia.

Numam Marcium. *Qui pater Anci Marcij regis.*

Cilnium Mæcenatem. *Non vt receptum eſt,* Cilinium. *Cilnius enim gentile nomen patris huius & altoris Muſarum. Cui domus priſca Arretium, vt olim ex Liuio docui: & adde Silij verſus huiuſce rei:* Cilnius Mæcenas. Antiqu. Lect. lib 1 ca. XXII.

Cilnius Arreti Tyrrhenis ortus in oris
Clarum nomen erat. Silius correctus.

etſi ibi quoque vulgò, Cilinus. *Nam Silius, vt ſolet, hiſto-*

riam exornat flore hominum ſui ſuperioriſque æui. Præfecit autem Romæ Italiæq. Mæcenatem Auguſtus per bellum Siculum. Conſule Dionem XLIX.*in actis anni* DCCXVIII.

Sumpſit è conſularibus qui coërcerent ſeruitia, & quod ciuium audacia turbidum niſi vim metuat. *Circumſcribit poteſtatem Præfecturæ, quæ tamen aucta. Suadeo legas Dionē in Oratione Mæcenatis lib.*LII.

Poteſtas & munia præfecturæ.

Primuſque Meſſalla Coruinus eam poteſtatem accepit. *At Dio lib.* LIIII. *in actis anni* DCCXXXIIII. *ita narrat, vt M. Agrippam primum faciat Præfectum vrbi. cui mox anno* DCCXXXVIII. *Taurum ſufficit, huius Coruini nulla mentione.*

Ambigua adſeueratio Taciti.

Dein Piſo viginti per annos probatus. *Ligat me hic nodus. Quid? viginti per annos Præfectus Piſo? Fuerit ergo neceſſe eſt ab anno vrbis* DCCLXV. *Nam ab eo die in hoc tempus viginti ipſi anni. Atqui Auguſtus tunc vixit, imperauitque. Quomodo ergo verum, quod Plinius Suetoniúſque conſenſu tradiderunt, à principe Tiberio Piſonem factum Præf. vrbis, propter bidui aſſiduam compotationem? Illius verba ſunt lib.* XIIII. Eáque commendatione (*ebrietatis ſcilicet*) credidere L. Piſonem vrbis Romæ curæ ab eo delectum, quòd biduo duabúſque noctibus perpotationem continuaſſet apud ipſum iam principem. *Nota ea*, apud ipſum iam principem. *Suetonius cap.* XLII. Poſteà princeps in ipſa publicorum morum correctione cum Pōponio Flacco & L. Piſone, noctem (*diſſentit Plinius, qui ait duas noctes*) continuúmque biduum epulando potandóque conſumpſit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri Præfecturam vrbis confeſtim detulit. *Ait disertè*, Poſteà princeps. *Atqui vel ab initio principatus Tiberij ad hunc diem Piſonianæ mortis anni dumtaxat* XVII. *Sed hoc amplius ex Suetonio colliges, factum Piſonem Præfectum,*

De numeri veritate quæſitū.

Piſonē ebrietas Præfectum fecit.

ſectum, ſub idem tempus quo Pomponius Syriæ Prætor. Ille autem * *Syriæ non ante annum* DCCLXXIII. *præponi potuit (Mœſiam enim prouinciam adminiſtrabat anno* DCCLXXII. *vti ex Taciti libro* II. *clarum:) non ergo tot annos Piſo Præfectus vrbi. His rationibus cogor vt in Tacito reſtituam,* Piſo decem per annos. *quia Pomponium Syriæ præfuiſſe ante annum* LXXV. *non probabile. Sit ergo hic error ex notis geminatis.*

*Mortuus enim eſt in adminiſtratione Syriæ: vt Tac. infrà.

Correctus Tacitus.

PAG. 160. Lecto per magiſtros carmine. *Magiſtri ſunt ſacerdotum. Valerius lib.*1. A patre ſuo collegij Saliorum magiſtro iuſſus. *In lapide:* ORDO. SACERDOTVM. MAGISTRO SVO. *Et Sueton. Calig. cap.* XXII. *Domit. cap.* IIII. *Capitolinus,* Fuit in eo ſacerdotio & vates, & præſul & magiſter.

Sanxiſſe Auguſtum. *Pete è Suetonio, cap.* XXXI. *in Auguſto.*

Quanto maiorem quàm Auguſtus rei frumentariæ copiam aduectaret. *Aliquid hac de re ſcripſi in Electis cap. De Annona. Sed modum tributi Aegyptiaci, qui tunc me latuit, erui è Sex. Victore, in Auguſto:* Huius, *inquit,* tempore ex Ægypto vrbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. *velim interſeri,* centena millia modiûm frumenti. *quæ vox, littera ſaltem notata, M, vt ſolet, periit.*

Modus tributi Ægyptiaci.

Neque ſegnius Conſules edixêre. *Fortè,* ſequius.

Sanus repertus apud fretum Siciliæ. *Quaſi dicat illuc tantùm itare ſolitos ægros. Suſpecta lectio, & τὸ* Sanus, *nomen aliquod detortum loci.*

Incerta ſcriptura hic.

PAG. 161. L. Caſſium. *Ita rectè. eſtque ille qui conſul cum M. Vinucio Quartino fuit, anno vrbis* DCCLXXXIII. *Nam Suetonius diſertè notat Druſillam collocatam L. Caſſio Longino conſulari. Pomponius de Origine iuris manum adiit* viris magnis, qui ſcribenti credũt,*

L. Caſſius.

*Onufrius in Faſtis, & Antonius Auguſt. De Familiis Rom.

C. Caſſium Longinum illum qui Iuriſconſultus, conſulem fuiſſe cum Quartino Tiberij temporibus. Atque cenſent hunc ipſum eſſe, qui progener Cæſari nunc factus. Mihi cautio eſt ne temerè credam homini, etiam aliâs fallaci. Erras. Non eſt hic, Pomponi, iuris antiſtes ille quem cenſes. Primùm, quia Tacitus inter elogia morum generiſque, laudem ei nullam tribuit iuris: deinde, quia prænominibus diuerſi. Lucius hic eſt; Caius ille tuus, conſtanti veterum ſcripto. Caßiodorus ecce L. Caßium & M. Vinicium Coß. nominat: Suetonius in Caio, Lucium Caſſium Longinum: *& Tacitus, in loco. Diuerſi vita etiam, & morte. Iuriſconſultus ille in honore ſub Claudio fuit, Syriam adminiſtrauit, pulſus à Nerone per Veſpaſianum rediit, & omne illud tempus vixit: iſte ſub Caio proconſul Aſiæ, & monentibus ſortibus caueret Caßium, à tyranno cæſus eſt. Sueton. cap.* LVII. *& Dio* LIX. *qui tamen malè Caium vocat. Denique quid reſpondes ad illud Taciti,* Facilitate ſæpius quàm induſtria commendabatur? *Demit ecce illi induſtriam ingeniúmque: & audeant dicere, hæc conuenire in magnum illum ſacerdotem. Plura de hoc C. Caßio lib.* XVI.

Error Pomponij, & aſſeclarum in hoc Caſſio.

Non eſſe hunc illum Iuriſconſultum.

L. Caſſius, & C. Caſſius.

Vitiatum in Suetonio prænomen.

Calibus ortus, patre atque auo Conſularibus. *Hic eſt M. ille Vinicius (placet aliis Vinucius ſcribi, etſi Dio ſemper, Οὐινίκιος) ad quem Hiſtoriam ſuam Velleius miſit, cuique indecorè & ſeruiliter blanditur. Produxit vitam ad Claudium, & à Meſſalina, quia pudorem ſeruauit, interfectus. Habes in Dione libro extremo. Pater eius Publius, Conſul anno vrbis* DCCLV. *Auus Marcus, anno* DCCXXXV.

M. Vinicius.

Mitis ingenio, & comptæ facundiæ. *Ad exemplum patris Publij, de quo Auguſti iocus innotuit, Vnum Vinitium ingenium in numerato habere. cuius tamen dicti cauſſam & acumen non capiunt vulgò. Luſit enim ambiguè, &*

guè, & cùm laudare eum videatur, carpſit ſermonis & loquentiæ tarditatem. Ita enim Vinicius fuit, eloquēs quantumuis & ingenioſus, ſed lentus in dicendo tardúſque. Seneca, epiſt. XL. Rectè ergò facies ſi non videris iſtos, qui quantum dicant, non quemadmodum quærunt:& ipſe malueris aliquando, ſi neceſſe eſt, vel iuxta P. Vinicium dicere. qui cũ quæreretur quomodo [*P.Vinicius] diceret, Aſellius ait, Tractim. Nam Geminus Varius ait: Quomodo iſtum diſertum dicatis, neſcio: tria verba non poteſt iungere. Quidni malis tu ſic dicere, quomodo Vinicius? Aliquis tam inſulſus interuenerit (*legerim*, tamen inſulſus interuênit) qui illi ſingula verba vellenti, quanquam (*emendo*, tanquam) dictaret, non diceret, ait: Dic, vel numquam dicas. *Ex quo loco agnoſcis Vinicianum genus dicendi. In numerato autem habere dicimur, quæ in promptu: & tamen iocus ſubeſt, quaſi ſingula verba appendiſſe eum dicat & quaſi numeraſſe.*

Vinicij eloquētia lenta.

*Gloſſema eſt, tolle.

Leuiter Seneca correctus.

Ingenium in numerato habere.

Redditis abſentiæ cauſſis admodum vagis. *Neſcio an melius*, vanis. *vt cauſſas dicat futiles leuéſque. Tamen non malè*, vagis.

Ambigens patriam & declinans. *Beato placuit*, ambiens. *Vulgatam tueri videtur, quod ſuprà ſcriptum:* Campaniam prælegebat,ambiguus an vrbem intraret; *ni ſuſpecta eſſet dictionis nouitas.*

Aduerſus legem Cæſaris, de modo credēdi poſſidendique, intra Italiam. *Suggerit eam legem apertè, quod ſciam, ſolus Dio lib.* XLI. ἐπειδή τε συχνοὶ πολλὰ χρήματά τε ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι. *id eſt:* Et quoniam complures pecuniam multam habere & occultare dicebantur: edixit nequis in argento auróue amplius poſſideret

Iuliana lex de modo poſſidendi.

quàm L X. ſeſtertia. *Et alludunt alij ſcriptores, vt Sueton. Tib. cap.* X L I X. *dum ſcribit quoſdam damnatos,* quibus nihil aliud ſit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. *Partem, ſcilicet maiorem quam pro lege. In qua Suetonij vera ſententia eruenda Scholiaſtæ ſunt fruſtrà. Reliquum pecuniæ conferri Cæſar voluit in agros.*

Vnciarium fœnus.

Duodecim tabulis ſanctum, nequis vnciario fœnore amplius exerceret. *At eam ſanctionem Liuius ad M. Duellium Trib. pl. refert, poſt* X I I. *tabulas, aliquot annis. Lib.* V I I. C. Marcio, Cn. Manlio Coſs. de vnciario fœnore à M. Duellio Tribuno pl. rogatio eſt perlata: & plebs aliquanto eam cupidius ſciuit, accepitque.

Semunciarium fœnus.

Dein rogatione Tribunicia ad ſemuncias redacta. *Decem annis poſt illam Duellij. Liuius:* T. Manlio Torquato, C. Plautio Coſs. ſemunciarium tantum ex vnciario fœnus factum.

Vſuræ ſublatæ.

Poſtremò vetita verſura. *Id eſt, ſublatum omne fœnus. quod ambiguè Liuius ponit in actis anni* C D X I I. *quinto anno, poſt ſemunciam conſtitutam:* Præter hæc, *inquit*, inuenio apud quoſdam L. Genutium Tribunum pl. tuliſſe ad populum ne fœnerare liceret. *Magis cum Tacito adfirmat Appianus lib.* I. *Ciuilium:* τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρῆσαι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασαν, οἱ μὲν πράττοντες τὰ χρέα σὺν τόκοις, νόμου τινὸς παλαιοῦ (*Genutij legem intellegit*) προσαγορεύοντος μὴ δανείζειν ἐπὶ τόκοις, ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσοφλεῖν. ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος, οἱ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ᾔτουν, οἱ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἠπείλουν.

Fœnus in agris collocatum.

P A G. 162. Duas quiſq. fœnoris partes in agris per Italiam collocaret. *Sueton. Tiber. cap.* X L V I I I.

Simile

Simile quod Plinius lib. VI. *epiſtolar. de Senatu ſui æui:* Patrimonij tertiam partem conferre iuſſit in ea quæ ſolo continerentur. *Capitolinus de M. Antonino:* Iuſſit vt ſenatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent.

Datum erat crimini, quod Theophanem Mitylenæum proauum eorum. *Horum auus fuit M. Pompeius Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio ex intimis amicis. Strabo lib.* XIII. οὗτος δὲ (Θεοφάνης) καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπῆρξε, καὶ Πομπηΐῳ τῷ Μάγνῳ κατέστη φίλος, μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, καὶ πάσας συγκατώρθωσεν αὐτῷ τὰς πράξεις. καὶ ἑαυτὸν πάντων Ἑλλήνων ἐπιφανέστατον ἀνέδειξεν. υἱόν τε ἀπέλειπε Μάρκον Πομπήϊον, ὃν τῆς Ἀσίας ἐπίτροπον κατέστησέ ποτε Καῖσαρ ὁ Σεβαστὸς. καὶ νῦν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξετάζεται τῶν Τιβερίου φίλων.

Pompeius Theophanes.

Magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe. *De qua vide Dionem lib.* LVIII. *& de hac hiſtoria tota. Neſcio an hic idem ille Marius qui ante annos aliquot poſtulatus. ſuprà lib.* IV. Druſum auſpicandi gratia tribunal ingreſſum adiit Calpurnius Saluianus in Sex. Marium.

Sex. Marij opes.

Iacuit immẽſa ſtrages, omnis ſexus, omnis ætas, illuſtres, ignobiles, diſperſi aut aggregati. *Mirum tragœdias eas verborum Tacitum miſcere, ſi interfecti non plures viginti. Ita enim Suetonius cap.* LXI. Viginti vno die abiecti, tractíque, inter eos pueri & feminæ. *Sed numerum eum, reipſa admonente, corruptum dixero: ſubſtituóque,* ducenti, *aut potius* ∞ *.id eſt, mille. quod ſatuus exſcriptor interpretatus eſt Viginti. Certè de maiori numero fatebitur, qui Taciti verba vigilans leget. Menda numerorum in Suetonio plura, & quædam magnæ rei. vt Nerone, cap.* XII. Exhibuit ad ferrum etiam quadringentos Senatores, ſexcentóſque equites Romanos. *Quadringẽti Senatores, dimidia Senatus pars. quos omnes depu-*

Suetonius frequenter in numeris corruptus.

I.

Correcti aliquot loci.

II.

depugnaſſe in arena, fug e credere. Corrigo, quadragenos. *De equitibus etiam malim*, ſexagenos. *firmante coniecturam Dione, qui auctor eſt pugnaſſe tantùm equites triginta. Simile in Claudij, cap.* XXXII. Conuiuia & ampla & aſſidua agitauit, ac ferè patentiſſimis locis, vt plerumq. ſexcenteni ſimul diſcumberent. *Scribo*, plerumque ſexageni. *Sexcenti conuiuæ, epulum publicum, non conuiuium. Plura huius generis aliâs. Statim etiam in Taciti verbis lego*, interciderat ſortis hu. commercium, vi, metu.

III. PAG. 163. Qualem diem Tiberius induiſſet. *Corruptè. Videntur verba huc tralata ex pag. ſequenti:* quem tum annum, qualem diem haberet. *Vertranius conatur*, qualem die Tiberius. *hoc ſenſu, Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induiſſet. Coniectura, quam ego non emerim ſeſtertio nummo.*

Locus, in quo deſpero.

Præſagium Tiberij de Seruio Galba tum Conſule. *Pugnat Suetonius, qui non Tiberio ſed Auguſto præſagium hoc tribuit; nec de Conſule Galba, ſed puero. Lege eum lib.* VII. *cap.* IIII. *A Tacito ſtant Ioſephus & Dio.*

Suetonij pugna cum noſtro.

Thraſullum. *Qui etiam de re medicina libros compoſuiſſe videtur, laudante Plinio plus vno loco. Pete fusè hæc à Dione, lib.* LV.

Thraſullus.

PAG. 164. Plurimis mortalium non eximi. *Scribe*, eximis.

A filio eiuſdem Thraſulli prædictum Neronis imperium in tempore memorabitur. *Non eſt in libris qui ſuperſunt id vaticinium; ne in Suetonio quidem.*

Aſinij Galli mors vulgatur. *Quem eodem die & conuiuam Tiberij fuiſſe, & eo ſubornante damnatum, narrat Dio lib.* LVIII. *in actis anni* DCCXXCII. *Eſt ille qui filius Pollionis Aſinij librum edidit, quo patrem Ciceroni comparauit: cui reſcripſit imperator Claudius. Suetonius*

Aſinius Gallus.

tonius in eius vita, & Plinius in Epiſtolis, Agellius lib. XVII. *cap.* I. *Euſebius in Chronicis notat* Aſinium Gallum diris ſuppliciis mactatum anno ante T. Liuij mortem.

Conſulari ſeni, tot conſularium parenti. *Plures enim filios habuit, qui Conſules. Vide ea quæ notaui in fine libri tertij Annal. ſuprà.*

PAG. 165. Nerua continuus principis. *Celeber iuris auctor, de quo Pomponius:* Hic etiam Nerua Cæſari familiariſſimus fuit. *Conſul fuit cum Vibio Rufino, anno* DCCLXXV. Nerua Iuriſconſultus.

PAG. 166. Rubellij Blandi, cuius auum Tiburtem equitem R. plerique meminerant. *At pater eius tamen conſularis, de quo lib.* III. Solus Lepido è conſularibus Rubellius Blandus adſenſit. *Conſul ſuffectus fuit anno* DCCLXXI. Rubellius blandus.

Flacco Pomponio Syriæ proprætore. *De eodem Suetonius cap.* XLII. *Tiberij:* Poſteà princeps in ipſa publicorum morũ correctione, cum Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem continuúmque biduum epulando potandóque conſumpſit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confeſtim detulit. *Vbi aliquot libri,* Pompeio Flacco. *malè. eſt enim illeipſe, qui ante* XV. *annos Mœſiæ præfuerat. Tacit. lib.* II. Pomponius Flaccus.

M. Lepidus. *Iterum,* Manius.

Paullo Fabio L. Vitellio Coſs. Phœnix in Ægyptum venit. *Dio, Solinus, Plinius, biennio poſterius veniſſe eum volunt, Q. Plautio, Sex. Papinio Coſſ. Vereor vt ſtare ſententia Taciti poſſit, contra tot teſtes. Nota autem ex Dione hoſipſos Conſules poſt celebrata Decennalia Tiberij pœna adfectos. quod tacuit noſter. Ex quo non vanè dixerim, narrationi huic annali deeſſe quædam. Non enim Conſulum ſupplicium certè omiſiſſet.* Contra Tacitum plerique ſcriptores veniunt, de Phœnice. Tacit. liber non integer.

Spulticia in ſignis

PAG. 167. Quia damnati, publicatis bonis,

ſepul-

Sepultura qui prohibiti.

ſepultura prohibebantur. *Sepultura luctúq. adfinium prohiberi, niſi magnorum ſcelerum damnatos (puta parricidij, perduellionis; itémque ſuſpendioſos) non moris apud priſcos. Inualuit ſub Tyrannis. ideóque quaſi nouum, in Tiberij ſæuitia Suetonius notat, cap.* LXI. Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent. *itémque:* Nemo punitorum non in Gemonias abiectus, vncóque

Quorum bona publicari ſolita.

tractus. *Qui autem tracti, Tiberis eis ſepultura. Idem in publicatione bonorum fuit. quæ apud antiquos in crimine perduellionis & hoſtilitatis tantùm exercita, & fortaſſe parricidij. Ita Sp. Mælij* bona contacta pretiis regni mercandi vendere atque in publicum redigere Quæſtores iuſſi, *ait Liuius: ita Ciceronis damnati, à Clodio: M. Lepidi, à Senatu publica facta, quia ſecutus Antonij*

Cæſar publicationem induxit.

ſectam. Primus publicationem ad omnia crimina (publica intellego) traxit Cæſar: qui, vt Suetonius ait, pœnas facinorum auxit: & cùm locupletes eo facilius ſcelere ſe obligarent, quòd integris patrimoniis exſulabant:

**A gloſſemate ſunt, tolle. Nuſquã enim id Cicero. Auguſti decretum in ea re.*

parricidas, [vt * Cicero ſcribit] bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit. *Tenuit ea lex ſub Auguſto. qui tamen cùm multis diuitibus vel dimidia pars, nimiæ eſſent opes, & in ipſo exſilio cauſſa luxus: ſanxit, vt iis omnibus quibus aqua & igni interdictum (id eſt Iuriſcon-*

Deportatis teſtamenti factione interdictum.

ſultorum verbo, Deportatis) non plus poßidere liceret quingentis millibus nummûm. Dio LVI. *Interdítque iterum ſæuitiam eam Tiberius, lata lege, qua interdictis aqua & igni adempta omnis teſtamenti factio. Idem Dio* LVII. *Quam legem interpretans Caius l.* VIII. *Qui teſt. fac. poſſunt:* Si cui aqua & igni interdictum ſit, *inquit*, eius nec illud teſtamentum valet quod antè fecerit, nec id quod poſteà. Bona quoq. quæ tunc habuit cùm damnaretur, publicabuntur.

Eorum qui de ſe ſtatuiſſent, humabantur corpora,

pora, manebant teſtamenta. *Non mirum, quia ne damnati quidem, nec peracti rei. Dio hæc omnia exprimere voluit, in actis anni* DCCLXXXIIII. ἔς τε τὴν ἀγορὰν τὰ σώματα ἁπάντων ἐῤῥίπτετο, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. ἤδη δὲ καὶ ὅπως οἱ παῖδες τῶν οὐσιῶν αὐτοὺς κληρονομῶσιν. *vbi puero mendum clarum, ſcribendúmque,* μὴ κληρονομῶσιν, *inſerta voce. Ideò enim abiecta corpora tractáque, ne liberi ſuccedere in bona poſſent, quæ iam publica vt damnatorum palàm punitorúmque. Mirum ex ſequentibus Dionis verbis interpretem id non vidiſſe. Bona ergo manebant, ſiquis præueniſſet damnationem, & teſtamenta. Sed quid in præmiis accuſatorum? nihilo ſecius dari ſolere, oſtendit Taciti locus ſuprà, lib.* IV. Et quia Cornutus ſua manu ceciderat, actum de præmiis accuſatorum abolendis, ſiquis maieſtatis poſtulatus, ante perfectum iudicium ſeipſe vita priuauiſſet. ibatúrque in eam ſententiam, ni durius contráque morem ſuum palàm pro accuſatoribus Cæſar, inritas leges, & remp. in præcipiti conqueſtus eſſet. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia eliciebantur. *Dari non ſolere, Seneca in narranda Cremutij morte, quæ ſub hoc Tiberij tempus.* Cognito cõſilio eius, *inquit*, publica voluptas erat, quòd e faucibus auidiſſimorum luporum eriperetur præda. Accuſatores adeunt conſulum Tribunalia, queruntur Cordum mori, vt interpellarent quod coëgerant. Adeò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an morte rei prohiberentur. *Nec ſatis ſcio, quomodo in concordiam reducam eos locos. Sub Claudio & Nerone fortean aliud fuerit: & Senecam deceperit mos ſui æui.*

Quiſe interfecerant, eorum rata teſtamẽta.

Dio palàm vitiolus.

Præmium an tunc accuſatoribus?

Ait Tacitus.

Negat Seneca.

Mamercus Scaurus, inſignis nobilitate & orandis cauſſis, vita probroſus. *Malè hic à Dione,* Μάρκος. *De probroſa eius vita, lege Senecam lib.* IIII. *de Benef.*

Mam. Scaurus.

Libidine infamis.

Beneſ. cap. XXXI. *aut potius non lege impuritatem hominis, & ἄῤῥητον μῖξιν. Notat eum breui ſtigmate Tertullianus de Pallio:* Dabo catharcticũ impuritati Scauri, & aleæ Curij, & vinolentiæ Antonij.

Tertullianus illuſtratus.

Argumentum Tragœdiæ à Scauro ſcriptæ. *Cui nomen Atreus fuit. Verſus qui in Tiberium flecti videbatur, ex Euripide:*

Τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας χρεὼν φέρειν.

Adi Dionem.

Cornelius Thuſcus delator.

PAG. 168. Ab Seruilio & Cornelio accuſatoribus. *Cornelio fuit cognomen Thuſci. Seneca pater Suaſoria* II. Thuſcus ille qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia exſtincta eſt, maieſtatis reum fecerat, homo quàm improbi animi, tam infelicis ingenij.

PAG. 169. Non deſpectum id apud barbaros, vltróque potentiam habet. *Ex inſtituto Cyri apud Xenophontem lib.* VII. *qui cuſtodiam curámque ſui corporis ſolis commiſit Eunuchis: & intimam aulam ex hoc ſemiuiro genere conſtituit, quaſi fidiſſimo. Itaque deinceps in honore. Sed & Perſæ primi priuaſſe viro creduntur. Stephanus de Vrbibus:* Στάδα, οὐδετέρως, κώμη περσική, ἐν ᾗ πρώτῃ εὐνουχισμὸς γέγονεν. *Petronius,*

Eunuchi in pretio apud Perſas.

Perſæ primi crediti virum excidiſſe.

Perſarum ritu, malè pubeſcentibus annis
Surripuere viros, exſectáque viſcera ferro
In Venerem fregêre.

Siue, vt alii, Semiramis.

Alij ad Semiramim referunt, vt Ammianus. Vtramque famam poſuit Claudianus in Eutropium, lib. I.

——ſeu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum; ne vocis acutæ
Mollities, leuéſque genæ ſe prodere poſſent,
Hos ſibi coniunxit ſimiles: ſeu Perſica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis vmbram.

Vbi ſcri-

Vbi ſcriptum etiam, Parthica. *nullo vitio, quia populi ij tunc confuſi.*

Exemplar apud poſteros adulatorij dedecoris habetur. *Corrigamus ergo Senecam, vbi vulgò lib.* IIII. *Natural. Quæſt. cap.* I. Alius adulatione clam vtetur, alius ex aperto palàm, ruſticitate ſimulata, quaſi ſimplicitas illa non ars ſit. Plancus artifex ante Villeum maximus, aiebat, non eſſe occultè, nec ex diſſimulato blandiẽdum. *benè emendo*, ante Vitellium. *Villeus ignotus: at Vitellij huius mirum in adulando ingenium, etiam Suetonius celebrat, cap.* II. *in Vitellio, & Dio* LVIIII. *Plancus in Seneca, eſt is qui apud Fuluiam Antonij magnus: de cuius adulatoriis moribus Appianus lib.* III. *Ciuiliũ.* In Seneca emendatio.

Vitellius, inſignis adulator.

PAG. 170. Vrbe Artaxata potiuntur. *Malim*, vrbem. *Tamen & Artaxatam & Tigranocertam, noſter aliique ſcripſerunt.*

Feruntque ſe Theſſalis ortos. *Strabo libro* XI. *qui de Oraculo item Phryxi, & vetita arietis cæde, his verbis*: ἐν τῇ μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, φρίξου ἵδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται. Oraculum Phryxi.

Filium Orodem vltorem parat. *Omnis hæc hiſtoria apud Ioſephum lib.* XVIII. *cap.* VIII.

PAG. 171. Modò equeſtris prœlij more, frontis & tergi vices. *Scribo*, vice. *& ſententiam expedio. A Salluſtio eſt, qui in hiſtoriis:* More equeſtris prœlij, ſumptis tergis, atque redditis. *Et in Iugurtha:* Quibus illi freti, non vti equeſtri prœlio ſolet, ſequi, dein cedere: ſed aduorſis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem. *Frontis & tergi vice, id eſt, alterna mutatione modò frontis modò tergi.* Tacito emendatio.

Mos equeſtris prœlij.

Fama tamen occiſi falſo credita. *Lego*, dedita. *vel*, didita. *At Ioſephus reuera occiſum eum tradit lib.* XVIII. Ioſephus aliter quàm noſter tradidit.

Tota mole regni vltimi * id peritia locorum.

Niſi quid deſit (nec puto herclè, quoniam tota hac narratione belli externi conciſus Tacitus) commodò reſtituemus: regni vltum iit. peritia lva. H. m. pugnatum. *Amat ita loqui noſter, & Salluſtius:* Quammaxima cura vltum ire iniurias feſtinat.

Alioſque occultos conſilit. *Scribo,* conſigit.

Cùm hic more Romano Suouetaurilia daret, ille equum placando amni adornaſſet. *De Suouetaurilibus dico ad lib.* I I I. *Hiſtoriarum. De equo res ſic habet. Sollennis Perſarum victima Soli, equus. Iuſtinus:* Solem vnum eſſe deum Perſæ credunt, & equos eidem deo ſacratos ferunt. *Xenophon lib.* I I I I. περὶ Κύρου ἀναβάσ. καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι (Ξενοφῶν) τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ. *Et lib.* V I I I. Κύρου παιδείας. πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διὶ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας. μετὰ δὲ τούτους, ἵπποι ἤγοντο θῦμα τῷ ἡλίῳ. *Idémque Pauſania in Laconicis notatum. At de amne, nihil nobis lectum. Sed & aliis gentibus victima, equus. Apud Romanos, Marti. Feſtus, in Equus. & apud Myſios: Florus.* Illi ſtatim ante aciem immolato equo, concepere votum *&c. Apud Maſſagetas, item Soli. Strabo, lib.* X I. θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυτοῦσι. *Pugnat cum ſuperioribus, quod idem Strabo lib.* X V. *de Carmanis ſcribit:* ὄνον τε θύουσι τῷ Ἄρει, ὅν περ σέβονται θεῶν μόνον. *Alij enim Perſis Solem, quem Mithram dicunt, deum vnicum tribuunt, non Martem, vt hic (per obliuionem fortè) Strabo.*

PAG. 172. Supremis tabulis multa & atrocia in Macronem compoſuit. *Quæ teſtamẽtorum licentia adeò recepta, vt plerique ingeniorum petulantiam non alio velo exercerent. Ita Fabricius Veiento* multa & probroſa in patres & ſacerdotes compoſuit, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat. *ait Tacit. lib.* X I V.

Equus victima Soli, apud Perſas.

Marti, apud Romanos, & Myſios.

Strabonis mira adſeueratio Martem deum Perſis adſignatis.

Teſtamentorum licentia.

Et ab

Et ab hac mente in Auguſto Suetonius, cap. LVI. Iocis quoque quorundam inuidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda teſtamentorum licentia, ne Senatus quidquam conſtitueret, interceſſit. *Ab hac, inquam, mente. nec virum doctum, C. Sigonium quiſquam audiat corrigentem,* de inhibenda ſcommatorum licentia. *Enimuerò exempla huius libertatis in extrema tabula teguláque, habebis in Tacito plura. Et hæc autem & quæ ſequuntur, tantumnon ad verbum conuertit Dio: addito, Trionem vita interfeciſſe ſeipſum. quod neſcio an intellegi ſatis habuerit Tacitus; an expreſſum ab eo per ignauiam deſcribentium exciderit.* Suetonius explicatus. Sigonij lectio reiecta.

Trebellieni Rufi. *Illius, qui præturâ functus tutor à Senatu liberis Cotyis Thraciæ regis datus fuit. lib.* II. *ſuprà.* Trebellienus Rufus.

PAG. 173. Ob carmina illic in Principem factitata. *Video eſſe qui tranſponant,* ob carmina in Principem factitata, illic ſtrangulatus eſt. *Quaſi carmina extra carcerem facta. Fallunt, falluntúrque. Ante triennium enim hic Paconianus in carcere fuit, & quia indicium profeſſus erat, retentus: donec carmina exitium illi maturauere. Lege initium libri huius.* Contra Vertranium.

Vrbem iuxta. *Tuſculi, aut in Albano. Dio.*

Poppæus Sabinus conceſſit vita. *Sua ſponte, non fato. Vide Dionem.*

Eo anno neque quòd L. Aruſeius. *Deſunt non dubiè propria aliquot nomina eorum qui damnati occiſi'que. Vertranius labentem locum immiſſa voce fulcit,* Eo anno neque quòd alij, neque quòd L. Aruſeius. *ſed tibicine non bono.* Mutilus locus.

Vibulenus Agrippa. *Vibilius dicitur Dioni.*

Galba triſtibus Cæſaris litteris. *Frater eſt illius, qui poſteà Princeps. Suetonius:* Caius attritis facultati- Galba frater principis.

bus vrbe ceſſit, prohibitúſque à Tiberio ſortiri anno ſuo Proconſulatum, voluntaria morte obiit.

Æmilia Lepida quam iuueni Druſo nuptam rettuli. *Nuſquam id in his libris ſcriptum.*

Clitæ Cilices.

Clitarum natio Cappadociæ, Archelao ſubiecta. *Malè vulgò,* Citarum. *Iidem Clitæ, Cilices, non Cappadoces dicuntur ab eodem Tacito lib.* XII. Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum eſt. *Ideò hic legerim,* Clitarum natio, Cappadoci Archelao ſubiecta. *Nam Cilicia cognomento Trachea, proprios reges habuit ad tempora Veſpaſiani. Caue enim de Archelao acceperis Cappadocum rege, qui pridem mortuus, & regnum eius in prouinciam redactum. Neſcio tamen an hic Archelaus eius filius fuerit: ideò Cappadox dictus.*

Archelaus Cappadox.

Suet. Veſpaſ. cap. VIII.

Cteſiphon vrbs.

PAG. 174. Cteſiphon ſedes imperij. *Vt Herodianus ait,* ἔνθα ἦν τὰ βασίλεια τῶν παρθυαίων. *Ea vrbs, ſiue pagus potius vicinus Seleuciæ. Strabo:* πλησίον δ' ἐστι κώμη κτησιφῶν λεγομένη, μεγάλη. ταύτην δ' ἐποιοῦντο χειμάδιον οἱ τῶν παρθυαίων βασιλεῖς. *Plinius:* Cteſiphontem iuxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide condidere Parthi. *Et conditorem eius Vardanem regem facit Ammianus, lib.* XXIII. *Pugnat tamen iis Procopius lib.* II. *De bello Perſico:* Apud Aſſyrios ciuitates duæ maximæ ſunt Seleucia & Cteſiphon, Macedonum ædificia.

De conditore eius diſſenſio.

PAG. 175. Templum Auguſti & ſcenam Pompeiani theatri. *Vide Sueton. cap.* XLVII. *in Tiberio, & cap.* XXI. *Calig. qui leuiter diſſentit. Ille enim ſemiperfecta opera fuiſſe ait, quæ noſter perfecta.*

PAG. 176. Occidentem ab eo deſeri, orientem ſpectari. *Gloria acuti dicti penes Pompeium, qui Sullæ abneganti triumphum confidenter dixit,* ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δυόμενον* προσκυνοῦσιν. ὡς αὐτῷ μὲν αὐ-

*adorant. ideò ad morem orientalium populorum referendum.

ξανομένως,

ξανομένης, μειουμένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως. Fons dicti in eo, quod pleriſque populis religione receptum, ſalutare ſolem orientem: vt alibi dicam.

Solitus eludere medicorum artes, atque eos qui poſt triceſimum annum ad internoſcenda corpori ſuo vtilia, alieni conſilij indigerent. *Tiberianum hoc apophthegma etiam Plutarchus inſeruit præceptis de valetudine tuenda, ſed corruptus, vereor, in numero: ἤκουσα Τιβέριόν ποτε καίσαρα εἰπεῖν ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ προτείνων ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστιν.* Nam poſt *ſexageſimum annum ait, quod noſter Triceſimum non dubiè verius. Reſcripſerim, ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη. iuuante etiam Suetonio:* Valetudine proſperrima vſus eſt, quamuis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento conſilióque medicorum. Plutarchus in numero corruptus.

PAG. 177. Satrio Secundo coniurationis indice. *Ille idem eſt, qui ſuprà cliens Seiani, & nunc, vt apparet, eius euerſor.*

PAG. 178. Perpuliſſet iuuenem ad ea, quorum effugium non niſi morte inueniret. *Intellegit inceſtum ſimile, quale obiectum Ciceroni in Tulliolam. de quo infami ſermone Seruius ad illud Virgil.* Hic thalamum inuaſit natæ. Matris cum filio cœtus.

Mæſta & miſeranda diu ferret. *Emendo,* miſeranda differret, *coniunctis vocibus quas diduxerant.*

In villa cui L. Lucullus quondam dominus. *De ea ferè his verbis Plutarchus in Mario:* Villam in Miſenenſi Marius amœnam & mollius exſtructam poſſidebat, quàm deceret virum militarem & tot bellorum victorem. Eam aiunt LXXV. ∞. denariûm emiſſe Corneliam, nec multo pòſt L. Lucullum quingentis millibus denariûm & ducentis. Tantum breui luxuria creuit, & ciuitas inualuit in abundantes opes. Villa Luculli.

Per ſpeciem officij, manum complexus. *Neſcio an*, per ſpeciem oſculi. *Ea quidem mens. Suetonius*: cùm manum ſibi oſculandi cauſſa apprehendiſſet.

De Tiberij ætate anni que.

Octauo & ſeptuageſimo ætatis anno. *Vel vt Victor, poſt ſeptuageſimum octauum annum & menſem quartum. Dio tamen anno toto diuerſus ab iſtis, qui ait vixiſſe* ἑπτὰ καὶ ἑϐδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἐννέα. *Et herclè verius, ſi Suetonio credendum & actis: qui natum Tiberium ponunt anno vrbis* DCCXII. *Munatio & Lepido Coſs.* XVI. *Kal. Decembres. mortuus autem eſt, conſenſu omnium, anno* DCCXC. XVII. *Kal. Apriles. Quanquam & Dionis rationes non planè ad eum calculum pariaueris.*

I. LIPSI AD LIBRVM XI. ANNALIVM COMMENTARIVS.

Cornelianæ hiſtoriæ ingẽs defectus.

HVNC LIBRVM *ἀκέφαλον eſſe ne moneri quidem neceſſe eſt. Deſunt autem, à fine libri* VI. *ad huius initium, res geſtæ annorum circiter decem. In quibus C. Caligulæ principatus in vniuerſum, & Claudiani imperij primores anni ſex perierunt. Olim adoleſcens contexui Caianam hiſtoriam Corneliano exemplo, ſtilóque. At fœtum eum tanti non puto, vt agnoſcam aut tollam.*

PAG. 180. Fuiſſe quondam adulterum eius credidit. *Poppæa, vt apparet.*

Hortis quos ille à Lucullo cœptos inſigni magnificentia extollebat. *Libri vett.* à Lucullo emptos.

iidem

iidem extollebat, *non quod Rhenano ſupponere viſum,* excolebat. *Lucculliani horti infrà ſæpius nominati: & vides quomodo in principis res peruenerint, manſerintque ad ætatem* Traiani. *De iis quidem Plutarchus:* ὅπου καὶ νῦν, ἐπιδόσεως τοιαύτης τῆς τρυφῆς ἐχούσης, οἱ Λουκουλλιανοὶ κῆποι, τῶν βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις ἀριθμοῦνται. *id eſt*: Ex quo etiamnunc, tanta acceſſione facta ad luxum, horti Lucculliani inter ſumptuoſiſſimas res principis cenſentur.

Horti Luculliani.

Soſibius Britannici educator. *Neſcio an ille ſit, qui Arnobio nominatus lib.* IIII. Nam ab Hippocoontis liberis ipſum Soſibius Herculem cruciatum rettuliſſe pronunciat. *itémque Clementi Alexandrino, Ad gentes. Suidas etiã litteratoris meminit hoc nomine, in* Σωσίβιος.

Soſibius Grãmaticus.

Auri vim atque opes principibus infenſas. *In vulgatis eſt*, Caueri vim. *& turbant in reſtituendo loco Rhenanus & Maurus. Mihi veræ lectionis auctor Farneſianus liber, in quo*, cauri. *e. littera ſuperius adpicta: & hiſtoria ipſa, quoniam auri vis Aſiatico cauſſa necis. Dio:* ὁ δ᾽ Ἀσιατικὸς ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πλούτου, ὑφ᾽ οὗπερ καὶ ἀπέθανεν. *& ſi otium eſt, adde reliqua, cum iis quæ apud Zonaram excerpta. Auris vis, optima dictio, quam iterum vſurpat noſter lib.* XVI. Specum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur. *Quod Vertranius interpunctione iuuari locum exiſtimat*, per ſpeciem b. moneret, Claudium caueri, vim atque opes. *quaſi Soſibius Aſiaticum monuiſſet, non Claudium: clarè ſequentia adſpernantur.*

Auri vis.

Diuitiæ Aſiatici.

Non extimuiſſe in concione. *Adſentior Rhenano ſcribenti*, extimuiſſe concionem populi R. gloriámque facinoris vltrò petere. *Quod ait præcipuum auctorem interficiendi Cæſaris Aſiaticum, addicit ei Seneca lib.* II. *De Tranq. cap.* XVIII. Ea referam quæ illum (*Caium*) exitio dederunt: Aſiaticum Valerium in primis amicis

Aſiaticus auctor Caianæ cædis.

habebat, ferocem virum & vix æquo animo alienas contumelias laturum. Huic in conuiuio, item in*concione, clariſſima voce, qualis in concubitu eſſet vxor eius, obiecit. Di boni, hoc virum audire, principem ſcire, & vſq. eò licentiam perueniſſe, vt non dico conſulari, non dico amico, ſed tantùm marito, princeps & adulterium ſuum narret & faſtidium? *Suetonius & Ioſephus omittunt.*

*Fortè, *cognitione*. cùm videlicet adſeſſor ei conſiliariúſque Aſiaticus eſſet. Nam de concione, vix eſt vt habeat fidem.

Didita fama.

Dedita per prouincias fama. *Siue mauis*, didita. *Lucretius:*

———rerum ſimulacra feruntur
Vndique, & in cunctas iaciuntur didita partes.

Virgilius:

Cognatíque patres, tum terris didita fama
Coniunxere tibi.

Gentiles nationes promptú haberet. *Alter Vatic.* propretij haberet. *Nihil elicio, quod anteſeram vulgatæ.*

Meſſalina coram & Suilio. *Reſtituo ex libris*, Meſſalina coram. Et Suilius corruptionem militum, quos pecunia & ſtupro in omne flagitium obſtrictos arguebat, exin adulterium Poppææ, ac poſtremò mollitiam corporis obiectare.

Ad quod victo ſilentio. *Veteres*, indicto. *rectè, vt prorupiſſe ad loquendum intellegamus, etſi ſilentium ante iuſſum.*

Vxores in conuiuiis ritu Rom.

PAG. 181. Percunctaretur, cur ſine vxore diſcubuiſſet. *Diſcis hinc vxores vulgò adhiberi ſolitas ad conuiuia. Aemilius Probus:* Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? *Et olim quidem cubantibus viris ſedere ſolitæ, (vt Seruius ex Varrone notat, ad illud,* Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis, *& Valer. Maximus lib.II. De matrimoniorum ritu:) poſtea etiam accumbere. In accubitu ille mos, vt recumberent*

in ſinu

in ſinu virorũ. Ouidius ad puellam quæ cum viro cænatura:

Alteriúſque ſinus aptè ſubiecta fouebis?
Iniiciet collo cùm volet ille manum?

Iterúmque:

Nec premat indignis ſinito tua colla lacertis,
Mite nec in rigido pectore pone caput.

Sed & amicæ puerique meritorij non aliter iacebant apud amatores. Id vocabant interiorem iacere. Scipio in Oratione aduerſus Galliam: Qui in conuiuiis adoleſcentulus cum amatore, cum chirodota tunica interior (*malè Agellij in libris*, inferior) accubuerit; eúmne quiſquam dubitet quin idem fecerit, quod cinædi facere ſolent. *Itaque arguit ecce mollitiam à decubitu ipſo. Suetonius in Cæſare, cap.* XLIX. *Cæſarem à Dolabella dictum ait,* ſpondam interiorem regiæ lecticæ: *non ab alia cauſſa, ne interpretes vltrà alucinentur. Eôdem faciunt Tranquilli verba de Caij libidinibus, cap.* XXIIII. Cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit: plenóque conuiuio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, vxore ſuprà cubante. *Nam ſorores infra ſe, id eſt in ſinu, collocabat, quaſi iuſtas vxores: legitima conſorte, loco pulſa. Nec aliud Cicero ſignificat in Epiſtola quadam hilariore:* Infra Eutrapelum Cythæris accubuit.

Iacebant in ſinu maritorũ.

Amicæ in ſinu amatorum.

Interior decubitus.

Interior ſpõda.

Suetonius illuſtratus.

Antoniam principis matrem. *De qua lapis Romæ,*

Antonia Claudij mater.

ANTONIAI
AVGVSTAI
DRVSI
SACERDOTI. DIVI
AVGVSTI
MATRI. TI. CLAVDI
CAESARIS. AVG. P. P.

Liberum ei mortis arbitrium permiſit. *Satis confuſe iſta, vt pleraque omnia hoc libro: quem ſcio interpo-*

Interpolatum variè hunc librum eſſe.

latum à mala & imperita manu. Sententia tamen hæc ex Dione: vt ſubornatus Vitellius quaſi Valerij nomine culpam agnoſcentis, peteret mortis arbitrium: idque à Claudio conceſſum.

Hortantibus dehinc quibuſdam inediam. *Excidit vocula, puto: ſcribendúmque:* quibuſdam ad inediam. *ſi non impoſuit olim mihi Orbilius meus.*

Impudicum Vitellij os.

Impudico Vitellij ore. *Quiáne inter Ligures Vitellius? an quia vt Suetonius ait*, amore libertinæ perinfamis, etiam ſaliuis eius melle commiſtis, cottidie palam arterias & fauces pro remedio fouebat?

Equites Rom. illuſtres.

Equites Romanos illuſtres. *Qui ſunt Equites illuſtres? Neque enim temerarium eſt certè, quòd totiens is titulus repetitus. Vt lib.* I V. *Annal.* Eques Romanus ex illuſtribus Curtius Atticus. *Libro* V I. Pater quoque illuſtris eques Romanus, ac frater Prætorius. *Lib.* X V. Die pacta Tiberius Alexander illuſtris eques Romanus, miniſter bello datus. *Hoc ipſo libro:* Eadem conſtantia & illuſtres equites Rom. cupidos naturæ necis fecit. *Suſpicor ego ſic dictos, qui non quidem Senatores, ſed & cenſum habebant & ſpem Senatoriæ dignitatis. Imò etiam ordinis eius inſigne, id eſt latum clauum. Colligo, quòd Tacitus Equites illuſtres cum Senatoribus coniungit pari gradu. Libro* I I. *Annal.* Acerrimè increpuit quòd contra inſtituta Auguſti Alexãdriam introiſſet. Nam Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus aut equitibus Rom. illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum. *Et clarè Annali* X V I. Mella & Criſpinus equites Romani, dignitate Senatoria. *Hæreo an ad hanc rem Dionis verba accommodem lib.* L I X. τοῦ τε τέλους τοῦ τῶν ἱππέων ὀλιγανδροῦντος, τοὺς πρώτους ἐξ ἁπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε συγγενέσι καὶ ταῖς περιουσίαις μεταπεμψάμενος κατελέξατο, καί τισιν αὐτῶν καὶ

Equites quidam veſte Senatoria.

Æquiperantur Senatoribus.

τῇ ἐσθῆ

τῇ ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ καὶ πρὶν ἄρξαι τινὰ ἀρχὴν δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐσερχόμεθα, χρῆσθαί τι ἐπὶ τῇ τῆς βουλῆς ἐλπίδι ἔδωκε. Πρότερον γὰρ μόνοις, ὡς ἔοικε, πως τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ φύλου γεγεννημένοις τοῦτο ποιεῖν ἐξῆν. *Id eſt*: Cùm ordo autem equeſtris ad paucos redigeretur, primores ex omni imperio etiam extra Italiam qui genere & opibus excellerent in eum allegit: & quibuſdam eorum etiam Senatoria veſte, priuſquã magiſtratum vllum cepiſſent, vti dedit in ſpem dignitatis. Nam anteà non niſi iis qui Senatoria ſtirpe eſſent (*malè iſta & contra hiſtoriam verterat vir doctus*) id permiſſum. *Hæreo, inquam, an ea faciant iſtuc. apta quidem, ſed à Caio id ſtatutum Dio ait: Illuſtrium autem titulus ante eum. Refero ergo potius ad Auguſtum, (etſi de veſte negare non poſſumus, quin ſit à Caio) qui anno* DCCXLII. *legem tulit vt ex Equitibus, qui non minus decies ſeſtertio poſſiderent, eligerentur à magiſtratibus, è quibus Tribuni Senatoréſque fierent: qui geſto Tribunatu aut retinerent Senatorium ordinem ſi vellent; aut iterum redirent ad equeſtrem. Verba ſunt Dionis lib.* LIIII: τὴν δὲ δημαρχίαν ὀλίγων σφόδρα αἰτούντων, ἐνομοθέτησεν, ἐκ τῶν ἱππέων τῶν μὴ ἔλαττον πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεκτημένων προβάλλεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἕνα ἕκαστον, κἀκ τούτων τὸ πλῆθος τοὺς ἐνδέοντας αἱρεῖσθαι. εἰ μὲν καὶ βουλεύειν μετὰ τοῦτο ἐθέλοιεν. εἰ δὲ μή, ἐς τὴν ἱππάδα αὖθις ἐπανιέναι ἐξεῖναι. *Qui ergo in hoc ſeminario Senatus equites, dicti Illuſtres. Reperio & Inſignes, vt hoc libro*: Samius inſignis eques Romanus. *iterúmque*: Cn. Nonius inſignis eques Rom. *Item Splendidos, vt Plinius libro* VI. *Epiſt*. Paſſienus Paulus ſplendidus eques Rom. *& alibi idem*: Scribis Robuſtum ſplendidum equitem Rom. *Et Cicero ipſe non ſemel in Verrem. Sed hi duo tituli infra illum non dubiè: & à fama ducti, opibúſque. Alij ab iſtis Illuſtres ſunt, qui in Codice Iuſtinianæo, & Caſſiodoro.*

Caius equitibus quibuſdã latum clauum dedit.

Auguſtus Senatum ſupplet ex equite.

Inſignes equites Rom.

Splendidi.

Illuſtres, clariori titulo, poſtea.

Quibus

Ala Petrina.

Quibus Petra cognomentum. *A quibus ala Petrina, opinor, nominata lib.* IIII. *Hiſtor.*

Domum ſuam Mneſteris & Poppææ congreſſibus. *Veterum editionum lectio*, Valerij & Poppææ. *apta ſanè ad hiſtoriam, quia Valerio Aſiatico obiectum adulterium Poppaæ: & fortè equitibus iſtis, quod interpretes & adminiſtri. Libri tamen ſcripti*, Neſteris, *aut*, Neſtoris. *Ex quo Rhenanus M. Neſtoris, nec rectè. Germanum illi Pantomimo nomen, Mneſter: vel lapidis fide, qui in ædibus Crepanicorum Romæ:*

Mneſter mimus.

TI. IVLIO
AVG. L.
MNESTERI

Neſcio ergo an Poppaæ etiam adulterium obiectum dilecti huius mimi: in quo & Meſſalina deperiit. Ceterùm hæc Poppaæ illa eſt quæ cunctas ætatis ſuæ feminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam reliquit filiæ, quæ ſcortum ſiue vxor Neroni. Quam genuit ex priore marito, T. Ollio.

Poppæa.

Spicea corona, & eius ſignificatio.

Spicea corona euinctum. *Quæ Cereris propria, & ſacerdotum item Arualium, vt Plinius notat lib.* XVIII. *cap.* II. *Corona ea aliâs non infelix, omen habuit quòd ſpicis eſſet retro conuerſis: ſicut quòd ante pugnam in Philippis, corona inuerſa Caſſio impoſita.*

Quidam pampineam coronam. *Conſentit cum interpretatione huius ſomnij Artemidorus lib.* I. *ca.* LXXIX. *vbi obſeruat coronam è vite præter Dionyſiacos artifices mortem ac vincla ſignificare, propter pampinos implicatos & inflexos. Similia crimina valuiſſe apud Conſtantium non inſcitè Ammianus narrat, lib.* XV. Mercurius Sollenniorum appellatus comes, ſi per quietem quiſquam vidiſſe aliquid amico narraſſet, id venenatis artibus coloratum in peius, patulis Imperatoris auribus infundebat. & ob hoc homo, tanquam inexplicabili ob-

Corona è vite.

Crimina è ſomniis.

noxius

noxius culpæ, graui mole criminis pulſabatur. Hæc augente vulgatius fama, tantùm aberat, vt proderet quiſquam viſa nocturna, vt ægrè homines dormiſſe ſeſe præſentibus faterentur externis: mærebántque docti quidam, quòd apud Atlanteos nati non eſſent, vbi memorantur ſomnia non videri.

Vergente Autumno. *Farneſ.* vertente.

Cuncta legum & magiſtratuum munia in ſe trahens Princeps. *Farneſ.* nece, *refert, pro,* munia. *Deleo verò vtrumque, vt gloſſema: ſcribóque,* cuncta legum & magiſtratuum in ſe trahens.

PAG. 182. Legemque Cinciam flagitant. *Certa ea ſcriptura ex libris, & hiſtoria. Legem de donis & muneribus (Muneralem aptè Plautus dixit) tulit M. Cincius Trib. pl. anno vrbis,* DXLIX. *Rettulit iterum Auguſtus euaneſcentem vetuſtate, & firmauit nouo conſulto Senatus. Dio* LIIII. καὶ τοὺς ῥήτορας ἀμισθεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν, ἐκέλευσε. *Noto eò, nequis miretur cùm Plebiſcitum fuerit, vocari Senatuſconſultum à Tacito lib.* XIIII. Eius opprimendi gratia repetitum credebatur Sc. pœnáque Cinciæ legis, aduerſus eos qui pretio cauſſas orauiſſent. *Et Plinio epiſtola vltima libri* V. Cauſſa dilationis Nepos Prætor, qui legi De muneribus præpoſuerat breue edictum. admonebat accuſatores, admonebat reos exſecuturum ſe quæ Sc. continerentur. Suberat edicto Senatuſconſultum. hoc omnes qui quid negotij haberent, iurare priuſquam agerent iubebantur, nihil ſe ob aduocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. His enim verbis & mille prætereà & væníre aduccationes, & emi vetabantur. *Sed id* Sc. *credo fuiſſe à Traiano. Cetera ſuper hac lege vide apud Manutium, cuius ſcrinia non compilo. Legem Titiam quiſquis hic repoſuit (ea enim ſcriptu-*

Lex Cincia de muneribus.

Firmata Sc. ſub Auguſto.

Item ſub Traiano.

ſcriptura in vulgatis) Rhemmiæ pœna dignus ipſe.

Meminiſſent C. Aſinij & Meſſallæ. *Omiſi verba, quæ non repperi in libris ſcriptis, aliunde inculcata.*

Et poſtquam annuit tacens, incipiunt. *Veteres,* tacere. *Lego,* poſtquam annuit, agere incipiunt.

Duplex ratio vitæ priſcis: agris, & militia.

Multos militia, quoſdam exercendo agros tolerare vitam. *Ad eam ſententiam Salluſtius,* Humillimus quiſque in aruis, aut militia, nullius honeſtæ rei egens, ſatis ſibi, ſatíſque patriæ erat: *vt verè emendauit nobiliſſimus noſter Duza.*

PAG. 183. Cogitare plebem, quâ toga eniteſceret. *Diſplicent quæ ſcripſi olim, & induco. Vett.* cogitaret. *Scribo,* cogitare & plebem, quâ toga eniteſceret. *id eſt, etiam quemuis è plebe occupatum eſſe, vt emergeret ſe, & nitidiore toga vti poſſet. Sed reuera (iterabo hunc animi mei ſenſum) & narrationes & orationes iſtæ, turbatæ, conciſæ. Confer, ſodes, hunc* XI. *librum, cum vno quouis è primoribus: iurabis elapſum eum imperitorum manibus, velut è pugna aliqua Cannenſi.*

Iudicium de hoc libro.

Capiendis pecuniis poſuit modum, vſque ad dena ſeſtertia. *Eandem ſummam Nero etiam definiit, credo. de quo Suetonius cap.* XVII. Item vt litigatores pro patrociniis certam iuſtámque mercedem darent. *Sæpius enim relata hæc lex, cùm perrumperet improbitas forenſis. Eandem ſummam capere & Traianus aduocatis permiſit, ſed dumtaxat poſt negotia peracta. Plinius lib.* V. Peractis tamen negotiis permittebãtur pecuniã dumtaxat decem millium dare. *Nam decem millia* HS. *idem quod Dena* HS: *idem, quod centum aurei, vt alibi docebo. Quod honorarium patrono Vlpianus tribuit in ſingulas cauſſas, l.* I. *De variis & extr. cognit.*

Præmiſſi olim a luo: atorum.

Quod Nero retulit.

Et Traianus.

Dena ſeſtertia & decem. M. idem.

Mithridates Armeniæ.

Mithridates quem imperitaſſe Armeniis, & ad præſentiam Cæſaris vectum memoraui. *In libris ſcilicet*

ſcilicet, quibus deſcripta res Caij. Dio lib. L X. *rem breuiter tangit:* τὸν μιθειδάτην τὸν ἴβηρα ὃν ὁ γάϊος μεταπεμψάμενος ἐδεδέκει, οἴκαδε πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπέπεμψεν. *id eſt,* Mithridatem Iberum, quem Caius accerſitum in vinclis habuerat, domum ad reciperandũ regnum remiſit. *Quod hic in Tacito eſt,* vectum. *manuſ.* vinctum. *Legerim*, ad præſentiam Cæſaris vectum vinctúmque memoraui. *Quanquam Seneca non vinctum modò, ſed in exſilium miſſum fuiſſe ſignificat, De Tranquillit. cap.* X I. Ptolemæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem inter Caianas cuſtodias vidimus. Alter in exſilium miſſus eſt, *(Mithridates ſcilicet:)* alter vt meliore fide mitteretur, optabat. — Vinctus à Caio.

Fœdus repente faciunt. *Non vt in libris hodie*, iaciunt. *Bene etiam Maurus*, iciunt.

P AG. 184. Et reciperare Armeniam ✱ in Vibio. *Non ſanus locus: de quo velut in tenebris micabo. Libri ſcripti voce auctiores*, reciperare Armeniam habebat. *Et rectúmne illud? vt ſit Græcorum* ἔχω, ἀντὶ τοῦ δύναμαι: *quomodo Cicero, Appuleius, Agellius, aliíque è Latinis interdum. An*, hauebat? *an*, audebat? *Verbum quidem infarciendum eſt, ruenti ſententiæ ſuſtentandæ. Veneta editione*, reciperare Armeniam parabat, *expreſſum inuenies. In Vat. opt. (ſiquid hoc ad rem)* habeat, *ſcribitur, littera alia ſupernè adiecta. Quid ſi etiam*, reciperare Armeniam ibat? *ſiue*, vadebat? — Habeo reciperare.

Ad flumen Ginden. *Vett.* Sinden. *Gindes fluuius nominatur etiam Seneca* I I I. *de Ira*: Cyrus cùm Babylonem oppugnaturus feſtinaret ad bellum, Ginden latè fuſum amnem vado tranſire tentauit, *& quæ ſequuntur: è quibus hauris ſententiam Tibulliani verſus*, — Gindes fluuius.

—aut rapidus Cyri dementia Gindes.

Vbi malè vett. libri, Cydnus. *Nam & Herodoto Gyndes.*

Poſituſ-

Poſitusque regia. *Vat. opt.* regiam. *Itáque ſcripſit.*

Quarto & ſexageſimo, quàm Auguſtus ediderat. *Plinius:* Eò minus miror Stephanionem, qui primus togatas ſaltare inſtituit, vtriſque ſæcularibus ludis ſaltaſſe, & diui Auguſti, & quos Claudius Conſulatu ſuo quarto fecit: quando & ſexagintatres non amplius interfuere anni.

Ludi ſæculares cur variè celebrati ab Aug. & Claudio.

Vtriuſque principis rationes prætermitto. *Quæ tamen claræ ſunt. Auguſtus priſcam inſtitutionem ſecutus eſt, & edidit quinctos ludos ſæculares anno centeſimo & nono (decimo debuiſſet, ſi paruiſſet artæ legi) exacto. Claudius ita rationem inſtituit, vt centeſimo quoque anno cenſuerit celebrandos: quaſi ſæculum rotundo centum annorum numero definiens. Itaque inſuper habita computatione Auguſti & priſca: retulit nunc octingenteſimo vrbis anno, ſe* IIII. *& L. Vitellio* III. *Coſſ. Plura ſi cupis, vade ad Onufrij Panuini ea ſuper re libellum: viri induſtrij, diligentis, & cui Romana memoria (curam tantùm ferre potuiſſet aut limam) debent, debebúntque.*

Onufrij elogium.

Quindecimuiri Sæculares ludos curabât.

Quia collegio Quindecimuirûm antiquitus ea cura. *Ideò Horatius in Carmine ſæculari:*

Quindecimi Diana preces virorum
Curet.

Et in Nummis Auguſti: IMP. CAES. AVG. LVD. SAEC. XV. S. F. *id eſt,* Quindecimuiri ſacris faciundis. *Quanquam ad eos & aliorum ludorum curam pertinuiſſe, alibi mihi dictum.*

Oſtentum Neroni factum.

PAG. 185. Vnam omnino anguem in cubiculo viſam. *Paullò aliter Xiphilinus, qui exuuias duntaxat ſerpentis ad caput Neronis pueri inuentas ait: ídque vates ita interpretatos, magnam potentiam ab homine ſene capturum. quia ſerpentes poſitis exuuiis ſenectutem exuerent. En, vanitatem.*

Egreſſi-

Egreſſibus adhæreſcere. *Qui mos Romæ colendi potentiores.*

In P. Pomponium Conſularem, is carmina ſcenæ dabat. *Qui conſul fuit anno* D C C X X C I I. *iterum ſub Caio, anno* D C C X C I I I I. *Sed de prænomine illuſtris viri & poëtæ, quæro. Hic Publius dicitur: infrà, Lucius;* Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas *&c. Loqui enim eum de hoc poëta, docẽt quæ ſubiunxit:* decretúſque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ eius apud poſteros, in quîs carminum gloria præcellit. *At Dioni eſt Quintus.* ἔπειτα τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντας ἀπέλυσεν, ὧν εἷς ἦν Κύιντος Πομπώνιος ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσιν ἐν τῷ οἰκήματι μεθ' ὑπάτειαν κακωθεὶς. *Quæ ipſa de hoc vate accipienda, clarum ex iis quæ Tacitus lib.* V I. *Vbi cùm deſcripſiſſet cuſtodiam huius Pomponij apud fratrem, addit:* At Pomponius multa morum elegantia, & ingenio illuſtri, dum fortunã æquus tolerat, Tiberio ſuperſtes fuit. *Et ſunt ab eo tempore, ad liberationem è cuſtodia, anni ſeptem. Hanc nominis litem dabam ſecundum Dionem (quippe integrè perſcriptũ apud eum Prænomen eſt:) niſi ſubmonuiſſet Tacitus fratrem poëtæ fuiſſe Quintum. Lib.* V I. Sanciæ aqua & igni interdictum, accuſante Q. Pomponio. Is moribus inquies, hæc & huiuſmodi à ſe factitari prætendebat, vt parta apud principem gratia, periculis Pomponij Secundi fratris mederetur. *Itaque nihil conſtituo. Eſt autem hic, non Atellanarum ſcriptor, (qui L. Pomponius Bononienſis dictus, Ciceroni, Senecæ, Macrobio, Nonio, Feſto, laudatus:) ſed tragœdiarum. Quinctil.* Eorum quos viderim, longè princeps Pomponius Secundus, quem ſenes parùm Tragicum putabant, eruditione ac nitore præſtare confitebantur. *Plinius in Epiſt.* Pomponius Secundus ſcriptor Tragœdiarum, ſiquid fortè fami-

Pomponius poëta.

Ambiguum illi prænomen.

Septem annis in cuſtodia habitus.

Tragœdiarum ſcriptor.

liarior amicus tolleret, dum ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, Ad populum prouoco. *Hic eſt quem tanti Plinius alter ſecit, vt vitam eius miſerit in ſcripta. Libro* XIIII. Nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponij Secundi vatis, cænámq. quam Principi dedit. *Et alibi:* Ita ſunt longinqua monuméta Tiberij Caiíque Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum vatem ciuémque clariſſimum vidi annos ferè poſt ducentos. *Et prurit mihi mens, vt tragœdiarum partem, quæ Senecæ adſcribuntur, tribuam Pomponio huic.*

Eius vitam Plinius tradidit.

Ne in mortem parentum filiisfamiliarum fœnori pecunias darent. *Quæ circumſcriptio iuuentutis iam ante vetita, Lætoria lege. Sed paullo aliter. Nam Lætoria lex ſaltem cauerat iis, qui intra* XXV. *annos. alios inſuper habuerat: Claudius vniuersè conſtituit de omnibus filiisfamiliarum, etiam ſupra legitimam ætatem. Lætoria etiam lex, fœnoris aut pecuniæ nulla mentione, ſimpliciter vetabat,* minorem vigintiquinque annis ſtipulari, *id eſt,* ἐπερωτᾶν, *ait Priſcianus, ſiue ſtipulanti reſpondere. De ea non dubiè Plautus ſenſit:*

Lætoria lex.

Diſcrimen inter eam, & hoc Claudij ſcitũ.

Plautus explicatus.

> Perij, an non tum me lex perdit quina-vicenaria?
> Metuunt credere omnes.

Et alibi:

> Ni dolo malo inſtipulatus ſies, níue etiãdum ſiem
> Quinque & viginti natus annos.

Aſperius eandem Claudij legem rettulit Veſpaſianus, Ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti ius vnquam eſſet, ne poſt patrum quidem mortem. *Satis multa Iᵗⁱ ad* Sc. *Macedonianum.*

Fontes aquarum Simbruinis collibus deductos. *Vett.* Sub Imbruinis. *Lego,* ſub Imbriuinis. *Prorſum addi eam voculam placet. Non enim ex ipſis collibus de-*

Imbriuini colles.

ductam

ductam aquam vult: ſed fontes aquarum qui ſub collibus, Romam perductos. Locus ipſe in melioribus Liuij libris, Imbriuium, *lib.* VIII. *& Silio:*

—gelidóque rigantur
Imbriuio.

Primi per figuras animalium Ægyptij. *Non animalium ſolùm, ſed & rerum mutarum: quæ Hieroglyphicæ notæ dictæ. Litteras tamen poſtea Aegyptiis ſiue Iſis regina tradidit, ſiue Mercurius: ſed ita, vt priſcas illas notas, quas ἱερὰς dicebant, Sacerdotes retinerent: alias, quas πανδήμους, vulgus.* Notæ hieroglyphicæ. Iſis litteras inuenit.

Et antiquiſſima monumenta. *Lego,* ea antiquiſſima.

PAG. 186. Fama eſt Cadmum, claſſe Phœnicum vectum. *Atque ita creditum pleriſque ſcriptoribus: vt Clementi Alexandrino, Strom.* I. Κάδμος ὁ φοίνιξ ἦν, ὁ τῶν γραμμάτων Ἕλλησιν εὑρετὴς, ὥς φησιν Εὔφορος *(verius,* Ἔφορος*)* ὅθεν καὶ φοινικήια τὰ γράμματα Ἡρόδοτος κεκλῆσθαι γράφει. *Q. Curtius:* Si famæ libet credere, hæc gens *(Phœnices)* litteras prima aut docuit, aut didicit: *Iſidorus:* Græcarum litterarum vſum primi Phœnices reppererunt. Hinc eſt quòd pœniceo colore librorum capita deſcribuntur, quia ab ipſis litteræ initium habuerunt. *Quod ait de colore capitum ſiue titulorum in libris, verum & vetus eſt. Ouidius,* Cadmus litteras in Græciam tulit. Color puniceus in titulis librorum.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cauſſa tamen inepta, & ex pectore Iſidori. De Cadmo inuentore Agenoris F. vide & Plinium lib. VII. *& Suidam, in* φοινικήια.

Troianis temporibus Palamedem Argiuum memorant ſexdecim litterarum formas. *Videamus. Troianis temporibus repertæ primùm litteræ? Imò ſiue Cadmus, ſiue Cecrops eas repperit, trecentis propemodum ante* Falſæ rei lectio in Tacito.

id bellum annis. Quin & Orpheus poëta vixit ſcripſitq́; maior illo æuo. At quidam ita memorant de Palamede. Nemo hercule, nemo: quos veterum ego legerim. Crimen aliquod librariorum in hoc loco: & ad fidem rerum emendo: Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum ſedecim litterarum formas, & Troianis temporibus Palamedem Argiuum tres memorant, mox alios ac præcipuè Simonidem ceteras repperiſſe. *Ita res habet. Sedecim litteræ primò: Palamedes tres addidit, vt Iſidorus cenſet; ſiue quattuor, vt Plinius,* Suidas, (& per me quidem in Tacito etiam legeris,* Palamedem Argiuum IIII. memorant, *nam ex notis omiſſis confuſisq́; hic error.) alias Simonides Pythagoráſque. Poſſis etiam verbis non traiectis ſcribere:* Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum. Et temporibus Troianis Palamedem Argiuum memorant IIII. litterarum formas *&c. Tacitum quidem non remotam aliquam vanámque opinionem ſectari, ſed hanc receptam inſerere voluiſſe dictat mihi mens.*

Traiectis verbis emẽdatio.

Palamedes quot litteras inuenerit.

*In voce παλαμήδης.

Aliter emendandi conatus.

Cecropem Atheniẽſem, vel Linum Thebanum. *Cecropem tamen plerique Aegypto ortum fatentur, & illinc intuliſſe litteras. Linus eſt Apollinis & Terpſichoræ filius, de quo Suidas:* λέγεται δὲ πρῶτος οὗτος ἀπὸ φοινίκης γράμματα εἰς Ελληνας ἀγαγεῖν. *Ita vides in diuerſitate ſententiarum, conſentire tamen omnes de Phœnice aut Aegypto: & benè Plinius, numquam dubitaſſe ait quin litteræ ab Aſſyriis eſſent.*

Cecrops Athenienſis, vt alij Ægyptius.

Linus Apollinis.

Arcade ab Euandro. *Siue à Carmenta eius matre, vt viſum aliis.*

Sed nobis quoque paucæ primùm fuere, deinde additæ ſunt. *Latinis primò non niſi* XVI. *litteræ. Kappa Salluſtius ludimagiſter inuenit: Gamma, Spurius Caruilius: litteram X ætas Auguſti.*

Litteræ quot Latinis primò.

Claudius

Claudius tres litteras adiecit. *Suetonius*, Nouas etiam commentus eſt litteras tres, ac numero veterum quaſi maximè neceſſarias addidit. *Vterque ecce litteras tres ait. Sed quærimus eas: & quibuſdam viſum promptius, dubitare de Suetonij ſcriptura. Non adhibebo id mantelium ignauiæ meæ ego. Planiſſimè tres Claudius repperit. Aeolicum Digamma, cuius facies litteræ* Ⅎ. *inuerſa. Quinctilianus*: Nec inutiliter Claudius Æolicam illam Ⅎ. ad hos vſus litterarum adiecerat. *Et iterum:* Æolicæ quoque litteræ, quâ ceruom ſeruómque dicimus, etiamſi forma à nobis repudiata eſt, vis tamen manet. *Hanc non Claudius ſolus inter litteras habendam cenſuit; ſed & Varro: ſi credimus Annæo Cornuto.* Hanc litteram, *inquit in Orthographia*, Terentius Varro dum vult demonſtrare, ita perſcribit. V A. Qui ergo in hac ſyllaba ſonus eſt, idem litteræ erit. *Hoc digamma etiam hodie in lapidibus Claudianis:* TERMINAⅎIT AMPLIAⅎITQVE. *&*, DIⅎI. AVGVSTI. *De hac ergo clarum. Secundam eruo è Priſciano lib. 1. Antiſigma. Ait*; S. & P. loco Græcæ Ψ. fungitur. Pro quo Claudius Cæſar antiſigma Ↄ hac figura ſcribi voluit: ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare. *Antiſigma ideò, quia duo ſigma obuerſo dorſo* ↃC. *Hac enim ſemilunæ figura, priſci Græci ſigma formabant. In tertia littera hæremus. nec auxilio eſt Grammaticorum manus. Non ille, qui* AI. *diphthongum fuiſſe cenſet, quia in Claudij æuo lapidibus,* ANTONIAI. DIⅎAI. *& ſimilia ſcripta. Conſtat enim antiquitus creberrimè vſurpatam hanc diphthongum. Nõ etiam ille, qui litteram neſcio quam inuentam à Claudio, leniendo R. putat, ex corruptis Velij Longi verbis: in quibus prioribus de Aeolico digamma ſaltem egiſſe Velium ſcio. Sed nec Martianus Capella, qui ſic ſcribit*: Huic litteræ S. Diuus Claudius P. adiecit aut C.

Claudij tres nouæ litteræ.

Digamma.

Quam ante Claudiũ Varro repperit.

Antiſigma.

Cauſſa nominis.

Tertia littera quæ?

Refutati viri docti.

Capella reiectus, modò emendatus.

propter ↓. & ξ. Græcas. Pſalterium, ſaxa. *Cenſet enim ille à Claudio nouum* x. *repertum. quod vanum puto, quia* x. *in vſu temporibus iam Auguſti, vt diſertè monet Iſidorus. Sed &* x. *inter eas à Varrone & Quinctiliano cenſetur, quæ non neceſſariæ. Varro in Fragmento quopiam, ex libro De Grammatica:* Litterarum partim ſunt, & dicuntur, vt A. B. partim dicuntur, & non ſunt, vt H. & X. partim ſunt, neque dicuntur, vt φ. ↓. *Ex quibus verbis non abſurdè collegeris, duabus his litteris quæ neceſſariæ Varrone teſte, nouam formam induiſſe Claudium noménque. Et de* ↓. *quidem clarum, cui Antiſigma reſpondit: de* φ. *Claudiano neglexerunt tradere Grammatici, & ego non diuino. Phi quidem littera, non dubiè neceſſaria, & alius eius ſonus quàm* F. *vti monuit etiam Quinctilianus. Hæc in re Grammatica nugamur: & omittere licuiſſet, ſi Claudij liber exſtaret, quem de ratione harum litterarum edidit.*

Littera X. non neceſſaria.

Claudium nouam φ repperiſſe.

Ignota eius forma, & nomen.

In ære publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo. *Ego verò cum Imperatoribus tollo hæc Plebiſcita: quæ vim vſúmque Claudij temporibus habere non potuerunt, omni poteſtate tralata ad vnum. Quare exempla in hiſtoria principum, non inuenies. Legerim,* publicandis ſcitis. *Sciti nomen generale eſt, & ad decreta omnia pertinet ac iuſſa. Et haud dubiè ea ſcriptura obſeruata non ſolùm in plebiſcitis (vt demus ea fuiſſe) ſed in legibus aliis, edictiſque.*

Plebiſcita non in vſu temporibus principũ.

Scitum, generale nomen.

Ex Catumero principe Cattorum. *In Vatic. eſt,* Actumero: *Strabone* ὐκρόμηρος ἡγεμὼν κάττων, *id eſſet,* Vcromerus. *vel ad etymon Germanicum verius,* Acromerus.

Acromerus, quaſi auctor prolatorque ægrorum.

PAG. 187. Morte Sanquinij alacres. *Sanquinij Maximi, de quo ſuprà dixi.*

Auxiliaris & diu meritus. *Farn. codex,* Auxiliare ex dru-

ex drumentis. *Dubitare poßis num*, Auxiliaris ex frumentariis.

PAG. 188. Quia vallum non accinctus foderet. *Aliud eſt ac ſi dixiſſet, Diſcinctus. Non accinctum fodere, eſt ſine gladio fodere: Diſcinctum fodere, eſt ſoluta fluxáque tunica in morem muliebrem. Et id inter ignominias militares fuit: pœnǽque loco iubebatur, ne cenſeamus ignauum aliquem ſponte id feciſſe. Plutarch. in Lucullo, Sueton. Aug. cap.* XXIIII. — Non accinctū fodere. Diſcinctum fodere.

Falſo iacta. *Venet. editio*, iacta, aucta. *hæſitante librario vtrum præferret, vtrumque adſcripſit. Ego quidem hic malim*, falsò aucta.

Nos virtutem auximus. *Vereor vt ſcripſerit*, virtute auximus. *Augendi verbum patiendi ſignificatu, vt infrà.* — Augendi verbum παθητικῶς.

Poſt rebellionem clade L. Apronij. *Non vt receptum*, per rebell. *Hiſtoria ipſa narrata fine libri* IV.

Præſidium immuniuit. *Ita manuß. At vulgi lectio*, inde muniuit. *Suſpicari poßis antiquè fuiſſe*, endomuniuit. *Vti apud Liuium lib.* V. Iuuentutem militarem Senatúſque robur in arcem Capitoliúmque conſcendere: armíſque & frumento collatis, ex loco inde munito deos hominéſque & Romanum nomen defendere. *ſcripſerim*, endomunito. — Endomunire, antiquè. In Liuio coniectura.

Cùm proſperè egiſſet * formidoloſum paci. *Corruptus locus, cui opem adferre non fuit meæ opis. Vetus ſcriptura*, In proſperè egiſſet, formidoloſum pati.

Ne tamen miles otium exueret. *Sententia ſcripturam eam damnat. Lege ergo*, Vt tamen. *vel pro* Exueret, *repone*, Exerceret.

Nihil aliud prolocutus, quàm beatos quoſdam duces Romanos. *Corruptione litteræ, periit huic dicto Venus. Scribe*, quondam. *id eſt, olim libera rep. Perſua-* — Corbulonis dictum emendatum.

det Dio, qui ſic extulit: ὦ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ στρατηγήσαντες.

Inter Moſam Rhenumque trium & viginti millium ſpatio. *Dio conſentit:* διετάφρευσε, *inquit,* πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα. *Nam ſtadia centum* LXX. *milliaria conficiunt* XXIII. *duobus ſtadiis & ſemi minus: ita vt ſeptem ſtadia cum dimidio pro milliari capias, quod Plutarchus, Suidas, aliique monuerunt. Interpres tamen Dionis milliaria* XXI. *vertit: & addit non conuenire illi cum Corneliana ratione.*

Dio non diſſenſit a Tacito.

Qua incerta Oceani vetarentur. *Rectè. non* vectarentur. *Dio interpretatur,* ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναῤῥέοντες πελαγίζωσι. ne fluuij in Oceani æſtu refluentes ſuperſtagnarent. *Fuiſſe ergo neceſſum eſt foſſam eam inferiori Batauiæ parte, inter Rhenum veterem, Moſámque. vbi ferè vbique inter duós fluuios* XXIII. *milliarium interuallum. Supra agrum Batauum, inter Moſam & adhuc integrum Rhenum, eſſe non potuit: quoniam illic certè periculum nullum ab æſtu. Vertranius, cui legi placet,* vitarentur *(hoc ſenſu, vt foſſam eam perduxerit quâ cõmeari à Moſa ad Rhenum poſſet ne Oceani pericula neceſſum eſſet ſubire) non placet. Multo minus Ferretus. qui* μετέωρος *certè fuit, cùm Moſam hîc cum Moſella cõfudit, & ea ſcripſit quæ rideant Batauorũ pueri.*

Foſſa inter Moſam Rhenumque.

Vbi ea fuerit.

Incuria & incogitantia hîc Ferreti.

PAG. 189. De origine Curtij Rufi. *Eſt qui hunc cẽſeat eſſe illum, qui memoriam ſcripſit rerum Alexandri, purè mehercules & Latinè. Modius certè noſter, cuius cenſuræ Curtius non leuiter debet, teſtatum reliquit cognomen ei Rufi tribui à libris. Pugnare tamen ætas videatur, ſi quidem ad Auguſtum referenda illa ſunt è libro eius* X. Proinde iure meritóque populus Rom. ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam [illegible] pæne

Curtius Rufus.

An ille, qui hiſtoriam ſcripſit.

pæne ſupremam habuimus, nouum ſidus illuxit. Huius herculè, non Solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cùm ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum exſtinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reuireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modò inuidia, excipiet huius ſæculi tempora eiuſdem domus vtinam perpetua, certè diuturna poſteritas. *Sed non ſunt: nec quidquam hìc de ſidere Iulio, vt nugantur. Refutant ſequentia: quoniam Auguſtus cùm ad imperium venit, non exſtinxit bellorum faces, non gladios condidit: ſed accendit, eduxit. Refero ad Caij Caligulæ cædem, & confuſionem quæ ſecuta: Senatu imperium abrogante, milite & plebe ſtabiliente. Hæc ſunt illa ſine capite diſcordia membra; & Claudius ipſe, nouum ſidus.*

Quicumque fuit, non vixit Auguſti æuo.

Sectator Quæſtoris cui Africa obtigerat. *Vatic.* Sector. *nec ſperno. Ad haſtam enim ſectiones exercebant. Vulgatam tamen firmat Plinius de hoc ipſo Curtio Rufo lib.* VII. *epiſtolar.* Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. *Ait enim, comes.* Quæſtoris *vox dubito an recta, & an non verius* * Prætoris, *procliui lapſu.*

Firmata recepta lectio.

*Quoniam certe nō Quæſtor, ſed procos. aut prætor Africam obtinuit.

Oblata ei ſpecies muliebris, vltra modum humanum. *Plinius ſuper eodem miraculo:* Inclinato die ſpatiabatur in porticu. offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriórque. perterrito, Africam ſe futurorum prænunciam dixit. iturum enim Romam, honoréſque geſturum; atque etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurum, ibíque moriturum. *Quod ait vltra modum humanum: ſemper ita antiqui, vt fidē diuinitatis adſtruant eiuſmodi idolis. Virg.*

Spectrum.

Viſa mihi ante oculos, & nota maior imago.

Imagines diuinitus miſſæ, ſupra hominē.

 Xeno-

Xenophon lib. VIII. παιδείας. ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν, κρείττων τις ἢ κατ' ἄνθρωπον, εἰπεῖν. συσκευάζου, ὦ Κῦρε. ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει.

Scrutatores in aula.

Ferro accinctus reperitur in cœtu ſalutantium principem. *Ideò Claudius primus (& fortaſſe hac occaſione) ſcrutatores inſtituit, qui promiſcuè omnes ad principem ſalutandi vel qua alia cauſſa venientes excuterent. Suetonius:* Salutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidem omnibus, & acerbiſſimos. *Quos tamen Veſpaſianus iterum ſuſtulit, narrante eodem Suetonio, cap.* XII. *Verba Dionis ad hunc morem digna legi:* Κλαύδιος τότε ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐφυλάττετο, καὶ πάντας τοὺς προσιόντας οἱ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μήτι ξιφίδιον ἔχωσιν. ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε. καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίγνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο.

Claudius primus inſtituit.

Veſpaſianus ſuſtulit.

Lacuna expleta in Tacito.

De ſe Nouius * conſcios. *Non integer locus vel indicio libri Farneſiani, qui cum lacuna refert:* De ſe noui . . . . conſcios. *Videmur non incommodè explere poſſe:* de ſe Nouius confeſſus, conſcios non edidit.

Munera Quæſtoria.

Spectaculum gladiatorum celebrandum pecunia eorum, qui Quæſturam adipiſcerentur. *Suetonius:* Collegio Quæſtorum, pro ſtratura viarum, gladiatorium munus iniunxit. *Quod mutauit Nero, qui cenſuit,* vt ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet, *ait Tacitus lib.* XIII. *Iterum induxit Domitianus, notante Suetonio cap.* IV. *& perſeuerauit. Tertullianus:* Tranſiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viuentium, Quæſturas dico, & magiſtratus, & Flaminia & Sacerdotia. *Plura de his, proprio libro.*

Suſtulit Nero.

Impoſuit iterum Domitianus.

Val. Potitus.

Valerius Potus, Æmilius Mamercus. *Ita libri ſcripti. Lego,* Potitus, *quod Valeriæ gentis cognomen eſt. In*

eſt. In vulgatis Valerius Poſthumius, imperitè.

LXIII. anno poſt Tarquinios exactos. *Error numeri. niſi placet de primis Quæſtoribus totos XL. annos à Liuio & Dionyſio diſcrepare Tacitum. Nam anno vrbis* CCLXIX. *Q. Fabio, Ser. Cornelio Coſſ. Liuio primi Quæſtores nominati, L. Valerius & Cæſo Fabius: itémque Dionyſio lib.* VIII. *At ex hac Taciti putatione, circa annum demum vrbis* CCCVIII. *Quæſtores ſtatuamus neceſſe eſt. Quod falſum eſſe, liquet vel ex eo, quòd Liuius & Dionyſius poſt annum illum* CCLXIX. *ſæpius iam Quæſtores nominant. Corrige hîc ergo,* XXIII. anno. *vt ratio conſtet. In altero tamen Quæſtore manet adhuc diſſenſus: qui Liuio & Dionyſio eſt Cæſo Fabius, non Mam. Aemilius, vt noſtro. Nam Plutarchus planè diuerſus, qui P. Veturium & M. Minutium nominat.* Primi Quæſtores quando. Correctione conciliatus Tacitus cū Liuio.

PAG. 190. Mox duplicatus numerus. *Epitome Liuij* XV. Quæſtorum numerus ampliatus eſt, vt octo eſſent. *Quod accidit circiter annum vrbis* CDLXXXVIII.

Lege Sullæ viginti creati ſupplendo Senatui. *Vti à Cæſare Dictatore quadraginta, eâdem, ni fallor, cauſſa. Vide Dionem* XLIII.

Fœdera & ciuitatem pridem adſecuti. *Duplex Gallia, Ciſalpina, Tranſalpina. Ciſalpini iterum duplices, Ciſpadani, Tranſpadani. Ex his qui cis Padum, ius ciuitatis aſſecuti ſunt poſt bellum Marſicum: qui trans Padum, ius Latij eodem tempore, ferente Pompeio Strabone qui pater Magni. Ea lex, Pompeia dicta. Sed non contenti Latinitate Tranſpadani, turbas ſæpe mouerunt: incitante etiam poſt Quæſturam C. Cæſare. Nec enim de aliis Suetoniana illa capio;* Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit, & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones paulliſper ob idipſum retinuiſſent. Galliarum diuiſio. Quando, & qui populi in ciuitatem recepti. Suetonius illuſtratus.

Ciſalpinos Cæſar ciuitate donauit.

ſent. *Donec idem ille Cæſar Dictator primùm; tranſtulit eos in ciuium ius, narrante Dione lib.* XLI. Τοῖς γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν ἄλπεων ὑπὲρ τὸν ἠριδανὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἅτε καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε. *Ac de Tranſalpinis non liquidè puréque aliquid ſcriptum reperio, niſi quòd Strabo oſtendit Cauaros, Salyéſque, ciuitate donatos, tempore tamen non expreſſo.* Πάντας, *inquit,* οὕτω προσαγορεύουσι *(Cauarorum nomine ſcilicet)* τοὺς ταύτῃ βαρβάρους, οὐδὲ βαρβάρους ἔτι ὄντας, ἀλλὰ μετακειμένους τὸ πλέον εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ. *id eſt,* omnes ita appellant, qui ibi incolunt, Barbaros: etſi nunc non Barbaros, quia plerique eorum ad Romanum habitum tranſierunt & lingua & moribus, quidam etiam in ciuitatem eorum recepti. *Donatos tamen non dubium eſt ab Auguſto. túncne cùm Italiam ad Alpes promouit? an potius in diuturna illa peregrinatione, cùm ad res Galliæ conſtituendas biennium continuum illic egit? Quod obiter ſuadere Dio videtur lib.* LIIII. *qui Auguſtum in ea peregrinatione libertatem & ius ciuitatis aliis dediſſe ait, aliis ademiſſe. Ciuitatem autem accipimus, ſine iure ſuffragij: quod nunc à Claudio demum adſecuti.*

Quidã è Tranſalpinis ciuitate donati.

Ab Auguſto fortè.

Vide Senecam in Menippæa de morte Claudij ſuper hoc eius facto.

Indigenas conſanguineis populis. *Videtur leg.* cum conſanguineis.

Veneti & Inſubres curiam irruperint. *Qui Tranſpadani. Ex his colligas, Cauaros, de quibus Strabo, pleno ciuium iure non fuiſſe. Eos enim potius hîc nominaſſent.*

Ferro viq́ue.

Ferro viq́ue ceciderint. *Ita in meis libris, & rectè. Vulgo,* Ferro igníque. *Simile mendum ſcio eſſe in Suetonij Claudio, cap.* XXI. Diu cunctatus an omnes igni ferróque abſumeret, tandem è ſua ſede proſiluit. *Lege,* vi ferróque.

Suetonius emendatus.

Memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara Romana. *Locus fractus corruptúſque, vti oratiuncula*

cula hæc tota. Nec iſta Attius Nauius pater augurum reſtituerit, ſine libris: nedum vt Beatus nobis perſuadeat germanam lectionem eſſe, qui Capitolio & ara Romanæ manibus eorundem parceretis? *Eſt enim, inquit, Apoſiopeſis: ſubaudiendúmque, potiti ſunt. qua figura medius fidius vellem ipſe vſus eſſet. Mei libri*, memoria eorum memoretur qui Capitolio & æra Romana manibus eorundem per ſe ſatis. Deſperatus apud me locus.

Ara Romana. *Aram maximam intellegit, quæ inter ſacerrima Romæ.*

Et vocato Senatu ita exorſus eſt: *Quæ oratio principis memoriæ cauſſa Lugduni habita, celeberrima vrbe Galliarum, & in æs inciſa. Tabula manet illicò etiam nunc; & dignum lectu exemplar eius, quod, Vertranij fide, proponam. Præſertim quia multa in eo ad Taciti lucem.* Oratio Claudij. Eius fragmentum Lugduni.

PAGINA

PAGINA PRIMA.

MAE RERVM NOSTR.. . . . . EQVIDEM. PRIMAM. OMNIVM ILLAM. COGITATIONEM HOMINVM. QVAM MAXIME. PRIMAM. OCCVRSVRAM. MIHI. PROVIDEO. DEPRECOR NE QVASI NOVAM. ISTAM. REM. INTRODVCI. EXHORRESCATIS. SED ILLA POTIVS. COGITETIS. QVAM. MVLTA. IN. HAC. CIVITATE. NOVATA. SINT. ET QVIDEM. STATIM. AB. ORIGINE. VRBIS. NOSTRAE. IN. QVOD. FORMAS STATVSQ. RESP. NOSTRA. DIDVCTA. SIT. QVONDAM. REGES. HANC. TENVERE. VRBEM. NE. TAMEN. DOMESTICIS SVCCESSORIBVS. EAM. TRADERE CONTIGIT. SVPERVENERE. ALIENI. ET. QVIDAM. EXTERNI. VT. NVMA. ROMVLO. SVCCESSERIT. EX. SABINIS VENIENS. VICINVS. QVIDEM. SED. TVNC. EXTERNVS. VT. ANCO. MARCIO. PRISCVS. TARQVINIVS PROPTER. TEMERATVM. SANGVINEM. QVOD. PATRE. DEMARATO CORINTHIO. NATVS. ERAT. ET. TARQVINIENSI. MATRE GENEROSA. SED. INOPI. VT. QVAE TALI. MARITO. NECESSE. HABVERIT. SVCCVMBERE. CVM DOMI REPELLERETVR. A. GERENDIS. HONORIBVS. POSTQVAM. ROMAM. MIGRAVIT. REGNVM. ADEPTVS. EST. HVIC. QVOQVE. ET. FILIO NEPOTIVE EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCRE-

DISCREPAT. INSERTVS SERVIVS.TVLLIVS. SI. NOSTROS SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRESIA. SI. TVSCOS CAELI QVONDAM. VIVENNAE. SODALIS FIDELISSIMVS. OMNISQVE. EIVS CASVS COMES. POSTQVAM. VARIA. FORTVNA. EXACTVS. CVM. OMNIBVS RELIQVIS. CAELIANI EXERCITVS. ETRVRIA EXCESSIT. MONTEM. CAELIVM. OCCVPAVIT. ET A DVCE SVO CAELIO. ITA APPELLITATVS. MVTATOQVE. NOMINE. NAM TVSCE. MASTARNA EI. NOMEN. ERAT. ITA. APPELLATVS. EST. VT. DIXI. ET. REGNVM. SVMMA. CVM REI P. VTILITATE. OPTINVIT. DEINDE. POSTQVAM. TARQVINI SVPERBI MORES INVISI. CIVITATI. NOSTRAE. ESSE. COEPERVNT. QVA. IPSIVS. QVA. FILIORVM. EIVS NEMPE. PERTAESVM. EST. MENTES. REGNI. ET. AD. CONSVLES. ANNVOS. MAGISTRATVS ADMINISTRATIO REIP. TRANSLATA EST.

QVID NVNC. COMMEMOREM. DICTATVRAE. HOC. IPSO. CONSVLARI. IMPERIVM. VALENTIVS. REPERTVM APVD. MAIORES. NOSTROS. QVO. IN. ASPERIORIBVS. BELLIS. AVT. IN. CIVILI. MOTV. DIFFICILIORE. VTERENTVR AVT. IN. AVXILIVM. PLEBIS. CREATOS. TRIBVNOS. PLEBEI. QVID. A. CONSVLIBVS. AD. DECEMVIROS. TRANSLATVM. IMPERIVM. SOLVTOQVE. POSTEA DECEMVIRALI. REGNO. AD. CONSVLES. RVRSVS.

REDI-

REDITVM. QVID. IM.·.·.·.·.·VRIS. DISTRIBVTVM. CONSVLARE. IMPERIVM. TRIBVNOSQVE MILITVM CONSVLARI. IMPERIO. APPELLATOS. QVI. SENI. ET SAEPE. OCTONI CREARENTVR. QVID. COMMVNICATOS. POSTREMO. CVM. PLEBE HONORES. NON IMPERI. SOLVM. SED. SACERDOTIORVM. QVOQVE. IAM. SI. NARREM. BELLA. A QVIBVS. COEPERINT. MAIORES. NOSTRI. ET. QVO. PROCESSERIMVS VEREOR. NE NIMIO INSOLENTIOR. ESSE. VIDEAR. ET. QVAESISSE. IACTATIONEM. GLORIAE PROLATI. IMPERI. VLTRA. OCEANVM. SED ILLOC POTIVS REVERTAR CIVITATEM.

PAGINA SECVNDA.

·. SANE.·. NOVO.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·. DIVVS AVG.·.·.·.·.·.·.·.·. NO.·.·.·.·.·.·.·LVS. ET PATRVVS TI. CAESAR OMNEM. FLOREM. VBIQVE COLONIARVM. AC. MVNICIPIORVM. BONORVM. SCILICET. VIRORVM. ET LOCVPLETIVM. IN. HAC. CVRIA. ESSE. VOLVIT. QVID ERGO. NON. ITALICVS. SENATOR. PROVINCIALI. POTIOR? EST. IAM VOBIS. CVM. HANC. PARTEM. CENSVRAE MEAE. APPROBARE. COEPERO QVID DE. EA. RE. SENTIAM. REBVS. OSTENDAM. SEDNE. PROVINCIALES. QVIDEM SI MODO ORNARE.

CVRIAM.

REICIENDOS +

CVRIAM. POTERINT. RECIPIENDOS PVTO.
ORNATISSIMA. ECCE COLONIA VA-
LENTISSIMAQVE. VIENNENSIVM. QVAM
LONGO. IAM. TEMPORE SENATORES
HVIC. CVRIAE CONFERT. EX. QVA COLO-
NIA. INTER PAVCOS. EQVESTRIS. ORDI-
NIS. ORNAMENTVM. L. VESTINVM. FAMI-
LIARISSIME DILIGO ET. HODIEQVE. IN
REBVS. MEIS. DETINEO CVIVS LIBERI.
FRVANTVR. QVAESO. PRIMO. SACERDO-
TIORVM. GRADV. POST. MODO. CVM
ANNIS. PROMOTVRI DIGNITATIS. SVAE.
INCREMENTA VT. DIRVM NOMEN LA-
TRONIS. TACEAM ET ODI. ILLVD. PA-
LESTRICVM PRODIGIVM. QVOD. ANTE.
IN. DOMVM. CONSVLATVM INTVLIT.
QVAM COLONIA. SVA SOLIDVM. CIVI-
TATIS. ROMANAE BENEFICIVM. CON-
SECVTA EST. IDEM. DE. FRATRE. EIVS.
POSSVM. DICERE. MISERABILI QVI-
DEM. INDIGNISSIMOQVE. HOC. CASV.
VT. VOBIS. VTILIS SENATOR. ESSE.
NON POSSIT.

TEMPVS. EST. IAM. TI CAESAR. GER-
MANICE. DETEGERE. TE. PATRIBVS.
CONSCRIPTIS QVO. TENDAT. ORATIO.
TVA. IAM. ENIM. AD. EXTREMOS FINES
GALLIAE NARBONENSIS VENISTI.

TOT. ECCE INSIGNES. IVVENES.
QVOT INTVEOR. NON MAGIS SVNT.
PAENITENDI SENATORES. QVAM PAE-
NITET. PERSICVM. NOBILISSIMVM
VIRVM. AMICVM MEVM INTER IMA-

GINES MAIORVM SVORVM. ALLOBRO-
GICI NOMEN LEGERE. QVOD. SI HAEC.
ITA ESSE CONSENTITIS QVID VLTRA.
DESIDERATIS QVAM. VT. VOBIS. DI-
GITO DEMONSTREM. SOLVM. IPSVM.
VLTRA FINES PROVINCIAE NARBO-
NENSIS. IAM. VOBIS SENATORES MIT-
TERE. QVANDO EX LVGDVNO. HABE-
RE. NOS. NOSTRI. ORDINIS. VIROS.
NON PAENITET TIMIDE. QVIDEM. P. C.
EGRESSVS. ADSVETOS. FAMILIARES-
QVE. VOBIS PROVINCIARVM TERMI-
NOS. SVM. SED. DESTRICTE. IAM. CO-
MATAE GALLIAE CAVSA. AGENDA EST.
IN QVA. SI QVIS. HOC INTVETVR.
QVOD BELLO. PER. DECEM. ANNOS EX-
ERCVERVNT. DIVOM. IVLIVM. IDEM
OPPONAT. CENTVM ANNORVM IMMO-
BILEM. FIDEM. OBSEQVIVMQVE MVL-
TIS TREPIDIS REBVS. NOSTRIS. PLVS-
QVAM. EXPERTVM ILLI. PATRI MEO.
DRVSO. GERMANIAM SVBIGENTI. TV-
TAM QVIETE SVA. SECVRAMQ. A TER-
GO PACEM. PRAESTITERVNT. ET. QVI-
DEM. CVM AD CENSVS. NOVO. TVM.
OPERE. ET. IN. ADSVETO. GALLIIS AD
BELLVM AVOCATVS. ESSET. QVOD OPVS.
QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS NVNC
CVM MAXIME QVAMVIS NIHIL. VLTRA.
QVAM VT. PVBLICE NOTAE SINT FA-
CVLTATES. NOSTRAE. EXQVIRATVR.
NIMIS MAGNO. EXPERIMENTO. CO-
GNOSCIMVS.

PAG. 191. Libertinorum filiis magiſtratus mandari. *Hoc illud eſt quod Suetonius notat in Claudio:* Appium Cæcum Cenſorem, proauctorem generis ſui, libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquamdiu libertinos dictos, non ipſos qui manumitterentur ſed ingenuos ex his procreatos. *Et notat verè. Nam libertorum filij adeò à curia remoti temporibus priſcis, vt nec in militiam ſint admiſſi. & bello Italico libertini primùm militare cœperunt, vt notat Epitome Liuiana* LXXIII. Libertinorum filij. Libertini à militia remoti.

Non vt plerique falluntur recens. *Non herclè antiquius, quàm à Cæſare. Primus ille libertorum filios allegit in Senatum, & magiſtratu ornauit. Dio* XLIII καὶ παμπληθεῖς μὲν ἐπὶ τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ' εἴ τις στρατιώτης, μήτ' εἴ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγραψεν. *id eſt,* Multos in Senatũ allegit, nihil diiudicans vtrum quis miles eſſet, vtrúmue filius liberti. Libertini primùm à Cæſare in Senatum lecti.

Quia ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Rom. vſurpant. *In Panegyrico Flauienſium nomine apud Conſtantinum dicto:* Quænam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Æduis ſe poſtulet anteponi? qui primi omnium inter illas immanes & barbaras Galliæ gẽtes plurimis Senatuſconſultis fratres populi Ro. appellati ſunt: & cùm à ceteris Rhodano ad Rhenum vſque populis ne pax quidem poſſet niſi ſuſpecta ſperari, ſoli conſanguinitatis nomine gloriati ſunt. *Et poſteà:* Imputauêre ſe origine fabuloſa in Sicilia Mamertini, in Aſia Ilienſes: ſoli Ædui non metu territi, non adulatione compulſi, ſed ingenua & ſimplici caritate fratres populi Ro. crediti ſunt. *Benè ait, crediti. Neque enim aliunde, vt credo, fratres, quàm ex ſermone communi Gallorum Germanorúmque, quo fideles ſocij, fratres amicíque dicuntur. non* Ædui fratres Romanorum. Cauſſa eius appellationis.

Etiam Aruerni fratres dicti: qui tamen Æduis vicini.

quia ab Iliaco ſanguine, vt ſuggerunt quidam. Sed quod Tacitus dicit ſolos Aeduos id nomen vſurpaſſe: repugnat Lucanus, qui tribuit etiam Aruernis:

Et docilis rector monſtrati Belga couini,
Aruerníque auſi Latio ſe fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi.

Et Batavi.

Et lapis antiquus, qui Batauis. GENS. BATAVORVM. AMICI. ET. FRATRES. ROM. IMP. *quæ inſcriptio eruta armamentario Britannico, ad oſtium veteris Rheni.*

Plebeij Senatores in patres adſcripti.

Vetuſtiſſimum quemque è Senatu. *Aliud Patricij, aliud Senatores. Senatores multi è plebe, vt ſeptuennibus pueris notum. Claudius igitur, ne exſtingui & intermori patriciorum familias pateretur, antiquiſſimũ quemque è plebeiis Senatoribus rettulit in patres. Dico antiquiſſimum; ſiue ætatis ratione, ſeu potius temporis, quo in Senatu fuit. Hæc clara Taciti mens. At vir iuris & antiquitatis conſultus, quaſi in Cimmerios delatus eſſet, ita hîc cæcutit. Vertit ſe in omnes formas, & tandem definit ſcribendum eſſe:* vetuſtiſſimum quemque è ſe natum. *Sapis lector, & non rides?*

Maiorum gentium patres.

Minorum.

Lud. Viuis audax correctio.

Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium. *Tacitus ſenſiſſe videtur omnes patricios qui à regibus lecti (plures enim reges poſt Romulum legerunt) Maiores fuiſſe: qui à Bruto, Minores. Liuius tamen & alij, contrà. cuius rei confuſam veritatem vide apud Onufrium in Faſtis, quem non exſcribo. Sed Tacito, vt opinor, auctores ſui. Lud. Viues tamen, patrum auo doctrina celebri, verbis aliquot inſertis hîc legebat:* Romulus maiorum gentium, L. Tarquinius minorum, Brutus conſcriptorum appellauerant. *cuius epiſtolam ea ſuper re publicauit amicus meus dum vixit G. Canterus in Nouis ſuis. At mihi nondum animus adſentiendi: nec tibi quidem, ſi*

dem, ſi cum iudicio excuſſeris, quæ Onufrius per ſatyram & confuſè, vt ſolet, collegit.

Auguſtus lege Sænia ſublegêre. *Ille idem Viues ſcribit*, Seruia. *Ius & mos Belgæ, diſſentiendi ab Ibero.* Sænia lex. Sænia *enim vera lectio. Colligo ex Dione* L I I. *qui hunc patriciorum dilectum confert in annum vrbis* D C C X X V. *τό τε τῶν εὐπατειδῶν γένος, inquit, συνεπλήρωσε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι. id eſt;* Patriciorum numerum impleuit; Senatu ſcilicet id ei iubente. *Ex quo vides Sc. aliquod fuiſſe eius rei. ſiue legem. Legibus nomina à conſulibus: & conſul ſuffectus prioris anni*, L. SAENIVS. *in monumentis. Vertranium ergo, qui* Sentiam *repoſuit, non audiemus.*

PAG. 192. Mitem & recens repertam quandam rationem. *Repertam ab Auguſto. Habes in Dione lib.* L I I. *in extremo.*

Ex ſeueritate priſca. *Alucinor, aut ſcribendum voce addita:* Haud ex ſeueritate. *Sententiam eam eſſe, id mihi certum.* Vox Tacito inſerta.

Ius exeundi ordinis. *Solos Ciliciæ abite nebulones. Enimuerò Latinitas ſcribi vult,* ordine. *aut potius,* exuendi ordinis. *Ita lib.* I I I. Piſo exuta dignitate in decem annos relegatur. Exuere ordine.

Cenſa ſunt ciuium L X I X. centena, & CLXIIII. millia. *Conuenit cum Caßiodori ratione ſexagintanouem centena millia exprimentis. cum libris non conuenit, quos tamen hîc ſperno. vti & lapidem illum:* TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIES DECIES CENTENA MILLIA LXXXXVII. M. X. *lapidem barbarum, ſpurcum, falſum: quem qui antiquum crediderunt, homines antiqui & ἀρχαῖοι ipſi.* Numerus cenſitorum. Lapis falſus.

Nomen matrimonij concupiuit, ob magnitudinem infamiæ: cuius apud prodigos nouiſſima voluptas eſt. *Elegantiſſima gnome. cuius acumen non cepit Ferretus. Explicat vnus Seneca epiſt.* CXXIII. Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi præmium infamia eſt. *vbi tamen malè, & præter reliquum iudicium, Pincianus,* in fama eſt, *legi voluit. Ita autem eſt. hominibus perditis & ad flagitia proiectis. ipſa infamia voluptas eſt.*

Gnome ad vitam pulchra & acuta.

Sacrificij gratia Hoſtiam proficiſceretur. *Imò rei frumentariæ gratia, ait Dio: pellicum cauſſa, Victor. Sed ſacrificium credo à Claudio inſtitutum rei frumentariæ cauſſa, in Caſtorum æde. Id enim numen ibi cultum, ventorum mariſque cauſſa. Ita lego apud Ammianum lib.* XIX. *in ſumma inopia frumenti, Tertullum qui Præf. annonæ,* apud Oſtia in æde Caſtorum ſacrificaſſe, tranquillitatémque mare molliuiſſe. *Id ſacrum perpetuum fuit, & ſuſpicor à Claudio inſtitutum, qui portum illum celebrem & farum Oſtiæ exſtruxit. Celebrabatur ſollenni quadam lætitia, menſe Maio:* ideóq. *poſt-ſæculo Maiuma dictum. Suidas:* Μαϊουμᾶς. πανήγυρις ἐγένετο ἐν τῇ ῥώμῃ κατὰ τὸν μάϊον μῆνα, τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην ὀστίαν, οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως τελοῦντες ἡδυπαθεῖν ἐπείγοντο ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν, ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. *Iulianus Cæſar in Antiochico:* ὑμῶν δὲ ἕκαστος ἰδίᾳ μὲν εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν Μαϊουμᾶ χρήματα ἀπολέσαντες, ὑπὲρ δ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως οὐδεὶς θύει. *Nec aliud intellexit Aethicus in Coſmographia:* Tiberis inſulam facit inter portam vrbis & Oſtiam ciuitatem, vbi populus Rom. cum vrbis Præfecto vel Conſule, Caſtorum celebrandorum cauſſa egreditur, ſollennitate iucunda. *Vbi vides Caſtorum ſollenne, & Maiumam, idem eſſe. Hanc originem Maiumæ nec inſcitam, nec alienam à vero puto.*

Caſtorum ædes Oſtiæ.

Sacrum illis annuum.

Maiuma poſtea dictum.

Adhibi-

Adhibitis qui obſignarent, velut ſuſcipiendorum liberorum cauſſa. *Ea formula in nuptiis legitimis ſollennis, ad coniugij verum finem.* Nec enim ob aliud, *ait Auguſtinus*, femina nubit, quàm, vt mater fiat. *vnde & Matrimonium ominis cauſſa dictum. Ideò Græci definiunt, γάμον, σύνοδον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ νόμον, ἐπὶ γνησίων τέκνων σπορᾷ. Et pulchrè Menander apud Clementem:* Formula nuptiarum. Matrimonij etymon. Definitio nuptiarum.

Παιδῶν ἀρότῳ τῶν γνησίων δίδωμί σοι
Γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα.

Et Auguſtus ſenile quoddam coniugium iniuſtum pronunciauit, quoniam non quærendorum liberûm cauſſa initum, *ait Valerius lib.* VII. *cap.* VII.

PAG. 193. Subiſſe, ſacrificaſſe. *Verbum* ſubiſſe, *corruptum iudico. Fortean*, nubſiſſe. *id eſt, ſollenni luteo flammeo, qui mos nouis nuptis, faciem velaſſe.*

Diſcubitum inter conuiuas. *Et quidem forma nuptiali: quæ volebat vt noua nupta in gremio mariti iaceret. Morem eum exprimit Iuuenalis:* Sponſa in mariti gremio.

——— ——— ingens
Cæna, ſed & gremio iacuit noua nupta mariti.

quaſi ecce id inter ſollennia nuptiarum. Appuleius de nuptiis Pſyches: Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus. *Ideò rectè in Catullo,* Catulli lectio firmata.

Adſpice intus vt accubans
Vir tuus Tyrio in thoro
Totus immineat tibi.

Nec rectè magnus ille cenſor, quem vnum æmulor mirórque, Adſpice imus, *emendauit. Imúſne in illo geniali ſuo epulo maritus? imò Summus, vel Appuleio teſte. Intus accubare, vt intus canere. Interior autem maritus, reſpectu ſponſæ ad quam hîc ſermo. Siquid tamen mutandum, legerim,* vnctus. *qui mos Romanis in omni conuiuio ſollenni.* Interior maritus, quo ſenſu.

Deſperatus locus.

Dum induſtria cubiculum principis. *Hunc locum qui conſtituerit, rex eſto. Manuſ.* dum inſtruo cubiculum principis exultauero dedecus. *Quod placeat, nihil præ manu.*

Dignitate formæ, iuuenta. *Ita lego, non* forma. *Dignitas formæ propriè de viris, vti notat vetus litterator Agratius. Illud,* iuuenta, *ſuſpectum facit Vatic. qui refert,* Vimentis.

Calliſtus libertus.

Calliſtus iam mihi circa mortem Cæſaris narratus. *C. Cæſaris Caligulæ: cuius necis conſcius particépſque fuit hic libertus, narrante Ioſepho lib.* XIX. *cap.* I. *Scilicet autẽ Tacitũ hoc narraſſe in libris qui de Caligula.*

Appij Silani cædes.

Appianæ cædis molitor Narciſſus. *Vide Sueton. cap.* XXXVII. *in cuius verbis,* Nec multo pòſt ex compoſito irrumpere Appius nuntiatus, cui pridie ad id temporis vt adeſſet, præceptum erat: quaſi planè repræſentaretur ſomnij fides, accerſi ſtatim, ac mori iuſſus eſt, *menda eſt. Quò enim accerſi iubetur, qui iam aderat? Non fugit Torrentium, qui ex libris legit,* arceſſi, *pro accuſari, vt interpretatur. Mihi,* arceri, *verum videatur: vt excluſum eum à Claudio intellegamus, nec admiſſum. Transſcripſerim etiam,* arceri, ac ſtatim mori. *Hiſtoriam pete etiam à Dione.*

Correctus Suetonius.

Calliſtus vile olim mancipium.

Calliſtus prioris quoque regiæ peritus. *Sub Caio, apud quem in gratia potentiáque fuit. Dio, vbi de Domitio Afro, lib.* LIX. *Et eleganter Seneca, epiſtola quadam:* Stare ante limen Calliſti dominum ſuum vidi, & eum qui illi impegerat titulum, qui inter ridicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi.

Obſcurior locus.

Num Meſſallinam ſecretis minis depellerent amore Silij. *Vtne Meſſallinam ipſam adirent minantes? an vt Claudium, eiúſque minis auerterent eam ab amore? Ego hæc & ſequentia,* Perſtitit Narciſſus, *&c. iuxtà cum*

ignariſ-

ignariſſimis intellego: & cùm penitus introſpicio, video diſſentanea eſſe, nec inter ſe vincta.

Duas pellices quarũ is corpori. *Vatic.* corporibus.

Cis Vectium, cis Plautium. *Emendaui praeeunte Vaticano, qui habebat,* Cis Vecticis Plautio. *Et verè. Duo enim famoſi in hac Meſſallina & quaſi primorum ordinum adulteri, Vectius Valens & Plautius Lateranus. De Vectio, mox noſter, & Plinius de Medicis:* Exortus mox eſt Vectius Valens adulterio Meſſallinæ Claudij Cæſaris nobilitatus. *De Plautio item mox, & lib.* XIII. Secutáque lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Meſſallinæ ordine remotum reddidit Senatui. *At viri docti deſperatam huius loci reſtitutionem cenſebant: cùm vulgò eſſet,* cis Vectium Plancium. Vectius Valens adulter. Plautius Lateranus.

Ne domum, ſeruitia, & ceteros fortunæ paratus repoſceret. *Contaminatiſſimum locum Ferretus eſſe vult; qui mihi caſtus, purus. Inuidioſa conceſſione libertus: Fruatur ſanè, inquit, Silius domo tua, ſeruis, veſte, & gaza omni regia (nam hæc tralata ab adultera ad Silium, notante etiam Dione:) reddat ſaltem vxorem.* Defenſa vulgata lectio.

PAG. 194. Rumperetque tabulas nuptiales. *Ad legitimum matrimonij actum Tabulæ & ſignatores adhibiti. Tabulis & dos continebatur, & illa ſollennis coniugij cauſſa, Liberûm quærendorum. Iuuenalis,* Tabulæ nuptiales.

Signatæ tabulæ, dictum, Feliciter.

Appuleius, Quòd in villa non in opido tabulæ ſint conſignatæ quarto & vltimo loco obiecêre. *Meminerunt non ſemel Iuriſconſulti: & proprio huic rei libro Cl. V. *Briſſonius, cuius accuratæ diligentiæ doctrinæque non à me, non ab aliis quidquam addo. Vt ergo eæ tabulæ matrimonio firmando: ſic eædem ruptæ, diſparando, Iuuenal.* *De ritu nupt. & iure connubior. Tabulis ruptis matrimonium ſoluebatur.

———tabulas quoque ruperat; & iam

Signabat, tota vix hæc ego nocte redemi.

De his tabulis locum accipio, qui in priſcis Gloßis: λεγούσης τινὸς γυναικὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἀφῃρῆσθαι ἀπὸ τινὸς, αὐτόν τε υἱὸν ἴδιον εἶναι καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνήκειν τὴν ἐπίδοσιν, ἠρνήσατο ἄλλος. ἀπεκρίθη γυνὴ, ῥωμαϊκὴν αὐτὴν γεγενῆσθαι, καὶ δέλτους μὲν γεγράφθαι, γάμους δὲ μὴ γεγονέναι. μὴ δυνηθέντος οὖν αὐτὸν ἀποδεῖξαι υἱὸν ἴδιον εἶναι περὶ οὗ ἐπράττετο: Ὁπότε μὴ εἴη σὸς υἱὸς, τὴν ἐπίδοσιν ἀπόδος. Dicente quadam muliere congiarium filij ſui ablatum eſſe à neſcio quo, eúmque filium ſuum eſſe & ad ſe pertinere congiarium: negauit alius. Reſpondit mulier, Latinam ſe fuiſſe, & tabulas quidem ſcriptas fuiſſe, nuptias verò non fuiſſe. Cùm ergo non potuiſſet eum oſtendere filium ſuum de quo agebatur, Cùm non ſit tuus filius, congiarium redde.

Primumque rei frumentariæ Præf. Turranium. *Dixi lib. I.*

Luſius Geta Præf.

Luſium Getam. *Id illi verum & gentile nomen, non* Lucium, *aut* Luſcium. *Duo autem hoc tempore Prætorij Præfecti, Luſius Geta & Rufus Criſpinus.*

Quibus fatentibus. *Libri ſcripti,* tacentibus.

Adultus Autumnus.

Adulto Autumno ſimulacrum vindemiæ per domum celebrabat. *Adulto Autumno, id eſt menſe Octobri. Itaque etiam in Horologio veteri Romæ ſignatum eo menſe,* VINDEMIAE SACRVM LIBERO. *Et perſuaſum mihi non aliud eſſe hoc Vindemiale feſtū, quàm ſacra Liberi quæ C.Cæſar primus Romæ celebrauit. Seruius ad eos verſus,* Daphnis & Armenias *&c.* Hoc, *inquit,* apertè ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primùm ſacra Liberi patris trāſtuliſſe Romam. *Ideò nummus percuſſus Cæſari, in cuius parte.* C. VIBIVS RVFVS. *& impreſſa ara cui perſona hiſtrionia impoſita, item thyrſus, & tigris adiuncta. ad memoriam non dubiè huius rei. Lampridius in Aligabalo:* Cùm ad vindemiā vocaſſet amicos nobiles,

Vindemiæ feſtum.

Siue Liberalia: quæ Cæſar inſtituit.

nobiles, & ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percontari cœpit an eſſet promptus in Venerem: poſteaquam ſenes vidit erubeſcere, contulit ſe ad iuuenes. à quibus cùm audiret ætati congrua, gaudere cœpit, & dicere verè liberam (*emendo*, Liberi. *in eo enim luſum, quaſi ea libertas vindemialis digna verè libero deo*) vindemiam eſſe, quam ſic celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primum repertum, vt in Vindemiarum feſto multa in dominos iocularia & audientibus dominis dicerētur. *Capitolinus in M. Antonino:* Vindemias priuato modo cum amicis agebat. *Idem feſtum Magnam coronam dictum eſſe, ſuſpicor ex Tertulliani his verbis:* Sed & aliâs Liberum principem coronæ planè laureæ etiam vulgus agnoſcit, cùm dies in illum ſollennes Magnam appellat coronam. *Alia ab hoc feſto, ne erres, Liberalia: quæ antiqua liberáque reip. & incidebant in* XV. *Kal. Apriles. De queis Varro lib.* V. *& Kalēdarium Romanum.*

Lampridius correctus.

Iocularia dicta & facta in hoc feſto.

Magna corona.

Alia Liberalia.

Ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens, iuxtáque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos. *Eodem habitu Antonium depingit Velleius, qui Liberum ſe ferebat:* Cùm Liberum patrem appellari ſe iuſſiſſet, cùm redimitus hedera, coronáque velatus aurea & thyrſum tenens, cothurníſque ſuccinctus curru velut Liber pater vectus eſſet Alexandriæ. *De cothurnis, etiam Virgil.*

Habitus Liberi patris.

Cothurni.

——nudatáque muſto
Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis.

De thyrſo, præter alios Iuſtinus: ὥσπερ αἱ βάκχαι διὰ σχήματος εἰρηνικοῦ τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιφέρουσιν. *id eſt,* Veluti Bacchæ per ſpeciem habitúmque pacis lanceas in thyrſis circumferunt. *Vide & Plinium* XVI. *cap.* XXXIV. *Athenæus eiuſmodi Bacchi inſignia in Pyrrhica ſaltatione recepta fuiſſe oſtendit lib.* XIIII. ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς πυρρίχη διονυσιακή τις εἶναι δοκεῖ, ἐπιεικεστέρα οὖσα τῆς ἀρχαίας.

Thyrſus.

Pyrrhica ſaltatio.

τῆς ἀρχαίας. ἔχουσι γὰρ οἱ ὀρχούμενοι θύρσους ἀντὶ δοράτων, προΐενται δὲ ἐπ' ἀλλήλους καὶ νάρθηκας, καὶ λαμπάδας φέρουσιν. ὀρχοῦνται δὲ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἰνδούς, καὶ τὰ περὶ τὸν πενθέα. *Quæ verba lucem dare volo iis quæ hîc præcedunt*, feminæ pellibus accinctæ aſſultabant, velut ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ.

Lucullianos in hortos. *De quibus initio huius libri. Tamen & Luciliana prædia reperio, & hîc in manuß. conſtanter hortos Lucilianos. Lapis Romæ:*

Luciliana prædia.

D. M.
CRESCENTIS. NEPOTI. FORTVNATI.
CAESARIS. N. SER. EXACTORIS.
PRAEDIORVM. LVCILIANORVM.

Vehiculo quo purgamenta hortorum eripiuntur. *Siue*, excipiuntur.

Cæcina Largus.

PAG. 195. P. Largo Cæcina. *Fratre, opinor, C. Cæcinæ Largi, qui Conſul cum Claudio fuit, anno vrbis* DCCXCV. *& in conſulatu interfectus. Quem intellegit Aſconius, in Pro M. Scauro:* Scauri domum poſſidet nunc Longus Cæcina, qui conſul fuit cum Claudio. *ſcribe*, Largus. *& diſce hinc quæ Aſconij certa ætas.*

Aſconius correctus.

In eodem geſtamine. *Id eſt geſtatoria ſella. quæ à Claudio deducta in vulgi vſum, vt *docui. Sic lib.* XIV. Geſtamine Baulos peruectam. *Apparet tamen in vno geſtamine plures ſellas fuiſſe, vt hîc vides in Narciſſo, qui eodem geſtamine ſellam poſcit ſumitque.*

*in Electis.

Geſtamẽ ſellæ.

In veſtibulo effigiem patris Silij conſulto Senatus abolitam demonſtrat. *In atrio ſiue in veſtibulo ædium, imagines maiorum: vti hîc Silij patris. Sed enim Silius Legatus olim inferioris Germaniæ damnatus crimine maieſtatis cum vxore Soſia Galla, vt lib.* IV. *narratum: ideóque & imagines abolitæ, quas tamen filius reſtituerat. Criminatur ergo id libertus.*

Imagines in atrio.

Silius damnatus à Tiberio.

Quid-

Quidquid habitum Neronibus. *Lege*, auitum: *quod monuit me* I C. *Claudius Chiffletius.*

P AG. 196. Cuſtodem Silio ac Meſſallinæ datum. *Quis dederit Silio cuſtodem? Claudiúſne, qui omnium ignarus? Logi. In Vat. eſt*, Cuſtodem Meſſallinæ dat. *aliena deinde manu adpictum*, ac Silio. *Lego igitur:* Cuſtodem Meſſallinæ datum. *vel etiam*: cuſtodem à Silio Meſſallinæ datum. *Alterum quidem verum eſt, vt hic Titius ſiue à Claudio appoſitus vxori cuſtos; ſiue à Silio, vt amicæ. Vtrumque enim ſolens Romanis. De maritis, Tibullus*, Ipſe malus docui, quo poſſet ludere pacto Cuſtodes. *De amatoribus, Propertius*, Quos igitur tibi cuſtodes, quæ limina ponam? *Miſellus ille cuſtos! cui id monſtrum commiſſum, quod non Argus cum Mercurio cuſtodiſſet. Vertranius inexplicabilem locum cenſet, niſi cuſtodem pro exactore interpretemur, ſcilicet qui mortis pœnas exigat. Verum merúmque ſomnium.* Cuſtodes olim vxoribus adpoſiti. Et amicis.

Saufellum Trogum. *Vat.* Saufelium. *Scribo*, Saufeium, *& induxit librarios illud* I. *longiuſculum, vt* L. *ſcriberent. Horum omnium mentio Senecæ in Menippæa de Claudij morte. vbi tamen disiunctim ſcribe* M. Heluius, Trogus. *Qui hic etiam Traulus, malè fortaſſe in Seneca*, Sex. Trallus. Saufeius Trogus.

Indicium offerentem Vectium Valētem & confeſſum. *Bene confeſſum. Nam Indicium, ait in Eunucho Donatus, propriè eſt eius qui vnà peccauerit. Aſconius ad illud Ciceronis*: Quapropter ſi indicium tibi poſtulas dari. *ait:* Index eſt, qui facinoris, cuius ipſe eſt conſcius, latebras indicat, impunitate propoſita. *Quæ tamen impunitas circumſcripta eſt: quia, vt idem notat*, Certa ſunt in quibus impunitas indici datur, vt in cauſſa proditionis, maieſtatis, & ſiquid huiuſmodi. Indicium, & ex eo impunitas.

Reminiſceretur vocis, qua ſe obnoxium iuſſis Meſſal-

Lepidum Meſſallinæ factū.

Meſſallinæ dediſſet. *Commentum feminæ lepidum. Mimum iſtum deperibat Meſſallina. ſolicitat Ille tergiuerſari, metuere Imperatorem. Quid ergo ſi maritus ipſe iubeat? inquit. Et cum marito egit, quaſi opera Mneſteris aliqua in re illi vſus. Ille vocatum mimum malè accipit, iubet quantum poteſt, vxori obediat pareátque. Paruit. & id iuſſum valere ſibi nunc vult ad veniam obtinendam & vitam. Dio* L X.

Ob patrui egregium meritum. *A. Plautij, ſuſpicor, qui Britanniam Claudio ſubegit.*

Tanquam in illo cœtu paſſus muliebria. *Simile illorum inuentum in Suetonij Domitiano, cap.* X. Qui ſe quò facilius expertes culpæ oſtenderent, impudicos probauerant. *Dij deæque iſtos, non corpore non animo viros. Adeò turpior omni morte hæc fuga mortis.*

Quæ mater Meſſallinæ.

Aſſidente matre Lepida. *Quænam hæc Lepida? Ego verò repperiſſe me cenſeo famoſæ feminæ (Meſſallinam dico) ſtirpem & matrem. Suetonius ſcribit:* Poſt has Valeriam Meſſallinam Barbati Meſſallæ conſobrini ſui filiam in matrimonium accepit. *vbi diſsimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio conſobrinus. Dicam ego. Ex L. Domitio & maiore Antonia natus eſt Cn. Domitius pater Neronis principis, & item Lepida amita eiuſdem, de qua * infrà. Hæc Lepida, eſt illa ipſa quæ nupta Valerio Meſſallæ, & quæ hîc Meſſallinæ dicta mater. At Claudius natus ex Druſo & minore Antonia, vti clarum. Stemma iſtud.*

Claud. cap. XXVI.

Suetonio noua lux.

*lib. XIII.

M. AN-

M. ANTONIVS IIIVIR.
- ANTONIA, maior — L. DOMITIVS maritus
  - CN. DOMITIVS — AGRIPPINA. uxor.
    - NERO IMP.
  - DOMITIA LEPIDA — VALERIVS MESSALLA maritus.
    - VALERIA MESSALLINA, uxor Claudij.

OCTAVIA.
- ANTONIA, minor — DRVSVS, maritus.
  - GERMANICVS
  - CLAVDIVS Imp.

Vides ergo Claudium & Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomen fuiſſe alibi oſtendo) verè conſobrinos. Atque hac ratione fortean maritum ipſum Lepidæ, Suetonius dixerit Claudij conſobrinum. Tamen tutius putarim legi, Barbati Meſſallæ & conſobrinæ ſuæ filiam. *Sententia quidem non alia eſt: & hac Lepida Neronis amita, Meſſallina mater.* Lepida conſobrina Claudij. Fortean mutanda in Suetonio lectio.

PAG. 197. Morte decus quærendum. *Placet,* morti, *vt in Veneto.*

Ictu Tribuni transfigitur. *Malim,* tranſigitur.

Leuiſſimum faſtigij eius. *Hæc cum lineis poſtumis, corrupta, biulca. nec iuuant aut diſcrepant libri, niſi quòd,* Triſtitiis inultis, *non Flagitiis, vti ſubſtituiſſe fatetur Rhenanus. Ego ab eiuſmodi vlceribus ſanandis, ſani hominis cenſeo abſtinere manum. Nam ſine librorum ope, irrita abierit vel Hygia ipſa.*

I. LIPSI
AD LIBRVM XII. ANNALIVM COMMENTARIVS.

Pag. 198. Lollia, neptis M. Lollij qui ſub Auguſto.

LOlliam Paullinam M. Lollij conſularis filiam. *Non priſci illius Lollij, qui moderator C. Cæſari datus, ne erres: ſed filij eius. qui tamen quãdo conſul fuerit, ignoro. Tempora ſuadent, & clariſſimè Plinius lib.* IX. *cap.* XXXV. *qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollij appellat.*

In aliam ſententiam mutata lectio.

Et familiæ Claudiæ, quæ poſteros coniungeret. *Expediri ſententia poteſt: tamen mauelim ſcribi,* & familiæ Claudiæ. quin poſteros coniungeret. *vt quaſi hortantis ea ſint liberti.*

Alia clarus.

Pag. 199. Iuuenemque & alia clarum, inſigni triumphalium. *Ita diſertè Vatic. verèque. Tranſmarina forma ſermonis eſt,* νεανίσκον τἄτ' ἄλλα λαμπρὸν. *crebrumque apud Latinos, Homo cetera bonus, & ſimilia: in Agellio, Homo pleraque non indiligens.*

Pellacia.

Vitellius nomine Cenſoris ſeruiles fallacias obtegens. *Dubitaui ne priſco verbo ſcrib.* ſeruiles pellacias. *Apud Lucretium ſcriptum,*

Subdola cùm ridet placidi pellacia ponti.

& conuenientior huic ſententiæ viſa ea vox. Non enim tam fraudes erant, quam adulationes humiles & demiſſæ ad palliciendam parandámque gratiam Agrippinæ, vt addit noſter.

Fratriſque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem. *Vatic.* fratrúmque. *quod probo. In reliqua ſcripturæ*

pendeo

pendeo animi. Vulgatam ſi ferimus: ſententiam eſſe volo, Tractum in crimen eſſe non amorem inceſtum inter fratrem ſororémque, ſed tantùm incuſtoditum. id eſt, amorem parum cautum circumſpectúmque, & qui ſine crimine, rapi tamen in crimen potuerit. Simillimum illud Plinij è lib. v I. *epiſtolar.* Tuitus ſum Iulium Baſſum, vt incuſtoditum nimis & incautum, ita minimè malum. *Si quid mutandum; legerem,* incuſtoditum ſermonem. *E Seneca certè clarum non aliud verè obiectum huic Silano, quàm verba aduerſus ſororem nuptialia, & parum cauta. Ait in Ludo de morte Claudij:* Qui, quantum quidem in ipſo fuit, damnatum inceſti L. Silanum generum ſuum occîdit. Oro propter quid? Sororem ſuam feſtiuiſſimam omnium puellarum, quàm omnes Venerem vocarent; maluit Iunonem vocare. *ita enim reſtitui eum locum nuper. Sed fortaſſe & quaſi ſororius Ligur notatus Silanus fuit. cuius ſententiæ puto illa Senecæ, ibidem:* Quia Romæ, inquit, mures molas lingunt, hic nobis curua corrigit. *Nam Lingere quid ſit in obſcenis, non ignotum: & ambigua alluſio in molarum voce, qua etiam in vtero dictum aliquid muliebri.*

Ideò & Seneca in Octauia de hoc Silano ait, *criminis ficti reus.* vt emendaui in Antiq. lib. I. ca. XIIII. Vide.

Silani incautus amor aduerſum ſororem.

Silanus caput perdidit in ſorore.

Pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam fama, iam amore illicito. *Diſtinguunt libri mei,* matrimonium, iam fama. *Et rectè. quoniam ante iſtos conſules matrimonium pactum. Suprà enim ſcriptum:* quæ poſtquam matrimonij ſui certa fuit. *Statim etiam è Farneſ. ſcripſerꝰ,* deductæ in domum patrui fratris filiæ.

Diſtinctio ad hiſtoriam.

Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur. *Sententiam loci cenſeo: Fruebantur quidem matrimonij bonis Claudius & Agrippina: at non ſecuri. quia & inceſtum ſubeſſe videbatur, nondum firmatis eiuſmodi nuptiis; & periculum ne populus ſperneret profani principis imperium.*

Ciuium & conſenſui. *Delenda copula. vel, quod verius, addenda vox ſcriptori elapſa,* ciuium & S. conſenſui. *id eſt, Senatus. Ita reſpõdebit Claudij oratio, Vitelliana.*

Paſſienus ſecundus Agrippinæ maritus.

PAG. 200. Vidua iungeretur principi. *Vidua Agrippina mortuo, ſub initia imperij Claudiani, Criſpo Paßieno, cui poſt Domitium nupſerat. Plinius lib.* XVI. Arborem mori eximiam ætate noſtra adamauit Paſſienus Criſpus bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarus. *Sueton. Nerone:* Verum Claudio imperium adepto, non ſolùm paternas opes recuperauit, ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt. *Tamen idem ille Paßienus anteà maritus Domitiæ ſororis Aenobarbi. quod ex Quinctiliano colligas lib.* VI. *cap.* II. *Apud Senecam de hoc eodem lib.* IIII. *Natural. Quæſt. initio:* Criſpus Paſſienus, quo ego nil noui acutius in omnibus rebus, maximè in diſtinguẽdis *(omnino ſcrib.* diſtringendis*)* & curandis vitiis, ſæpe dicebat: Adulationi opus eſſe non claudere oſtium, ſed aperire, & quidem ſic quemadmodum amicæ ſolet. quæ ſi impulit, grata eſt: gratior, ſi effregit. *Iterum ſcribe,* ſed operire. *id eſt, leuiter obducere, opponere oſtium: ne pereat dicto ſua Venus.*

Seneca correctus.

Vidiſſe ipſos. *Principe Caio.*

Statueretur imò documẽtum, quò vxorem Imp. acciperet. *Nugax oratio. quid enim? non anteà Imperatoribus ſemper vxor? ſemper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corrige,* quomodo vxorem. *Id enim vult adulator homo, prodendum eſſe poſteris exemplum, vt Imp. vxorem Senatu ſuaſore & auctore capiat.*

Tacitus emendatus.

Et ſobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuiſſe. *Malim,* tempore percrebuiſſe, *reiecta voce quæ gloſſographum ſapit. De reipſa. Plutarchus auctor in Cauſſis, quæſt.* VI. *Olim apud Romanos ſobrinarum coniugia*

Sobrinarum matrimonia quando cœperint.

(ἀνεψιάς

(ἀνεψιὰς ipſe appellat, & benè vertit Xylander) fuiſſe inuiſa: cœpiſſe tamen à leuicula cauſſa, quam ipſe denarrat. factúmque decretum populi, πᾶσιν ἐξεῖναι γαμεῖν ἄχρις ἀνεψιῶν, τὰ δὲ ἀνωτέρω κεκωλῦσθαι. *id eſt,* licere omnibus ducere vſque ad conſobrinas, ſuprà autem vetari. *Itaque coniugia ea deinceps crebra: & ſic inter illuſtres, M. Marcellus Iuliam Augusti F. duxit, ſibi ſobrinam: aliíque plures. Suſtulit tamen eaſipſas nuptias Theodoſius, de quo Victor:* Tantum, *inquit*, pudori tribuit & continentiæ, vt conſobrinarum nuptias vetuerit, tanquam ſororum: *permiſerúntque iterùm Arcadius & Honorius l. XIX. C. De nuptiis.*

Ea vetuit Theodoſius.

Alij iterũ permiſerunt.

Decretum poſtulat, quo iuſtæ inter patruos fratrúmque filias nuptiæ ſtatuerentur. *Zonaras;* ψήφισμα ἐποιήσαντο, ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφίδας ἄγεσθαι. *Ait Tacitus, Fratrum filias: & ſtrictè capias, non enim licuit ſororum. Quod notauit accuratè & diffuſè, quantum ſatis eſt, Cuiacius* XIII. *obſer. cap.* XVI. *quem non exſcribo. Nec ſuſtulit Nerua hoc* SC. *vt idem vera interpretatione collegit. De Claudij hoc facto Seneca:*

Fratrum filias ducere patruis, non item ſororum licuit.

Genitámque fratris, coniugem captus, ſibi
Toris nefandis, flebili iunxit face.

vbi melius leges, Genitámque fratre coniugem captam. *Domitianus imitatus exemplum eſt, qui Iuliam habuit filiam Titi.*

Seneca in Tragœdiis correctus.

Talledius Seuerus. T. Alledius *ſcribo. & vidi poſteà ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis priſcis,* M. ALLIDI. *in Iuuenali,*

Alledia gens.

—tibi habe frumentum Alledius, inquit. *Quod noſter vnum imitatorem ſceleris eius facit; Suetonius diſſentit, qui duos. Noſter, credo, non habuit curæ neſcio quem recenſere libertinum. Vocat etiam equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primipili comes, gradus*

cap. XXXI.

 equeſtris.

equeſtris.Martialis: Et referes pili præmia clarus eques.

Addictum quaſi & virile ſeruitium. *Arbitrio meo, tranſponantur verba*, Addictum & quaſi virile. *Lectioni ſtabiliendæ (nam ego olim ſolicitaui) eſt, quod apud eundem Tacitum de moribus Germanorum ſcribitur*: Trans Lygios Gothones regnantur, paullo iam addictiùs quàm ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem. *Nec pœnitet tamen prorſus coniecturæ*, Adductum, *præſertim quæ firmatur codice Budenſi: de quo verbo in lib. Hiſtor.*

Addictum ſeruitium.

Die nuptiarum Silanus ſibi mortem conſciuit. *Mala ergo diſtinctio, & hiſtoriæ vitiandæ, in Suetonij Claudio obtinuit, cap.* XXIX. Silanus abdicare ſe prætura, moríque initio anni coactus. Die ipſo Claudij & Agrippinæ nuptiarum in quinque & triginta Senatores trecentóſque amplius equites animaduertit. *Apage. nulla cædes nuptiali eius die lecta: ſcribéque*, initio anni coactus, die ipſo Cl. & Ag. nuptiarũ. In quinque &c.

Diſtinctio in Suetonio mala

Caluina ſoror eius Italia pulſa eſt. *Fortaſſe illa, quæ vitam produxit ad Veſpaſiani imperium. de qua Sueton. cap.* XXIII. *Veſpaſ.* Cùm Mauſoleum repente patuiſſet, ad Iuniam (*malè enim editum ſuppoſitúmque à Scholiaſtis*, Iuliam) Caluinam è gente Auguſti pertinere dicebat. *Nam Silani iſti inter abnepotes Auguſti fuerunt, vt dicam.*

Iunia Caluina.

PAG. 201. Sacra ex legibus Tulli regis, piaculáque apud lucum Dianæ. *Non alia ſacra piaculáque accipio, quàm quibus Tullus olim rex in Horatio ſororiam cædem luit expiauítque. Liuius*: Itaque vt cædes manifeſta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri vt filium expiaret pecunia publica. is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis (quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt) tranſmiſſo per viam tigillo, velut ſub iugum mi-

Piacularia ſacra à Tullo.

gum miſit iuuenem. *Similiáque Dionyſ. lib.* III. *qui addit ea ſacra per Pontifices facta: conuenienter cum iis, quæ hic Tacitus.*

Irridentibus cunctis quòd pœnæ procurationesque inceſti id temporis exquirerentur. *Et herclè ridiculum, quòd Claudius Silani cum ſorore inceſtum piacularibus ſacris lueret: ipſe in eadem culpa. Nam piacula iſtæc caue aliò referas, quàm ad crimen Silani.*

Veniam exſilij pro Annæo Seneca, ſimul Præturam impetrat. *Relegatus enim Seneca poſt Quæſturam à Claudio in Corſicam inſulam, ob ſuſpicionem adulterij cum Iulia Germanici filia, Vinicij vxore. Cuius criminis ſcena à Meſſallina fuit. Scena, dico. Non enim reipſa expetit in te hac culpa, ô Romani nominis & ſapientiæ magne ſol.* Senecæ exſiliū.

Vt rettuli. *Libro* XI. *Vide.*

Omiſſa Tiberij memoria, quamquam is quoque miſerat. *Et quidem tres miſerat: Vononem, Phraätem, Teridatem. Adi lib.* II. *ſuprà, &* VI.

PAG. 202. Quanto ignara barbaris. *Ita edidi è Vatic. Farneſiano erat,* ignota: *vulgò,* ignoratiora. *Phraſis vulgata & obuia in Tacito.*

Caſſius ceteros præeminebat peritia legum. *Vatican.* ceteris præerat. *Accipio.*

Exercere legiones. *Vett.* exercitare.

Familia Caſſia per illas quoque gentes celebrata. *Ob Caſſium illum qui τυραννοκτόνος, cuius in Syria proſpera res poſt cladem Craſſi.*

Rex Arabum Abbarus. *Sollenne illis regibus nomen, vt Ptolemæus Aegyptiis. Vatic.* Acbarus *ſemper ſcriptum, & Appiano* Ἄκβαρος. Acbarus, Arabiæ regum nomen.

Caſtellum inſigne fama, quòd poſtremo prœlio. *Attentum lectorem non fallet vitium. Quid enim? An Ninon caſtellum vocat, quam paullo antè vrbem? Et vtrúmne*

apud Ninon poſtremum Darij cum Alexandro prœlium fuit? Imò haud procul Arbela, apud pagum Gaugamela. Inſeruerim ergo vocem, ſedes Aſſyriæ, & Arbela caſtellum inſigne fama: *aut certè ſi ſatis ſit id intellegi, addita copula,* ſedes Aſſyriæ, & caſtellum.

Arbela caſtellum.

P AG. 202. Quorum rex Iuliates. *Ita edidi ex meis libris. Vulgò tamen,* Hyliates: *& ſtatim infrà,* Ezates, *etiam in manuſ. Scito verum nomē eſſe,* Iazates. *Ita enim appellatur conſtanter Ioſepho lib.* XX. *Antiq. cap.* II. III. *vbi & hiſtoria omnis explicita de origine huius regis & progreſſu. Narrat autem Ioſephus Iudaicæ religionis eum, & matrem Helenam fuiſſe: multáque alia, quæ opera ſit legere.*

Iazates.

P AG. 203. Vbi pharetras telis onuſtas accepêre. *Vatic.* telis omiſſis onuſtas, *nec ſcio quid voce ea faciam. Fortè,* telis omnigenis onuſtas.

Mithridates amiſſis opibus vagus. *Dio Mithridatem quendam nominat, prolem magni illius; cui Claudius regnum Boſphori largitus ſit. lib.* LX. *Sed is alius debet fuiſſe ab iſto.*

P AG. 204. Zorſines Soracorum rex. *Farn* Siracuſorum. *Vera ſcriptura,* Siracorum. *Nam & à Strabone in* XI. *τὰ τῶν σιράκων φῦλα dicuntur. Populi ſunt ad Caucaſum.*

Siraci populi.

Eunonem qui Adorſorum genti præcellebat. *Straboni, Plinio, Ptolemæo, hi populi dicti,* Aorſi: *inter Scythas.*

Aorſi populi.

Noſtris in armis. *Aliter exaudio, quàm vulgus. id eſt, noſtri in lateribus erant, & ad armos. Nec enim ſolos Romanos in armis fuiſſe cenſendum: ſed cùm Aorſi in fronte agminis & tergo eſſent, in medio Boſphorani; Romanos latera tutatos eſſe. Niſi tamen legend.* noſtris armis. *vt dicat Boſphoranos, Romano ritu inſtructos armatoſque.*

Sed cra-

Sed cratibus iunctis. *Vatic.* cratibus & vimentis. *probo.*

Pleriſque centurionum interfectis. *A Rhenano eſt, ex emendatione, vt ait, codicis Bud. Nam mei manuſ. itémque editiones antiquæ omnes,* pleriſque cõſularium. *Pro ea voce quid reſtituendum, nondum mihi liquet.*

PAG. 205. Ne triumpharetur, néue capite pœnas expenderet. *Farneſ.* exciperet. *At de more ipſo plectendi in carcere triumphatos duces, ſuadeo omnino legas Fabrum lib.* II. *Semeſtr. cap.* III.

Quanta peruicacia in hoſtem. *A M. Antonio Mureto eſt, qui ingenioſè veram lectionem peruidit. Nam vulgò erat,* quantalibet pertinacia in hoc tentata. *Peruicacia autem in Vat. ſcriptum.*

Iunium Colonem. *Hic & infrà emendo,* Cilonem. *Dio auctor lib.* LX. *faceta narratione inſerta ſuper hoc homine. Præfuerat Bithynis, inquit. (nam Bithynia adiuncta, vt opinor, Ponticæ adminiſtrationi) & præfuerat nequiter, auarè. Queſti Bithyni apud Claudium ſunt, popoſcerúntque pœnas. Cùm parum intellexiſſet Claudius in turba ſtrepitúque adſtantium, quid dixiſſent Bithyni alios interrogat. Ibi Narciſſus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit, gratias eos agere Ciloni. Tum ille, Præſit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dioni* Ἰούνι@ χίλων: *& firmat Velius Longus:* Cilones, *ait,* vocantur homines anguſti capitis & longi: chilones, à breuioribus labiis dicti. *Gloſſæ:* Cilo, φροκέφαλ@. *Declamator in Salluſtium, pro hominibus nequam improbiſque accepit:* Quidquid impudicorum, cilonum, parricidarum, ſacrilegorum, debitorum in tota vrbe fuit. Iunius Cilo. Narciſſi petulans nequitia. Vide Feſtum, in Chilo. Cilones.

PAG. 206. Memmio quondam Regulo. *Vide Sueton. in Caio cap.* XXV. *itémque Dionem. Statim, vox* Nuptiis, *abeſt Farneſi codici: & illæſa ſententia poteſt.*

Cadius Rufus, vel Tadius.

Damnatus lege repetundarum Cadius Rufus. *Malè ego olim*, Claudius; *malè vir doctus, in Re nummaria*, Cordius *reſtituit. Eſt ille, de quo* II. *Hiſtor.* Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo Senatorius locus: qui repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant. *Si mutamus: legerem*, Tadius.

Legatio libera olim ad peregrinandum.

Peregrinationes vetitæ Senatoribus.

Galliæ Narbonenſi datum, vt Senatoribus eius prouinciæ, iure quo Sicilia haberetur, inuiſere res ſuas liceret. *Libera rep. liberum Senatoribus peregrinari, etiam rei priuatæ cauſſa. Id tantùm excogitatum, vt Legatio libera peteretur à Senatu, ſumeretúrque: quò maiori abeſſent cum dignitate. Cicero ſæpe. At lapſa rep. in ſeruitutem, Senatoribus etiam adempta hæc libertas. Auguſtus id inſtituit imperio firmando, & nequis illuſtriorum commeare ad exercitus aut cōciliare milites prouincialéſue poſſet. Dio eleganter* LII. *in extremo:* προσπαρεῖπε πᾶσι τοῖς βουλευταῖς μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ, ἢ καὶ ἐπιτρέψῃ. καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται. *id eſt:* Edixit omnibus Senatoribus, nequis eorum peregrinari extra Italiam vellet, iniuſſu permiſſúue ſuo. quod interdictum ad hoc vſque æuum ſeruatur. *Quanquam præiuiſſe ad hoc factum Auguſto Iulius videtur:* qui ſanxit nequis Senatoris filius niſi contubernalis aut comes Magiſtratus peregrè proficiſceretur, *ait Sueton. cap.* XLII. *Vbi libido mihi legendi*, nequis Senator Senatoríſue filius. *Si enim filiis interdictum; maior ratio vt Senatoribus ipſis. In vſu autem, vt commeatus peregrinandi à Cæſare ac Senatu peterētur. Suetonius Calig. cap.* XXIX. Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cùm mandaſſet interimi, *&c. quo loco reiecta vocula ſcripſerim*, Prætor. virum ſeceſſu Ant. *Sed Claudius à ſe ſolo id peti primus inſtituit. Sueton. cap.* XXIII. *ſubobſcurè:* Commeatus à Senatu

A Iulio exemplum videri.

Coniectura in Suetonio.

Commeatus, à Senatu & Cæſare.

Claudius eos ſui iuris fecit.

à Senatu peti ſolitos *ſui beneficij fecit. *cui lucem do ex Dione: τοῖς γὰρ οὖν, inquit, αἰτουμένοις, ὥστε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι, ἐφίει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς. τοῦ γε μὴν καὶ νόμῳ τινὶ αὐτῷ δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα γενέσθαι ἐκέλευσε. id eſt:* Petentibus extra Italiam eundi commeatum, per ſe conceſſit, Senatu non conſulto. quod tamen vt lege aliqua facere videretur, iuſſit ſuper ea re confici Senatus decretum. *Vide & l.* XXII. *Ad municipalem. Auguſtus tamen in hoc decreto ſuo Siciliam exceperat: ſicut nũc Claudius Narbonenſem. quia vtraque prouincia vicina & quaſi ſuburbana. Dio:* πλὴν γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδημῆσαι ἔξεστιν. *id eſt:* Excepta enim Sicilia, & Gallia Narbonenſi, nuſquam aliò peregrinari Senatori fas eſt. *Ad hoc Claudianum interdictum reſpexit Suidas, etſi id paullò aliter effert, in* Κλαύδιος. *Ait:* νόμον προὔθηκε μὴ δύνασθαι βουλευτὴν ὑπὲρ ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως ἐκδημεῖν, χωρὶς τῆς τοῦ βασιλέως κελεύσεως. *id eſt:* Legem tulit, ne cui Senatori abire vrbe ad ſeptimum lapidem fas eſſet, Principis iniuſſu.

*Ideò in Tacito hic, *non exquiſita principis ſententia.*

Sicilia eximia.

Et Gallia Narbonenſis.

Strictius multo hoc effert Suidas: nec ſcio an verè.

Defunctis regibus Sohemo atque Agrippa. *Quorum ille Arabum Ituræorum, hic Iudææ rex. Sohemus autem ſcribendum, aut certè Soæmus ex Dione: non Sohennius, vt edition. vulgata. Dio de Caligula:* ἐν δὲ τούτῳ, Σοαίμῳ τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν Ἀράβων, καὶ Πολέμωνι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐχαρίσατο. *De Agrippa & mutatione ſecuta vide diffusè Ioſephum* XX. *Antiquit.*

Soæmus rex.

Salutis augurium. *Quod è tenebris primus eruit Politianus: quem licet legas Miſcell. cap.* XIII. *Dionem* XXXVII. *&* LI. *Feſtum in voce Maximus Prætor. Sed numerus in Tacito ſatin' verus? delibero. Nam ſuprema mentio capti huius Augurij apud Dionem eſt anno vrbis* DCCXXV. *cùm & Ianus item ab Auguſto clusus. atqui*

Augurium ſalutis.

Dubitatum de numero Taciti.

ab eo die ad hunc DCCCII. *vrbis annum, non* XXV. *vti hîc ſcriptum, ſed* LXXVII. *interſunt anni. Vt ergo verus iuſtúſque hic numerus ſit, à Tiberio repetitum id augurium neceſſe eſt Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coſſ. anno vrbis* DCCLXXVII.

Et pomœrium vrbis auxit Cæſar. *Id'que lapis etiam nunc teſtatur Claudiani aui, Romæ:*

TI. CLAVDIVS
DRVSI F. CAISAR
AVG. GERMANICVS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR. P. P.
AVCTIS. POPVLI. ROMANI
FINIBVS. POMERIVM
AMPLIAꟻIT. TERMINAꟻIT.

Auxit, poſt Britanniam Romano imperio adiectam.

Taciti ἁμάρτημα.

Iulius Cæſar pomœrium auxit.

Niſi L. Sulla & D. Auguſtus. *Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæſar auxit interiectus inter eos duos. Agellius auctor lib.* XIII. *cap.* XIIII. *Dio lib.* XLIII. ταῦτά τε ἐποίει, καὶ νόμους εἰσέφερε, τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. *Apud eundem Antonius in Laudatione Cæſaris funebri:* ὁ καὶ τὸ πωμήριον αὐτῆς (τῆς πόλεως) ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατασφαγεὶς *&c. Cicero ad Attic. lib.* XIII. De vrbe augenda quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire velim. *Iuuat tamen aliquid noſtrum, quòd Suetonius exactæ in talibus diligentiæ, nihil huius in Iulio commemorat: & fortean concepta à Iulio res, perfecta demum ab Auguſto. Nam ille nugator apud Senecam ridiculus, qui* Syllam vltimum Romanorum protuliſſe pomœrium tradidit: quod numquam Prouinciali ſed Italico agro acquiſito mos proferre apud antiquos fuit.

De Breuit. vitę. cap. XIIII.

fuit. *Vide quæ huc faciunt, apud Vopiſcum in Aureliano.*

Regum in eo ambitio vel gloria. *Conſule Onufrium in vrbe Roma.*

PAG. 207. Mox ad Curias veteres. *Ita manuſſ. & rectè. Varro de L. L.* Curiæ duorum generum. Nam & vbi curarent ſacerdotes res diuinas, vt curiæ veteres: & vbi Senatus humanas, vt curia Hoſtilia. *Feſtus:* Nouæ curiæ ad compitum Fabricium factæ, quòd parum amplæ veteres à Romulo factæ. *Plautus:* Sub veteribus ibi ſunt qui dant, quíque accipiunt fœnore. *Liuius* XLIIII. Ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni ſignum laneáſque (*ſcribe,* lanienáſque) & tabernas coniunctas in publicum emit. Curiæ veteres. Veteres, ἁπλῶς Liuius correctus.

Adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur. *Agnoſce ergo lector, & tolle, librarij errorem (non enim ipſius Suetonij, ſcio) Neronis cap.* VII Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæóque Senecæ iam tunc Senatori in diſciplinam traditus. *Adoptatus Nero* XI. *ætatis anno? Falſum, vel te iudice & indice Suetoni. Nam idem ſcribis* XVII. *anno ad imperium eum perueniſſe; quod & Tacitus, & Dio adſtruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni interſunt non quinque.* Duodecimo, *ergo in Suetonio ſcribendum: ſi ratio quidem conſtatura eſt.* Erratum fortè in Suetoniano numero.

Adnotabant periti nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri. *Atqui Tiberius Germanicum adoptauit, vti notum. Excuſabunt ij curioſi, quòd Tiberius iam è Claudiis migrarat in gentem Iuliam.* In Claudia gente nulla adoptatio.

Eoſque ab Atto Clauſo continuos durauiſſe. *Secuti ſumus ſpectatæ fidei codicem Vat. qui diſertim habet* Atto Cluſo. *ſuperius tamen aliena manu* I. *addito, vt fieret,* Attio. *Vt mirer Iuriſconſultum Vertranium ſcribere duos Vatic.* Accio Clauſo, *referre. Sed ille quidem nobis im-* Atta Clauſus.

bis impoſuit: ego ſi fallo, tum mihi quiuis oculos
Iſtos, ſuppoſitis eruito manibus.

Facit à Vatic. in eadem bibliotheca vetus Suetonius qui initio libri tertij, Atta Claudio *refert. Et quidni probabile, cùm Clauſus recens è Sabinis eſſet, prænomen eum habuiſſe terminatione Sabinum? Emendandus ita, me iudice, Liuius lib.* 11. Atta Clauſus, cui poſtea Appio Claudio Romæ nomen fuit. *& lib.* x. Principem nobilitatis veſtræ, ſeu Attam Clauſum, ſeu Ap. Claudium vultis. *De Clauſo, manifeſtè post Virgilium Silius* XVII. *Punicor.*

Liuius emendatus.

Hîc priſca ducens Clauſorum ab origine nomen
Claudia.

Deſolatus quid.

Deſolatus paullatim etiam ſeruilibus miniſteriis. *Ita capio. Britannicus ſpoliatus exutúſque paullatim non ſolùm honeſtiore comitatu, ſed etiam ſeruulis; cùm Agrippina eos, quaſi ad alia officia operáſque, auocaret. Deſolatus, μονωθεὶς, ſolus relictus: vti lib.* I. Nonanus operiendas Tiberij epiſtolas clamitauerat; mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte præuertit.

Siue verum, ſeu periculis commendatus retinuit famam ſine experimento. *Deſiſtite medici: nullum hîc vulnus. Siue, inquit, reuera non ſegnis illi indoles fuit: ſiue pericula, & ex periculis fauor, hanc ei famam circumdederunt. Alternās hic ſermo per Tacito familiaris. Lib.* III. Longam & cõtinuam abſentiam paullatim meditans, ſiue vt amoto patre Druſus munia conſulatus ſolus obiret. *Lib.* II. De ſe nihil addidit metu inuidiæ, an ratus conſcientiam factis ſatis eſſe. *Et exempla obuia.*

Veteranos coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius. *Parum ἀναλόγως ergo vulgò Colonia Agrippina dicitur, etſi ita paſſim in Aethico & Itinerario Antonini: melius Agrippinenſis, aut*

Colonia Agrippinenſis.

Agrippi-

Agrippinenſium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adſcribamus ad gratiam celeberrimæ vrbis. Claudia dicta.

M. MARIO. M. F.
STEL. TITIO. RVFINO
COS
LEG. LEG. I. MINER. P. F.
CVR. COL. CLAVD. AVG.
AGRIPPINENSIVM
PROCOS. PROV. SICILIAE
CVR. AMITERNOR. PRAEF.
TR. PL. Q. PROV. MACEDON
SEVIR. TVRMAR. EQ. ROM.
TRIB. LATICI. LEG. I. ADIV. P. F.
IIII. VIRO. STLITIBVS. IVDIC.

Quo iure deducta colonia fuerit, Paulus libro II. *De cenſibus:* In Germania inferiore Agrippinenſes iuris Italici ſunt. Iuris Italici fuit.

Eam gentem auus Agrippa in fidem acciperet. *Quod factum credo Agrippa & L. Gallo Coſ. anno vrbis* DCCXVII. *ex Dione lib.* XLVIII.

Aduentu Cattorum latrocinia agitantium. Deinde L. Pomponius legatus. *Parum cohæret narratio. Cui rei enim illud,* Deinde? *Vereor vt exciderint ea quæ de Sulpicij Galbæ & P. Gabinij expeditione aduerſum Cattos Marſóſque Dio narrauit, lib.* LX. *Quanquam ea geſta annis aliquot antè.* Fortaſſe mutilus locus.

PAG. 208. Poſt quadrageſimum annum. *Iuſta ſupputatio. Clades illa enim accepta, anno* DCCLXIII.

Sueuis à Druſo Cæſare impoſitus. *Non genti toti Sueuorum, ſed iis qui Maraboduum & Catualdam reges comitati erant:* qui à Druſo, ne quietas prouincias immixti turbarent, Danubium vltra inter flumina Marum & Cuſum locati ſunt, dato rege Vannio gen- Vannianum regnum.

tis Qua-

tis Quadorum, *ait noſter lib.* II. *Annal. Vannij regnum in parte deſcribit Plinius:* Campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes verò, & ſaltus pulſi ab his Daci ad Pathiſſum amnem, à * Moro ſiue is Duria eſt, à Sueuis regnóque Vanniano dirimens eos.

*Neſcio an corr. *Maro.*

Mutare.

Mox diuturnitatem in ſuperbiam mutans. *Lego,* diuturnitate. *Mutans, pro mutatus. quod apparet ex manuſ. Varro:* In priore verbo graues proſodiæ quæ fuerunt, manent: reliquæ mutant.

Sido rex.

Sido. *Ille ipſe qui poſteà in partibus Veſpaſiani. Tacit.* III. *Hiſtoriar.* Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Sueuorum.

Palpelius Hiſter.

P. Attilio Hiſtro. *Vatic.* Atellio. *In veteri inſcriptione reperio hominem: quæ ſic habet fide Aldi.*

SEX. PALPELIO. P. F. VEL.
HISTRO
LEG. TI. CLAVDI. CAESARIS
AVG. PRO. COS
PR. TR. PL. X. VIR. STL. IVDIC.
TR. MIL. LEG. XIIII. GERMANICAE
COMITI. TI. CAESARIS. AVG.
DATO. SVB. DIVO. AVG.

Quæ ſi ad illum referenda, quod ego cenſeo: legend. hîc, ſcripſit que Palpelio.

Quod Vannius triginta per annos. *Legitima ratio eſſet* XXXIII. per annos.

PAG. 209. Egregia aduerſus nos fide. *Ita Vatic. Liuius lib.* V. Quanquam aduerſus Rom. nulla eis amicitia erat. *Noſter lib.* III. Et priuignis cum vitrico leuior neceſſitudo, quàm auo aduerſus nepotem. *At vulgò,* apud nos fide *legeris, non Latinè.*

Cinctoſque caſtris Antonam & Sabrinam fluuios cohibere parat. *Aciem omnem habui ad hunc locum, nec*

cum, nec quidquam peruidi. Libri vett. cunctíſque caſtris. *Fortè:* detrahere arma ſuſpectis,cinctíſque:caſtris Antonam ad*Sabrinam fluuium cohibere parat. *Antona ſanè ciuitas videtur, manétque hodie Northamptona: quaſi dicas Septentrionalis Hammonis ciuitas.* Nam,Ton, *priſcis Britannis ſemper ciuitas. Olim diuinaui,* cinctóſque caſtris, Antona & Sabrina fluuiis. *eo ſenſu, vt hoſtem vagum & metuentem pugnæ partim caſtris partim fluminibus cingeret, & ab effuſa populatione arceret. Sed ludimus aleam, in loco fortaſſe non pleno.* Locus obſcurus. *Sabrina fl. Ptolemæo eſt, *Sabriana.*

Prœliis concuſſa. *Farn.* contuſi.

Turmas quoque equitum. *Ita edidi, quia ſcio nunquam turmas peditum dici, quod tamen libri omnes præ ſe ferunt. Poßit & legi,* Turmas, quodque peditum. *Sed placet prius.*

PAG.210. Colonia Camalodunum valida veteranorum manu deducitur. *Quod opidum antea, regum in eo tractu ſedes. Dio* καμυλόδουνον τὸ τοῦ κυνοβελλίνου βασίλειον *appellat. At Camalodunum lapidi priſco inſculptum, eccißi.* CENSITOR. CIVIVM. ROMANORVM. COLONIAE. VICTRICENSIS. QVAE EST. IN. BRITANNIA. CAMALODVNI. *Duplex autem eo nomine opidum, alterum in Brigantibus, alterum in Trinobantibus, colliges ex Ptolemæo Plinióque. Neſcio an nomen illis à peculiari aliquo & indigena deo: cuius fortean mentio in hoc lapide:* Camalodunũ opidum. Id duplex. Camulus indigena deus.

CAMVLO. SANC.
FORTISS.
SAC.
TI. CLAVDIVS. TI. F. QVIR.
TERTIVS
MIL. COH. VII. PR. T. VERI
L. D. D. D.

Caractaci

Caractaci viribus confiſos. *Dio καταράκατον nominat, alij Catacratum: Zonaras Caratacum: Caradocum vocaſſe videntur Britanni. Certè etiam hodie locus eſt, & in eo parietinæ arcis, quem* Caer Caradoc *vocant: id eſt, opidum ſiue arcem Caradoci.*

Catatacus rex.

Cateruaque* maiorum pro munimentis conſtiterant. *Lego,* cateruæque nationum. *Solitum ita Britannis Galliſque, ſtruere aciem per nationes, vt diſcreta virtus eluceret.*

Acies barbara per nationes.

Aut ſeruitutis æternæ initium fore. *Neſcio an elegantius veriúſque,* aut ſeruitutis æternæ fore, *voce deleta.*

Pag. 211. Spatis & haſtis auxiliarium. *Obſerua diuerſa eo æuo arma inter legionarios, auxiliaréſque: illis gladios & pila; his, ſpatas & haſtas tribuit.*

Diſcrimen aliquod inter arma legionariorum & auxiliarium.

Victoribus traditus eſt, nono pòſt anno, quàm bellum in Britannia cœptum. *Atqui bellum cœpit Claudio tertiùm L. Vitellio ſecũdùm Coſſ. vt Dio clarè tradidit: nec inde ad hunc diem plus annos ſeptem numraueris. Vt ſuſpicio iure numeralis mendi ſit. Pugnant etiam hæc cum iis quæ tertio Hiſtor. ſcribuntur:* Carthimandua, *inquit,* Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: & auxerat potentia, poſtquàm capto per dolum rege Cataċtaco inſtruxiſſe triumphum Claudij Cæſaris videbatur. *Nam triumphus Claudij aliquot annis anterior: nec in eo hercle ductus iſte Caractacus. Vt nihil dubi poſſit, quin Tacitum in Hiſtoriis aut memoria feſellerit, aut prouexerit calor quidam ſcriptionis.*

Numerus falſus.

A ſeipſo diuerſus Tacitus.

Campo qui caſtra præiacet. *Vatic.* caſtris. *Et ſtatim lego,* regiis clientelis.

Et ſupplicium mei obliuio ſequeretur, *Lego,* ſequetur, *& diſtinctione ſententiam expedio:* Et ſupplicium mei, obliuio ſequetur: at ſi incolumem *&c.*

Diſtinctio repoſita.

Pag. 212. Ac ni citò vicis & caſtellis proximis ſub-

ſubuentum foret. *Editione priſca*, citò nunciis. *Suſpicor*, ni citis nuntiis è caſtellis. *Malo etiam mox*, promptiſſimus quiſque è manipulis cecidere. *Et*, cohortes expeditas oppoſuit.

Temerè, prouiſa. *Verius*, prouiſu.

Vt maior laus compoſiti, vel ſi duràuiſſent. *Iudicaui deeſſe olim aliquid. malè. Scribe tantùm*, compoſitis, *& ſententia liquida erit.*

PAG. 213. Virilis toga Neroni maturata. *Benè, maturata. Non enim ex ritu populi Rom. debebatur ante expletum annum* XIV. *At ipſe, ineunte cepit. Tertullianus De anima:* Iura ciuilia abhinc (*id eſt à* XIV. *anno*) agendis rebus attemperant. *Idem De virginib. veland.* Ethnici feminas quidem à XII. annis, maſculos verò à duobus amplius ad negotia mittunt. *Nec aliùs ſententiæ illud Cornelij infrà lib.* XIII. Turbatus his Nero, & propinquo iam die quo quartumdecimum ætatis annum Britannicus explebat. *Nota quod ait, explebat: quia tunc referendus in viros, & ideò ab eo metus. Hoc verum eſt. nec velim pendêre vltrà viros doctos in Tyrocinij legitimo die. Nam quòd Auguſtus aliique ſerius ceperint togam: ab alia quauis cauſſa fuit, non à lege aut more.*

Toga virilis quando data.

Tacitus explicatus.

Vt viceſimo ætatis anno Conſulatum iniret. *Decretum fruſtrà. Conſulatum enim iniit decimoſeptimo ætatis anno: ſed iam princeps, & legum ſecurus.*

Proconſulare imperium. *Initium faſtigij Cæſaribus: quod ea mente etiam Germanico tributum fuit, lib.* I.

Tali occaſione obuij inter ſe. *Quæ hæc occaſio? Non enim præceſſit: nec ad Circenſes velim referri. At tu diſtingue*, Etiam libertorum ſiquis incorrupta fide depellitur, tali occaſione. Obuij inter ſe, *&c. Remouendi enim miniſtros fidiores occaſio, nata ex hoc, quod denarrat, facto.*

Iuſſerit populus. *Rogata enim lex fuit, qua in familiam Claudiam, & nomen Neronis tranſiret, vt ait ſuprà.*

PAG. 214. Carpento Capitolium ingredi. qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus. *Emendatio à libris eſt. Nam vulgata quid ineptius,* & ſacris Druidibus? *qui nihil ad res moréſque Romanos. Ex qua voce tamen Pythœus acutè,* virginibus, *faciebat. Sacerdotes, Veſtales capio: ſacra, deos ipſos ſtatuáſque, quas pompa Circenſi traduci in carpentis mos fuit. De Veſtalibus, Prudentius:*

Veſtales in carpento vehunt.

Fertur per medias vt publica pompa plateas
Pilento reſidens molli.

Dixit enim Pilentum, pro carpento. imò ambigo an vectabula ea diuerſa. Idémque de ſacerdotibus feminis vniuersè Artemidorus adſignificat lib. I. *cap.* LVIII. *vbi curru in ſomniis per vrbem vehi, liberis mulieribus & virginibus bona ſacerdotia ait portendere. Scilicet quia id ſacerdotum inſigne. De diis, aut conſecratis, Suetonius Claudio cap.* XI. Matri carpentum, quo per Circum duceretur. *Item Calig. cap.* XV. Matri Circenſes carpentúmque inſtituit, quo in pompa traduceretur. *Olim tamen commune fuiſſe videtur, vt matronæ vulgò carpentis vterentur ad ſacra. Ouidius:*

Item dij & relati in diuos.

Olim matronæ omnes in carpentis.

Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant,
Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.

Liuius lib. XXXIIII. Ne mulier iuncto vehiculo niſi ſacrorum publicorum cauſſa veheretur. *Sed exoleuit ſcilicet ille mos, vtique poſt repertas lecticas. & manſit ſaltem in veneratione ſacerdotum, deorúmque. Prima Meſſallina honorem hunc à Senatu cepit :* καὶ τῇ μεσσαλίνῃ *ait Dio* τὴν προεδρίαν ἣν καὶ ἡ Λιουΐα ἐσχήκει, καὶ τῷ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδοσαν. *& iuxta eam Agrippina nunc, de qua idem ſcriptor:* καὶ ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ μεσσαλῖνα ἐγένετο, καὶ μάλιστα

Cui primùm habitus carpéti honos.

ὅτι καὶ

ὥστε καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τὸ καρπέντῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. *Poſteáque etiam* * *Præfecti prætorio carpentis vſi, & (niſi Vopiſci locus in Aureliani initio fallit) etiam Præf. vrbis. Et mos ſatis certus: hæreo in Corneliana ſaltem lectione. Ait in Capitolium ingredi carpento, conceſſum Agrippinæ. quid? in Capitolium tantùm? vereor vt nimis anguſtè: & certè non ad exemplum Meſſallinæ, quæ etiã carpento mariti ſui currum ſecuta, triumphantis. Denique Dio laxè,* ἐν ταῖς πανηγύρεσι *ait: id eſt, per feſtos omnes dies lætóſque. Nec tamen muto quidquam aut repono. Carpenti formam veram erues ex Numis Agrippinæ: & quî differat à rheda, aliquid apud Pauſaniam lib.* v. *in deſcriptione Olympiæ ludorum.*

* Caſſiodor. lib. vi. in formula præt. præt. Symmachus lib. x. diſt. xvii.

Suſpecta verba Taciti.

Sacris Druidibus. *Vox reicula vnde irrepſerit, meritò quæro. non enim fortuita eſt, nec à librario temerè inculcata. Galli ſanè olim vſi carpentis, ſcio. ſed pugnæ cauſſa, non honoris: nec Druides ſoli, ſed vulgus. Suſpicari liceat (proinde vt fracti hi libri ſunt) ſcriptum hîc aliquid de Druidibus fuiſſe, quorum religionem noménque, quantum in ſe fuit, Claudius ſuſtulit, Seneca in Menippæa Claudiana, & Suetonio teſte. Etſi Plinio ad Tiberium id referre viſum, lib.* xxx. Tiberij Cæſaris, *inquit*, principatus ſuſtulit Druidas Gallorum, & hoc genus vatum medicorúmque. *Sed Tiberium ſcilicet in vrbe tantùm ſuſtuliſſe, Claudium in Gallia ipſa.*

Druides à Claudio ſublati.

A Tiberio, vt volt Plinius.

Quam Imperatore genitam, ſororem eius qui rerum potitus ſit, & coniugem, & matrem fuiſſe, vnicum ad hunc diem exemplum eſt. *Inter Romanos dumtaxat. aliâs parum cauta adfirmatio: ſicut & illa Pliniana lib.* vii. *niſi reſtringas ad Græcos.* Vna feminarum in omni æuo Lampido Lacedæmonia reperitur, quæ regis filia, regis vxor, regis mater fuit. *Nam apud Aegyptios alióſque Barbaros ſunt exempla.*

Eximium quid in Agrippina.

Hactenus Vitellius voluerat. *Potuiſſet enim ſæuire in mortem eius: ſed contentus hac quaſi deportatione fuit.*

Quindecim dierum alimenta. *Id eſt, Canon dierum* XV. *Maius autem iſto periculum ſub Caio; cùm ſeptem aut octo certè dierum cibaria tantùm ſuperfuiſſe Seneca notat ad Paulinum, cap.* XVIII.

Modeſtia hiemis.

Modeſtia hiemis rebus extremis ſubuentum. *Ita capio, vt dicat modeſta & quieta, præter ſolitum, hieme anni, frumentum nauibus ſubuectum: quod aliâs hieme aduehi, non moris. Vide Suetonium, cap.* XVIII. *Hæc ſcriptura codicum. alij tamen,* modeſtia vrbis, *alij,* moleſtia hiemis *reponunt. malè, malè.*

Vaſtities Italiç, & deſertio agricultus.

At hercule olim ex Italiæ regionibus. *Querela quæ expreſſa videri poſſit ex illa Varroniana:* Igitur quod nunc intra murum ferè patresfamiliæ correpſerunt, & manus mouere maluerũt in theatro ac Circo quàm in ſegetibus ac vinetis: frumentum locamus qui nobis aduehant, quî ſaturi fiamus, ex Africa & Sardinia. *Poſt bella certè ciuilia, & fuſum tantum ſanguinis, Italiæ inducta vaſtitas. Lucani ea in re ſententias operæ ſit legere lib.* VII.

PAG. 215. Iuuenem potentiæ promptæ. *Malo,* promptum.

Ignaro & ornante inſuper Mithridate. *Ita emendaui, neſcio an rectè. Diſtinctione potius peccatum eſt, ſcribendúmque:* Ignaro & orante i. Mithridate, reconciliationis ſpecie *&c. ſententia continuante.*

Quæ fraude confici potuerint, prompta nunciat. *Ita emendauimus. Malè vulgò,* qua fraude confici potuerit, promptè nunciat. *Sententia eſt parata ſibi promptáque, quæ ad fraudẽ ſpectẽt: cetera vim requirere.*

Numidia gens reſtituta.

PAG. 216. T. Vinidium Quadratum præſidem Syriæ. *Vatic. liber,* Tumidium. *Verum nomen,* Numidium.

dium. Ex Ioſepho libro X X. *qui vocat diſertè,* νυμίδιον κοδράτον τῆς Συρίας προεστηκότα. *Sed & Plinius in Epiſtolis non vno loco docet gentile nomen Quadratorum Numidium eſſe. Ita lib.* V I I. *Numidia Quadratilla nominatur: lib.* V I. *Numidius Quadratus adoleſcens.*

Prouiſum illic ſacrificium imperatum dictitans. *Superfluit verbum alterum. quid enim refert prouiſum ſacrificium, an imperatum dixeris? Vera, puto, lectio:* prouiſu ſuo.

Implicare dextras, pollicesque inter ſe vincire. *Morem hunc ſanciendæ priuatim publicéque amicitiæ vſitatos eſſe Scythas, Armenios, & in ea ora gentes legi. De Scythis Lucianus in Toxari, ſiue de Amicitia:* οὐ γὰρ ἐντεμόντες ἅπαξ τοὺς δακτύλους, ἐνσταλάξωμεν τὸ αἷμα εἰς κύλικα, καὶ τὰ ξίφη ἄκρα βάψαντες, ἅμα ἀμφότεροι ἐπισχόμενοι, πίωμεν, οὐκ ἔστιν ὅ,τι μετὰ τοῦθ' ἡμᾶς διαλύσειεν ἄν. *De Armeniis Valerius lib.* I X. Sariaſter aduerſus patrem ſuum Tigranem Armeniæ regem ita cum amicis conſenſit, vt omnes dextris manibus ſanguinem mitterent, atque eum inuicem ſorberent. *Et vniuersè Tertullianus Apologetico:* Legite necubi relatum ſit, diffuſum brachiis ſanguinem ex alterutro deguſtatum, nationes quaſdam fœderi comparaſſe. Neſcio quid & ſub Catilina deguſtatum eſt. *Sed nec Romanis ipſis ignota cruenta potio quæ Aßiratum iis dicta, quoniam Aſſer, ſanguis, vt aiunt Gloſſæ. Feſtum ita capio:* Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quòd Latini priſci ſanguinem Aſſir vocarent. *Etſi fortaſſe ea potio olim in ſacris. quod ſuadere videtur Salluſtius:* Fuere, *inquit*, qui dicerét Catilinam humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe. inde cùm poſt exſecrationem omnes deguſtauiſſent, ſicuti in ſollennibus ſacris fieri conſueuit,

Mos mirus amicitiæ firmandæ.

In Scythis.

In Armeniis.

In Romanis etiam forſitan.

Aſſiratum.

Feſtus illuſtratus, & Salluſtius.

Sanguinis guſtus, ad ſacra.

ſueuit, aperuiſſe conſilium ſuum. *Ait enim conſuetum id in ſollennibus ſacris.*

Iniiciuntur catenæ ac compedes, quod dedecorum Barbaris, trahebatur. *Hæſi ipſe olim in his vinclis: vnde facile me nunc expedio, ſcribóque:* iniiciuntur catenæ: ac compede, quod dedecorum Barbaris, trahebatur. *Ad morem Romanum Tacitus narrat. Iniectæ, inquit, catenæ: imò & oblonga compede per viam tractus. qui ritus apud Romanos quidem receptus eſt in cuſtodia militari; at apud Barbaros dedecori habetur & ignominiæ ſummæ. Veriſſima lectio, ſententiáque. Ita Athenion Manium Aquillium (quaſi per ſummam ignominiam) tractum deſcribit ab equite catenam longam habente. quem locum omnino vide tranſſcriptum à me ex Athenæo ſuprà De cuſtodia militari, lib.* III.

Reſtitutus Tacitus.

Catena trahi, ignominioſum Barbaris.

PAG. 217. Fortunæ commutationem. *Malè vulgò,* commotionem.

Omnes ſcelus externum. *Sententiæ reddita lux, ſi ſcribas,* Omne ſcelus, *littera detracta: vt ſint verba ex oratione cenſentium.*

Si cum gloria adeptus foret. *Scribo hæc omnia:* quanto id magis ex vſu, quàm ſi cum gloria adempta forent?

Cùm priuatas olim conuerſationes curaret. *Deprecor inuidiam: ſed profectò hunc locum, ſiquem alium, propitiis Muſis reſtitui, hoc modo:* Cùm priuatus olim conuerſatione ſcurrarum iners otium oblectaret. *Claudius ante imperium vilis, abiectus, ſcurris & ſordidiſſimis hominibus conuixit: è quorum contubernio ſuper veterem ſegnitiæ notam, ebrietatis quoque & aleæ infamiam ſubiit, ait Suetonius cap.* V. *Inter eos hic Pelignus. Libri veteres, quorum veſtigia inſtiti, habent:* cum priuatis olim conuerſationes curaret, iners otium obiectaret. *vnus Vatican.*

Claudius in ſcurris deditus, & ambubaiis.

Vatican. curſationes, *pro,* conuerſationes.

PAG. 218. Placida illuuie ſpirantem aduertêre paſtores. *Sic lib.* II. Octo aquilæ, petere ſiluas viſæ, aduertêre Imperatorem. *Id verbum ea notione reddendum Liuio, lib.* I. *de Metio Curtio in paludem coniecto:* aduerterátque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri. *id eſt, conuerterat illuc animos oculóſque Sabinorum. Nam libris omnibus,* auerterat, *ſcriptum, alio ſenſu.* Aduertere, quid. Liuius correctus.

PAG. 219. Vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem ſui conſenſiſſet, & qui nati eſſent pro libertis haberentur. *Non prompta lectio ſententiáque huius loci: mihi quidem. Nam aliis omnia liquent. Aiunt non dubiam ſententiam eſſe hanc: mulierem liberam, quæ cum alieno ſeruo ſolita ſit domino inſciente, ſeruam fieri velut proprio conſenſu: & natos item ex iis, liberos non haberi. Itaque nunc nuper ecce emẽdauit vir doctus;* vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem, ceu conſenſiſſet: & qui nati eſſent, pro liberis ne haberentur. *Sed mihi, per bonam gratiam, ius ſit diſſentire. Nego alterum illud membrum, de natis ex eo cœtu in ſeruitutem habendis, vſquam repperiri in legum libris: aio contra ius eſſe. Fauor libertatis expoſcit, vt nati è libera ſint liberi: adeóq. ſuperueniens calamitas matris, nocere ei qui in vtero eſt non debet, vt ſufficiat matrem liberam vel medio tempore habuiſſe. Paullus lib.* II. *Sentent. tit.* XXIIII. *Marcianus l.* V. *De ſtatu hominum. Quo iure ergo ſerui iſti? Clementius vulgata lectio aiebat,* pro libertis haberentur: *ſed non verius. Quomodo enim libertus, qui numquam ſeruus? Adde quòd manuſcriptis veſtigium nullum eius membri. verba, inquam, ea,* & qui nati eſſent; *abſunt manuſcriptis omnibus, etiam Budenſi. Vt mihi quidem Farneſiani codicis ſcriptura certa ſit:* vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitute: ſi conſenſiſſet, pro liberta habe- De ſententia Claudiani Senatuſconſulti. Quid aliis viſum. Falſò. Quid mihi. & Tacitus emendatus.

Duæ partes e-ius conſulti.

retur. *Optimè. Duplex videlicet eius Sc*[ti] *membrum: in eas quæ ignaro, quáque ſciente domino, peccatum id peccaſſent. Et ſi quidem ignaro, ait lex: ſerua eſto. ſin volente; habetor pro liberta. Omnino enim propoſitum legiſlatori à ſeruili contubernio abſtinere lubricùm ſexum: & ſiue ſciēte ſiue inſcio domino ea mixtio, poſuit pœnam. ſed ἀναλόγως, & pro gradu noxæ intentiorem, remiſſiorémque. Sed cui rei, inquies, fuerit pro liberta? Huic, vt vinculo aliquo teneatur domino ſerui, ad operas libertorum aliáque eius ordinis præſtanda. Ius item domino in feminæ bonis: & quidquid in veram libertam. Sed rectè,* pro liberta: *non enim liberta verè. Rettulit hoc ipſum decretū poſteà (credo quia aboluerat, licentia temporum, & inuſu) Veſpaſianus princeps, de quo Suetonius:* Auctor Senatui fuit decernendi, vt quæ ſe ſeruo alieno iunxiſſet, ancilla haberetur. *ita tamen, vt apud Iuriſconſultos nomen manſerit conſulti Claudiani: non à Claudio Pallante, qui repertor, ſed à Claudio principe qui rettulit. Plura ad hanc rem petes, ſi opera tibi eſt, à P. Fabro lib. I. Semeſtr. cap. XXV. Reuera enim ad aſciam factum, quidquid dedolauit ille faber.*

Pro liberta eſſe, cui bono.

Pallanti prætoria inſignia, & centies quinquagies HS. *De quo inſcriptio:*

Pallantis eximij honores.

TI. CLAVDIVS. AVG. L.
PALLAS
HVIC. SENATVS. OB. FIDEM
PIETATEM. QVE. ERGA
PATRONOS. ORNAMENTA
PRAETORIA. DECREVIT
ET. HS. CENTIES. QVIN
QVAGIES. CVIVS. HONORE
CONTENTVS. FVIT

Et indignatur iure in hoc facto maior Plinius, lib. XXXV. *(ad Pallantem enim ea refero) cap. penult.* Hoc eſt inſigne

ſigne vænalitiis gregibus, opprobriúmque inſolentis fortunæ. quos & nos adeò potiri rerum vidimus, vt prætoria quoque ornamenta decerni à Senatu, iubente Agrippina Claudij Cæſaris, viderimus: tantúmque non cum laureatis faſcibus remitti illò, vnde cretatis pedibus aduenissent. *Itémque minor lib.* V I I I. *epiſtolar. epiſt.* V. *quem vide.*

Conſul deſignatus Barea Soranus. *Lego in lapide,*

Q. MARCIO. BAREA
T. RVSTIO. NVMMIO COSS.

Barea Soranus ex gente Marcia.

Si de iſto; habemus viri celebris gentile nomen.

Quod regibus Arcadiæ ortus. *Vide quæſo mancipium hoc togatum. Pallantem ad regum ſtirpem refert: credo, quia Pallas aliquis Virgilio aliiſque inter Arcadum reges. O opprobrium omnium Scipionum: & digniſsime domino Pallante! Nos hunc nequiſsimum ſeruum trans mare aduectum inter venales, ex Plinio ſcimus: & eundem Antoniæ matri ſeruiſſe, ex Ioſepho lib.* X V I I I. *qui* πάλλαντα *appellat* τὸν πιστότατον τῶν δούλων αὐτῆς. *Ab ea ergo ad Claudium peruênit.*

Pallas per infamem adulationem è regibus Arcadiæ.

Is antea ſeruus Antoniæ.

Fixum eſt publico Senatuſconſultum. *Ita libri ſcripti: & non abhorret à Corneliana phraſi. At vulgò,* ære publico, *legas, non ſine additamenti ſuſpicione.*

Felix iampridem Iudææ impoſitus. *Non herclè ita pridem, ſi Ioſepho in gentili hiſtoria credendum. Præpoſitus enim demum Iudææ eſt, poſt damnatum Cumanum. Ioſephus lib.* I I. Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως, *cap.* X X I I. *clarè:* μετὰ ταῦτα, *inquit,* Ἰουδαίας μὲν ἐπίτροπον φήλικα τὸν πάλλαντος ἀδελφὸν ἐκπέμπει, τῆς τε γαλιλαίας καὶ σαμαρείας καὶ περαίας. *Vt fortaſſe hic reſcribendum ſit,* Felix haud pridem Iudææ impoſitus. *Hunc libertum, Claudium Felicem Ioſephus, Suidas, Zonaras nominant: at Antonium Felicem, Tacitus lib. quinto Hiſtor.* Antonius Felix per

Quando primùm in Iudæa Felix.

Coniectura in Tacito.

De nomine Felicis.

omnem ſæuitiam ac libidinem, ius regium ſeruili ingenio exercuit. *Ne te turbet; ſcies pleroſque iſtos è libertis Antoniæ matris fuiſſe. eóque binomines, aliâs principis, aliâs patronæ mortuæ nomen tuliſſe.*

Liberti interdum binomines.

Cognita cæde Caij * haud obtemperatum eſſet. *Lacuna hîc & hiatus. quem tamen ab hiſtoria facilè expleuero. Tangit enim motum illum Iudæorum, qui Caligula imperante fuit, ob ſtatuas eius in templo erigi & coli iuſſas. Tacitus lib.* v. *Hiſtor.* Dein iuſſi à C. Cæſare effigiem eius in templo locare, arma potius ſumpſère. quem motum Cæſaris mors diremit. *Et diſce rem omnem è Ioſepho lib.* II. *ἁλώσεως, itémque* XX. *ἀρχαιολογίας. Tangit, adſero, illum motum. argumento claro in his verbis,* Cognita cæde Caij. *&:* manebat metus, nequis principum eadem imperitaret. *Qui aliter medicinam adferunt: aberrant. Sed quid hoc, inquiunt, ad Felicem, qui tanto pòſt succeſſit? Nam ille quidem motus Petronio procuratore fuit. Dicam. Repetit rem ab alto Tacitus, & initia recenſet motuum ſecutorum. quos auxit accenditque infelix iſte Felix. Apud Suidam tamen alterius mentio turbæ, cui componendæ Felix electus: στασιάντων (inquit in voce κλαύδιος) τῶν Ἰουδαίων κατὰ χριστιανῶν, ἄρχοντα ἐπέστησεν αὐτοῖς κλαύδιον φήλικα, κελεύσας αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τούτους.*

Iudæorum ſub Caio tumultus.

Caius effigiem in ſacerrimo templo coli vult.

Alia Iudæorum turba cum Chriſtianis.

Ita diuiſis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent. *Apud Ioſephum Felicis adhuc nullæ partes: contráque Cumanus à Samaritis ſtetiſſe legetur. Sed tu eum vide, non vna in re à noſtro diſſentientem. libro* XX. *Antiq. cap.* IIII. V.

Aliud à Tacito Ioſephus ſentit.

PAG. 219. Damnatus flagitiorum quæ duo deliquerant Cumanus. *Apertè magis & diſtinctè ſcriptor Iudæus. Negat à Quadrato damnatum Cumanum, ſed ipſum cum Celere Tribuno miſſum ad Cæſarem, qui de re cognoſceret ſtatuerétque. Ita Cumano exſilium irrogatum: Ce-*

Etiam hîc.

tum: Celerē remiſſum Hieroſolyma, & vicatim diſcerptū.

Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno. *De quo Suetonius:* Edidit nauale prœlium, circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt.

Naumachia Auguſti.

Claudius triremes quadriremesque & vndeuiginti hominum millia armauit. *Cenſemus reponi numerum debere, ſcribimúſque,* Claudius centum triremes. *Tot enim fuiſſe, credimus Dioni:* οἱ δὲ ναυμαχήσαντες, *inquit,* θανάτῳ καταδεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν ῥόδιοι, οἱ δὲ σικελοὶ ὀνομασθέντες. *Si vtrunque naues quinquaginta: in vniuerſum ergo centum. Idémque numerus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat:* Hoc ſpectaculo, *ait,* claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ. *Falsò. Omitto Dionem: ſed quomodo hominum illa vis in duodenis vtrimque nauibus? quando vndeuiginti millia pugnaſſe hanc naualem pugnam Tacitus exprimat disertè. Non ergo abeſt quin ad Dionis reique fidem corrigendus Tranquillus ſit,* quinquagenûm triremium.

Vox numeralis deficit Tacito.

Suetonius in hoc nauium numero manifeſtò falſus.

Correctus igitur.

Cincto ratibus ambitu. *Quid ſi,* cratibus? *aut,* trabibus? *Tale quid ſubſtitueris non inuito Dione, qui lacum muro ligneo circumdatum ſcribit:* τεῖχός τε περὶ τὴν λίμνην ξύλινον κατεσκεύαστο, καὶ ἴκρια ἔπηξε. *Eius ergo quaſi valli tutelæ præpoſitus Prætorij miles.*

Diuinatio, ad mentem Dionis.

Claſſiarij tectis nauibus. *Ita reſtitui, pro,* rectis. *Tectæ naues, idoneæ ad pugnam;* αἱ τὰ καταστρώματα ἔχουσαι, *vti Thucydides appellat. Sed quinam hic claſſiarij? vtrum naumachiarij, iique qui damnati ad pugnam? Iure ambigas. & potius eſt, vt intellegas militem è claſſe, qui tranſductus in eum lacum, pariter ad tutelam. Ita enim res geſta videtur, ad coërcendam tantam multitudinem, & nequid in deſperatione grauius auderent: in terra Prætorianus miles, in lacu ipſo claſſiarius præſidium habuit: in medio,*

Tectæ naues.

Claſſiarij, pro militibus, vt Tacito plerunque.

medio, pugnaturis. Tamen & vulgatum intellectum non damno.

Chlamys Claudij.

Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina aurata chlamyde. *Dio etiam Neronem adiungit:* ὁ δὲ Κλαύδιος, ὅ, τε Νέρων στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμεῖτο. *Plinius:* Nos vidimus Agrippinam Claudij principis, edente eo naualis prœlij ſpectaculum, adſidentem ei indutam paludamento, auro textili, ſiue alia materia.

Et Agrippinæ.

Fucini lacus iterata emiſſio.

**Sueton. Iulij cap. XLIIII.*

Pag. 221. Tempore interiecto altius effoſſi ſpecus. *De laborioſo hoc opere vide Plinium lib. XXXVI. cap. XV. Quod ante Claudium tamen cõceperat D.*Iulius, non inceperat: nec ritè perfecit ipſe Claudius, quoniam manus poſteà admouit & Hadrianus. Spartianus in eius vita.*

Diſſenſio aperta inter Cornelium Tranquillumq́.

Neronis cap. 7.

D. Iunio Q. Haterio Conſſ. ſedecim annos natus Nero. *Non concilio in hac omni narratione Tacitum cum Suetonio. Noſter matrimonium cum Octauia, cauſſarum dictiones, ad conſules refert quos poſuit: Suetonius geſta hæc vult toto anno antè, Claudio quintùm & Cornelio Orfito Conſſ. Nec enim de alio Claudij conſulatu intellexeris illa:* Apud patrem Conſulem pro Bononienſibus Latinè, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græcè verba fecit. Nec multo pòſt duxit vxorem Octauiam. *At inter eum conſulatum, & hunc Taciti annum, interiecti, Fauſtus Sulla & Saluius Otho. Vter verior, mihi ſanè non liquet.*

Ilienſium immunitas.

A quo primũ data.

Romani benigni in eos, vti patres.

Impetrat vt Ilienſes omni publico munere ſoluerentur. *Liber vet.* perpetrat, *rectè. Sed quid? non iam antè immunes Ilienſes? immunes pridem. Primus Alexander, poſt pugnam ad Granicum amnem,* ἐλεύθερον καὶ ἄφορον *eam vrbem pronunciauit, ait Strabo in* XIII. *Certamen deinde Romanis, in honeſtanda vrbe, vt falſo credebant, parente. In fœdere quod cum Antiocho, immunitas*

Ilienſibus

Ilienſibus data, & Rhœteum ac Gergithum conceſſa: vt auctor eſt Liuius lib. XXXVIII. *Epiſtola deinde Græca Senatus populique Romani ad Seleucum regem miſſa* (*Suetonij verba ſunt, Claudij cap.* XXV.) amicitiam & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes præſtitiſſet. *Sed & Iulius poſteà Cæſar pleniore manu in eos largus. qui & agrum, & libertatem Ilienſibus dedit, & immunitatem. Nec imminuit Tiberius aut Auguſtus. Strabo:* Καῖσαρ ὁ θεὸς χώραν τε προσένειμεν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀλειτουργησίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε· καὶ μέχρι νῦν συμβαίνουσιν ἐν τούτοις. *Quis ergo ea abſtulit, vt opus fuerit ſiue reddi à Claudio, ſeu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, nemo: ſed vel Claudius adiecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecitque vt pleniſſima vterentur,* (*atque ideò Tacitus ſcripſerit*, vt omni publico munere ſoluerentur, *quaſi antea non omni:*) *aut conceſſa, ſed publicanorum improbitate mota, ſanxit in perpetuum ſtabiliuitque. Suetonius:* Ilienſibus quaſi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remiſit. *Calliſtratus, De excuſat.* Ilienſibus & propter inclytam nobilitatem ciuitatis, & propter coniunctionem originis Romanæ, iam antiquitus & Senatuſconſultis & principũ conſtitutionibus pleniſſima immunitas tributa eſt, vt etiam tutelæ excuſationem habeant.

Maximè Iulius Cæſar.

Nodus aliquis in hac re.

Claudius Ilienſibus aut pleniorem aut firmiorem immunitatem tribuit.

Redditur Rhodiis libertas, adempta ſæpe aut firmata. *Adempta nuper ab ipſo Claudio, propter ciues quoſdam Romanos in crucem actos, vt notat Dio. Sed reſtituta, orante Nerone. cuius honori iure Epigramma illud adſero, quod nomine Antiphili legitur primo Anthologiæ,* εἰς νήσους. *Nec enim aliò ſpectat, quàm ad hoc factum.*

Rhodiis libertas reddita.

Ὡς πάρος ἀελίου, νῦν Καίσαρος ἡ Ῥόδος εἰμὶ
Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφοτέρων.

Epigrammati Græco ex hiſtoria lux.

Ηδη

Ηδη σβεννυμέναν με, νέα κατεφώτισεν ἀκτίς
Ἅλιε, καὶ παρὰ σὸν φέγγος ἔλαμψε Νέρων.
Πῶς εἴπω; τίνι μᾶλλον ὀφείλομαι; ὃς μὲν ἔδειξεν
Ἐξ ἁλός. ὃς δ' ἤδη ῥύσατο δυομένην.

Argutum epigramma. & comparat Neronem ecce cum Sole. quia vt ille Rhodum retexit radiis fecitque oriri; ſic iſte preſſam & occidentem reſtituit, reduxitque in lucem.

Parem vim rerum habendam à Procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. *Defunguntur vulgò leuiter interpretatione huius loci, & alterius Suetoniani comparis:* Vt rata eſſent quæ Procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, à Senatu precario exegit. *Referunt enim ad Procuratores rei familiaris in prouinciis: quibus datum nunc ius volunt cognoſcendi ſtatuendique inter priuatos & fiſcum. in re pecuniaria quidem: non enim criminum. argumento l.* II. *C. Si aduerſ. fiſc. l.* VIII. *§. Tranſactiones De tranſact. l.* I. *C. De iuriſd. omn. iudic. Itaque non aliud Tacitum tam longa & querula oratione indignari, quàm iuriſdictionem Procuratoribus mandatam in re & cauſſa fiſcali pecuniaria: eorúmque decreta firma à Claudio habita & rata. Sed mihi profectò, &, credo, Tacito alia mens eſt. cui vt dem lucem, venia anteloquij mihi ſit. In prouincias Cæſaris olim Legati aut Proprætores miſſi. in prouincias dico maiores. Nam quædam minores nec tantæ rei, Procuratores ſaltem acceperunt. Quorum præcipuum ac proprium munus, vt reditus ac tributa colligerent, aliáque quæ ad fiſcum: ſed quoniam, nullo alio Præſide, res ſæpe cogebat ius inter prouinciales dici, etiam in re criminum; factum vt iuriſdictionem aliquam ſibi ſumerent, Præſidum exemplo. Id Procuratorum genus, notæ & diſcriminis cauſſa, dicti paßim in libris legum, Procuratores vice Præſidis, aut cum poteſtate. vt l.* II. *C. De pœnis. l.* III. *C. Vbi cauſſ. fiſc. l.* IIII. *C. Ad leg. Flau. de plag.*

De procuratoribus Cæſaris.

Non nimis exacta vulgata interpretatio.

Prouinciæ minores ſolis Procuratoribus rectæ.

Ij paullatim iura dicere auſi.

Procuratores vice Præſidis.

de plag. Dixi iuriſdictionem ſumerent. reuera enim non habebant. Equites quia erant aut liberti. Tacitus in vita Agricolæ: Vtrumque auum habuit procuratorem Cæſarum, quæ equeſtris nobilitas eſt. *Dio lib.* LIII. καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, *(non rectè interpres vertit Curatores)* οὕτω γὰρ τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει. *id eſt:* Procuratores (ita enim appellamus eos qui publicos reditus colligunt, erogántque) in omnes prouincias tam ſuas quàm populi Cæſar mittit, quoſdam ex equitibus, quoſdam è libertis. *Itaque nec iudicia nec acta eorum rata, vocaríque poterant ad diſquiſitionem Principis aut Senatus: quoniam lege apud eos agi (vt ad rem, & ſollenniter loquar) nefas. Apud magiſtratum ſolum populi Romani, próue magiſtratu actio legis fuit, vt Conſules, Proconſules; Prætores, Proprætores: qui omnes è Senatu. apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter equites excipio vnum Præfectum Aegypti, apud quem, vt Tacitus notat, lege agi permiſit Auguſtus, decreto quodam ſingulari. Attamen procuratores iſti prouinciis præerant, & ius ſæpe in crimine & cauſſa capitis dicebant. Exemplum in Pontio qui Iudææ procurator (non enim illi prouinciæ propriè Præſes) ſententiam tulit de capite noſtri capitis, Chriſti ſeruatoris: exempla in Petronio, Cumano, aliíſque vulgo apud Ioſephum. Idémque in ceteris minutis prouinciis factum, quibus regendis ſolus Procurator. quarum* [a] *aliquot Tacitus recenſuit* I. *Hiſtor.* Duæ Mauretaniæ, Rætia, Noricum, Thracia, quæ'que aliæ Procuratoribus cohibentur. *& præter eas notabis Alpium maritimarum Procuratorem, item Ponti,* * *Epiri, pluréſque. Hæc clara ſatis & certa. Ad hos Procuratores, Claudij, me iudice, accommodamus edictum,* *iubentis*

Procuratores ex equite, aut libertino.

Ideó iure ipſo acta eorum non rata.

Actio legis apud magiſtratum.

Intellego hæc maximè de prouinciis.

Præfectus Aegypti, ſupra ceteros ius habuit.

Iudæa Procuratores habuit, Syriæ adtributa.

[a] Aliquot Prouinciæ, queîs ſolus Procurator præfuit.

*De Epiri procuratore loco Præſidis Arrian. in Diſſert. Epict. lib. III. cap. IIII. vocat ἄρχοντα καὶ ἐπίτροπον.

Reiiciendi vulgariam interpretationem cauſæ.

iubentis vt in prouinciis eorum decreta proinde rata ſint at ſi ipſe ſtatuiſſet. Nam ad fiſcum ſolum ſi aptas: quid fiet communibus & latè conceptis Cornelij verbis? Rerum, *inquit,* à procuratoribus ſuis iudicatarum. *paritérque indeſinitè extulit Tranquillus,* quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent. *Adde ſubſequentem omnem Taciti orationem: videbis non aliud eum indignari, quàm quòd iuriſdictio communicata cum equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum ſeditione aut armis erat. At procuratores qui rei familiari tantùm impoſiti, qui in*

*Ante Claudium quidem. nam poſteà ampliatum & illorum ius.

*prouinciis Proconſulum aut Legatorum: planè * priuati erant, & inſigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio:* καπίτωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύοντα εἰς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι στρατιώταις ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα τινὰ ὡς ἀρχὴν ἔχων ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον, οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι. *Et Tacitus:* Procurator Aſiæ Lucillius Capito accuſante prouincia, cauſſam dixit, magna cum adſeueratione principis, non ſe ius niſi in ſeruitia & pecunias familiares dediſſe. quod ſi vim Prætoris vſurpaſſet, manibúſque militum vſus foret, ſpreta in eo mandata ſua, audirent ſocios. *Planè ergo priuati. tunc quidem. Nam*

*Etiam de lege Fabia, de plagiariis, ex conſtitutione Imp. M. Antonini. Vlpia. lib. i x. De offic. Proconſ.

An in proconſulũ prouinciis procuratores.

*poſteà ius acceperunt * de fiſcali ſaltem pecunia cognoſcendi, vt præmonui. Id'que Dio etiam adſignificans ait,* οὐ γὰρ ἐξῆν τότε. *Hi poſteriores Procuratores multi erant, & ſparſi per prouincias omnes: illi pauciores, digrioréſque. Dio excipuas habere Proconſulum prouincias videtur ab adminiſtratione Procuratorum. Addit enim ad verba libri* L I I I. *quæ ſuprà,* πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι, παρ' ὧν ἄρχουσιν ἐσεπράσσουσιν. *quaſi Proconſules reditus collegerint ipſi in prouinciis ſuis. Fallacia verba, quæ virum doctum nuper induxe-*

induxerunt, non me. Planiſſimè enim in Procõſulum etiam prouinciis procuratores. Dio ipſe docet, ἐς πάντα, *inquiens*, ὁμοίως τά τε ἔθνη τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου. *id eſt*; in omnes gentes, tam quæ Cæſari quàm quæ populo adtributæ. *Atqui prouinciæ omnes populi, Proconſulum fuêre. Vlpianus item de Off. Procon.* Sanè, *inquit*, ſi fiſcalis pecuniaria cauſſa ſit, quæ ad procuratorem principis reſpicit, melius fecerit ſi ſe abſtineat. *cuius vana & irrita monitio, ſi in Proconſulum prouinciis Procuratores nulli. Quæ ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quàm Procuratorem in aliis quidem prouinciis omnes reditus colligere, quia omnes Cæſaris fiſcique ſunt: at in Proconſularibus non omnes, quoniam* vectigalia quædam vetera ipſe Proconſul colligat in populi ærarium vſúmque mittenda. Dictum ſatis, ſi addo Procuratores ſolius rei, Rationales poſteà dictos, vt à prioribus illis diſtinguerentur. quoniam illi rempublicam etiam; hi ſolam priuatam tractabant, rationéſque pecuniæ principalis.*

Fuiſſe videri.

Duplices in prouinciis quibuſdam reditus.

*Quæ tamen videtur ſuſtuliſſe Theodoſius, & in fiſcũ ſuum vertiſſe. Vide Symmachum lib. x. ep. quinquageſ.

PAG. 222. Mox alias per prouincias, & in vrbe pleraque conceſſa ſunt. *In vrbe Equitibus Romanis latè datum ius. vti ab Auguſto Mæcenati in Præfectura vrbis, vti Præfecto Prætorio ſemper: quia is ex Equite ad tempora Veſpaſiani. Sed & Procuratoribus Cæſaris in vrbe aliquod ius, extra res fiſci. Vlpianus:* Frequens eſt etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præſidum: quamquam quidam Procuratores Cæſaris vſurpauerint, quàm Romæ tam in prouinciis.

Iuriſdictio in vrbe apud quoſdam Equites.

Vt Præf. Prætorio. Sed & Vigilum, ſæpe inter equites. de quorum iuriſdictione in Pandectis.

Seruiliæ leges. *Plures eo nomine: ſed vna Iudiciaria, quam tulit Q. Seruilius Cæpio conſul. de qua Cicero ſæpius, & Aſconius.*

Seruilij Iudiciaria lex.

Matios poſthac & Vedios. *Vedium intellegit Pollionem, & C. ſiue Cn. Matium. Etſi libri hîc omnes ineptè,* Macchyos, *vel,* Matthios. *C. Matij, qui inter amicos*

C. Matius, eques.

Iulij Cæſaris, mentio Suetonij cap. LII. Quæ ſcito C. Matium, C. Oppium reliquóſque Cæſaris amicos. *item Ciceroni ad Trebatium:* Quòd in C. Matij ſuauiſſimi doctiſſimíque hominis familiaritatem veniſti. *Et quia Cicero elogio doctiſſimi ornat, cenſui olim eundem eſſe cum illo qui Mimiambos & Iliada ſcripſit, quem Agellius Macrobiúſque laudant, vt hominem impensè doctum. Sed tamen cum Cnæij prænomine: vti & apud Plinium Cn. Matius legitur inter amicos Augusti, lib.* XII. Cn. Matius ex equeſtri ordine Diui Auguſti amicus. *Qui fortaſſe alius ab illo primo, & de quo hic ſermo. In lapide quodam geminata littera ſculptum legi,* P. MATTIVS. CHARITON.

Idem vir doctiſſimus.

Amicus Auguſti.

Libertos quos rei familiari præfecerat. *Iuuare videtur eos qui Claudianum ſcitum ad Rationales tantùm referunt. Fruſtrà. Procuratores enim omnes primò rei familiari ſiue fiſco præfecti, ſed imago imperij quibuſdam adiuncta.*

Procuratores initio, non aliud quàm Rationales.

Argiuos vel cum Latonæ parente. *Interfectus eſt locus: nec vitam ei do ego. De re ipſa nihil inuenio, niſi ante bellum Troianum habitatam eam inſulam fuiſſe. quod Strabo monuit lib.* XII. *Dubitabam leuiter, num,* Argiuos Delo cum Latonæ parente *leg. eſſet: quaſi Argiui Delo profecti illuc. Sed nugor, & verè in tenebris mico.*

Scriptura & hiſtoria incerta.

Piratico bello adiutum Antonium. *Capio non de celebri notóque Antonio, qui Triumuir: ſed de* M. *Antonio, qui Curator oræ maritimæ cum infinito imperio, ſub initia Piratici belli. de quo illud Salluſtij innotuit,* M. Antonius perdundæ pecuniæ genitus, vacuúſque à curis niſi inſtantibus. *Vide Ciceronem, & Aſconium, in Verrem.*

Antonius curator oræ maritimæ.

PAG. 223. Byzantium in extrema Europa poſuere Græci. *Pleraque hiſtoria Spartanis adſcribit conditam hanc nobilem vrbem, & fatalem imperiorum ſedem.*

Byzantiũ quis condidit.

Iuſtinus & Iſidorus à Pauſania rege; Claudianus à Byzante quodam non obſcurè exſtructam vult: in Eutropium lib. II. —hoc Byzas Conſtantinúſque videbunt?. *In Ioanne Sariſbarienſi de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpuræ agnoſco, & fragmenta æui melioris) lego*: Chilon Lacedæmonius iungendæ ſocietatis cauſſa miſſus Corinthum, duces & ſeniores populi ludentes inuênit in alea. Infecto itaque negotio reuerſus eſt, dicens ſe nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus conſtructo Byzantio clareſcebat, hac maculare infamia, vt dicerentur cum aleatoribus contraxiſſe ſocietatem. *At alij non conditam à Pauſania, ſed ſaltem expugnatam tradiderunt; inter quos Aemilius Probus.*

De Sariſbarienſi, ſiue Saliſberienſi, indicium & iudicium.

Quòd priores illuc aduecti, præuiſa locorum vtilitate, peiora legiſſent. *Ad ſententiã fortaſſe aptius,* parum viſa locorum vtilitate. *Ideò enim cæci oraculo dicti. Apud Strabonem denarrata tota res lib.* VII. τὸν Ἀπόλλω, *inquit,* φασὶ τοῖς κτίσασι τὸ Βυζάντιον ὕστερον, μετὰ τὴν ὑπὸ Μεγαρέων Χαλκηδόνος κτίσιν, χρηστηριαζομένοις, προστάξαι ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν ἀπ' ἐναντίον τῶν τυφλῶν· τυφλοὺς καλέσαντα τοὺς Χαλκηδονίους ὅτι πρότερον πλεύσαντας εἰς τοὺς τόπους ἀφέντες τὴν πέραν κατασχεῖν, τοσοῦτον πλοῦτον ἔχουσαν, εἵλοντο τὴν λυπροτέραν.

Chalcedonij cur cæci dicti.

Quia piſcium vis in Pontum erumpens. *Falſa lectio: damnata ab hiſtoria, & à libris. Nam libri omnes,* vis piſcium in Metapontum erumpens. *Ex quis verè corriges,* vis piſcium innumera Pontum erumpẽs. *Ita ſcilicet res eſt. copia iſta piſcium (Pelamydes ſunt) non intrantes è mari Aegæo Pontum, vt vulgata lectio ſuadet, ſed exeuntes erumpentéſque capiuntur. Fœtura enim eorum in paludibus Mæotidis eſt; atque inde adulti, grege facto, Pontum Propontidémque intrant. atque ibi captura. Strabo clarè lib.* VII. *ſuper hac ipſa re atque piſce:* γεννᾶται

Correctus Tacitus.

Pelamydes vbi natæ.

Vbi captæ.

οὖν τὸ ζῷον, (*Pelamydem intellegit*) ἐν τοῖς ἕλεσι τῆς μαιώτιδος. ἰχύσαν δὲ μικρὸν, ἐκπίπτει διὰ τοῦ σόματος ἀγεληδὸν, καὶ φέρεται παρὰ τὴν Ἀσιανὴν ἠϊόνα μεχρὶ τραπεζοῦντος καὶ φαρνακίας. *Et poſt pauca addit:* ἐπειδὰν δὲ ἡ πηλαμὺς συνάψῃ ταῖς κυανέαις, καὶ παραλλάξῃ ταύτας, ἐκ τῆς χαλκηδονιακῆς ἀκτῆς, λευκή τις πέτρα προσπίπτουσα φοβεῖ τὸ ζῷον, ὥστ' εὐθὺς εἰς ἐπιπεραίαν τρέπεσθαι. παραλαβὼν δὲ ὁ ἐνταῦθα ῥοῦς ἅμα καὶ τῶν τόπων εὐφυῶν ὄντων, πρὸς τὸ ἐκεῖ ῥοῦν τῆς θαλάττης. ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ κέρας τετράφθαι φυσικῶς, συνελαύνεται δεῦρο, καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν ῥωμαίων πρόσοδον ἀξιόλογον. *Eadémque ex Ariſtotele colliges lib.* VIII. *De hiſtoria animalium, cap.* XIII. *Pliniani codicis mendam non ſileo in hac narratione lib.* IX. *cap.* XV. Eſt in Euripo, *ait*, Thracij Boſpori, in ipſis Europam Aſiámque ſeparantis freti anguſtiis, ſaxum miri candoris, à vado ad ſumma perlucens, iuxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Huius adſpectu repente territi, ſemper aduerſum Byzantij promontorium, ex ea cauſſa appellatum Chryſoceras, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij eſt, magna Chalcedonis pænuria. Opperiuntur autem Aquilonis flatum, vt ſecundo fluctu exeant è Ponto: nec niſi intrantes Pontum Byzantij capiuntur. *Quid? non capiuntur niſi intrantes Pontum? contrà ante dixit, capi exeuntes è Ponto, non intrantes. quod veriſsimum eſt. Itaque alij vice Ponti*, Propontidem, *ſubſtituunt: Pincianus totum locum reſcribit confidentius*, nec niſi infantes tunc Byzantij capiuntur. *Fortaſſe verius, ſimplicius certè*, intrantes portum Byzantij, *vt ad ipſum opidum, & in portu fuerit ea captura. Nam Cornu illud ad quod deferebantur, fuit* προστεχὲς τῷ Βυζαντίῳ τείχει, *vt Strabo ait: imò, vt Plinius, in ipſo illo promontorio quod Cornu vocant, Byzantium vrbs. Atq. ibi in multos ſinus ſciſſum, tanquam ramos*

Menda in Plinio.

Arbitrio noſtro, ſublata.

Cornu, & ad id portus Byzantiorum.

(τῆς ὡς

(εἰς οὓς ἐμπίπτουσα ἡ πηλαμὺς ἁλίσκεται)) faciebat vrbi illi portum. Strabonem vide.

Thracio Boſporanoq́ bello recens feſſos. *Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis geſtum, duce Poppæo Sabino; Boſporanum, quod cum rege Mithridate. De illo, noſter lib. IIII. de hoc, ſuprà, iſto ipſo libro.*

Bellum Thracium & Boſporanum.

Faſtigio Capitolij examen apum inſedit. *Quod ſemper inter portenta: cùm viſum loco inſolenti. Silium Italicum emendari velim libro* VIII. *de prodigiis quæ ante pugnam Cannenſem:*

Examina apũ, mali oſtenti.

Obſedítque frequens caſtrorum limina bubo:
Nec denſæ trepidis abſunt ſe inuoluere nubes:
Ceſſarúntque aquilis: non vnus crine coruſco
Regnorum euerſor rubuit lethale cometes.

ſcribíque: Nec denſæ trepidis apium ſe inuoluere nubes Ceſſarunt aquilis. *Nubes apium, examina vocat, quæ inſederunt ſigna. Quod ſequitur,* Suis fetus editus: *libris omnibus erat,* fetum editum: *& fortaſſe nominandi caſu ſic dixerint etiam antiqui.*

Silius Italicus emendatus.

Fetum, genere neutro.

Perdita prius Domitia leuibus & muliebribus cauſſis: quia Lepida minore Antonia genita, auunculo Auguſto, Agrippinæ ſobrina prior. *Nemo tam inconſpectus in legendo, qui vitium non videat male hærentis & incoibilis orationis. Domitia, inquit, perdita eſt, & ſubdit quaſi de alia, quia inter Lepidam & Agrippinam æmulatio exercebatur. Corrige verò, & reduc aberrantem vocem:* perdita prius Domitia Lepida leuibus & muliebribus cauſſis: quia minore Antonia genita. *Scilicet Cn. Domitio duas fuiſſe filias, quarum vtraque Domitia gentis nomine dicta: ſed minor, de qua hîc, diſcriminandi cauſſa, cum* Lepida cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Nerone, cap.* VII. Amitam Lepidam

Tranſpoſitum verbum.

Domitiæ duæ.

*Eſt illa ipſa Lepida quæ mater Meſſallinæ, vt docui ſuprà: quæ etiã Ap. Silano poſt nupta fuit. Ex Dione lx.

principi meritum. *Ita hæc diſtinguenda ſunt: etſi ſuſpecta mendi.*

Sinueſſam pergit. *Sinueſſanæ aquæ lib.* I. *Hiſtor. & Plinio lib.* XXXI.

Inferre epulas & explorare guſtu ſolitus. *Sic libro* XIII. Quia cibos potúſque eius dilectus ex miniſtris explorabat. *Cui id munus, is paßim in lapidibus dicitur, Prægustator: in quodam etiam,* A. POTIONE. *Athenæus lib.* IIII. ὃν νῦν καλοῦσιν οἱ ῥωμαῖοι προγεύστην, τότε οἱ ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. *Mos qui libera rep. ignotus Romanis: quem tamen cœpiſſe coniicio ab Auguſto, non vano argumento lapidis qui Romæ:* Prægustator, viris principibus. Quando is mos cœpiſſe videatur.

GENIO
CAELI. HERODIAN
PRAEGVSTATOR
DIVI. AVGVSTI
IDEM. POSTEA. VILLICVS. IN
HORTIS. SALLVSTIANIS
DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS
M. COCCEIO. NERVA
C. VIBIO. RVFINO COS.

Tenuítque Tiberius, de quo lego: TI. CLAVDIVS FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRAEGVSTATOR. *& deinceps alij. Traductum morem opinor à Perſis maximè, de quis Xenophon lib.* I. παιδείας. οἱ δὲ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρυσάμενοι ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι, καταρροφοῦσιν, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. *Vbi & ritum habes prægustandi.* Traductum à Perſis eſſe.

Promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis. *Promiſit ergo viritim centenos nummos. Tot enim Claudium dediſſe Dio auctor eſt: qui primus Principum, fidem militum pretio emit.* Claudij & Neronis largitio.

I. LIPSI
AD LIBRVM XIII. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 226. PRIMA nouo Principatu mors Iunij Silani. *Crebra in hiſtoria horum temporum mentio Silanorum, & confuſa: quæ, cautio mihi eſt, ne turbet iuuentutem. Ea re, non ſtemma quidem eius familiæ ponam (arduus ille & fortaſſe vanus labor:) ſed illuſtriſsimos quoſque, quo Imperatore, quóque exitu fuerint, exſequar, cum temporum nota. Exordio à Tiberio principe: quia quæ ſuprà, nihil ad Spartam meam.*

Silanorum aliquot cōlectio.

C. Silanus. C. IVNIVS C. F. SILANVS. *Conſul fuit cum P. Cornelio Dolabella anno* DCCLXII. *ſub Auguſto: Proconſul Aſiæ, ſub Tiberio, damnatúſque repetundarum & proiectus in Cytheram inſulam. Tacitus lib.* III. *Annal.*

M. Silanus. M. IVNIVS M. F. SILANVS. *Conſul fuit ſub Tiberio,* DCCLXXI. *Proconſul Africæ fuit, auctore Tacito lib.* IV. *Hiſtor.* Mox C. Cæſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens. *Socer fuit Caij Caligulæ, & ab eodem interfectus. Sueton. cap.* XII. *&* XXIII. *item Dio.*

D. Silanus. D. IVNIVS M. F. SILANVS, *Marci prioris frater. Is adulter in Iulia nepte Auguſti, in exſilium iuit; rediítque per gratiam & potentiam M. fratris ſui. Fuit poſthac in vrbe, neque honores adeptus eſt. Tacit. lib.* III. *Annal.*

Appius Silanus. AP. IVNIVS SILANVS. *Conſul fuit ſub Tib. anno*

anno DCCLXXX. *Conſocer Claudij dicitur Suetonio, propter L. Silanum filium eius Octauiæ ſponſum. Proconſul Hiſpaniæ, & maritus Lepidæ matris Meſſallinæ à Claudio, incerto crimine, occiſus. Dio* LX. *Suet. cap* XXIX. *&* XXXVII.

Eius duo filij L. SILANVS, *&* M. SILANVS. *Lucius, gener Claudij fuit, Octauiæ ſponſus; Agrippinæ artibus ad mortem actus. Marcus conſul fuit cum Valerio Aſiatico, anno* DCCXCIX. *in quo error inſignis Onufrij, qui Aſiatico collegam dat Meſſallam: quem Dio refutat & Faſti Græci: Proconſul Aſiæ fuit, & à Nerone nunc interfectus. De eo Plinius lib.* VII. Diuus Auguſtus, in reliqua exemplorum raritate, neptis ſuæ nepotem vidit genitum quo exceſſit anno, M. Silanum: qui cùm Aſiam obtineret poſt conſulatum (*malim ſcribi, proconſulatu*) Neronis principis ſucceſſione, veneno eius ſublatus eſt. *Etſi Plinius ſcelus hoc Neroni adſcribit, quod noſter reiicit in matrem.*

M. Silanus, qui maiore natu quàm Lucius.

Plinius obiter correctus.

Fuit & D. IVNIVS SILANVS, *conſul anno* DCCCVI.

Segnis & dominationibus aliis adeò faſtiditus, vt C. Cæſar pecudem auream eum appellare ſolitus ſit. *Vereor vt ſcriptori noſtro conſtet ratio. Non enim in hunc M. Silanum expetit Caij dictum: ſed in illum alterum, qui eius ſocer. Dio clarè:* ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανὸς, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν, ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ δὲ γάϊος τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς προσεπηλάκιζε, (καίτοι οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φρονῶν, ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον ὀνομάζειν) καὶ ὅπως μηκέτι πρῶτος ἐπιψηφίζηται, *&c. Cui vt adſentiar, ætas Silani me inducit. Natus enim eſt extremo, vt Plinius ait, Auguſti anno: à quo ad hunc diem anni dumtaxat quadraginta ſunt. Non ergo in ea ætate hic adoleſcens formidini aut*

Taciti σφάλμα.

contemptui aliis dominationibus eſſe potuit. cuius adhuc οὐδεὶς λόγος. *Sed vt in homine Tacitus, ſic in dicto aberrat Græcus. Putat enim laudis honoriſque fuiſſe: quod reuera probri fuit, & ſalsè iactum in hominem diuitem, ſed ignauum, hebetem, ouiculam meram.*

Et in eâdem hiſtoria, Dionis.

Fratri eius L. Silano. *Conuenit cum hiſtoria: tamen libri ſcripti,* C. Silano.

Quippe & Silanus D. Auguſti abnepos erat. *Prait ad ſtemma aliquomodo Plinius, qui eum nepotem ſcribit Auguſti neptis. Atqui Auguſto è Iulia filia neptes duæ, Iulia & Agrippina. E Iulia hunc deriuo, hoc modo:*

Ab Auguſto deductus Silanus.

IVLIA, *Aug. F. cui vir M. Agrippa.*	IVLIA, *cui vir L. Aemilius Paullus. Suet. Aug. c.* LXIIII.	ÆMILIA LEPIDA *proneptis Auguſti, Suet. cap.* XXVI. *in Claud. cui vir* AP. *Iunius Silanus. claro argumento, quia Sueton. eum conſocerum Claudij vocat. Poſtea tamẽ alteri Lepidæ maritus, quæ mater Meſſallinæ.* Ex Dione.	M. SILANVS *de quo hîc.* L. SILANVS *Claudij gener.*

Stemma hoc ſatis certum eſt. Ne fallat te tantùm Dio, qui Lepidam matrem Meſſallinæ vxorem tribuit Appio: ſed ſub finem vitæ. At M. ille Silanus Auguſti abnepos genitus fuit viuo Auguſto. Appium hunc Silanum intellegit Auguſtus in epiſtola quadam, vocátque adfinem Claudij ob hoc matrimonium, apud Sueton. Claud. cap. IV. Curare eum ludis Martialibus triclinium ſacerdotum non diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab Silani filio homine ſibi adfini ad-

Lepida Domitia, ſecunda Appij vxor.

fini admoneri, nequid faciat quod conſpici & derideri poſſit.

P. Celerius eques Romanus. *Infrà*, P. Celer *dicitur.* P. Celerem accuſante Aſia, quia abſoluere nequibat Cæſar, traxit, ſenecta donec mortem obiret. Nam Celer interfecto, vt memoraui, Silano proconſule. *Hic ergo corrige.* — P. Celerius.

PAG. 227. Signum more militiæ petenti Tribuno dedit. *Signum ſiue Teſſera ſemper Tribunis data, etiam rep. antiqua. Liuius lib.* XXVIII. Forma tamen Romanorum caſtrorum conſtabat, quòd Tribunos & iura reddere in principiis ſinebant, & ſignum ab iis petebant, & in ſtationes ac vigilias ordine ibant. *Dabatur à Conſule, Prætore, eóue qui exercitui toti præerat. Idem Liuius:* In Prætorio tetenderũt Albius & Atrius, claſſicum apud eos cecinit, ſignum ab iis petitum eſt. *At Prætorij Tribunus à ſolo Principe. Ideò ſuprà lib.* I. *inter ſigna accepti imperij Tacitus poſuit:* Defuncto Auguſto ſignum prætoriis cohortibus vt Imperator dederat. *Formam dandæ teſſeræ petendæque, in parte expreßit Appianus* IV. *Ciuilium:* καὶ ὁ Λεύκιος, *inquit*, ἔπεμψε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα τοῦ στρατοῦ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος, οἱ δ' ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν ἔθος δεῖ τὸν αἰ πάντα τὸ σύνθημα χιλίαρχον, ἐπιδιδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος. *Atque olim ea data videtur ſine voce, inſcripta vel inſculpta breui ligno; vnde Teſſeræ nomen. de quo Polybium adi lib.* VI. *at ſub Impp. vocale id ſignum. Dabant autem plerumque nomina deorum, aut heroum: etiam Græci. Pauſanias lib.* X. Cùm vtrimque à ducibus de more militi teſſeræ darentur, fortuitu ad oraculi verba appoſitæ datæ ſunt, à Theſſalis Itonia Mineruа, à Phocenſibus gentis auctor Phocus. *Etiam Perſæ, ſi Xenophonti fides libro* VII. — Signum militiæ à Tribunis datum militi. — Tribunis ipſis à Duce. — Aut Romæ ab Imperatore. — Ratio dandæ teſſeræ. — Cur ſic dicta. — Deorum nomina crebra pro ſigno.

παιδείας.

παιδείας. & III. *vbi à Cyro teſſera data* Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. *aut* Ζεὺς σωτήρ. *Suetonij loci bini non ſani in hac re. alter Cal. cap.* LVIII. Signum, *ait*, more militiæ petiſſe: & Caio Iouem dante, Chæream exclamaſſe, Accipe ratum. *vbi reſtituo magnanimi viri vocem, littera addita,** Accipe iratum. *alter, cap.* LVI. Solitus modò ſignum petenti, Priapum aut Venerem dare; modò oſculandam manum offerre formatam commotámque in obſcenum modum. *Libri vett.* commiſtámque, *aut*, cammatámque. *Scribo*, gammatámque. *Gammata manus, inſertis commixtiſque digitis ad formam eius litteræ: qui mos in Italia & nunc. Sic lapides Gammati, non ſolùm qui inſculptum Gamma habebant, ſed qui litteram eam exprimebant trāſuerſi. Scriptor Gromaticus:* Solent termini occurrere, qui lapides tam longiores ſunt quàm qui latiores ſequendi: hoc eſt, aut ſi curſum dirigunt lineares, aut ſi gamma faciūt tranſuerſi. *Scies amplius tu tiro, Teſſeram duplicem fuiſſe: vnam quæ ad excubias, alteram quæ ad pugnā. De poſtrema Tacitus lib.* III. *Hiſt.* Eadem vtrâque acie arma: crebris interrogationibus notum pugnæ ſignum.

Suetonius correctus.

*Solemus enim quibus malè precamur cupimúſque factū, Iouem iratum optare.

Iterum is correctus.

Gammata manus, Italorum ritu.

Gammati lapides.

Teſſera duplex.

Decreti & à Senatu duo lictores, Flaminium Claudiale. *At Liuiæ decretus lictor tantùm vnus, & idipſum recuſante Tiberio. Flaminium Claudiale quomodo ad honeſtandam facit Agrippinam? Credo vt ipſa Flaminia Claudij eſſet: exemplo Liuiæ, quæ Auguſti. Nam eam ſacerdotem Auguſti fuiſſe docui ad lib.* I. *velímque addi Paterculi locum, quem viri docti emendare conati fruſtrà, lib.* II. Liuia Romanarum eminentiſſima, quam poſtea coniugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad eos ſacerdotem ac filiam. *Legunt*, quin tranſgreſſa ad deos ſacerdotem pænè habuit ac flaminem. *quaſi ad Liuiam ipſam referenda ſint, quæ mortua cæleſti religione culta per fla-*

Agrippina Flaminia Claudij lecta.

per flamines ac ſacerdotes. Campas loquuntur & floccos: tu lege mecum, quam tranſgreſſi ad deos. *Liuia enim eſt, Liuia, quæ mariti ſui in deos relati & ſacerdos fuit & filia. Satis dictum ſuprà.*

Correctus Velleius.

Liuia ſacerdos, & filia adoptione, Auguſti.

C. Cæſaris turbata mens dicendi vim non corrupit. *Qui etiam libros ſcripſit de arte dicẽdi vt vult Suidas:* Γάϊος καῖσαρ ὃς ἐπεκλήθη καλλιγόλας, ῥητορικὴν τέχνην ἔγραψε ῥωμαϊκῶς. *quem tamen ſcio ego falli.*

Caligulæ libri de Arte dicendi: vt Suidas vult Potius Germanici fuerint.

Pag. 228. Publicæ prouinciæ adſiſterent. *Spectat ad diuiſionem Auguſtaam. Claudius pleraque omnia ad ſe traxerat: at Nero populi prouincias (ea enim Publica) earúmque controuerſias ſolis Conſulibus curæ fore: ſe Cæſarianis prouinciis, in quibus exercitus, velle conſulere prædixit.*

Publicæ Prouinciæ, ſiue populi.

Illi patrum aditum præberent. *Non muto. Conſules, inquit, præbeant prouincialibus aditum patrum. At hæc oratio Senecæ adeò grata patribus, ait Xiphilinus,* ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι, καὶ ἐν ταῖς νέαις τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἀρχαῖς ἀναγινώσκεσθαι ψηφισθῆναι: vt in argenteam columnam inciſa ſit, & Kalendis anni noui cùm Conſules ineunt ex decreto deinceps lecta. *Nec nouum id Senatus decretum: excipio de argento. Nam & anteà ſemper Principum orationes in æs inciſa, & Kalendis Ian. recitatæ. Morem quem non nimis notum ſuggerit mihi Dio lib. vltimo:* τότε δὲ λόγους τινὰς ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβερίου κατὰ δόγμα ἀναγινωσκομένης, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τοὺς βουλευτὰς παρατείνεσθαι, ἔπαυσεν, ἀρκοῦν εἶναι φήσας, ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγεγράφθαι. *id eſt:* Cùm legerent in Senatu Orationes quaſdam Auguſti & Tiberij ex decreto, ita vt ad veſperam Senatus detineretur, legentes Claudius inhibuit: ſufficere dicens, quòd eæ in columnis inciſæ eſſent. *Lucem hinc do Plinij Panegyrico:* Acclamationes noſtras, *inquit*, nequa interciperet obliuio,

Oratio Neronis in argẽtum inciſa.

Anteà Principum orationes in æs.

Plinius illuſtratus.

obliuio, P. C. in publica acta mittendas, & incidendas in ære cenſuiſtis. Antè Orationes principum tantùm eiuſmodi genere monumentorum mandari æternitati ſolebãt: acclamationes quidem noſtræ parietibus Curiæ claudebantur. *& aliquot locis Iuriſconſultorum, in quibus Orationes hæ laudatæ. Ab eodem ritu eſt, quòd Claudij oratio Lugduni noſtro æuo reperta in tabula æris.*

Quæſtoria munera.

Ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet. *Pertinet ad abolendum Claudij ſcitum, qui, auctore Dolabella, ſanxit* ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecunia eorum qui Quæſturam adipiſcerentur: *ait Tacitus lib.* XI. *Vbi ſuſpecta vox,* adipiſcerentur. *Cur enim hic ἐμφατικῶς ſcriptum,* Ne deſignatis quidem: *niſi quia anteà ex ea ſanctione, dabant etiam Candidati? Atqui ita in Lampridij Alexandro lego:* Quæſtores candidatos (*malim* Quæſturæ) ex ſua pecunia iuſſit munera populo dare, ſed vt poſt Quæſturam Præturam acciperent. *Ceterùm hoc Neronis decretum aboleuit iterum Domitianus: de quo Suetonius cap.* IIII.

Taciti ſuſpecta iure verba.

Qui in palatium ob id vocabantur. *Puto in templum* * *Apollinis Palatini. Suprà lib.* II. Quattuor filiis ante limen Curiæ adſtantibus, cùm in Palatio Senatus haberetur.

*Vide Sueton. Aug. c. XXIX. Senatus in Palatium vocatus.

Vt adſtaret abditis à tergo foribus velo diſcreta. *Melius,* obditis. *Intellegit autem vela quæ prætenta foribus: quibus etiam Claudius ſe texit. Sueton. cap.* X. Prorepſit ad ſolarium proximum, interque foribus prætenta vela ſe abdidit. *Et Elagabalus, narrante Lampridio:* Subito militum ſtrepitu exterritus, in angulum ſe condit, obiectúque veli cubicularis, quod in introitu cubiculi erat, ſe texit. *Iulius Pollux deſcribit lib.* X. *πρὸ μὲν τοῦ κοιτῶνος ἐπὶ ταῖς θύραις, παραπετασμάτων οἱ δεῖ-*

Vela cubicularia.

ται

εἴτε ἐπιπλεῖν εἴη τὸ παραπέτασμα λευκὸν ἐξ ὀθόνης, εἴτε καὶ πο-λύχρουν. *Id velum leuabatur, in admiſsionibus. Seneca, epist.* LXXXI. Non crepuit ſubinde oſtium, non alleuabatur velum. *Lampridius in Alexandro:* Salutabatur quaſi vnus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis. *Inde apud Ic^tos cauſſas cognoſcere leuato velo; id eſt palàm omnibus admiſsis, l.* V. *C. De naufragiis:* De ſubmerſis nauibus decernimus vt leuato velo iſtæ cauſſæ cognoſcantur. *Ad huiuſmodi vela facit lapis vetus Romæ:* Leuari ſolito venienti. Leuato velo cognoſcere. Velaria.

TI. CL. THALLVS
PRAEPOSITVS VELARIORVM
DOMVS AVGVSTIANAE.

& Iuuenalis: —pueros inde ad velaria raptos.

Erant tamen & alia vela in cænationibus arcendi frigoris, itémque ornatus cauſſa: de quibus Seneca lib. IV. *Quæſt. Natur. & Tertullianus De habitu muliebri.*

Quod viſum arceret, aditus non adimeret. *Imò verò adimebat aditus: nec adiri conſpicíue Agrippina voluit. Scribo,* auditus. *veriſsimè.* Correctus Tacitus.

Eſcendere ſuggeſtum. *Probiſsima vox, & repperi ita in Farneſiano: ſicuti paullo pòſt in Vatic.* anquirebant. *Nemo autem tinctus hac meliori litteratura, cui non iſta hodie nota.* Eſcendere.

PAG. 229. Duos veteres reges Agrippam & Iocchum. *Agrippam intellegit Agrippæ filium, cognomento Iuniorem: qui Galilææ, Trachonitidis, & partis Iudææ rex. de quo Ioſephus lib.* XX. *ſatis. Sed Iocchus iſte quis? Vtrum* Bocchus *reſcribendum? an potius, expleta voce,* Antiochus? *Quod verum cenſeo. Intellegit Antiochum regem Commagenes & in parte Ciliciæ. de quo Ioſephus lib.* XIX. Ἀντίοχος δὲ ἣν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρει τινι, καὶ Κομμαγηνῇ δωρεῖται. *Et Dio lib.* LX. *Confirmat eam* Agrippa rex. Antiochus rex

ſcriptu-

ſcripturam noſter infrà, qui in auxiliis Corbulonis Antiochum nominat: iterátque hoc mandatum. Simul, *inquit*, Antiochum regem monet proximas ſibi Præfecturas petere. *Vaticano tamen eſt*, Lochium.

Ariſtobulus rex.

Minorem Armeniam Ariſtobulo. *Ioſephus* XX. τὴν τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν, Ἀριστόβουλος ἡρώδου τοῦ χαλκίδος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. *& addit, id factum* τῷ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει, *conuenienter planè cum Tacito.*

Soæmus, rex.

Sophenem Sohemo. *Neſcio an idem ſit qui à Caio conſtitutus Arabum Ituræorum rex, auctore Dione. Sed apud eum* Σόαιμος *dicitur: & fortaſſe ita hîc ſcribendum.*

Quadratum Vinidium. *Numidium, vt ſuprà.*

Ægææ opidulum.

Apud Egas ciuitatem Ciliciæ. *Libri mei, Ægæas, & rectè. Id enim Ciliciæ opidum. Strabo,* μετὰ δὲ Μάλλον, Αἰγαῖαι πολίχνιον ὕφορμον ἔχον. *id eſt*: Poſt Mallum Ægææ opidulum, quod ſtationem nauibus habet.

Externi mores, ad ſpeciē.

Super experientiam ſapientiamque, etiam ſpecie inanium validus. *Reſtitui, meo animo, verè. Corbulo, inquit, non ſolùm vera virtute ſapientiáque magnus, ſed etiam animos allicere peritus ſpecie inanium, id eſt, geſtibus, verbis, habitúque externo. At noſtri Cenſores quàm hîc mente, vt ait ille, exſenſa! Beatus legit*, ſpe animûm validus, *pro animorum, inquit. Vertranius*, ſpe immanium, *ſcilicet rerum. Cum bona gratia, abite quæſo, & cucurbitas pingite.*

Quo bellum ex æquo modo pararet. *Niſi fallor,* τὸ modo, παρέλκει.

PAG. 230. Ob res à Quadrato & Corbulone geſtas laurum faſcibus Imperatoriis addi. *De faſcibus Imperatorum ſiue Principum (nec enim alios hîc intelleges) docebo iuuenes: fors fuit, & quoſdam ſenes. Olim non niſi magiſtratus populi Romani, aut qui cum imperio in pro-*

in prouinciis, faſcibus vſi. Quid ergo Princeps in vrbe, ſi nullum gereret ordinarium magiſtratum? Nihilo ſecius faſces duodecim illi. Origo rei ab Auguſto; cuius honori Senatus decreuit anno vrbis DCCXXXV. *vti Conſulari poteſtate ſemper eſſet, faſcibúſque duodecim vteretur. Dio* LIIII. ὁ δὲ Αὔγουστος τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθέζεσθαι. *Eúmque morem tenuerunt* Principes ſecuti: ita vt laurum tamen faſcibus non adderent, niſi in victoria: vti hîc factũ. At ſtatim per adulationem irrupit, vt omnium Principum faſces, & ſemper laureati eſſent. eáque nota maximè diſtinctus à vulgo Princeps. Herodianus de Gordiano lib.* VII. εἵπετο δὲ αὐτῷ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπὴ, τῶν μὲν στρατιωτῶν καὶ δορυφόρων προϊόντων. αἵ τε ῥάβδοι ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. *Capitolinus in Maximinis:* Inde Carthaginem venit cum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis. *Quando id cœperit, ignoro: paullatim quidem non ſolùm laureati admiſſi faſces, ſed & aurati. Claudianus Panegyrico in* VI. *conſulatum Honorij,*

Principi ſemper XII. faſces.

*Imò Domitianus XXIIII. ſumpſit. Suet.

Faſces ij ſemper laureati ad notam imperij.

Poſtea & aurati.

———agnoſcunt roſtra curules
Auditas quondam proauis: deſuetáque cingit
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

Cùm in acta Principum iurarent. *Non vt receptum,* principis. *Iurabant enim in acta non vnius qui imperitabat, ſed & priorum. Dicam multa ad lib.* XVI.

Iuramentum in principum acta.

Plautium Lateranum. *Suprà lib.* XI.

Vel iactandi ingenij. *Contaminarant impura manus,* cauſſa iactandi. *At vox ea eleganter abeſt Vatic.*

Libertæ cui vocabulum Acte fuit. *Ex Aſia orianda mulier: cuius genus Nero (vt ſplendorem ei adſtrueret) ad Attalum regem porrigebat. Xiphilinus.*

Acte liberta.

Penitus irrepſerat, per luxum. *Scribe*, irrepſerant. *ad Senecionem enim pertinet & Othonem: non ad Acten.*

Ne ſeuerioribus quidem amicis. *Libri ſcripti*, ſenioribus.

PAG. 231. Exueret obſequium in matrem, Senecæque permitteret. *Harere me iubent libri. Nam Farneſ.* ſéque neci permitteret. *Vatic.* ſéque permitteret. *addito ſuperius*, neci. *Nec ſententia quidem ad meum guſtum. Cogitemus.*

Annæus Serenus.

Ex cuius familiaribus Annæus Serenus. *Qui Præfectus vigilum Neronis. Plinius lib.* XXII. Fungi familias nuper interemêre & tota conuiuia, Annæum Serenum Præfectum Neronis vigilum & Tribunos & Centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? *De hoc amico ſuo capiendus Seneca, epiſt.* LXIIII. Hæc tibi ſcribo, is qui Annæum Serenum cariſſimum mihi tam immodicè fleui, vt, quod minimè velim, inter exempla ſim eorum quos dolor vicit.

Pallas, à rationibus.

Demouet Pallantem cura rerum. *A rationibus Claudij fuit, ex Suet. cap.* XXVIII. *& lapide, in quo ſculptum:* PALLANS. CAES. N. SER. ADIVTOR. A. RATIONIBVS.

Pariare, & pares rationes habere.

Paresque rationes cum rep. haberet. *Id eſt, (vti Iuriſconſulti loquuntur) vt pariator eſſet, ſiue ἀλοίπαςος: nec reliqua vlla haberet. Sic parem rationem facere Seneca dixit, lib.* II. *epiſt. & lib.* VI. *De Benef. cap.* XL. *item Iuriſc. l. vlt. De doli except. l.* XXII. *De manum. teſtam.*

Burrus, manu debilis.

PAG. 232. Inde vilis rurſus Burrhus. *Vatic.* bit. *Suſpicari poſſis, num* debilis, *legendum. Debilitas enim loco probri, quia & ſacris olim arcebantur, & decreto Augusti etiam Senatu. Sequitur autem de hoc ipſo Burrho*, Trunca ſcilicet manu. *Suſpectum æquè*, τὸ rurſus. *quod hîc nulli rei. Puto fuiſſe*, rufus: *gloſſema ſcilicet ad cognomen Afra-*

men Afranij, Burrhus. Nam Latini Burrum, rufum dicebant, à Græco. Gloſſæ: Burrum, ξανθόν, πυῤῥόν. *Vide Feſtum.*

Burri cognomen, quid.

Feſtis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra regnum luſu ſortientium. *Interpretes ad illuſtrationem loci adferunt, quæ Pollux ſcribit lib. IX.* Βασιλίνδα, *inquit,* ὅτιν ὅταν διακληρωθέντες, ὁ μὲν βασιλεὺς προστάττῃ τὸ πρακτέον, ὁ δὲ ὑπηρέτης εἶναι λαχὼν πανταχόθεν ἀπηκονεῖ. *Magis facit Arriani locus lib. I. Diſſertationum Epicteti.* Ἐν σατορναλίοις λέλογχε βασιλεύς. ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδίαν. προστάσσει, σὺ πίε, σὺ κέρασον, σὺ ᾆσον, σὺ ἄπελθε, σὺ ἐλθέ· ὑπακούω, ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παιδία. *id eſt:* Saturnalium diebus rex eligitur. lubet enim ludere hūc luſum. Is imperat, Tu bibe, tu miſce, tu expelle, tu abi, tu veni. Pareo, ne mea cauſſa ſoluatur ludus. *Et maximè Luciani in Saturnalibus:* ὁρᾷς ἡλίκον τὸ ἀγαθὸν, ἔτι καὶ βασιλέα μόνον ἐφ' ἁπάντων γενέσθαι, τῷ ἀστραγάλῳ κρατήσαντα. ὡς μήτε ἐπιταχθείης γελοῖα ἐπιτάγματα, καὶ αὐτὸς ἐπιτάττειν ἔχεις, τῷ μὲν αἰσχρόν τι περὶ αὑτοῦ ἀναβοῆσαι, τῷ δὲ γυμνὸν ὀρχήσασθαι, καὶ ἀράμενον τὴν αὐλητρίδα, τρὶς τὴν οἰκείαν περιελθεῖν. Vides *(inquit apud Græcum Saturnus magnificans ſuum regnum)* quantum bonum ſit regem inter omnes eligi, ſi viceris talo. Cùm neque quiſquam tibi ridiculum aliquid imperet, & tu imperare aliis poſſis: huic, vt turpe aliquid de ſeipſo vociferetur, illi vt ſaltet nudus, vt'que ſublata in humeros tibicina ter domum circumeat.

Saturnale ludicrum in creando rege.

Is ridicula quædam imperitabat.

Regnum luſu ſortientium. *Eo ritu, quo regna conuiuiorum: id eſt talo. Ex Luciani ſuprà verbis.*

Talo creabatur rex.

Conſtanter exorſus eſt carmen. *Vetus illud ex Ennio tritum,*

O Pater, ô patria, ô Priami domus
Septum altiſono cardine templum *&c.*

Iulius Pollio. Miniſtro Pollione Iulio, prætoriæ cohortis Tribuno. *Puto eum eſſe qui poſteà Præf. pratorio fuit, ſub Othone. Vide Plutarch. in Othone.*

PAG. 233. Mos habebatur Principum liberos ſedentes veſci in aſpectu propinquorum, propria & parciore menſa. *Suetonius ſuper eodem ritu, Claudij cap.* XXXII. Adhibebat omni cænæ & liberos ſuos cum pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur. *Idem in Auguſto, cap.* LXIIII. *de nepotibus eius:* Neque cænauit vnà, niſi in imo lecto adſiderent. *Vbi ſcripſerim, niſi vt imo. Ex quibus vides pueros ſediſſe ad fulcra, pedéſque parentum. Sediſſe, dico. Spernebant enim etiam tunc accubitum à pueris, à ſeruis: quaſi luxuriæ ritum illi ætati ordinique non decorum. De ſeruis, Plautus Sticho:* Potius in ſubſelliis Cynicè accipiemur, quàm in lecto. *Idem Perſa:* Non poſtulo equidem med in lecto accũbere, Scis tu med eſſe imi ſubſellij virum. *Donatus in vita Terentij:* Iuſſus antè Cæcilio recitare, ad cænantem cùm veniſſet, quòd erat contemptiore veſtitu, ſubſellio iuxta lectulum reſidens legiſſe dicitur: poſt paucos verò verſus, inuitatus vt accumberet, cænaſſe vnà. *Senecam ſic accipio De Tranquillit. lib.* II. *cap.* XV. Non accipiet ſapiens contumeliam, ſi in conuiuio regis récumbere infra menſam, veſcíque cum ſeruis ignominioſa officia ſortitis iubebitur. *Qua contumelia a Caio Pomponius Secundus adfectus: qui cibum cum eo cepit,* παρὰ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ καθήμενος, *ait Dio: ſcilicet quaſi Veiouis illius ſeruus.*

Filiis principũ propria mẽſa.

Ad imum lectum.

Sedebant non accumbebant.

Vti & ſerui.

Seneca explicatus.

Innoxia adhuc & præcalida potio. *Rettuli ad Calidæ potionem in Electis. & velim ei capiti addi Arriani locum lib.* I. *cap.* XIII. ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντος σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν μηδὲ ῥήγγυσθαι, οὐκ

Calidæ potus.

ἔστιν ἀρε-

ἐστιν ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς; qui ſimillimus illi Senecæ quem adduxi è lib De Ira. Ceterùm ex hac potione guſtaſſe etiam Titus credebatur Britannico adſidens, ait Sueton. Titi cap. 11.

Octauia quoque. *Scribe,* Octauiæ. *is pauor videlicet fuit.*

Nox eadem Britannici necem & rogum coniunxit. *Miror ergo, quomodo vera quæ Græci tradiderunt, Britannici corpus gypſo multo oblitum à Nerone fuiſſe, ne liuor appareret è veneno: ſed pluuiam coörtam eluiſſe gypſum, dum cadauer per forum effertur; omniúmque oculis ſcelus ſubieciſſe. Hæc Zonaras, hæc Dio. Scitè, ſed parum verè: vt Taciti quidem narratio eſt. Nam hæc omnia operire nox potuit.*

Græcos parum probabiliter de Britannico tradere.

In campo tamen Martio ſepultus eſt. *Non tamen ibi combuſtus: ſed reliquiæ eius in vrna, illatæ, vt opinor, monumento Auguſti.*

PAG. 234 Subtrahere oculis acerba funera. *Nota ritum. Acerba enim & immatura funera, quæ intra Tyrocinij diem, pompa funebri aut laudatione non dignata. Alibi dico plenius.*

Acerbum funus.

Viros grauitatem adſeuerantes. *In Senecam & Burrum criminatio ſpectat. quam deluit tamen leuiter ipſe Tacitus, Senecæ vbique volens & amicus: aliter quàm ille Bithynus, qui inimicitias cum Seneca indictas exercet, & ex profeſſo.*

Tacitus pronus in Senecam.

Pecunias quaſi in ſubſidium corripiens. *Vel,* corripere.

Quæ vt coniugi imperatoris ſoli, tum vt matri ſeruabantur. *Emendaui veriſſimè:* quæ vt coniugi imperatoris olim, tum. *Iampridem, inquit, excubiæ Agrippinæ: Claudio quidem viuo, vt coniugi principis: Nerone imperante, vt matri.*

Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes ad-

ditos. *Duplex ergo cuſtodia Agrippinæ, vti & Principi ipſi: Prætoriani militis, Germanique. Suetonius capite* XXXIIII. Abductáq. militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque ac Palatio expulit. *Iampridem verò Germanis habitus is honos: & ante eos Hiſpanis. Nam Iulius Cæſar Hiſpanorum cohortem habuerat cuſtodiæ ſuæ, Sueton. in Iul. cap.* LXXXVI. *& Calagurritanorum manum Auguſtus, Suet. cap.* XLIX. *Sed ij dimiſſi: & eorum vicem allecti Germani. Quoſipſos metu alijuo & ſuſpicione ob Vari cladem* dimiſerat, ſed mox, vt opinor, recepit Auguſtus. Habuit certè eos, inter initia Principatus, Tiberius, ex Tacito lib.* I. Robora Germanorum qui tum cuſtodes Imperatori aderant. *aliíque ad Galbam vſque*, qui cohortem Germanorum olim à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam atque multis experimentis fideliſſimam diſſoluit. *Sed & poſt eum iterum recepta, vti clarum ex hiſtoria inferiore. Imò & externi reges vitam ſuam commiſère iſtis. De Herode quidem* lego Iudæa, habuiſſe eum in ſatellitio Germanos. Faueo tibi pugnaciſſima & fideliſſima gens, faueo hanc laudem. quæ tamen propria quodammodo Batauorum. Vti enim hodie Heluetij, ſic illi olim eximij viſi ad hoc munus. Itaque indiſcriminatim modò Batauí ij cuſtodes appellati, modò Germani. Batauos Sueton. Cal. cap.* XLIII. *nominat, Plutarchus in Othone, Dio apertiſſimè lib.* LV. *Ex cuius verbis etiam diſces, Equites peditéſque in hac manu fuiſſe. ſicut & in Conſtitutione Hadriani, inter Vexillationes Palatinas Batauos equites ſeniores iunioréſq. recenſitos reperies. Ad hos non dubiè cuſtodes illa Arriani ſpectant de oblongis gladiis, quorum & nunc Germanæ genti vſus, lib.* IIII. *Diſſertationum:* δείκνυέ μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων. ἰδοὺ, ἡλίκαι εἰσι καὶ πῶς ὀξεῖαι; τί οὖν ποιοῦσιν αἱ μεγάλαι αὗται μάχαιραι καὶ ὀξεῖαι; ἀποκτιννύουσι. *id eſt:* Oſtēde mihi

Duplex cuſtodia principibus.

Germani adſciti, fidei cauſſa.

Hiſpani dimiſſi.

*Sueton. cap. XLVIII.

Germani iterum admiſſi.

Etiam in Iudæa Germani.

*Apud Ioſeph. lib. XVII.

E Germanis aſſumpti præſertim Batavi.

Batavi Equites & pedites.

Ij vſi oblongis gladiis.

mihi gladios iſtos ſatellitũ. Ecce, quàm magni, quámque acuti! Quid ergo faciunt iſti magni gladij & acuti? occidunt. *Reperio & Friſios in hoc numero, vicinos ſcilicet Batauis ingenio, ſitúque. Lapis Interamnæ:* HILARIVS. NERONIS. CAESARIS. CORPORIS. CVSTOS. NATIONE. FRISO.

Iunia Silana, quam matrimonio C. Silij pulſam ſuprà retuli. *Libro* XI. *Credo ſororem eſſe Marci Luciique Silanorum.*

Sextium Africanum nobilem iuuenem. *Scribe,* Sex. *vt pranomen ſit. Lib.* XIV. Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano Trebellióque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano. *Nobilitatem hanc Africani repetendam arbitror à Iulo Antonio Marcellæ marito, cui cognomen Africano. Ei filius L. Antonius lib.* V. *ſuprà: & hic, vt opinor, nepos.* Sex. Africani ſtirps.

Iturium. *Verius,* Titurium. *atque ita ſcribunt libri veteres infrà,* XIV. *Annali. Simile mendum* III. *ad Q. Fratrem libro:* Ad Labienum & ad Ligurium litteras dabo. *Malim,* Titurium, *qui in Cæſaris legatis.* Titurius.

PAG. 235. Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu à Diuo Auguſto. *Rectè, Plautum. Noſter lib.* XIV. Et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia. *Iterum:* Compertóque Plautum & Sillam maximè timeri. *Lib.* XVI. Interfectum eſſe Rubellium Plautum generum L. Veteris. *Græciſque conſtanter ſemper,* Πλαῦτος. *Vbi ergo frons,* Plancus, *aut,* Blandus, *ſubſtituentium? At enim pater illi fuit Rubellius Blandus. Homo inconſpecte, an neſcis pleroſque filiorum cognomine à patribus diuerſos fuiſſe, hoc æuo? Taciti vna aut altera pagina tibi teſtis. In Iuuenali ergo corrige, ſat.* VIII: Rubellij Plauti cognomen retentum. Iuuenalis correctus.

———tecum eſt mihi ſermo Rubelli
Plaute, tumes alto Druſorum ſanguine.

Suetonius qui A. Plancium quendam iuuenem nominat, non tibi imponet: alius eſt ab iſto, vt dicam lib. XIIII. *vbi de morte huius Plauti. Quod ait Tacitus pari eum gradu à Diuo Auguſto fuiſſe ac Neronem: id clarum. Rubellius Blandus maritus Iuliæ Druſi filiæ fuit. ex iis genitus hic Rubellius Plautus. Tabulam noſtram adi.*

Genus Plauti.

Atimeto Domitiæ Neronis amitæ liberto. *Aetas non abnuit, quin ſit ille libertus, de quo hodie inſcriptio in ædibus Caſiorum,* ATIMETVS. PAMPHILI. TI. CAESARIS. AVG. L. L. ANTEROTIANVS. *cum carmine Romano Græcóque, in mortem Homonææ coniugis. E domo enim Pamphili Tiberiani liberti tranſire ad hanc Domitiam potuit.*

Atimetus libertus.

Luſus Principis intendere. *Nec malè,* luxus.

Fabius Ruſticus. *Hiſtorias eorum temporum ſcripſit: de quo elogium noſtri, in Agricola:* Liuius veterum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi ſcriptores.

Fabius Ruſticus hiſtoricus.

Plinius. *In libris Hiſtoriarum, quos à fine Aufidij Baſſi compoſuit triginta & vnum. Ipſe in Præfatione ad Titum:* Nos quidem omnes, patrem, te, fratrémque diximus opere iuſto, temporum noſtrorum hiſtoriam orſi à fine Aufidij Baſſi. *Eoſdem libros intellegit,* II. *Hiſt. nat. cap.* LXXXIII. Nec minus mirum oſtentum & noſtra cognouit ætas, anno Neronis principis ſupremo, ſicut in rebus eius expoſuimus. *Et cap.* LIII. Amnes retro fluere & noſtra vidit ætas, Neronis principis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. *Credo autem ſcripſiſſe Aufidium, à bellis ciuilibus ad res Claudij aut paullum infrà. Certè vixit ea ætate, & viri optimi (ita appellat) conſtantiam in lenta morte Seneca deſcribit epiſt.* XXX. *Citantur bina eius fragmenta in Suaſoria pro Cicerone.*

Plinius Hiſtoriam ſcripſit.

Aufidij Baſſi hiſtoriæ, & æuum.

Cluuius.

Cluuius. *Non, Cluuius. Eſt Cluuius ille Rufus, vir conſularis, qui huius inferioriſque ætatis hiſtoriam ſcripſit. Plinius lib.* V I I I. *epiſtolar.* Ita ſecum aliquando Cluuium locutum, Scis Virgini, quæ hiſtoriæ fides debeatur: proinde, ſiquid in hiſtoriis meis legis aliter ac velles, rogo ignoſcas. *Emenda Plutarchum in Othone, apud quem ſub initium malè* κλαύδιος ῥοῦφος *ſcriptum, & verſum. Nominat aliquotiens noſter, & Suetonius.*

Cluuius Rufus hiſtoricus.

Plutarchus correctus.

Scripros eſſe ad Cæcinam Tuſcum codicillos, mandata ei prætoriarum cohortium cura. *Benè & ad ritum eius æui, Codicillos. Nam officia omnia adminiſtrationéſque dari à Principe moris, in codicillis. Tacitus in Agricola:* Credidere plerique miſſum è ſecretioribus miniſteriis libertum, codicillos quibus ei Syria dabatur, tuliſſe. *Sidonius lib.* I *epiſt.* Vacante aula turbatáque rep. ſolus inuentus eſt, qui ad Gallias adminiſtrandas faſcibus prius quàm codicillis auſus accingi *&c. Ingerit idem non cõniuenti lectori Suetonius, Claud. cap.* XXIX. Suppoſitos, aut etiam palàm immutatos datorum officiorum codicillos. *Et Arrianus lib.* III. *Diſſert.* ἀλλὰ καὶ κριτής εἰμι τῶν ἑλλήνων. οἶδας κρίνειν, τί σε ἐποίησεν εἰδέναι; καῖσάρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε. γραψάτω σοι ἵνα κρίνῃς περὶ τῶν μουσικῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; *Zeno Imp. l.* I. *C. Vt omnes iudices:* Aut codicilli alterius adminiſtrationis oblati. *& l.* XII. *C. De Dignitat.* Iudices qui ſe furtis & ſceleribus fuerint maculaſſe conuicti, ablatis codicillorum inſignibus & honore exuti *&c. Lampridium verè interpretemur ex iſtis, in Alexandro*: Põtificatus & Quindecimuiratus & Auguratus codicillares fecit, ita vt in Senatum allegerentur. *Codicillares, id eſt, tribuit eos ipſe per codicillos: cùm antea cooptari à collegis, partim à plebe ſolerent. Cæcina Tuſcus quem hic nominat, eſt ille qui poſtea Præf. Aegypti à Nerone relegatus eſt. Sueton. cap.* XXXV.

Officia data in codicillis.

Lampridij nouus verúſque intellectus.

Cæcina Tuſcus, quis.

Tuſcum nutricis filium relegauit, quòd in procuratione Ægypti balneis in aduentum ſuum exſtructis lauiſſet. *Dionem corrige: τί δ' ὅτι καὶ Κίνναν τοῦσκον ὑπερόρισεν, ὅτι τῆς Αἰγύπτου ἄρχων, ἐλούσατο ἐν τῷ βαλανείῳ, ὃ ἐκείνῳ ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀλεξανδρίαν ἥξοντι, ἐποιήθη. & ſcribe, τί δ' καικίναν. Superfuit tamen Neroni, & nominat iterum noſter lib.* III. *Hiſtor.* Apud Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæſum nũtiatur.

Dio correctus.

Sed vocem vnius ex inimica domo adferri. *Haſito num ſcrib.* vocem mimi ex mimica domo. *De Paride enim: & fatalis quidã librariorum in iis vocibus error.*

Refutare tenebras & vigilatam cõuiuio noctem. *Haret ſententia: quam explicari poſſe puto, ſi legas,* Reputaret tenebras.

PAG. 236. Viuere ego Britannico potiente rerum poteram. at ſi Plautus aut quis alius remp. iudicaturus obtinuerit. *Lege nota interrogandi,* Viuere e. B. p. r. poteram? *Sequentia ſcripſerim,* remp. iudicatúſue obtinuerit. *id eſt, ſi Plautus rerum, iudiciorúmue potiretur.*

Præfectura annonæ Senio Rufo. *Fenius illi nomen: atque ita ſemper infrà.*

Cura ludorum Arruntio Stellæ. *Inter dignitates ergo ea res fuit. ſic libro* XI. Sulpicius Rufus ludi procurator. *In lapide priſco Tibure:* CVRAT. MVNERIS. PVBLICI. GLADIATORI. *Apud Sueton. Cal. cap.* XXVII. Curator munerum ac venationum.

Curator ludorum.

Ægyptus C. Balbillo. *De hoc Seneca lib.* IV. *Nat. Quæſt. cap.* II. Balbillus virorum optimus, præfectúſque in omni litterarum genere rariſſimus, auctor eſt cùm ipſe Præfectus obtineret Ægyptum, *&c. etſi malè vulgò,* Babillus. *Corruptum & in Plinio idem nomen, lib.* XIX. *proœmio.* Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptima

C. Balbillus.

In eo nomine Seneca & Plinius correcti.

ſeptima die peruênit, Babilius ſexta, ambo Præfecti. *ſcribe*, Balbillus. *In lapidibus nominatur quidam*, TI. IVLIVS. BALBILLVS. SACERDOS. SOLIS.

Syria P. Anteio deſtinata. *Ineptè vulgo*, Pantello. *errore duplici. Coniectura noſtra certò firmatur è Taciti* XVI. Simul annuam pecuniam à P. Anteio miniſtrari cognoſcit; neque neſcium habebat Anteium caritate Agrippinæ inuiſum Neroni. P. Anteius.

PAG. 237. Statio cohortis adſidere ludis ſolita. *Non repeto quæ ſcripſi Epiſtolic. Quæſt. lib.* III. *epiſt.* XVIII.

Q. Voluſio P. Scipione. *Ita mei libri, ídque Faſti comprobant. Lapis Neapoli,* Conſules repoſiti.

Q. VOLVSIO SATVRN
P. CORNELIO. SCIP. COS.
AVGVSTALES
QVI. NERONI. CLAVDIO
CAESARI. AVGVST. ET
AGRIPPINAE. AVGVSTAE
I. O. M. ET. GENIO. COLONIAE
LVDOS. FECERVNT. XIII. XII. K. MART.

Nominat & Phlegon in Admirandis; Q. Voluſium P. Scipionem coſ.

Vt ipſe quoque exciperet ictus, & ore præferret. *Vera lectio. Beatus Maurúſque fruſtrà adlaborant in ſcriptura codicis Budenſis: quem ex hoc aliíſque locis ſcias fuiſſe non optima nota. Legunt tamen illi*, & ore ſe Cæſarem præferret. *Ineptè. Hoc noſter voluit clarè, excepiſſe eum ab ignaris ictus, & læſa facie prætuliſſe. Plinius lib.* XIII. *de Thapſia:* Nero Cæſar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis graſſationibus conuerberatam faciem illinens ſibi cum thure ceráque, & ſecuto die contra famam cutem ſinceram circumferens. Nero petulanter graſſatur.

Aduerſus viros fęminasq. inſignes. *Farn.* illuſtres.

Multi

Multi propriis cum globis. *Melius*, multi.

In modum captiuitatis nox agebatur. *Diuino ſcribend.* in modum captæ ciuitatis. *Ea enim facies potius, quàm carceris cuſtodiæ ue.*

Iulius quidam Montanus. *Si memoria mihi firma, poëta quidam eo nomine apud Senecam patrem laudatur.*

Qui Laticlauij dicti.

Senatorij ordinis, ſed qui honorem nondum capeſſiſſet. *Suetonius Laticlauium vocat: tu ſcito. Ante & ſub hoc æuum mos, vt liberi Senatorum, lato clauo induerentur vnà cum virili toga, Curiæque intereſſent. Ab Auguſto inſtitutum, qui* Liberis Senatorum, quò celeriùs reip. adſueſcerent, protinus virili togæ latum clauum inducere, & Curiæ intereſſe permiſit. *A quo more Ouidius:*

Ouidius explicatus.

> Liberior fratri ſumpta, mihíque toga eſt:
> Induitúrque humeris cum lato purpura clauo.

Iidem ergo Laticlauij: iidem capeſſendis honoribus deſtinati. Noſter lib. XIV. Valerius Fabianus capeſſendis honoribus deſtinatus. *Statius III. Siluarum,*

> Notus adhuc tantùm maioris munere claui.

Alij ſunt Tribuni laticlauij, de quibus hæc non capio. Iulius ergo Montanus Senatorij quidem loci, ſed qui magiſtratum adhuc nullum cepiſſet, & tantùm laticlauius.

Adde his l. v. De iure patron. vbi ſtrictius de hac Claudij constitutione.

Reuocandæ libertatis ius patronis daretur. *Non ergo ratum Claudij iudicium, qui* Ingratos & de quibus patroni quererentur, reuocauit in ſeruitutem, *Sueton. cap. XXV. In quo Claudius exemplum Athenienſium ſecutus videri poteſt, apud quos* conuictus à patrono libertus ingratus, iure libertatis exuitur, *ait Valerius lib. II. cap. VI. & Plutarch. in Solone. Iudicauit ergo quidem ita Claudius, ſed in legibus & more Romano aliud fuit, vti audiemus.*

Perſcri-

Perſcripſere tamen conſenſum Senatus. *Ille an auctor, &c. *Puto leg. interpungendúmque*, Perſcripſere tamen C. Senatus illi, an auctor conſtitutionis fieret, vt inter paucos & ſententiæ diuerſos. *Firmant illa Taciti, lib.* XIV. At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere Cæſari. Senatus ſæpe referebat ad Principem conſulta.

PAG. 238. Vſine an æquo cum patronis iure agerent, ſententiâm eorum conſultarent &c. *Occiſus locus, ita viuam & ſentiam ego. Ecce tamen veſpillones aliquot (non enim medicos) ad hoc funus. Eſt qui legat*: Vt an æquo cum patronis iure agerent; ſentētiam eorum confutárent, ac verberibus vltro manus intenderent, implere vel pœnam ſuam diſſuadentes. *Alius*; Vt ne æquo cum p. i. a. ſ. e. conculcarent: ac v. v. m. intenderent, impellerénťue p. ſ. d. *Parcite boni viri; non vos, non ego reſtituemus ſine libris, à quibus nihil hic iuuor. Ludibria tamen mea hæc*: vt iam nec æquo cum patronis iure agerent. Sententia eorum conſultari, an verberibus manus vltro intenderent, impune vel pœnam ſuetam diſſuadentes. *Ad manuum intentionem facit aliquid locus è lib.* III. *Annal.* Libertique etiam ac ſerui, patrono vel domino, cùm voces cùm manus intentarent, vltro metuebantur. Varia & vana reſtitutio.

Quid enim aliud læſo patrono cōceſſum, quàm vt viceſimum vltra lapidem, in oram Campaniæ, libertum releget? *Quando id aut qua lege, patrono conceſſum, quærimus. Suſpicor eſſe ab Auguſto, qui, vt Dio ait, lib.* LV. *conſtituit* τὰ δικαιώματα οἷς ὅτε ἄλλοι πρὸς τοὺς ἀπελευθερωμένους, καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται σφῶν γενόμενοι χρῶνται. *id eſt*, iura, quibus erga libertos cùm alij, tum ipſi patroni vterentur. *Et relegatio quidem eſt ab exemplis æui priſci. Vt enim patres olim filios rus relegabant pœnæ & moleſtiæ cauſſa, (vti Roſcius Amerinus, vti Torquatus à patribus relegati* Pœna in libertos ab Auguſto. Patres olim filios rus relegabant.

legati leguntur:) ſic patronis relegandi libertos ius nunc tribuit ſiue quis alius, ſiue Auguſtus. Sed in numero numqua ratio? & cur non vltra X X. *lapidem? Nihil reperio. Præfectus quidem vrbi intra centeſimum lapidem cognoſcebat: vltrà, Præfectus Prætorio: vt notat Vlpianus in* fragm. Pythœanis lib.* V I I I I. *De offic. proconſ. Eóque exemplo Seuerus Imp. Prætorianos milites vltra C. lapidem abeſſe ab vrbe iußit, apud Herodianum lib.* I I. *Dio tamen lib.* L I I. *vbi de Præfecto vrbis, iuriſdictionem eius anguſtius terminat,* ἔξω τῆς πόλεως μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων: *ea eſſent milliaria circiter* L X X X V I I. *niſi in Dione reſcribendum ſit,* ἑπτακοσίων: *quod puto. Sanè ad Præf. vrbis pertinuiſſe, audire patronos querentes de libertis, ex Vlpiano clarum l.* I. *De off. Præf. vrbis. Sed Tacitus patrono ipſi hanc relegationem, vt apparet, tribuit: nec tamen videtur vſurpari potuiſſe, ſine auctoritate maiori.*

Præfecti vrbis iuriſdictio quatenus.

*Tit. De plagiariis & l. 1. De off. præf. vrbis.

Dio correctus.

Decurias. *Iudicúmne decurias intellegit, an potius ſcribarum? Puto, ſcribarum. Qui ordo latè fuſus Romæ, & non inhoneſtus. Liberti autem ordinem eum pretio certo emebant, vti è Cicerone haurias* I I I. *lib. in Verrem:* Ad eos me ſcribas reuoca: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis ac ſcenicorum corollariis, cùm decuriam emerunt, ex primo ordine exploſorum in ſecundum ordinem ciuitatis ſe veniſſe dicunt. *Et paullo pòſt, de iiſdem:* Mirabimur turpes aliquos eſſe in eo ordine, quò cuiuis pretio licet peruenire? *Scribæ ij diuiſi per decurias. Sueton. in Claud. cap.* I. Corpus eius per municipiorum coloniarúmque primores, ſuſcipientibus obuiis ſcribarum decuriis, ad vrbem deuectum. *Reperiéſque ſparſim Quæſtorios ſcribas, Aedilitios, Prætorios, item Scribas ærarij, Portorij &c.*

Scribarum ordo.

Libertis pretio patebat.

In decurias tributus.

Miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus. *Lictores, viatores, præcones, calatores, præcias.*

Miniſtri magiſtratuum è libertis.

Cohortes

Cohortes etiam in vrbe conſcriptas. *Cohortes vigilum, quæ ſcriptæ primò ex milite libertino. Strabo, lib.* V. *Dio* XLVIII.

Vigiles è libertis.

Manumittendi duas ſpecies inſtitutas. *Libertas duplex, Iuſta, non iuſta. Iuſta, quæ vindicta, cenſu, teſtamento data: Non iuſta, quæ inter amicos, in conuiuio, per epiſtolam. Seneca De vita beata, cap.* XXIIII. Hominibus prodeſſe natura iubet, ſerui liberíue ſint; ingenui an libertini; iuſtæ libertatis an inter amicos datæ. *Rectéque libri veteres aliquot in Suetonij Aug. cap.* XL. Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate, multóque pluribus à libertate iuſta remouiſſe. *Iuſtâ illâ qui manumiſſi, planè plenéque liberi: qui alterâ, vinclo adhuc quodam, vt Tacitus ait, attinebantur ſeruitutis. Imò retrahi poterant in ſeruitutem. Fragmentum quoddam Ic. veteris à Puteano*· Hi qui domini voluntate in libertate erant, manebant ſerui: & manumiſſores audebant in ſeruitute denuò eos per vim ducere. Interueniebat Prætor, & non permittebat manumiſſum ſeruire. *& addit pòſt:* Sed nunc habent propriam libertatem qui inter amicos manumittuntur, & fiunt Latini Iuniani. *Scitè ergo ob hunc iteratæ ſeruitutis metum Meſſenio ſeruus apud Plautum, qui inter amicos manumiſſus ſubiicit,*

Duplex manumiſſio.

Suetonius correctus auctuſque è libris.

Iuſta libertas.

Non iuſta, ſiue inter amicos.

Plautus illuſtratus.

Sed meliore eſt opus auſpicio, liber perpetuò vt ſiem.

Relinqueretur pœnitentiæ, aut nouo beneficio locus. *Pœnitentiæ, vt retraheres in ſeruitutem : beneficio, vt*vindicta liberares. Ita apud Plinium lib.* VII. *epiſt.* Facilè deflectet ad te, ſi voles vindicta liberare, quos proximè inter amicos manumiſiſti.

*Hæ ſunt Iterationes, quarum mentio Iuſtin. Nouell. LXXVIII.

Ereptus amitæ libertus Paris, quaſi iure ciuili. *Zamiam ergo aliquam in nos molitus Vlpianus, cùm ſcripſit l.* III. *De condict. cau. data:* Neratius etiam libro Membra-

Vlpiani aut error.

Membranarum refert, Paridem Pantomimum à Do-
mitia Neronis filia, decem quæ ei pro libertate dede-
Aut ſcripturæ vitium: deque tollendo coniectura.
rat, repetiſſe per iudicem. *filiámque eam Neroni fecit, quæ eſt amita, magna ſua librariiue culpa. Sed librarium id peccaſſe clementius eſt: ſcribendúmque*, Neronis ami-
tæ *aut potius*, Neronis conſilio. *quod firmat Tacitus, qui Neronis iuſſu patratum id ingenuitatis iudicium ait.*

Tribunis non eſt ius vocandi.
Prohibiti Tribuni vocare ex Italia. *Non mirum, quippe qui nec Romæ vocationem habuerint, auctore Varrone: cuius verba in Agellij Noct. lib.* XIII. *cap.* XII.

De Præfectura ærarij.
PAG. 239. Princeps curam tabularum publi-
carum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit. Va-
riè habita, ac ſæpe immutata eius rei forma. *Eam varietatem breuiter exponam, cum temporum luce. Olim*
Primò id Quæſtores tractabant.
ærario præpoſiti Quæſtores: notum. Cauſſa immutandi ſub Iulio Cæſare orta, anno vrbis DCCIX. *Quia enim abſente*
Mox Ædiles.
Cæſare Quæſtores creati nulli, ærarij cura Aedilibus duobus commiſſa eſt: nec rediit poſtillà ad Quæſtores. Dio diſertè notat lib. XLIII. *Aediles ergo præfuiſſe videntur (nõ enim immutationem reperio) per annos ferè decem & ſeptem,*
Inde Prætura functi, aut Prætores.
donec Auguſtus Prætorios ſubſtituit. Factum, anno DCC XXVI. *Dio lib.* LIII. καὶ ἐπειδὴ χρημάτων τῷ δημοσίῳ ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, πρός τε τὴν διοίκησιν σφῶν, δύο κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων αἱρεῖσθαι ἐκέλευσε: *id eſt*: quoniam ærarium publicum inops pecu-
niarum eſſet, quaſdam mutuo ſumptas in id contulit:
& adminiſtrationi earum duos Prætura functos in an-
nos ſingulos electos præfici iuſſit. *Sueton. cap.* XXXVI.
Auctor fuit, vt cura ærarij à Quæſtoribus vrbanis ad
Prætorios, prætoréſue tranſiret. *Tacitus hîc. Ideò in monumentis id æui hiſtoriiſque, Prætores ærarij, inſcripti paſſim.*
Iterum Quæſtores.
Manſit ad Claudium, qui curã ærarij Saturni Quæ-
ſtoribus reddidit, quam medio tempore Prætores aut

vtique

vtique prætura functi ſuſtinuerant, *ait Sueton. cap.* XXIIII. *Ita tamen, vt honores iis extra ordinem permitteret, ait Tacitus*, ne metu offenſionum ſegnius conſulerent. *Quem Dio explicat, in Claudio*: Τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως καταλύσας, ταμίαις αὐτὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν, οὐχ ὥστε καὶ ἐτησίους σφᾶς (ὅπερ ἐπί τε ἐκείνων πρότερον, καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν μετὰ ταῦτα ἐγίγνετο) ἄρχειν, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ τρία ὅλα ἔτη αὐτὴν διῴκουν, καὶ οἱ μὲν στρατηγίας εὐθὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἕτερον ὅπως ποτὲ καὶ ἔδοξαν ἄρξαι. *id eſt*: Prætores ærarij ſoluens, Quæſtoribus rurſum antiquo more id tradidit. non tamen vt annuum eorum munus eſſet (quod anteà & in ipſis & in Prætoribus factum:) ſed duo iidem tres annos continuos eam curam ſuſtinebant: eíſque exactis Præturas ſtatim adipiſcebantur, interdum & præmium mercedémque: proinde ac bene ſe geſſerant. *Honores ergo extra ordinem iis dati, ſunt Præturæ. Sed idipſum immutans rurſum Nero, rediit non ad Prætores (non enim ita appellati amplius) ſed ad Præfectos: quos è Prætoriis elegit. Itaque clarè Tacitus*, Prætura perfunctos *dilegit, non Prætores. Ita enim in Tacito corrigendum. Per bella tamen ciuilia, & Principe nullo Romæ, iterum Prætores præfecti videntur: innuitque Tacitus, lib.* IIII. *Hiſtor.* Prætores ærarij (nam tunc à Prætoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem queſti *&c. Inſita enim admonitio facilè oſtendit aliud fuiſſe Taciti, id eſt, Traiani æuo. Gellius lib.* XIII. *Præfectum nominat*, Quod per Quæſtorem dixi, *inquit*, intellegi nunc oportet Præf. ærario: nam cura ærarij à Quæſtoribus ad Præfectos (*ita legerim, non* Præfectum) tranſlata eſt. *Præfuiſſe autem eos cenſeo biennium, ex hac ſanctione Neronis: certè quidem ita ſeruatum ſub Traiano. Plinius Panegyr. de ſe & Tertullo*, Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſ-

Iiſque extra ordinem datæ præturæ.

Præfecti è prætoriis ſub Nerone.

Prætores ſub Veſpaſiano.

Poſtremò denique præfecti è prætoriis.

Qui biennium præerant.

borioſiſſimo & maximo, cùm tu nobis Conſulatum obtuliſti. *Et ſtatim:* Nobis Præfectis ærario, Conſulatum ante quàm ſucceſſorem dediſti. *In iure crebra mentio Præfectorum ærarij, vt l. XII. De his quæ vt indignis. l. XV. & XLII. De iure fiſci.*

C. Aminius celeber Iuriſconſultus.

Aminius Rebius, ex primorib. peritia legú. *Libri vett.* C. Aminius. *neſcio an,* Caninius Rebilus. *Certè (& doleo) ignotus mihi, quicumque hic laudatus Iuriſconſultus.*

Voluſius Saturninus.

L. Voluſius egregia fama conceſſit, cui tres & nonaginta anni, præcipuæque opes. *De huius ſenio Plinius lib.* VII. Nuper L. Voluſius Saturninus omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerat ſuperſtes fuit. *Præfectum eum vrbi fuiſſe colligas ex altero Plinij loco:* Nuper L. Voluſio Saturnino in Præfectura vrbis exſtincto, notum, è Cornelia Scipionum gentis, *Voluſium Saturninum qui fuit Conſul, genitum poſt LXII. annum. *Et de diuitiis eius, Tacitus lib.* XIIII. Et quantum Voluſio longa parcimonia quæſiuit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt.

*Intellegit Plinius Q. Voluſium, qui coſ. anno DCCCIX.

Vaticinium in Tacito.

Inoffenſa tot Imperatorum malitia fuit. *Ambigo an,* amicitia, *ſcribend. vti dicat coluiſſe eum tot principum amicitias ſine offenſa.*

Molem amphitheatri apud campum Martium. *Quod totum è ligno ſtruxit, Sueton. cap.* XII.

Numerus correctus.

PAG. 240. Plebeique congiarium quadrageni nummi viritim dati. *Illiberalis liberalitas. Corrigo,* quadringeni: *& do auctorem Suetonium cap.* X. Diuiſis populo viritim quadringenis nummis, Senatorum nobiliſſimo cuique *&c.*

Vectigal quoque quintæ & viceſimæ vænalium mancipiorum remiſſum. *Ampla populi Rom. vectigalia: nullum, cenſeo, amplius eo quod è ſeruis, libertiſq. Rem eam paullò vberius à capite mihi tractanti, aut gratia,*

aut ve-

aut venia eſto. Antiquiſſimum vectigal Viceſimæ reperio, quæ ad libertos. Inſtitutum anno vrbis CCCXCVII. *C. Marcio Cn. Manlio Coſſ. Liuius lib.*VII. Ab altero Conſule (*Cn. Manlio*) nihil memorabile geſtum, niſi quòd legem nouo exemplo ad Sutrium in caſtris tributim, de Viceſima eorum qui manumitterentur, tulit. Patres, quia ea lege haud paruum vectigal inopi ærario additum eſſet, auctores fuerunt. *Ea Viceſima ſemper exhinc exercita, ad tempora Principum inferiorum. Itaque non infrequens memoria in libris. Ab hac aurum Viceſimarium deriuo, quod in ſanctiore ærario: de quo Liuius lib.* XXVII. Conſulibus aurum Viceſimarium, quod in ſanctiore ærario ad vltimos caſus ſeruaretur, promi placuit. *Ad hanc Viceſimam Arriani inſignis locus, lib.* III. *Diſſertation. Epicteti, cap.* XXVI. ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοσώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον; οὔ. ἀλλ᾽ ὅτι φαντάζεται, *&c. In quo loco, vide vt cæcutiat vir, alia doctus. Nam vertit*: Seruus inprimis cupit ſe donari libertate. Quam ob cauſſam? an quia deſiderat pro teſſera vendentibus argentum numerare? Non. ſed quia opinatur, *&c. Et in Notis ait*, εἰκοσώνην *eſſe qui rem emit exhibito ſigno aut teſſera: manumiſſos autem emere publicè frumenta potuiſſe exhibita teſſera: vnde Perſius* —— ſcabroſum teſſerula far. *Somnia & nugamenta mera. Corrigo in Arriano*, τοῖς εἰκοσώταις. *Gloſſæ*: εἰκοσωτὴς, ὁ τὰς εἰκοστὰς ἀπαιτῶν, Viceſimarius. *Verte igitur*: An quia viceſimariis argentum dare deſiderat? *Idem Arrianus lib.* II. *cap.* I. ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὑτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησε. τί; ἔστρεψε τὸν αὑτοῦ δοῦλον. ἄλλο οὐδέν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. *id eſt:* Cùm quis ſeruum ſuum verterit apud Prætorem, nihílne fecit? fecit. quid? vertit ſuum ſeruum. Nunquid amplius? Certè. vigeſimam pro eo dependet.

Viceſimæ vectigal vetus, in libertis.

Viceſimarium aurum.

Interpretis Arriani lapſus.

Correctus Arrianus.

pendet. *Cicero lib.* I I. *ad Att. epiſt.* X V I. Portoriis Italiæ ſublatis, quod vectigal ſupereſt domeſticum, præter Viceſimam? *Hæc in manumiſſis. At in ſeruis receptum, vt quotiens vænirent, vectigal pro iis penderet emptor. Id Tacitus fuiſſe ait, quintam & viceſimam: lectio modò ſit certa. Ambigas enim iure, quoniam de hac* XXV*. *nihil alibi ſcriptum. Imò ſcriptum contrà: Auguſtum, cùm pecunia ad bellum & nocturnos Vigiles ei opus, instituiſſe Quinquageſimam vænalium mancipiorum. Dio* L V. *in actis anni* D C C L X. τὸ τέλος τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει ἐσήγαγε. *Et herclè vti aliarum rerum vænalium Centeſima fuit: ſic Quinquageſima mancipiorum. auſim'que in Tacito reponere,* * quinquageſimæ. *Alia Quinquageſima eſt, de qua in Symmacho, & infrà, hoc ipſo libro. Fuit & Viceſima hereditatium, instituta ab Auguſto ad ærarium militare: de qua Dio lib.* L V. *actis anni* D C C L I X. τὴν εἰκοστὴν τῶν τε κλήρων καὶ τῶν δωρεῶν ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι, πλὴν τῶν πάνυ συγγενῶν ἢ καὶ πενήτων, καταλείπωσι, κατεστήσατο. *Temperauit eam Nerua, & magis Traianus: de quibus multa Plinius in Laudatione. qui omnino videndus, ſi vim intellegere aues eius vectigalis. pòstq. illos Antoninus Philoſophus, de quo Capitolinus:* Leges etiam addidit (*ſiue,* edidit) de viceſima hereditatum, de tutelis. *Videndus item Paullus lib.* I I I I. *Sentent. tit.* V I. *l. vlt. C. De edicto D. Hadrian. toll. De Viceſimæ legibus primus ſcripſit A. Ofilius, & poſt eum Macer libros duo. Inuenio & in lapidibus,* PROCVRATOR. XX. HEREDITATIVM. *item,* PROMAGISTER XX. HEREDITATVM. *qui poſtremus titulus ab eo, quòd, vti è Plinio diſcis, publicani colligebant hoc vectigal: quorum Magiſtri, & Promagiſtri. Satis. nec enim Iuriſconſultorum frugem demetere propoſitum nobis.*

Viceſimæ quintæ vectigal in ſeruis vænalibus.

Quinquageſima vænalium.

*Niſi tamen in Dione vitium, & reſcribi placeat, πεντηκοστῆς.

Viceſima hereditatium.

Promagiſter Viceſimæ.

Factum Sc. vltioni iuxtà & ſecuritati. *Quod Piſonianum*

ſonianum dictum, in l. Senatuſconſ. De Sc. *Silan. & Neronianum à Paullo, lib.* III. *Sentent. Certè conditum vulgatúmque eſt, Nerone* II. *& Piſone Coſ. Latum ea de re & anteà ſub Auguſto, P. Cornelio Dolabella, & C. Silano Coſ. vnde nomen* Sc. *Silaniani: ſed minus plenè. Dixerunt plura ante me, Vertranius hoc loco, & I. Cuiacius,* I. *Obſeru. cap.* XVIII. Conſultum pro ſecuritate dominorum.

Pomponia Græcina inſignis femina. *Soror filiáue Pomponij Græcini qui conſul ſub Auguſto: & ad quem Elegia Ouidij* IIII. *De Ponto.*

Poſt Iuliam Druſi filiam dolo Meſſallinæ interfectam. *Duas enim Iulias Claudius ſuſtulit, ſuaſu ſiue iuſſu Meſſallinæ: alteram Druſi, alteram Germanici prolem. Sueton. cap.* XXIX. *& Dio* LX. *Seneca in Ludo.* Duæ Iuliæ.

Per quadraginta annos non cultu niſi lugubri, non animo niſi mæſto egit. *Luctus hic, vt clarum, ob Iuliam interfectam. Ab eius ergo cæde quadraginta anni? Falſum. Nam ea cæſa paullo ante expeditionem Claudij in Britanniam, vti è Dione liquebit tibi. Scribe fideiubente me,* quattuordecim annos. *Mors enim Iuliæ in annum incidit vrbis* DCCXCVI. *à quo, ad hunc Neronis conſulatum iuſti* XIIII. *anni.* Numerus vitiatus.

Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant. *Hunc aut alium ſui æui intellegi Iuuenalis voluit ſat.* VIII. Coſſutianus Capito.

——quàm fulmine iuſto
Et Capito & Tutor ruerint damnante Senatu,
Piratæ Cilicum.

Pag. 241. Cuius proauum oratorem. *Vulgò,* auctorem, *peſſimè.*

Oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis. *Hunc ergo Suetonius intellexit cap.* X. Senatorum nobiliſſimo cuique annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit.

Auitas opes diſſipaſſent. *Vulgò*, habitas, *errore tralatitio.*

Poena militaris.

PAG. 242. Præfectos militeſque tendere omnes extra vallum iuſſit. *Quod pœna militaris genus antiquum. Liuius lib.* x. Cohortes quæ ſigna amiſerant, extrà vallum ſine tentoriis deſtituit. *Valerius lib.* II. *cap.* VII. Néue quis eorum intra caſtra tenderet, néue locum extrà aſſignatum vallo aut foſſa cingeret, néue tentorium ex pellibus haberet. *Vide & Polyb. lib.* VI.

Exterrere.

Huc quoque & illuc volitans, plura fama quàm pugna extrahere. *Lego primùm*, húcque & illuc. *deinde, vt in libro opt.* pugna exterrere. *Vera ſententia, ſcriptóque. Nam hoc ait, Teridatem oſtendiſſe potius arma, quàm intuliſſe; & plura exterruiſſe aduentus ſui fama, quàm pugna.*

Antiochum. *Commagenæ regem, vt ſuprà dictum.*

Proditore ſuo. *Scribo*, ſui.

Iſichi, gens.

Iſichi gens haud aliâs ſocia Romanis. *Sic emendauimus. Nam libris eſt*, ante alias, *pugna cum Taciti verbis manifeſta. Si enim tunc primùm illecti: quomodo ſocij ante alios? At qui hìc Iſichi, Vaticano ſunt*, Inſechi.

Corbulo, inter doctos.

Quis illi pater.

Plinius correctus.

PAG. 243. Veteri & prouido duci. *Cuius eruditionis etiam & ſtudij in litteris ſignum, quòd Plinius aliquotiens Corbulonem inter auctores laudat, quorum opera vſus. vti Indice libri* V. *&* VI. *Patrem egregio viro fuiſſe ſuſpicor Pomponium, aut Orfitum, ſuadente Plinio lib.* VII. *cap.* V. Veſtilia C. Herdicij ac poſteà Pomponij Orfiti (*ſcribe ex libris*, Pomponij atque Orfiti) clariſſimorum ciuium coniux, ex his quattuor partus enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit; Suillium Rufum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrumque conſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo.

Diſſimu-

Diſſimulato tamen intellectu. *Ad Taciti phraſim magis*, intellecta.

PAG. 244. Iſteo Capitoni. *Ex lapidib.* Inſteio. *Mirum ni idem, qui ſuprà Hoſtorius dicitur, vbi de recipiendis obſidibus actum. Certè Vatic. liber eo loci*, Hiſteus, *non Hoſtorius præferebat. Nec moueor, quòd ibi centurio dicitur, hîc Præfectus caſtrorum. Potuit enim honore eſſe auctus.* Inſteius Capito.

Libratoribus funditoribusq. adtributus locus, vnde eminus glandes torquerent. *Libratores ergo glandes torquebant? imò tela, lapidéſque. Integer locus, quod mirêre, apud Calepinum legitur:* vnde eminus lapides & glandes torquerent. Expletus locus auxilio Calepini.

Caput gentis Artaxata. *Conditam ab Artaxia rege, ſuaſu Annibalis Pœni. Plutarchum adi in Lucullo.* Artaxata, quis condiderit.

PAG. 245. Velut numine oblatum. *Farneſiano ſuperadditum*, velut deûm numine.

Cuncta extra tecta hactenus ſole illuſtria fuêre. *Puto*, cuncta extrà, tecta tenus. *id eſt: extra vrbem vſque ad tecta domúſque, omnia ſole liquida.*

PAG. 246. Se Quæſtorem Germanici, illum domus eius adulterum fuiſſe. *Suillius Quæſtor, Germanico bello. Annal.* IV. At P. Suillium Quæſtorem quondam Germanici. *Adulterum Senecam in Iulia Germanici filia fuiſſe vult. Dixi antè.* P. Suillius Quæſtor Germanici.

Qua ſapientia, quibus philoſophorum præceptis, ter millies ſeſtertiûm parauiſſet? *Summa eadem diuitiarum Senecæ expreſſa à Dione; qui omnes res relictas habet prout culpet virum deculpatum. Ita adulterium illi obiicit cum Agrippina: pullarium eum fuiſſe ait, idémque vitium ab illo inſitum Neroni: cauſſam auctorémque interfectæ matris: aliáque, quæ homo vanus, præter fidem prætérque omniũ mentem conuiciatur velut è plauſtro. Quibus* Dio Senecæ infenſus.

odij cauſſis? aut quo mendacij pretio? Nam Seneca tantò anterior, non iniuria non beneficio cognitus illi. Sed, credo, iudicij quædam morúmque peruerſitas fuit, quæ eundem illum in Ciceronem exacuit, quæ in Caßium, Brutum, omnéſque bonos. Caueat ab his, moneo, iuuentus: & è campis illis ita antiquitatum & hiſtoriæ flores legat, vt non colligat venena. At quod ad diuitias elegantiámque Senecæ attinet, vide lector & lege egregium eius libellum De vita beata: quem ſcripſit non alia re, quàm vt ora obſtrueret calumniatoribus iſtis. præſertim à capite XVII.

Idem non bonus ſincerúſq; virtutum æſtimator.

Felicitati ſubmittere. *Lege,* ſubmitteret.

Q. Pomponium ad neceſſitatem belli ciuilis detruſum. *Nihil legi. qui ſequuntur, ij ferè nominati Seneca in Ludo.*

De bonis damnatorum.

PAG. 247. Filio & nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam quæ teſtamento matris, *&c. Ablego te ad Cuiacium, Obſeru.* VI. *cap.* XXIII. *qui ante me abundè dixit.*

Se patroni iniurias vltum eſſe. *Mallem,* vltum iſſe.

Ollius Poppææ pater.

Ollium honoribus nondum functum. *Atqui Quæſtorium eum fuiſſe Suetonius autumat, cap.* XXXV. *Sed Quæſtura fortaſſe non tam honos, quàm aditus ad honorem. Ipſe tamen Tacitus lib.* XI. *Quæſturam inter magiſtratus recenſuit, Agellius, & alij.*

PAG. 248. Velata parte oris, ne ſatiaret aſpectum. *Ad æmulationem credo mulierum Arabiæ, de quibus Tertullianus in libello De virginibus velandis:* Arabiæ feminæ non caput, ſed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato, contentæ ſint dimidiam frui lucem quàm totam faciem proſtituere. *Sed cauſſa in hoc nobili ſcorto, & in illis diſpar.*

Arabiæ feminę facie ſemitecta.

Agétem eam in matrimonio Rufi Criſpini equitis. *Alij,* Criſpi. *Sed Criſpinum ei cognomen Plutarchus in Galba,*

Rufus Criſpinus.

in Galba, noſter lib. XV. *& clariſſimè Seneca ſeu quis alius (non enim certè Philoſophus) in Octauia. vbi Poppæa inducitur:*

———venientem intuor
Comitante turba coniugem quondam meum
Gnatúmque. properat petere complexus meos
Criſpinus, & intermiſſa libare oſcula.

Rufinus Criſpinus filius eius à Suetonio nominatur, cap. XXXV.

Se ire ad illam, ſibi conceſſam dictitans nobilitatem. *Adhæreſco. Fortean*, ſibi conceſſam à dis iactans nobilitatem, pulchritudinem. *Aut*, ſibi conceſſam dis dignam nobilitatem. *Budenſi aiunt legi*, vbi conceſſam dictitaret. *ex eo diuinabam*, vbi congeſtam delibaret.

Per genus vitæ quod nemo adæquaret. *Vidi qui legeret*, quod Nero non adæquaret.

Nil è contubernio ſeruili. *Propriè. Non enim nuptiæ cum ſeruis, ſed contubernium.*

Contubernium.

PAG. 249. A Tiberio vſque domum principis edoctus. *Vatic.* Tiberio auoíſque. *ex quo fecerim*, Tiberio abuſque.

Abuſque.

Maſſilienſium mœnibus coërceri iubetur. *Relegandi genus tunc frequens. Sic Iulia opido Rheginorum ab Auguſto clauſa: Silanus à Nerone Bario municipio Apuliæ: Dolabella in coloniā Aquinatem ab Othone ſepoſitus.*

Relegatio, ad certum opidū.

Egredi numerum edendis gladiatoribus finitum permittebatur. *Auguſtus edixit annô vrbis* DCCXXXIII. *μὴθ' ὁπλομαχίαν πλεονάκις ἢ δὶς ἐν ἑκάστῳ ἔτει, μήτε πλειόνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν ποιεῖν.* neque ſæpius quàm bis in anno gladiatores dare, neque vltra paria ſexaginta. *Dio* LIIII. *Simile edictum anteà à Senatu, de quo Sueton. Iulij cap.* X. Cùm multiplici vndique familia comparata inimicos exterruiſſet, cautum eſt de numero

Edictum de numero gladiatorum.

Senatuſconſultum eâdem in re.

 gladia-

gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere liceret. *Saturnalia noſtra vide.*

Quibusque aliis Romana continentur. *Inſero vocem*, res Romana continetur. *Sequentia emendaui, diſtinxi, ſublata confuſione, quæ in libris.*

Diuinatio in Tacito.

PAG. 250. Impetum eius attinuere ſenatores. *Fero. ſed præfero meum illud*, ſeniores.

Leges cuiuſque publici. *Publicum hîc non ciuitas aut commune cuiuſque opidi, vti cenſent: ſed τὸ δημόσιον, τελωνία. Plautus Trucul.*

Publicũ, quid.

Illa, haud ego, habuit publicum, peruorsè interpretaris.

Seneca epiſt. CXX. Iam ego paraueram fiſcos: circumſpiciebam in quod me mare negociaturus immitterem, quod publicum agitarem, quas accerſerem merces. *Sueton. Cal. cap.* XL. Additúmque ad caput legis, vt tenerentur publico, quæ meretricium quæ'ue lenocinium feciſſent. *Seneca iterum Epiſt.* CII. Ille qui & mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæſtus, acceſſerat. *vbi malè ſubſtituunt*, publicanos.

Defenſa & ſtatuminata Senecæ lectio.

Manet tamen abolitio quadrageſimæ quinquageſimæque. *At non manſit temporibus Symmachi, qui de his portoriis lib.* V. *epiſt.* Quadrageſimæ portorium non rectè poſcitur à Senatoribus Candidatis: quia noſtri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Quæſo igitur vt humanitatem noſtri ordinis editoribus impartias, & vrſorum trãſuectionem cupiditati mancipum ſubtrahas. *Alia epiſtola:* Quæſtores ordinis noſtri numquam ferarum ſuarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V. C. quinquageſimæ vectigal exigitur, quod ſolos vrſorum negotiatores, vtpote quæſtui ſeruientes, oportet agno-

Quadrageſimæ vectigal ſub Theodoſ. Arcadio.

Quinquageſimæ.

agnoſcere. *De hac Quadrageſima capio Suetonium Veſp.iſ. cap.* I. Huius filius publicum quadrageſimæ in Aſia egit, manebántque (*lego*, mantántque, *quia perueniſſe eas ad ſuum æuum ſubindicat Tranquillus*) imagines ſub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. *At in Calig. cap.* XL. *alia herclè ab iſta; temporaria dumtaxat, & quæ cum impuro illo periit:* Exigebatur pro litibus atq. iudiciis vbicumque conceptis quadrageſima ſummæ de qua litigaretur. *Sed & Quinquageſimam venalium de qua ſuprà, diſparo ab iſta: ſicut Quinquageſimas illas Ciceronis* III. *libro in Verrem, quæ ad aratores pertinuerunt decumanóſque.*

Suetonius aliter ac vulgò explicatus.

Correctusque.

Alia Quadrageſima.

Quinquageſimæ variæ.

Ne cenſibus negotiatorum naues adſcriberentur. *Mutuare huic loco lucem à P. Fabro lib.* I. *Semeſtr. cap.* XXV.

Immunitas mercatorum frumenti.

Sulpicium Camerinum abſoluit Cæſar. *Sed eundem paullo pòſt cum filio interfecit*, ἐγκαλέσας σφισι, *ait Xiphilinus*, ὅτι πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλέυμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο πρόσρημα τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τὰς πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ὑβρίζειν. obiiciens illis, quòd Pythici ab antiquo dicti, non abſtinerent nunc eo cognomine, ſed in Neronis Pythicas victorias ex ſimilitudine nominis iniurij eſſent. *Qui Dionis ſiue abbreuiatoris eius corruptus locus, ſcrib. que*, ὅτι ποιητικοὶ ἐκ προγόνων *&c. Sulpicij enimuerò non Pythici, ſed Pœtici cognominati, vti liquere poteſt ex Faſtis. Quod cognomen ad iniuriam ſuam trahebat Nero, quia ipſe ſolus victor, ſolus Pythicus. Notabit ergo philologus ſimilitudinem aliquam inter eas voces, veteri germanáque pronunciatione fuiſſe.*

Sulpicius Camerinus.

Dio benè correctus, & ambigua vox notata.

Pœtici, Sulpicij cognominati.

Ratio vetus pronunciandi Y. pſili, & diphthongi œ. non abſimilis.

Pomponium Siluanum. *Eſt cùm Pompeium Siluanum in Tacito reperias, eſt cùm Poppæum. Librariorum ea varietas ſit, an hominum, alibi videbo.*

Lib. II. Hiſtor.

PAG. 251. Inchoatum à Druſo aggerem coërcendo

Agger Druſianus. cendo Rheno abſoluit. *Intellegitne foſſam Druſianam, Iſalæ hodie cognomine inſignem? quæ Rhenum imminuit,* Vbi iſt- *exhauſit, & quaſi coërcuit? An potius aliud opus in Gallica ripa, quo tumidum & vagum cum pernicie accolarum amnem reprimeret? Videtur. & refero ad aggerem iſtum,* Eundem videri cum mole Druſi. *quæ libro* V. *Hiſt. ſcripta:* Quin & diruit molem à Druſo Germanico factam, Rhenúmque prono alueo in Galliam ruentem, diſiectis quæ morabantur, effudit. *Vidi qui molem eam vellent eſſe Druſoburgum ad Iſalam* Sed nec illa inuenta. *nunc ſitum. Næ illi falluntur. Nam qui poteſt? In Galliarum ripa ea moles fuiſſe debuit, non in Germania: vti facto Ciuilis, Tacitique verbis ratio conſtet. Refellere quidem igitur aliena poßim, firmare adhuc ipſe nihil.*

Helius Gracilis. *E libris,* Ælius Gracchus.

Qui nationem eam regebant, in qua tum Ger- Corruptus locus. mani regnabant. *Suſpectus maioris vitij locus. Tentabam tamen mederi,* germani regnabant: *id eſt, duo illi fratres. aut,* in qua tantùm Germani: *vti dicat Friſiis non alios quàm è vera Germania fuiſſe reges. Sed nos alludimus, manet vlcus.*

Vibius Auitus. Dubius Auitus. *Labor vt ſcribam,* Vibius Auitus, *inducente me Plinio, qui Neronis temporibus præſediſſe Galliæ Germaniæq́ inferiori, Vibium Auitum ſignificat lib.* XXXIIII. *cap.* VII. Statuam Aruernorum cùm faceret, prouinciæ Vibio Auito præſidente. *Antea ſuſpicabar de Didio: fallebar.*

Aduertêre quoſdam cultu externo in ſedibus Senatorum. *Armenios & Parthos ſedentes in Senatu,* Mos honeſtādi legatos ſociorum, conſeſſu orcheſtræ. *vti eleganter Suetonius loquitur. Morem autem eum fuiſſe, & hunc honorem bene meritis ſociis, didici è Iuſtino: qui de Maßilienſibus lib.* XLIII. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in Senatu datus, *En, etiam ille, in Senatu: & Suetonius alibi,*

in equite ſpectare. nec errent vltrà, qui apud Suetonium in Claudio, in Senatoriis, *tentant reponere. Sed quod de legatis his ad Neronis tempora Tacitus rettulit, eximium & antiquæ noſtræ ſimplicitatis factum: Trãquillo viſum Claudio attribuere, cap.* XXV. *Errat, me iudice, Tranquillus.* In Senatu, in Equite. id eſt, inter Senatores, equites. Tranquilli à Tacito nimia diſſenſio.

PAG. 252. Quinquaginta annorum obſequio. *Libri vett.* quadraginta. *A clade certè Variana ad hoc æuum, quadraginta ſex circiter anni ſunt.*

Quotam partem campi iacere. *Fortè*, Quò tantam. *aut*, quò eam. *Vulgatam etiam tolero, & capio.*

Seruarent ſanè receptos gregibus inter hominum famam. *Scriberem*, exceptos, *&*, famem.

Et commotus his Auitus, patienda meliorum imperia. Id diis &c. *Turbata & trunca forſitan. Lego tamen*: Nec commotus h. A. p. m. imperia ait. Dis quos *&c.* Correctus Tacitus.

Terra in qua viuamus. *Addenda vox videtur*, poteſt.

Curtilium Manciam ſuperioris exercitus legatum. *Phlegon De admirandis*: Curtilius Mancias legatus in Germania exercitum duxit Q. Voluſio & P. Scipione coſſ. Curtilius Mancias.

PAG. 253. Dum flumen gignendo ſale fecundum, & conterminum vi trahunt. *Non abhorret certè à fide, vt hoc flumen, Sala fuerit: argumento vel nominis ipſo. Flumen nobile, mihi carum: domicilij olim cauſſa; & Andreæ Ellingeri medici primarij; cuius fides & doctrina, magna mihi dum viuam.* Sed & fontes hodie ſatis in Saxonica Halla, ad id flumé.

Eluuie maris areſcente vnda, ſed ſuper ardentem arborum ſtruem fuſa. *Hac de re Plinius lib.* XXXI. Galliæ Germaniæque ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt. *Varro De Re Ruſtica.* I. In Gallia Tranſalpina intus ad Rhenum, cùm exercitum ducerem aliquot regiones acceſſi, vbi ſalem nec foſſitium nec maritimum Ratio parandi ſalis in Germania & Galliis.

Varro fortè correctus.

mum haberent, ſed ex quibuſdam lignis combuſtis, carbonibus ſalſis pro eo vterentur. *Vbi lego*, intus Rhenum, *particula addititia reiecta.*

Bellum Hermunduris proſperum, Cattis exitio fuit. *Non diſſimulo aluci nationem & παρόραμα viri docti noſtratis, qui ab hac pugna initia deriuat Batauæ genti. Cenſet enim victos pulſóſq. eo prælio Cattos, deueniſſe maritimos locos vbi nunc Batauia eſt, & originem dediſſe inter Belgas nobiliſſimæ genti. Cæcitatem! Bataui noti celebréſque diu ante hanc æuo Neronis pugnam: & Cattorum migratio de qua Tacitus in libello De Germania, non dubiè antiquior.* Bataui, *inquit*, non multum ex ripa, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus & ſeditione domeſtica in eas ſedes tranſgreſſus, in quibus pars Romani imperij fierent.

Bataui oriundi à Cattis. Sed diu ante hoc prœlium.

Ciuitas Iuhonum ſocia nobis. *De hoc igne nimia mira. Pighius amicus noſter cenſebat,* Huionum *ſcrib. quoniam in agro cognomini, hodie lapis multus ſub terra foſſilis, idoneus concipere ignem. Sed ego ambigo ne ea gens in Germania ipſa alibi fuerit, non in Belgica.*

Miraculum terreni ignis.

Ruminalem arborem in comitio. *De ficu Ruminali & Nauia digna lectu Scaliger in Feſtum, illuſtriſſimum ingenium noſtri æui.*

Ruminalis ficus.

Quæ ſuper octingentos & quadraginta ante annos Romuli Remique infantiam texerat. *Damno numerum. Nam hic annus vrbis conditæ* DCCCXI. *Romulus autem Remúſque* XVIII. *dumtaxat annos nati, cùm facta Roma eſt. Non ergo plures ab infantia eorum ad hunc diem annis triginta. Facilis putatio ex Dionyſio, Liuio, & aliis. Ita ergo hic emendem, ne Tacitus manifeſta ſit in culpa.*

Falſus in Tacito numerus.

I. LIPSI
AD LIBRVM XIV.
ANNALIVM
COMMENTARIVS.

C. Vipſanio. *Vulgati,* Vipſano. *Viri docti, Vipſtanum eũ nominant. Vide Fuluium in Apronia gente.* PAG. 254. Vipſtanus.

Triumphales auos. *Vnum tantùm, Poppæum Sabinum.*

An fecunditatem & verum animum timeri? *Diſtinguo,* verum animum? Timeri ne vxor. *Nam quod V.C. Erricus Memmius legebat,* vterum annuum, *acutius quàm verius cenſeo.* Interpunctus Tacitus.

Medio diei, cùm id temporis per vinum & epulas incaleſceret Nero. *Romani ergo epulabantur die medio? Non vulgò quidem: non item viri ſerij, ſobrij, ſicci. Sed deſcribit Tacitus Neronis conuiuium adoleſcentis madidi verè Tempeſtiuum. Tempus enim vt tardè aliquando iuuentus noſtra diſcat, quid Tempeſtiua conuiuia, quid Intempeſtiua. Diſcat, & dediſcat illa quæ nuper hauſit à magnis magiſtris. Aiunt conuiuium Tempeſtiuum eſſe, quod tempore celebretur: verbo réque honeſtum: nec in vitio poni vnquam, niſi in libris vitiatis. Ecce alij qui Tempeſtiuum nihilum differre dicant ab Intempeſtiuo: & in culpa habitum vtrumque. Tertium vidi, qui conuiuia tempeſtiua vellet eſſe, quæ ſtatis certíſque temporibus præberent ſacerdotes. Inducunt, & ſeducunt. audite me iuuenes, &, cum bono Mercurio, inite viam rectam. Legitima conuiuij hora apud Romanos priſcos, Sol occaſus. Saluianus lib.1.* Nunquid parcam illam tunc agreſtémque vitam Errant vulgò in conuiuiis Tempeſtiuis & Intempeſtiuis. Sententiæ variantes. Hora cænæ priſcis veſpera.

cum

cum gemitu & dolore tolerabant, cùm viles ac ruſticos cibos, ante ipſos quibus coxerant focos ſumerent; eóſque ipſos capere niſi ad veſperam non liceret? *Poſteà, Decima haberi cœpta. Clarè ex Cornificio ad Herennium, vbi deſcribit hominem vanè glorioſum lib.* IIII. *Is ad eos quos vocauerat ad cœnam non in ſuas ædes:* Itáne? eamus, inquit, hoſpites. Frater venit ex Salerno. ego illi obuiam pergo, vos huc Decima venitote. Hoſpites diſcedunt. ille ſe raptim domum ſuam coniicit: illi Decima, quò iuſſerat, veniunt. *Imò actuoſi homines & forenſes poſt Decimam ſæpe. quoniam res & iudicia in foro exercita ad Decimam horam, vti ex Miloniana Aſconij diſcas. At labente imperio moribúſque, octaua hora balnei haberi cœpta, nona cœnæ. Plinius, de Spurinna:* Vbi hora balnei nunciata eſt, (eſt autem hieme nona, æſtate octaua) in ſole ambulat nudus. Lotus accubat. *Martialis præter locos alios:*

Poſtea Decima.

Aut ſerius.

Poſteà Nona.

Imperat exſtructos frangere Nona thoros.

Hanc horam qui præueniebant, tempeſtiuè epulari dicebantur & præmaturè, & conuiuia eorum Tempeſtiua. qui in longum trahebant, ínque noctem intempeſtam, iure eorum epulæ Intempeſtiuæ. Qui de multo die, inquam, epulari incipiebant, in eos gulones hæc nota & nomen. Plautus probroſè in ſenem:

Tempeſtiua conuiuia, ante horam.

Cum ſuo ſibi gnato vnà ad amicam de die
Potare.

Hinc apud Catullum, Conuiuia lauta de die: *apud Horatium,* —dictus herè illic De medio potare die.
Suetonius de Nerone: Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat. *Cicero de Piſone:* Qui numquam Solem orientem aut occidentem viderit: *culpátque eum vitij vtriuſque. Vti & Silius Campanos:*

——medióque dierum

Regales

Regales epulæ, atque ortu conuiuia Solis
Deprenſa.

Hæc tempeſtiua conuiuia ſæpe vſurpari ſolita diebus lætis, feſtiſque. Iuuenalis Perſicum ſuum inuitans: Quando ea vſurpata.

———iam nunc in balnea ſalua
Fronte licet vadas: quamquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam. ———

Iuuenalis explicatus.

Vult ecce eum ad balneas ire hora quinta, præter morem, & ad epulas venire ſexta ſeptimáue. Saturnalibus item vulgò conuiuia ordiebantur à multa luce. Tertullianus: Non lauor diluculo Saturnalibus, ne & diem & noctem perdam: attamen lauor honeſta hora & ſalubri. *Nam lautio ſemper ante cibum. Item nuptiis. Appuleius apol.* I. Nuptiæ'ne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an conuiuium tempeſtiuum? *Ea ſunt conuiuia quæ Catoni placita apud Ciceronem:* Ego verò propter ſermonis delectationem tempeſtiuis cõuiuiis delector. *Item Claudio, de quo Tacitus lib.* X I. Claudius domum regreſſus, & tempeſtiuis epulis delinitus. *Quæ epulæ ſi media nocte fuiſſent, non potuit inter eas Meſſallina eſſe interfecta, ſine querella aut verbo hiſtoricorum. Alexandro: de quo Curtius lib.* V I I I. Iámque iter parare in poſterum iuſſus, ſollenni & tempeſtiuo adhibetur cõuiuio. *Tamen hæc conuiuia iure in vitio. Cicero ad Attic. lib.* I X. Audio bonis viris hanc cunctationem noſtram non probari, multáque & ſeuerè in me in conuiuiis quidem tempeſtiuis diſputari. *Ibidem:* Quas eos cænas facere & obire ſcripſit ad me Sextius? quàm lautas, quàm tempeſtiuas? *Idem lib.* I I I. *in Verrem, de Apronij cæna in foro:* Statuitur Lollius in illo tempeſtiuo gladiatorum conuiuio. *Et de ipſo Verre lib.* V. *ait eum* diem conuiuiis, noctem ſtupris contriuiſſe. *Seneca De ira lib.* I I. *cap.* X X V I I I. Aliena vitia in oculis habemus,

Et Tertullianus.

Reprehenſa ea conuiuia.

à tergo noſtra ſunt. Inde eſt, quòd tempeſtiua filij conuiuia pater deterior filio caſtigat. *Addo Taciti locum lib. II. Hiſtor.* Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati Tribuníque ex moribus imperatorum ſeueritatem æmulantur, vel tempeſtiuis conuiuiis gaudent. *Qui ſolus locus ſententiæ meæ firmandæ. Cedò enim, ſi non de die illud epulum, quomodo ſubiungit de lucta inter milites? quomodo,* Puluis procul & arma adſpiciebantur, *in tenebris? Benéque de Vitellio Xiphilinus,* τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα. *Diurnum ergo conuiuium (intellego à meridie, aut circiter) Tempeſtiuum, quia initum temperi nimis: nocturnum contrà, Intempeſtiuum. Deſcribit Propertius,*

Clarum argumentum è Taciti contextu ad Tempeſtiua conuiuia.

Intempeſtiuũ conuiuium.

Sic noctem patera, ſic ducam carmine, donec
Iniiciat radios in mea vina dies.

Suetonius Calig. cap. XLV. Senatum populúmque obiurgauit edicto, quod Cæſare prœliante, intempeſtiua conuiuia, circum & theatra, & amœnos ſeceſſus celebrarent. *Cicero pro Muræna:* Intempeſtiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. *Curtius lib.* VI. Intempeſtiua conuiuia & perpotandi peruigilandíque inſana dulcedo. *Et exempla plura. ſed iis qui cor habent, hæc ſatis:* μωρὸν *autem* οὔτε πεῖσαι οὔτε ῥῆξαι δεῖ, *ait verbum vetus.*

PAG. 255. Stuprum cum Lepido ſpe dominationis admiſerit. *Qui Lepidus antea maritus Druſillæ, conuictus poſtea coniurationis in Caium. Sueton. Cal. cap.* XXIIII, *Dio* LIX. *itémque ſtupri in Agrippinam & Liuillam. Rutilius in Itinerario, de Lepidis:*

Lepidus, quis.

Rutilij verſus ſuper Lepidis hiſtorici; usque data lux.

Haud procul hinc petitur ſignatus ab Hercule portus:
Vergentem ſequitur mollior aura diem.
Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardôam, Lepido præcipitante, fugam.

Litore

Litore namque Coſæ cognatos depulit hoſtes,
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis.
Ille tamen Lepidus peior, ciuilibus armis
Qui geſſit ſociis impia bella tribus.
Inſidias paci moliri tertius auſus,
Triſtibus excepit congrua fata reis.
Quartus Cæſareo dum vult irrepere regno,
Inceſti pœnam ſoluit adulterij.

Primum mali fati Lepidum intellegit, qui cum Q. Catulo diſſenſit poſt obitum Sullæ, & in Sardinia periit. Alterum, qui Triumuir. Tertium, qui conſpirauit in Auguſtum, illius filium. Quartum, de quo hic. Sed cur poëta ait, inceſtum eius adulterium cum Agrippina & Liuia? Ideò quia maritus Druſillæ Lepidus: & cum Agrippina etiam ſanguine iunctus. Credo enim hunc Lepidum natum ex Aemilio Paullo & Iulia nepte Auguſti. At Iulia ſoror Agrippinæ; quæ mater Caij, & ſororum. Hinc clarum cur Caius ſucceſſorem illum imperij deſtinauerit, & quinquennio maturius quàm per leges magiſtratum capere voluerit: quod Dio tradidit lib. LIX. *Erat enim ſanguinis gentiſque Auguſtæ, pari cum Caligula gradu. Præter rem hæc dixi, ad Suetonij hiſtoriæ que lucem.* Quattuor Lepidi infauſti maliquę. Verum ſtemma huius Lepidi, adhuc ignotum. Dioni & Suetonio lux.

Tempore etiam iuta. *Ita libri manuſ.*

Quinquatruum feſtos dies apud Baias frequentabat. *Suetonius, ſollennia Quinquatruum vocat: Horatius item Quinquatrus feſtas. Cauſſa, quia ij dies Mineruæ, læti pueris, viriſque. De pueris, Horatius:* Quinquatrus. Sacri Mineruæ dies, & læti.

—— puer vt feſtis Quinquatribus olim,
Exiguo gratóque fruaris tempore raptim.

Feriæ ergo pueris: at viris etiam ludi, & ſpectacula gladiatorum. Ouidius, de quinque his diebus: Pugnæ gladiatorũ, per illos.

Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.
Cauſſa, quòd eſt illa nata Minerua die.

Altera, tréſque ſuper raſa celebrantur arena,
Enſibus exſertis bellica læta dea eſt.

Natalis Ouidij poëtæ.

Hinc diſce, ſecundum Quinquatrium diem, natalem eiuſce poëtæ fuiſſe. Lib. IIII. *De Triſtib.*

Lucifer amborum natalibus adfuit idem,
Vna celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ de feſtis quinque Mineruæ
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.

Quinquatrus conuiuiis lætæ.

Natus ergo, ſexto poſt Martias Idus. Sed & moris vt ij dies iucundè hilaritérque traducerentur. Auguſtus ad Tiberium: Nos, mi Tiberi, Quinquatrus ſatis iucundè egimus. Luſimus enim per omnes dies, forúmque aleatorium calfecimus.

Bauli, villa: & eius poſſeſſores.

Ducitque Baulos. id villæ nomen eſt, quæ promontorium Miſenum inter & Baianum lacum flexo mari alluitur. *Anteà Hortenſij villa: tūc in Principum bonis. De ea non ineleganter Symmachus, eius poſſeſſor:*

Huc deus Alcides ſtabulanda armenta coëgit
Eruta Geryonis de lare tergemini.
Inde recens ætas corrupta Boaulia Baulos
Nuncupat, occulto nominis indicio.
Ab Diuo, ad proceres dominos fortuna cucurrit,
Fama loci obſcuros ne pateretur heros.
Hanc celebrauit, opum felix Hortenſius, aulam:
Contra Arpinatem qui ſtetit eloquio.

Fuit etiam Antoniæ Druſi, vti è Plinio diſces lib. IX. *cap.* LV.

Geſtamen, ἐ-ωλᾶς, pro ſellæ geſtatoria.

PAG. 256. Geſtamine ſellæ Baias peruectam. *Priſcis libris abeſt vox* Sellæ. *Atque ita ſanè* XI. *libro locutus,* In eodem geſtamine ſedem poſcit, ſumítque. *De Geſtatoria ſella, in Electis. Libri iidem,* Baulos, *non Baias. Malè, ex Sueton. cap.* XXXIIII. *Nam Dio hæc parum clarè; & olim mihi impoſuit.*

Comiter excepta, ſuperq. ipſum collocata. *Ergo is locus*

is locus in conuiuio honeſtior, quotiens duo accumberent. ídque rectè (diſſentiant licet) ſcio monuiſſe olim. Non reſellit me alter Taciti locus, lib. III. In conuiuio Germanici cùm ſuper eum Piſo diſcumberet, infectos cibos manibus eius arguentes. *Scito enim tres diſcubuiſſe, mediúmque inter eos Germanicum.*

Superior locus honeſtiſſimus in accubitu.

Et rurſus adductus. *Id eſt, ſeuerus, compoſitus, grauis. In Hiſtoriis ſuper hac voce.*

Adductus, pro ſerio & graui.

PAG. 257. Quos ſtatim acciuerat, incertum an & ante ignaros. *Fides tibi, Corneli, magis curæ, quàm Dioni: qui Senecam auctorem impulſorémq. vnicum Neroni eius criminis facit. ídque à fide dignis multis traditum eſſe.* Ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθε.

Dio criminatur Senecam.

Hi molium obiectus ſcandere. *De his molibus ad Baias, Caßiodorus Variar.* IX. Quantis ibi molibus termini decenter inuaſi ſunt? quantis ſpatiis in viſceribus æquoris terra promota eſt? *Strabo lib.* V. ἡ δὲ πόλις ἐμποϱεῖον γεγένηται μέγιστον, χειροποιήτους ἔχουσα ὅρμους. διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἄμμου. διόπερ τῇ χάλικι καταμίξαντες τὴν ἀμμοκονίαν, προβάλλουσι χώματα εἰς τὴν θάλατταν. *Virgilius:*

Moles Puteolanæ.

Qualis in Euboïco Baiarum litore quondam
Saxea pila cadit.

Pilæ in aquis, è lapide; vt ſublicæ, è ligno.

Auſonium in ea re corrigo,

Vel quæ Baianis pendent fluitantia pilis.

Auſonius correctus.

Malè enim hactenus, palis. *Enimuerò pilæ illæ è ſaxo, vt Virgilius: in eadémque voce Liuius corrig. lib.* I. Modò intra illam pilam, & ſpolia hoſtium. *malè vulgò,* illa pila. *intellegit columellam, quam Dionyſius* στυλίδα *dixit, ſpoliis Curiatiorum inſignem.* Horatia peila, *apud Propert. tela ipſa ſunt: nequis eo me refutet. At de pilis his ad Baias, etiam Seneca, epiſt.* LXXVIII. Omnis in pilis, Puteolorum turba conſiſtit.

Liuius XL. *Portum & pilas pontis in Tiberim locauit, quibus pilis fornices poſt Scipio addidit.*

Multisque vulneribus confecta eſt. *Suſtuli inſigne*

Gloſſema egregium indicatum.

ſigne gloſſema aliquot verſuum, qui huc tranſſcripti è Seneca Octauia verbatim. Eáque omnia iure deſunt Vaticano. Non viſum id ante me, ne ab eo quidem qui codices Vaticanos inſpexiſſe iactat, miror & indignor. Hæc Agrippinæ mors. At Philoſtratus lib. IIII. *De Vita Apollony, adfirmauit naufragio periiſſe Agrippinam ſolutili illa naue. Adeò ille & genere & partibus ſcriptionis ſuæ nugator eſt.*

Philoſtrati ſupinus error.

PAG. 258. Conuiuali lecto. *Non funebri, & legitimè parato.*

Villa Cæſaris in Baiano.

Villam Cæſaris Dictatoris, quæ ſubiectos ſinus editiſſima proſpectat. *Aptè ad hunc locum Seneca epiſt.* LII. C. Marius, & Cn. Pompeius, & Cæſar exſtruxerunt quidem villas in regione Baiana, ſed illas impoſuerunt ſummis iugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito ſpeculari longè latéq. ſubiecta.

PAG. 259. Poſteaquam fruſtra oblata ſint. *Perſpicuum mendum. Farneſ.* ablata. *Fortè interciſæ voces explendæ:* fruſtrà ab illa tentata ſint. *Mens quidem ea eſt.*

Temporum Claudianorum obliqua inſectatione. *Vulgò, & libris ſcriptis,* oblita. *Ferretus,* obita. *Noſtra emendatio certa videtur, ex ratione priſca ſcribendi,* oblica.

Senecæ oratio.

Aduerſo rumore Seneca erat, quòd oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet. *Quinctilianus lib.* VIII. Facit quaſdam ſententias ſola geminatio: qualis eſt Senecæ in eo ſcripto quod Nero ad Senatum miſit occiſa matre, cùm ſe periclitatum videri vellet. Saluum me eſſe adhuc nec credo, nec gaudeo.

Quinquatria ludis annuis celebrarentur. *Nónne iam antè celebrabantur? Dixi enim de gladiatoribus. Sed puto hîc intellegi ſcenicos ludos annuos, aut Circenſes.*

Exitium Senatui ac ſibi cauſſam periculi fecit. *Locus qui mutilus videatur, & non eſt. Nihil enim narratur in*

tur in quo Thraſeas offenderit. At ſcribe mecum fidenter: exiit tum Senatu. *Hoc enim ſolo ſibi diſcrimen peperit magnus ille vir, quòd Senatu egreſſus eſt, cùm de Agrippina referretur. Xiphilinus:* ὁ Πούπλιος δὲ Θρασέας Παῖτος ἦλθε μὲν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπήκουσεν, ἀναγνωσθείσης δὲ αὐτῆς ἐξανέστη τε εὐθὺς πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀποφήνασθαι, καὶ ἐξῆλθε, διότι ἃ μὲν ἤθελεν εἰπεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἃ δὲ ἠδύνατο, οὐκ ἤθελε. *Tacit.* XVI. *hunc ipſum locum reſpiciens:* Olim vtriſque infenſus, & accedẽtibus cauſſis in Thraſeam, quòd Senatu egreſſus eſt, cùm de Agrippina referretur, vt memoraui. Reſtitutio in Tacito.

PAG. 260. Quæ adeò ſine cura deûm eueniebant. Ἐπικουρίζει *& hic & alibi noſter.* Tacitus in Epicuri caſtris.

Iuniam. *Caluinam, de qua lib.* XII. *De Calpurnia, eodem etiam libro. Statim,* Prætura functos, *lego.*

Vetus illi copia erat. *Ita libri priſci. ſubſtituerunt,* cura: *ad ſententiam non malè. Neſcio an,* copido, *ſiue,* cupido.

Cithara ludicrum in modum. *Non etiam diſpliceat,* ludiorum. *Nummos certè cuſit illa bellua, in quibus ipſe citharœdico habitu, in tunica oblonga, citharam percutiens. Deſcribit eum habitum graphicè Appuleius* II. *Florido, in perſona Bathylli*· Eíque prorſus citharœdicus ſtatus, deam conſpiciens canenti ſimilis, tunicam picturis variegatam deorſus ad pedes deiectus ipſos, Græcanico cingulo, chlamyda velat vtrumque brachium aduſque articulos palmarum. Cetera decoris inſtrumentis dependent. Cithara baltheo cælato apta, ſtructim ſuſtinetur; manus eius teneræ, procerulæ, læua diſtantibus digitis neruos molitur, dextra pſallentis geſtu ſuo ſabulum (*neſcio an*, ſuum ſambulum, *an verò* ſubſabulum, *aut*, pulſabulum) citharæ admouet, ceu parata percutere. *Ita enim locum eum legimus, diſtinguimus.* Habitus veter citharœdi. Appuleius in tranſitu correctus.

guimus. Et quod ait de chlamyda, déque cingulo, etiam illa apparent in Neronianis nummis; excipio quòd non brachia velat, ſed ab humeris dependet chlamys.

Priſci duces citharœdi.

Quod regibus & antiquis ducibus factitatum memorabat. *Ita in Panegyrico illo ad Piſonem, qui hoc anno ſcriptus, inſerta eadem defenſio:*

Nec pudeat pepuliſſe lyram, cùm pace ſerena
Publica ſecuris exſultent otia terris,
Ipſe fidem mouiſſe ferox narratur Achilles.

Lucanum non eſſe auctorem eius Panegyrici.

Ei rei argumenta.

Quem Ouidio ablatum viri docti tribuunt Lucano. Neutri ego. Ab Ouidio ætas abiudicat: ab Lucano, conditio ſcribentis. Nam ille quicumque poëta, ignotus fuit, obſcura domo, fortuna tenui: & humilius blanditur Piſoni, quàm vt decuerit Lucanum. Ait ecce:

——tu Piſo latentem
Exere: nos humilis domus, at ſincera parentum.
Sed tenuis Fortuna ſua caligine cælat.

Vide Tacit. lib. XVI. de diuitiis Mellæ & Lucani.

At Lucanus certè notus, celeber: per ſe, pérque vxorem prædiues. Adde Senecam patruum in aula: qui huic humili & tenui protendere manum potuiſſet, præ Piſone. Sed & decimonono ætatis anno ſcriptum hoc carmen nam ait:

Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas
Cœperit, & nondum viceſima venerit æſtas.

Nec Statius huius carminis mentionem facit: cùm omnia minima ſcripta eius recenſeat. II. Silu.

Quod non conuenit in ætatem Lucani, præſertim cùm ſcriptum ſit diu poſt conſulatum Piſonis, & paullò ante detectam, ni fallor, coniurationem. Certè poſt conſulatum diu: quoniam & eloquentiæ eius ſpecimen Neapoli præbitum celebrat. quod ſcimus contigiſſe nos quinquennali certamine, cùm Nero in eâdem vrbe Græcanica copiam fecit ſuæ vocis, annis aliquot poſt Piſonis conſulatum, quem iniit, anno vrbis DCCCX.

Clauſúmque Vaticana valle ſpatium. *Credo id à Plinio denotari lib.* XXXVI. Tertius obeliſcus Romæ in Vati-

in Vaticano, Caij ac Neronis principum Circo. Circus proprius Neroni.

PAG. 261. Inſtituit ludós Iuuenalium vocabulo. *Qui priuati, & per domum celebrati aut in hortis.* *Tacitus lib.* XV. Acriore indies cupidine Nero agitabatur promiſcuas ſcenas frequentandi: nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Iuuenalibus ludis. *Manſit nomen ludorum poſteriori æuo, & Imperatores quos in Palatio ludos dabant, Kalendis noui anni (de quibus è Iuliano monui ad lib.* IIII.*) Iuuenalia videntur appellaſſe: ab exemplo hoc Neronis. Sidonius:* Iuuenales ludi, priuati. Iuuenales Imperatorũ paulùm diuerſi.

Ianus fortè ſuas bifrons Kalendas
Sumendas referebat ad curules.
Mos eſt Cæſaribus die bis vno
(Priuatos vocitant) parare ludos.
Tunc cœtus iuuenum ſed aulicorum
Elæi ſimulacra torua campi
Exercet ſpatiantibus quadrigis.

Et addit poſt deſcriptionem curulium ludorum;

Iam verò Iuuenalibus peractis.

Vt videantur ij ludi, tunc quidem, ſcenicum nihil habuiſſe. Atque ita diſtinguit etiam, niſi fallor, Capitolinus in Gordianis: Cordus dicit in omnibus ciuitatibus Campaniæ, Piceni, Vmbriæ, de proprio illum per quatriduum ludos ſcenicos & Iuuenalia edidiſſe. *Quod notari volo. Neronis tamen æuo & inſtituto, ſcenici: ex Tacito hîc, & Plinio qui ad hos ludos reſpiciens ait Neronem* peculiari theatro in hortis primum cãtaſſe, & Pompeiano præluſiſſe. *Non prætereo notam Xiphilini, qui hos ludos inſtitutos vult per cauſſam poſitæ à Nerone primæ barbæ. Et herclè ea nominis cauſſa. Iuuenalia enim dicta, quia vt Tyrocinij die pueros exuebant: ſic barba raſa iuuentutem. tranſibántque tunc in viros. Vnde illud Domitiæ amitæ blandientis Neroni votum:* Simul hanc excepero, mori Ij tunc curules, non ſcenici. Aliter quàm ſub Nerone. Iuuenalia cur appellata.

 volo,

Dies poſitæ barbæ lætus.

vòlo, *Sueton. cap.* XXXIIII. *Itaque is dies Romanis pariter feſtus. De Octauiano, Dio, lib.* XLVIII. *ἀμέλει τὸν πώγωνα ὁ καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμενος, αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. id eſt:* Cæſar tum primùm barbam radens, & ipſe diem eum planè feſtum habuit, & aliis publicam feſtiuitatem indixit. atque ex eo etiam ipſe genas ſuas læues habuit, ad exemplum reliquorum. *Sed & munera peti, darique ſolent eo die ad barbam. Ammianus lib.* XVII. Cæſar cùm petenti, ex vſu, gregario cuidam vt barbas detonderet, dediſſet aliquid vile, contumelioſis calumniis appetitus eſt à Gaudentio. *Iuuenalis,*

Munera tunc data.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis vænalibus.

Barba deo ſacrabatur.

Quinetiam deo alicui ſacrari ſolita, vt apud Græcos virginum puerorúmque comæ. Suetonius de Nerone: Barbam primam poſuit, conditámque in auream pyxidem & precioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecrauit. *vbi emendo,* Capitolino, *Ioui ſcilicet, ex Dione. Earinus apud Martialem primam lanuginem comámque*

Suetonius emendatus.

Pergameo poſuit dona ſacrata deo.

Tertullianus, De anima: Quis non exinde aut totum feli (*lego,* filij) caput reatui vouet, aut aliquem excipit crinem, aut tota nouacula proſecat, aut ſacrificio obligat, aut ſacro obſignat pro publica aut priuata deuotione? *Cenſorinus, De die natali, cap.* I. Quidam etiam pro cetera bona corporis valetudine, crinem deo ſacrum paſcebant. *Quando is mos Romæ cœperit (nam antiquos barbam aluiſſe ſatis conſtat) quæro. Liuius eum agnoſcere videtur ſub annum vrbis* CCCLXIX. *ſatis clarè, vbi de Manlio Capitolino in carcerem coniecto:* Satis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multos mor-

Mos radendæ barbæ quando cœperit Romæ.

tos mortales capillum ac barbam promiſiſſe. *Si in luctu promiſerint barbam, ergo aliâs raſa. Refellit tamen eum Varro lib.* II. *De Re ruſt.* Omnino tonſores in Italia primùm veniſſe ex Sicilia dicuntur poſt R. C. A. CCCCLIIII. vt ſcriptum in publico Ardeæ in litteris exſtat. eóſque adduxiſſe P. Ticinium Menam. Olim tonſores non fuiſſe adſignificant antiquorũ ſtatuæ, quòd pleræque habent capillum & barbam magnam. *Nec ambigo, quin ex ritu ſui ſuperioriſque æui aberrauerit Liuio mens & manus. Cicero certè pro M. Cœlio etiam Ap. Claudium Cæcum barbatum inducit, aliquot poſt notatum Varroni æuum annis. Bellis Punicis in vſu crebro iam raſuram fuiſſe docent Annalium priſca verba, quæ de Scipione* * *Agellius rettulit, & mirabundus parum cepit. Iuuenes ergo alebant barbam. & ideò à Cicerone* I. *ad Attic.* Comeſſatores coniurationis barbatuli iuuenes, *appellati ſine vlla laſciuiæ, vt volunt, nota. & pro M. Cœlio ad iuuenes alludens,* Non hac barba qua iſta delectatur, *inquiit. iuuenémque à barba deſcripſit Iuuen.* Iam ſenior, cuius barbam tua ianua vidit. *Ponebãt eam ſerius, citius; plerumque ſub* XXI. *annum. Macrobius certè in Somnium Scipionis* ter ſeptenarium numerum requiri ad radendam barbam *adfirmauit. Atque ita Neronem poſuiſſe colliges ex Faſtis, anniſque. Caligula tamen* XX. *anno poſuit, Suetonij cap.* X. *At Cæſar Octauianus anno demum* XXV. *vti clarum ex Dione. Natus enim M. Tullio C. Antonio Coſſ. poſuit, L. Marcio C. Sabino. Mutauit ab hoc more primus Rom. Imperatorum Hadrianus, adnotante Xiphilino, & oſtendentibus Nummis. Hæc Romæ. Apud Græcos quid? Barbam in pretio mãſiſſe ad tempora Alexandri Athenæus ex Chryſippo aſſerit lib.* XIII. *cap.* VI. *ſub eo rege radi repertum. Inter philoſophos primus barbam aluiſſe traditur Antiſthenes Suidæ, in voce* κωθῶναι.

Liuius & Varro diuerſi.

Aberraſſe Liuium videri.

*Lib. III. cap. IIII.

Iuuenes ſoli olim barbati.

Quo anno ab iis poſita.

Hadrianus primus reduxit barbam.

In Græcia, quando radi cœperit.

Antiſthenes primus barbæ auctor philoſophis.

καθεῖναι. Hæc propemodum aliena à Tacito: ſed per eum non abſurdè, vt ſpero, nec ingratius tuis, lector, mihi nata.

Stagnum nauale.

Apud nemus quod nauali ſtagno circumpoſuit Auguſtus. *Ad Tiberim. déque eo ſtagno ſuprà:* Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno. *Et Suetonius. At nemus illud eſt, quod Cæſarum nemus appellatum. Vide & hîc Xiphilinum.*

Stipes ad ludos.

Dabanturque ſtipes, quas boni neceſſitate, intemperantes gloria conſumerent. *Cui rei datæ ſtipes? ad ludóſne? Ita olim ſanè Apollinaribus ludis factum reperio.* Prætor edixit, *ait Liuius lib.* X X V. vt populus per eos ludos ſtipem Apollini, quantum commodum eſſet, conferret. *Plinius lib.* X X X I I I. Populus Romanus ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſtumio, Q. Marcio coſſ. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. *Quæ verba ne te fallant. Nam ſtipes de qua Liuius, multis annis prior notatione Pliniana. Sed voluntariam, credo, Plinius intellexit: illa fuit ex edicto. Sed & Auguſtus ſtipem Prætoribus dari ad ludos voluit, innuente Dion.* L I I I I. *initio:* τοῖς μὲν στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας συνέταξεν, ἔκ τε τοῦ δημοσίου δίδοσθαί τι αὐτοῖς κελεύσας. *niſi tamen* τὸ δημόσιον *intellegi voluit potius, quàm* δῆμον. *Stipes aliâs vſitatè dabantur diis, & ad res ſacras. Seneca De Benef.* V I I. Omnia deorum ſunt: tamen diis poſuimus donum, & ſtipem iecimus. *Et epiſtola* C X V I. Colitur autem non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argentóque ſuſpenſo, nec in theſauros ſtipe infuſa, ſed pia & recta voluntate. *Ita in capita fontium, quæ ſacra, ſtipem iaciebant. Plinius lib.* V I I I. *epiſtolar. de Clitumno:* Fons purus & vitreus, vt numerare iactas ſtipes, & relucentes calculos poſſis. *Seneca lib.* I I I I. *Quæſt. Natural. de Nili venis:* In hæc ora ſtipem ſacerdotes, & aurea dona Præfecti,

Stipes diis poſitæ.

Et ad capita fontium iactæ.

Præfecti, cùm ſollenne venit ſacrum, iaciunt.

Ipſe ſcenam inſcendit. *Reſtitui ex libris. Vulgò,* ipſe ſcenas incedit.

Aſſiſtentibus familiaribus. *Falsò. Nam Vatic.* abſiſtentibus facies. *Farneſ.* aſſiſtentibus facies. *Similiſq. lectio Budenſis: quod facilè odoraris è Rhenano coniectante,* abſiſtentium facie. *Vtrúmne,* aſſiſtentibus facibus? *Certè noctu & ad lumen etiã hi ludi exerciti. ſequitúrque:* Illi dies ac noctes plauſibus perſonare. *& ait, poſtremum in ſcenam veniſſe Neronem. Ergo ad lumen. Infrà etiam,* Noctes quoque dedecori adiectas. *Vos diuini conferte operam; ſi mihi Phœbus hic non fauit.* Ad faces Nero cantauit.

Acceſſerat cohors militum. *Ita legend. non quia Suetonius cap.* XXII. *ita narrare videatur, ſed quia res poſcit. Nam Suetonius de alio ibi & publico theatro.*

Mærens Burrus, ac laudans. *Vnus ergo hic tantùm Præfectus Prætorio. nec pugnat Suetonius qui duos nominat: quia Tacitus de Iuuenali ludicro adhuc loquitur; de publico theatro Suetonius, capite dicto.* In concordia eſt Tacitus cũ Suetonio, aliter quàm cenſent.

Carminum quoque ſtudium affectauit. *Plinius lib.* XXXVII. Domitius Nero in ceteris vitæ ſuæ portentis, capillos quoque coniugis ſuæ Poppææ in hoc nomen adoptauerat, quodam etiam carmine Succina appellando. *Intellexit & Seneca hunc poëtam libro* I. *Quæſt. Natur.* Vt ait Nero Cæſar diſertiſſimè, Colla Cytheriacæ ſplendent agitata columbæ. *Laudat eum Martialis lib.* VIII. Carmina qui docti nota Neronis habet. *& lib.* IX. Ipſe tuas etiam veritus Nero dicitur aures, Laſciuum iuueni cùm tibi luſit opus. Nero inter poëtas. Vt quidam volunt, bonos.

PAG. 262. Necdum inſignis*ætatis nati. *Fortè leg.* quibus aliqua pangendi facultas, necdum inſignis. Ij alternatim conſidere ſimul. *Ceterùm ab hoc Cornelij iudicio Tranquillus diſſentit, cap.* LII. *quem vide.* Diſſenſus ſuper verſibus Neronis.

Opidana

Opidana laſciuia inuicem inceſſente. *Lege,* inceſſentes.

Quos regis Apionis quondam habitos. *Lego,* regi Apioni. *Rufus hac de re:* Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo regis Apionis arbitrio ſumus aſſecuti. *Factum hoc anno vrbis* DCLX. *C. Cœlio L. Domitio Coſ.*

Apion rex.

PAG. 263. Et elegantia vitæ, quam clariorem effecit. *Traiecerim,*& quem elegantia vitæ clarioré eff.

Nerone IIII. Com. Coſſo coſſ. *Quorum mentio in lapide Romæ:*

I. O. M. ET. GENIO
VENALIC
P. ACILIVS. CERDO
VOTVM. SOLVIT
NERONE. CAESARE
AVG. IIII.
COSSO. LENTVLO. COSSI. F. COS.

Quinquennale certamen Neapoli.

Quinquennale ludicrum, ad morem Græci certaminis. *Traducto exemplo à Neapolitis, de queis Strabo lib.* V. Νυνὶ δὲ πεντετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μουσικός τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. *id eſt:* Nunc auté quinquennale ſacrum certamen apud eos celebratur, Muſicum & gymnicum in plures dies: quod æmulum eſſe poteſt illuſtriſſimis Græcorum ludis. *Nota quod ait,* νυνὶ δὲ. *Inſtitutum enim id certamen eius æuo, in honorem Auguſti. Suetonius clarè, Aug. cap.* LXXXVIII. *& in Claudij cap.* XI. *Herodes etiam Iudææ rex theatrum & certamen quinquennale condidit, ad honorem gratiámque Auguſti, vti Ioſephus narrat lib.* XV. *Sunt & nummi Neroniani, in quibus menſa cum corona & lebete, inſcripti:*

Quando ibi inſtitutum.

Etiam in Iudæa fuit.

CERTA.

CERTA. QVINQ. ROM. CO. SC. *id eſt*, Certamen Quinquennale Romæ conſtituit.

Pompeium accuſatum, quòd manſuram ſedem theatri poſuiſſet. *Perpetuum ſanè theatrum Pompeius condidit primus, anno vrbis* DCLXXXXIX. *Anteà ſubitaria erant, & Cenſorum iuſſu plerumq. diſiecta. Tertullianus libello De ſpectaculis:* Sæpe Cenſores renaſcentia theatra deſtruebant moribus conſulentes, quorum ſcilicet periculum ingens de laſciuia prouidebant. Itaque Pompeius Magnus ſolo theatro ſuo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinū exſtruxiſſet, veritus quandoq. memoriæ ſuæ cenſoriam animaduerſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit. *Donec præcipitantibus moribus, exſtruxerunt ipſi Cenſores. Valerius lib.* II. *cap.* IIII. Theatra inchoata quidem ſunt à Meſſalla & Caſſio cenſoribus, ceterùm auctore Scipione Naſica, omnem apparatū operis eorum ſubiectū haſtæ vænire placuit. *Appianus Ciuil.* I. τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον ὃ Λεύκιος Κάσσιος ἤρκτο, καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν, ὡς καὶ τόδε στάσεων ἄρξων ἑτέρων, ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις ῥωμαίους ἐθίζεσθαι. *Eámque in rem* Sc. *interpoſitum, quod legis nomine Tertullianus intellexit in Apolog.* Quónam illæ leges abierunt, quæ theatra ſtuprandis moribus orientia, ſtatim deſtruebant?

Pompeius primus auctor manſuri theatri.

Cenſores anteà tollebant.

Et Scipio Naſica.

Tertullianus illuſtrior factus.

Antea ſubitariis gradibus & ſcena in tempus ſtructa ludos edi ſolitos. *Auſonius:*

Ædilis olim ſcenam tabulatam dabat
Subitò excitatam, nulla mole ſaxea.

Temperaria ſcena.

Si vetuſtiora repetas, ſtantem populum ſpectauiſſe. *Valerius ait*, S. C. cautum, nequis in vrbe, propiúſue paſſus mille, ſubſellia poſuiſſe, ſedénſue ludos ſpectare vellet. *Seßionem tamen adſtruere Liuius & Dionyſius videntur lib.* I. *ſub Tarquinio rege:* Loca diuiſa patribus

Sederunt Ro[l]. in Circo, at non theatro.

tribus equitibúſque, vbi ſpectacula ſibi quiſq. facerent, fori appellati. Spectauere furcis duodenos ab terra ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes. *Sed tantùm in Circo.*

Prætores, editores ludorũ.

Quoties P.R. ſederet. *Libri ſcripti,* Prætor ſederet. *Facile & verè emendes,* Prætores ederent. *Enimuerò editionem ludorum magiſtratibus incubuiſſe, præſertim Prætori, notum iis qui in veſtibulo verſantur antiquitatis. Facit huic parti illa reſponſio:* Nec proinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos *&c.*

Nulla cuiquam ciuium neceſſitate certandi. *Secutus ſum manuſcriptos. Vulgata ſcriptio tamen recta adaquè,* ſpectandi. *Vtrumq. enim factitatum ſub his comœdis principibus, vt viri illuſtres & ad certandum cogerentur & ad ſpectandum. Nec diſpliceat geminari,* neceſſitate ſpectandi aut certandi.

Abolitos paullatim patrios mores funditus euerti per accitam laſciuiam. *Libris meis abeſt τὸ,* euerti. *& omiſeris rectè. Scribi etiam poſſit,* & verti.

Specie orationum & carminum. *Ad Muſicum certamen referto.*

An iuſtitiam augurij, & decurias equitum. *Vitium: cui medendo impar ego.*

Non abhorruiſſe ſpectaculorum oblectamentis. *Farn.* oblectamenta. *verè.*

Equeſtres ludi, à quibus petiti.

A Thuriis, vult Tacitus: ab Etruſcis Liuius.

A Thuriis equorum certamina. *Atqui Liuius lib. I. etiam equos à Thuſcis deriuat.* Ludicrum fuit, equi pugiléſque, ex Etruria maximè acciti. *Et cùm equorum certamina antiquiſſima Romæ ſint, vix videntur ea petiiſſe tam longinquè. Magna Græcia certè & illa ora in qua Thurij, non tam pernota tunc Romanis. Quæ tamen frons mea à Tacito diſſentientis? Thurij vicini Tarentinis ab iiſque euerſi, vt Strabo narrat: quorum olim Sybaris opidum, celebre deliciis. Ab Auguſto colonia illuc deducta, Copiæ.*

Ludos

Ludos curatiùs editos. *Germana Cornelij vox, non, accuratiùs, ex libris.*

Ducentis iam annis à L. Mummij triumpho. *Et paullò pluribus. quoniam triumphauit de Achais & Corinthiis Mummius anno vrbis* DCVIII.

Qui primus id genus ſpectaculi in vrbe præbuerit. *Quod genus? gymnicóſne? inclinabam. ſed primus athletas dediſſe legitur in ædilitate Aemilius Scaurus, multis pòſt annis. Capio ergo ludos Græcos. Nam anteà noti tantùm Oſci & Latini. Cicero ad Marium lib.* VII. Non enim puto te Græcos aut Oſcos ludos deſideraſſe: præſertim cùm Oſcos vel in Senatu ſpectare poſſis, Græcos verò ita non ames vt nec ad villam tuam via Græca ire ſoleas. *Hos triplices ludos Tranquillus in Iulio intellegit, cap.* XXXIX. Ludos regionatim vrbe tota dedit, & quidem per omnium linguarum hiſtriones. *& Aug. cap.* XLIII. Ludos fecit nonnunquam vicatim, ac pluribus ſcenis, per omnium linguarum hiſtriones.

Athletas quis primus dederit.
Val. lib. II. cap. IIII.
Ludi Græci.
Ludi trilingues.

PAG. 264. Efflagitandi certamina Græca. *Certaminis vox ad gymnaſium ſpectare potius videtur, quàm ad ſcenam. Sed & in ſcena ipſa certamen quoddam victoriæ.*

Totius quinquennij. *Scripſimus, non,* potius.

Redditi quanquam ſcenæ Pantomimi certaminibus ſacris prohibebantur. *Certamina ſacra, ſiue* ἱερὺς ἀγῶνας, ὧν τὰ ἆθλα ἐν ϛεφάνῳ μόνῳ, *definit Pollux libro* III. *Tale hoc Neapolitanum, quod &* ἱερὸς ἀγὼν *à Strabone dicitur.*

Certamina ſacra.

Eloquentiæ primas partes nemo tulit. *Farneſiano abeſt,* partes. *rectè.*

Græci amictus quos per eos dies plerique inceſſerant. *Libri leuiter aberrant. Nam Farneſ.* Ciræ̈tiam iactam quo. *Vatic.* Græciam iactus ta quo. *Dixi aberrant. nam vera lectio hæc:* Græci etiam amictus, quîs

per eos dies p. inceſſerant. *vel*, quos p. e. d. p. ingeſſerant. *Græcanicum ſcilicet hoc certamen fuit, & ideo amiciebantur plerique ad morem Græcum, palliati crepidatique. Hæſi olim: ſed expediuit me planè Dio lib.* L X. *de hoc ipſo ſpectaculo, Neapoli.* ἐπεὶ ἔν γε τῇ νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη. τά τε γὰρ ἄλλα ἑλληνικῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνόντες οἱ διῃτᾶτο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. *id eſt:* Deinde & Neapoli planè priuatum ſe geſſit. Nam cùm in aliis, & ipſe & qui cum eo erant, Græcorum ritu vixerunt, tum etiam in Muſico ſpectaculo pallium & ſoleas induit, & in Gymnico agone veſtem purpuream & auream coronam accepit. *Et ſimile quod in Commodo tradit, quotiens theatrum ingrederetur ſolitum ſumere* χλαμύδα ὁλοπόρφυρον τὸν ἑλληνικὸν τρόπον, καὶ στέφανον ἔκ τε λίθων ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον. *Ex his facilè intellego reſtituóque Suetonij locum Domitiani cap.* I I I I. Certabant etiam & proſa oratione Græcè Latinéque, ac præter citharœdos chorocithariſtæ quoque & pſilocithariſtæ. In ſtadio verò curſu etiam virginum certamini præſedit crepidatus purpureáque amictus toga Græcanica, capite geſtans coronam auream. *Corrigo & diſtinguo:* & pſilocithariſtæ: in ſtadio verò curſu etiam virgines. Certamini præſedit *&c. Vera lectio, vera mens: Certaſſe præter citharœdos, etiam chorocithariſtas, & in ſtadio, certamine curſus, etiam virgines. At certamini toti quinquennali præſediſſe Domitianum ritu Græco purpurea toga, & corona ornatum. Dixit enim Togam: mallem chlamydem, vti idem ſcriptor Neronis cap.* X X V. *reditum in vrbem deſcribens habitu Græcanico:* in veſte purpurea diſtinctáque ſtellis aureis chlamyde. *vbi*, veſte, *gloſſematium puto, deleóque. Item Dio ſuprà, & Capitolinus in Pertinace:*

Græcis veſtibus vſi vulgò, per ludos Græcos.

Suetonij lectio & diſtinctio reſtituta.

tinace: Purpureáſque chlamydes Græcanicas.

Apud Simbriuina ſtagna, cui Sublaqueum nomen eſt, ictæ dapes. *Plinius lib.* III. Anio lacus tres amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaceo (*ita enim potius ſcrib. quia à lacu*) defert in Tiberim. *Addubito num vox Tacito deſit, legendúmque:* villa cui Sublaceum nomen. *Certè Neronis villa Sublacenſis Frontino de Aquaduct. cognita. Philoſtratus lib.* IIII. *De vita Apollonij ad hanc rem addit, calicem Neronis, quem iam ori admouerat, fulmine excuſſum.* Sublaceum. Villa Sublacenſis.

Conſuleret ſibi & turbis. *Vel,* ſibi & vrbi.

Quia fontem aquæ Martiæ nando inceſſerat. *Vera lectio. fruſtrà turbant libri, qui partim,* aquæ marginæ, *partim,* morgio, *referunt.*

Videbaturque potus ſacros & cærimoniam loci corpore toto polluiſſe. *Imò,* corpore loto. *Fontes & capita aquarum priſcis ſacra: in iiſque natare nefas. Plinius lib.* IIX. *de Clitumno:* Pons terminus ſacri profaníque: in ſuperiori parte nauigare tantum, infrà etiam natare conceſſum. *Imò in quibuſdã aquis nauigare etiam vetitum. Idem libro eodem, de lacu Vadimonis:* Nulla in hoc nauis (ſacer enim eſt) ſed innatant inſulæ *&c. Seneca epiſt.* XLI. *de his cærimoniis:* Magnorum fluminum capita veneramur; ſubita ex abdito vaſti amnis eruptio aras habet: coluntur aquarum calentium fontes, & ſtagna quædam vel opacitas vel immenſa altitudo ſacrauit. Fontes fluminum ſacri. Inque iis natare nefas. Sicut in quibuſdam lacibus.

PAG. 265. Alterum impetu captum. *Vox addita auctore Vatic.*

PAG. 266. Pars Armeniæ vt cuique finitima, pars *Nipolique & Ariſtobolo atque Antiocho parere iuſſæ ſunt. *Latet in corruptione nomen alicuius re-*

gis. Fortè, Thraſcypolique. *qui dynaſta alibi in finitimis Armeniæ locis.*

Puteoli, quando deducta.

Vetus opidum Puteoli ius coloniæ & cognomentum à Nerone adipiſcuntur. *Puteoli, ais, adipiſcuntur ius coloniæ? Ego verò aduocationem peto, vt deliberem. Nónne enim iampridem id opidum eo iure? Liquet ex Liuio, Velleióque, qui coloniam Puteolos deductam volunt anno vrbis* D L X. *P. Scipione Africano* I I. *Ti. Sempronio Coſ. Sed & lapides teſtantur hodie*, A B. COLONIA. DEDVCTA. ANNO. XC. *&*, AEDILIS. COLON. PVTEOLANORVM. *&* GENIO. COLONIAE. PVTEOLANORVM. *An colonis eorúmque poſteris intermortuis, colonia eſſe deſiit? an tempore interiecto tranſiit ad municipale ius? Ciceronis certè æuo municipium fuit, non colonia. Oratione pro M. Cælio:* Nam quod eſt obiectum municipibus adoleſcentem non eſſe probatum ſuis, nemini vnquam præſenti Puteolani maiorem honorem habuerunt *&c. Concutit me tamen iterum Frontinus in Catalogo coloniarum, cuius verba è manuſcripto*: Puteoli, colonia Auguſta. Auguſtus deduxit. ex vno latere iter populo debetur ped. X X X. Ager eius in iugeribus veteranis & Tribunis legionariis eſt adſignatus. *Colonia ergo adhuc recenti æuo. Recreat Agellius lib.* X V I. *cap.* X I I I. *qui oſtendit ſæpe commutari ſolere colonias in municipia, & contrà. Niſi tamen Cornelij verbis ea vis, vt velit vniuerſum opidum incoláſque (plures autem inquilini eius loci, ob commercia & mare) præter eos qui reſtabant ex colonis Auguſtæis, colonico iure donatos. Alterum horum niſi ſit, tu videris: mea in his ſalebris hæret nauis.*

Nodus in ea re quem implicat Tacitus.

Coloniæ in municipia, & contrà mutāt.

Neque coniugiis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti. *Milites itaque olim ſine vxore, vt apparet. nec ritu, ſed lege id vetitum ait Dio lib.* L X. τοῖς στρατευομένοις

Milites ſine coniugibus.

μένοις ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. id eſt: Militibus quoniam ex legibus vxorem habere non poterant, iura indulſit maritorum. *Reſoluiſſe hoc ius Seuerus Imp. videtur, ſi rectè capio Herodianum lib.* III. *τοῖς στρατιώταις, inquit, πολλὰ συνεχώρησε, ἃ μὴ πρότερον εἶχον. καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε, γυναιξί τε συνοικεῖν. Certè enim de coniugio legitimo capiendum videtur. quia contubernij militibus, opinor, ſemper ius. A Iunone arcebant eos, non à Venere Romanæ leges. Teſtis Liuius lib.* XLIII. *qui quattuor millia hominum à Senatu petiſſe opidum vbi habitarent, ait: qui nati in Hiſpaniis ex militibus Romanis, & mulieribus Hiſpanis cum quibus nullum conubij ius. Imò peregrini milites, id eſt, non ciues, non amicas modò habuiſſe videntur ſed vxores. niſi me inducunt fruſtrà tabulæ Veſpaſiani & Domitiani æuo: quibus inſculptum* ciuitatem datam militibus è claſſe Rauennate, & cohortis III. Alpinorum, itémque conubium cum vxoribus quas tunc habuiſſent cùm eſt ciuitas iis data, aut quas poſteà duxiſſent. *Tamen pugnat in eam ſententiam Tertullianus, qui ſuo etiam æuo cælibes fuiſſe milites oſtendit. Aeuum autem eius, ſub Seueri. Ait in Exhortatione ad Caſtitatem:* Scilicet ſolis maritorum domibus bene eſt? Perierunt cælibum familiæ, ſpadonum, militum, aut peregrinantium ſine vxoribus? Non enim & nos milites ſumus? *Seueri ergo permiſſus aut ad Prætorianos tantùm pertinuit: aut verba artè capienda, vt tantùm permiſerit συνοικεῖν γυναιξὶ, cohabitare feminis, ſub eodem tecto agere: & contubernales habere, non legitimas vxores.*

Ideò iura maritorum iis tribuit Claudius.

Seuerus tamen admiſit eos ad nuptias.

Contubernij ius ſemper militi, in prouinciis.

Ambiguus intellectus verborum Herodiani.

Non enim, vt olim, vniuerſæ legiones deducebantur. *Exprimit deductionem veterem Hyginus:* Multis legionibus contigit bellum feliciter tranſigere, & ad laborioſam agriculturæ requiem primo tyrocinij

Ratio deducendi colonias.

gradu peruenire. Nam cum ſignis & aquila & primis ordinibus ac tribunis deducebantur.

De appellationibus quid olim.
Et antiquitùs infrequentes.
A Prætore ad Prætorem appellatum.
Item ad Tribunos.

PAG. 267. Vt qui à priuatis iudicibus ad Senatum prouocauiſſent, eiuſdem pecuniæ periculum facerent, cuius ij qui principem appellauêre. *Lucis cauſſa, rem appellationum à capite deducam ad hoc æuum. Olim in populi libertate, non frequens appellationum vſus: non certè in cauſſa ciuili: (nam prouocationem ad populum, in re maiori criminúmque, frequentem ſcimus.) vſus tamen. A Prætore enim appellatum reperio, aliâs ad collegam eius, aliâs ad Tribunos. Ad collegam, Cicero vno loco ſed claro, in Verrem, de Prætura vrbana:* L. Piſo, *inquit,* multos codices impleuit earum rerum quibus ita interceſſit, quòd iſte aliter atque vt edixerat, decreuiſſet. quod vos oblîtos eſſe non arbitror, quæ multitudo, qui ordo ad Piſonis ſellam iſto Prætore ſolitus ſit conuenire. quem iſte collegam niſi habuiſſet, obrutus in foro lapidibus eſſet. *Aſconiúſque ibi:* Intercedere, vt vides, etiam Prætor Prætori ſolet, vt Piſo Verri, appellatione cauſſæ ad collegam facta. *Ad Tribunos appellatum, docet idem Cicero pro P. Quinctio:* Appellantur Tribuni, à quibus cùm eſſet certum auxilium petitum &c. *Clarius infrà:* Cuius procurator à Prætore Tribunos appellare auſus ſit. *Hæc olim: nec appellatum reperio ad Senatum. At Auguſtus imperium adeptus,* Appellationes quotannis vrbanorum quidem litigatorum *Prætori delegauit vrbano: at prouincialium, conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotiis præpoſuiſſet, *ait Suetonius cap.* XXXIII. *Quem ita intellego, vt appellationes à minoribus magiſtratibus iudicibúſue, Romæ ad Prætorem fierent, in cauſſis dumtaxat ciuilibus: è prouinciis, ad conſulares. Nam quin Auguſtus ipſe, firmandæ dominationi, & iure poteſtatis Tribuniciæ, grauio-*

*Timidè ambigo, nû ſcrib. in Tranquillo; Præf. delegauit vrbis.
Auguſti ſcitû in appellando.

grauiorum rerum appellationes ſibi ſeruarit: ambigendum vix puto è Dionis verbis lib. LII. *Vbi Mæcenas ad Auguſtum:* δίκαζε δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα καὶ τὰ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ τε πολιάρχου καὶ τοῦ ὑποτιμητοῦ, καὶ τῶν ἐπάρχων, τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπισκοποῦντος καὶ τοῦ νυκτοφυλακοῦντος ἀφικνῆται. *etſi quædam ibi miſcet, magis ex ritu ſui æui Dio, quam Auguſti. Certè à Senatu ad Principem appellatum Tiberij imperio; vti exempla in noſtro ſcriptore. vt lib.* IV. iíſque inſtantibus ad Imperatorem prouocauit: *& alibi. poſt eum Caius* magiſtratibus liberam iuriſdictionem permiſit, *ait Suetonius cap.* XVI. *id eſt, ſine appellatione plenam priſcámque: ſed id non diuturnum fuit, non magis quàm permiſſa ab eo comitiorum libertas. Dio mihi auctor lib.* LVIII. *ſub Caio receptum, vt iudicia quædam Senatus tractaret, ita tamen vt ab eo Princeps appellaretur. Sed appellatio Principis, vt apparet, non ſine pœna fuit. pœna, dico, in eos qui temerè appellaſſent. Quo exemplo nunc Nero auctum honorem Senatus it; ſtatuitque vt eâdem pœna, qui illum temerè à priuatis iudicibus appellaſſent, tenerentur, quâ qui Principem. Sententiam hanc ſatis capio: confirmationem quæro & exempla. Nihil enim præ manu mihi quod iſtuc faciat, niſi fortè quæ de pœna præiudiciali eorum qui à Præfecto vrbis appellaſſent, Symmachus ſcribit lib.* X. *duobus locis. Quem tu cupide lector vide. Mihi à latere tragulam inijcit Tranquillus, qui hanc ipſam rem tangens, cap.* XVII. *nihil eorum quæ Tacitus; ſed hoc tantum dicit,* Cautum vt omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent. *Hæret id ſpiculum, & non euello.*

Cauſſas pleraſque ſibi ſeruauit.

Ad Principem à Senatu appellatum ſub Tiberio.

Caius aliquid mutauit: ſed id vanum fuit.

Iterumque ad Principem appellatum.

Pœna temerè appellantium.

Præiudicialis pœna.

Suetonij diſſenſus à Tacito: & res cogitanti intricata.

Repetundarũ damnatur, atque Italia exigitur, ne grauiore pœna afficeretur, Vibij Criſpi fratris fauore enixus. *An ergo in crimine repetundarũ pœna grauior, quàm relegatio? Attentè legas. quia nec relegatio quidem.*

Quæ pœna in crimine Repetundis.

Olim Exſilium & Æſtimatio.

Olim ſanè exſilium fuit, & æſtimatio, vti Aſconius notat in Verrem, & Cicero ſubindicat non ſemel: ſed ſecuta lex Iulia immutauit. Ex ea pœnam fuiſſe adfirmo, Amiſſionem ordinis, & Aeſtimationem: nihil vltrà. id eſt, qui damnatus eo crimine eſſet, Senatu moueretur, & iudices acciperet ad æſtimandam litem. Haurio ex Tacito infrà, Exin à Coſſutio Capitone, qui nuper Senatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui reciperauerat. *Is autem repetundarum lege damnatus, lib.* XIII. *Et* I. *Hiſtoriar.* Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo ſenatorius locus, qui repetundarum criminibus ſub Claudio aut Nerone ceciderant. *Apertius ex Plinio lib.* II. *epiſtolar. vbi Marius Priſcus, accuſantibus Afris, ſponte Senatu abiit, & iudices petiit, omiſſa defenſione: ſcilicet quaſi ea ratione ſatisfactum legi. & lib.* IIII. *cùm Baſſum Bæbius Macer lege repetundarum teneri cenſuiſſet; mitigans Cæpio, ſalua dignitate iudices dandos pronunciauit. id eſt, vti in Senatu remaneret, facta ſaltem æſtimatione. Vide epiſtolas ipſas, & volens fauebis ſententiæ huic. Ab hac re Suetonianis verbis lumen, Othonis cap.* II. Tantum potentia, *inquit,* valuit, vt damnatum repetundis conſularem virum, priuſquàm planè reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitarit in Senatum ad agendas gratias introducere. *Motus enim ille quicumque Senatu erat: ſed Otho quaſi plenè reſtitutum in Senatum introduxit. Hæc ergo ordinaria pœna: ſed grauius & plerumque extra ordinem in id crimen animaduerſum, pro delicti modo. Atque ea Macri mens l.* VII. *Ad leg. Iul. repet.* Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur. & plerumque vel exſilio, vel etiam durius, prout admiſerint. quid enim ſi ob hominem necandum pecuniam acceperint? vel interfecerint innocentem? *&c. Eadémque ratione Plinius ſcripſit,* exceſſiſſe Priſcum immanitate & ſæuitia crimina,

Sub Principibus Amiſſio ordinis, & Æſtimatio.

Suetonius explicatus.

Extra ordinem etiam pœna inflicta in hoc crimine.

Iuriſc. Macer illuſtratus.

crimina, quibus dari iudices poſſent, cùm ob innocentes condemnandos, interficiendos etiam pecunias accepiſſet. *lib.* II. *epiſt.* XI. *Nec aliter capies, quòd hic Vibius relegatus eſt: exſilij etiam pœnam meritus, niſi frater interceſſiſſet. ſicut & lib.* III. *Annal.* C. *Silano proconſuli Aſiæ repetundarum damnato, aqua atque igni interdictum, ob inſignem ſcilicet ſæuitiam.*

Auitus legatus, vt memoraui. *Atqui A. Didium eum vocauit lib.* XII. *& Didium Gallum in Agricolæ vita. Vt ambigere poſſis num reſcribend.* A. Didius. *Plura tamen cognomina habere potuit, more ſui ſæcli.* A. Didius.

Modicis excurſibus ſiluas populatus. *Emendo,* Siluras populatus. *cum ea enim Britanniæ gente tunc maximè bellum. Conſule Tacitum lib.* XII. Silures populi reſtituti Tacito.

Supremis teſtamenti verbis. *Gloſſematium eſt τὸ,* verbis. *& ſtatim*, ſubiecturum ei prouinciam fuiſſe, *lego: capióque Britanniam ipſam, quæ nondum perdomita.*

Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris conſulere deos fas habent. *De hac Britannis, Gallis, Germanis, communi immanitate, dicam ad libellum De moribus Germaniæ.* Britannorum crudelitas.

PAG. 268. Longa opulentia clarus. *Scribo,* longè. *vt ſit, longè notum clarúmque fuiſſe, propter opes. Iceni autem, in libris ſcriptis, Tigeni ſunt.* Longè clarus.

Boodicia. *Dioni,* Βουδοῦικα *eſt: Tacito infrà,* Boudicea; *in vita Agricolæ,* Voadica, *ſcriptum.*

Seruitio aſſuefacti. *Scripta veráque lectio,* ſeruitio facti.

Templum Diuo Claudio conſtitutum, quaſi ara æternæ dominationis aſpiciebatur. *De eo Seneca in Menippæa:* Parum eſt quod templum in Britannia habet, quod nunc (*lego,* hunc) barbari colunt & vt Templū Claudij.

 deum

Coniectura in Taciro.

deum orant. *Quod in Tacito eſt*, ara dominationis, *libenter ſcripſerim*, arra. *quaſi id templum pignus & arrabo æternæ ſeruitutis.*

Sacerdotes Claudiani.

Dilectique ſacerdotes, ſpecie religionis, omnes fortunas effundebant. *Legebantur enim Pontifices Flamineſque Claudio, ex prouincialibus ipſis: quibus in ſacra victimáſque eius diui multi faciendi ſumptus. Vide Arriani verba, quæ adduxi lib.* I.

Prodigia ante euerſam coloniam.

Externoſque fremitus in curia eorum auditos, conſonuiſſe vlulatibus theatrum, viſamq. ſpeciem in æſtuario, notam eſſe ſubuerſæ coloniæ. *Prodigia eadem recenſet Dio:* ἐκ τε τοῦ βουλευτηρίου θρῦς νυκτὸς βαρβαρικὸς μετὰ γέλωτος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου θόρυβος μετ᾽ οἰμωγῆς ἐξηκούετο, οἰκίαι τέ τινες ἐν τῷ Ταμέσᾳ ποταμῷ ἔφυδροι ἑωρῶντο, *ordine etiam eodem. Ex quo in Tacito facilè adducor vt emendem*, viſámque ædium ſpeciem in æſtuario. *Deeſſe enim vocem, clarum: quæ probabiliter admodum, me iudice, reſtituta è Dione.*

Vox reſtituta, aut ſubſtituta.

Notam eſſe ſubuerſæ coloniæ. *Imò*, ſubuertendæ.

Petilius Cerialis.

P A G. 269. Pæto Ceriali. *Scribe*, Petilio. *ita enim ſtatim dicitur: éſtque ille qui bellum Germanicum ſub Veſpaſiano adminiſtrauit.*

Londinium nobiliſſima vrbs: & vitali Genio cōdita.

Londinium copia negotiatorum & commeatu maximè celebre. *Etiam hodie. eóque nomine princeps Britanniæ vrbs. Commeatum propriè accipit, vti Suetonius, Neronis cap.* X X. Alexandrini qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant. *Ammianus lib.* XXVII. *de hac vrbe*: Londinium vetus opidum, quod Auguſtam poſteritas appellauit.

Tacitus correctus.

Quod vberrimum ſpoliant, & deferentes intutum. *Repone lectionem ſcriptam*, & defendentibus intutum, *quæ in prima recenſione, mea culpa me fugit. Barbari,*

bari, inquit, ſpoliant quidquid extra munitiones obuium, & quæ loca defenſoribus parum tuta. Sequentia, per me, manent in mendo.

Septuaginta millia ciuium & ſociorum. *At Dio in pleraque hac hiſtoria Taciti velut interpres, periiſſe ait μυριάδας ὀκτὼ τῶν τε ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν. vt hîc* LXXX. *fortaſſe verior ſcriptura ſit.* Numerus viciatus.

Tanquam reddituri ſupplicium. *Potius*, redditurìs.

PAG. 270. Ne ſtrepitum quidem & clamorem tot millium. *Fuiſſe enim in acie hoſtili δώδεκα μυριάδας, id eſt, centum viginti millia hominum, Dio adnotauit. Noſter omiſit, vt pleraque alia in hac narratione: non incuria aut culpa ſua, ſed, quod facilè odorêre, librariorum exſcriptorúmue; qui hos libros peſſimè admutilarunt.* Copiæ Britannorum.

Spernerent ſonoras Barbarorum. *Vat.* ſonores. *atque ita ſcripſiſſe Tacitum pertendo. Alibi:* ſonorem alterius prœlij non audirent. Sonor.

Velut cuneis erupit. *Vat.* cuneo.

PAG. 271. Boudicea vitam veneno finiuit. *Dio, morbo.* ἀποθανούσης, *ait,* ἐν τούτῳ τῆς Βουδουίκης νόσῳ.

Nullum prœlio finem exſpectarent. *Ακύρως. legerim*, bello. *aut certè*, prœliorum.

PAG. 272. Vicio Rufino. *Vett.* Vincio.

Antonium Primum. *Illum qui poſteà acerrima fax Veſpaſiano ad ciuile bellum: cuius multa in Hiſtoriar. libris mentio.* Antonius Primus.

Fabianus tabulas iis quos nominaui, & aliis minus illuſtribus obſignat. *Manuduxit me ad veram hanc lectionem Vaticanus, qui* Tabulaſiis, *refert. Reliqui omnes*, Tabulariis. *Quantillus error, quantas tenebras? Nam Ic^ti noſtri miſerè torquentur in Tabulariis iſtis eruendis. Alciatus eos putat, quos nunc Tabelliones vocamus:* Tabularum obſignatio in teſtamento.

contrà

contrà Ferretu obſignatores & ſcriptores teſtamenti. Vertranius poſtremò, tanquam cornicum oculos, reſcribendum cenſet: Fabianus tabularius iis.

Legis Corneliç de falſo pœna duplex. Ordinaria. Extraordinaria.

Lege Cornelia damnantur. *Id eſt, ordine Senatorio mouentur. Nam quamuis legis Corneliæ ordinaria pœna Deportatio ſit, & bonorum publicatio: tamen in honeſtioribus ſubmotio etiam ordinis admiſſa eſt. Tacitus lib. II. Hiſtor.* Primus Antonius legibus nocens & tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala ſenatorium ordinem reciperauerat. *Paullus lib. V. Sentent.* Hi qui falſum vel alia teſtimonia dixerũt, aut in exſilium aguntur, aut in̄ inſulam relegantur, aut curia ſubmouentur.

Prætor qui de falſo cognoſcit.

Quòd reos ne apud Præfectum vrbis arguerentur, ad prætorem detuliſſet. *Quem Prætorem? vrbanúmne? Non opinor. nec enim eius in crimine cognitio. Olim ſanè proprius peculiariſque Prætor, qui conſtitutis Quæſtionibus perpetuis cognoſceret de Falſo. Eum hic intellegi credo. Etſi enim pleraque iudicia in Senatu aut apud Præf. vrbis, & Prætorum poteſtas imminuta: manſit tamen, opinor, veteris ritus imago quadam & vmbra. quam Ponticus hic pro re amplexus, non ſine ſua fraude. At Præfectum vrbis omnia crimina omnino ſibi vindicaſſe ab Vlpiano traditum eſt, l. I. De off. Præf. vrbis. non quidem ab Auguſto, (falluntur qui id cenſent; & Auguſtus ius tantum ei dedit in ſeruos, & quod ciuium audacia turbidum niſi vim metuat) ſed creſcente paullatim, conceſſu Principum vt ſolet, noua poteſtate.*

Præfecti vrbis lata poteſtas.

Calumniæ pœna.

Perinde pœna teneretur, ac ſi publico calumniæ iudicio notatus. *Eum qui præuaricatus ſit, quiue præuaricatorem emerit, fecerit: punit hoc Sc. calumniæ pœna. Ea eſt Talio, & infamia, vti colligas ex l. pænult. & l. IIII. De præuaricat.*

Negata

Negata libertate, cui pretium pepigerat. *Moribus receptum, vti ſeruus interdum cum domino quaſi paciſceretur in certum pretium: quod ſi exſoluiſſet, liber eſſet. Id pretium è peculio ſerui, vel aduenticio lucro. Seneca in Epiſtolis:* Mancipia quoque conditionis extremæ & in his ſordibus nata omni modo exuere conantur ſeruitutem; peculium ſuum, quod comparauerunt ventre fraudato, pro capite numerant. *Virgilius eò reſpiciens:* Serui pactio cum domino de libertate. Redimebant ſe ſuo peculio.

Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi.

Et vetus ſane ille mos, cuius veſtigia plura in Plauto. vt Aſinaria, Strobilus reperto theſauro, Plautinis aliquot locis lux.

Quin ego illi inueniſſe me hanc prædam dico, atque eloquor?
Igitur orabo vt manu me mittat, ibo atq. eloquar.

Gripus ſeruus, Rudente:

——ad herum veniam doctè atque aſtutè,
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, vt ſim liber.

Et in hanc ſententiam ſcripſit Hermogenianus aduerſus dominum conſiſtere ſeruis licere, ſiqui ſuis nummis redemptos ſe, & non manumiſſos contra placiti fidem adſeuerent. *l.* L I I I. *De iudiciis. Item Vlpianus,* Qui ſe dicit ſuis nummis redemptum, ſi hoc probauerit, exinde liber erit ex quo redemptus eſt. *Interdum verò imaginaria quædam emptio, interpoſita perſona tertia, adhibebatur. de qua l.* I I I I. *De Manumiſſion. Quòd ſi dominus non ſeruaret fidem, querela ſeruo Romæ apud Præf. vrbi, apud Præſidem in prouinciis ex conſtitutione Diuorum fratrum fuit. l.* V. *De Manumiſſion.* Idem Iuriſconſultorum. Pactio interpoſita perſona alia.

Cùm veteri ex more familiam omnem, quæ ſub eodem tecto manſitauerat, ad ſupplicium agi oporteret. *Bene, veteri ex more. Nam etiam libera rep. id obtinuit, ex epiſtola Seruij Sulpicij de cæde Marcelli:* Ego Olim domino cæſo, omnes ſerui animaduerſi.

tamen

tamen ad tabernaculum eius perrexi: inuêni duos libertos & pauculos ſeruos. reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. *Hunc priſcæ ſeueritatis ritum firmauit poſteà* Sc. *Silanianum ſub Auguſto, itémque nunc Neronianum: de quibus Cuiacium vide Obſeruat. lib.* I. *cap.* XVIII. *& lib.* X. *cap.* XXXIII. *Addo ne feminas quidem immunes excipuáſque fuiſſe: ſuaſus Taciti infrà verbis,* Numerum, ætatem, aut ſexum miſerantium. *item reſcripto Hadriani l.* 1. *De* Sc. *Silaniano.*

Sc. Silanianū.

Etiam ad feminas pertinuit.

Senatuſque, in quo ipſo erant ſtudia. *Expeditior ſententia,* Senatúque in ipſo.

PAG. 273. Quia de paterna pecunia tranſegerat, aut auitum mancipium detrahebatur. *Abite ſiniſtræ manus: nihil mutandum.* εἰρωνικῶς *iſta &* ἐξ ἀντιστάσεως *capienda ſunt.*

Num excubias tranſiret. *Nocturnas ergo ad limen excubias ſeruorum habuerunt domini potentiores.*

Noctu excubię ſeruorum ad cubiculum.

PAG. 274. Accuſatum ab eo Statilium Taurum. *Suprà lib.* XII.

Præbitumque oleum equiti ac Senatui, Græca facilitate. *Si oleum populo tantum præbitum, nihil nouum aut Græcanicum: præbuit ante P. Scipio, quem Aedilem dediſſe congium olei in vicos ſingulos Liuio credo lib.* XXV. *Dedit & C. Cæſar poſt victoriam Africanam.* τὸν τε δῆμον, *inquit Dio,* λαμπρῶς εἱστίασε, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου καὶ ἔλαιον προσέδωκεν. *Etiam M. Agrippa in Aedilitate oleum & ſalem, vt auctor idem Dio* XLIX. *Sed nemo eorum ad gymnaſium, quod hîc Nero. Plinius:* Vſum olei ad luxuriam vertêre Græci, in gymnaſiis publicando. *Adde Sueton. cap.* XII.

Oleum in congiario datum.

Nero primus ad gymnaſia dedit.

Quem licenter egiſſe in Tribunatu memoraui. *Libro* XIII.

PAG.

PAG. 275. Interceſſione Tribunicia morti eximeretur. *Interceßione ipſius Cæſaris.*

Cenſuitque Iunius Marullus conſul deſignatus. *Inter ſuffectos non dubiè Conſules. Sed in hunc ipſum annum, Annæum Senecam & Trebellium Maximum coſſ. referunt viri docti in opere Faſtorum: & loca ſunt, quæ annuunt. Auſonius tamen in Panegyrico, Senecæ conſulatum apertè detrahit:* Diues Seneca, nec tamen cōſul, arguetur rectiùs quàm prædicabitur non erudiiſſe indolem Neronis, ſed armaſſe ſæuitiam. *nec vſquã tribuit noſter.* Annæus Seneca an, & quando conſul.

Carnificem & laqueum pridem abolita. *Reſpondent illi decreto,* more maiorum necandum. *Ex quo clarè diſcis, quid punire Tacito, more maiorum.* Suppliciũ moris maiorum.

Silentium aliorum rupit. *Vett.* ſeruitium. *At velim conſideres ſatin' ſana hæc tota narratio ſit. Anteà prædixit,* Tum primùm reuocata ea lex credebatur, quæ haut perinde exitium Antiſtio, quàm Imperatori gloriam quæſiuit, vt condemnatus à Senatu, interceſſione Tribunicia morti eximeretur. *Quid? condemnatúſne Antiſtius à Senatu? Contrà video. in inſulam ſeponitur. Idem interceßione Cæſaris morti eximitur? Falſum. nec quidquam in tota re quod Neroni clementiæ gloriam: ſæuitiæ potius inuidiam parere poßit. Ego ſanè æſtuo: nec cuneum reperio huic nodo.* Non plena nec conſequa Taciti narratio.

PAG. 277. Fabricius Veiento. *Puto illum eſſe, qui A. Fabricius Dioni dicitur: quique Prætor, canes Circenſibus ad currus adiunxit pro equis.* Fabricius Veiento, canes ad currum.

Multa probroſa in patres & ſacerdotes compoſuiſſet, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat. *Noto fuiſſe morem, vti in teſtamentis conuicia quædam & probra liberius ſcriberent: quæ ante Auguſtum inobſeruata & permiſſa. Scilicet quia ſupremis illis tabulis & voci, danda videbatur aliqua libertas. Frenum iniicere Se-* Licentia in teſtamentis.

natus

Suetonij lectio firmata & explicata.

natus voluerat; ſed ille idem princeps, vt Suetonius ait, de inhibenda teſtamentorum licentia ne Senatus quidquam conſtitueret, interceſſit. *Ea enim germana lectio, germana mens eius loci: non vt vir doctus ſubſtituit,* ſcommatorum. *Exempla in Tacito paßim, de iis qui ſupremis tabulis multa atrocia in Macronem, in Tiberium, alióſque potentes compoſuerint. Hoc exemplo ergo maledicentiæ ſuæ cauens Veiento, inſcripſit opicos & oſcos eos libros, Codicillos.*

Sofonius Tigellinus.

Sofonium Tigellinum veterem impudicitiam atque infamiam in eo ſecutus. *Tigellinum libri appellant, & Græci, quibus ſemper τιγελλῖνος. Sophronium corruptè epitoma Dionis: Ofonium Tacit. 1. hiſtor. Quod ait de vetere infamia, intellegit credo ſtuprum eius cum Agrippina matre Neronis: qua cauſſa à Caio in exſilium pulſus. Dio, ἐν τύτοις ἣ τότε φεύγουσι, καὶ ὁ τιγελλῖνος ὁ Σωφόνιος ὡς καὶ Ἀγριππίνην μεμοιχευκὼς ἐξέπεσεν.*

Coniecturæ parum ſtabiles

Ac quæ illi pro cognatis moribus fuere. *Non diſplicet Farneſiana ſcriptura,* Atque illi procognitis moribus fuêre. *id eſt, præſcitum anteà, qui mores vtriuſque. Vatic. refert,* progenitis moribus. *tentabam,* pro gentis maioribus. *quaſi commendatione vitiorum pro natalibus vſus. Humilitatem quidem generis eius notat idem Tacitus 1. Hiſtoriar.* Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœda pueritia. *Fortè & ſic leg.* vt qui illi pro geminis moribus faueret. *Geminum, ſimile. Emeritus ergo Tigellinus fauorem Neronis ſimilitudine morum vitiorúmque.*

Tigellinus vili domo.

Ex intimis libidinibus adſumptus. *Vatic.* in intimis. *eſſet. ad intimas libidines electus.*

Carmina crebrius factitare. *Tragœdiáſne, quæ eius nomine feruntur? Non opinor, & alibi videro.*

PAG. 277. Atauus tuus Auguſtus. *Imò,* abauus.

Quomodo in militia aut via feſſus adminiculum ora-

lum orarem. *Intellegit Optiones, qui adiutores Centurionibus dati. Feſtum corrigo*, Optio qui nunc dicitur, anteà appellabatur accenſus. Is adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permiſſum eſt optare, & nomen ex facto ſortitus eſt. *legóque*, à Tribuno; militémque ex eo tempore. Optiones, adminicula Centurionum. Correctus Feſtus.

PAG. 278. Poſſumus ſeniores amici quiete reſpondere. *Non vſquequaque placet. Vatic.* quietem, *præfert. Fortean*, poſſumus ſeniores amici quietem iure ſpondere. *Fuit cùm inculcatam vocem è ſequenti linea putarem, legerémque reiecta*, poſcimus ſeniores amici quietem. *Vertranio placet*, Poſſimus ſeniores animum quieti per te ſpondere.

Auus meus Auguſtus. *vt ſuprà*, abauus.

Niſi fortè aut te Vitellio ter cõſuli, aut me Claudio præponis. *Siquid video, aut negatione inſita ſcribend.* non præponis: *aut mutandum in* poſtponis. *Certè & Nero iudicio ante Claudium; & Seneca omni re ante Vitellium.* Negatio repoſita, è ſenſu.

Quantum Voluſio longa parcimonia. *Dixi ſuprà: addo hoc nomen in Vatic. conſtanter ſemper ſcribi*, Voluſino. Diuitiæ Voluſij.

Factus natura. *Libri ita. Vulgò*, facetus.

PAG. 279. Nec minus ſuſpectos Aſiæ populos. *Scribo*, ſuſpenſos.

PAG. 280. Otium, ſuffugium. *Suſpecta.*

Cœranum Græci, Muſonium Thuſci generis. *Cœranus mihi irrepertus. Muſonius notior, qui Vulſiniis in Etruria natus*, equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ & placita Stoicorum æmulatus eſt, *ait noſter lib.* III. *Hiſtor. Nomina illi, C. Muſonius Rufus, vti ex Tacito & Plinio colliges lib.* III. *epiſtolar. Superuixit ad imperium* Muſonius philoſophus.

In morte eius Suidæ iteratus error.

Veſpaſiani: vt iure culpes Suidam, interfectum eum à Nerone, bis adfirmantem. Vide eum in voce, μυσώνιος, *&* κορνοῦτος. *Melius veriúſq. Philoſtratus lib.* VII. *qui Muſonium Tyrrhenum in Gyaram inſulam proiectum à Nerone ſcripſit. Vnde rediit, cùm ille abiiſſet.*

Caput interfecti relatum, cuius aſpectu ipſa principis verba referam. *Non ergo idem hic ille Plautus, cuius necem Suetonius rettulit cap.* XXXV. *Non herclè idem. multa obſtant. Primùm ille inter pueros, aut certè ætate inferior quàm Nero (ſtupro enim ante mortem illi cognitus.) At iſte grandior. Ille Romæ fuiſſe debuit, cùm cæſus eſt: in Aſia iſte. Ille viua Agrippina; hic mortua pridem interfectus. Itaque illum cum libris aliquot verius eſt, A. Plautium vocari: filium fortaſſe eius qui de Britannis triumphauit. Cum noſtro iſto ſi confundis (quod faciunt plures:) quomodo vel hac parte Tacitum cum Suetonio iunges, qui diuerſiſſima Neronis verba depromunt? Dio an de hoc Plauto locutus ſit neſcio,* τόν γε οὖν πλοῦτον *(ſcribo,* πλαῦτον*)* ἀποκτείνας, ἔπειτα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν οἱ ἰδὼν, Οὐκ ᾔδειν, ἔφη, ὅτι μεγάλην ῥῖνα εἶχεν. *Nam & ea verba diuerſa ab iſtis. Quis tamen neget, quin & hæc potuerit adiungere?*

Rubellius Plautus diſcretus ab illo de quo Suetonius.

Ei rei argumenta pluria.

A. Plautius.

PAG. 281. Ex quibus vna. *Nomen liberrimæ ancillæ, Pythias, ex Dione.*

Ciuilis diſſidij ſpecie. *Id eſt, diuortij.*

His haud quaquam Nero pœnitentia flagitij. *Mutila, fracta: & in quibus reſtituendis, ſine libris fruſtrà allaborem. In eâdem noxa, ſequentia.*

Octauiæ imagines geſtant humeris, ſpargunt floribus. *Sparſio illa florum recepta in eos, quos honore honeſtos volebant, quóſque beniuolentia proſequebantur. Liuius lib.* XXXIII. Omnes tendere ad Imperatorem Romanum, vt ruente turba in vnum, adire, contingere de-

Spargere flores in aliquem honoris.

gere dextram cupientium, coronas lemniſcóſque iacientium, haud procul periculo fuerit. *Capitolinus in M. Antonino:* In Saliatu omen accepit imperij, coronis omnibus in puluinar ex more iacentibus, aliæ aliis locis hæſerunt, huius velut manu capiti Martis aptata eſt. *vbi rectè ſcripſeris*, coronas, *&*, iacientibus. *Herodianus lib. 1. de Commodi aduentu in vrbem :* τοιοῦτον δὲ θεασάμενοι τὸν βασιλέα οἱ ῥωμαῖοι εὐφημίαις τε παντοδαπαῖς καὶ στεφάνων καὶ ἀνθέων βολαῖς ὑπεδέχοντο. *Virgil.* Aut iacere coronas. Capitolinus emendatus.

Purpureos ſpargam flores, animámque nepotis
His ſaltem accumulem donis.

At ſi deſperent Neronis vxorem fore Octauiam. *Si integra, lego:* An ſi deſperent. *interrogandi nota.*

PAG. 282. Inſulaque Pandataria Octauiam claudit. *Quid ergo in mentem illi poëtæ ignobili venit (non enim Senecæ: cùm certis argumentis poſt mortem eius ſcripta ea Tragœdia ſit) qui relegare Octauiam in Aegyptum videtur?* Octauia an in Ægyptum relegata?

———date vela fretis,
Ventíſque, petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.

Niſi ſi hoc vult Alexãdrina dumtaxat naui auectam Octauiam. Id enim contentioſus aliquis poſſit parum ἀλόγως dicere. Aliâs repoſuerim ego, Pandatariæ litora terræ. Non videtur. potius corrigendus verſus.

Eaque ſibi comperta dicto memorat. *Vox redundat: aut corrigend.* comperta dimemorat.

Veneno interfeciſſe creditum eſt. *Vel,* creditus eſt.

I. LIPSI

AD LIBRVM XV.

ANNALIVM

COMMENTARIVS.

PAG.285. LEGIONES duas cum Verulano Seuero & Vectio Bolano ſubſidium Tigrani mittit. *Scribe,* Vettio, *ex lapide:* C. CALPVRNIO. PISONE. M. VETTIO. BOLANO. COS. *De huius Bolani bellica gloria, Statius lib.* V. *Silu. ad filium eius Criſpinum:*

Vettius Bolanus.

—rigidi ſummam Mauortis agebat
Corbulo, ſed comitem belli ſociúmque laboris
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum, atque illi curarum aſperrima ſuetus
Credere. ——

PAG.286. Omitteret potius obſidionem. *Lego,* ocius, *non* potius.

Equus conſularis, vel Imperatorius.

PAG.287. Turbatus equus qui inſignia conſularia geſtabat, retro euaſit. *Mos infrequens & inobſeruatus, de hoc equo. Geminum tamen locum habes in Plutarchi Craſſo, qui inter prodigia pariter futuræ cladis ſic narrat:* ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος, βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον εἰς τὸ ῥεῖθρον, ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. *id eſt:* Equus verò ex Imperatoriis inſigniter ornatus, tracto per vim rectore in flumen, ſubmerſus diſparuit. *Vt appareat equum vnum pluréſue cum ornatu imperatorio, & conſulari (ſi eam magiſtratum Dux geſſiſſet) ſolere tranſduci: non aliud, quam ad ſplendorem dignitatis. Tacitus hic conſularia inſignia ait: quia Cæſonius Pætus (malè in noſtris libris* Cæſennius*) illeipſe eſt qui*

Cui impoſita ornamenta.

ante

ante annum Conſul cum Petronio Turpiliano fuerat.

PAG. 289. Pactium primipili centurionem. *At ſuprà lib.* XIII. *perfunctum eo honore ait:* Curam præſidiorum Pactio Orfito primipili honore perfuncto mandat.

Pactius primipilus, aut primipilaris, inconſtanter dicitur.

Vbi par eorum numerus adipiſceretur. *Malo*, adſpiceretur. *etſi non ignorem Plautum & Tacitum ipſum alibi Adipiſcendi verbum παθητικῶς eſſe vſos.*

PAG. 290. Adieciſſe deos * dignum Arſacidarum. *Locus de quo tria verba non poſſum hiſcere.*

Deſperatus locus.

Addidit rumor ſub iugum miſſas legiones. *Cui rumori Suetonius etiam fidem habet, cap.* XXXIX.

Contraque prodiderit Corbulo. *In commentariis, opinor, aut hiſtoria harum rerum. Plinius certè Corbulonem inter ſcriptores cenſuit, Indice libri* V. *&* VI.

Corbulo hiſtoriæ ſcriptor.

PAG. 291. Iureiurando Pæti cautum apud ſigna. *Specta iuuenis. iuramenta Romanorum apud ſigna: id eſt, vti ego interpretor, apud principia. Illic enim ſigna. & pleroſque caſtrorum ſollennes actus apud principia notabis celebratos. Dabo exempla, & labore meo leuabo tuum. Ius in Principiis dictum. Liuius libro* XXVIII. Tribunos tamen iura reddere in principiis ſinebant. *Edicta ibi propoſita. Vulcatius in Auidio Caſſio:* Nam ſtatim & ad ſigna edici iuſſit, & programma in parietibus fixit, vt ſiquis cinctus inueniretur in Daphne, diſcinctus rediret. *Litteræ lectæ, & habitæ allocutiones. Spartianus in Peſcennio:* Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna, quibus *&c. Tacitus*, Contractos in principia milites iuſſit cum ſilentio audire. *Caſtigatio & interdum animaduerſio ibi. Suetonius Othone, cap.* I. Auſus eſt milites quoſdam capite punire, & quidem ante principia, ſe coram. *Frontinus lib.* IIII. *Stratag.* M. Cato memoriæ tradidit in furto comprehenſis dextras

Iuramēta apud ſigna fieri ſolita.

Et plerique ſollennes militiæ actus.

Vt ius dicere.

Edicta vulgare.

Litteras publicas legere.

Alloqui milites.

Caſtigare & animaduertere.

eſſe præciſas, aut ſi lenius animaduertere voluiſſent, in principiis ſanguinem miſſum. *Signum etiam pugnæ propoſitum. Iſidorus*: Ruſſata pridie quàm dimicandum eſſet, ſolebat ante principia poni, quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.

Signum pugnę proponere.

Hæc conquerentium * irritum laborem. *Reddere ſententiam poßis, neſcio an verba, ſi legas*: Hic conqueri, tantum irritum laborem. *Breuis ſermo ducum, inquit. Corbulo querebatur, fruſtrà ſe properaſſe & laborem eum ſumpſiſſe, cùm ille auxilium non exſpectaſſet: Pætus contrà, integra omnia &c.*

Coniectura in Tacito.

PAG. 292. Frumentum plebis vetuſtate corruptum in Tiberim iecit, quò ſecuritatem annonæ ſiſtentaret. *Ita ſcripſi, nec pœnitet. Libri omnes*, ſuſtentaret. *Suſpicor antiquis vſurpatum Siſtentare pro Oſtentare; argumento etiam Plautini verſus* —tu verò clurinum pecus Aduenisti huc ſiſtentatum cum exornatis oſſibus. *Sic enim duo manuſcripti in Vatic. tertius*, Suſtentatum. *Et in eodem poëta alibi*, Extentatum, *reperio. Si quis tamen*, oſtentaret, *hîc malit: liceto.*

Siſtentare, pro oſtentare.

Apud Plautū.

Extentare.

Ducennium Geminum. *Qui ſub Galba præfectus vrbi lib. 1. Hiſtor.*

Ducennius Geminus.

Propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, pleriq. orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios. *Quæ fraus olim etiam vſurpata, & reprehenſa à Scipione his verbis*: In alia tribu patrem, in alia filiū ſuffragium ferre. Filium adoptiuum tam procedere, quàm ſi ſe natum habeat. *Quanquam cenſeo Scipionem non aliud intellexiſſe, quàm notionem Cenſoriam: & cùm iy inquirerent, qui vxores quique liberos haberent; malo quodam more, eos qui adoptaſſent non habuiſſe pro improlibus. Adde ad Taciti lucem l. 11. De vacat. muner.*

Ficta adoptio.

Etiam olim vſurpata.

Scipio apud Agellium explicatus lib. v. cap. XIX.

Ne vſurpandis quidem hereditatibus prodeſſet.

Ne ad

Ne ad ſolidi capacitatem. argumento l. I I. *De legatis* I I. Adoptiui liberi nulla in parte priuilegia parentum dant.

PAG. 293. Decernaturque & maneat prouincialibus. *Si non fractus locus, ſcribo ſententia ducente,* decernatur ne maneat.

Ambitio cohibetur. *Legerim,* cohibebitur.

Non tamen Sc. perfici potuit, abnuentibus conſulibus ea de re relatum. *Atqui,* licere patribus, quoties ius dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationémq. in ea poſtulare, *ſuprà lib.* X I I I. *ſcripſit Tacitus. ſimilique ſententia lib.* I I. *lego,* A maioribus conceſſum egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat loco ſententiæ promere. *Licuiſſet ergo conſulibus referre ea de re ad patres: ſed iis aliter viſum. Ius relationis autem ſolis conſulibus: nec ſine relatione perfici potuit vllum Sc. Ideò Veſpaſiano conceſſum,* VTI. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. LICERET. *ideò ſequentibus principibus honoris cauſſa datum Ius tertiæ, quartæ, quintæ relationis: id eſt, me interprete, quoties conſules ipſi non eſſent, tres nihilominus, quattuor, aut quinque relationes facere poſſent qua de re cumque iis viſum. Sollennia relationum verba è Suetonij Cal. cap.* XV. *hæc didici:* Quod bonum felíxque ſit C. Cæſari, de N. Patres conſcripti, quid fieri placet?

Senatoribus ius fuit quod vellent pro ſententia dicere.

Conſules ſoli ius relationis habent: aut iis abſentibus, prætor &c.

Relationem facere Principi conceſſum.

Ius relationis tertiæ, quartæ.

Verba ipſa relationum.

Sanxêre, nequis ad concilium ſociorum referret agendas pro prætoribus próue conſulibus grates. *Reperio iam ante ſanxiſſe id Auguſtum. de quo Dionis verba iſta, lib.* L V I. τῷ ὑπηκόῳ προσπαρήγγειλε μηδενὶ τῶν προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε τῷ ἀρχῆς χρόνῳ, μήτε ἐντὸς ἑξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφᾶς, τιμήν τινα διδόναι, ὅτι τινὲς μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προσπαρασκευαζόμενοι, πολλὰ διὰ τούτων ἐκακούργουν. *id eſt:* Prouincialibus interdixit, necui Præſidum quamdiu in

Edictum Auguſti in prohibendis gratiis.

prouincia eſſet, neque intra ſexageſimum à diſceſſu eius diem, vllum honorem haberent: quoniam nonnulli teſtimonia ſibi & laudationes à prouincialibus comparantes, multa ea occaſione peccabant. *Sed diuerſum tamen hoc Neronianum conſultum: quoniam illud Augusti post diem permittit laudationes; hoc planè & plenè tollit.*

Paulló aliud ab iſto.

Motu terræ celebre Campaniæ opidum Pompei, magna ex parte proruit. *Diſſentit Seneca, qui ad ſequentes Coſ. refert hunc terræ motum expreßim:* Pompeios celebrem Campaniæ vrbem deſcediſſe terræmotu, Lucili virorum optime, audiuimus: & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo maiores noſtri ſolebant promittere. * Nonis Februarij fuit hic motus, Regulo & Verginio Coſ. *Et herclè tam adſeuerat id diſtinctè, vt credam vitium eſſe non Taciti (non id conuenit in fidei & diligentiæ vnicæ ſcriptorem) ſed Aegyſthi alicuius; cuius adulteria, & traiectiones compluries agnoſco in hac regia verè ſponſa.*

Senecæ & Taciti manifeſta pugna.

*Obſerua. Ergo ſtatim conſulibus nouis. vt anni totius neceſſàriò in alterutro error ſit.

Memmio Regulo & Verginio Rufo coſ. *Reſtitue iis prænomina vera ex lapide, præter mentem Onufrij Faſtorum ſcriptoris:*

VOTVM. SOLVERVNT. L. M.
L. VERGINIO. RVFÒ
C. MEMMIO. REGVLO COS.

Certamen ad exemplar Atticæ religionis decretum. *Panathanæa Athenienſium intellegi volunt, de quibus apud Græcos obuij loci. Non placet. Panathanæis reſpondebant Romanæ Quinquatrus: non hoc certamen nouum. Farneſianus liber*, anciatæ. *Vatic.* accicæque. *littera ſuperius immiſſa, vt fieret Acciacæ. Lego ego*, Actiacæ * regionis. *non, Religionis. & refero ad ludos quinquennales Actiacos, quos*, quò celebratior memoria eius victoriæ

Actiaci ludi.
Tacitus correctus.

*Neque enim vlla religio in his ludis, magis quàm in aliis.

victoriæ eſſet, Nicopoli inſtituit Auguſtus, *ait Sueton. cap.* XVIII. *Mamertinus Panegyrico:* Vrbs Nicopolis quam D. Auguſtus in monumentum Actiacæ victoriæ trophæi inſtar exſtruxerat, in ruinas lacrimabiles propè tota conciderat: certamen ludicrum luſtris omnibus ſolitum frequentari intermiſerat temporis mæſti deforme iuſtitium. *Fuit autem certamen Gymnicum, Muſicum & Equeſtre, vt Dio tradit lib.* LI. *Videntur iidem tralati Romam ex Dione* LIII. *& Suetonij Tiber. cap.* VI. *etſi ibi quoque fœda vacillatio librorum.*

PAG. 294. Ludicrum Circenſe vt Iuliæ genti apud Bouillas. *Libro* II. *Annal.* Sacrarium genti Iuliæ, effigiéſque Diuo Auguſto apud Bouillas dicantur.

Syriæque executio Cincio. *Executionem pro adminiſtratione vſurpat fortaſſe, vti alibi;* Negotij eius executionem libens ſuſcepit. *Seneca:* Differam hæc in præſenti. Deſiderant enim longam & propriam executionem. *Addubito num leg.* Syriáque Sex. Cintio. Executio, pro adminiſtratione.

PAG. 295. Apud Melitenem. *Ptolemæo,* μελιτηνὴ, *Suſianæ pars.*

Iter L. Lucullo penetratum. *Plutarchum lege.*

PAG. 296. Tiberius Alexander. *Qui procurator Iudææ poſt Cuſpium Fadum: idem anteà Alexandriæ Halabarches. Ioſephus lib.* XX. Tib. Alexander.

Nondum Senatoria ætate. *Quæ eſt annus vigeſimuſquintus, vt alibi monui.*

Pedes vterque dextras miſcuêre. *Quod apud Perſas ſanctiſſimi fœderis. Ioſephus:* ὁ δὲ Ἀρτάβανος τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν κακὸν δράσειν αὐτοὺς, καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις παράδειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται τοῖς ὁμιλοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιᾶν ὑπ' αὐτοῦ δόσεως γενομένης, οὐδὲ τις δεῖν Dextra data apud Perſas maximum fœdus.

 ἐνδοιά-

ἐνδιάτειεν εἰ τοιᾶς δὲ ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδικήσειν καθεστηκότων.

Agmina legionum ſtetêre fulgentibus aquilis, ſigniſque & ſimulacris deûm in modum templi. *Vt capias, compendio explicanda mihi res ſignorum. In legione Romana, Aquila vna: ſigna tot, quot cohortes, id eſt, decem. Aquilæ forma deſcripta mihi pronuper: ſigna non aliud olim, quàm oblonga haſta, quibus in ſummo breue tranſuerſim appoſitum lignum: tantumnon ad formam crucis. In medio titulus,* COH. VI. *aut quinta &c. pro numero. De cruce Tertullianus:* Omnes illi imaginum ſuggeſtus in ſignis (*ita emendo*) monilia crucium ſunt: ſupara illa vexillorum & labarorum ſtolæ crucium ſunt. *Iuſtinus Martyr Apol.* II. καὶ τὰ παρ' ὑμῖν δὲ σύμβολα τὴν τοῦ σχήματος τούτου (σταυρὸν *ſiue crucem intellegit*) δύναμιν δηλοῖ. * λλωμεν, καὶ τῶν τροπαίων δι' ὧν αἵ τε πρόοδοι ὑμῶν πανταχοῦ γίγνονται, τῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως τὰ σημεῖα ἐν τούτοις δεικνύντες, εἰ καὶ μὴ νοοῦντες τοῦτο πράττετε. καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνησκόντων αὐτοκρατόρων εἰκόνας ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι ἀνατίθετε. *Hæc credo antiquitus fuiſſe, & additas, ſi fortè in victoria, coronas è lauru, vti oculis obiicere videntur nummi. Imagines illas clypeóſque, quæ itidem in Nummis vbique apparent, vix eſt vt habuerit libera reſpublica (quorum enim Imperatorum?) & auctor mihi qui adſerit eſſe ab Auguſto. Iſidorus lib.* XVII. *cap. De ſignis:* Pilam in ſigna conſtituiſſe fertur Auguſtus, propter nationes ſibi in cuncto orbe ſubiectas, vt magis figuram orbis oſtenderet. *Pilam profectò appellat, rotundas illas imagines, quas innexas à ſummo ad medium videbis in ſignis. Ideò appoſitè ſatis Tertullianus dixit,* imaginum ſuggeſtus. *ideò noſter hîc,* ſignis & ſimulacris in modum templi. *Ea ſimulacra, nego aliud fuiſſe quàm Cæſarum ex auro argentóue imagines, vt quiſque imperabat.*

De ſignis Rom.

Signa cohortium.

Titulus in ſignis.

Formam crucis referebant.

Iuſtini egregius, ſed mutilus locus.

Coronæ in ſignis.

Sub principibus etiã imagines.

Quod cœpit ab Auguſto.

Iſidorus explicatus in hanc rem.

Eæ imagines, Cæſarum vultus.

Sueton.

Sueton. Cal. cap. XIIII. Artabanus tranſgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana, Cæſarúmque imagines adorauit. *Arrianus*, τὰ σημεῖα τ̃ ἐπιλέκτου στρατιᾶς, ἀετοὶ, εἰκόνες βασίλειοι, στέμματα πάντα χρυσᾶ ἀναπεπταμένα ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. *Tacitus lib.*I. *Hiſtor.* Vexillarius comitantis cohortis dereptam Galbæ imaginem ſolo adflixit. *Lib.* III. Primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur. *Ob has imagines illatas orta Iudæorum ſeditio, de qua Ioſephus Zonaráſque, & Suidas:* Σημαῖαι, σίγνα, προτομαί. Πιλᾶτος εἰς τὴν Ἰουδαίαν τὰς Τιβερίου εἰκόνας, αἳ σημαῖαι καλοῦνται, κεκαλυμμένας εἰσήνεγκεν. οἱ δὲ ἐξεπλάγησαν ὡς πεπατημένων αὐτοῖς τ̃ νομίμων. *Plinius argentum iis materiam dat lib.* XXXIII. Color, *inquit*, argento clarior eſt, magíſque dici ſimilis, & ideò militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget. *Sed vide ne intellegendus ſit de haſta lignóque ipſo quod argento inductum, vti ex Arriani ſuprà verbis diſcis clarè. Magis ergo eſt, vt ex auro facta. Herodianus lib.* IIII. *de Antonino Imp.* καὶ τὰ μὲν στρατοπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη ὄντα καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένα, μόλις ὑπὸ τ̃ γενναιοτάτων στρατιωτῶν φερόμενα, ἐπιθεὶς τοῖς ὤμοις ἔφερεν αὐτός. *id eſt*: Militaria ſigna, quæ oblonga ſunt & multis aureis ornamentis grauia, quæ vix à robuſtiſſimis militum ferrentur, ipſe humeris ſubiens portabat. *Hæc ergo ſignorum ferè forma. niſi quòd interdum etiam dextræ duæ complexæ in cacumine appoſitæ, fidei ſignum: & alia quædam parerga, quæ pete & diſce ex M. Antonij præſertim nummis. Taciti deſcriptionem iam, credo, capis: & cur comparauerit ſignorum illum apparatum cum templo. Hærebis fortaſſe, cur,* ſimulacris deûm, *dixerit. Etiam ego. nam deorum ſimulacra appoſita ſignis nondum legi. Me ſi audis, inducatur additicia ea vox: aut iuuetur diſtinctione locus,* ſimulacris, deûm

Seditio ob eas illatas in Iudæa.

Factæ ex argento.

Vel verius auro.

Dextræ implexæ in ſummo ſignorum.

Tacitus correctus, vel aliter interpunctus.

deûm in modum templi. *vt ſit, Templum deûm.*

Sedes effigiem Neronis ſuſtinebat. *Dico in lib.1. Hiſtor.*

Teridates cæſis ex more victimis. *Eum morem ſuggerunt Claudianus lib.1. De laudib. Stilic.*

Mos Parthorum in victimis, & ſacris.

———penetralibus ignem
Sacratum rapuêre adytis, ritúque iuuencos
Chaldæo ſtrauêre Magi. rex ipſe micantem
Inclinat dextra pateram, ſecretáque belli
Et vaga teſtatur voluentem ſidera Mithram.

Et Sidonius Panegyrico Leonis:

———Magis iuratur ab illis
Ignis & vnda deus. nec non rata pacta futura
Hic diuos teſtatur auos. Chaldæus in extis
Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura. ———

Strabo etiam aliquid de ritu victimas immolandi: μελίσαντος δὲ τοῦ μάγου τὰ κρέα τοῦ ὑφηγουμένου τὴν ἱερουργίαν ἀπῖασι διελόμενοι, τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος· τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεὸν, ἄλλου δ' οὐδενός. ὅμως δὲ τοῦ ἐπίπλου τι μικρὸν τιθέασιν, ὥς λέγουσί τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. *id eſt:* Vbi autem magus qui ſacrum peragit carnes in partes tribuit, ſua quiſque accepta abeunt: diis nihil impartientes. Animam enim ſolam hoſtiæ deum velle aiunt, nihil prætereà. Tamen omēti partem aliquam exiguam flammæ imponunt, vt quidam tradunt. *Doctè ergo de omento Catullus inſeruit,*

Catullus explicatus.

Gnatus vt accepto veneretur carmine diuos,
    Omentum in flamma pingue liquefaciens.

vt ante me vulgauit magnus filiarū Mnemoſynes antiſtes.

Centuriones ſingillatim vigilias obibant.

Initia vigiliarum per centurionem nuntiari. *Qui vigilias ordine obibant. Tacitus lib. 11. Hiſtor.* Varus, deflagrante paullatim ſeditione, addit conſilium, vetitis obire

obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur. *Obibat ergo centurio, & rediens nuntiabat Duci rectè habere. Polybium vide lib.* VI.

Conuiuium buccina dimitti. *Propriè ad hunc ritum nihil legi. Neſcio an aliquid iuuare poſſit Liuius lib.* XXVIII. *vbi Aſdrubal ſuſpicione oborta de aduentu Conſulis, obſeruari iubet,* ſemel biſne ſignum canat in caſtris. *& illud* veterem ducem aſſuetúmque Romano hoſti mouit, quòd ſemel in Prætoriis caſtris ſignum, bis in Conſularibus referebant ceciniſſe. *Quæ ſub veſperam geſta; & non incommodè ad hunc in Prætorio buccinæ cantum referantur. Cauſſa, quia id inſigne imperij, ait Vegetius.* Claſſicum appellatur, *inquit*, quod buccinatores per cornu indicunt. Hoc inſigne veri imperij, quia claſſicum canitur imperatore præſente. *Germanorum Principum mos neſcio an originem trahat iſtinc. Certè receptum dynaſtis etiam hodie, vt conuiuium ineant ad ſonum tubæ. Quod ipſum Alexandrum Macetam feciſſe obſeruo, ex Athenæo, lib.* XII. ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δ' αἰεὶ ὅτε τύχοι ἀπεσπονδοποιούμενος, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον.

Buccina in Imp. conuiuio.

Signum apud Duces canit.

Buccina, vel claſſicum imperij ſignum.

Germanorum more, buccina ad cõuiuium.

Etiam apud Græcos.

Structa * ante aram Auguralem ſubdita face accendi. *Mos mihi iuxtà cum Teridate notus. De ara tamen Augurali, facilè capio ex iis quæ dicta libro* II.

Poſtremo die. *Fortè,* poſtero. *Nam noctem eam manſit, vti apparet ex Vigiliis nunciatis.*

PAG. 297. Neu ferrum traderet. *Perſæ enim & Parthi omnes ſemper de more cincti. Ammianus lib.* XXIII. Omnes promiſcuè vel inter epulas feſtóſque dies gladiis cincti cernuntur. quem Græcorum veterum morem primos abieciſſe Athenienſes Thucydides eſt auctor. *At de ritu ponendi apud Magiſtratus ferri, in Electis mihi dictum, cap. de Lictoribus.*

*Ambigo, num leg. *endo aram Auguralem.* Nec enim ante aram cõburi quidquã mos. Ita Fabiũ Pictorem corrigo apud Macrob. *Exta porriciunto diis dantom aram, altaria, focúmue*; lego, *diis endo aram.*

Aut

Aut complexu prouincias obtinentium arceretur, foribúſue eorum aſſiſteret. *Duplex ritus. Priorem illuſtro è Spartiani Seuero: de quo Legato Africæ*, In ea legatione, cùm eum quidam municipum ſuorum Leptitanus, præcedētibus faſcibus, vt antiquum contubernalem ipſe plebeius amplexus eſſet; fuſtibus eum ſub elogio præconis cecîdit, Legatum Populi R. homo plebeius temerè amplecti noli. *Interdicti ergo prouinciales complexu. Sed nec in fores ſtatim illis aditus; vti eleganter Saluianus lib.* III. *de Gubernat.* Intra ianuas non modò illuſtrium poteſtatum, ſed etiam Præſidum aut Præpoſitorum, non omnes paſſim intrare præſumunt, niſi quos aut iudex vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipſa honoris proprij dignitas introire permiſerit: ita vt ſi quiſpiam fuerit inſolenter ingreſſus, aut cædatur, aut propellatur, aut aliqua verecundiæ atque exiſtimationis ſuæ labe multetur. *Quod augendæ dignitati vſurpatum à Præſidibus; vti priuatim à quibuſdam per ſuperbiam Romæ.*

Proconſules, proprætores, Legatos nefas amplecti.

Nec ad ædes eorum ſtatim ingreſſus.

Equitum Rom. locos ſedilibus plebis antepoſuit apud Circum. *Rectè & ordine capienda hæc legendáque, ne cum aliis abeas errabundus. Ita autem in Circo ſedendi (nam de Theatro & Amphitheatro alius mihi locus) res fuit. Ad Auguſti auum ſpectaculum id, Senatus, Eques, Plebes inibant indiſcreti. Nam Roſcia lex & Iulia Theatralis, de ſcena tantùm cauerant, non de Curulibus ludis. Qui quoniam antiquiſſimi, religione quadam, cenſeo, & ſimul non alienandæ plebi, ſeruatus in iis mos priſcus. Cornelio Cinna demum & Valerio Meſſalla Coſ. anno vrbis* DCCLVIII. *mutauit Auguſtus. Dio lib.* LV. καὶ τὰς ἱπποδρομίας χωρὶς μὲν οἱ βουλευταὶ, χωρὶς δὲ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἶδον, ὃ καὶ νῦν γίγνεται. *Sed ita, vt ſaltem iuberet ſeorſim Spectare ſenatum, ſeorſim Equitem: non ta-*

Ratio ſedendi in Circo.

Roſcia lex, tantū de theatro.

Primus Auguſtus ordines diſcreuit in Circo.

Quomodo id intellegēdum.

non tamen loca illis certa adſignaret ſtatáque. Itaque in alia atque alia regione Circi ſpectabant (ſedilibus videlicet his aut illis à plebe occupatis) donec tollendæ confuſioni, Claudius Imp. Senatui adtribuit certam manſurámque ſedem. Suetonius cap. X X I. Circo maximo marmoreis carceribus auratíſque metis exculto, propria Senatoribus conſtituit loca promiſcuè ſpectare ſolitis. *Ait, promiſcuè: magis verè propriéque, vagè. Eam enim Suetonij mentem eſſe, libens Dioni concedo rem eam explicanti cum cura, lib.* L X. ἑώων μέν που καὶ πρότερον ἐν αὐτῷ *(de Circo prædixit)* ἰδίᾳ καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἕκαστοι, τό, τε βουλεῦον καὶ τὸ ἱππικὸν καὶ ὁ ὅμιλος, ἀφ' οὗπερ τοῦτ' ἐνομίσθη. οὐ μέντοι καὶ τεταγμένα σφίσι χωρία ἀποδέδεικτο· ἀλλὰ τότε ὁ κλαύδιος τήν τε ἕδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπένειμε, καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι σφῶν ἑτέρωθί που καὶ ἔν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῆτι θεᾶσθαι ἐπέτρεψε. *Sed Claudius Senatui tantùm. equiti ecce nunc Nero. Sueton. cap.* X I. Circenſibus loca equiti ſecreta à ceteris tribuit. *Plinius lib.* V I I I. *cap.* V I I. *ſatis oſtendit noua exædificata ea loca fuiſſe*: Cæſar Dictator, *inquit*, euripis arenam circumdedit, quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens. *Quod in fine verborum Dionis eſt, nolim neglegas. Nam etiam poſt loca diuiſa, promiſcuè licuit ſpectare Senatoribus, ſed in veſte, vt ait, priuata. Exemplum in Plinio, lib.* I X. *epiſtol. vbi Cor. Tacitus hic ipſe noſter in Equeſtribus ſpectat, etſi Senator.* Numquam maiorem, *ait Plinius*, cepi voluptatem, quàm nuper ex ſermone Cor. Taciti. Narrabat ſediſſe ſe Circenſibus proximum equiti Rom. *&c. Hæc ſatis ad Taciti mentem: nam de linea, de cancellis, de loco feminarum alibi dico vbertim.*

Claudius primus ſedilia certa Senatui dedit.

Nero deinde equiti.

Promiſcuè licitum ſpectare in vulgi veſte.

Plinius explicatus.

Feminarum illuſtrium ſenatorumq. plures per arenam fœdati ſunt. *Cur inuertitis cenſores? Non enim, inquiunt, probabile feminas deſcendiſſe in arenam. Boni*

viri,

viri, quàm bene ſentiunt de ſexu, quo nihil abruptius cùm ſemel frenum excuſsit ingeniti pudoris? Sed diſcite, & credite priſcis, non in caueam ſolùm feminas veniſſe, ſed in arenam. Iuuenalem omitto ſatyra VI. *Suetonius ecce in Domitiano cap.* IIII. Venationes gladiatoréſque & noctibus ad lychnuchos dedit: nec virorum modò pugnas, ſed & feminarum. *Et Statius de iiſdem ludis* 1. *Sil.*

Feminę ad ludos gladiatorios deſcendût.

Stat ſexus rudis inſciúſque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanaim ferúmque Phaſim
Thermodontiacas calere turmas.

Edicto id vetitum.

Adeóque id verum & vulgatum, vt Seuero imperante cauendum Sc^o *fuerit* μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μονομαχεῖν. non vltrà feminam vllam ad gladium depugnare, *ait in Seuero Xiphilinus.*

Vatinius ſutor.

PAG. 298. Vatinius inter fœdiſſima eius aulæ oſtenta. *De hoc ſutore Vatinio, Martialis:*

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini
Accipe, ſed naſus longior ille fuit.

Noua argutia in Martiali.

cuius Epigrammatis argutiam non cepit Turnebus. Ego ſententiam puto, cùm quattuor naſos oblongos haberet ille Vatinianus calix: tamen longiorem iis fuiſſe Vatinij naſum. Notátque callidè eum, vt acrem & ſagacem inquiſitorem, criminatorémque. Ita enim fuit. Xiphilinus eum ait adeò hoſtem optimatibus fuiſſe, vt ſemper in ore haberet, μισῶ σε καῖσαρ ὅτι συγκλητικὸς εἶ. *De poculo ipſo, Iuuenalis:*

Tu Beneuentani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quattuor.

Nomina ſummæ curæ & meditamenta. *Ambigas an vox deſit,* meditamenta imperandi. *Si non; ſcribe,* medicamenti. *Simile crimen obiectum Metio Pompoſiano, apud Sueton. Domit. cap.* X.

Omiſſa

Omiſſa in præſens Achaia. *In quam cantãdi cauſſa iuit, & libertate eam donauit, vti Suetonius aliique tradidère.* *Illud Pauſaniæ mirum, lib.* VII. Neronem Græciæ libertatem reddidiſſe, ſine vllo imperij detrimento: quoniam pro ea Sardiniam prædiuitem inſulam in prouinciæ formam redegerit. *Aberrat. & intellegi voluit Alpes Cottianas, quæ ſolæ cum Ponto Polemoniaco in prouinciam à Nerone redactæ. Sardinia quidem, vnà cum Sicilia, prima prouinciarum.*

Pauſaniæ de Sardinia inſula ſupinus error.

Ipſe quò fidem faceret nihil vſquam perinde lætum ſibi. *Mihi hoc lucet. Vertranium malle,* nihil vſquam periculoſum ſibi, *inſipientia eſt. Clarè hoc ait, Nero vti reipſa oſtenderet nullum ſibi locum præ Roma eſſe: ſtruxit in publico conuiuia &c.*

Malè corrigunt.

PAG. 299. Publicis locis ſtruere conuiuia. *Suetonius:* Cænitabátq. nonnumquam & in publico, Naumachia præcluſa, vel Martio campo, vel Circo maximo.

In ſtagno Agrippæ. *Cuius mentio Straboni; itémque nemoris de quo hic, lib.* XIII. *de Lampſaco:* Ἐντεῦθεν δὲ μετήνεγκεν Ἀγρίππας τὸν πεπτωκότα λέοντα Λυσίππου ἔργον. ἀνέθηκε δὲ ἐν τῷ ἄλσει τῷ μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ Εὐρίπου. *id eſt:* Illinc tranſtulit Agrippa Leonem cadentem Lyſippi opus. poſuit verò in nemore, quod ſtagnum interiacet & Euripum. *Ammianus puto idem intellexit;* Inter quæ porticum excitauit ingentem * lauacro Agrippæ contiguam Boni euentus cognomine.

Agrippæ ſtagnum. Et nemus.

* Aut certè eius thermas intellegit.

Lupanaria adſtabant, illuſtribus feminis completa. *Corrigo in hac ſententia Suetonium cap.* XXVII. Inſignes ganeæ & matronarum inſtitorio copas imitantium. *legóque* inſtitoria, *pro locis ipſis.*

Suetonius adiutus.

Inſtitoria.

Scorta viſebantur, nudis corporibus. *Ita receptum in proſtitutis, vt nudæ oſtenderent quidquid ſui. Iuuenalis:*

Scorta proſtabant nudis corporibus.

tum

——tum nuda papillis
Conſtitit auratis.

Lampridius Aligabalo: Et cùm ad meretrices habitu muliebri proceſſiſſet, papilla eiecta. *Optimè omnium Dio, in eodem monſtro:* γυμνός τε αἰεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἑστὼς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διασείων, τούς τε παριόντας ἁβρᾷ τε καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιριζόμενος.

Suetonij fortè error.

Cui nomen Pythagoræ fuit. *At Doryphorum vocat Suetonius, facitque eum Neronis libertum. Enimuerò errare Tranquillum aio, quoniam Doryphorus ante mortuus. Tacitus libro* XIIII. Eodem anno potiſſimos libertorum veneno interfeciſſe creditus eſt: Doryphorum, vt aduerſatum nuptiis Poppææ. *A Tacito etiam Dio ſtat.*

Tacitus tranſſcriptus à Sulpicio.

Miſſi auſpices duo, & genialis thorus. *E Sulpicio Seuero, qui locum hunc tranſſcripſit apertè, leg. videtur*, auſpices, dos, & gen. *Melius etiam*, viſi, *quàm*, miſſi. *Verba Sulpicij:* Inditum Imperatori flámmeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales: cuncta denique quæ vel in feminis non ſine verecundia conſpiciuntur, ſpectata. *Sed & in Suetonio mentio dotis: nec herclè in his legitimis nuptiis omitti debuit.*

Tabernæ oleariorum.

Per tabernas quibus id mercimonium inerat, quo flamma alitur. *Nam ibi, id eſt, in Velabro olearij. Plautus:*

De compacto rem gerunt, quaſi in Velabro olearij.

Hercules Olearius.

Ideò à Victore in regione XI. *Circi maximi, locata ædes* Herculis Oliuari. *Sed & Thurarius vicus iſtic.*

Roma olim non ad normam.

Enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. *Liuius lib.* V. *poſt Gallicum incendium, id excuſat.* Feſtinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimine, in vacuo ædificant. *& addit*, formam

vrbis

vrbis eſſe occupatæ magis, quàm diuiſæ ſimilem.

Feſſa ætate aut rudis pueritiæ ætas. *Sentio corruptionem, & amolior:* Feſſa, aut rudis pueritiæ ætas, *ſuperfluenti voce inducta. Deſcribit in incendio infirmi ſexus pauorem, & ætatis. Aetas infirma duplex, Pueritia, Senectus. Hanc noſter vocat* Feſſam. *ſuprà lib.* X I V. Siquos imbellis ſexus, aut feſſa ætas attinuerat. *Lib.* I. *Hiſtor.* Feſſa iam ætate Galbæ. *lib.* I. *Annal.* An Auguſtum feſſa ætate toties in Germaniam commeare potuiſſe? Feſſa ætas, pro ſenecta.

P A G. 300. Qua palatium & Mæcenatis hortos continuauerat. *Horti Mæcenatiani in Exquiliis. Bis autem à Nerone ædificata domus, productáque ad Exquilias ipſas. Suetonius,* Domum à Palatio Eſquilias vſque fecit. quam primò Tranſitoriam, mox incendio abſumptam reſtitutámque, Auream nominauit. *Priorem ergo nunc intellege.* Prior Neronis domus.

Campum Martis, ac monumenta Agrippæ. *Quæ pluria in eo campo. vide Dionem* L I I I.

Pretiúmque frumenti minutum, vſque ad ternos nummos. *Apparet ergo non planè gratuitum frumentum fuiſſe: niſi tamen intellegit de eo, quod ſupra annonarium modum ſupráque menſtruam teſſeram capiebant. Sanè & anteà mentio pretij fuit;* Frumenti pretio nihil additum eſt, quamuis ducẽtas ferè naues *&c. itémque pòſt hoc libro:* Addidítque militibus ſine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ vtebantur. *Hæc autem ratio conciliandi fauoris, pulchrè & ex ſui ſæcli ritu deſcripta Lucano lib.* I I. *in Iulij perſona.* Frumentum an plebi planè gratuitum. Cauſſa aliqua ambigendi: quæ tamen deleri poteſt. Frumenta in plebem ad fauorem vnica.

Quóque modo vanos populi conciret amores:
Gnarus, & irarum cauſſas, & ſumma fauoris
Annona momenta trahi. namque adſerit vrbes
Sola fames, emitúrque metus, cùm ſegne potentes
Vulgus alunt. neſcit plebes ieiuna timere.

Sexto demum die apud Eſquilias finis incendio factus. *At Suetonius ait, ſex dies ſeptémque noctes ea clade ſæuitum. Vterque longè abit à lapide priſco, qui nouenos commemorat dies, Romæ ad Baſilicam Petri,*

Quot dierum incēdium Neronianum. Sententiæ variantes in re tam inſigni.

EX. VOTO. SVSCEPTO. QVOD. DIV. ERAT. NEGLECTVM. NEC. REDDITVM. INCENDIOR. ARCENDORVM. CAVSA QVANDO. VRBS. PER. NOVEM. DIES. ARSIT. NERONIANIS TEMPORIBVS. ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE. CVI LICEAT. INTRA. HOS. TERMINOS. AEDIFICIVM. EXSTRVERE.

Conciliari facilè noſter poteſt, quia mox addit ignem rediiſſe. Primum vt incendium ſex dierum fuerit; alterum, trium. Suetonium, aut lapidem certè non excuſo.

Redibat * Leuis rurſum graſſatus ignis. *Inuſſi notam. tamen legi poteſt, ſententia incolumi:* rediit, at leuiùs rurſum graſſaturus ignis.

Prædiis Tigellini Æmilianis proruperat. *Puto leg.* in Æmilianis. *Aemiliana enim locus extra vrbem, ad campum Martium, coniunctus tamen continénſque vrbi. Varro lib.* III. *De Re ruſt.* Eorum ædificia qui habitant extra portam Frumentariam, aut in Æmilianis. *Sueton. Claudio cap.* XVIII. Cùm Æmiliana pertinacius arderent. *Eſt tamen in ipſa vrbe & Vicus Aemilianus regione* VII. *nominatus Sex. Rufo.*

Æmiliana, ad vrbem.

PAG. 301. Vetuſtiſſima religione quod Ser. Tullius Lūnæ. *Templum Lunæ in Auentino reperio, apud Liuium lib.* XL. Forem ex æde Lunæ quæ in Auentino eſt raptam tulit *&c. Rufus in regione* XII. Templum Lunæ in Auentino magnum. *Sed auſim ego in Liuio Tacitóque & Rufo reſcribere,* Luæ, *non Lunæ. Luna & Sol inter priſcos non ſunt Romanorum deos: nec culti*

Lunæ tēplum vetus.

Vel potius Luæ. atque ita correctus noſter, Liuiuſque.

culti temporibus regum. At eſt Lua mater, & eius religio antiqua. Liuius lib. VIII. Armorum vis magna cùm inter cæſa corpora hoſtium, tum in caſtris inuenta eſt. Ea Luæ matri dare ſe conſul dixit. *Lib.* XLV. Precatus Martem, Mineruam, Luámq. matrem, & ceteros deos, quibus ſpolia hoſtium dicare ius fáſque eſt. *ita enim eum locum emendatum, magno Turnebo debemus. Lua autem dea litationum, opinor, expiationúmque, à luendo. Varro:* Habes quî & cuius rei cauſſa fecerim Hecatomben, in quo ego, vt puto, quoniã eſt luere ſoluere, lutaui. *vbi acutè & ambiguè ludit in verbo ſoluendi.* Lua mater, à luendo, expiandoque. Litare, ſiue lutare, à Luere.

Totidem annos, menſeſque, & dies inter vtraque incendia numerent. *Tricæ curioſorum hominum, quas non extrico. Computem ab vrbe condita? diſpar ratio. A Troia incenſa? æquè diſpar. Facile collectu tibi ex Faſtis. Vt mihi nunc videntur, tenebræ ſunt, quas non illuſtret ipſe Phœbus.* Inexplicabilis curioſitas, de interuallo inter vtraque incendia.

Arua & ſtagna. *Suetonius cap.* XXXIIII. *& Martialis magis diſtinctè loca ipſa deſcribens, lib.* I. *epig.* II. Arua & ſtagna in domo Neronis.

Hîc vbi conſpicui venerabilis Amphitheatri
 Erigitur moles, ſtagna Neronis erant.
Hîc vbi miramur velocia munera thermas,
 Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager.

Lacu ab Auerno nauigabilem foſſam vſque ad oſtia Tiberina. *Plinius lib.* XIIII. Anteà Cæcubo erat generoſitas, quod iam intercidit, & incuria coloni locíque anguſtia: magis tamen foſſa Neronis, quam à Baiano lacu Oſtiam vſq. nauigabilem inchoauerat. Foſſa Neroniana.

Ceterum vrbis quæ domus ſupererant. *Pugnat in ſe ſententia. Si enim ſupererant, quomodo erectæ? quod in dirutas incenſáſque conuenit. Putarim legend.* quæ domus perierant. Coniectura ad Tacitum.

Cohibita ædificiorum altitudine. *Quod iam ante Augu-*

Modus ædificiis ab Auguſto impoſitus.

Auguſtus fecerat, eâdem fini: id eſt, ad incendia arcenda, & maximè ruinas. Strabo lib. V. πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελὼν, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ο΄. τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. *Sed & ante Auguſtum Rutilius orationem dixerat, De modo ædificiorum. Et Auguſtus quidem pedes* LXX. *tollere permiſit: Traianus dumtaxat* LX. *vt notat Sex. Aurelius. qui modus fortaſſe & Neronianus fuit.*

Ne tollere vltra LXX. pedes liceret.

PAG. 302. Saxo Gabino Albanoque ſolidarentur: quòd is lapis imperuius igni eſt. *Eadem vis Sabino lapidi tributa ab Iſidoro lib.* XVI. Sauinus lapis, *inquit*, fuſcus addito oleo etiam lucere fertur. Eſt & quidam viridis lapis vehementer igni reſiſtens. *Sed corrigo*, Gabinus, *è Strabone:* Γάβιοι μὲν ἐν τῇ Πραινεστίνῃ ὁδῷ κειμένη λατόμιον ἔχουσα ὑπουργὸν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα τῶν ἄλλων. *id eſt*, Gabij in via Præneſtina vrbs, latomias habet, quibus non aliæ vtibiliores Romanis.

Gabinus lapis.

Iſidorus correctus.

Aqua, priuatorum licentia intercepta, cuſtodes. *Puto cuſtodes iſtos, caſtellarios appellatos, quia diuidiculis (vti veteres dicebant) ſiue caſtellis aquarum Præfecti. Lapis Romæ:*

Cuſtodes in vrbe aquarum. Caſtellarij.

CLEMETI. CAESAR
VM. N. SERVO. CASTE
LLARIO. AQVAE. CL
AVDIAE.

De caſtellis Heſychius, Vitruuius, Plinius, & Iuriſconſulti, tit. De aqua cotidiana.

Nec communione parietum, ſed propriis quæque muris ambirentur. *Hoc eſt, vt non domus, ſed inſulæ exſtruerentur. Diſce hinc Antiquarie, cur poſt hæc tempora plures Romæ inſulæ, quàm domus. Nam P. Victor ecce, in quaque regione vrbis multo ampliore numero inſulas enumerat. Cur? Non quia domus illuſtriorum hominum, in-*

Romæ nouæ plures inſulæ quàm domus

num, inſulæ tenuiorum: ſed quia Romam deſcribit, qualis poſt Neronem *fuit, & ex hoc contra incendia edicto. At ante* Neronem, *certus ſum domus, quàm inſulas, altero tanto Romæ fuiſſe plures. Argumento, libri lintei Pontificum, in queis ſcriptum:* INCENDIVM. IN. COELIOLO. INSVLAE. DVAE. ABSVMPTAE. SOLO. TENVS. ET. AEDES. QVINQVE. AMBVSTAE. QVATTVOR.

Contrà in veteri fuit.

Vulgus Chriſtianos appellabat. *Siue,* Chreſtianos, *vt ſcripſere per inſcitiam* illi. Quod nomen ortum demum obſeruo imperio Claudij extremo. Suidas:* ἐπὶ κλαυδίου βασιλέως ῥωμαίων, πέτρου τοῦ ἀποστόλου χειροτονήσαντος εὐόδιον ἐν ἀντιοχείᾳ, μετωνομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι ναζαραῖοι καὶ γαλιλαῖοι, χριστιανοί. *Sed & Iudæi appellati anteà, quod fruſtrà negitant quidam. Apertè Arrianus lib.* II. *cap.* IX. ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα ἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ ἔστιν ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ᾑρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι καὶ καλεῖται ἰουδαῖος. *Ait,* τοῦ βεβαμμένου. *qui ergo tincti & baptiſati, præter Chriſtianos? Sueton. Claud. cap.* XXV. Iudæos impulſore Chreſto aſſiduè tumultuantes Roma expulit.

*Tertull. Apol. id notat. & Lactantius.

Chriſtiani, Galilæi & Nazaræi dicti.

Etiam Iudæi.

In vſum nocturni luminis vrerentur. *Pro lychno & lucerna. Credo Iuuenalem ad hoc ſæuitiæ genus ſpectaſſe,*

Pone Tigellinum: tæda lucebis in illa
Qua ſtantes ardent qui fixo gutture fumant.

quos verſus ſcio & vulgus interpretum, & egregium Turnebum, longè ſecius accipere. Ceterùm prima hæc exercita in noſtrum nomen crudelitas. ſanguinis dico. Nam Claudius antea tantùm expulerat. Sueton. cap. XXV. *Tertullianus:* Conſulite Commentarios veſtros, in illis reperietis Neronem primum in hanc ſectam tummaximè Romæ orientem Cæſariano gladio ferociſſe.

Chriſtiani accenſi pro lucernis tædisque.

Iuuenalis aliter explicatus.

Nero primus in Chriſtianos ſæuiit.

Tacitus correctus.

Habitu aurigæ permixtus plebi vel circulo inſiſtens. *Ego perſeuero legere*, vel curriculo, *ſententia planè volente. Nero, inquit, interdum quaſi ſpectator immiſcebatur plebi, interdum currui inſiſtebat vt aurigator. Propriè inſiſtebant. Plinius lib.* IX. *epiſtol.* Quo magis miror tot millia virorum, tam pueriliter, identidem currentes equos, inſiſtentes curribus homines videre. *At Neronem currus rexiſſe, nimis notum. Plinium leuiter emendo lib.* XXVIII. *cap.* XVII. Ferúntque & Neronem Principem hac potione recreari ſolitum, cùm ſic quoque ſe trigario (*imò* trigarium) approbare vellet. *Approbare trigarium, valet, oſtendere ſe legitimum aurigam & agitatorem equorum.*

Aurigarũ propriè Inſiſtere.

Nero trigarius.

Plinij leuiuſcula emendatio.

Aurum triumphale, ſiue Coronarium.

Aurum votiuum.

PAG. 303. Egeſtoque auro quod triumphis, quod votis. *Aurum è triumphis, Coronarium capio: quod iam per alios innotuit. E votis, quod Senatus in re trepida Ioui aliiſque diis vouebat. Petronius*, Ipſe Senatus recti boníque præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet. *Aut ipſi Conſules, Pratoréſue in prouincias & ad bellum ituri. Liuius lib.* XXXI. Ludos Ioui, donúmque vouere conſulem, cui prouincia Macedonia eueniſſet, iuſſit. *Alibi:* Tum P. Sulpicius ſecundum vota in Capitolio nuncupata paludatus cum lictoribus profectus. *Et exempla in Liuio ſparſim.*

Nero quot ſtatuas è Græcia abſtulerit.

Per Aſiam atque Achaiam ſimulacra numinum abripiebantur. *Pauſanias lib.* x. Non poſtremò Neronis impietatem dei donaria effugere potuerunt. Is enim æneas quingentas, partim deorum, partim hominum, ſuſtulit imagines. *Plinius ait lib.* XXXIIII. *clariſſima quæque ſignorum* violentia Neronis in vrbem conuecta, & in ſellariis domus aureæ diſpoſita fuiſſe.

Secundus Carinas declamator.

Secundo Carinnate. *Suſpicari poſſis Rhetorem illum eſſe,*

eſſe, quem Dio ſcribit à Caio in exſilium miſſum, quia contra Tyrannos declamitauerat. quémque Iuuenalis tangit:

Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carinnatis.

Tinctum eum eloquentiæ litterarúmque ſtudiis, Taciti conſequa verba indicant.

Animum bonis artibus non induerat. *Tentabam*, imbuerat. *Nunc adfirmo vulgatam ſcripturam: & perplacet metaphoræ honeſtas. Qua ipſa vſus Agellius lib.* XI. *de Aeſopo fabulatore:* qui, *inquit*, res ſalubriter ac perſpicienter animaduerſas, in mentes animóſq. hominum cum audiendi quadam illecebra induit. *non vt corrumpunt*, induxit. Induere animum artibus, eleganter Agellij lectio firmata.

Dum ſimplici victu & agreſtibus pomis, ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerat. *In tantis opibus magna & rara abſtinentiæ laus. Ipſe de ſe epiſt.* LXXXIIII. Panis deinde ſiccus, & ſine menſa prandium, poſt quod non ſunt lauandæ manus. Dormio minimum. Conſuetudinem meam noſti. breuiſſimo ſomno vtor, & quaſi interuigilo. *vbi ex veteri libro adſero*, & quaſi interiungo, *ab aurigis metaphora. Epiſt.* CIX. Inde in omnem vitam vnguento abſtinemus: quoniam optimus odor in corpore eſt nullus. Inde vino caret ſtomachus. inde in omnem vitam balneum fugimus. *& plura ibidem.* Senecæ mira & philoſopho digna frugalitas. Seneca leuiter correctus.

Dum promuntorium Miſeni ſuperare contendunt. *Vti Puteolos ſcilicet venirent. Illîc enim Alexandrinarum nauium portus, vt Strabo lib.* XVII. *indicat. Promuntorium hoc infame naufragiis, vti è Seneca colligas epiſt.* LXXVIII. *de hiſipſis Alexandrinis nauibus:* Cùm intrauere Capreas, & promuntorium, ex quo
Alta procelloſo ſpeculatur vertice Pallas,
ceteræ velo iubentur eſſe contentæ. *Statius:* Promuntorium Miſeni. Infame naufragiis. Pallas ibi, ſeu Minerua culta. Statius illuſtratus.

Prima ſalutauit Capreas, & margine dextro
Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Mineruæ.

Libabant ergo procelloſæ illi Palladi nautæ, periculo maris defuncti.

Grauidæ hoſtiæ.

In ſacrificiis, quibus grauidas hoſtias immolari mos eſt. *Pauca ſuper eo ſacrorum ritu. Trahere huc poſſis illud Feſti:* Confeta ſus, quæ cum omni fetu adhibebatur ad ſacrificium.

P AG. 304. Ineunt deinde conſulatum Silius Nerua. *E Faſtis & lapidibus*, Silianus Nerua.

Namque facundiam tuendis ciuibus exercebat. *Has omnes laudes eius cecinit quicunque ille adoleſcens poëta, in Panegyrico ad Piſonem.*

Subrium Flauium. *Dioni dicitur*, Σούβιος φλάβιος. *& ſtatim* Σουλπίκιος Ἄσπρος, *qui noſtro eſt, Aſper.*

Quòd famam carminum eius premebat Nero, prohibueratque oſtentare, vanus aſſimulatione.

Lucanus ſupra Neronem poëta.

Quinquennali ludicro, cùm Orpheum Lucanus recitaſſet, coronatus contra Neronem eſt. quod ægrè tulit citharœdus Princeps. Statius:

Ingratus Nero dulcibus theatris,
Et noſter tibi præferatur Orpheus.

Vbi fortè ſcrib. Ingratis. O *Nero, vel inuito tibi in theatris præferetur noſter Orpheus. Sed quid ſibi vult hîc*, Vanus aſſimulatione? *An quòd Nero vano & irrito conatu*

Vana æmulatio in illum Neronis.

aſſimilare & reddere Lucani verſus voluit? Ita ſcriberes, aſſimilatione. *Sed non placet. ne Farneſianum quidem ſcriptum*, vana aſſimulatione. *Lego clarius*, vanus æmulatione.

Quinctianus molli corpore infamis. *Farneſ.* mollitie corporis. *Ita Latinis dicta*, ἡ θήλεια νόσος. *Ouidius:* Mollis erat, facilíſque viris Pæantius heros.

Mollities, quid Latinis.

P AG. 305. Antonium Natalem. *Non arbitror illum*

illum eſſe, quem Seneca cum probro deſcribit: Nuper Natalis tam improbæ linguæ, quàm impuræ, in cuius ore feminæ purgabantur. Natalis quidã impurus.

Senecio è præcipua familiaritate Neronis. *Ergon' ille, qui lib.* XIII. *vnà cum Othone familiariſſimus Neroni oſtenditur, libidinum eius in Acten adminiſter & interpres? Putem. ſed ibi Claudius Senecio dicitur, hîc Tullius. Itaque me ſuſtineo.* Senecio, quis?

Super Subrium. *Libri mei,* per Subrium.

Contantibus prolatantibusq. ſpem ac metum. *Nec malè,* ſpe ac metu.

Incertum quonammodo ſciſcitata. *Id eſt, vnde aut per quem odorata de coniuratione. Sperne Vertranij,* ſuſcitata.

Erat Chiliarchus. *Ita libri. Vulgò,* nauarchus. *Bene Chiliarchus, pro Tribuno: ſicut & Centuriones reperies plus ſemel in claſſe.* Chiliarchi in claſſe.

PAG. 306. Neque Senatui quid manere * ſed prouiſum. *Vatic. codicis ſcripturam expreſſi. nec diſſentit Farneſianus, niſi quod refert,* quod manere. *Quis Caſtor aut Pollux liberat me ab hoc æſtu? Fortè,* Neque ſe nautam quidem manere. *quaſi attollens coniuratorum numerum ſplendorémque id dicat mulier. etiam ipſo ceſſante, prouiſum viris melioribus quomodo nefarius ille pœnas daret.* Coniectura inſtabilis in Tacito.

Ne L. Silanus eximia nobilitate. *De quo inferius lib.* XVI.

Ne à libertate moueretur, vel dilecto Imp. alio. *Vatic.* ne ad libertatem moraretur. *Ducit me ſententia vt legam,* ne aut libertatem moliretur. *Duplex videlicet à Veſtino metus. ne aut homo acer ad libertatem populum vocaret: aut alium à Piſone Principem diligeret.* Correctus Tacitus.

Circenſium ludorum die qui Cereri celebratur. Circenſes Cereri.

Qui

Qui dies pridie Idus Apriles, ita notatus Kalendario veteri: LVDI. CERERI. *& biduo antè*, LVDI. IN. CIRCO. *Infrà, noſter:* vt'que Circenſium Cerealium ludicrum, pluribus equorum curſibus celebraretur.

Audentia, pro audacia.

Vt quiſque audentiæ habuiſſet. *Lectio à Vatic. eſt. Farneſ.* audaciæ habuiſſet. *corruptè triti libri*, audiuiſſet.

PAG. 307. Donec proditio cœpit è domo Sceuini. *Plutarchus libello de Garrulitate, longè aliter elatam & apertam narrat coniurationem. Sed ne tibi imponat, non iſtam. Duplex enim in Neronem coniuratio, Piſoniana, & Viniciana, vt auctor Sueton. cap.* XXXVI. *Ad Vinicianam ergo refer illa Plutarchi.*

Coniuratio Viniciana, poſt iſtam Piſonis.

Epaphroditus, nomine Epicteti dominus: te, ſeruus.

Ad libertũ Neronis Epaphroditum. *Qui à libellis fuit. de quo Suet. Ner. cap.* XLIX. *& Domit. cap.* XIIII. *Eſt ille ipſe, cui nobilis ſeruus Epictetus fuit. Suidas, & Arrianus.*

PAG. 308. Ac ſecretò collocutum. *Farneſ.* ſecreta, *& ad oram*, Seneca. *non probo. Statim è libris edidi*, An cuncta iam patefacta credens. *non vt obtinuerat*, ante. *Notum & creberrimum Tacito dicendi genus.*

Libertæ conſtantia.

PAG. 309. Senatoreſque intacti tormentis. *Ita Farneſ. optimè. Vatic.* intactis, *littera vna redundante. Ex quo fonte vulgatus error*, in tantis. *Res clara. Inſigni laude, ait, dignanda libertina mulier, quæ toties preſſa conſtanter indicare abnuerit ignotos: cùm viri & Senatores etiam proxima pignora ſua proderent, ſine tormentis.*

Roſtra eſcendere. *Libri ſcripti.*

Breuis ad mortem paratus.

PAG. 310. Non illud breue mortis arbitrium permitteret. *Profectò breue. Nam Nero* mori iuſſis non amplius quàm horarium ſpatium dabat.

Locus ſuppliciis ſeruilibus. Seſtertium dictus.

Raptus in locum ſeruilibus pœnis ſepoſitum. *Diſce ergo clarè, Lector, locum certum fuiſſe in pœnam ſeruorum viliúmque capitum. Quem illum? Seſtertium, vt opinor. Ita enim locus, non Romæ, ſed extra vrbem, vbi*

cruces,

cruces, patibula defixa, cadauera abiecta, aliáque quæ ad ſupplicia plebis. Plutarchus in Galba, τὴν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίου καὶ Οὐιτελλίου δούλοις ἐδωρήσαντο. λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι καὶ πάντα τρόπον αἰκισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες, ἔρριψαν εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν καισάρων κολαζομένους θανατοῦσιν. ὁ δὲ τόπος Σεστέρτιον καλεῖται. *id eſt*: Galbæ caput Patrobij & Vitellij ſeruis donárunt. quod illi acceptum omni contumeliarum & ludibriorum genere afficientes abiecerunt in locum, vbi occidi ſolẽt in quos Cæſar iuſſit animaduertere. Locus Seſtertium dicitur. *Extra vrbem, dico, is locus (errant qui de Gemoniis ſuſpicantur) vel nominis argumento. Sic enim dictus, quia ſemitertio ab vrbe milliari. Ea quidem ratio appellandi, recepta Romanis. Ita Septimum, palatium ſub vrbe, Iuſtiniani, l.* XXXIIII. C. *De donation. Decimum, ſuburbanum Carthaginis Procopio. Septimum Hoſtienſe, Symmachi villa, lib.* VI. *epiſt. Quartum Latinæ, apud eundem lib.* IX. *Credo fuiſſe extra portam* * *Eſquilinam: & odorari videor corruptionem eius verbi in Commentatore Horatij, vti Cruquius ſedulæ induſtriæ interpres eum edidit.* Eſquilinus mons Romæ ex ſeptem montibus. hinc Eſquilina porta Romæ dicitur, adſeſſorium, vbi certus erat locus ſepulcrorum ad corpora pauperum aut ſceleratorum viliúmq. comburenda, aut canibus proiicienda. *Legerim*, ad ſeſtertium. *Sicut in vita Cypriani:* Cùm veniſſet ad eum locum qui dicitur Sextus, quarto ab vrbe milliari. *emendatum ab aliis rectè*, Sextertius.

Is extra vrbẽ.

Cauſſa eius nominis.

Loca multa à diſtantia appellata.

*Puticulos ipſos vltra Eſquilias Varro locat.

Commentator Horatij correctus.

Manu Statij Tribuni trucidatur, plenius conſtantis ſilentij. *Egregij viri mortem plenius Arrianus deſcripſit, lib.*I. *cap.*I. Λατέρανός τις ἐν Ῥώμῃ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλισθῆναι, ἐκτείνας τράχηλον, καὶ πληγεὶς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθεὶς, πάλιν ἐξέτεινεν. ἀλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προσ-

Plautij Laterani virilis mors.

ελθόντι

ἐλθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπελευθέρῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνακρίναντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγκριθῆναι, ἄν τι θέλω, φησίν, ἐρῶ σου τῷ κυρίῳ. *O excelſum animum! & ſupra omnem hanc terrenam fecem.*

Vxor Senecæ nobilis.

PAG. 311. Cum Pompeia Paullina. *Quam nobiliſsimam feminam Dio appellat; filiam fortean Pompeij Paullini, qui ſuprà Conſularis dicitur, & vectigalibus publicis præpoſitus.*

Seneca ab adulando auerſus.

Nec ſibi promptum in adulationes ingenium. *Ipſe de ſe ad Neronem:* Non blandiar auribus tuis. nec enim mihi hic mos eſt. Maluerim veris offendere, quàm placere adulando.

Nulla pauoris ſigna, nihil triſte in vultu aut verbis. *Lege hæc cum ſequentibus: & admitte, ſodes, calumnias Dionis.*

PAG. 312. Venenum, quo damnati publico Athenienſium iudicio. *Cicuta.*

Mos libandi Ioui Seruatori.

Libare ſe liquorem illum Ioui liberatori. *Ita Thraſeas moriturus,* Libemus, inquit, Ioui liberatori. *Cauſſa viris magnis, huius in ſupremis ioci, à more Græciæ, qui diſceſſuri è conuiuio libabant Ioui Seruatori. ſic iſti è vita, Ioui Liberatori. Athenæus lib. XV. in fragmento quod Canterus olim amicus noſter publicauit:* τῷ δὲ μετὰ δεῖπνον κεκερασμένῳ πρώτῳ προσδιδομένῳ ποτηρίῳ Διὸς σωτῆρος ἐπιλέγουσι. *Suidas:* ἔθος εἶχον οἱ παλαιοί, μετὰ τὸ δεῖπνον πίνειν ἀγαθοῦ δαίμονος, ἐπιρροφοῦντες ἄκρατον, καὶ τοῦτο λέγειν ἀγαθοῦ δαίμονος. ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον ποτήριον οὕτω λέγεσθαι, χωρίζεσθαι δὲ μέλλοντες, Διὸς σωτῆρος.

PAG. 313. Renitens Sceuinus. *Imò,* renidens. *& ſtatim:* redderet iam bono Principi vicem.

Sacramentum, ſub principibus, militum.

Quibus de cauſſis ad obliuionem ſacramenti proceſſiſſet. *Non temere ſacramenti mentio. Nam milites ſub Impp. ante omnia iurabant in principis ſalutem.*

Pulchrè

Pulchrè Arrianus lib I. *cap.* XIV. τῷ θεῷ ἔδει καὶ ἡμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ καίσαρι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ καίσαρος σωτηρίαν. *id eſt:* Deo præſtandum nobis iuſiurandum eſt; quale militibus, Cæſari. At illi mercede accepta iurant rebus omnibus ſe præpoſituros ſalutem Cæſaris. *Tertullianus alluſit doctè, vt ſolet, De corona militis, vbi diſſuadet Chriſtiano militiam:* Credimúſne humanum ſacramentum diuino ſuperduci licere? & in alium dominum reſpondere poſt Chriſtum? & eierare patrem ac matrem & omnem proximum, quos & lex honorari præcepit? *Nam expreßit propemodum formulam ipſam: quam attentus lector hauriet è Suetonij Calig. cap.* XV. De ſororibus auctor fuit vt omnibus ſacramentis adiiceretur, Neque me liberóſque meos cariores habeo, quàm Caium & ſorores eius. *vbi ſcribendum aio,* habebo. *Quod iuramentum Dio etiam communicare cum Senatoribus videtur, in acta iurantibus anno nouo, de ipſo Caio, lib.* LIX. περὶ δὲ τοῦ Αὐγούστου τε Γαΐου τά τε ἄλλα, ὥσπερ εἴθιστο, καὶ ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσοιεν ὤμοσαν. *Appoſitè ergo hîc Nero à milite quærit, cur oblitus ſacramenti, perditum ire voluerit in cuius ſalutem iurauerat.*

Ei ſalus principis inerat.

Milites iurant omnia omneſque poſthabituros principi.

Formulæ iuraméti eius pars.

Et incomptos, & validos. *Aſſentior Rhenano,* incomptos, ſed validos.

Pœna Flauij Veianio Nigro Tribuno mandatur. *Tribuni ergo interdum ſupplicium ipſi manu ſua ſumebãt. Vti ſuprà hocce libro Lateranus* manu Statij Tribuni trucidatur. *cui caput inciſum eſſe ex Arriano didicimus. Et libro* XI. *Meſſallina,* ictu Tribuni tranſigitur. *Notari volo. nam aliâs, Speculatores ferè ad ſupplicia ſumenda deſtinati: non inſignes milites.*

Tribuni militum ipſi puniunt.

Sed plerumque Speculatores.

Admo-

Admonitus fortiter protendere ceruicem. *Habitum hunc eorum qui gladio feriendi, deſcribit Panegyriſtes in Theodoſij Laudatione*: poplitem flectere, ceruicem extendere ad plagam fortaſſe non vnam. *Quod ſupplicij genus tamen ignotum reip.* priſcæ: etiam in militia. Ideò Lucanus* ——nondum artis erat caput enſe rotare. *Cœpit ſub* Impp. ſtatímque in creberrimo vſu. A militia cœpiſſe credo, & in milites primò à que militibus vſurpatum. Sueton. Calig. cap.* XXXII. Miles decollandi artifex, quibuſcumque è cuſtodia capita amputabat. *Seneca, De Ira lib.* I. *cap.* XVI. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat: cùm ſubitò apparuit ille commilito qui occiſus videbatur. Tunc Centurio ſupplicio præpoſitus condere gladium ſpeculatorem iubet. *& exempla obuia poſt Auguſtum. Honeſtior autem pœna gladij, quàm ſecuris, ab eáque mente illam Antonini Caracallæ vocem capio, cùm ſecuri Papinianus occiſus eſſet*, Gladio te exequi oportuit meum iuſſum. *Xenophon eleganter de Cyri expedit. lib.* II. *extremo: de cæde Menonis Theſſali.* μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ, ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅπερ κάλλιστον θανάτων ἐδόκει εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν, ὡς πονηρὸς, λέγεται τελευτῆς τυχεῖν. *id eſt*: Poſt aliorum Prætorum cædem, damnatus à rege interiit. Non vt Clearchus aliique duces, capite à ceruicibus ablato (quod pulcherrimum mortis genus eſſe cenſetur) ſed annum totum variis contumeliis cruciatibúſque affectus, vt ſceleratus quiſpiam, tãdem obiit.

Gladij pœna, quando inducta.

*Eius enim loco ſecuris.

*Imò in militia etiam antè, vt apparet ex Hirtij Com. de bello Africo & Hiſpan. vbi aliquoties, militibus ceruices inciſæ legũtur.

Gladij pœna honeſtiſſima.

Etiam apud Græcos.

PAG. 314. Seſquiplaga interfectum. *Caligulæ præceptum*, Ita feri, vt mori ſe ſentiat.

Non aliter tot flagitiis eius ſubueniri poſſe. *Legi voluit*, obueniri, *optimus & doctiſſimus Faber: interpretatúrque*

tatúrque reſiſti, & obuiam iri. Probabili coniecturæ fidem demit Suetonius, qui ad hæc ipſa verba reſpiciens ſcripſit cap. XXXVII. Cùm quidam crimen vltro faterentur, nonnulli etiam imputarent, tanquam aliter illi non poſſent niſi morte ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus. Sententia ergo animoſior tenenda, ex Suetonij ſcripto & interpretamento, videtur. Retenta vulgata lectio cōtra virum doctum.

Ille ferociam amici metuit. *Haud dubiè, animi.*

Statiliam Meſſallinam. *Quæ poſtea Neroni vxor. Sueton. cap. XXXV.*

Decoraque ſeruitia, & pari ætate habebat. *Exiſtimo, Pædagogia deſcribit: id eſt, cœtum elegantium puerorum, quos compoſita veſte, facie, capillis, in publico habebant: & plerumque vna ætate. Seneca epiſt. XCVI.* Tranſeo agmina exoletorum, per nationes coloréſque deſcripta, vt eadem omnibus leuitas ſit, eadem primæ menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum. *Iulianus in Antiochico:* οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται; *Hi pueri plerumque ad illicita dominis. Suetonius Ner. cap. XXVIII.* Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus. *Pædagogia enim non culpat, ſed quòd ex ingenuis. Tertullianus Apol.* Cùm de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum (*Antinoum intellegit*) deum facitis. *Plinius XXXIII.* Iam verò & Pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento. *quod de fibulis argenteis exaudio, Veneri arcendæ. Iidem in veſte pretioſa. Seneca De vita beata, cap. XVII.* Quare pædagogium pretioſa veſte ſuccingitur? *Imò aurata. Idem De Tranquillit. cap. I.* Præſtringit animum apparatus alicuius pædagogij, diligentius quàm intra priuatum larem veſtita & auro culta mancipia, & agmen ſeruorū nitentiū. *Ammianus lib. XXVI.*

Pædagogia veterum.

Pari forma, & ætate.

Ad delicias.

Pretioſo amictu.

Imò aureo.

Pædagogiani pueri.

Tunica auro diſtincta, vt regius miniſter, indutus, à calce in pubem in pædagogiani pueri ſpeciem. *Nec aliud ſenſit cùm de auro Plinius ſcripſit:* Honeſtius viri pædagogiis id damus, balineáſq. diues puerorum forma conuertit. *neſcio an*, conueſtit. *Seneca de puerorum iſtorum deliciis, epiſt.* CXXIIII. Omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cuius ſana facies medicamentum deſideret. *Vides ergo vbique Pædagogia pro cœtu & quaſi collegio puerorum. pro loco non accipio, nec apud Plinium quidem lib.* VII. *epiſt.* Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat. *reſcribóque* Puer è pædagogio. *Intellegit enim puerum pædagogianum. Ammianus, lib.* XXIX. Adultus quidam ex his quos Pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prædam, Spartanum canem retinere diſpoſitus. *Res noménque in parte manſit, apud Paigios Gallorum, Italorúmque.*

Pædagogium, pro cœtu, non loco.

Plinij leuicula correctio.

Pueri noſtri, quos Paigios vocamus, oriundi inde.

PAG. 315. Verſus ipſos rettulit. *Sunt haud dubiè iſti,*

Vulgò alios verſus recenſent.

Scinditur auulſus, nec ſicut vulnére ſanguis
Emicuit lentus, ruptis cadit vndique venis.
Diſcurſúſq. animæ diuerſa in membra meantis
Interceptus aquis.

Verginium Rufum claritudo nominis expulit. Nam Verginius ſtudia iuuenum eloquentia, Muſonius præceptis ſapientiæ fouebat. *Mancus locus: cenſeóq. immiſſa voce legend.* Verginium & Muſonium Rufum. *Ecce enim de Muſonio cauſſam ſtatim ſubiecit eius pulſi: & Dio narrata coniuratione,* Ῥοῦφος μέντοι Μυσώνιος, *inquit,* ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τούτοις ἐφυγαδεύθη. *Sed Verginius iſte quis ſit, animi pendeo. Non enim ille, opinor, illuſtris. de cuius exſilio nō apud Tacitum, non apud Plinium*

Locus fractus.

Fortaſſe ſanatus.

Muſonius pulſus Roma.

Quis Verginius iſte, incertum.

vſquam lectum. Et quomodo potuit? qui Germaniæ & legionibus præfuit hiſipſis annis?

Cæſenius Maximus. *Scrib.* Cæſonius, *& Martiali ab hac hiſtoria fœneranda lux, lib.* VII. *ad Ouidiũ quẽdam:*

Cæſonius, quis. & Martialis præter interpretum mentem explicatus.

Maximus ille tuus, Ouidi, Cæſonius hic eſt,
Cuius adhuc vultum viuida cera tenet.
Hunc Nero damnauit, ſed tu damnare Neronem
Auſus es; & profugi, non tua fata, ſequi.
Æquora per Scyllæ magnus comes exſulis iſti,
Qui modò nolueras Conſulis ire comes.
Si victura meis mandantur nomina chartis,
Et fas eſt cineri me ſupereſſe meo:
Audiet hæc præſens venturáque turba, fuiſſe
Illi te, Senecæ quod fuit ille ſuo.

Vbi diſcis & Conſulem fuiſſe hunc Cæſonium, & inter Senecæ amicos. quæ cauſſa certè damnationis.

PAG. 316. Additítque ſine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ vtebantur. *Suetonius Ner. cap.* X. Conſtituit Prætorianis cohortibus frumentum menſtruum gratuitum. *Seuerus Imp. modum frumenti etiam auxit, de quo Herodianus:* καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε. *Iterúmque Antoninus eius F. patrata cæde Getæ. Idem ſcriptor:* προσίθησι δὲ τῷ σιτηρεσίῳ ἄλλο τοῦ τελουμένου ἥμισυ. *id eſt:* adiecit annonæ, ſuprà quàm ſoliti accipere, dimidium.

Frumentum gratis Prætorij militibus datum.

Auctum à Seuero.

Et Antonino.

Iunium Gallionem. *Quem Nero pòſt interfecit. Dio.*

Soli cui eſt vetus ædes apud Circum. *De qua Tertullianus libello De Spectaculis.*

Solis templum in Circo.

PAG. 317. Ipſe eum pugionem apud Capitolium ſacrauit. *Ritu veteri & recepto. Suetonius Cal. cap.* XXIIII. Tres gladios in necem ſuam præparatos, Marti vltori, addito elogio, conſecrauit. *idem Vi-*

Pugiones gladiique ſacrari ſoliti.

tellio, cap. x. Pugionem quo ſe Otho occiderat, in Agrippinenſem coloniam miſit Marti dedicandum. *Dio in Antonino Caracalla:* καὶ τὸ ξίφος, δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνει, ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐτόλμησε. *Sed & apud Græ-*

Etiam apud Græcos. *cos, Olympias* gladium quo rex (*Philippus*) percuſſus erat, Apollini ſub nomine Myrtales conſecrauit. *ait Iuſtinus. Tertullianus pulchrè de Reſurrect. carnis:* Gladius bene de bello cruentus, & melior homicida, laudem ſuam conſecratione penſabit.

Error Vertranij & Rhenani. Quod ad omina olim ſui exitus verteretur. *Liquida apertáque ſententia. Olim, tantùm ſit ſignificatione futuri: quod pueris non ignotum. At noſtri Critici ex Budenſi codice,* quod clam ad omen ac dolum, *legunt, non ſine meo riſu.*

Principes in viuis, numquã Diui dicti. Nam deûm honor principi non antè habetur, quàm agere inter homines deſierit. *Tertullianus pulchrè & appoſitè huic rei:* Si non de mendacio erubeſcit eiuſmodi adulatio, hominem deum appellando: timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt, ante Apotheoſin, deum Cæſarem nuncupare.

I. LIPSI AD LIBRVM XVI. ANNALIVM COMMENTARIVS.

ORATORIBVSQVE præcipua materia. *Vatic.* abaratoribus oratoribúſque. *Legerim*, ac rhetoribus oratoribúſque: *vel*, ac vatibus oratoribúſque. *Certè, & vates & oratores, Muſico illo agone certaſſe ſcimus.*

[PAG. 318. Vox addita Tacito.]

PAG. 319. Propinquo iam luſtrali certamine. *Siue Quinquennali. Quod ante de eo dixit, κατὰ παρόληψιν eſt, & per occaſionem. At nunc ſeriò de ea re tota.*

[Luſtrale certamen idem cum Quinquennali.]

Si æquum aduerſus æmulos. *Perplacet emendatio mihi nata iam nunc*, Séque vnum aduerſus æm. *Scio, & peritis.*

[Emédatio probabilis in Tacito.]

Flexus genu, & cœtum illum manu veneratus. *Imò & ſollennia hiſtrionum verba hac pronuncians, κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε*, Domini mei, audite me libenter. *Ex quo intellegis quid Principium apud Suetonium ſit Neron. cap.* XXI. Vt'que conſtitit peracto principio, Nioben ſe cantaturum per Cluuium Rufum pronunciauit. *Anteloquium ſcilicet illud citharœdicum, emerendi fauoris: vti & principia quædam, legitimo carmine, olim oratorum. De adoratione manu, dico ad lib. I. Hiſtor.*

[Hiſtrionia verba in præfando.]

[Principium, in Suetonio.]

Plebs perſonabat certis modis, plauſúque compoſito. *Ars enim, ſi dis placet, vtriuſque rei: acclamandi, & plaudendi. Itaque addit*, cùm manibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros. *In edicto Theoderici regis*

[Acclamatio plauſuſque ex arte.]

 ad po-

Quiritium cō-poſitæ modulatæque voces. *ad populum Rom. lib.* I. *Variar. Caßiodori:* Soletis aëra ipſum mellifluis implere clamoribus, & vno ſono dicere quod ipſas quoque belluas delectet audire. profertis voces organo dulciores; & ita ſub quadam harmonia citharæ concauum theatrum per vos reſonat, vt tonos poſſit quilibet credere, quàm clamores. *Modulatum hunc clamorem, concentum appellat Plinius in*

Concentus. *Panegyrico:* Et populus quidem Rom. dilectum principum ſeruat, quantóque paulo antè concentu formoſum alium, hunc fortiſſimum perſonat. *Dio,* ἐῤῥύθμως ἐκβοᾶν, *in Pertinace:* ὅσα τε εἰώθεσαν ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμόδου θεραπείᾳ ἐῤῥύθμως πως ἐκβοᾶν, ταῦτα τότε μετασχηματίζοντες ἐς τὸ γελοιότατον ἐξῇδον. *Vide quadam huius rei ad* I. *Hiſtor.*

P AG. 320. Veſpaſianum à Phœbo liberto increpitum. *Libertus admißionum fuit, ex Suet. Veſpaſ. cap.* XIIII. *De eo lapis,*

TI. CLAVDIO. AVG. L.
PHOEBO
CLAVDIA PANÆTYCHIS.

Phœbus libertus.

Diſſertum odoribus conditur. *Plinius de Arabia:*

Odoratus Poppææ rogus. Periti rerum adfirmant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps nouiſſimo Poppææ ſuæ die concremauerit.

L. Silanus. L. Silanus. *Suſpicor eumpſe eſſe, cui poſteà ſtatua in foro poſita, curante Capitone. Qua de re Plinij epiſtola tota, lib.* I. *ad Cornelium Titianum.*

Titulus imaginis. Duci partium. *Budenſis codex,* Dux. *non malè. De titulis imaginum ſcripſi in Electis, cap.* XXIX.

Ac vt memoria tantum. *Lego,* ac ne.

Præruptus animo. Animo præruptum. *Non,* promptum: *ex Vaticano. Præruptus, vti Præfractus, de iis qui rigida effræ-*

nique

niique audacia ſunt. Ita Ciceroni pro Roſcio, Prorupta audacia, *dicta.*

PAG. 321. Vulcatius Tullinus. *Credo,* Tertullinus: *ſuperuixitque ad principatum Veſpaſiani. Lib.* IIII. *Hiſtor.* Vulcatius Tertullinus tribunuſplebei interceſſit. Tertullinus.

Marcellus Cornelius. *Quem Galba deinde interfecit. Lib.*I. *Hiſtor.* Quam gloriam ad principatum attulit, niſi occiſi Obultronij Sabini, & Cornelij Marcelli in Hiſpania? *Noto eò, quia Tacitus ipſe admonet, euaſiſſe eos hoc diſcrimen, & Neroni ſuperfuiſſe.* Marcellus Cornelius.

Calpurnius Fabatus eques Ro. *Ille proſocer Plinij Secundi.* Plinij proſocer.

Deportatusque in inſulam Sardiniam Caſſius, & * Senatus ius expectabatur. *Vulnus, cui non medeor. De exſilio Caſsij, conuenienter cum Tacito Pomponius De orig. iuris:* Caius Caſſius Longinus plurimum in ciuitate auctoritatis habuit, donec eum Cæſar *(Nero, non Claudius, vti cenſent)* pelleret: expulſúſque ab eo in Sardiniam, reuocatus à Veſpaſiano. *De eximia eius ſcientia, noſter lib.* XII. Ea tempeſtate Caſſius ceteros præeminebat peritia legum. *Plinius lib.* VII. *epiſtol.* Lætor quòd domus C. Caſſij, huius qui Caſſianæ ſcholæ princeps & parens fuit, ſeruiet domino non minori. Caſſij Iuriſconſulti exſilium. Eius laus.

Conſulatus ſui quondam collegam. *Primo imperij eius anno.*

PAG. 322. Et Nero interceſſit, mortem ſine arbitrio permittens. *Clariſſimus Faber bis huncce locum attigit. Primò ei viſum legere,* mortem libero arbitrio: *pòſt maluit,* ſuo arbitrio. *Quod poſtremum magni vatis effatum iure placet: magis tamen meum,* mortem ſine arbitro. *Et adſeuerem eam Cornelij ſcripturam* Mors ſuo arbitrio. Poſt Fabrum noſtra diuinatio.

Mors ſine arbitro. *eſſe. Mors ſine arbitro; libera, ſine domino, ſine iudice. Simile lib.*1. *Annal.* An præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro eſſe?

Viatorum ſeſſio in theatro. Locus in theatro inter viatores Tribunicios. *Qui ſpectaſſe videntur non abiuncto à Tribunis loco, vti ad obſequia apparere poſſent. Ideò loco digno.*

Incendium Lugdunenſe. Pag. 323. Cladem Lugdunenſem quadragies ſeſtertio ſolatus eſt. *Cladem ex incendio conceptam, quod denarrat & deplorat Seneca epiſtola tota* XCII.

Quando. *Accidit centeſimo anno à colonia deducta, eodem Seneca obſeruante. Vt ſolatium hoc tardè adhibitum à Nerone ſit,*

Diu pòſt adiuti à Nerone. *ſeptimo poſt incendium anno. Nam deducta Lugdunum à Munatio Planco, anno vrbis* DCCXI.

L. Teleſinus philoſophus. L. Teleſino Cos. *Nomen ei L. Pontius Teleſinus ex Velleio. Laudat vt philoſophum, & inſignem virum plus vno loco Philoſtratus lib.* IIII. *&* VII. *eundémque exſulaſſe ea re ſub Nerone ſcribit.*

Conſulere, & Conſultatio verbum Chaldæorum. Nuntios & conſolationes. *Omnino lego,* conſultationes. *Verbum eius artis. Iuuenalis:*

——quæ nullum conſulit, & iam
Conſulitur.

Noſter: Quæ caritate erga parentem, non tamen aliud conſultauerat, quàm de incolumitate domus. *Paullo antè ſcribo,* multorum amicitiis innexum, *non,* innixum.

Oſtorius longinquis in agris, apud finem Ligurum, id temporis erat. *Non aſpernabilis fortè coniectura noſtra,* apud Fanum Ligurum. *Is locus, Templum*

Fanum & templum Liguriæ. *alio nomine dictus. In vita Agricolæ:* Claſſis Othoniana licenter vaga, dum in Templo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter populatur.

Pag. 324. Ciuicam coronam apud Britan-

M. Oſtorius. niam meritus. *Filij ergo M. Oſtorij iſta mors. Nam de*

eo libro

de eo libro XII. *ſcriptum:* Qua pugna filius legati M. Oſtorius ſeruati ciuis decus meruit. *Pater ſanè in ipſa Britannia obiit.*

Equites Romani, dignitate Senatoria. *Non enim reuera Senatores, ſed opibus ac ſplendore cuiuis Senatorum pares. Equites Illuſtres.*

Quondam Præfectus Prætorij. *Sub Claudio. libro* XI.

Breuius pecuniæ iter credebat per procurationes. *Ad quas ſoli equites aut liberti admiſſi.*

PAG. 325. De iniquitate exſilij. *Operarum culpa. Scrib.* exitij.

Proditam C. Cæſari coniurationem ab eo meminerant. *Coniurationem Aemilij Lepidi. de qua Sueton. & Dio.*

De C. Petronio. *Quem viri docti eum cenſent, cuius fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. Et conſentio ego conſciſcóque. In prænomine tantùm hæreo: quod apud Plinium lib.* XXXVII. *cap.* II. *Titus eſt; itémque Plutarchum in libello* Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. *Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinij verba;* Titus Petronius Conſularis moriturus, inuidia Neronis Principis, vt menſam eius exheredaret, trullam murrhinam CCC. HS. emptam fregit. *Plutarchi:* ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος.

C. Petronij huius Veneriæ Satyræ.

Prænomen eius anceps.

Illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur. *Vide verum hunc Aduerſipedem, vt Latini appellant. Dies noſter, illi nox erat: & nox, pro die. Pulchrè omnino iſtos homines verè perverſos Seneca deſcribit & culpat, epiſt.* CXXIII. Lucet? ſomni tempus. Quies eſt? *(pro nocte, Quietem dixit: atque ita locum interpretor ac diſtinguo)* nunc exerceamur,

Antipodes Romæ, quibus dies pro nocte.

Senecæ aliqua lux.

ceamur, nunc geſtemur, nunc prandeamus. Iam lux propius accedit? tempus eſt cænæ. *Ac plura ibi de lucifugis illis vide.*

De nomine Thraſeæ quæſitum.

PAG. 326. Thraſea Pæto. *Cuius gentile nomen adhuc quæro. Nam Dio P. Thraſeam Pætum ſaltem appellat. Marmor vetus ſuadet Valerium fuiſſe.* C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO. MESSALLA. THRASIA. PRISCO. COS. *Quod etſi de alio: ex cognomine tamen ſuſpicemur de gente. Thraſeas hic admirator vnicus Catonis, de cuius vita librum ſcripſit, indicante Plutarcho.*

Laudes eius.

Laudes eius ſparſæ in Tacito, Arriano, Dione: ſed ante alia egregium elogium de illo ipſius Neronis, in Plutarchi libello πολιτικῶν παραγγελμάτων. *Ait:* Νέρων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἢ κτεῖναι τὸν Θρασέαν μάλιστα μισῶν καὶ φοβούμενος, ὅμως ἐγκαλοῦντός τινος ὡς κακῶς κεκριμένου καὶ ἀδίκως, Ἐβουλόμην ἄν, ἔφη, Θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. *Salue, ô, ſalue vir magne, & inter Romanos ſapientes ſanctum mihi nomen. Tu nouum decus Gallicæ gentis: tu ornamentum Romanæ curiæ: tu aureum ſidus tenebroſi illius æui. Tua inter homines, non hominis vita: noua probitas, conſtantia, grauitas: & vitæ mortiſque æquabilis tenor.*

Ludi Cæſtici ab Antenore.

Ludis Cæſticis à Troiano Antenore inſtitutis. *Quid caſtibus cum cantu? Ceciniſſe enim hîc dicitur Thraſeas, non pugnaſſe: & à Dione* τραγῳδίαν ὑποκρινάμενος ἐν Παταυίῳ τῇ πατρίδι. *ita enim ſcribend. (Patauinus*

Dio correctus.

quia Thraſeas) non ποταμίᾳ. *Sed crederem, vt ſit, tempore auctiores ornatioréſque eos ludos factos, & ad caſtus ſcenica etiam certamina adiecta. Turbat nos tamen & moratur Vatic. qui,* cetaſtis, *refert. Scriptura, de qua nihil hiſcam. Apud Liuium lib. x. nauale certamen annuum eſt Patauij: ſed nihil ad iſtud. Agon item Drepanitanus, apud Sidonium in Abitaco ſuo, ad exemplar Troianæ ſuperſtitio-*

perſtitionis. pariter nihil iſtuc. Dio hoc tantum monet, fuiſſe ἑορτὴν τεσσαρακονταετηρίδα, *tricennale ſpectaculum.*

Iuſiurandum in acta Principum.

Principio anni vitare Thraſeam ſollenne iuſiurandum. *Cuius multa memoria in Tacito, aliiſque. Ideò exponam. Libera re Romana non iuratum ſcio in cuiuſquam acta. iuratum in leges quidem: ſed acta finito magiſtratu vocari poterant ad diſquiſitionem Senatus. Is probabat, aut reſcindebat. Primi Triumuiri, niſi fallor, Calendis Ianuariis & ipſi iurarunt, & alios adegerunt, rata ſe habituros omnia acta Diui Iulij. Inde ſecutis principibus exemplum. Dio opportunè, lib.* XLVII. ἔν τε τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ᾽ ἐκείνου γενόμενα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσιν, ἢ καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ ποτε γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμωθεῖσι γίγνεται. *id eſt:* Kalendis autem noui anni, & ipſi Triumuiri iurarunt, & alios iurare coëgerunt, omnia acta Iulij rata ſe habituros. Quod & nunc vſurpatur in omnibus qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, niſi fortè infamia ignominiáque publicè notati ſint. *Id accidit ſub annum vrbis* DCCXII. *Factum idem viuo Auguſto; de quo idem Græcus lib.* LIII. ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. *Id que iuramentum ſemper abuſque Diuo Iulio repetitum, ad principem eius anni. Tacitus infrà:* Eiuſdem animi eſt Poppæam diuam non credere, cuius in acta Diui Iulij & Auguſti non iurare. *Niſi tamen ſiquis ſceleribus & flagitiis aliter meruiſſet. Dio lib.* LX. *de Caio:* καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπὶ τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ Τιβερίου. *id eſt:* Ob eas cauſſas non eſt Caij nomen in catalogo albóque Principum, quorum mentionem facimus in iuramentis votíſque; vti nec Tiberij. *Iuratum verò non viritim, ſed vno aliquo ex quo-*

Quam originem habuerit.

A Iulio vſque iurabant.

Iurabant in acta omnium Impp. exceptis peſſimis.

Non viritim, ſed vnus ex quoque magiſtratu.

ex quoque magiſtratu verba praeunte, reliquis aſſentientibus. Quem morem Senatus, adulatione noua, tranſgreſſus eſt ſub Tiberio, vt narrat idem Dio LVIII. νομιζομένου συχνὸν χρόνον ἤδη, μηκέτι κατ' ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἑνός, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προομνύντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν, οὐκ ἐποίησαν αὐτό, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπιστώθησαν, ὥσπέρ τι περὶ τοῦτο μᾶλλον δ' ὀρκίζοντες. *Sed praeiurationem Claudius iterum reduxit, explicátque Dio lib. vltimo:* Κλαύδιος δὲ αὐτὸς μὲν πάντα ἐθισμένα διώμοσε, τοὺς δ' ἄλλους ἐκώλυσε κατ' ἄνδρα ὀμόσαι, καὶ οὕτως εἴ τις τῶν στρατηγούντων, ὥσπερ ποτέ, καὶ ἕτερος τῶν δημαρχούντων, ὑπό τε τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων εἷς ἐξῆρξε τῶν ὅρκων τοῖς ὁμοίοις. καὶ τοῦτο ἐπὶ πλείω ἔτη ἐπράχθη.

Id poſteà tamẽ mutatum.

Quam tamen abrogatam denuo eſſe, reditúmque ad ſingularia iuramenta, indicio ſunt quæ hîc & poſteà Thraſeæ obiiciuntur. Et Dionis ſanè verba vltima ſatis oſtendunt, in aliquot annos dumtaxat id ſeruatum.

Sacerdotes vota concipiebãt pro ſalute principis.

Nuncupationibus votorum non adeſſe. *De quibus lib.* IV. *Annal.* Pontifices eorúmque exemplo ceteri ſacerdotes cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent. *Sueton. Neron. cap.* XLVI. Votorum nuncupatione, magna iam ordinum frequentia, vix repertæ Capitolij claues.

Obſignabantur ea vota in tabulis.

Ea vota in tabulis concipi ſolita, & ſignari. Suet. Aug. cap. XCVII. Nam ſe quanquam conſcriptis paratíſque iam tabulis, negauit ſuſcepturum vota, quæ non eſſet ſoluturus. *Plinius ad Traianum:* Sollennia vota pro incolumitate tua, qua ſalus publica continetur, & ſuſcepimus & ſoluimus: precati deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſempérque ſignari.

Quis dies Votorum.

Concepta non Kalendis ipſis, ſed III. *Nonas. Plutarchus in Cicerone:* τεχθῆναι Κικέρωνα λέγουσιν, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται καὶ

θύουσι

θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. *Capitolinus in Pertinace*: Tertio Nonarum die, Votis ipſis. *Concepta & in caſtris apud ſigna; & in Capitolio. Tertullianus de Corona*: Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iupiter bouem cornibus auro decoratis vouemus eſſe futurum. *Vbi & formulæ pars; in qua tamen corrigo*, eſſe* facturum. *Eſt enim eo exemplo dictum, quo illud Gracchi:* Credo ego inimicos meos hoc dicturum. *Dies hic publicè lætus; ideóque* Ælius Cæſar Votorum cauſſa ab Hadriano lugeri eſt vetitus. *Eundem etiam* Sollennia* ἁπλῶς *appellarunt. Quod obſeruo ex Tertulliani his verbis:* Veræ religionis homines etiam Sollennia Imperatorũ conſcientia potius, quàm laſciuia celebrant. Grande videlicet officium focos & choros (*neſcio an*, thoros, *vt ad lectiſternia referatur*) in publicum educere, vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu abolefacere. Hæccine ſollennes dies principum decent, quæ alios dies non decent? O nos meritò damnandos! Cur enim Vota & gaudia Cæſarum caſti & ſobrij & probi expungimus?

Vbi concepta.

Tertullianus correctus.

*Ita poëta vetus: *Mars tibi voueo facturum bidente verre.*

Sollẽnia, idem quod Vota.

*Et Plinius ſuprà, Sollennia vota.

Coniectura in Tertulliano.

P A G. 327. Huic vni incolumitas tua ſine arte, ſine honore. *Sentio abeſſe vocem, quam volenti Cornelio reddo*: incolumitas tua ſine cura, artes ſine honore. *Prius membrum, ad nuncupationem omiſſam votorum ſpectat, quæ pro incolumitate Principis: alterum ad id, quod numquam immolarit pro cœleſti voce.*

Vox addita Tacito.

Curatius leguntur. *Ita reſtitui, confuſione librorum motus, qui ad vocem ignobiliorem adhæſerant. Itaque*, Curiatium, *aut* Curantium, *ferè legas. At ita ante Tacitum Salluſtius*, Curatiſſimè accepit. *& Ammianus*: Domicilia cuncta curatius ritu Romano inſtructa. *Noſter lib.* XIIII, Ludos curatius editos.

Curatius, vt accuratius.

Iſta

Iſta ſecta Tuberones & Fauonios, veteri quoq. reip. ingrata nomina genuit. *Stoïcorum ſectam, vitium hoc hominis culpat, & qui eam ſecuti. Tuberonem intellegit Q. Aelium, qui in epulo publico hadinis pellibus ſtrauit lectos Punicanos, & vaſa Samia expoſuit. Cicero, Valerius, aliique. Agellius lib.* I. Tubero iuris ciuilis antiſtes, & Stoïcæ doctrinæ ſectator. *Idem ille eſt, qui Lucullum Xerxem togatum appellitabat, Plutarcho memorante. Fauonius eſt, Catonis ille ſimia; de quo Sueton. Aug. cap.* XIII. *& Valer. Maximus lib.* II. *cap. vlt. Plutarchus in Bruto. Vidi tamen qui,* Fannios, *hîc reponeret, imperitè.*

Ælius Tubero Stoïcus.

Fauonius, item Stoïcus.

Oſtorius Sabinus. *Mutant libri. Alij,* ſibi Torius, *Vatic.* Subitorius. *Flexit me vt Oſtorius ſcriberem locus infrà, de hoc ipſo:* Oſtorio duodecies, & Quæſtoria inſignia tribuuntur.

Oſtorius Sabinus.

Inultam omiſerat. *Vatic. Malè vulgò,* inuitam.

PAG. 328. Exterritum Thraſeam ſenſiſſe. *Sententia mecum malit,* ſcripſiſſe.

Secretum circumdare. *Benè mei libri, præ quod vulgò,* otium dare.

Membra: Conatus emendandi loci vitioſiſſimi.

Supereſſe qui forſitan manus ictusque *per immanitatem Auguſti.. *Animam agenti loco aquam ſic affuderim:* ictúſque parent. Immanitatem Auguſti etiam bonos metu ſequi.

Senatui quem perornauiſſet. *Puto leg.* quem ſemper ornauiſſet.

Quæſtor Principis.

PAG. 329. Oratio principis per Quæſtorem eius audita eſt. *Non enim cuilibet è Quæſtorum collegio id munus, ſed Candidatis Principis l.* I. *De offic. Quæſtoris. Ideò Tacitus expreſſim,* Quæſtorem eius. *Et in lapidibus aliquoties,* QVAESTOR. AVG. *Reliqua ad hunc ritum trita.*

Orationes Cæſaris recitabat.

Etenim

Etenim quid mirum è longinquis prouinciis aduenìri. *Diuinabam,* haud veniri. *nec tamen ſententiæ plenè conſultum. Melius ſic:* quid mirum nec longinquis prouinciis ſubueniri. *vel,* prouinciis aduerti. Diuinatio in Tacito.

Paconium Agrippinum paterni in principes odij heredem. *Hic ille Agrippinus è Stoïca domo, laudatus Epicteto & Arriano. Quorum verba ad hanc hiſtoriam dabo. Epicteti Electis:* Διὰ τοῦτο ἐπαινεῖν Ἀγριππῖνον δίκαιον, ὅτι πλείστου ἄξιος ἀνὴρ γενόμενος, οὐδέποτε ἐπῄνεσεν ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλός τις αὐτὸν ἐπῄνει, ἠρυθρία. *& ſtatim:* καί ποτε μέλλοντι ἀριστήσειν αὐτῷ, ἐπέστησεν ὁ λέγων, ὅτι φεύγειν αὐτὸν κελεύει Νέρων. καὶ ὃς ἔφη, οὐκ οὖν, εἶπεν, ἐν Ἀρικίᾳ ἀριστήσομεν. *Arriani lib.* I *cap:* I. ἀπηγγέλθη αὐτῷ ὅτι κρίνῃ ἐν συγκλήτῳ. ἀγαθῇ τύχῃ. ἀλλ' ἦλθεν ἡ πέμπτη. ταύτῃ δ' εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτεῖν. ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. γυμνασαμένῳ λέγει τὶς αὐτῷ, ἔλθ' ὅτι κατακέκρισαι. φυγῇ, φησιν, ἢ θανάτῳ; φυγῇ. τὰ ὑπάρχοντα τί; οὐκ ἀφῃρέθη. εἰς Ἀρικίαν οὖν ἀπελθόντες ἀριστήσωμεν. *id eſt:* Nunciatum ei, quòd iudicium de eo fieret in Senatu. Bonum factum, inquit. At enim quinta hora iam aduênit (*non,* Dies, *vti interpres ad ritum veterem parum attentè.*) qua exerceri ſolet, & frigida lauari. Eamus, ait, & exerceamur. Exercitanti ſuperuênit qui diceret, Fuge ocius, damnatus es. Exſilio, inquit, an morte? Exſilio. Bona autem quid? Non ablata tibi. Ariciam ergo euntes, iſtic prandeamus. *Tacito iſta lucem dabunt, dum paullo inferius ait, pulſum eum Italia. Sed cur Marcellus* paterni odij in principes heredem *Agrippinum calumniatur? Propter patrem eius Paconium, qui maieſtatis reus ſub Tiberio periit. Eruo è Suetonij Tiber. cap.* LXI. Interrogatum eum à quodam nano aſtante menſæ inter Copreas (*ita leg. non,* Capreas) cur Paconius maieſtatis reus tamdiu viueret? ſtatim

Agrippinus philoſophus, indicatus.

Mira conſtancia hominis.

Pater inuentus huius Agrippini.

quidem

quidem petulantiam linguæ obiurgaſſe, ceterùm poſt paucos dies ſcripſiſſe Senatui, vt de pœna Pacorij quamprimum ſtatueret. *Ideò Tacitus mox:* Quid Agrippino obiectũ niſi triſtem patris fortunam? quando & ille perinde innocens Tiberij ſæuitia concidiſſet.

Curtium Montanum. *Cuius mentio lib.* IV. *Hiſtor.*

PAG. 330. Celebritate periculorum. *Cum Rhenano lego,* crebritate.

Quodq. Proconſul Aſiæ. *Melius,* proconſulatum.

Annio Pollione in exſiliũ pulſo. *Inter coniuratos.*

Ara in curia. Altaria & aram complexa. *Vtrum aram Victoriæ intellegit, quæ ante curiam? an altaria & aram Veneris genetricis, in cuius templo nunc Senatus.*

Quantum miſericordiæ. *Præclarè libri. Vulgò* quantum nunc. *errore ex conciſa ratione ſcribendi,* mĩæ. *Ingenio ſuo pridem hanc correctionem vindicauerat Faërnus. nec inuideo ego, nec culpo.*

PAG. 331. Honeſti & exerciti. *Suadeo ſcribas,* honeſti exercitus, *ex ſententia ductu.*

Æquitate deûm * erga bona malaque documenta. *Deprauatio manifeſta. quam adnoto, non tollo.*

Interdictio honoribus. Prædicto ne in rep. haberetur. *Accipio, vt Romæ quidem eſſe ei liceret, ſed procul ab honore omni & publicis muneribus vitam ageret priuatam.*

Quæſtor Conſulis. Quæſtor Conſulis miſſus. *Conſulum ergo proprius aliquis Quæſtor? Fortaſſe. ſicut olim ij, qui Conſules ad bella proficiſcentes comitabantur. Sed mallem,* Quæſtor Conſuli miſſus, *id eſſet, à Conſule miſſus.*

Demetrius Cynicus. Demetrio Cynicæ inſtitutionis doctori. *Quæ ſecta reuera à Stoica, tunica tantùm distat. id eſt, quòd nudius & inuerecundius Cynici, quæ velant & tegunt leuiter Stoici. Demetrij huius laus apud Philoſtratum lib.* IIII. *De vita Apollonij, Senecam* VII. *de Benefic. cap.* VII.

cuius

cuius verba: Paullò ante Demetrium rettuli, quem mihi videtur rerum natura noſtris temporibus tuliſſe, vt oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos (*omnino ſcribo*, & nos. *ita enim concludit*, ne aut exemplum ſæculo, aut conuicium deeſſet) ab illo corripi poſſe. Virum exactæ (licet neget ipſe) ſapientiæ, firmæque in his quæ propoſuit conſtantiæ. *Et epiſt.* LXIII. Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchyliatis cum illo ſeminudo loquor, illum admiror. *Vox eius magni animi ad Neronem,* ἀπειλεῖς μοι θάνατον, σοὶ δ' ἡ φύσις, *apud Arrianum.* Seneca correctus.

PAG. 332. Arriam tentantem mariti ſuprema, & exemplum Arriæ matris ſequi. *Arria mater, vxor fuit Cæcinæ Pæti, qui in partibus Scriboniani contra Claudium. Ideò ad mortem actus. Sed præiuit vxor, æterno & inaudito exemplo, ſemet feriendo; extractúmque pugionem marito porrigendo, cum voce, Pæte non dolet. Plinium lege, lib.* III. *epiſtola ad Nepotem. Martialis de hac heroïna,* Arria vxor Cæcinæ, heroïna.

Caſta ſuo gladium cùm traderet Arria Pæto
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis:
Siqua fides, Vulnus quod feci non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi Pæte dolet.

In Zonara & Dione eadem narratio. ſed corruptè verba Græca, παῖ οὐκ ἀλγῶ: *& in puerili mendo Xylander,* Puer, non dolet. *Scribe,* Παῖτε οὐκ ἀλγῶ. Dio & Zonaras leuiter correcti.

Obuerſis in Demetrium. *Multa & libro huic, & Neronianæ hiſtoriæ deeſſe clarum. Duo anni dicendi ſuperſunt, in quibus de aduentu Teridatis, de coniuratione Viniciana, de motu Vindicis, aliáque, digna quæ à magno auctore tradita legeremus, ſi Fatis ita viſum fuiſſet.*

FINIS.

IN I. LIPSI TACITVM GASPARIS SCHVERMANNI ODE MONOCOLOS ASCLEPIADEA.

Tacitus loquitur.

*E*HEV *quòd licitum viuere nemini*
Nequicquam placitis ſit ſibi moribus:
Semper repperies, quicquid agas licet,
Aut quicquid nec agas, qui inuideant tibi.
Inter, dum Tacitus dego, ſilentia,
Nullis expoſitus morſibus inuidis,
Inuidit miſero Lipſius, hoc bono
Nec paſſus tacitè me Tacitum frui.
Congeſſi breuibus geſta Quiritium;
Ne dicant meritò me tacitum minùs;
Infeſtas Critici quò fugerem manus,
In vulgus tacitè ſerpere malui.
At me cùm variis Lipſius auxerit
Scriptis, nulla magis ſpes ſupereſt (feris
Obiectum video me vnguibus omnium)
Viuendi Tacito, iam tacitè, mihi.
At! quonam furor hic me rapit improbus?
Quis demens animum mî timor excutit?
Diſcuſſis liceat ne nebulis mihi,
Quid tantus mihi vir, cernere, det boni.
Dictis parce meis Lipſiade precor,
O vir laude tua præcipuè nitens;
Quæſo cur timeam? quem labor hic tuus
Cogat perpetuis viuere laudibus.

Tu cœ-

Tu cœno veteri me elicis obrutum,
Detergens maculas hoc mihi garrulum
Naſutúmque dedit quas hominum genus.
Quid? Lipsî ſtudiis omnia debeo.
Tu, quamuis medium conciderat mei,
Sanaſti lacerum, membráque perdita
Quæſiſti lacero: túque animam mihi
Inflaſti, fugiens quæ prope liquerat.
Ægyſthos dabitur, te Duce, & improbos
(Qui me dilacerant, & mea) vincere.
Laudabor, relegar. Denique, viuere
Me coges Tacitum iam tacitè minùs.

Lugd. Bat.

IN TACITVM I. LIPSII
FRANCISCI MODII
B. ELEGIA.

VELLEM *vt vis,* LIPSI; *ſed me mea conſcia virtus*
Terret, te vt poßim dicere digna ſatis.
Audendum tamen eſt video; & ſi vera fatendum,
Audacem auſpiciis me iuuat eſſe tuis.
Dicam igitur ſolum te pæne in tempore noſtro hoc,
Obſtrictam doctis non temeraſſe fidem.
Tempore noſtro, inquam, hoc; quo, vt ſi promittere ſat ſit,
Et populum verbis ducere grande ſophos;
Graſſari ad famam hac paßim pleroſque videmus,
Vt ſibi nec ſictum in nube minentur opus.

Nec mouet ille Deûm contemtor, fulmina qui dum
Mentitur vero fulminis igne perIt;
Quo minus affectent in dias luminis oras,
Doctorum & quauis ora venire hominum.
Sic quondam indomito nimium temerarius auſu,
Dum parat Heſperio cominus ire Deo
Icarus, ex homine eſt factus ſine corpore inane
Nomen, in Icariis naufragus ales aquis.
Huius ab exemplo, moneo, caue fluxa iuuentus
Poſt ſolidas famæ ponere diuitias:
Ne fors dum titulos captas, & idonea vitæ
Nomina, quo Phaëthon decipiare modo.
Sit tibi in ante magis veræ virtutis amator
Hic quoque, vt in rebus de meliore nota
Omnibus, ingenuos doctrinæ iungere mores,
In paucis doctus LIPSIVS *ingeniis.*
LIPSIVS, *à Varrone (ſui Varro ipſius & æui,*
Rumpatur licet hic Zoilus inuidia.)
Fluxa qui didicit procudere tempora vitæ,
Aßiduus Phœbi, & Pieridum inter opus.
Dum modò ad inſtar apis, quæ ſedula libat honorem
Hortorum, & paßim hoc omnia peruolitat,
Scriptorum omne genus, libris affixus & hærens
Excutit, & ſtudiis pallidus inuigilat:
Ac modò & ipſe facit, ſtupeant quæ poſtera quondam
Secula, quæq; oculo Mome dolente legas.
Cui ſi noſtra pares homini ſex fortè tuliſſet
Belgica; terrarum hîc Belgica prima foret.
Sic quoque & illa tamen felix; felicior imò hoc
Vno; quàm innumeris Teutonis ora aliis;
Qui iacere ampullas docti, & magna vſque ſonare;
Viui ipſi ſua mox ſcripta fuiſſe vident.
Expertes genio, atque animæ infelicis homulli,

Qui ſue

Quiſue nec in toto eſt pectore mica ſalis:
Pallade qui inuita, Muſisq; & Apolline, poſcant
Nequiquam Aonio poſſe placere gregi.
Quantum vel ſatius fuerat tacuiſſe, vel ipſa
Duxe hac ſaltem, qua LIPSIVS, arte diem.
Qui tibi dum priſcos renouat Germania honores,
Te illuſtrans ſtudij ſedulitate ſui;
Hoc facit, vt nulli tantum Germania, docto
Lipſiadæ quantum debeat ingenio.
Fallor, an & Tacito faculam ſic alluxiſſe,
Integrum Tacitum reddere pæne fuit?
Non fallor. numquam tantum præſtare merendo
Reddendo Tacitum Lipſiades poterat;
Quantum demeruit ſibi tréſque nouémque ſorores,
His quæ cum tanto ſcripta Deo vigilant:
Nec ſi fortè fuit magnum Tacitum expurgaſſe,
Hoc magno Tacitum eſt extenebraſſe minus:
Ingenio vſus ibi eſt; ſed & hic quoque nec ſuo vtraque
Defuit in re vti LIPSIVS ingenio.
Ergo ſeruato donari ciuica ciue
Quæ ſolet, huic merito ciuica danda viro eſt.
Ciuica nec tantum; ſed quot ſunt præmia belli,
Quótque togæ; meruit vnius ille caput
Omnia ſeruando; quo cum capite iſſet ad Orcum
Germanæ flos, & delitium hiſtoriæ.
Alterno ſic nempe valent humana, cluéntque
Auxilio, alterius ſic eget alter ope.
LIPSIVS æternùm hinc æternat Teutonas; illinc
Teutonis æternat LIPSIADEM ora ſuum.
Felices quibus hoc ſuperi tribuere, viciſſim,
Cælicolûm inſererent inuicem vt ordinibus.
Magnum poſſe Deum facere eſt; ſed maximum; in vno
Et facere & fieri tempore, poſſe Deum eſt.

IANI GVLIELMI
ELEGIA.

MNEMOSIDES *diuæ, noſtros quîs detuli amores,*
A puero veſtris deditus in ſtudiis,
Vna hæc ſeruitij, ſi fas eſt, præmia poſco,
Si vos ritè olim lacte meróque colo:
LIPSI *magnum animum priſca virtute fidéque*
Vt mihi vos proprium concilietis heræ;
LIPSI, *quem primis multum miratus ab annis,*
Omniiugas ſtupui fundere mentis opes;
Cornu vt Amalthea, manantibus vbere fundo
Meſſibus, annum horno copem ab honore beat:
Quòd vates rhetórque bonus ſummúſque cluêret
Antiquæ condus promus & hiſtoriæ;
Addo huc Socraticámque penum, Romanáque iura,
Cetera, vobiſcum quæ que Minerua probat.
Teſtes priſci operis muſæo emblemate ſtructa,
Quattuor in conum erecta voluminibus:
Tot moda quîs veterum ruta cæſa, & cæca retexens
Oracla, electis multus & hiſtoriis,
Aegra catus ſanis diſpeſcere, turbida apertis,
Seu medicam, ſiue interpretis addit opem.
Quid memorem Taciti monimenta auguſta librorum
Tot miſerè pridem manca & hiulca locis,
Integra, qua potuit, nunc tandem? cui tamen vltrò
Maius adhuc operæ conſtituit pretium
Adiicere; è tenebris veterum dum plurima morum
Promit, & in pura luce videnda locat:
Aut tentata aliis, poſt conclamata, natator
Delius, admittente eruit vnus aui.
Gaude CORNELI, *ſi quidquam in funere ſentis,*
Quæ dederas, cunctis jam manifeſta patent;

Quæque

Quæque illis paſſim carioſa admorderat ætas
Dente malo, medica conualuere manu.
At tu Muſarum, LIPSI, *illibata medulla,*
Attica cui puro nectare vena fluit,
Perge tuos facere & bene deuincire merendo,
Qui ſumus his tecum turba operata ſacris.
In quis (namque nefas faciles tibi ſpernere Muſas)
Me tibi habe, ſeu tu fœdere amicitiæ,
Siue clientela, ſeu mancipio endopeditum,
Seu quacumque voles conditione, tuum;
Quo tu iure tuo, precor vtere. ne mihi quiſquam
Heic duit, impoſitis vindicias manibus:
Quin vſumfructum noſtræ, doctiſſime, vitæ
Sit tibi perpetuo carpere ſeruitio;
Quem tibi manſurum, ſummota vt fraude ſpopondi,
Et Sanci & Genij numina iuro tui;
Si fallo, ex hominum cætu inteſtabilem vterque
Eiiciat; doctis hic procul, ille bonis.
At vos Mnemoſides, IVSTVS, *ſi iuſta paciſcor,*
Perficite, vt coëat fœdera, & vt valeat.

IN ROMA

INDEX RERVM AC VERBORVM QVAE HIS COMMENTARIIS CONTINENTVR.

A.

ABuſque 393
Acbarus, Arabię regum nomen 325
Non Accinctus & diſcinctus differunt 295
Acclamatio, plauſusque ex arte, 469
Achaiæ nomine Græcia dicta, 69
Achaia & Macedonia ſub vno Præſide 252
Acies barbara per nationes, 336
Acilius Auiola viuus combuſtus 181
Acromerus, auctor agrorum, 294
Acta diurna non eſſe hos Taciti Annales 1
Acta, eorumque diſcrimen, 246, 247
Acta Senatus primus confecit Cæſar, aut certè publicauit, 246
Acta vbi repoſita 249
Acta reparata à Tiberio 250
Acta materia hiſtoricorum 250
Actis conficiendis præerat Senator 246
Ab actis Senatus, officium, ibid.
Actorum ſcribæ & cēſuales, 247
Actuarij ibidem
Actuarij in militia ibid.
Actorum materies & forma ea conficiendi 247
natiuitates in Actis, Seruij Tullij inſtitutum 248
profeſſio apud Acta 248
Acte liberta 369
Actiaci ludi 440
Actio legis apud Magiſtratū, 351
Actor publicus, 93. ſimilis procuratori 93
Addictum ſeruitium 324
Adductus, quis? 405
Admiſſiones & admiſſionales, 259. munus fuit libertorū, ib.
Amici primæ admiſſionis 259
in Claudia gente nulla Adoptatio 331
Adoptio ficta etiam olim vſurpata 438
Aduertere, quid 343
Aduertendi verbum, alia notione 85
Adulteriorum crebritas 227
diſputatio de Adulterij pœna 225
Adulteræ domo exactæ & dote priuatæ 226
magiſtratus accuſabant Adulteras, & præſertim Ædiles 226
Autumnus adultus 314
æſtas Adulta, noua, præceps, 87
Aduocatorum præmiū olim, 286
Ædificiis ab Auguſto impoſitus modus 454
Ædificationes in vitio 178
ornatus Ædium lucernæ & laurus 141
Ædiles cremabant libros, 221
Interdum Triumuiri, ibidem
Aliàs Prætor ibidem
Labieni libri primi exuſti, 221
Ædui fratres Romanorū 182, 307
cauſſa appellationis, ibid.
etiam Aruerni, & Bataui fratres dicti 308
Ægææ opidulum 368
Ægri in lectica 92
carne abſtinebant certis diebus Ægyptij & Romani 134
Ælius Lamia 260

Ælius

Ælius Tubero ſtoïcus 478
Æmiliana, ad vrbem 452
Æmilij Ferreti error 37
vide plura in F.
Ærarij Præfectura penes quos, 384, 385
Senatuſconſulta ad Ærarium deferri ſolita, 385 nec rata niſi delata ibid.
Ærarium militare 74
Æs vxorium 130
Æris tinnitus in defectu Lunæ, 45
Ætas feſſa, pro ſenecta 451
Ætas Senatoria 272
Ageſilius illuſtratus 457
Agger Druſianus vbi fuerit, 196
an idem cum mole Druſi, ibid.
Aggeres in paludibus 62
Agnomina feminis numeralia, 238
ſerui publici Agnominati à magiſtratibus 94
Agrippa rex 367
Agrippæ ſtagnũ, & nemus, 449
Agrippina Flaminia Claudij lecta 364
Agrippina matertera filiorum Aſinij 243
Agrippinæ ingeniũ & ſcripta, 234
eximium quid in Agrippina, 339
Agrippinenſis colonia etiã Claudia dicta, 332. iuris Italici fuit 353
Agrippinus philoſophus 479
eius mira conſtantia ibid.
Album Senatorium, quando inſtitutum, 218. quotannis refectum ibid.
Alta clarus 320
Alledia gens 323
Alloquia 207
Amicitiæ firmandæ mirus mos, 341
Amicitiæ renuntiandæ mos. 122
inter priuatos idem mos, ibid.
Amicorum cohors 258
Amyclæ in Italia 237
Animaduerſiones extra vrbẽ, 97
militares Animaduerſiones extra caſtra 45
Animaduerſionis nouũ genus, 36
Annales eſſe hos libros 1
Annales Taciti quatenus progreſſi 3
Annæus Seneca an, & quando conſul 431
Annæus Serenus 170
Annus XVII. initium Romanæ militiæ 33
Annus quinquageſimus immunis à militia 33
Antiochus rex 367
Antipodes Romę quibus dies pro nocte 473
Antiſigma, 293. cauſſa nominis ibid.
Antiſthenes primus barbę auctor philoſophis 411
Antonia Claudij mater 281
Antonia Germanici mater 158
Antonia maior, & minor 318
Antonij cum Octauia nuptiæ, 18
Antonini maior 69
Antonius Primus 427
Antonius curator oræ maritimæ 354
Anulus ſignatorius, 77. eo ſignabant penum & viẽſilia, 77
Anulatæ claues 78
Aorſi populi 326
Apicij gulones, duo 203
Apion rex 414
Apollo Didymæus Mileti, 194
Appellationes ad quos, 422. 423
Auguſti de iis ſcitum ibid.
temere appellantium 423
Appia regina viarum, 92. diſcidium ſcriptorũ in via Appia, 92
conciliati omnes ibidem
Appius Silanus 360
Appij Silani cædes 312
Appuleius correctus 407
ex eo remota obiectio 126
Aquilæ Romanæ exemplum à Perſis 85
Aquila Romana qualis 85
non magnum id Aquilæ corpus, 86
Aquila ex argẽto olim facta, poſtea ex auro 86

Aquilæ ſacellum ſiue domuncula in caſtris 86
Aquilæ & ſigna, dij militum, 86
Ara in Curia 480
Ara Druſi & cenotaphium 81
Ara Vbiorum qua cauſſa exſtructa 61
ad Aram confugere mos Græciæ, 176 ſupplices id faciebant & ſerui. ibid. Romæ quando id cœperit 177
Aras ſtatuendi mos 26
Arabiæ feminæ facie ſemitecta, 392
Arbela caſtellum 326
Archelaus Cappadox 276
Arenarij montes ad mare 66
Ariſtobulus rex 368
Auxiliariorum & legionariorum diuerſa arma 336
Arminij ætas 107
Arria vxor Cæcinæ, heroïna, 481
Arrianus irridet ineptias ambitionis. 22
Arriani locus 141
Arrianus correctus 387
Arruntius quis 25
Artaxata, quis condiderit 391
Artes delibabant vulgo Kalendis anni 222
Atria & ſtagna in domo Neronis 453
Aſconius correctus 316
Aſiatici diuitiæ 279
Aſiaticus auctor Caianæ cædis, 279
Aſinia gens 237
Aſinij plures prænominibus diuerſi 95
Aſinij Pollionis hiſtoriæ 220
Aſiniorum ſtemma 200
AſinioSalonino multi liberi, ibid. cauſſa cognominis Salonini, ibidem
Aſinius Gallus 268
Aſprenatum familia 59
deni Aſſes, diurnum militis, 37
Aſſiratum cruenta potio 341
ætia hominum genera ad Aſylum confugiebant, maleſici, ſerui & obærati 192
Athenæus explicatus 147
Athletas quis primus dederit, 417
Atimetus libertus 376
Atta clauſus 331
Atellani ludi 209
Atys Herculis filius 234
Auctoritas, quid 185
Audentia, pro audacia 460
Aufidij Baſſi hiſtoriæ & æuum, 376
Augurale ſiue auguraculum in caſtris 83
Augurium ſalutis 329
Auguſtodunum Muſarum domus 181
Auguſtales ludi & eorum origo, 30
Auguſtales ſodales 59
Auguſtalia edita à Tribunis & cuius generis ij ludi 31
Auguſti conſulatus 18
Auguſti cultores per domos, 66
Auguſti effigies in curia 23
Auguſti inſtitutum primatiarum imaginũ in Curia collocatio, 128
Auguſti natalis dies feſtus 256
Auguſti Templum Tarracone, 74
Auguſtus pro deo, 21. eius imagines ad formam deorũ, 21 ipſe in forma Iouis ex Sc. 21 cauſa mortis Marcelli, 5. Iuliam legem fert, 150. populum inlicuit ad ludos, 71 Senatũ ſupplet ex equite, 283 definit ſtipendia 35
A. Plautius 434
Auri vis 279
Aurum triumphale, ſiue coronarium 456
Aurum votiuum ibidem
Auſonius correctus 405
Auſpicari in magiſtratu 222
Auſpicalis dies ibidem leues cauſſæ exordio magiſtratus ibidem
Auſpicia à domo ferenda, 191
mos de Auſpiciis impetrãdis repetendis 345

Auſter

Auſter pro quouis alio vento imbrico 88

B.

BAgaudæ latrones Diocletiani tempore 182
in Baiano villa Cæſaris 408
poſt Balneum, Guſtus 220
Barbarorum mos ante aciem cantandi 233
Barbari reges cum ſororibus matrimonio iuncti 80
Bareas Soranus ex gente Marcia, 345
Barbæ radendæ mos quãdo cœpit Romæ, 410. quando in Græcia 411
Barbati olim ſoli iuuenes, ibid.
Barbæ poſitæ dies lætus 410
Barba deo ſacrabatur ibid.
Baſilicam nouam quis Æmiliorum fecerit, 199. quis refecerit ibidem
Batauì oriundi à Cattis 398
Bataui equites & pedites 374
Batauæ opportunitas 81
Bathyllus deliciæ Mæcenatis & ſeruus 60
Alexandrinus videtur fuiſſe, 60
Bauli, villa: & eius poſſeſſores, 404
Bombyx quomodo ad Italos peruenerit 100
Boſporanum bellum 357
Breuiarium Imperij 23
Britannicus 373
Britannorum copiæ 427
Britannorum crudelitas 425
Brundiſinum fœdus 18
Brutidius orator & hiſtoricus, 196
Buccina vel claſſicum imperij ſignum 445
Buccina in Imp. conuiuio, ibid. Germanorum more, ibid. ſignum apud duces canit, ibid.
Burrus, manu debilis 370
Burri cognomen, quid? 371
Byſſinæ veſtes in Ægypto repertæ tempore Semiramidis 100
Byzantium quis condidit 354

CAbiri ſiue Penates colebantur 115
Cadius Rufus 328
Caducaria lex 161
Caducum fit quod cælibi relinquitur 161
Cæcina quis 176
Cæcina Largus 318
Cæcina Seuerus 62
Cæcina Tuſcus, quis 377
Cædis mandandæ mos per libellum 11
ad Vitaliani Cædem Quæſtor miſſus ibid.
Cælibatus & orbitatis pœnę, 160
Cælibes nihil capiunt, orbi dimidium 161
Cælibes mulctati 149
diſcrimen videtur fuiſſe Cælibis, orbi & ſolitarij patris 162
Cæles Vibenna 239
Cæna funebris 256
eadem Feralis, 257. eadem Silicernium 257
Cænæ hora, varia 399. 400
Cibi ſollennes in parentalibus, 257
Cæſar πολυπαιδίας præmia ponit 158
Cæſonius quis 467
Caſtici ludi ab Antenore inſtituti 474
Caſtius Prætor 258
Caiare comprimere 62
Caius & Lucius quando conſules, 6. eorum ætas, ibidem
Caius equitibus quibuſdam latum clauum dedit 283
in Caij morte ſcriptorum diſſenſus 7
Caius explicatus 155
C. Aminius, Iuriſconſultus, 386
C. Balbillus 378
C. Matius, eques, 353. vir doctiſſimus, & Auguſti amicus, 354
C. Petronius 473
C. Proculeius 224
C. Silanus 360
Calcei Romani quales 118
Calles prouincia 217

Cales Quæſtorum prouincia, 217
Prouinciæ Quæſtorum antiquitus, ibid. Aquaria, Oſtiæ, 218. Gallica Arimini, ibid. Campana, Calibus, 218
Sicula, Lilybæi ibid.
Calidæ potus 372
de Caligulæ natali ſolo contra Suetonium diſputatio, 53, 54, 55
Caligulæ, ſiue Germanici libri de arte dicendi 365
Calliſtus libertus 312
Calpurnius Fabatus 471
Calumniæ pœna 428
Camalodunum opidum 335
Camulus indigena deus 335
Campeſtris decurſio 116
Campicurſio Vegetio: in ea ſollemne vt pedes ſcutum præferret 116
Capella emendatus 293
Capita agrorum & capitatio, 47
Capitolinus explicatus & emendatus, 72, 435. cauſe legendus 248
Caratacus rex 336
Carcer triplex, vrbanus, ruſticus & caſtrenſis 147
Carcer vrbanus triplex ibid.
Carcer caſtrorum 42
Carnificis domus extra vrbē, 97
olim matronæ in Carpentis, 338
cui primùm habitus Carpenti honos 338
Caſſij Iuriſconſulti exſilium, 471
eius laus & mors ibidem
de Caſſio inſigne dictum, 220
Caſſius Seuerus 214
Caſtellarij, aquarum in vrbe cuſtodes 454
Caſtorum ædes Oſtiæ 310
ſacrum illis annuum, ibid.
Maiuma poſtea dictum, ibid.
Caſtra Prætoriarum cohortium qua parte vrbis 203
Caſtrorum portæ, 63. quatuor tantum fuerunt ibid.
Catena trahi ignominioſum Barbaris 142
Catena in manu rei dextra, 147
in militis ſiniſtra 147
Catenæ iſtæ quales 148
Catulius illuſtratus, 322. & explicatus 444
Cecrops Athenienſis aut Ægyptius litterarum inuentor, 292
Celenderis 126
Cenotaphium, eiusq́. ritus 81
Cenſitorum numerus 309
Cenſorini error 17
Cenſorium funus, quid 210
Cenſus diuerſa ratio, 46
quando cœpit ibidem
Cenſus quando exacti 48
Cenſus in capita & agros 47
Cenſus exactores & præpoſiti, 48
Cenſus tabulæ ibidem
Centeſimæ initium 105
ea ad ærarium militare ibid.
Centuriones ſingillatim vigilias obibant 444
Certamina ſacra 417
Chalcedonij cur cæci dicti, 355
Chiliarchi in claſſe 459
Chriſtiani, Galilæi & Nazaræi dicti, 455. etiam Iudæi, ibid.
Nero primus in Chriſtianos ſæuiit ibidem
Chryſoceras promōtorium & ad id portus Byzantiorum, 356
Cicero correctus & explicatus, 145, 249
Cilnius Mæcenas 261
Cilones 327
Cincia lex 285
firmata Sc. ſub Auguſto & Traiano ibid.
Circenſes ludi Cereri celebrati, 459
Circenſes promiſcuè licitum ſpectare in vulgi veſte 447
Circus proprius Neroni, 409
ratio ſedendi in Circo, 446
Auguſtus primus ordines diſcreuit in Circo 446
in Circo Romani ſederunt non theatro 415
loca in Circo non diſcreta patribus 173

primus

primus Claudius deſcripſit, ibid.
Cirri virginum 188
Ciſalpinos Cæſar ciuitate donauit 300
Citharœdi verus habitus 407
priſci duces Citharœdi 408
quando & qui populi in Ciuitatem recepti 299
Claſſiarij pro militibus 347
Claſſicum quoties canere ſolitum 99
in Prouinciis ſeruatus ille mos, 99
Claſſicum canendi mos in morte ciuium 98
Claudia Quinta 238
Claudiani Sacerdotes 426
Claudianũ Senatuſcõſultum, 343
Claudij chlamys & Agrippinæ, 348
Claudij & Neronis largitio, 359
Claudij tres nouæ litteræ 293
Claudius nouam reppertt, 294
Claudij oratio 304
eius fragmentum Lugduni, 304 & ſequentib.
Claudij templum 425
Claudius in ſcurris deditus & ambubaiis 342
ſub Claudio quot prætores 25
Clibanarij 182
Clitæ Cilices 276
Cluuius Rufus hiſtoricus, 377
Clypeus pro imagine 128
Clypei priuatim dicati 129
Cn. Piſo 105
Cociones ſæpe in vulgi dicto veniebant 135
Cocus nundinalis 258
Coërcitio in hiſtriones 71
Carcer & exſilium 71
Virgæ 71
Cognominandi militaris mos, 43
Cohors amicorum 258
Cohortes ciuium 16
Colonias deducendi ratio 411
Coloniæ in municipia, & contra mutant 410
Colonia Agrippinenſis, etiam Claudia dicta, 332. iuris Italici fuit 333
Comagene Prouincia facta; 117
Comitia conſularia 30
Comitia Tiberiana cuiuſmodi, ibidem
Comitia qualia ſub Cæſare & ſub Auguſto 29
Caius innouat & omittit morem Comitiorum 30
Commeatus à Senatu peti ſolitos Claudius ſui iuris fecit, 328
Competere auribus 183
Concædes 57
Concentus, quid 470
Conciliatricæ vox, turpi notione 37
Confarreatio in ſacris 118
Confiſcandi verbum propriè, 16
Coniugia curæ Romanis 149
Cenſorum ea inquiſitio ibid.
Coniugium pro coniuge 358
Coniuratio Viniciana & Piſoniana in Neronem 460
Conſul deſignatus primus rogatur ſententiam 148
Conſultatio omnis ſuper Cæſare vetita 146
Contubernium 393
Conuiuium tempeſtiuum & intempeſtiuum, 399, 400. & ſequentib.
Cora eadem cum Libera 112
Corbulo hiſtoriæ ſcriptor 437
Corbulo, inter doctos, 390. & quis illi pater ibidem
Corbulonis prima fama non bona 175
Corbulonis dictum emendatum, 295
Corn. Dolabella 197
Corneliæ legis de falſo pœna duplex 418
Cornelius Thuſcus delator, 272
Coronæ aureę in menſis gemmatæque 117
Corona ſpicea & eius ſignificatio 284
Corona è vite ibidem
Coronas iacere in aliquẽ, honoris, 435. item ſpargere flores in aliquem 434

Coſſa

Coſſa Etruriæ opidum 103
Coſſutianus Capito 389
Cothurni 315
Cotys rex eruditus 121
Cremutius bellorum ciuiliũ ſcriptor 221
Cremutij locus correctus, 220 eius generoſa mors ibidem
Crepidæ ſoleæque quid, 118 iis vti, molle erat ibidem
Creſpontes Meſſeniorum rex, 230
Creta & Cyrenaica ſub eodem proconſule 198
Crimina è ſomniis 284
Crupellarij qui? 183
Creſiphon vrbs, 276. de conditore eius diſſenſio ibid.
Curatius comparatiuè 477
Curatores viarũ perpetui ab Auguſto 174
diſcrimen inter IIII. viros & Curatores ibidem
Curatores digniores habiti, 174 certis viis adtributi 175
Curatores viarum extraordinarij, viri illuſtres ferè 174
in Curia etiã, non Senatores, 253
Curiæ veteres, 331. & veteres per ſe ibidem
Curtilius Mancias 397
Curtius Rufus 296
Cuſtodia apud magiſtratus, 153 eadem libera dicta 254
Cuſtodia apud vades ibidem
Cuſtodiæ militaris modus & ratio, 147. de cuſtodia militari eebole ibidem
Cuſtodia publica 178
Cuſtodiæ pro noxiis, ſicut operæ pro operariis vulgo 148
Cuſtodia duplex principibus, 374
Germani in Cuſtodiam adſciti, fidei cauſſa, 374. præſertim Bataui ibid.
Cuſtodes olim vxoribus adpoſiti & amicis 317
Cyzicenis libertas adempta, 223

D.

DAlmatia quando præſidialis facta 205
Damnatorũ imagines tractæ, 145
Decedere magiſtratui 173
Decemuiri vetuerunt connubia cum plebe, 153. lex ea abolita 153
Decennis tantum deſpondenda, 154
Decies HS ſemper fere in dote, 135
Decimaria lex inter coniuges, 162 ſublata ibidem
D. Silanus 360
Decurſio funebris 81
Deæ Romæ quando primũ templum 335
Dellius ſiue Dellius inter amicos Auguſti 10
Delatorum prœmia in Papia, 170
Demetrius Cynicus 480
Denarij æſtimatio eruta ex Aureo menſtruo 37
Deportatis teſtamẽti factione interdictum 370
Deſolatus quid 332
Deuotoij ſollennia verba 19
Dextra data apud Perſas, maximum fœdus 441
Dextræ implexæ in ſummo ſignorum 441
Diademate quis primus vſus, 13
Diana Coloëne Sardibus culta, 194
Diana Leucophryna, 193. cauſſa cognominis ibidem
Diana Limenetis ſiue Limnatis, 228. cognominis eius cauſſa ibidem
Didita fama 280
A. Didius 415
quis Dies votorum 475
Digamma 293
Dij, populi 180
Dionis error 6, 68, 271
Dionis à Seneca diſſenſio, 19, 93
Dio & Zonaras diuerſi à Tacito, 204
Dionis obſcuræ veritatis locus, 195
Dio Senecæ infenſus 391
Dio correctus & illuſtratus, 378, 382, 395, 403, 474, 481.

Diſcri-

Diſcrimen inter denarium & de-
nos aſſes 37
Diſcrimen inter adulta immatu-
raque funera 139
Diſcrimen in poſitu nominis im-
peratorij 200
Diuinatio in Valer. Maximo, 103
Diuortia in actis 248
Diuortiis modus impoſitus, 163
Domini vox variè vſurpata, 135
Domino cæſo, omnes ſerui ani-
maduerſi 429
Domitiæ duæ 357
Domitij Afri laus 233
Domitij genus 244
Druides à Claudio ſublati vel à
Tiberio 339
Druſilla à Caio conſecrata habitu
Veneris 245, 246
Druſi ætas collecta 190
Druſi Ara & cenotaphium 81
Druſi imago in ſignis 56
Druſi monumentum Rauennæ,
82
Druſi vitia duo, ebrietas & cru-
delitas, 178. ſtudium eius in
gladiatores & Scenicos 179
gladij Druſiani in prouerbio,
179. qui fuerint, ibidem
Druſo quot liberi 176
Druſo gemini filij 131
Druſus Caſtor agnominatus ob
violentiam 204
Druſus non inter Iulios 140
Ducennius Geminus 438
Duces, in periculis nudo capite,
87

E.

Edicta Principum 140
Exhibendi gladios editori
mos 179
Egnatius Rufus 19
Eleas ager 230
Emptio per æs & libram, 5. de
ea Clementis locus 5
Endomunire antiquè 295
Epaphroditus 460
Equeſtres ludi à quibus petiti,
416
Equeſtris prœlij mos 275
Equites Romani illuſtres, 282
quidam velle Senatoria, ibid.
æquiparantur Senatoribus, ib.
equitibus quibuſdam, latum
clauum dedit Caius 283
Equites Romani inſignes & ſplē-
didi 283
Equitum tranſuectio 139
Equitum recognitio ibidem
Equus conſularis, vel Impera-
torius, 436. cui impoſita or-
namenta ibid.
Eryx mons 230
Erycinæ Veneris ædes Romæ,
ibidem
Eſcendere 367
Eſquilina porta ſuppliciorū fuit,
97. Metia eadem cum illa, 98
Eudemus corruptor medicus,
204
Eunuchi in pretio apud Perſas,
272
Exactor quid 143
Examina apum, mali oſtenti, 357
Exauctoratio propriè quid 35
Excubiæ militares circa templa,
14
Excubias ſeruorum nocturnas ad
limen habuerunt domini po-
tentiores 430
Executio, pro adminiſtratione,
441
Extentare 438
Exterrêre 390
Externi mores ad ſpeciem 368
Exuere ordinem 309

F.

Fabius Ruſticus hiſtoricus,
376
Fabricius Veiento, canes ad cur-
rum adhibuit pro equis, 431
Faces & cerei in funeribus, 138
ad Faces Nero cantauit 413
Fanum Liguriæ 472
Farreationis ritus 212
Faſces ſemper laureati ad notam
imperij, 369. poſtea & au-
rati 369
Faſces

Faſces inuerſi in luctu, 137. ſcuta item & arma ibid.
Fauonius Stoicus 478
Felix quando primùm in Iudæa, 345
Feminæ ad ludos gladiatorios deſcendunt, 448. edicto id vetitum ibidem
Feminæ Sacerdotes Auguſti 21
Ferreti incogitantia 296
Ferreti ridiculoſa interpretatio, 378
Ferreti iudicium probum, 149. 162
Ferro, viq́ue 300
Feſtus correctus, 3, 43, 64, 341
Fetum, genere neutro 337
Ficus Ruminalis 398
Filij munimenta regni 7
Filiis principum propria menſa, 372. ad imum lectum ſedebant non accumbebant, vti & ſerui ibid.
Fiſci olim magnum ius ſiue iniuria 111
Fiſci procuratores 310
Fiſci ius in bona libertorum, ibid.
Flaminia dialis 212
Flamini abeſſe vrbe nefas, 190
mos legendi Flaminis dialis, 211
Flamines Patricij & maiores, 211
plebeij & minores ibidem
Flori incogitantia 88
Fœdus Tarentinum 18
Fœnus in agris collocatum, 266
Fontes fluminum ſacri, 419. in iis natare nefas ſicut in quibuſdam lacibus 419
in Foro Auguſti ſtatuæ illuſtres, 211
Fortuna equeſtris 198
Foſſa inter Moſam Rhenumq́ue, 296. vbi ea fuerit, ibid.
Foſſa Neroniana 455
Frans turpis eaq́ue ab Ephoris ſumpta 241
Frumenta in plebem ad fauorem vnica 451
Frumentum an plebi gratuitum, 451.
Frumentum gratis Prætorij militibus datum 467
Fucini lacus iterata emiſſio 348
Funalia & cerei accenſi 142
Funeris etymon 139
Funera adulta aut immatura, 139
Funus acerbum 373
Funus publicum & indictiuum eadem, 210. cenſorium eius pars, ibid. id honoratiſſimū, ibid. notæ eius funeris, ibid.
Funus tacitum, quid 210
Furius Camillus. 114

G.

GAbinus lapis 454
Galba frater Principis 275
Galliarum diuiſio 219
Galliarum gentes certo numero, 183
Gallici gladiatores 182
Gammata manus 464
Gammati lapides ibidem
Geminatus conſulatus, quid 4
Germanici cognomen Imperatorium 49
Germanici duo fratres 140
Germanicus quot annos in Germania 80
dies mortis Germanici 141
Germani pelliti 84
Geſtamen ſellæ 316
Geſtamen, quid 404
Getulici duo 235
Getulicus filius, poëta & hiſtoricus 232
Gindes fluuius 287
Gladiatores apud Præſides 43
Gladiatorum numerus 393
de eo edictum & Sc. ibid.
Gladiatorum pugnę per dies Mineruæ ſacros 403
Gladij pœna ex legibus Wandalicis 228
Gladij pœna quādo inducta, 464
Gladij pœna honeſtiſsima, ibid.
Gladij pugioneſq́ue ſacrari ſoliti, 467
Gnome ad vitam pulchra, & acuta 310

Gracchi lex 33
Grammaticorum acumen à Liuio non ſpretum 129
Græcanici ſtipendij modus, 38
Graniorum gens 214
edictum Auguſti in prohibendis Gratiis 459
Guſtus, poſt balneum 220

H.

HAbeo reciperare 187
Hecate ſiue Triuia in Laginis 194
Hercules Olearius 450
Heſternò, Cottidianò & ſimilia, 232
Hiemis modeſtia 340
Hieroglyphicæ notæ 291
Hiſpania ab Auguſto domita, 204
Hiſpaniæ diuiſio 209
in Hiſtriones honos 72
Hiſtrionum ſpectatores exſilio puniti 73
Horatio lux data 150
Horti Cæſaris 252
Horti Luculliani 279
Hoſtias admouere 122
Hoſtiæ grauidæ 458

I.

IAc. Ræuardus, 91. eius laus 140. & ſententia noua, 162
Iazates 326
Ignis terreni miraculum 398
prælatio Ignis ante Principem, 12. à priſcis ſilentio præterita, 13. Vnde is mos Romam, 12. & qualis ille ignis, 13
Ilienſium immunitas, 348
à quo primùm data 349
Illuſtrium virorum opera, 199
Illyricum inter Germanias cenſum 50
Imagines in atrio 316
Imagines illuſtrium in templis curiaque 128
Imagines diuinitus miſſæ ſupra hominem 297
ob Imagines illatas in Iudæa ſeditio 443
Imagines factæ erant ex argento vel auro ibid.
Cæſaris Imagines an vendi ius ſit 67
Imbriuini colles 290
Immunitas mercatorum frumenti 395
Imperatoris duplex notio 5
Imperatoris nomen ſoli ſibi Aug. ſepoſuit 200
Imperatoris nomen ad ſolū principem, 87. & apud eum vnum auſpicia ibidem
Imperatorum ſtatuę, perfugium, 177. ad eas etiam ingenui confugiebant, ibid. hoc prætextu ad calumnias abuſi, 177 perfugium illud vetitum, ibid.
Imperium minuebatur ingreſſu vrbis 145
termini Imperij ab Auguſto, 25 Traianus auxit, 110. hos neglexit deſeruitque Conſtantinus, 25.
varius dies primi Imperij Auguſti 16
Impubes non maturus ſupplicio, 251
In Senatore, in equite, id eſt, inter Senatores, equites 397
Incendium Lugdunenſe 472
Index rerum Auguſti quid 24
Indicium quid, 317. ex eo impunitas ibid.
Inducere animum artibus 457
Inimicitias denuntiare 126
Inimicitias indicere ibidem
Inimicitiæ teſtatæ ibidem
Inſignia ornari, quid fuerit 43
floribus coronata, ibidem
vnguentis perfuſa 44
Inſignium fulgor ibid.
Inſignia magiſtratus in luctu poſita 140
Inſiſtere, propriè aurigarum, 456
Inſteius Capito 391
Inſtitoria 449
Intendere manus, rixæ nota, 203
Interior decubitus 281
Interior locus digniſſimus 145

Interior maritus, quo ſenſu, 301
Interior ſponda 281
Iſichi, gens 390
Iſidorus correctus, 52, 100, 454
Iſidorus Pliniuſque explicati, 139
Iſis litteras inuenit, 291. eas Cadmus in Græciam tulit, 291
Italiæ quādo inducta vaſtitas, 340
Iudæa procuratores habuit Syriæ adtributa 351
Iudæi in Sardiniam pulſi 134
Iudæorū ſub Caio tumultus, propter effigiem in téplo coli iuſſam, 346. alia Iudæorum turba cum Chriſtianis 346
Iuliæ duæ 389
Iulia Agrippæ filia non periit ferro aut veneno 146
Iulia vxor M. Agrippæ 145
Iulia Auguſti filia 362
Iuliæ Auguſtæ ætas 244
Iuliæ impudicitia 58
Iulia Druſi filia 237
Iuliana lex 265
Iuliæ leges 151
Iuliam legem Papia obſcurauit, 152
Iulia & Papia confuſæ 155
Iuliæ legis quæ pœna 226
Iulia lex diuerſa à Papia, tempore & re 151
Iulium templum apud Bouillas, & ludi 103
Iulius Antonius 19
Iulius Pollio 372
Iulius Poſtumius 208
Iuniæ ſtirps in parte explicata, 202
Manlij Iunios adtingunt 202
Iunia Caluina 324
Iunius Cilo 327
Iunius Otho rhetor, 196. genus eius dicendi ibid.
Iupiter Chryſaorus 194
Iura in bonis libertorum pro ratione liberorum 162
Iuramenta apud ſigna fieri ſolita, 437. & plerique ſollennes militiæ ritus ibidem
Iuramētum in Principū acta, 369
Iuramentum militum 461
ei ſalus principis inerat 463
Iuramentum per nomen Auguſti, 67. eius religio ibid.
Iurare per dextram 124
Iuratus Senatus 215
idem mos Græcis ibid.
origo iuris trium liberûm, 159
id princeps dabat ibid.
Ius quattuor liberorum 160
Ius mariti 157
qui Ius habuerint militis animaduertendi 51
Iuriſdictio in vrbe apud quoſdam Equites 353
Iuſiurandum in acta Principum 475. exceptis peſſimis, ibid.
Iuſtitium in funere, 126. mutatio veſtis in Iuſtitio 126
Iuſtus Catonius quis 45
Iuuenales ludi, priuati 409
Iuuenalia cur appellata 409
Iuuenalis lectio dubia 32
Iuuenalis explicatus, 161, 202, 375, 401
princeps Iuuentutis quid 6

K.

KAij 62
Kalendarum religio 242
Kalendis anni vulgò artes delibabant 222
Kalendis Ianuariis etiam à cæde & pugna abſtinebant 243
Kalendis omnia triſtia ſpreta, 243

L.

LAbeonis Iuriſconſulti pater egregius 208
Laberij reſtitutio 131
Læta fauſtaque nomina 50
Lætoria lex 290
diſcrimen inter eam & Claudij ſcitum ibid.
Lampridius 135
Lampridius correctus 315
Lapis falſus 309
Laticlauij, qui dicti 380
Laticlauij in Curia 253
Laurea triumphātium in gremio Iouis

Iouis 89
Laurus è faſcibus 89
Legati exercituum 102
Legatio libera olim ad peregrinandum 328
quæque Legio ſuum Præfectum habuit 42
Legionibus ſingulis ſua principia 53
tres ordinariæ Legiones in Pannonia 205
vna & viceſima Legio 49
Lentulus Coſſus 260
Lentuli diſcreti 231
Getulicus ab Augure diuerſus, 231
Lentulorum diuitiæ 231
Lepida conſobrina Claudij 319
Lepida Domitia, ſecunda Appij vxor 362
Lepida Quirinium veneno petiit, 149
Lepidi duo Manius & Marcus 176
Lepidus, quis? 402
Lepidi quattuor 403
Lepidus tutor liberûm Ptolemæi 121
Leucophtyn inſula 193
mos Libandi Ioui ſeruatori 462
Liber & liberta 111
Libera eadem cum Cora 112
Liberi patris habitus 315
tres Liberi opus ad plena præmia 159
feminis tributum etiam id ius 160
peti ſolet à Senatu 160
Ius parentum idem 160
Ius liberorum idem 160
quid tamen propriè ſit 160
pro Liberta eſſe, cui bono? 344
Libertas iuſta 381
Libertæ conſtantia 460
Liberti interdum binomines 346
Liberti non edebant ludos in vrbe 338
Libertini iidem cum libertis 153
Libertinorum filij 307
Libertini à militia remoti 307
primùm à Cæſare in Senatum lecti ibid.
Libonis ſtemma obſcurum 90
Librorum horum inſcriptio 1
Licentia in teſtamentis 432
Licinius Varro 19
Lictores Auguſtarum 26
Lictorum remotio 114
Linus Apollinis filius 192
Litare, ſiue luitare, à luere 453
Littera x non neceſſaria 294
Litteræ quot Latinis primò 292
Litteræ per milites commeabant, 225
Liuia Germanici filia 26
Liuia in nomen Iuliæ & Auguſtæ 14
Liuia à Claudio conſecrata 245
cultaque nomine Iunonis, ibid.
Liuia ſacerdos, & filia adoptione Auguſti 22, 365
Liuiæ pater adoptatus, 144
à Brutô ſtetit 144
Liuilla, Claudilla 204
Liuius correctus, 33, 34, 84, 85, 145, 331, 332, 343.
Loca multa, à diſtantia appellata 461
Locus ſuperior honeſtiſſimus in accubitu 405
Locus ſupplicijs ſeruilibus, Seſtertium dictus, 460. is extra vrbem, & quæ nominis cauſſa, 461
Lollia neptis M. Lollij qui ſub Auguſto 320
Lollius rector C. Cæſaris 184
Londinium nobiliſſima vrbs, 426
Longè clarus 425
Loquendi noua ratio 206
Lua mater à luendo, expiandoq. 453
Lucanus ſupra Nerónē poëta, 458
Lucar quid 71
Lucaris quis modus 71
Lucar ſæpe mutatum 72
Luciliana prædia 316
L. Caſſius, 263. & C. Caſſius, 264
L. Domitius 68
L. Piſo cenſor, 261. eius ætas, ibid.

eius triumphalia è Thracia, 201. ebrietas cũ præfectum fecit 162
L. Silanus 361. 470
L. Silani incautus amor in ſorore, 321. Silanus caput perdidit in ſorore ibidem
L. Teleſinus philoſophus 472
Luculli villa 277
Ludi Atellani 209
Ludi Auguſtales & eorum origo, 30
Ludi equeſtres à quibus petiti, 416
Ludi Græci, 417. Græcis veſtibus fiebant 418
Ludi natalitij Auguſti 31
Ludi in Palatio 212
Ludi Palatini cuiuſmodi 68
Ludi ſæculares cur variè celebrati ab Aug. & Claudio 288
Ludos ſæculares quindecimuiri curabant 288
Ludi trilingues 417
Sacerdotes curabant Ludos, 195. præſertim quatuor collegia, ibidem
Ludorum curator 378
Ludorum editores Prætores, 416
Lunæ templum vetus 451
Luſius Geta Præf. 314
Luſtrale certamẽ idem cũ Quinquennali 469
Luxus feminarum in gẽmis, 187

M.

Macer Iuriſc. illuſtratus, 414
Magiſtratus nõ iudicat, 144
Magiſtratus nomen ad curatores viarum, 174. cenſores olim vias curabant, poſtea quattuoruiri ibidem
Magnetes duplices 109
Magorum, deuotionumque ritus 122
Maiuma ſacrum annuum Caſtorum 310
Mamertini 230
Mam. Scaurus, 271. libidine infamis 272
Mancipari 93
Mancipes qui dicti 173
Manilius tentatus 218
Manumiſſio duplex 383
Maraboduus rex, 107. eius regia ibidem
Marcella M. Agrippæ vxor & an ex ea proles 145
Marcelli mortis locus, 4. Liuia ei cauſa mortis fuit, ibid. & Auguſtus 5
Marcellus Cornelius 471
M. Agrippa 362
M. Agrippæ ignobilitas 3
M. Agrippæ vxores & liberi, 145
M. Oſtorius 472
M. Silanus 360
Marita lex eadem quæ Iulia, 150
Mariti antelati in Magiſtratu, 156
Mariti in ſorte Prouinciarum antehabiti 157
Maritorum priuilegia 156
Martialis flamen ad bellum non mittitur, 190. nec Quirinalis, ibid. imò nec Pont. max. ibidem
Martialis explicatus, 156 467
Mathematici quando & quoties pulſi 96
Matrimonium triplex vſu, farre, & coëmptione 218
Matrimonij etymon 311
liberi à Matrimonio non arcendi 154
ſobrinarum Matrimonia quando cœperint, 322. ea vetuit Theodoſius, 323. alij iterum permiſerunt, ibid. fratrum filias ducere patruis, non item ſororum licuit 323
Matris cum filio cœtus 277
Matronæ crinium forma alia à virginibus 187
Mattiacum 60
Maurus refutatus 242
de Maximo hiſtoria 8
Maximus Naſoni amiciſſimus, 9
Medica veſtis 101
Megalenſia quando 141
Memnonis miranda effigies. 120
Meretrices etiam lecticas poſuerunt

runt, poſt Domitiani edictum, 333
Meretrices Athenienſes quo habitu ibidem
Merulæ cædes quando 191
Meſſallinæ lepidum factum, 318
Meſſallinæ quæ mater? ibid.
Metus ex Duce 45
Milites ſine coniugibus 420
Milites promoti ex donis 57 etiam ex cenſu ibid.
Miniſtri magiſtratuum è libertis, 382
Minutius correctus 102
Miſeni promuntorium infame naufragiis 457
Pallas ibi culta 457
Miſſio duplex ſub Auguſto 35
Miſſio plena, quid 35
cauſſa diſcriminis Miſſionum, ibidem
Mithridates Armeniæ rex 286
vinctus à Caio 287
Mneſter mimus 284
Mollities, quid Latinis 458
Monogamia improbata 156
Monogamiæ honos 134
Montanus poëta 215
Mors ſine arbitro 472
Mulcare quid 49
Muſonius philoſophus 433
pulſus Roma 466
Mutare patiendi ſignificatu, 334

N.

Narciſſi petulãs nequitia, 327
Natalis, quidã impurus, 459
Naues duplici gubernaculo 80
Naues tectæ 347
Naumachia Auguſti ibid.
Nauportum 41
Neceſſitatis non trita notio 24
Nero inter poëtas 413
Nero petulanter graſſatus 379
Nero primus ſæuiit in Chriſtianos 455
Neronis oratio in argentum inciſa, 365. principum orationes antea in æs ibidem
prior Neronis domus 451
Nero quot ſtatuas è Græcia abſtulerit 456
Nero trigarius ibidem
Neronianum incẽdium quot dierum 452
Nerua Iuriſconſultus 269
Nili oſtia bina 119
Nouendial ſacrum 256
in Numerato habere ingeniũ, 265
in Numero maritorum eſſe quid ſit 157
Numerus in Tacito vitioſus 168
Numidia gens 342
Nuptiarum formula & definitio, 311. matrimonij etymon, ibidem
Nuptiales tabulæ, 315. iis ruptis, matrimonium ſoluebatur, 313
tempus legitimum inter Nuptias vet. nouaſque 156
Nurſcia Volſinienſium dea, 202

O.

Octauia an in Ægyptum relegata 435
Odoratus Poppææ rogus 470
Officia in codicillis à Principe data 377
Oleariorum tabernæ 450
Oleum in congiario datum, 430
Nero primus ad Gymnaſia dedit 430
Ollius Poppææ pater 392
Onufrij elogium 288
Operari. ad ſacra 84
Optiones adminicula Centurionum 433
Orcheſtræ conſeſſu ſociorum legati honeſtabantur 306
Oroſij error 17. 108, 207
Ortalus cognomen Hortẽſiorum, 102
Ortalus boni patris mala proles, 102
Ortygia lucus 192
Oſci ludi 269
Oſcus ſermo ibidem
Oſtentum Neroni factum 288
Oſtorius Sabinus 478

Othonis error 100
Ouatio & triumphus non poteſt ſine imperio 145
Ouidius illuſtratus, 22, 31, 121 380
Ouidij carmen de nouo Deo 23

P.

PAconius Agrippini Philoſophi pater 479
Pacta & teſtamenta olim in templis 23
Pactius Orfitus primipilus aut primipilaris, inconſtanter dicitur 437
Pædagogia veterum 465, 466 ad delitias plerumque ibid.
Pædagogium pro cœtu non pro loco ibidem
Palamedes quot litteras inuenerit 292
Palatinum templũ Auguſti quis exſtruxerit 23
Pallas à rationibus Claudij, 370
Pallas per infamem adulationem è regibus Arcadiæ 345
ſeruus antea Antoniæ, ibid.
Pallantis eximij honores 344
Palpelius Hiſter 334
Paludes militi non adſignatæ, 36
Panegyricus ſcriptor emendatus, 142, 182
Pantomimorum origo 60
Papia quando cœpit 151
cauſſa nominis, ibid.
cauſſa ferendi ibid.
Papia, Senatoria lex 151
Papia lex valebat ad honores cõſequendos 113
Papiæ leges à Seuero abrogatæ, 110
de lege Papia liber excurſus, 149
index eorum qui ad Papiam legem ſcripſerunt 163. & ſeq.
Parentalia nono die, 216. cibi ſollennes in Parentalibus, 217
Pariare quid 370
Parthi venationi addicti 77
Parthorũ reges quatenus ad Romanos pertinent 76
Parthorum mos in victimis & ſacris 444
Paſſienus ſecũdus Agrippinæ maritus 322
Patiendi verbum agendi ſignificatione frequens antiquis 9
Patres maiorum gentium & minorum 308
Patres olim filios ſuos relegabant, 281
Patronus cum liberta contrahens 154
Paulli baſilica & porticus 159
Pauſaniæ error 449
Peculio ſuo ſe ſerui liberabãt, 429
Pecuniæ in templis 24
Pecuniæ militum apud ſigna, 51
Pedibus incedis quid 117
Pedo Pompeius 62
Pelamydes vbi natæ, & captę, 355
Pellacia 320
Penthilus Arcadiæ rex 129
Peregrinationes vetitæ Senatoribus 328
Perſæ reges ſuos pro diis colunt, 224
Perſæ Soli equum immolant, 273 Romani & Myſij Marti, ibid.
Perſæ primi crediti virum exeſdiſſe, 272. ſiue, vt alij, Semiramis ibidem
Petilius Cerialis 426
Petrina ala 284
Pharus Capreis 241
Philippopolis, 180. variè dicta ibidem
Philoſtrati locus, 197. & error 406
Phœbus libertus 470
Phœnix quando in Ægyptum venerit 269
Phraatis liberi & nepotes 75
Phraſis non frequens 106
Phryxi oraculum 273
Piacularia ſacra à Tullo 324
Pilæ in aquis, è lapide, vt ſublicæ, è ligno 405
Pineiani laus 20
Piſo collega Aug. Tiberioq; in con-

conſulatu 144
Plancina, 106. virilia munera obit 176
Plato à Tacito laudatus 258
Plautius Lateranus, 313. eius virilis mors 461
Plautus explicatus & emendatus, 97, 219, 233, 258, 290, 383, 429.
Plebeij Senatores in patres adſcripti 308
Plebiſcita non in vſu temporibus principum 294
Plinius correctus & explicatus, 7, 32, 27, 38, 40, 94, 170, 186, 259, 356, 361, 36., 378, 390, 447, 456, 466. eius recepta lectio defenſa, 90. eius nouus intellectus 158
Plinius hiſtoriam temporum ſcripſit 376
Plutarchus correctus, 9, 236, 277, 377
Pœna damnatorum in x. diem dilata, 185. à Theodoſio in xxx. ibidem
Pœna in libertos ab Auguſto, 381
Pœna militaris 390
Polemo rex eiusque ſtirps, 116
de Pollione celebris hiſtoria 20
Pompeius Theophanes 267
theatri manſuri, primus auctor Pompeius 415
Pomponij error in prætr. 28
Pomponij error in Caſſio 164
non eſſe illum Iuriſconſultum, ibidem
Pomponius Flaccus, 121, 289
Pomponius poëta 289
ambiguum illi prænomẽ, ibid.
ſeptem annis in cuſtodia habitus 289
Pons in Rheno 66
Poppæa 284
eius rogus odoratus 470
Porta vna diuerſis nominibus dicta 63
Portarum ordo, ſitusque, 64, 65
Porticus Liuiæ qua cauſſa facta, 21
Poſſeſſorum vias reficere 375
Prædia Luciliana 316
Præfectus Ægypti ſupra ceteros ius habuit 351
Præfecti ærario tabulas publicas adſeruabant 249
Præfect. caſtrorum quando, 41
quæque legio ſuum Præfectum habuit 42
Præfectus Latinarum, è iuuentute 222
Præfectus vrbis cur in Tiberij verba non iurarit 12
Præfecti vrbis iuriſdictio 382
ordo, ſucceſſioque Præfect. vrbi, 260
Præfecturæ poteſtas & munia, 262, 428
Prægustator viris principib. 359
quando is mos cœpiſſe videatur, ibid. traductus eſt à Perſis ibidem
Præmium accuſatoribus quando datum, &c. 271
Præmia maritis, patribusque, 156
Præmia patrum multa etiam veteri rep 157. auxit ea Auguſtus ibid.
Præmium pecuniarium in miſſione, 38. eius definita ſumma ab Auguſto 39
emeritum ea ipſa pecunia, ibid.
an agrorum vice data 40
Præruptus animo 470
Prætextæ vſus in ſacris 84
Germanicus ea vſus tamquam augur 84
Prætorum origo & proceſſus, 27
ſub Cæſare quot Prætores 28
& quot ſub Auguſto ibidem
varietas in numero ibidem
Prætorum numerum auget Sulla ibidem
Prætores & conſules curru vecti in Circo 33
Prætoria & ordinaria eædem, 63
Prætoriæ cohortes ſparſim habitæ, 203. caſtra earum qua parte vrbis ibidem
Principis nomen & origo 2
Principatus olim inſignia 12

Principi ſemper XII. faſces, 369 Domitianus XXIIII. ſumpſit, ibidem
Principes in viuis nunquam Diui dicti 468
Principis quæſtor orationes Cæſaris recitabat 478
Principium pro principatu poſitum 2
Principium, in Suetonio 469
Proconſules & legati qui propriè, 69. diſcrimina inter vtroſque, 70. coniungit vtroſque Tacitus ibidem
Proconſulare Imperium deterius Præſidiali 69
Proconſules, proprætores legatos nefas amplecti 446
in Proconſulum prouinciis etiam procuratores 352, 353
Procuratores fiſci 110
Procuratores initio non aliud quàm rationales 344
Prodigia ante euerſam coloniam, 416
Promagiſter viceſimæ 388
Propertius illuſtratus & correctus 150, 189
Prouinciarum diuiſio facta primo die imperij Auguſti 17
Prouincia vetus 61
Prouinciæ minores ſolis Procuratoribus rectæ, 350. qui paullatim iura dicere auſi, & vice Præſidum fuerunt, ibid.
Procuratores ex equite, aut libertino 351
Prouinciæ publicæ ſiue populi, 365
Ptolemæus Africæ rex, 216
Publicum, quid 394
quorum bona Publicari ſolita, 270. publicationem primus Cæſar induxit ibid.
P. Anteius 379
P. Celerius 363
P. Corn. Dolabella 217
P. Suillius Quæſtor Germanici, 398
Pueri ad cereos elati 339
Pueri noſtri quos paigios vocamus oriundi à pedagogiis, 466
Pugna aperta inter Suetonium Tacitumque 236
Pugnæ ſignum vexillum proponere, 52. Tunicæ forma fuit, ibidem
Puniceus color in titulis librorum 191. tribuni militum ipſi puniunt, 463. ſed plerumque ſpeculatores ibid.
Puteolanæ moles 405
Puteoli quando deducta 420
Puticuli 58
Pyrrhica ſaltatio 315

Q.

QVadrageſimæ vectigal ſub Theodoſio Arcadio, 395
Quadruplatores vnde dicti, 213
Quæſtiones perpetuæ, quando, 27
Quæſtoria munera, 298, 366 ſuſtulit Nero, ibid. impoſuit iterum Domitianus 298
Quæſtores primi quando 299
Quæſtor miſſus ad cædem Vitelliani 11
Quæſtor Principis orationes Cæſaris recitabat 478
Quæſtor conſulis 480
Quæſtoria & decumana ea[illegible] 63
Quæſturæ ætas certa fuit 171 Quænam illa ibidem
Quarta, pręmium in crimine maieſtatis, 213. vulgare præmium accuſatorum, 213 item repetundarum ibidem ſeruis octaua præmium, 213 variatum in his præmiis pro arbitrio Senatus ibidem
Quinctilius Varus 240 Germanici gener ibid.
Quinquageſimæ vectigal, 388, 394, 395
Quinquatrus, 403. conuiuiis lætæ 404
Quinquennale certamen Neapoli, 414. etiam in Iudæa, ibid.
Quintana, nulla porta 63
Quintana via 64
Q. Haterius 190, 237

Quirinius conſul, 183. eius expeditio in Homonadenſes, 183
Quirinius in Syria 184
Quiritium compoſitæ modulatæque voces 420

R.

Rationem conſtare quid, 14
Reditus duplices in quibuſdam prouinciis 353
Regiſtra publica 249
Reip. tres partes 25
Relationis ius ſoli cōſules habēt, aut iis abſentibus Prætor, 432
Relationum verba ibidem
Relegatio olim frequens 393
Religio in capiendis ſignis 56
Remittere & permittere contraria 16
in Renuntiando, militiæ mos, 10
Repetundarum criminis quæ pœna 423
dicere Repudium, pro repudiare, 146
Res Romana Tacito pro Imperio 189, 220
Rhamſes Ægypti rex 119
Rhaſcuporis rex 121
Rhenani temerarium facinus, 181
Rhodiis libertas reddita 349
Robur in carcere 218
de Robore præcipitari 219
Rogus Poppææ odoratus 470
Roman. origo à Samothrace, 115
Roma olim non ad normam, 410
Romæ nouæ plures inſulæ quàm domus 414
Roſcia lex, tantùm de theatris, 446
Rubellius Blandus 269
Rubellij Plauti cognomen retentum, 375. eius genus, 376
Rubellius Plautus diſcretus ab illo de quo Suetonius 434
Rufus Criſpinus 392
Ruminalis ficus 398
Rutilius illuſtratus 402

S.

Sabrina fluuius 335
Sacerdotes Claudiani 426
Sacerdotes coronati in ſacris, 25
Sacerdotes vota concipiebant pro ſalute principum, 475. ea obſignabantur in tabulis, 475 quis dies votorum ibid.
Sacra externa repreſſa 114
Sænia lex 309
Salis parandi ratio in Germania & Galliis 397
Salluſtius amicus Auguſti 10
Salluſtius illuſtratus, 146, 348
Samothracia alia ab Imbraſia, 114
Sami tres 114
Sanctitas templi Dianæ 192
Sanguinis guſtus ad ſacra 341
Sanquinius Maximus 215 idem præfectus vrbis ibid.
Sardes terræmotu concuſſæ, 108
de Sariſbarienſi ſiue Saliſberienſi indicium & iudicium 315
Satrius Secundus 120
Saturnale ludicrum in creando rege 371
Saufeius Trogus 317
Scauri locus correctus 196
Scena temporaria 415
Scitum generale nomen 294
Scorta proſtabant nudis corporibus 449
Scribarum ordo 382 libertis pretio patebat, ibid. in decurias tributus ibid.
Scrutatores in aula 298 Claudius primus inſtituit, ibid. Veſpaſianus ſuſtulit ibid.
Secundus Catinas declamator, 456
Sedes in theatris 127 quando inualuerit is mos, ibid.
Sedes vulgaris in curia, quid, 207
Seges calumniarū lex Papia, propter fiſci iura 170
Segeſtani à Troianis orti 230
Segimundus olim, hodie Sigiſmundus 61
Sellarij, qui 358
Sellæ conſulum ſublimes 107 eædem celatæ ibid.
Seiani filia quando deſpōſa Druſo Clau-

ſo Claudij filio 172, 206
Seianus adoptionis nomen habuit 202
Sempronius Gracchus 58
Senatoribus ius fuit quod vellent pro ſententia dicere 439
Senatus in Palatium vocatus, 166
Senatus ſæpe conſulta referebat ad Principem 381
Sc. Silanianum 389
Sc. de tormentis ſeruorum 92. quando torqueri in dominum ſeruus poſſit 93
Seneca correctus & explicatus, 3, 4, 7, 10, 19, 20, 60, 90, 139, 141, 147, 175, 185, 187, 221, 223, 237, 238, 261, 265, 322, 323, 372, 378, 457, 473, 481.
Seneca ab adulando auerſus, 462 eius exilium, 325. eius frugalitas, 457. oratio, 461 vxor nobilis 462
Senecio, quid? 459
Sepultura qui prohibiti 270
Sericum quid 100 veſtes è ſerico pellucidæ, item è bombyce 100, 101
Serica quando Romæ 101
Seruilij iudiciaria lex, 353. immanis ſeruorum numerus Romanis, 186. quinque millia vni homini, ibid. imò viginti millia 187
Seuerus imminuit Papias leges & abrogauit, 110, 169. & Conſtantinus, Theodoſiusque, 170
Seuiri viarum 174
Sex. Africani ſtirps 375
Sex. Marij opes 267
Sextius Paconianus 254
Sex. Pompeius, 142. Valerij Maximi amicus, ibid. Proconſul Aſiæ 142
Sido rex 334
Sidonij error 185
Signa Romana, 442. titulus inſignis ibidem
Signa cohortium, ibid. formam crucis referebant, ibid. coronæ in ſignis, ibid. ſub principibus etiam Imagines, ibid. ex, Cæſarum vultus, ibidem Iſidorus explicatus ibidem
Signũ militiæ à Tribunis datum militi, 363. tribunis à duce aut ab imperatore ibidem
Signa incẽpta quid & quando, 44
Sigonij lectio reiecta 275
Silanianum Sc. 430
Silanus Creticus 106
Silicernium 257
Silius Italicus emẽdatus, 261, 357
Silius legatus damnatus à Tiberio 316
Silures, populi 425
Siraci populi 326
Sirpicus cur dictus 43
Siſtentare pro oſtentare 438
Smyrnam quis condiderit 255
Soæmus rex 368
Sobrina propior, quæ? 358
Sodales Auguſtales 59
Sodales Titij 59, 329
Sofonius Tigellinus 432 obſcuris parentibus ibid.
Solidum capere 161
Solinus correctus 112
Solis templum in Circo 467
Sollennia idem quod vota, 477
Sonor, ôris 427
Soſibius Grammaticus 279
Spargere flores in aliquem, honoris, 434. aut iacere coronas, 435
Spectrum 297
Spei templum 112
Sponſa in mariti gremio 311
Sponſalibus data lex 154
Sponſalibus quando locus, ibid.
Stagnum nauale 412
Statij locus emaculatus, 138. & explicatus 457
Statuæ hominum deo cuipiam dicati ſolitæ 194
Statuæ pro triumpho 216
Statuæ velabantur 208
Statuarum quarundam ius eximium 178
Statuarum capitis permutatio, 68 de Stipẽdiorum vero numero, 32
Stipendiorum quot anni, 34 & quan-

& quando videãtur cœpiſſe, 34
Stipendia equeſtria quæ 35
Stipendij Græcanici modus 38
Stipendio aucto, non vltrà militi veſtis è publico 38
Stipendium Prætorianum 40
Stipes ad ludos, dĩis poſitæ, & ad capita fontium iactæ 412
Strabo correctus 61, 75
Strabo in Ægyptum iuit. 120
quando de ſierit ſcribere 123
diuerſus à Tacito 115, 193
Stratonicea à Parthis obſeſſa, 194
Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus 125
Stupra quomodo olim vindicata, 131. permiſſa propemodum libertinis, 131. etiam matronis, ſi profeſſæ, quæ habitum matronalem deponebant, 131
profeſſio apud Ædiles 132
Ædiles accuſabant ad populum ibidem
Sublaceum 419
Sublacenſis villa ibid.
Subſtillus 236
Suetonij à Tacito diſſenſus 9
Suetonius correctus & explicatus 15, 24, 26, 39, 69, 71, 110, 112, 144, 148, 154, 155, 174, 179, 180, 190, 223, 230, 236, 267, 268, 275, 281, 289, 300, 312, 318, 347, 364, 384, 395, 403, 424, 432, 445, 450.
Sueui & Sugambri in Galliam traducti, poſteà Burgundiones dicti 89
Suidæ obſcurior nota 30
Suidas emendatus 60, 434
Suillius 219
Sulla auget Prætorum numerum 28
Sulpicius Camerinus 395
Sulpicij, Pœtici cognominati, ibid.
Sumptuaria lex Auguſti 186
de ea Agellius emendatus, ibid.
Supplicium nunquã die feſto, 145
idem ſeruatum à Græcis, ibid.
Supplicium moris maiorum, 431

T.

Tabernæ oleariorum 450
Tabularium 249
Tabularum obſignatio in teſtamento 427
Tacitus correctus & explicatus, 11, 26, 44, 45, 59, 65, 87, 109, 111, 115, 136, 140, 143, 144, 152, 178, 180, 184, 191, 197, 201, 217, 218, 255, 263, 273, 322, 330, 336, 337, 342, 343, 355, 367, 386, 397, 426, 440, 443, 455, 459, 469.
Tacitus Senecæ amicus 373
eius ſententia compar Thucydidææ 144
eius verba in ordinem redacta, 143
Talo creabatur rex 378
Tanfanæ templum 57
Tarentinum fœdus 18
Tarpeium ſaxum 97
Tegere aduerſum aliquem 142
Templum Claudij 425
Templum Lunæ vetus 452
Templum Palatinũ Auguſti quis extruxerit 23
Templa Romæ & Auguſto 114
Templum Romæ & Veneris, 115
Templum Solis in Circo 467
Templum Spei 112
Termiſium opidum ſiue Termes, 232
Tertullianus correctus & illuſtratus, 73, 272, 401, 415, 475
Tertullinus 471
Terræmotus magnus 108
Teſſeræ dandæ ratio, 363. cur ſic dicta, ibid. deorum nomina crebrò pro ſigno, ibid.
Teſſera duplex 364
Teſtamenta olim in templis, 13
Teſtamenta eorum rata qui ſe interfecerant 171
Teſtamentorum licentia 274
Teutoburgienſis ſaltus 62
Theatrales operæ 32
Theatri manſuri primus auctor Pompeius 415
Theatri factiones 32

Thele-

Thelebœ, pro Capreis 240
eas Auguſtus emerat. ibidem
manſeruntque apud Cæſares, 241
Theſei aſylum 177
Thraces montani, 233. liberi ſunt ibidem
Thracium bellum 57
Thraſea Pætus 474
Thraſullus 268
Thyrſus 315
Tib. Alexander 441
Tiberij ætas 278
Tiberius periurij reus 28
Tiberina foſſa 75
Tiberis curatores 74
Tibullus explicatus 376
Ti. Plautius 216
T. Sabinus 241
Titurius 375
Toga picta Prætoribus per ludos, 31
Toga virilis quando data 337
Torquata, Veſtalis 197
Trabea lætitiæ, non luctus 137
ordinem diſtinguit, 138
Trabeæ equitum propriæ, ibidem
Traianus auxit Imperium 120
Transfugæ pariter vertebant vexilla & ſcuta 137
Trebellienus Rufus 275
Tribunalis ceſpititij occultiores 40
Tribunalis erectio quid ſignet, 41. ſolius Imp. id eſt 41
Tribuniciæ poteſtatis inuentor Auguſtus 189
Tribuni militum ipſi puniunt, ſed plerumque ſpeculatores 463
Tributi Ægyptiaci modus 263
Triumphus & ouatio non poteſt ſine imperio 145
Triumuiri ſimiles vndecemuiris Græcorum, 251. eorum impotens factum ibidem
Turnebi ſententia comprobata, 105
Turranius Præfectus Annonæ, poſt Auguſtum 11
Tuſcus vicus, 233. vnde dictus, ib.
Tyrocinij dies ſollennis 172
in forum, Capitoliumque ab agnatis deducebantur tyrones, 172
Tyrrhenus in Italiam 234

V.

VAl. Potitus 298
Vannianum regnum 338
Varro explicatus, 95. & correctus 98, 114. 158
Vatinius ſutor 448
Vettius Valens adulter 313
Vedius Pollio 20
Vegetius emendatus 42
Vela cubicularia, 366. leuari ſolita venienti, 367. velo leuato cognoſcere 367
Velaria ibidem
Velleius correctus 365
Velum inter mortuum interiectum 208
Vergens dominatio vt vergens ætas 246
Verginius Rufus 466
Vertranij ridicula ſententia, 162, 210
Vetalia opidum 89
Veſtales in carpento vehunt, 338 item dij, & relati in diuos, ibid.
Veſtales in theatro vbi ſedebant, 212. vbi in Circo ibid.
Veſtes pellucidæ ad viros abierunt 187
Veſtis feminarum in luctu quæ, 124. nigra vt multi adſerunt. 125. alba vt alij, ibid. in concordiam ſcriptores ij reducti, 125. coloris mutati cauſa parum certa 129
Veterani qui proprie dicti 35
Veterani, iidem cum exauctoratis, 36. emeriti etiam dicti & Vexillarij ibidem
Vettius Bolanus 436
ad Vexillum retineri 35
Vexillũ in tabernaculo ducis, 52
Vexillum preponere eſt ſignum pugnæ 652
Viatorum ſeſſio in theatro 474

Vibius

Vibius Auitus 396
Vicesimarium aurum 387
Vicesimæ vectigal vetus, in libertus 387
Vicesimæquintæ vectigal in ſeruis vænalibus 388
etiam quinquageſimæ ibid.
Vigiles è libertis 383
Vigilum cohortes nullo, aut vili loco 205
Vigintiuiratus capeſſendi neceſſitas, 170. qui ſint x x. viri, 171.
Villa Cæſaris in Baiano 406
Villa Luculli 277
Villę duodecim à deorum nominibus 241
Villæ ad ſpeluncas, 237. Prætoria dictæ ibid.
Vindemiæ feſtum, 314. ſiue Liberalia: quæ Cæſar inſtituit, ibidem
Vindemiæ feſtum magna corona dictum 315
Vinicianus Pollio 260
M. Vinicius, 264. eius eloquentia lenta 265
Viocuri .i. qui vias curant 174
Vipſania vxor Aſinij Galli 200
Vipſtanus 399
Virilitas incerta 255
Viſellius Varro 181
Vitæ ratio duplex priſcis 186
Vitellij impudicum os 182
Vitellius inſignis adulator 273
Vlpianus correctus 96
Vlpiani error aut ſcripturę vitium 383, 384
Vnciarium fœnus, 266. ſemunciarum fœnus ibidem
Vocandi ius Tribunis non eſt, 384
Voleſus Meſſalla, 197. eius inſignis crudelitas ibidem
Voluſij diuitiæ 433
Voluſius Saturninus 386
Vortumnus deus Etruriæ 240
Vota annua 212
Vſuræ ſublatæ 165
Vxor in manu viri, 112. ipſe cum propinquis de ea ſtatuebat, ibidem
Vxores non comitabantur viros in prouincias, 175. mutatum id ſub Auguſto ibidem
Vxores in conuiuiis ritu Rom. 280 iacebant in ſinu maritorũ, 281 & amicæ in ſinu amatorum, ibidem

X.

Xenophontea imitatio, 63
Xylandri lapſus 128, 151, 195, 260

Y.

Ὑγιαίνειν quid 8
Y pſili & diphthongi & non abſimilis pronunciandi ratio 395

Z.

Zonaras correctus 206, 481

FINIS.

COMMISSA AVT OMISSA.

Pag. 4. *minus potius.* ſcrib. *potuit.*
Pag. 7. *Sed aut fortaſſe.* ſcrib. *erit fortaſſe.*
Pag. 10. vbi de Dellio hiſtorico, adde, eundem eſſe ad quem Horatij Oda tertia lib. II. vbi tamen malè ſubſtituunt *Gellium.*
Pag. 12. *funus ſermonis,* ſcrib. *ſemonis.*
Pag. 15. in correctione Suetoniani loci, *ab viua recuſatum,* ſiue placet, *ab ea viua.*
Pag. 27. *anno vrbis* CCCXCVIII. corrige, CCCXXCVIII.
Pag. 57. *ego, munitur.* leg. *munitus.*
Pag. 103. vbi de Coſa. adde Sex. Ruffi verſus Itinerario,

Et deſolatæ mœnia fœda Coſæ.

qui locat vicinam Portui Herculis. Coſa autem emendandum in Tacito, nō Coſſa, vti impoſuit mihi Strabo.
Pag. 110. *cum Ælio Gallo.* ſcrib. *cum Cornelio.*
Pag. 147. *tibi trio.* ſcrib. *tibi tiro.*
Pag. 152. in verbis Iſidori, *continens primum præmia,* cenſeo emendandum, *continens patrum præmia.*
Pag. 184. *Tuuidius pro T. Vinidius.* Falſum; & retractaui ad lib. XIII.
Pag. 192. In verbis Minutij, *verubus exſtructa,* corrigi etiam poſſit, *vberibus.*
Pag. 252. *hinc vulgò quintum.* ſcrib. *hunc.*
Pag. 288. *poſitúſque regia.* leg. *potitúſque.*

Digitized by Google

Digitized by Google